Jacob. Hollerius
de
morbis internis.
1589

3279 A v. 1
A. XXIX. H01

24135

Jac: Houllier, geboren te
Estampes in Beauce 1498
gestorven 1562.

Hodgson
23/6/10
772

a 8.17

24125

IACOBI HOLLERII STEMPANI, MEDICI PARISIENSIS CELEberrimi, De morbis internis

LIBRI II:

Illuſtrati doctiſsimis eiuſdem auctoris ſcholiis & obſeruationibus non antea excuſis: deinde LVDOVICI DVRETI *profeſſoris Regii in eundem aduerſariis: &* ANTONII VALETII *Doctoris Medici exercitationibus luculentis.*

EIVSDEM HOLLERII

De { Febribus, Peſte, } De { Remediis κτ̀ τόπȣς in Galeni libros, Materia Chirurgica.

His recens acceſsit THERAPIA PVERPERARVM, *auctore* IOANNE LE BON, *D. Medico clariſs.*

Omnia multo correctius, quam antea vmquam [illegible]ita.

15 89.

FRANCOFVRDI
Ex officina typographica Ioannis Wecheli.

ANTON. VALETIVS LECTORI S.

CVm ea munera, quibus Deus opt. max. humanum genus ampliſſime auctum & cohoneſtatũ liberaliſſime voluit, mecum ipſe conſidero, candide Lector, eam in ſententiam facile adducor, vt maius nullũ, nullumve honorificentius reperiri poſſe exiſtimẽ, quam præclariſſimam artium omnium Medicinam, quæ publicæ ſalutis temonem dirigit, & communi mortalium vitæ ad ſummum ſplendorem conſectandum viam munit. Quod prudens in primis antiquitas optime edocta, meliora ſemper ingenia ad eam artem ab exiguis & rudibus profectam initiis, mirificis doctrinæ atque experientiæ incrementis locupletandam tam auſpicate trãſtulit ac excitauit, vt admirationis materiam magis, quam imitationis ſpem, poſteris viſa ſit reliquiſſe. Primis namq. temporibus cum abdita illa Deorum doctrina (ſiue ex adſcriptis templo Æſculapii monumentis petita eſſet, ſeu ab hominum ægrotantes vicatim exportatos inuiſentium congreſſibus accepta atque tradita) ſola obſeruatione conſtaret, & collectis tantum affectuum ſimilitudine remediis inniteretur; proximum ſane fuerat, vt nocte denſiſſima ingruente, in qua iam aduſque Peloponneſiacum Græciæ bellum trecenteſimo

Romanæ Vrbis anno geſtum, miſere ac infeliciter delituerat, penitus interempta iaceret, ni diuiniſſimus ex Æſculapidum familia Hippocrates eam e tenebris in lucem reuocaſſet, & veluti nouo quodam partu genuiſſet, per omnia membra aluiſſet, eduxiſſet, omni denique ornatu inſignem & plauſibilem reddidiſſet. Ab Hippocrate quanquam fama & ætate ſecundi fuerunt quamplurimi, Diocles Caryſtius, Praxagoras Cous, Chryſippus, Herophilus, Eraſiſtratus Chius, Serapion Alexandrinus, Apollonius, Glaucias, Heraclides, Acron, Aſclepiades, Themiſon, Dioſcorides, Antonius Muſa, Artorius, Euphorbius, Valgius, Caſſius Felix, Cornelius Celſus, qui pari ſtudio inflammati Medicas artes propagare, exornareque enixiſſime contenderint, tandem tamen vnus emerſit ac emicuit Galenus, qui ſuperiores Medicos vt & ingenii magnitudine, & doctrina, & diligentia infinitis propemodum paraſangis ſuperauit: ita ſalutaris illius boni inſtaurator ac illuſtrator peculiari nomine meruerit appellari. Ea ferme tempeſtate, aut certe continuo poſt, alios atque alios extulit Græcia, qui grata mente & viri tanti opera vterentur, & lætos vbereſque fructus ad publicos vſus redundaturos multa ſcriptorum editione premerent: quam de præſtanti conſilio ſuo ſpem & expectationem fauſto & proſpero ſucceſſu confirmarunt. Græcos æmulaturi mox prodierunt Arabes, qui Graiam concinnitatem & elegantiam quo ſtylo potuerunt, horrido nimirum & inculto, in ſuam linguã transfuderunt: indeque factum, vt Barbaris illis ſexagenariis, qui primitus in quibuſcunque diſciplinis, tanquam in latifundiis prædiiſque ſuis, regnabant non impudenter minus, quam ſuperciliofe, Medicinæ ſermone ſuo, rudi quamuis, & incompto, euulgandæ cupiditas inceſſerit admiranda. Verum-

enimuero inſtaurata plurima poſt ſecula Latina lingua, & viſi ſunt olim e noſtris non pauci ingenium ſuum ad priſcæ normam vetuſtatis recte, præclareque exigere, & eandem etiam perbelle interpolare: & hoc noſtro tempore cultiorum diſciplinarum feraci non deſunt, qui cum antiquis certent, vt effœta non vſqueadeo natura hac conſpicitur ætate, quin paria illis ingenia proferat, quæ æque fortaſſe ſint de poſteris promeritura. Quod vt verum & expreſſum, non item adumbratum, quiuis intelligat, ſpectet, quæſo, quot quantaque Medicinæ numina hac vna in noſtra Pariſieſi Academia omnium longe florentiſſima, celebratiſſimaque exierint, quæ ſuo iampridem fulgore orbi innotuerunt vniuerſo: protinus meherculevideri ſecundos nobis illuxiſſe Hippocrat. Dioſcorides, Galenos, ſummos medendi magiſtros. Etenim vt Ruelliũ, Siluium, Fernelium, omnium ſuæ tempeſtatis Medicorũ Principes, omittam, vnus mihi Hollerius, velut οὔλιος alter, id eſt, ſalutifer & Pæanicus Apollo, omnium inſtar fuerit, qui nota de meliore toti veniat poſteritati commendandus. Hunc ſiquidem, ſi quem vnquam alium, nodoſum illum baculum, quem Æſculapiii ſimulacro ad artis ſignandam difficultatem Veteres appoſuerũt, explicitum habuiſſe, & ſubiectũ Draconem peruigilis ac oculatæ mentis aciei in medico maxime deſiderandæ hieroglyphicum, cum multiiuga illa ſuperiorum rerum ac inferiorũ cognitio, qua ſeſe cunctis ad miraculum ſuſpiciendum exhibuit, tum vero expedita in Medicina factitanda dexteritas, quæ de vulgari, ſupinaque oſcitantia ſatis ſuperque triumphauit, eſt cumulatiſſime teſtata. Nam cum Medicam facultaté doctrinarum omnium conſortio ac circulo perfectam eſſe didiciſſet, quantum licuit per admirabiles

ingenii ſui dotes, orbem illum multiplicem, quem ἐγκυκλοπαιδείαν vocant, adæquauit: nec deſtitit prius, quam ſummum in virum euaſerit: & (quod eſt in Medicina laudatiſſimum) omnia norit quæ in Proteo, & quidem magna illa & honorifica, Poeta laudauit:

Quæ ſint, quæ fuerint, quæ mox ventura trahantur.

Vt autem ad primorum Medicorum conſuetudinem laudabilem ſe totum primarius ille Medicus componeret ac compararet, quicquid a praxi ſupererat ocii, id ſtudio captus indefatigabili modo ſcriptionibus, modo prælectionibus committebat: vnde ſibi laudis tantum quęreret, vt quo donatus quondam fuit Hippocrates elogio, eo merito debuerit vbiuis gentium celebrari:

Ὁλλέριος φάος ἦν μερόπων, καὶ σώετο λαῶν
Ἔθνεα, καὶ νεκύων ἦν σπάνις ἐν ἀΐδῃ.

Id eſt, vt ego verto:

Lex hominum Hollerius populos tutatus, in Orco
Fecit vt vmbrarum copia rara foret.

Huic rei fidem faciunt locupletiſſimam, tum hæ de medendis morbis eruditiſſimæ elucubrationes, tum quæ nondum in publicum venerunt paraphraſtica in Aphoriſmos Hippocratis, Prognoſtica, Epidemia & Coacas pręnotiones Commentaria, quibus nihil quicquam eſſe in eo genere perfectius deierare auſim: imo non dubitė, quin quod de Pericle ſcriptū eſt, aculeos in doctiſſimorum hominum animis, vel leuiter guſtata relictura ſint. Atque vtinam Hollerii exemplo moniti primi ordinis Doctores iiſdem veſtigiis inſiſterent, & quantum ab ea arte, quam ad faſtum & gloriam profitentur multi, luminis & decoris mutuantur, tantum in eandem conferre orna-

re ornamenti ſtuderent, vel ſaltem ſtudioſorum conatus, ex quorum inſectatione peruerſe nomen aucupantur, æquius conſulerent, ac interpretarentur. Melius meo iudicio, optimi quique Medici audirent, nec ita paſſim apud multos contemptui haberentur, nec ſtulta quadam animorum cæcitate boni & mali, docti & indocti, eadem ſorte cenſerentur. Verum, proh Deum atque hominum fidem! iniquos videas hoc tempore permultos, quorum impiis technis ars pulcerrima, ſaluberrima, & ſacratiſſima mirum in modum proſcinditur, & conculcatur. Alii probis viris inſultant, quo ſuas nugas liberius inſinuent & iactent: alii iuniores Medicos, tanquã inexpertos, craſſæ imperitiæ apud vulgus criminantur, quod abſolutos (vti aiunt) conſummatoſque ac perfectos Medicos non niſi ætate confectos eſſe oporteat. Quinetiam quod ægrius ferendum, & mihi, meiſque coætaneis magis ominoſum videtur, inſuper dictitant boni illi Patres ſeſe in reſarciendis pragmateiæ noſtræ vitiis frequentius occupari, ſi forte ad conſilium adhibiti, in ægri, aut aſſidentium aures quicquã potuerint inſuſurrare, quod palam dicere ſalua pace nequeant. At certe quotidie videre eſt Medicos, quibus & intonſa ſit velut Æſculapio barba, quibuſque retorto,

Pæonium in morem ſenior ſit forma capillo,

communes iſtos in errores prolabi, & iuuenum plerunque ſolertia dexteriore leuari. Hinc interea accidit, vt & imperitam plebeculam iamiam nocentiſſima inuaſerit opinio & occaſio ſuſpicandi, nullam artem eſſe Medicinam, quæ tã diffidentes, & velut in tranſuerſum actos, ſui ferat profeſſores. Hac quoque data porta, in tanta rei medicę luce irruunt in communem mortaliũ omniũ perniciem, internecionemq. impoſteros

Empirici, & artem optimã male ementiti, poſthabitis Academicis legibus, abrogatis Facultatũ priuilegiis, neglectis optimorum Principum decretis de humano corio miſerabiliter ludunt. Sicque magno applauſu ac cõcurſu ſuas quiſque ineptias promouet: alius editis vernacula lingua centonibus, & experimentis quibuſuis, etiam aniculis dementatis & idiotis probatis: alius antimonio pręparato, alius neſcio qua theriaca noua ex intimis magni cuiuſdã Medici ſecretis eruta, alius denique Alchymiſticis fumis, quos magno ſtudio vẽditat. Hinc fallaces mille vagatores experimenta, tãquam certa auxilia, ſub pignore capitis proclamant, vel pro roſtris etiam in vulgũ edicunt, vitam pollicentes, mortem vendentes, idque, quod apud Chriſtianos maxime dolendũ, inulte. Noſtrorũ ſane permagni intereſſet, Medicorum iſtas circunforaneorum peſtes, artem nobiliſſimã turpiter prophanantium, longiſſime arcere: non mutuas altercationes & odia, quæ viros ἀμύμονας & irreprehenſibiles (quales vbique Medicos Homerus appellauit) exercere. Sed de hiſce viderit Magiſtratus, ne longius iſta peruagetur calamitas, nimium ac nimium in viros doctos iniurioſa. Quod ad meum attinet inſtitutum, candidiſſime Lector, tanti apud me eſt rem Medicam iuuandi ſtudium, vt cenſoriam quamuis ſubeam animaduerſionem, ſi modo quippiam tibi vſui & commodo futurum moliri valeam ac meditari. Et quanquam in me nullam agnoſco induſtriam, quæ immenſam iudiciorum varietatem atque intemperantiam expleat, tamen & vtile aliquid aggredi præclarum ſemper, & honeſtum eſſe iudico: nihil hominũ maleuolentia ſuffuſorum iniquiſſimum iudicium, occæcatam opinionem, elatam ac ſuperbam deſpiciẽtiam moratus. Itaque cum quatuor ab hinc annis Hollerii Medici clariſſimi praxim

ſecundo in lucem dediſſem, eamq; plagiariis & furtiuis e manibus Caſpari VVolphii Germani tempeſtiue ſatis extorſiſſem, de tertia editione cogitare cœpi, & quod ante non licuerat mihi ex fide manuſcripti exemplaris, cuius copiam ANDREAS PASTOREVS Hollerii digniſſimus gener, & Regius in curia Pariſiẽſi Senator, pro ea, qua literatos viros vir ipſe omnium literatiſſimus & doctiſſimus complectitur, humanitate, mihi fecerat, omnia emendare. Et vt meæ tandem apud omnes conſtaret diligentiæ fides, quæ excuſationis errorum viam facilius inueniret & exoraret, in Chironęis aliquot & Telephiis vlceribus detergendis, quæ pro deploratis habueram, niſi Auctor ipſe medicus arte ſumma, præſentiſſima præſidia ſuggeſſiſſet, aliquantum operæ poſui. Næuos vero omnes ſi minus, vti debui, caſtigaui; optima ſpes eſt fore, vt boni omnes excuſent, nec tamen ob id impenſum laborem ſibi ſinant ingratum eſſe. Neque enim occupatiſſimo homini, & aſperiore cum fato perpetuam luctam agenti, vacat aliquid omnibus numeris ac partibus abſolutum excogitare. Accuratiſſima autem, elaboratiſſima, & Hippocratis ſupellectile refertiſſima priorem in librum Scholia, quæ Deſiderii Iacotii Vandoperani medici Arelatenſis nomine hactenus ſunt circumlata, quia αὐτογραφικῶς in Hollerii codicibus annotata reperi, nefas putaui non ea legitimo auctori ſuo reſtituere. Nihil tamen Iacotii ſedulitati detractum velim, qui aliena quidem, ſed non ſua, communi bono gratulaturus publicarit. Ludouici Dureti regii medici & Profeſſoris celeberrimi ADVERSARIA, e penitiſſimis Iatricæ artis myſteriis, quæ de communi medicorum Deo Apolline plus quam alius hauſit, deprompta, denuo adiicere libuit, quæ Zoilis etiam extremis vnguiculis perpruriẽtibus plau-

ſibiliter accepta, illum impellere debent ad proferendas in publicum, quas domi tam longum tempus continet, in Hippocratem Commentationes, antiquis & poſteris palmam facile prærepturas. Ego vero qui in alieno elaboro, nec vllius laudis particeps fio, nec fieri quidem cupio; nam hæc fere talis eſt apud plurimos opera, vt omnem quem pro laboribus meretur, laudis fructum intercipiat, quaſi ei, qui derelictum cuiuſpiam ac ſentibus occupatum agrum ſuo labore expurgarit, colueritque, enatarum inde frugum pars nulla debeatur. Quo propterea libentius hac ſum deinceps opera & curioſitate ſuperſeſſurus. Interim vero tantulas noſtras EXERCITATIONES raptim ſcriptas & exaratas damus, non quæ ſint eiuſmodi, vt Hollerii ſcripta venuſtiora, vel locupletiora faciant, ſed quę tamen ad accommodatam profligandis morbis remediorum ſiluam comparandam quippiam adiumenti ſint allaturę. Obtendat quaſcunque voluerit voculas maleuolus, nihil eſſe nouum dicat, nihil allatum quod non ſit ſcriptum prius; denique & mediocris eſſe hominis hinc illinc excerptis communibus locis libros quantumuis exiguos ampliare: huic etſi quid reſpondeam in promptu ſit, tamen cum plane ridiculum ducam ocioſo cum homine verba commutare, hoc eum rogarim vnum, me ſcilicet exiſtimet non ſibi placere ſtuduiſſe, ſed vnius aut alterius Roſcii (id eſt Medicinæ ſtudioſi, qui conatus meos ſit æquanimiter accepturus) quam theatri totius plauſum referre maluiſſe. Vale.

Εἰς τὸν σοφώτατον καὶ λαμπρότατον
ἰατρὸν, μέγαν Ὁλλέριον
Δίστιχον.

Πορθήσω Λάχεσιν θὴρ ἄπλετον ἀνδράσι Ἰητήρ;
Καὶ μετὰ τὸν θάνατον ζωὸς ὄλυμπον ἔχω.

DE EODEM HOLLERIO
GALLORVM HIPPOCRATE.

Hollerius *Parcas, Parca ſuperatus atroce*
Edomuit, rurſus quas ſua ſcripta domant;
Laudibus hunc celebret populoſa Lutetia tantis,
Eximium quantum Co tulit Hippocratem.

Οὐδὲν γλυκύτερον ἢ πᾶν εἰδέναι.

PETRVS MATTHÆVS
SEQVANVS I.V.D.

ΑΝΤΩΝΙΟΣ Ο ΒΑΛΗΤΙΟΣ

εἰς φρονιμώτατον Ὅλληρον.

Ἱπποκράτους μὲν ἄκρου συντάγματα κρυπτὰ κατεῖπε
Γαληνὸς, βίβλοις αὐτὰρ ἀπειρεσίαις.
Λαμπρότερον δὲ κλέος κατέχεις Ὅλλῆρ' ἐπίδημον,
Αὐτὸς ἐπαγγέλλεις, ὅσσα γράφ' ἀμφότερος.

Idem ab eodem Latinitate donatum.

Mirandi Hippocratis docuit reſeraſſe Galenum
Arcana innumeris penè voluminibus.
Spectate Holleri, maius decus arte capeſſis,
Qui preſſe quicquid ſcripſit vterque refers.

ODE

ODE DE LOYS DE HVGVES, SEIGNEVR DV MONESTIER DE Gap en Daulphiné, à Ant. Valet, Docteur en Medecine.

SI Phebus Roy de la lyre
M'eſchauffoit de ſa fureur,
En daignant faire reluire
Son feu diuin ſur mon cœur:
Et ſi ſes ſœurs immortelles
De leurs petites mammelles
Tirans les bouts precieux,
Auoyent ma leure enſuccrée
De ceſte liqueur ſacrée (dieux:
Qui met l'homme aux rangs des
Iuſques aux cieux plein de gloire
Valet i'enuoyroy ton nom,
Et ſemeroy ta memoire
Depuis le dernier ſablon
Du riuage de l'Eſpaigne,
Où le ſoleil au ſoir baigne
Ses moreaux, las du chemin,
Iuſques à la mer perleuſe
De l'Indie plantureuſe
D'où il ſe leue au matin.
Apres ie viendroy à bruire
Sur les filetz abbatus
Deſſus le fuſt de ma lyre,
Tes plus louables vertus,
Cōme le ciel t'a faict naiſtre
Icy bas pour vn iour eſtre
Des Medecins vne fleur.
Et le ſolas de tant d'hommes
Qui en ce ſiecle, où nous ſommes,
Viuent preſſez de douleur.
Comme Apollon t'empoinconne
De ſon eguillon iumeau,
Et d'vne double coronne
Ceint le tour de ton cerueau:
Pour la recompenſe digne
D'accoupler la Medecine
Au nombre inegal des vers,
Qui en mille & mille ſortes
Portent ſur leurs ailes fortes
Ton remon par l'uniuers.
Ie diroy encores comme
Meſpriſant les courtiſans,
Tu as choiſy vn pauure homme
De l'ordre des Mandians
Pour le ſecours de ta peine,
Ton ſolas, & ton Mecene,
Eſperant plus mille fois
De ſa petite largeſſe,
Que de toute la richeſſe
De tous noz Princes Francois.
Et que de ceſte eſperance
Tu ne t'es trouué deceu,
Puis qu'ainſi comme ie penſe,
Tu t'es ia bien aperceu.
Comme ſa main ſecourable:
Sa main douce & charitable:
Scait aider aux bons eſpris,
Qui peuuent maugré l'enuie,
Aux mors redonner la vie
A l'aide de leurs eſcris.
Et comme en un champ fertile
Le laboureur haletant,
D'vne main prompte & ſubtile
Va deçà delà iettant,
La graine de ſa ſemence,
Qui venant en accroiſſance
Groſſit en eſpais tuyaux:
Puis vſurant à ſa peine,
Voit apres ſa grange pleine
De gerbes de bleds nouueaux,

Ainſi ce Pere honorable,
Mon oncle & ton Mecenas,
T'eslargiſſant ſecourable
Ses faueurs, dont tu fais cas,
A ſemé en terre bonne,
Qui vſurant or' luy donne
De ſes fruicts trop plus qu' aſſez.
Deſquels luy, & moy encores,
Nous nous en reſentons ores
Plus que bien recompenſez.

Mais, Valet; puiſque la Muſe,
Qui n' eut onc de moy ſoucy,
Ceſte faueur me refuſe,
Il faut demeurer icy,
Et tout prendre en patience
Car ſi ma foible puiſſance
Ne peut attaindre ſi haut,
Ma volonté tant honeſte.
Et mon audace modeſte
Supleront a ce defaut.

EIVS DEM IACOBI HOLLERII MEDICI CLARISSIMI INTERITVM

αὐτοσχέδιος ὑποτύπωσις.

Faucibus ex Erebi dum languida corpora ſumus,
Hollerius reuocat, moribundis tradere vitam
Inſtituit reducem, fatorum lege ſoluta
Mortis ab imperio genii candore triumphat:
Ecce repente ſtruit querimonia perfida diras
Inſidias, Stygiis quas liuor ducit ab antris.
Priſtina fatales vbi namque labaſcere iura
Senſerunt Parcæ, querela pia numina voce,
(Planctibus vt fictis fuit vltio tetra gerenda)
Conuenere ſimul, verbis prope talibus orſæ:
Dii maris & terræ, cæli mundique toparchæ,
Qui ſecli rerumque vices ſtatuiſtis ab omni
Tempore, perpetuo firmatas ordine, nulla
Aetate occiduas, noſtris aſſiſtite votis:
Nec ſinite vt iuris ſit quæ pars irrita noſtri.
Nos hominum vitæ ſortique præeſſe caducæ
Quis vetet? Hollerium mandatum frangere veſtrum
An deceat? licet hic pertractet gnauiter artes,
Quas ſibi adoptiuo legauit munere Apollo?

Vos meminiſſe iuuet (Superi) quæ fœdere fixo
Sanxiſtis; quæ non tempeſtas turbida quæuis,
Quæ non heroes, quæ non valuere Gigantes
Rumpere terrificis conatibus, impete vaſto.
Tum Ioue lis agitur ſub Iudice, Iupiter alta
Quas Parcæ lacrymas fuderunt, mente recondit.
Aſt tribus e Parcis Lacheſis crudelior vna,
Acrius inſtabat; donec moderator Olympi
Imperat Hollerium accerſi, æthereamque, vocatæ
Conſulat vt cauſæ, confeſtim accedere ad aulam.
Hinc pius Hollerius ſacroſancta capeſſere diuûm
Iuſſa ſibi fas eſſe putat, nec cedere terris
Huic graue, ſed nobis funeſtum (proh dolor) iſtud.
In cælum rapitur? ſtat ſupplex ante tribunal
Ille Panomphæi Iouis, & plaudentibus aſtris
Excipitur. Mox cenſor adeſt æquiſsimus vltro
Iupiter, ancipitem qui ſic componere litem
Aggreditur: Quid (ait) moliris liuida Parca?
Iuris habere putes ſi quicquam in mente decorum
Hollerium noſtrum, demens te cura remordet.
Mortali eſt fato maior, qui rite merendo
Deuinxit cunctos, quem clara trophæa ſequuntur;
Præmia quandoquidem virtutis neſcia lethi.
Tu procul hinc abeas ſcelerata, adſitque ſuperſtes
Hollerius, volo quem vita meliore potiri.
Tandem ſiderei videt vt ſplendoris honore
Se fulgere, putat ſatius ſpectare ſuperna,
Humanis iterum quam ſe ſubmittere rebus.

AD IACOBVM HOLLERIVM

MEDICVM CLARISSIMVM

Henrici Monantholii Rhemi,
Caimen.

IVpiter æternùm terris infenſus habebat,
(Neſcio quid ſi quid, mouerit ante Iouem)
Δεῖνα φέρον, *vaſto quod nos tremefecit hiatu,*
Noſtra tot impendens vas ſuper ora dies.
Hinc febres, hinc peſtifero condîta veneno,
Hinc *Acherontigenis mens agitata deis;*
Hinc ἡμιτριταῖοι, *hinc nigro carbunculus igne,*
Hinc *Veneris cultæ plena madore lues;*
Hinc polypi, hinc Elephas, atque hinc Apoplexia, longis
Hinc *creſcens pedibus rumina Cancer edit:*
Hinc Vertigo, Caros, Catoche, *Paralyſis, & omne*
Quod tam homines torſit tempora longa, malũm.
Quis tantum in ſuperos potuit committere crimen?
In miſeros homines ſic ſtimulare Iouem?
Hic, quiſquis fuit, ignotus ſine nomine pendit,
Quas meritò pœnas rex Acherontis habet.
Sed torquendo homini totus non ſufficit Orcus,
Tormina tam dirum nulla piare ſcelus.
Ille licet pœnas referat quas Tantalus, aut quas
Siſyphus, aut Tityi tempus in omne iecur.
Propter quem meruere homines tot adire ruinas,
Tortaque tot iactis membra videre malis;
Et paterentur adhuc, paſſuri plura, niſi quis
Doctus Apollinea ſorte tuliſſet opem.

Hîc miſeros tandem (ſeu quis ſis ipſe deorum,
Siue HOLLERI *hominū) nunc miſeratus ades.*
Floribus electis, cocta radice, ſuaui
Exhibito potu, ſubtrahis omne malum.
Vas Iouis exhauris totum; vel ſi qua profundo
Immittantur adhuc, irrita tela facis.
Ergo tuum vt nomen iam ſæcula nulla latebit,
(Si Deus æqualis faſque nefaſque videt)
Sic tibi non quicquid cælos extra eminet omnes,
Sufficiet meritis reddere iuſta tuis.

AD ILLVSTRISSIMVM, NOBILISSIMVMQVE VIRVM D. Ioannem Faietanum, D. d'Auteſeuille, Chriſtophorus Burgenſis.

Te tua nobilitas generis, patrumque tuorum
Iam iam nobilitant ſtemmata clara ſatis:
Ad ſummos effert præſtantia mentis honores,
Et tua te virtus inclyta, ad aſtra vehit.
Hinc tibi me dedam; quæ ſit mihi cauſa requiris?
Si virtus animos imperioſa rapit?

AD DESIDERIVM IACOTIVM MEDICVM CLARISSIMVM, Gabriel Deuagenus Medicus.

Quem duo ſuſcipiunt concordi marte laborem
Mu ua ſeruata perficit arte manus.
Burgenſi tua dum coniungis ſcripta, Iacoti,
Clarior a docto prodit vtroque labor.
Sic fera quod nunquam valeat delere vetuſtas,
Vnica ſeruabit nomen vtrunque dies.

Quod quoque tam iunctus, Iacoti proficus orbi
Scriptis, ſe iactet nunc Arelata tuis.

AD CLARISSIMVM VIRVM, ANDREAM PASTOREAV

Regium in Curia Pariſienſi Senatorem,

IO. AVRATI POETÆ REGII EPIGRAMMA.

QVI ſolitus mediis animas de faucibus Orci
Eripere, & triplicem detinuiſſe colum;
Ille idem Hollerius *medio reuocatur ab Orco,*
Et ſua produci ſtamina ſecta videt.
Si non arte ſua, qua non habet ille ſecundum,
Paſtoreï certe ſedulitate ſui.
Qui gener vt ſoceri genus haud ſinit eſſe caducum,
Hollerij genitos ſtirpe per Holleridas;
Sic quoque ne ſoceri pereat cum nomine fama,
Scripta palam vulgans Holleriana, *vetat.*
Quæ ferus intercepta Lupus cum nuper abactam
Ceu ſtabulis teneram dilaniaret ouem;
Sedulus vt Paſtor prædam de dente lupino
Excutit, & nomen ſe probat ipſe ſuum.
Felix Hollerius, viuo cui fauit Apollo,
Eſſet Apollinea ne quis in arte prior:
Felix Hollerius, cui Paſtoralis Apollo,
Paſtoreum, ſibi qui ſeruet ouile, dedit.
Quilibet vt veniat potus feritate Lycaon,
Hollerij fruſtra dente laceſſet oues.
Quilibet vt veniat fallax Germanus Iaſon,
Aurata vacuus pelle redibit iners.

EIVS-

EIVSDEM AVRATI
In Wolphij furtum a Valetio deprehenſum.

Wolphius, annelupus patriæ qui nomine lingua
Dicitur, & nomen moribus ipſe probat,
Viribus, inſidiisque valens inſyrta lupinis,
Hollerij libros finxerat eſſe ſuos?
Hollerij, Medica cui cedat in arte Machaon
Viuo, nunc vulgus ſcripta ſuperſtes habet.
Illos qui potuit manifeſto lædere furto,
Phœbigenæ manes, Phœbigenæque rogum,
Non hunc poſſe putes turbare Nouendia ſacra,
Libaque ſemicremo deripuiſſe rogo?
Non impune, ſed ille nefas immane patrauit
Deprenſa furti calliditate lupus.
Nam lupicida vetus Phœbus, Lyciuſq; Lycoreuſq;
Hinc dictus, rabidum perdidit ipſe lupum.
Et quia Dijs hominum mos eſt ſibi ſumere vultus,
Sic & ab iniuſtis ſumere ſupplicium.
In tua transformans ſe Cynthius ora, Valeri,
Furta miniſteriis arguit arcta tuis.
Sicque dedit meritas pœnas Phœboque, ſuoque
Phœbigenæ Hollerio Wolphius ille rapax.

NICOLAI ELLAIN, DOCTORIS MEDICI PARISIENSIS AD Caſparum VVolphium Phyſicum & Medicum Tygurinum, Hendecaſyllabi.

DIc Wolphi precor, ore cur Lupino,
Quod Germana ſonare lingua fertur,
Et clamore laceſſis anſerino,
Dictiſque inſequeris calummioſis.

Vrgeſque immeritum meum ſodalem,
Politum, nitidum, virum probatum,
Doctum, candidum & integrum Valetum,
Clarum multiplici eruditione,
Cinctum tempora Phœbi *vtraque lauro,*
Inſignem Medicum, optimum poetam,
Æque Diis ſuperis amatum, & imis,
Æque principibus viris amatum, &
Plebi, nec minus exteris amatum,
Quam ſuis, patriæ decuſque gentis?
An neſcis homines vt eruditos
Nemini eſſe decere contumaces,
Moleſtos neque contumelioſos;
Sed comes potius venuſtulosque,
Benignos, faciles, modeſtiaque
Inſignes, lepidos & elegantes:
Sic veſtras quoque diſputationes
Non debere grauem hanc & inſolentem
Rixam admittere, ſed modeſtiorem?
Ergo, ſi ſapis, impotentis æſtus
Mentis comprimito, & graues furores.
Iam iam mitte meo moleſtus eſſe
Sodali moneo; precorque amice
Iam-iam mitte meum inſequi ſodalem,
Politum, nitidum, virum probatum,
Doctum, candidum & integrum Valetum
Clarum multiplici eruditione,
Cinctum tempora Phœbi vtraque lauro,
Inſignem Medicum, optimum Poetam,
Æque Diis ſuperis amatum & imis,
Æque Principibus viris amatum, &

Plebi,

Plebi, nec minus exteris amatum,
Quam ſuis patriæ decuſque gentis.
Quod ſi conſilium & preces amicas
Negligis, neque contumelioſæ
Modum ponis adhuc loquacitati,
Pergiſque immeritum meum ſodalem,
Politum, nitidum, virum probatum,
Doctum, candidum, & integrum Valetum,
Clarum multiplici eruditione,
Cinctum tempora Phœbi vtraque lauro,
Inſignem Medicum, optimum poetam,
Æque diis ſuperis amatum & imis,
Æque Principibus viris amatum, &
Plebi, nec minùs exteris amatum,
Quam ſuis, patriæ decuſque gentis,
Exercere ferus, iocante Muſa
Iam non Hendecaſyllabos venuſtos,
Sed multo potius furente Muſa,
Verſus Archilochi ſeueriores
Expectato Lycambico furore
Famoſos, laqueoque bupalino.

ADRIANVS TARTERIVS
Medicus Trecenſis ad candidatum Medicinæ.

Iam dudum manibus tuis teruntur
Perdocti Hollerii graues labores,
Lector, nec recipis manu ſat ampla
Fructus Hollerii labore dignos.
Nil miror, deerat ſuo Valetus
Doctori Hollerio, ſed ambo iuncti
Iam-iam perficiunt viam medendi.

TABVLA CAPITVM LIBRI PRIORIS DE MORBIS INTERNIS.

CAP. PAG

1, *De dolore capitis* 1
2, *De diuturnis capitis dolor.* 13
3, *De dolore cap. ab ebrietate* 36
4, *De dolore capit. a perfrict.* 38
5, *De vertigine* 41
6, *De phrenitide* 46
7, *De apoplexia* 54
8, *De lethargo* 69
9, *De caro,* 78
10, *De paralyſi* 82
11, *De conuulſione canina* 96
12, *De conuulſione* 1 0
13, *De ancynogloſsis, ſeu mogialis* 110
14, *De incubo* 114
15, *De epilepſia* 121
16, *De epilepſia per conſenſum a ſtomacho* 138
17, *De melancholia* 142
18, *De catarrho* 155
19, *De ophthalmia* 167
20, *De debilitate viſus* 180
21, *De catarrhacta* 193
22, *De hæmorrhagia* 250
23, *De angina* 214
24, *De tuſſi* 225
25, *De aſthmate* 232
26, *De pleuritide* 245
27, *De ſputo* 270
28, *De phthiſi* 283
29, *De cordis tremore, ſeu palpitatione* 296
30 *De ſyncope* 306
31, *De cholera morbo* 314
32, *De imbecillitate ſtoma.* 322
33, *De ſingultu* 339
34, *De bulimio & canina appetentia* 350
35, *De iecoris inflammatione* 357
36, *De debilitate hepatis* 368
37, *De morbo regio* 376
38, *De oppilatione hepatis* 390
39, *De hydrope* 394
40, *De ſpleneticis* 417
41, *De colico dolore* 430
42, *De alui fluxionibus* 449
43, *De dyſenteria* 460
44, *De teneſmo* 483
45, *De curat. hepat fluxus* 489
46, *De fluxu peſtilentiali* 494
47, *De difficultate meiēdi* 496
48, *De calculo* 409
49, *De lapide veſicæ* 527
50, *De ardore vrinæ* 531
51, *De inflammatione renū* 541
52, *De mictu ſanguinis* 543

De

53, De diabete & ſimilibus 550
54, De vermibus 558
55, De hæmorrhoidibus 566
56, De exitu ani 580
57, De exitu matricis 585
58, De ſiſtendis menſib. 589
59, De vteri præfocatione 600
60, De rhagadibus 615
61, De mola 617
62, De hernia 621
63, De arthritide 63
64, De elephantiaſi vera 650
65, De cutis excoriatione puſtulis, & rubore faciei 660
66, De dolore 662
Singulares aliquot auctorũ Obſeruationes, quæ ad conſilia curandi pertinent pag. 665. & ſequentib. ad 685 vſque.

TABVLA CAPITVM LIBRI SECVNDI de morbis internis, qui febrium hiſtoriam & curationem continet.

1 Quid ſit febris 687
2 De tertiana 693
3 De tertiana notha 703
4 De ſemitertiana 711
5 De febribus horrificis 715
6 De febrib. pituitoſis, & primum de quotidiana 717
7 De febre Epiala 728
8 De quartana 731
9 De febre ardente 750
10 De feb. putrida cõtinua 761
11 De feb. colliquantibus 772
12 De febre aſſode 776
13 De cardiaca febre 777
14 De lipyria febre 778
15 De hectica febre 780
16 De febre ex cruditate 789
17 De ſymptomatis 774
18 De ſomno & vigiliis 77
19 De ſiti 80
20 De linguæ ſcabritie & nigredine, totiuſq; oris 80
21 De dolore capitis in feb. 80
22 De ſudore 81
23 De morbo Regio. 81
24 De diſſoluta appetentia 82
25 De exanthematis, papulis variolis & morbillis 824
26 De varicibus 83
27 De peſte, eiuſque cauſis & ſignis 83
28 De præſeruat. a peſte 84
29 Peſte correptorũ curatio. 85
30 De bubone peſtilenti 86

RERVM ET VERBORVM NOTATV DIGNIORVM IN DVOS LIBROS IACObi Hollerii De morbis internis, Index.

A

ACutæ febres cur ſic dictæ 691
Albucaſis non reuelandum remedium. 332
Alimenta pro melancholicis 143
ἀλφὸς, *vitiligo* 654
Amauroſeos & amblyopiæ diſtinctio 181
ἀμαύρωσις 120
ἀμβλυωπία ibid.
Anacollemata, frontalia 797
Anaſarca 383, 404
Anaſtomoſis 603
Anathymiaſis quid 751
Angina quot ſpecies 221. *Anginis omnibus quid commune ibid. Anginoſorum hiſtoria* 223. *Anginæ curatio* 220
ἀπεψία 336
Apoplexia, eiuſq. curatio 64. *eius diſtinctio* 58. *Apoplexia multi repente ſuffocati ib. Apoplexiæ magnitudo vnde* 67. *Apoplexiæ ſanguineæ curatio* 68
Ardoris vrinæ curatio 531. *eius cauſæ* 533
Arteriotomia 4
Arteria qui ſecetur in dolore cap. 16
Arthritidis curatio 651. *Arthritis non in omni fit oſſium connexione* 637. *Arthritis quandoque a parentibus podagricis* 640. *Arthritidis fluxio vt fiat* 646
Aſcitæ generatio, ſigna, curatio 393, 404, 405.
Ἀσώδης *febres faſtidioſæ* 688
Aſthmatis curatio 233, 234, 241. *Aſthmatici* 232. *Aſthmatis duo ſymptomata* 239. *Aſthmatis cauſæ duæ ibid. Aſthmatis cauſa in vniuerſum* 249
Athenienſes accenſis ignibus peſtem fugarunt 843

B

Balbutiei cauſa 113
Beauclet Aduocatus vermem eminxit 536
Bilis in veſicam diffluens vrinæ ardorem facit 531
Bubo 860
Bulimos quid 350, 357. *Bulimi varia cauſæ* 354. *remedia* 355

C

Cachexia 393
Calculus 509. *Calculus in veſica pueris generatur* 510. *Calculi ſigna* 511. *remedia* 512 *Calculi in medio friabiles* 521. *Calculi in vtero reperti* 517. *Calculi in corde inuenti* 518
Calor attrahit 10
Cancer in ſuperficie nō curatur 478
Cancer fluuiatilis tela extrahit 16
Capitis affectarum partium diſtinctio 12. *Capitis dolores a calore, vel frigore* 13. *Capitis dolorum per conſenſum ſigna vniuerſa ib. Capitis quæ pars dolet frequentius* 14. *Capitis dolorum cauſæ* 15. *Capiti dolenti quid conferat ex Celſo* 18. *Capitis doloris cauſæ ex-*

terna

ternæ 19, 20. Capitis doloris diuturni cauſ. 13, 14. Capitis dolor in febribus vt curetur 809
Capparum vſus ſplenicis accommodatus 419
Cari ſigna 79. Cari & lethargi differentia 80. Caros quid 79, 80, 81, 82.
Catalepſis 81. qui fiat 84
καταμήνια proprie menſes 597
Catarrhacta quæ locum mutat, qualis 194
Catarrhi definitio 155, 183. Catarrhi duo perpetua ſeminaria 164 Catarrhus proprie dictus 36. cauſæ efficientes 164. Catarrhi calidi & frigidi ſigna 164, 165. Catarrhi curatio ibid.
Celſi de duob. Medicis hiſt. 408, 409
Cephalalgia a perfrictione 36. Cephalalgiæ biliosæ ſigna 25 Cephalalg. melancholic. ſigna 26. Cephalalg. pituitoſ. ſigna ibid. Cephaleæ curatio 34
Cholera humida & ſicca, eiuſq; curatio 314
Cœliaca affectio 454
κοιλιακοὶ qui appellentur 335
Coitus vrinæ ardorem gignit 530
Colicæ biliosæ curatio 439. Colicus dolor 429, 430, 431. Colici doloris vrinæ quæ 430. Colici doloris curatio 440. Colica ſymptomata 442, 443
Cucurbitulæ 16, 17
Κυνώδης ὄρεξις 354

D

Decoctio pectoralis Rhazæ 160
Delirium in febre vnde 812
Diabetæ cauſa 555. curatio 550, 551 552
Diapedeſis 603
Diarrhœa 454, 455, 456
Diaurωſis 603
Dyſenteria 460. exulceratio inteſtini ibid. ab atra bile incurabilis 475, 476. Dyſenteriæ curatio 460, 461
Dyſuria, meiendi libido 496, 497. Dyſuriæ cauſæ 502, 503. Dyſuriæ curatio 498

E

Ebrietatis effecta 36
ἔκλυσις leue animi deliquiũ 309
Elephas 651
Elephantiaſeos cauſæ variæ 651, 652
Elephantiaſis vera & eius ſymptomata 650
ἐμπροσθότονος quid 106
Epialos quid ſit 727, 728, 729
Ephialtæ cauſæ 116
Epilepſia 127, 133, 141. Epilepſiæ in pueris remedia 121. Epilepſiæ in ſenibus remedia 123. Epilepſiæ cauſæ 129. Epilepſiam a ſola intemperie non fieri 130. Epilepſia correptorum nutricibus quid faciendum, quibuſve vtendum 131. Epilepſia grandioribus laborantibus quid conueniat 132. Epilepſia obſeruata ſine partium inferiorum conuulſione 138, 139. Epilepticorum variæ hiſtoriæ 140
Errhina ex quib. comparentur 33
Exanthemata 824
Exitus ani 380

Exulcerationis pulmonum duæ cauſæ 291

F

Facies Hippocratica 774
Familiis quibuſdam tertius eſt teſticulus 629
Febris quid 687. Febres quæ peſſimæ 688. Febris morbus vel ſymptoma 689. Febres prauigiles & ſoporoſæ 691
Febris tempora quatuor 692. Febris ſemitertiana, & cur ſic dicta 711, 712, 713. Febres nocturnæ Hippocrati quid 717, 718 Febris quotidiana & eius genera 718. Febris epiala 728, 729. Febris quartana & eius curatio 731. Febres quintanæ 736, 737. Febris ardens a bile flaua fit 750. Febris putrida, et eius cauſæ 761. Febres ὁμότονοι, ἐπακμαστικαὶ, καὶ παρακμαστικαὶ 768, 769. Febres colliquantes 772. Febris aſſodes quid 776. Febris cardiaca 777. Febris lipyria 778, Febris hectica 780
Fernelij opinio de arthritide confutata 643
Fluxiones aliui 449. Fluxus peſtilentialis 494. Fluxuum cauſæ vt dignoſcantur 570, 571
Fœtus in vtero triplici vita fruitur 618, 619
Fœmineus ſexus cur tribuatur 598, 599

G

Galeni inconſtantia notat[illegible] 34[illegible]
Glaucoma 198
Glycyrrhiza humectat 399
Gordonius ſecreti ad hydropem non reuelandi autor 390

H

Hæmophobi ſyncope obnoxij 312, 313
Hæmorrhagia modi quatuor 205. Hæmorrhagiæ cauſæ 212. Hæmorrhoides morales 578
Hectica febris ſigna propria 780
Hemicrania quid 12
Hepate laborante quandoque pleuritis repræſentatur 245. Hepatici vnde dicti 362. Hepatis debilitatis cauſæ curatio 368, 369, 370, 371. Hepatis intemperies duplex 373. Hepatica ſimplicia 375. Hepatici fluxus curatio 489
Hermodactylus natura ſtomachum lædit 633, 646
Hernia, quid & quomodo fiat 621
Herniæ ſpecies 622
Herniaria ſub herba Hollerij 623
Hydragoga medicamenta 416
Hydropis tria genera 394. Hydropis curatio 395
Hydropotæ acutius vident 190
Hypochyma, eiuſque curatio 202

I

Icterus vnde dictus 376 Icterici qui flatuoſi 380, 381. Icteri variæ cauſæ 376, 377. Ictericorum variæ hiſtoria 164. Icteri curatio 376, 377. Icterus lienis & iecinoris 383. Icteri curationes variæ 385, 386.

Iecoris

Iecoris inflammatio vt dignoſcenda 373. *Iecore inflamato quam venam ſecat Galenus* 368. *Iecoris intẽperies cum imbecillitate vix curabilis* 373. 374
Ignis in toto corpore periculoſus 664
Ignis halitus inſpiratus antidotum contra peſtem 342
Ileum vel cæcum inteſtinum in hernia procedit 625
Imperfectæ ſ[illegible]mæ perfectionibus continen ur 619
Incubus quid 114, 120. *De incubis & ſuccubis quid ſenſerint veteres Theologi* 117. *Incubus quibus familiaris* 118. *Incubi curatio* 144
Ioannes Blanché hydrope vt curatus 407
Iſchuria, eiuſq; cauſa 499, 502, 503

L

Lac aſininum omni lacte humidius 787
Lapis veſicæ 527. *Lapidis veſicæ cauſa & ſigna* 528. *Lapidis curatio* 530
λιποθυμία & λιποψυχία *differunt* 309
Lienteriæ cauſa & curatio 449
λεῖον *quid ſignificet* 450
Lepra 654
Lethargi ſigna 69. *Lethargi curandi modus* 70. & 77 *Lethargi & cari differentia* 72. *Lethargicis puſilla vitæ ſpes a liquidiore alue* 74
Lieri καταῤῥῶ-ος *cur ſit* 423
Lieni & hepati eadem remedia, ibid. Lienem per vrinas expurgari 428
Lithotomi 529
Lochia 596
λοιμώδης 838
λύγξ καὶ λυγμός 343

M

Manna quomodo vtendum in compoſitione 5
Mariſca 571
Matricis exitus 585
Medicus non ſemper naturæ imitator 601
Meiendi difficultas 466
Mel Anacardinum quomodo paretur 72
Melancholiæ varia genera 142. *Melancholicis alimenta conuenientia, itemque remedia* 143. *Melancholia à phrenitide differentia* 147, 148. *Melancholia omnis non febris expers, ibid. Melancholiam generantis humoris generatio* 146. *Melancholiæ ſigna* 149. *Melancholia hypochondriaca* 150. *Melancholiæ purgatio* 152. *Melancholici ſerio purgandi* 332
Melicratum vinoſum 342
Menſis naturalis eſt purgatio 589. *Menſes ſola peccant quantitate* 598. 599
Menſtrua virulenta non ſunt ibidem.

Menſtruorum prouocatio 592, 593. Menſtruorum retentio vel excretio qualia inducant ſympto mata 600, 595. Menſtruæ purgationes quando fluere incipiant 599. Menſtruorum retentorum cauſæ 605. Menſtruæ purgationes iuuenibus albæ Ariſtoteli, rubræ Hippocrati fiunt 602. Menſtruæ purgationis quantitas 598, 602. Menſium ſuppreſsionis tres cauſæ 605
Mentagra Romanorum 655
Mictionis vitiatæ tria genera 497
Millepedarum vires 243
Miua Rhazæ 329
Mola quid ſit 617. Mola vix curatur ibid. Mola vtroq; ex ſemine formatur 618. Molæ conceptæ certiſsima ſigna, ibid.
Morbilli 824
Mulieri ſanæ qualis ſanguis exeat 598. Mulieres ſine menſtrua purgatione concipere ex Ariſtot. ib.
μυωπία vel μυωπίασις 186

N

Nares ad ſanguinem profundendũ vt prouocentur 16

O

Obſeruanda in dolore ex Galen. 663
Oculorum remedia vt inſpirentur 666. Oculi punctio remedium a capra inuentum 200
Oleorum variæ compoſitiones ad dolorem capitis 10. Oleum papau. & mandrag. 54. Oleum pro paralyticis 87. Oleum philoſophorum quid 105
ὄνυξ 199
Ophthalmia 167. Ophthalmiæ ſigna 173. Ophthalmiæ bilioſæ & pituitoſæ ſigna 175, 176. Ophthalmiæ cauſæ & curatio 201
Opii vſus quibus conueniat 54
Oppilatio hepatis vnde fiat 389, 390.
Oppilationis curatio ib.
οὐρητικοὶ *qui dicantur* 550

P

Palpitationis curatio 296. Palpitationis cauſæ permultæ 299. Palpitationis hiſtoria ibid.
Papulæ 824
Paralyſis quid 82. Paralyticis vinum fugiendum 89. Paralyſis qui fiat vitio neruorum ib. Paralyſis qua ex materia fiat 91. Paralyſeos cauſa antecedens ib. ad Paralyſim Hollerii exprimenta 92. Paralyſis duplex 93
Paracentheſis quomodo fiat 169, 402, 407.
Paraſtatæ glandulæ 537
Partus monſtroſi 619
Peſtis quid 839, 840, 841. Peſtis præſeruatio 843. Peſte correptorum curatio 858
Phagedæna famis genus 350
φρὶξ, φρικώδης 715
Phlebotomia in febre a cruditate an imperanda 781
Phthiſis vlcus pulmonis 283. Phthiſeos ſigna 284. Phthiſis pro tabe 290. Phthiſeos ſpecies quatuor ibid. Phthiſeos ſymptomata perpetua 291, Phthiſeos letiferæ

tria

tria ſigna certiſſima 292. Phthiſeos primariæ cauſæ 293
Phrenitidis curatio 46, 55. Phrenitide laborantibus quid vitandũ 56. Phrenitidis cauſa duplex, eiuſdemque ſigna 33
Pilulæ quomodo parentur ad capitis dolorem 9. Pilulæ quando ante cœnam, & quando poſt exhibendæ 17. Pilulæ in affectibus ſiccis quales ibid.
Pleuritis dolor lateris qualis 246. Pleuritidis pulſus durus & ſerratus, ib. Pleuritis noctu fere exacerbatur ib. pleurit. variæ cauſæ, ib. Pleurit. curatio 247. Pleuriticis vino interdicendum, ibid. Pleuritis non ſemper indiget phlebot. 249, 250. Pleuritici quibus potiſſimum in locis phlebotomia iuuentur 253. Pleuriticis ſanguinem ſpuentibus, ſanguis non detrahendus, ibid. Pleuritidi bilioſæ venæ ſectio non conuenit, ib. Pleuritis notha 259, 260. Pleuritis a melancholia rariſſime fit 261. Pleuritis ad quot morborũ genera reduci poteſt 296
Podagra Bacchi & Vener. filia 639
Podagrici ſunt ſalaces 640
Præfocatio ab vtero quid 611. Præfocatio vteri ieiunio curatur 615
Pueri quartanæ obnoxii 734
Puella aſſiduè ſingultiens 147
Puluis citrinus 172

Q

Quartana ſalubris eſt, & neminem iugulat 736. Quartana in annum duodecimum produci poteſt 737. Quartana leuiora tantum admittit medicamenta 738

R

Regius morbus cur ſic dictus 376
Rhabarbarum an hepatis vita 396
Rhagades vnde naſcantur 615, 616
Renum inflammationis cauſa & curatio 541
Rhemenſi negotiatori vomitu citato deſiit conuulſio 319

S

Sanguis an bilis refrigeriũ 698. Sanguinis e naribus irritandi ratio 16. Sanguis expuitur a thoracis venis cum dolore 270. Sanguis expuitur a pulmonibus ſine dolore ibid. Sanguinis mictus 543. Sanguinis mictu quid ſignificatur 246
Sarcocele inſignis non curatur 629
Sardonius riſus 106
Saturni & Martis coniunctio peſtem infert 939
Scabioſa trita contra carbonem peſtiferum efficaciſſima 862
Singultus quid 339, 343 Singultus cauſæ 344. Singultus ab inanitione deſperatus 345. Singultus in febre periculoſus 347, 348. Singultus tria remedia ibid.
Spaſmus ſiue neruorum contractio in paralyſi quid 104
Σπερματώδη excrementa 489
Σπληνώδεις 423
Spiritus genitiuus ſui domicilii artifex 617

Σφιγκτὴρ unde dicatur 573
Splenica vena ſectionem ridet Galenus 742
Splenicorum ſymptomata, & eorum curatio 417
Σποραδικοὶ morbi unde 837
Sputi ſanguinis e pulmonibus curatio 271
Stranguria 496. Strangurie curatio 498
Stomachici qui vulgo dicantur 334
Sudor Anglicus quid 816
Suffuſio per conſenſum qui fiat 200. Suffuſio primaria a ſecundaria ſuis ſignis distincta ibid. ad ſuffuſionem aqua ſingularis 202. Suffuſio 203
Suffocationis uteri commune ſymptoma reſpirationis defectus 612. Suffocatio uteri ſimul cum menſibus 45. vel 50. anno ceſſat, aut ingraueſcens interficit 613
Syncope quid, & eius curatio 306. Syncopes quadam ſpecie ſemper moritur homo 310. Syncopes duo propria ſymptomata 311 in Syncope vinum commendat Galenus 312 Syncope a plenitudine phlebotomia non iuuatur 313
Symptomata febrium 794. 795

T

Teneſmus quid 483. Teneſmi curatio 484. Teneſmus principium dyſenteriæ 487 Teneſmus grauidis abortum minatur 488
[T]ertiana notha 703
Trochiſci Rhazæ ad choleram 317
Tuſsis & eius cauſa 224. Tuſsi quomodo medendum 225, 226. Tuſſiculoſi ſenes 229. Tuſsis ut excitetur 230. Tuſsis cauſa multiplex ib. Tuſsis curatio 232
Typhodes Aetio quid 689

V

Variolæ 824. Variolæ & morbilli a ſuppreſsis menſibus 826
Varix quid 834
Vena non ſecanda in præfocatione uteri a ſemine retento 611
Vena iecoraria in pleuriticis an ſecanda 263
Vena in apoplexia an ſecanda ſit 65
Vertiginis primariæ cauſa 43, 44
Vertiginis per protopatheiam cerebri facta ſigna ib.
Ver & Autumnus tabidis infeſtiſſimi 292
Ventriculi affectus fere infiniti 333
Ventriculi imbecillitas a calida vel frigida cauſa 338
Ventriculi imbecillitatis curatio ibidem.
Vermium genera tria 558
Vermis latus naribus eiectus 561
Vermis latus Aetio quid ſit ib.
Vermes a putredine cur generantur 617
Vigiliarium cauſa tres 796
Vinum aqua frigida dilutum extremum ad choleram remedium 318

Vires corporis in quibus conſtituta ſint 309
Viſus debilitas & eius cauſa 180,181
Viſum reſtituens aqua 183
Viſorio ſpiritui ad oculos deducẽdo quæ neceſſaria inſtrumenta 185
Viſorii ſpiritus propria differentia 188
Viſio abſoluta qui fiat 190
Vitiliginis tres ſpecies 654
Vlceris ventriculi cauſa duplex 333
Vomitus a cibo tertianam quandoque ſoluit 707
Vrina cum capillitio emiſſa 537
Vrinæ carnoſis ramentis permiſta a renibus ibid.
Vrina potui correſpondere debet 554
Vteri affecti varia ſymptomata ob variam, quam cum reliquis habet partibus, ſympathiam 612
Vterus Platoni animal 587

Y

Ὑπόσφαγμα 198,199
Ὑστερικὴ πνὶξ *quid* 611

FINIS.

ΕΙΣ ΔΟΛ. ΛΟΥΡΕΤΟΝ ΤΩΝ ἰατρῶν λαμπρότατον.

Παῖδ' ἔθην Ἱπποκράτης ἄρρητος δόγματ' ἔδωκε,
    Κ' οὐδεὶς ἀδήλως μήνυκεν ὀψιγόνοις.
Τόσσα δὴ (ὡς ἀσαφῆ) τὸ πάρος μυστήρια κεῖτο,
    Οἱ μεταξὺ βροτοὶ σώματα ἀσθενέες.
ΛΟΥΡΕΤΟΣ ἄψ ἔτυχ' εὐσυνέτης καὶ δῖος ἰητὴρ,
    Δόγματα Ἱπποκράτους δῆλά τ' ἄδηλα πόρον.
Οὕνεκεν ἀΐδιον παρὰ πᾶσι πορίζετο δόξαν,
    Οὐ πέλετ' Ἱπποκράτης, νοῦς πέλετ' Ἱπποκράτους.

Iacob. Baſilius Labrouſquius.

IACOBI HOLLERII STEMPANI, MEDICI PARISIENSIS CELEBERRIMI,

DE MORBIS INTERNIS

LIBER I.

Antonii Valetii opera iam nunc multo quam antehac auctior & emaculatior factus, necnon luculentis exercitationibus illuſtratus.

De dolore capitis. CAP. I.

DOLET CAPVT, [a] *intemperie, aut ſolutione continui. Intemperies ſimplex, compoſita: ſine materia, cũ materia: illaque vel in toto cerebro, vel in venis, arteriis, membranis, neruoſisq; corporibus.* [b] *Solutio continui fit acri humore erodente, putri, bilioſo, ſalſo, vulnere, caſu, concuſſione, punctura, maligna qualitate, vt in lue venerea, carie, diſtentione. Diſtentio fere a copia* [c] *hu-*

a Quæ eſt téperaméti nimietas, aut paucitas.

b Hæc eſt altera doloris cauſa, cum in parte ſimilari, tum in organica. Soluunt ſolutione cõtinuitatis ſimilariũ, quæ rodũt, incidũt, diſtẽdunt, vehemẽter calfaciunt, aut refrigerant.

c Hi vel aliũde affluunt vel in capite naſcuntur.

morum, vel flatuum: humorum, quidem, vel omnium, vel aliquorum, vel alicuius. Fit quoque obſtructione, quum videlicet anguſtias meatuum capitis intercipit humor craſſus & viſcidus, aut ſpiritus vehementer vaporoſus, in ſuturis, oſsibu palaticolatoriis, & quæ ad nares, aures, oculos & ſpinam pertinent.

Dignoſcitur ex varietate cauſarum efficientium, ex partium laborantium natura, ex loco, ex loco, ex qualitate propria. Cauſæ efficientes, externæ, internæ. Externæ, æſtus, perfrictio, ebrietas (a vini enim potu multo caput quaſi ſpiritu diſtenditur) caſus, ictus, victus, vapor aliquis, v fumus, grauis odor, aut naturæ ægri repugnans Quinetiam adſtrictis arctiore veſte & iugulari bus, & inferioribus venis, ſurſum ſanguis regurgitat, venas capitis diſtendens. Internæ, intemperies naturalis, aut contracta morbo, quantitas, qualitas materiæ humorum, vel vaporum, mal. conformatio, obſtructio. A partium natura, neruoſorum corporum, magis punctorius, arteriarum pulſatorius, ſtupidior in venis, & cerebri ſubſtantia. In perioſtio ſuperficialis, altus in meningibus. Intra caluariam ad radices oculorum extenſus. In plenitudine grauis, in acri humore & vapore rodens: ſed vapor diſtēdit magis, humor magis mordicat. Vbi diſtentio citra roſionem, ſpiritus flatuoſi vel humoris non rodentis copiam indicat. Diſtentio cum pulſu, membranarum inflammationem ſequitur, cum grauitate, copiam membranis con

ceptam

ceptam & inhærentem, ſine grauitate & pulſatione, copiam crudi flatus. A ſanguine fere in frontem, a pituita in occiput, a bile in dextrum latus, a melancholia, in ſiniſtrum decumbit. Sunt quibus arteriarum intemperies ſanguinem ſpirituoſum multum colligit, vnde dolor pulſatorius & vehemens excitatur. Quibuſdam vermes generantur in cerebro. Id rarum eſſe ſcripſit Auicennas, quod tamen memoria noſtra viſum eſt. Et cuidam Italo ex frequenti odoratu baſilicæ herbæ natus ſcorpio in cerebro, vehementes dolores & longos, mortem deniq; attulit. Humor autem & vapor vel in cerebro gignitur, vel aliunde aſcendit, ab extremo pollice, & planta pedis a venenato vulnere clauſo, vtero, hepate, liene, ventriculo, pulmone & aliis. Cæterum de cauſis dolorum capitis mulierum ab vtero abunde Gal. diſſerit commentario in illam ſententiam libri 6. Epidem. Quibuſcunq; ex fœtu abortiuo, atq; vteri tumoribus, ad capitis grauitatem conuerſio fit, &c. Sed iis adiunges pericranii & capillorum ſordes, capitis vincula, & ſimilia a recentioribus obſeruata.

Curatio.

Curatio in his eſt, in phlebotomia, arteriotomia ſanguiſugis, cucurbitulis, purgatione, potionibus & medicamentis materiam præparantibus, topicis repellentibus, concoquentibus, mitigantibus, alterantibus, digerentibus, roborantibus, phœnigmis, ſinapiſmis, cauteriis, paracenteſi. Hæc omnia remedia ſunt dolorum capitis.

Scorpio natus e frequenti odoratu Baſilici:

Phlebotomia [a] *imperatur, ſi* [b] *plenitudo & ſanguinis copia, ſi vehemens* [c] *obſtructio eſt, ſi vulnus, caſus, concuſſio, febris inflammatio atq; adeo, vbi intolerabilis* [d] *dolor eſt.*

Si a reliquo [e] *corpore vitium eſt* [f] *primum axillarem, deinde* [g] *cephalicam, aut ſemel mediam diuidito.*

Si a ſuppreſſis menſibus, aut hæmorrhoidibus, venas malleoli incidito: [h] *perſeuerante malo,* [i] *venam frontis, temporum, quæq; poſt aures ſita eſt, aperito. Eam tamen eligito, in cuius regione dolor incumbit magis.*

Arteriotomia probatur in iis, qui ob intemperiem arteriarum capite dolent, ac vertigine, atque vbi ſanguis calidus & vaporoſus dolorem facit. Eligenda in fronte, temporibus, aut poſt aures quæ micat, magis calet & rubet, & vbi dolor acerbior eſt. Ex lib. 6. De ſanitat. tuend. lib. 13. Metho. libro de ſang. miſſione.

Vacuato iam corpore & contumaci [k] *malo,* [l] *ſanguiſugæ extremo naſo affiguntur, poſt aures, & venis quæ in caluaria eminent. Aliquando iis, qui ita* [m] *aſſueti ſunt, & multi ſunt ſanguinis, poſt maio-*

a Ad reuulſioné materiæ antecedentis.
b Vniuerſalis & ſingularis.
c Contumax illa obſtructio grauitate doloris, percipitur.
d Cuius leniendi cauſa ad lipothymiam mittitur ſanguis.
e Vt a plethora vniuerſali, aut translatione ſymptomatica.
f Axillaris ſeu interna vena, baſilica vulgo dicta, primum pertunditur, ſi doloris cauſa & fons perennis ſit in hepate, liene, & toto genere venoſo, idque fit ad declinationem cauſæ antecedentis, & ad generationem. *g* Ad auerſionem materiæ propinquæ, & amotionem cauſæ coniunctæ. *h* Ab obſtructione contumaci, cauſæ coniuncta magnitudine. *i* In dolore enim fixo partis propinquioris vena ſecanda, per aph. 68. lib. 5. k Diffuſo humore inter pericranium, & os. *l* Præparabuntur hirudines ex præſcripto Galeni lib. De cucurbitulis hirud. ſcarif. *m* Quibus humores ſunt ἀνάῤῥοποι.

maiora remedia ſaguinem e naribus [a] *irritamus.*

Cucurbituli primum leues occipitio, vel ceruicis initio, deinde cum ſacrificatione affiguntur.

Poſt Phlebotomiam & ante phlebotomiam imperatur [b] *purgatio, aliquando etiam ſine phlebotomia purgamus.*

Ante phlebotomiã leui pharmaco, cuius vis hepar non ſuperet, ſed tantum venter, meſenterium, ſima hepatis, & inteſtina repurgẽtur, quale hoc erit.

℞ caßiæ, aut cathol. ℥. I. *aut caßiæ* ℥. ß. *quadrante* [c] *horæ ante paſtum.*

Purgationis vices clyſter perſæpe ſupplet, qui in dolorib. capitis tanti eſt momenti, vt deorſum materiam reuellendo plerunque repetitiones ipſas fieri prohibeat. Vnde periodicis in doloribus, inſtante etiam acceßione, commode iniicitur, totaque morbi hiſtoria repetitur. Clyſteris communis hæc erit formula:

℞. decoct. comm. clyſteris ℔. I. *diſſolue caßiæ & cathol. ana* ℥. ß. *mell. roſ. ſacch. rub. an.* ℥. I. *vel* ʒ. 10. *olei violacei quart.* I. *f. clyſter.*

Dein poſt phlebotomiam, ſi quis humor vitioſus relictus eſt, & ſi quidem recens dolor eſt, materia ſequax, & ſubtilis, & tenuis, nulla quoque obſtructio eſt, leui pharmaco vteris, vt Caßia, Rhabarb. [d] *Manna: Mollioribus atque diuitibus, electuario de ſucco roſarum, diapruno, hieræ puluere, Catholico in aliis. Quales ſunt hæ formulæ.*

℞. decoct. prunorum, tamarindorum, paſſula-

a Vt mille folio naribus impoſito.

b Quæ leui pharmaco perficietur, ad primæ regionis cruditatem excludẽdam ne in venas cum ſanguine rapiatur.

c Ne in cibũ & alimẽtum natura vertatur.

d Manna picrocholis nõ exhibeatur, vt nec creæra quorũ eſt facilis in bilem commutatio

rum, trium florum, cardiacorum, quantum ſuffi-cit ad diſſolutionem ℥. 1. mannæ.

℞. *Caſſiæ fiſtulæ ℥. ß. mannæ ℥. 1. diſſolue in ſupradicta decoctione, vel ſero lactis, vel aqua hordei, ptiſana.*

Pauperibus, loco mannæ penidia imperabis, vel cathol. ʒ. 6. caſſiæ fiſtulæ vnc. ß. aut cath. vel caſſiæ drachm. 6. diapruni ʒ. 2. Ex his omnibus cum ſaccharo fiat bolus, aut, vt ſupra dictum eſt, diſſoluantur. Rhabarbarum *aliquando per ſe, aliquando cum caſſia imperabitur. Pueris ℈. 2. rhab. infunduntur in aqua endiuiæ, cum modico cinnamomi: mulieribus, a ʒ. 1. ad ʒ. 1. & ſemiſſem: viris, ad drach. 3. Mollioribus & quibus aluus facile cōmouetur ʒ. 3. caſſiæ, & ℈. 2. rhab. ſatis eſſe poſſunt. Ex his fit bolus cum ſaccharo. Aliis caſſiæ fiſtulæ ʒ. 6. addimus ℈. 4 aut circiter rhab. Puluere hieræ picræ ſic vtendum erit.*

℞. *pul. hieræ* [a] *picræ recentis ʒ. 2. excipiantur modica conſerua violarum,* ad tollendum amarorem. *Aut hæ pilulæ fortiores erunt.*

℞. *pul. aloes ʒ. 1. maſtic. cinam. an ℈. ß. diacridii gr. 4.* (ad eradicationem) *cū ſucco citri fiant pilulæ. In craſſis viſcidis humoribus magnis quoque obſtructionibus, grauior fere atque contumacior morbus eſt.* In *quibus &* [b] *phlebotomia, ſi cætera conſentiunt, neceſſaria eſt, & potiones, quæ materiam incidant & attenuent, a quibus purgationes per* [c] *interualla, validique clyſteres. Topica ex iis, quæ incidunt & attenuant. Errhina Apo*

phle-

a Simplicis Galeni, ſine agarico & croco.

b Doloris enim pertinacia phlebotome indiget.

c Quia vt ſunt varii coctionis gradus, ita & purgationis, ac excluſionis.

plegmatiſmi, Suffumigia, Gargariſmata, Frictiones, Vincula, Cucurbitulæ, Sinapiſmi, Setones, Ferrum, Ignis,

Phlebotomia, vt prius, inſtituenda ſatis [a] *amplo vulnere.* [b] *oxymelite, aut aliis deſcriptis, materia præparabitur, aut hac potione.*

℞ *ſtæchad. citrin. vnc 2. fiat decoctio in aqua puriſsima ad quart 3. In expreſsione colata diſſolue mellis communis, aut mellis albi, vel ſacchari albiſsimi* ℔. ß. *plus minuſve Fiat ſyrupus, vtatur ieiunus, duabus horis ante cænam, doſi trium vnciarum. Hæc potio putredinem arcet, extenuat, deterget: roborat non ſolum cerebrum ſed viſcera omnia, & corpus, laudata Græcis & Arabibus. Aqua vſus eſſe poteſt ſyrupi de ſtœchade incompleti, ideſt, ſine aromatibus,* detracto croco. *Atque hinc ſyrupi completi id eſt, cum ſpeciebus. Eodem modo ex acoro,* (omnibus morbis a defluxione confert, quia adſtringit) *& fœniculi radice, oxymel parari poteſt atque hinc hydromel.*

Calidiores ſyrupi ſuſpecti ſunt vbi plethora, febris, cruditas in primis venis. Hinc enim augentur febres, liquefacta cruditas trahitur in corpus, fuſa plenitudo apoplexias, febres, tabes & alia mala inuehit Hîc quoque conſiderandũ anni tempus, regio, ægri temperatura & ætas. *Purgationes* [c] *fiunt ex hiera diacolocynthidos, agarico, & aliis, qualis hæc eſt.*

℞ [d] *pul. hieræ diacolo.* ʒ. ß. *agarici tro.* ℈. 2. *maſtic. bdellii ana* ℈. ß *nucis moſchatæ Gr. 8. cum* [e]

[a] Ad craſſæ materiæ euacuationem.

[b] Niſi vlla lienteriæ, hiſtericæ affectionis, aut melancholiæ hypochondriacę adferri poſſit excuſatio.

[c] Quæ humores ex toto corpore ducunt.

[d] Dantur hæ pilulæ horis 6. ante cibũ aut hor. totidem poſt cibum. pilulæ.

[e] Ne ventriculi vim labefactent.

ſucco abſinthii formentur pilulæ. Delicatioribus naturis poterunt excipi pulueres in modico conſeruæ anthos. Solent autem parare ſyrupos quibus interuallis vtendũ ſit, quos ita conficies, vt in decocto deſcribantur quæ attenuẽt, concoquãt, aperiant, roborent, [a] *& conuenienter purgent, qualis hic eſt.*

℞. *rad.* [b] *graminis. petroſelini, aſparagi, an* ℥. ß. *ſe* [c] *aniſi, & fæniculi an.* ʒ. 1. [d] *betonicæ. ſtœchados an. P.* 2. *florum* [e] *cardiacorum an.* P. 1. *paſſul. mundatarũ* (earũ caro relaxat) ℥ ß. *liquiritiæ* ʒ. 2. *polypodii querni* ℥ ß. *agatrochiſc.* ℥. 1. ß. *foliorũ ſennæ* (oriẽtalis. noſtra nullius fere eſt momẽti) *mundatorũ, & in fine decoctionis poſitorũ* ℥. 2. *fiat decoctio in aqua puriſſima ad* ℔. 1. *In col. diſſol. ſacc. albiſſimi q. ſ. Fiat ſyrupus mediocriter coctus, vtatur ſingulis hebdomadibus* ℥. 1. ß. *cũ* ℥. 2. *hydromelitis, aut ptiſanæ. Erit autem calidior cum hydromelite, frigidior vero cum ptiſana. Fortior.*

℞ *polypodii querni, rad. acori, ireos, ſem. carthamĩ ana* ℥. 1. ß. *ſem. aniſi, fæniculi, cuſcutæ ana* ℥. 2. *ſebeſten. N.* 12. *Cetherac, ſcolopendrii, betonicæ, ſummitatum lupuli, agrimoniæ ana P.* 1. *ſtœchad. arabic. & citrin ana* P. ß. *foliorum ſennæ mundatorum, & in fine decoctionis poſitorum* ℥. 4. *agar. recenter troc.* ℥ 1. ß. *turpethi gummoſi* ℥. 1. [f] *fiat decoctio ad* ℔. 1. *In col. diſſol. ſacch albiſſ. & mellis albi bene deſpumati ana* ℔. ß. *Fiat ſyrupus coctus ſecundum artem. Accipiat* ℥. 1. *cum hydromelite* [g] *aut ptiſanæ* ℥. 2. *ſemel in* 12. *diebus.*

a Ventriculũ & caput.
b Ad liberanda obſtructa.
c Ad diſcutiendos flatus.
d Hæ herbæ ſunt cephalicæ, & cerebro gratæ.
e Violarum borrag. & bugloſſ.
f Addes ſtœcad. adianth. an. ℥. 2 glycyrrhizæ. ʒ. 2. vt attrahatur humor viſcidus & lentus ab omnib. partib.
g Adhibito delectu peculiaris ægri naturæ, aut temporis.

Pilulæ.

Pilulæ.

[a] ℞. *Agar. recens troc.* ʒ.2. *turpeth.* ʒ.1.ß *ſalis gemmæ, & Zinziberis* (ad correctionem. Secus enim materiā ſubtilem vacuaret, relicta craſſa) *ana* ℈.1. *infunde omnia in vino albo, fiat leuis feruor ſuper calidos cineres, deinde fortis expreſſio. Expreſſæ materiæ adde pul. hieræ diaco* ℥.3. *pul. hieræ picræ* ℈.4. *malaxentur cum vino* [b] *expreſſionis, fiat maſſa, capiat* ℈.1 *in ſingulas doſes.*

Post purgationes imperari ſolent, quæ confirmant ventriculum & viſcera quale hoc eſt.

℞. *mithrydatii veteris, conſeruæ bugloſſi & acori ana* ℥.1. *Capiat mane diei ſequentis.*

℞ *ſpecierum electarii diambræ* ʒ.1. *pleres archontici, & aromatici roſati, ana* ʒ.ß. *excipiantur in modico conſeruæ, anthos, vel cum ſyrupo de corticibus citri, aut de ſtæchade, fiat trochiſcus.*

[c] Topica.

Repellentibus [d] *ſtatim initio vtendum eſt. Sed in dolore calido, magis refrigerantib. vt & in corporibus durioribus, æſtate, regione calidiore, iuuentute. Contra vero temperanda res eſt in contraria conditione, quale hoc eſt, quod vehementer repellit & refrigerat.*

℞ [e] *olei roſati recentis* ℥.2. *aceti albi* ʒ.3. *aquæ roſarū* (in potu nocet ob odorē, niſi ſumatur aqua peculi roſ.) ℥.2. *agitētur diu, & refrigerentur in aqua frigidiſſima putei, aut niue, pro frontali. Aliud.*

a Hæ pilulæ ſunt cephalicæ, quibus præparata materia radicitus extirpanda.

b In quo prius infuſa ſint ſupradicta.

c Remedia partibus propriis, quæ ſumuntur ex indicatione partis.

d Topica non ſemper adhibentur præmiſſa totius corporis vacuatione, vt in abſceſſib: criticis.

e Loti ſæpe in aqua roſarum.

℞ olei viol. & roſ. ana ℥.1. aceti albi, ſucci agreſtæ ana ℥.2. Diuitibus addε capburæ gra. 4 Linteolum inſuccatur poſtea frigida, vel in ſuccis ſemperuiui, centinodiæ, plantag. polygon. granatorum acidorũ, vmbilici vener. portulacæ, lactucæ, pſylii, roſarum, malorum granatorum, capreolorum vitis, omphacis, meſpili, cucurbitulæ, cucumeris. Ex his ſimplicibus nonnulla interdum tandiu teruntur affuſa roſacea donec fiat craßitudo aliqua, & populeo, oleiſque & ſuccis conuenientibus additis fronti & temporibus adhibentur. Flores roſ. violar. nymphææ, papaueris, per ſe, vel cum aliis tuto quoq; applicantur, conſeruæ recentes roſarum & violarum nodulus e roſis aceto madefactus, & naribus inditus inſtar caputpurgii. Si nimium dolor & vigiliæ vrgeat lac muliebre cum tantillo caphuræ & opii proderit. Faſciæ & anacollemata e goßipio carpto circumligantur capiti, a fronte ad occipitis verticem ductis capitibus, & his imbuuntur medicamentis. Videndum tamen ne quid in os & oculos defluat. Parabilia remedia ſunt, oportet autem hæc ſubinde renouari, quia ſtatim incaleſcunt.

Secundus ordo.

℞. Cerati [a] Gal. diuſubacti cum ſucco portulacæ, aut ſimili ℥ 2. illinatur fronti, & ſuperponantur folia ſalicis.

℞ mucag. ſem. pſylii, [b] mucag ſem. althææ, & cydoniorum ana ℥.6 agitentur cum modico aceti.

℞. olei roſati & cham. ana ℥.1. aceti ℥.3. hieme

[a] Quo vtebatur Gal. ad fracturas.

[b] Extractæ in aqua plantaginis, aut ſimili.

me pueris, eunuchis & mulieribus conuenit, in quibus nimia refrigeratio periculoſa eſt. Iam progreſſo morbo, olei cham. anethini, liliacei aliquid adiiciendum.

Ad frigidam cephalalgiam.

℞. dialthaeæ ℥ 1. agitetur in mortario primum quidem cum oleo roſaceo deinde, vt procedit morbus cum ol. de maſtiche, de cydoniis, de ſpica. Et diuitibus addi poſſunt [a] Gr. 2. *moſchi. Olea conueniūt cham. aneth.* (in declinatione, quia odoratum) *de lilio, laurinum, maſtichinum de ſpica, de coſto, in quibus ſerpillum, mentha, thymū, orig roſmarinus, maiorana, calendula, pulegium, bē, nux moſchata, caryophyllum, cinnamomum coxerint.*

℞. ſerpilli M. 1. coquatur in qr. ʒ. olei cham. & ℔. ß. vini rubri. Fiat decoctio ad conſumptionem vini in vaſe duplici, deinde fortis expreſſio, ſeruetur [b] *oleum ad vſum.*

℞. caryophyl. nucis moſchatæ ana ℥. ß. fiat decoctio in qr. ʒ. olei cham. & vini rubri ℥. 4. ad conſumptionem vini in vaſe duplici, vt prius, lento igne ac ſine fumo.

℞. terebinth. ℔. 1. maſtich. cin. nucis moſchatæ an ʒ. 1. caryophyl galangæ, zedoariæ. ladani an. ℥. 1. ß. ſucci ebuli, ſucci cucumeris aſinini ana ℥. 1. Puluerisatis pulueriſandis, in alembico diſtilletur oleum ſecundum artem.

Laudant & oleum ſambucinum, iaſminum. Non

[a] Niſi cerebro ſint ingrata.

[b] Hoc oleo inungatur totū caput deraſum, ad naturæ vim excitandam.

omittendum eſt remedium mulieris apud [a] *Paulum, quo in hemicranicis vſa, mirandum in modum inclaruit.*

a Paulus Aeg. lib. 3. cap. 5.

Radices itaq; cucumeris aſinini concides in taleolas, & cum abſinthii coma hydrelæo incoques. Fouebis partem hydrelæo, materiam vero modo emplaſtri impones.

Adhæc raro fit frigidæ materiæ ad caput raptus, ſed illic paulatim colligi conſueuit.

EIVSDEM HOLLERII SCHOLIA.

Partium capitis affectarum diſtinctio.

Medico ad ægrum accedenti primum pars affecta inueſtiganda, deinde affectus, poſtremo ex vtriſque ineunda curatio. Partes affectæ in capitis doloribus ita diſtinguuntur. Si digito preſſa cute doloris ſenſus acerbior, pili erecti, & oculorum radices, vel partes internæ moleſtiam non ſentiunt, cutis, vel pericranium laborat, ſed pericranium a frigore frequentius ob ſimilitudinem, cutis ab æſtu, ſordibus, multis capitis integumẽtis, vt in mulieribus & ſimilibus, dolorque in pericranio ad oculi palpebras vſq. tantũ peruenit. Intra cranium dolor obtuſus, arteriarum, venarum & ſubſtantiæ cerebri affectionem indicat, quod ſenſu ſint imbecilliore, punctorius meningum & neruorum. Sed in neruis cõmunicatur parti, cui inſeruntur, in arteriis pulſus percipitur: contundens, & profundus in membranis oſſium hæret Sic deprehenſa parte affecta ad affectus diſtinctionem & curationem primo videndum, an cum febre, an ſine febre. Si cum febre incœperit, & permaneat, internam partem affici ſignificat, & futurum delirium portendit. In acutis poſt tertium aut quartum diem ſuperueniẽs, ſanguinis fluxus indicium eſt, modo cetera cõſentiant,

atque

atque hic nullo modo curandus, ne criſis impediatur. In ea tamen, quæ per vomitum futura eſt, admoueri medicamenta poſſunt ad dolorem leniendum, nullo naturæ impedimento. Quod ſi ſine febre ſæuiat, vel in parte eſt dextra, ſiniſtra, ſuperiore, inferiore, vel in toto. Dolor ſæpius recurrens, ſtatiſq; temporibus & alterutram partem occupans ad ſuturam vſq;, hemicrania eſt: in anteriore parte, cephalalgia, poſt multum tempus, cephalæa. Siccitas vehementem doloré non infert, quia non fit confertim, nec proinde melancholia, niſi a bile flaua aduſta, vel bile mixta, vel ſpiritu diſtendente. Neq; humiditas, niſi ob copiam, vt pituitæ frigidæ, quæ noctu potiſſimũ infeſtat, facileq; propriis ſignis pituitam ſignificantibus diſcernitur. Diſtentio cum grauitate & pulſu, ſanguinis copiam: ſine grauitate bilem demonſtrat, cæteris tamé perpenſis, vt victu præcedente, temperamento, regione, ætate, anni conſtitutione. A calore vehementiſſimi ſunt dolores, ſed breuiores, a frigore minus ſubiti & diuturniores ab oſſis carie, vermibus, ſcorpione, ſubiecto pure, anguſto loco comprehenduntur Poſtrema cõſideratio, an per conſenſum fiat. Cuius hæc ſunt ſigna vniuerſa. Si nulla euidens cauſa antegreſſa fuerit, ſi frequenter repetat: ſi cũ alterius partis affectu inualeſcat, & eo ſublato leuetur: deniq; ſi vel totius corporis plenitudo & cacochymia ſit, vel partis alicuius vitium præceſſerit. Modus autem huius cõmunicationis ſiue cõſenſus duplex Nam partes inferiores vel ad caput aliquid tranſmittunt, vt vaporem aut humorem, aut ſola connexione, & quaſi contagione quadã cerebrum afficiunt. Ex ventriculi tunicis externis ac ſinu, fumi efferuntur ad caput per neruorũ rectitudiné, & per œſophagum. Huius ſigna ſunt cruditas antecedés, ebrietas, cibi corruptela, dolor, nauſea, oris amaritudo. Ab vtero fit poſt mé-

Hemicrania

Gal. lib. 2. de compoſ. medicament. κατὰ τόπυς.

Capitis dolores a calore vehementiſſimi, a frigore diuturniores.

Doloris capitis per conſenſum ſigna vniuerſa.

Doloris capitis per conſenſum modus duplex.

ſium retentionem, aut ſeminis putreſcentis, aut ſi qua ſit illic humorum perturbatio. Tunc dolor in occipite percipitur, vel illic incipit, præſertim nulla materiæ translatione facta, ꝓpter conſenſum vteri cum cerebro per ſpinalem medullam, cui robuſtis vinculis connectitur. A iecore magis per venam cauam, a liene per arteriã magnam fit materiæ ad caput trãslatio. Sed an a bile in dextrum latus, a melancholia in ſiniſtrũ dolor decũbat, cõtrouerſum eſt, cum & vena caua & arteria magna a iugulo in vtrumq. latus traducant ramos, vt nulla ratio adferri queat, præter rectitudinem, cur in hanc potius quam in alteram partem dolor inuadat, cum tamen rectitudo parum momenti habeat in iis, quæ per vias communes tranſferuntur. Sed dolor frequentius ſynciput prehendit multis de cauſis. Nam illic panniculorum partes ſuturis interſeruntur, & vaſa, arteria præſertim, ac materia omnis ſeu vapor eo peruenit, ſuturæ raræ, cranium tenuiſſimũ, & fiſtuloſum, tenuiũ vaſorum copia. Vnde fit, vt ſemper fere illic incipiat ſudor. Atq. hæc in vniuerſum dicta ſunt de cauſis & ſignis doloris capitis.

Dolor capitis cur frequentius ſynciput occupet.

Dolor fit ab
- *Intemperie.*
  - *calida, frigida, ſicca, humida, compoſita,*
    - *ſine materia, intemperatu*
      - *Curatur contrariis alterãtibus, digerentibus, roborantibus.*
    - *cum materia, in plethoricis & cacochymis.*
      - *repellentibus cum adſtrictione, euacuantibus, deriuantibus, diſcutiẽtibus, roborantibus, materiæ accommodatis.*

Solutio-

Solutione continui,	*diſtentione a flatus copia,*	*digerentibus, extenuantibus, diſcutientibus, laxantibus, fomentis, cataplaſmatis, potionibus, clyſteribus, cucurbitulis.*
	craſſis & viſcidis hum. cum flatu & obſtructione vaſorum.	*cucurbitulis, attenuantibus, euacuãtibus, leuiter primum, deinde magis digerentibus, fomentis, cataplaſmatis, potionibus, clyſteribus.*
	contuſione.	*mixtis primum adſtringentibus cum digerentibus, deinde ſolis digerentibus paulatim, in dies auctis, ſedato prius dolore per topica.*
	humorum acrimonia.	*vacuatione, per vomitum, ſi in ventriculi ore fuerit, clyſtere, ſi deorſum tendat, incraſſantibus, & acrimoniam retundentibus.*

Vt bene procedat curatio, in primis vitandus animi motus & corporis, a polychymis alimentis abſtinendum, declinandus quoque mandibularum & capitis motus, necnon clamor, ſtrepitus, tum a ſe magis, tum ab aliis. Non dura mandenda.

In omnibus capitis doloribus commune eſt, vt in principio parti repellentia admoueantur, in decremento, digerentia, in fine declinationis, roborantia.

Vbi intolerabilis dolor eſt.] Cornelius Celſus tantum in dolore intolerabili venam aperit. Sed citra hunc, in ꝓpoſitis conditionibus etiam ſecanda eſt. A quacunq. autem cauſa dolor excitetur, ſi vehemẽtia vrgeat, duab. de cauſis vena tũditur, vna, quod vix dolor tãtus eſſe queat, ſine materi.

calida: altera, quia metus eſt inflammationis & reſolutionis ſpirituũ. In dolore quoq; a bile mittitur ſanguis, non ad vacuationem, ſeu ventilationem. In quo ſi phreniridis metus ſit, venę ſub lingua aperiantur, vel cucurbitulæ ad humeros, aut collum applicentur cum ſcarificatione: vel fiant ligaturæ & frictiones in extremis partibus, potiſſimum carpo & pedio. In vaporibus denique diſcutiẽdis ligatio colli, & ducta manus furſum, vt vis ſpiritus, caloris & ſanguinis cogatur in caput, & ita vapor tenuetur, & diſcutiatur Vbi cum febre dolor inuadit, liberior phlebotomia.

Ex aphor. 68. lib. 5.

Ea tamen eligatio, &c.] In diuerſione non eſt eligenda vena partis dolentis, ſed vena frontis ſecanda, potiſſimum ſi poſterior pars capitis doleat. Sin anterior. & exigua ſit quantitas materiæ, ſecatur, quæ eſt inter ſpatulas.

Arteria qui ſecetur in dolore capitis pulſante.

Arteriotomia.] Arterię ſectio remedium eſt ſingulare in omni dolore pulſatili, vt Rhazes docet, ſed periculoſum, quia Chirurgis minus vſitatũ. Debet autem arteria ſcindi e directo partis affectæ. & in principio ad maximam ſanguinis copiam. In quo videndum, nũ per maiores & internas arterias vapor efferatur. Sic .n. nihil conferet, vt ex cap. 8. lib. 3. de locis affectis perſpicuum eſt. Huius loco applicatur cauterium actuale in media parte capitis prope ſuturas. Si ignem refugiant, applicetur potentiale, Sinapiſmi, Dropaces, Capitella ex aluta, inducta emplaſtris conuenientibus.

Sanguinis e naribus irritandi ratio.

Sanguinem e naribus irritamus.] Hoc fit nares frequenter ſcalpendo, ſetis quoq;, & folio arundinis, aut feſtuca, aut herbis quibuſdam aculeatis, aut aſperis, venas narium irritando ad hæmorrhagiam, aut ſanguiſugæ pinnis narium affiguntur. Sin neq. his prodeat, cucurbitulæ cum ſcarificatione admoueantur, vt præcepimus.

Cucurbitulæ vt recte appli-

Cucurbitulæ.] Cauendum, ne æger facile paralyſi

capiatur

capiatur iis partibus, quæ neruos accipiunt a loco, vbi debeat cucurbitulæ applicari.

Ante phlebotomiam leui phar.] Hoc fit, ne edu ctione ſanguinis excrementa ventriculi & inteſtinorum in venas rapiantur. Sed horum loco, clyſterib. (& tutius, propter caſſiam quæ cerebrum fumis replet) ante ſanguinis miſſionem vti poſſumus emollientibus & detergentibus, ſi ſine febre: infrigidantibus, ſi cum febre dolor ſit, præſertim cum reſiſtit aluus. Sæpe enim vaporibus ſurſum latis ſuppreſſa aluo, dolor commouetur, clyſtere iniecto, ſedatur. Sin perſeueret, venam ſecato. Cæterum, hæc minoratiua dãtur per quadrantem horæ, aut etiam per horam ante prandium, tum vt cibi grauitate mittantur deorſum, tum vt fumos arceant, qui e cibo feruntur ad caput. Contra fit, quum caput purgandum nobis proponimus, vt pilulis. Exhibentur enim quatuor horis poſt cænam, vt medicamentorum vis ſimul cum alimenti vapore ducatur ad caput. Ad diminutionem vero materiæ, pilulæ leues dantur tribus horis ante cænam.

Rhabarbarũ, Manna, &c.] Rhab. fumoſum eſt admodũ, ob id minus conuenit, niſi infundatur in aqua endiuiæ, vel violarum. Ab hiera auferenda ſunt aromata, vt crocus, quia caput tentãdo, augent dolorem, vt Galen. docet de compoſ. hieræ agens. Idẽ fiat in ſyrupo de ſtœchade. Manna facile bileſcit in valde bilioſis. Minus nocent odorata, cum valde laxantibus miſcentur, quia non diu retinentur in corpore. Aromata adduntur, quia roborant, & tenuitate partium iuuant medicamentorum penetrationem.

Pilulæ.] In affectib. ſiccis melius purgabitur materia bolo, vel potius medicamẽtis humidis & liquidis, quia pilulæ oẽs calidæ ſunt & ſiccæ, ſaltẽ ob aloem, ꝑindeq. maiorẽ inducũt alterationẽ.

Phlebotomia, vt prius.] In craſſis & viſcidis humo-

centur, quid vitandum.

Phlebotomiæ cur leue pharmacum præſumendum.

Caſſia fumis opplet cerebrum.

Pilulæ quando ante cænã, quando poſt exhibendæ.

Rheum fumoſum.

Aromata & crocum caput ferire ſcribit Gal. lib. 2. de comp. medic. κατὰ τόπυς.

Pilulæ ſiccis affectibus minus cõmodæ.

ribus ac materia frigida, metuenda eſt venæ ſectio. Si autem venæ tument, & ſanguis abũdat, cæteraq. concurrunt, poterit fieri dato ante clyſtere ad diuerſionẽ. Sin minus, a clyſtere incipiẽdum, qui materiam diſcutiat, incidat, alteret, & euacuet, deinde leui medicamento vtendum, ne cruda materia agitetur, vt pilulis leuioribus, de hiera ſimplici, agarici troch cum oxymel. ſimplici, paulatim ꝓgrediẽdo ad fortiora, niſi grauiora ſymptomata ſtatim extremis remediis cogât vti.

♃. *Stœchados*] Flores anthos, ſtœchados, chamamæli in omnibus capitis doloribus valent, etiam in materia calida. Nam mirifice roborant cerebrum. In declinatione tamen ponuntur potius, & repreſſa fluxione

Calidiore ſyrupi.] Leuioribus ergo ante eſt vtendum, vt mell roſ. ſyrup. capil. ven. de byzantiis, acetoſ. ſimpl & compoſito. Deinde de hyſſopo, de praſſio, de acoro, de ſtœchade, &c.

♃ *Graminis petro*] In affectu melancholico parũ conueniũt hæc diuretica, ꝙ humor melancholicus per vrinas vacuari nequeat, cũ ſplen nullũ habeat cõſenſum cũ renibus per viam cõmunẽ, niſi addantur ad inciſionẽ & attenuationem. Sed tunc ſufficiẽt ſemina aniſi, fœniculi, apii ad ʒ. ß.

In aqua frigidiſſima.] Celſus ſcribit nihil æque ꝓdeſſe capiti, atq. aquam frigidã, adeo, vt eum, cui caput infirmũ eſt iubeat per æſtatẽ id bene largo canali quotidie aliquandiu ſubiicere. Obſeruaui quoq. quendã, cum 40. annos laboraſſet hæmicrania, fruſtra aliis auxiliis adhibitis, conſilio Medici frigida ſæpius lauiſſe frontem, atq. inde perſanatũ, niſi quod materia deriuata in œſophagũ, & illic concreſcens, ꝓhibebat deglutionẽ. Quia tamẽ cerebrum frigidũ eſt, & membrũ princeps, a frigidiſſimis metuendũ, aut cũ ſummo iudicio vtendũ. Cæterum topica, quæ repellunt, tepida admouentur, vbi materia frigidior, & crudior frigida, vbi materia calida & biliofa.

Corn. Celſus cap 4. lib. 1. de Medicamentis.

ANTO. VALETII EXERC. I.

QVamquam ſymptomata curationem non indicant, eam tamen nonnumquã ſuam ob vehementiam ad ſeſe trahunt, aut, quæ viribus proſpiciat, mitigationem efflagitant. Sed morbos inprimis, quorum ſoboles exiſtunt, atq; cauſas eorundem præcognoſcere oportet, a quibus curandi conſilia (σκοπὰς ἐνδεικτικὰς, hoc eſt, rectas collationes nocentis morbi & iuuantis auxilii appellant) veniunt petenda. Itaq; cum de capitis dolore, quod eſt ſymptoma in ſenſu, inquiramus, cuius cauſas ſingulas, in numerato habere ſit neceſſe ab omnium primis, quæ Græcis προκαταρκτικαὶ καὶ προκατάρχουσαι, Latinis externæ & euidentes nominantur, initiũ ducemus, deinceps ad reliquas progreſſuri.

Gal. lib. 1. & 12. Meth.

Gal. libel. de optim. ſecta.

Procatarctica cephalalgiæ cauſæ.

Externæ capitis doloris cauſæ ſunt, Solis ardor qui calfaciendo, animalẽ ſpiritum agitando, turbando & confundendo capiti negotium faceſſit, frigus ambiens, condenſante & adſtringente vi fuliginoſa recrementa (præſertim ſi oppleta per Auſtrinos imbres capita exceperit) arctiſſime retinens, nec non calorẽ naturalem intro penitiſſime cogendo calfactionem, intenſionemque ſpirituum inducens ebrietas ex vino natura calido, vaporoſo, mero, largo, vitioſus victus, ictus, caſus, atque alia vnitatem ſoluere nata, de

Hippocra. aph. 5. lib. 3.

quibus fuſius Hollerius ex Galeno cap 9. lib. 3. de loc. male affect. & capitibus 1. 2. & 3. lib. 2. de compoſ medicam κατὰ τόπυς.

Cephalalgiæ ab intemeprie calida ſimplici curatio.

Calidæ intemperiei ſimplicis ſæpius ex Solis æſtu contractæ (quam ex capite & fronte ad tactum calidioribus, oculorum ariditate ſqualore & rubore, promptoque ex frigidis iuuamine dignoſces) refrigerantia & humectantia, cum aſſumenda, tum admouenda, inſtitui debent. Aſſumenda, ſunt alimenta & medicamenta. Alimenta cremor priſanæ, aquæ potus, iuſcula conuenientibus oleribus temperata, elixæ pullorum carnes aranciorũ aut limonum ſucco conditæ. Reliquæ etiam res nõ naturales vulgo dictæ, quas liceat cum Galeno ad victus rationem referre, ad refrigerationem & humectationem ſint comparatæ. Medicamenta, ſyrup. acetoſ. ſimplex, violac. oxyſacchar. & ſimiles quibus cum tripla aqua cocta diſſolutis ad caloris remiſſionem vti conueniet. Ex his zulapia concinnantur hac forma:

Gal. in ſent. 9. ſect. 3. lib. 3. Epidem.

℞. ſyrup. acetoſ. ſimp. & violac. ana ℥. 1. ß. diſſol. in aquæ hordei quart. 3. f. zulapiũ in tres doſeis, condiatur pauc. cinam. aut ſantal citrino.

Id in ſe ipſo expertum Gal. profitetur cap. 21. lib 13. Method.

Sunt & admouenda refrigerantia fronti, temporibus, ſincipiti anteriori capitis parti, qua medicamentorum vires à pilorum radicibus ad commiſſuram coronalem pertingentes facile caput internum ſubeunt. Vt.

℞.

℞. olei roſ. vel omphacini ℥. 2. aq. roſ. nymphææ(adduntur aquæ maioris metu calfactionis ab oleis, quæ celeriter incaleſcunt) aceti albi ana ℥. ß. Ex his miſtis oxyrrhodinum paratur ad litum frontis, temporum, ſincipitis.

Vulgo linteola in oxyrhodino ex oleo roſac. ℥.3. & aceti ℥. 1. compoſito, immerſa iiſdem partib adhibentur, quæ ſubinde imbuta ſæpe & ſæpe renouantur. His oleis ſi ceræ parum in aceto lotæ, aut cerati refrigerantis Galeni immiſcueris, in vſum eũdem vnguentum habebis. Cui rurſus ſi roſas, papaueris albi capita, aut ſimilia puluerata adiunxeris, maiore appoſita quantitate ceræ, ceratum compinges, quod ſi videbitur, duas inter ſindones, telaſve raras, poſitum fronti applicabis.

Talia refrigerantia poſtico capiti, a quo ſpinalis medullæ principium, vnde numeroſæ prodeunt neruorum in reliquum corpus diſſeminatorum propagines, ne vmquam admoueris, nam ſunt inimiciſſima. Hæc dum fiunt, expedita ſit aluus, ne ſi adſtrictior, caput (cuius calor inſtar cucurbitulæ trahit) elatis hinc fumis perennis doloris neceſſariam conſecutionem allaturis repleatur. Si corpus plethoricum & cacochymum cephalalgia iſtiuſmodi nacta fuerit, proderit vacuare, ne huic diaria, ſynochus imputris, aut putris, vel alia e febribus ſuccedat. *Cautiones obſeruandæ.*

His præſidiis ſi non ceſſerit dolor, metuſq;

ſit ob fluxum humorum in oculos (nam nec diu hæc perſiſtit intemperies non acceſſito materiæ affluxu) ægri viſum læſum iri, arteriæ, quæ per tempora repunt, opportune, ſuaſore Galeno, a perito chirurgo pertundētur, vt ex his ſanguinis quantum ſatis ſit, fundatur. At vt raro venæ in capite eligi ſolent, ſic rarius multo arteriæ, quod hæ diuiſæ ægrius conglutinentur. De dolore capitis a reliquis cauſis procatarcticis dicetur exercitat. 3. & 4.

Gal. ſub fin. lib. 13. meth.

Sanguineæ cephalalgiæ cauſæ & ſigna.

Sequitur vt cephalalgias a cauſis internis cum adiuncta materia, ſanguine, bile, pituita, melancholico humore excutiamus, & primum eam, quæ eſt a ſanguine quatuor humores complexo, aut ſanguine ſyncero plethoram capitis ſolius, aut etiam corporis totius faciente.

Sanguineæ cephalalgiæ cauſæ ſunt, omnia ſanguinem cumulantia. Signa, grauitas & tenſio capitis, faciei rubor, calor, ægri natura, ætas, anteactæ vitæ ratio, anni tempus, regio, locus, pulſus magnitudo, vrina rubicundior, craſſior, longior ſomnus.

Sang. cepha. curatio.

Eadē fere victus ratione, qua nuda intemperies calida oppugnatur, vitatis maxime polychymis cibis, quia, vt cætera conferant remedia, ſubtrahendæ morbifici humoris generationi incumbendum. Vino igitur omnino interdicendum. Nam præterquam quod

vaporoſum eſt & καρηβαρικὸν, citiſſime diſtribuitur, in affectam partem ſuccos transvehens. Si tamen in eius vſum conſuetudo, viriũ imbecillitas, aut morbi paruitas admiſerit, oligophorum, aſſentiente etiam Galeno, imperabitur, a cuius potu frigida hauriatur, quæ vini vaporibus reprimendis ſit ſatis. Mox de vacuatione & alteratione cogitandum. Vacuatio, præmiſſo clyſtere blando, aut cathartico, perficitur ſanguinis miſſione ex cephalica e directo, niſi vel plethora conſilium immutet, & axillarem ſecandam indicet, vel ſolennis alicuius vacuationis, vt menſium & hæmorrhoidum ſuppreſſio, venam ad malleolum poſitam pertundere iubeat, vel prępingui in corpore humeralis non apparentis loco mediana ſecetur, vel denique aluus ſatis ſit fluida. Si vires, ætas, tempus, phlebotomen dehortentur, cucurbitulæ cum ſacrificatu ſcapulis & ceruici affigendæ, quæ etiam aliis poſt vniuerſalẽ vacuationem malo præſertim anteriora capitis infeſtante, vſui eſſe poterunt.

Gal. ſub fin. libell. de euchym. & cacochym.

Eadem hic alterantia, quæ in calida intemperie ſimplici, ſunt vſurpanda, hac tamen cautione adhibita, vt ſi febris affuerit, iis abſtineamus in ſtatu & declinatione, quæ impenſius refrigerãdo intercipiant perſpirationem illis temporibus apprime neceſſariam.

Bilioſæ cephal. cauſa & ſigna.

Bilioſæ cephalalgiæ, interna cauſa eſt bilis,

quam inedia, ira, labor, vigiliæ, alimenta calida & ſicca congeſſerint. Signa, dolor acer, pungens & erodens, grauitate paruus, ingens capitis ardor, os amaricans, flauitie pallens facies, & velox pulſus, inſomnia.

Curatio cephal. bilioſæ.

Victus non ita tenuis, vt in ſanguinea, præſcribendus, maxime ſi æger ſit natura bilioſus. Naturis enim bilioſis inimiciſſima inedia. Qualitate ſit frigidus & humidus, vt in ſuperioribus.

Mox antecedens cauſa reuellatur clyſtere refrigerante, in quo chalagoga ſint diſſoluta. Vt,

℞ malu. violariç, lactuc. end an. M. 1. ſemin cucurb. melon. portul. an. ℥. 2. flor. nymphçæ M ß. hord. p. 2. fiat decoct. ad ℔ 1 Incolatura diſſol. caſſ. ß. 1. vel caſſ. & cathol. ana ℥. ß. ſacchar. & mell. viol. ana ℥. 1. olei violacei ℥. 2. ol. nenuphar. ℥. 1. f. clyſter.

Vel potionem lenem, aut etiam paulo valentiorem imperaſſe proderit, præſertim ſi bilis turgens, & velut furioſa vrgeat. Qualis hæc:

℞. rad. oxalid. gram. polypod. quern. an ʒ. 3. lactuc. nouell. cichor. totius, ſummitat. lupuli, endiu. ana M. ß. tamarind. prun. damaſc. an. ℥. 1. ſemin. melon. aniſi ana ʒ. 2. flor. viol. recent. p. 2. f. decoct. ad doſim. In qua infunde in rhei elect. ʒ. 2. cinam. ʒ. ß In expreſſ. diſſol. ſyr. laxatiui roſ. pallid. ℥. 1. vel diaprun. ſolut. vel electar. de ſucco roſ. ʒ. 2. & ſyr. de cichor. ſimpl. ℥. 1. f. doſis.

Pauperibus ſolum diaprunum ſolutiuum

ad ℥. ß. vel ʒ.3. datur in aqua cichorii, vel endiuiæ diſſolutum. Bilioſus ſuccus ſi multus ſit in vaſis nec dolor a purgatione miteſcat, ſanguis adimendus, qui refrigerationem inducendo doloris ſedationem ferat. Parce tamen detrahitur, quod eo vacuato laxatis veluti habenis, bilis incandeſcat ac efferueat Itaque ad difflationem potius & refrigerationem, quam ad euacuationem, bilioſis in affectibus mittitur ſanguis. Plus enim commodi ex refrigerato corpore percipitur, quã incommodi ex ſanguinis vacuatione.

Interim topica etiam ab initio non ſun omittenda, quæ & valenter & affectus magnitudini conuenienter, reprimant, facto tamen a mitioribus ad vehementiora progreſſu. Vt,

℞. olei roſ. vel nenuph. ℥. 2. aq. plantag. viol. cer. alb. ana. ℥. ß. miſce pro litu frontis & temporum. Vel ℞. ol. roſ. & nenuph. ana ℥. aq. ſolam ℥. 1. populei, vel cerat. refriger. Galen. ℥. ß. vel vtriuſque ʒ. 2. aceti tantillum, f. vt ſupra.

Iſthæc remedia ſi intolerabilis eludat dolor, ad narcotica veniendum, ſed quæ neque ita ſint valentia, nec diu hærere permittenda ſint.

Quod ſi iteranda purgatio videatur, edomanda in primis bilis, vt trahenti facilius cedat medicamento. Id præſtabunt zulapia e ſyrupis & aquis conuenientibus inſtituta, vel

apozemata ex decocto ſuperioris doſis, in quo ſyr. viol. de cicho. ſimpl. vel ſimiles ſint diſſoluti Doſis eadem purgando erit.

Fere fit vt vigiliæ torqueant. Tum conferet frigida odorari. Vt,

℞. ol. viol & nenuph. an. ℥. ß. aqua roſ. ſucc. portul depurati ana ʒ.j. miſce. Pars trahatur per nares Vel. ℞. caphuræ gran. 8. aut ℈. ß. diſſol. in aqua roſ. quam æger odoretur ſæpe Vel. ℞. flor. viol. roſ. rub. nenuph ana ʒ.2. caphuræ ℈.1. cum gummi tragacanth in aqua roſ. diſſoluto f. pom. odoriferum. Vel hæc potio hypnotica exhibeatur. ℞. ſyr. nenuph. & papauerini ana ʒ.6. cum aq. decoct lact. & portul. f. potio danda dormituro.

Materia bilioſa quia facile ob leuitatem, raritatem & tenuitatem exhalat, vix vllas ſui reliquias in capite ſuperſtites facit, quæ diaphoreticis egeant.

Pituitoſ. cephal. cauſ. & ſigna.

Pituitoſæ cephalal. interna cauſa eſt pituita, externa, victus frigidus & humidus, deſes vita, ſomnus multus curarum vacuitas, ſatietas aſſidua. Signa, grauãs & tenſiuus dolor cum totius corporis grauitate coniunctus, magna in ſomnum propenſio, pigritia, albicans facies & œdematoſa, frigentia tempora, oculi, nares, os humentia, nulla ſitis, pulſus paruus, pituitoſum temperamẽtum, ætas, anni tempus, cæli conſtitutio, &c.

Curatio cephal. pituito. Gal. cap. 1. lib. de atten. vict. ratione.

Victus ſit calefaciens, tenuans & ſiccans, quo leuantur omnia corpora, quæ frigidis

ſcatent

ſcatent, lentis & craſſis humoribus. Potus ſit vinum, non generoſum quidem (nam vaporoſum) ſed medium. Secundum guaiaci decoctũ, aliquot aromatibus condicũ nonnulli vino putant præferendum, alii hydromeli ſimplex vel in quo thymum, pulegium, ſaluia incocta ſit.

Purgatio a catapotiis lenioribus incipiat, quæ & repurgent ventriculum, & aliqua materiæ parte caput exonerent.

℞. maſſæ interioris pil. ex hiera ſimplici & pil. aſſaieret ana ℈.2 excipiantur ſyr. e ſtœchad. fingantur pilulæ molles. Vel ℞. cathol. & diaphœn an. ℥. ʃʃ. oxymelit. ſimp ℥. ʃʃ. aq. abſinthii. & beton. vel ſalu. f potus.

Hic raro ſanguis mittitur. Si quid tamen phebotomem ſuadeat, ea temperanda erit. parciore ducto ſanguine, ne frigidus affectus ingraueſcat Dein pituita, quia tenax & cõtumax, vti fere craſſa, lenta, & expulſioni minime eſt apparata, incidi, tenuari & tergeri vult. Id conſequeris zulapiorum, aut apozematum vſu. *Gal. partis 10 ca. 1 lib. 2. de compo. pharm. κατὰ τόπους*

℞. ſyr. e ſtœcha. oxymelit. ſimp. vel ſyr. capil. vener an. ℥ 1. aquar ſalu. & beton. ana ℥. 2. vel 3. f. zulap. pro doſi. 2 mane & veſperi ſumendis.

Vel apozema tale paretur. ℞. radic. quinq. aperit. ana ℥. 1. radic. ireos, acor. an ʒ. 2. cartha. ʒ. 6. fol. hiſſo. maiora beton. calamenth. origan. capil. ven. borrag. & bugloſ. an M. ʃʃ. ſemin. aniſ. fœnic. card glycyrrh raſ an. ʒ. 2. flor. anth. ſtœch. viol. ſalu an. p. 1. fiat decoctio ad ℔. 1. In colatura diſſol. ſyr. de byzantiis & de quin. radic. an. ℥. 2. vel ſyr. de hyſſo. & oxymelit. ſimp. tantũdem.

f.apozem. clar.conditum cinam.aut nuc.moſch. ʒ.1.pro doſib.4.

Si febris fuerit,radice fœnic.gram.& oxalid. contentus eris, omiſſis calidioribus, & calidas herbas cum contrariis bene temperatis vſurpabis. Si purgans eſſe volueris ſuperius apozema, addes in fine decoctionis agaricum,ſennam, & id genus purgation. Vel poſt præparatos tantum ab apozemate humores hæc potio imperatur.

℞. Agar. recens troch. ℈ 4. vel ʒ.1. fol. ſennæ mundat ʒ. 2. infundantur in hydromelite, vel in doſi prædicti apoz.addit. zinziber.gr.3. In expreſſ. diſſol.diacart ʒ.2. ſyr.laxat. roſ.pal. ℥. ß. f. potio.

Robuſtioribus ægris pilulæ valentiores cum ſyru. aut aquis, in quibus nonnihil turpethi ſit maceratum emolitæ, præſcribuntur. Poſt vniuerſalem purgationem ſequitur particularis, quæ errhinis apophlegmatiſ. litubus, ſacculis, embrochis, cucuphis, affixis cucurbitulis perficitur, quæ omnia ſunt fuſiſſime ab Hollerio tradita.

Melanchol. cephal. ſign. & curatio.

Melancholica cephalalgia his proditur ſignis, plumbeo liuore, frigore modico, graui, obtuſo, perſeuerante dolore, ſomno leui, depreſſo pulſu ægri temperamento melancholico. Vitæ modus idem fere,qui in pituitoſa. Purgantia accommodata melancholico ſucco huc referenda, catholic. confect. hamech. pil.de fumaria Eodem pertinebunt

apo-

apozemata bilem atram præparantia, & alia eiuſmodi, ex aliorũ affectuum melancholicorum curationẽ petenda. Si conſortii ſeu ſympatheiæ lege caput afficiatur, vt cum a toto corpore, aut aliqua parte vitium manat, quod ipſi capiti fit commune, primario affectui primum, dein capiti conſuletur.

De [a] diuturnis capitis dolorib. CAP. 2.

IN diuturnis capitis doloribus intemperies cauſa eſt, vel ſolutio continui. Intemperies, vt dictum eſt, ſine materia, quæ vbi firmata eſt, ægerrime curatur: vel cum materia. Atque hæc fere frigidus [b] vapor & flatus, vel materia craſſa eſt & frigida. Flatus aliquando ex inopia caloris & materia alimenti, aliquãdo alimenti vitio, nonnũquam vitio pituitæ craſſæ & viſcidæ, quæ membranis inhæreſcit, vnde vehemens [c] diſtentio membranarum, vt inde ſuturæ relaxentur. Atque hic ſenſus primum frigoris, quãquam aliquando agitatione materiæ & putredine calor ſuccendatur, vbi iam febris, & aliquando inflammatio ſuccedit. Sed ſine his quaſi malleolis obtuſis, acutis, feriantur, dolent. [d] *Rarius arteriarũ vitio & bilis permixtæ flatibus, aut aliis de cauſis. Ex ſignis iam dictis, antecedẽte vita, temperamento cum totius corporis, tum præcipue capitis, deinde etiam viſcerum & aliis de cauſis requirendum.*

Iam diuturno & contumaci morbo, poſtquam ſolennia remedia fuerint celebrata, caput tõdatur

[a] De cephalæa vulgo dicta, quæ eſt cephalalgia contumax, & diturna, cum maximis coniuncta paroxyſmis, leui de cauſa obortis.

[b] Craſſus qui exitum non habet.

[c] Quod eſt ſymptoma flatus.

[d] Quod deprehenditur ex colore, charactere, habitu & actionibus principibus, natural. & vitalib.

autradatur ad cutem, tum fortioribus vtemur remediis, quale eſt oleum de caſtoreo, & euphorbio quod confici oportet ex ℔. 1 olei de keiri, & ℥. ß euphorbii, vel caſtorei, quale hoc eſt.

℞ olei de keiri ℔ ß ceræ ℥. 1. ß. liqueſiant in vaſe duplici, deinde inſperge euphorbii drach. 2: plus minuſve.

Oppugnandus quoque morbus eſt [a] *maſticatoriis, apoplegmatiſmis, caputpurgiis, errhinis, pomis odoratis, ſacculis, vel cucuphis.*

a Humore capite maſticatoriis non eſt euocandus iis qui ſunt anguſto pectore & tabi obnoxii.

Maſticatoria.

℞ maſtichis ℥. 2. piperis ʒ. 1. radicis capparis ʒ ß. cum aceto ſcyllitico formentur tres pilulæ, teneat in ore & mandat. Idem facit illud.

℞ ſtaphyſagriæ puluerifatæ, condiſi ana ʒ. 2 excipiantur melle, fiant trochiſci, teneantur in ore. Aliud,

℞ pyrethri, ſtaphyſagriæ an. ℈. 2. liquiritiæ ℈. 1. maſtiches ʒ. 1. fiant pilulæ.

Apophlegmatiſmi.

℞. ſinapi ℥. ß. hyſſopi P. 2. fiat decoctio in vino rubro cum modico melle, fiat gargariſmus.

Errhina.

Errhinum caputpurgium fit ex ſucco, vel aqua maioranæ, betæ, anagallidis, cucumeris agreſtis, adiecto pipere, caſtoreo, euphorbio, elaterio, [b] *helleboro, condiſo, gallia* [c] *moſchata, pyrethro, pane porcino, ſinapi, moſcho. Succi itaque tepidi & excepti vola manus naribus attrahantur, pulueres inſufflentur in nares, aut alicui oleo commixti illi-*

b Albo.

c Fiunt hi trochiſci ex ligno aloës, ambra & moſcho.

nun-

nuntur, vt oleo de coſto, de ſpica, irino, & ſimili. Delicatis additur modicū moſchi, aut ambræ, quale hoc eſt.

℞. olei de ſpica vnc. 1. elaterii drac. 1. in diuitibus adde moſch. gr. 2 illinuntur nares interiores.

Aliud.

℞. ſucci maioranæ ℥. 2 ſucci betæ ℥. 1. aceti ſcyllitici ℥. ß. miſce, fiat errhinum, attrahat tepidum naribus. Vel,

℞. piperis, caſtorei an. ℈. 1. hellebori, galliæ moſchatæ ana ℈. ß. f. puluis. Modicum inſuffletur in nares.

Pomum odoratum.

℞. Cinnamomi, caryophyllorū, nucis moſchatæ, ligni aloes pulu. maioranæ, an. ʒ. 2. galliæ moſchatæ ʒ. 1. moſchi, ambræ ana gr. 2 fiat puluis omniū, deinde cum ladano & maſtiche agitatu in mortario cum modico oleo de ſpica, de coſto, de ben, fiat pomum.

Cucupha.

℞. ſem. cumini, & fæn. baccarum lauri an. ʒ. 2. nucis moſchatæ, cinnamomi, caryoph. an. ʒ. 1. galliæ moſchatæ, maſtichis, ſandarachæ ana ℈. 2. Fiat puluis omnium pro [a] *Cucupha facta cum raſura ſcarlatæ. Extrema remedia ſunt raſo capilic Sinapiſmi, Dropaces, Phœnigmi, Cauteria, & Paracentaſis, Seton, vitatis neruis. Sed de his alio loco.*

Curatio [b] ſode per [c] communitatem.

℞. aloes optimæ ʒ. 1. cina. xylobalſami, aſari ſpicæ nardi, maſtichis ana gr. 6. croci gr. 4. fiat

[a] Præſtat ſine cucupha puluere capiti inſpergere.

[b] Diuturni capitis doloris.

[c] Per vteri, ventriculi, hepatis ſympathiam, vel etiam a toto corpore reliquo, ſuppreſſis aliquando hęmorrhoidibus menſib. in mulieribus, aut alia vacuatione, vt ſtercoris, ſanguinis e naribus, &c.

puluis, detur cum ℥.3. aut 4 aquæ, aut ſeri lactis.

Proportio aloes eſt centum ad ſex. In delicatioribus vero, loco aloes debemus imperare ℈.4. Rhabarbar.

Si ſit a reliquiis luis venereæ, decoctum guaiaci, & accommodata topica vſurpabuntur ſecundum rationem. Materia vbi pertinax, emplaſtris mercurialibus & vnguentis locus erit.

A carie ſubiecti oſsis, vel abſceſſu dolor certo loco deſignatur, cutis ab oſſe tandem diſcedit. Cutem in crucem incidito, materiam vacuato, os radito, inurito. Maior eſt læſio, cum ſecunda in lamina vitium delitescit, vel oſſe interiore, vbi tantum exciſione oſſis eſt opus.

EIVSDEM HOLLERII SCHOLIA.

Maſticatoriis vtendi modus. *Maſticatoria quibus infeſta ſint.*

Maſticatoria] Pituitam purgant ex attrahentibus parata, vt pyrethro, ſtaphyſagria, cubebis, &c. Digerunt ex reſiccantibus magis quam calfacientibus, vt maſtiche, nuce moſchata, &c. Modus vtendi eſt, vt ſacculis reponantur, aut excipiantur ficubus, cera alba, aut vino incocta contineantur ore, aut per ſe ſumantur. Nocent, ſi fuerint vlcera in ore, vel faucibus, vel pulmones opportuni vlceri, phlegmoni, fluxioni. Tũc errhina commodiora, quæ materiam deducant, ad nares. Nam etiam ſi humor illectus e capite, vel mungendo, vel expuendo repurgetur, fit tamen humori conſuetum iter, & noctu inter dormiendum ad partes infirmas delabitur. Tempus vtendi matutinum, & ante cibum.

Maſticatoriis vtendi tēpus.

Errhina ex quibus comparentur.

Errhina.] Sicca ex acri materia fiunt, elaterio

pipe-

pipere, ſinapi, helleboro, melanthio, cyclamino, maiorana ſicca, pyrethro, hyſſopo, thymo, ſatureia, anagallide, & ſimilibus. Liquida ex iiſdem exiccatis, vel liquore mixtis, ſucco betæ, foliorum hederæ, quibus & arida permiſcentur. Sicca inſufflantur corniculo, vel fiſtula, vel inſpirando trahũtur, vel excepta oleo illinũtur, vel ex aceto, aqua maioranæ, hyſſopi, aqua vitæ inuoluta linteolo raro in formam noduli admouentur naribus, liquida attrahitur tepide. Efficaciſſima ſunt, addito ſcammonio & farina excepta, vt adhæreant Pōſt horum vſum, ſi mordicatio percipiatur, lac muliebre in nares iniiciendum, vel oleum violatum. Tempus vtendi matutinum, longe a cibo, a balneo, vel aliter laxata cute. Ab imbecillioribus paulatim tranſeundum ad fortiora, vt euphorbium, elateriũ, lacte, mucaginib. butyro prius temperata. Nocent oculis imbecillioribus, & iam laborantibus, atque vbi naſus opportunus eſt vlceribus, vt aliquando in lue venerea, tum ſatius gargariſmatis vti, quæ ab oculis diuertunt. Sternutatoria nocent in defluxione ad pulmones: iuuant, quibus caput vaporibus repletum eſt, & quib. iam tenuata, inciſa, & incocta eſt materia. Adhæc caput anterius per nares, medium per choanã & palatum, poſterius per nuchã, neruos, & venas magis purgatur.

Cucupha.] Puluis capiti inſperſus commodior, excutitur, & nouus mane reponitur. Cucuphæ ſemper eædem adhibitæ & ſudore ac pinguedine imbutæ, ſæpius nocent. Sunt tamen loco pilei. In dolore pertinaci fotus, emplaſtra, ſinapiſmus, ſaliuatio cũ mercurio, venæ particulares ſectæ, cauteria, vel emplaſtra, quæ metallica recipiant acria, & exulcerent, mixtis tamen deterſoriis, ne nimiũ poros obſtruant, cõuenient Et hæc quidem magis, vbi proprium eſt capitis vitium, & primarium.

ANTO. VALETII EXERC. II.

CEphalæa, ſeu contumax & perſeuerans capitis dolor cauſis & ſignis a cephalalgia non differt, ſed ſola magnitudine cauſæ. Si tamen ſpiritum φυσώδη (flatuoſum vulgo vocant) cauſam habeat, ſplendente faciei tumore, turgido dolore, aurium tinnitu, vertigine, volatu inſomnio, magis internoſcitur.

Idem remediis profligatur quibus cephalalgia pituitoſa, niſi quod valentiora requirit, vt eſt fere craſſa magis ac viſcida materia. Prima purgatio erit huiuſmodi.

℞. maſſ. inter. pil. de agar. ʒ. ß. maſſ. pil. aurear. & cocciar. ana ℈. 1. emolliantur ſimul cum ſyr. de ſtœchad. f. pilul. molles. c. noctu a primo ſomno.

Mox conuenienti apozemate præparanda materia, quale paulo ante deſcriptum eſt. Nc,nnulli apozematum loco decoctum guaiaci, aut ſal'æ parillæ vſurpant ad ſudorũ prouo; ationem. Vt.

℞. ſalſ. parill. ℥. 2. ß. macerentur in aq. fontan. ℔. 8. per 12. horas ſuper cineres calid. Bulliant poſtmodum vſque ad tertiæ partis conſumptionem in vaſe terreo, plumbato, & bene cooperculato: Fiat colatura, qua vtatur ſingulis matutinis hora quinta. Doſis ſit ℥. 6. Alii in ℔. 12. aq. macerant ſalſ. parill ℥. 4 vel 6.

Efficatius decoctum habebis ex interioris

guaiaci ℔. ß. & corticis eiuſdem ℥. 2. ex arte maceratis & coctis. Vſus erit per dies 8. 9. 15. pro conſulti medici arbitrio. Malagma ſuperioris decocti, cui addita ſit ſalſæ parill. ℥. 1. coquitur in ℔. 12. aquæ, vt potui detur, vini loco. Et quia ſubinde purgandum, poterit hæc pilularum maſſa concinnari, de qua alternis diebus ʒ. 1. aut ℈. 4. capiat.

♃. maſſæ inter. pilul. ſine quibus, & cocciar. ana ℈. 4. agaric. recens trochiſc. rhei elect. pul. ana ℈. 2. aquæ infuſionis ℈. 1. turpethi in aqua beton. vel ſalu. infuſi cum gr. 6. zinziber. f. maſſa pil. c. vt dictum eſt.

Erit quoque locus clyſteribus acrioribus, pituitam deorſum auertentibus. Qualis hic erit.

♃. mal. biſmal. parietar. mercur. ana M 1. fol. centaur. paru. ſalu. hyſſop. maioran. origan. ana M. ß. ſem. aniſ. fœnicul. ana ʒ. 2. florum anth. aneth. chamæ. melil. ana p. 1. f. decoct. in hydromelit. ad ℔. 1. In colatur. diſſol. hieræ picræ benedict. laxa. ana ℥. 1. ß. vel ana ʒ. 5 mellis anthoſ. ſacch. rubr. ana. ʒ. 10. olei chamæm. & aneth. an ℥. 1. ß. f. clyſter.

Interim toto curationis tempore non negligenda particularia, vt errhina, apophlegmata, &c.

♃. puluer. nigell. Rom. maceratæ in aceto fortiſſ. per 24. hor. ac exſiccatæ ʒ. 3. ſucci maioran. cum pauc. vino alb. extract. ℥. 1. Pone in phial. pro caputpurgio indendo in nares quotidie mane.

Eodem pertinebunt gargariſmata, ſternutamenta, ſuffitus, frictiones capitis cum linteo aſpero. Quod ſi neque his, neque illis præſidiis ceſſerit dolor, poſtremum erit remedium cauterium ceruici, vel brachio ad muſculum deltoida vocatum, qua vena perreptat humeralis, affigere, quo commode deriuari, ac retrahi materia poſſit.

De dolore capitis ab ebrietate. Cap. 3.

Ebrietas [a] *grauiſſima adfert ſymptomata, eaq; partim ſubitanea, partim longo tempore contracta, quale iſtud eſt annotatum* [b] *ab* Hippocrate. *Si quis ebrius repente obmutuerit, &c. & quæ a Galeno annotata ſunt cap. 5. lib. 5. de locis affectis, epilepſiæ, dementiæ, conuulſiones. Si dolor capitis ſolius a crapula heſterna, motus & crudum vinum in ſtomacho reſtiterit, vomitus, aut male vomentibus ieiunium,* [c] *ventriculi fotus, & illitus, qui concoquunt, remedia ſunt. Vbi vacuus* [d] *venter eſt, & tamen* [e] *vaporibus dolor commouetur, non ſine ratione vulgo perſuaſum, vini noxam vini potu eblui, quia inde vapores craſſi diſperguntur eo modo, quo dolores oculorum inde ortos ſcripſit* Hippocrates [f] *meraca potione diſcuti. Somnus, inedia, quies optima, cibi euchymi, qui facile coquantur,* [g] *gallorum teſtes in aqua hordei cocti, pulli columbarum, piſces ſaxatiles & molli carne. Si aquæ potus noxius, vtatur hydroroſato cum vino granato-*

a Ariſtotel. ſectio. 2. problematum.
b Hippocr. aphor. 5. li. 5.
c Vt ex radice cyperi, acoro vero, caryophyll. abſinth. mentha, origan, fit ſacculus ventriculo admouẽdus.
d Vomitione & fotu.
e Hi cum exitum non habeant, diſtentione dolorẽ pariunt.
f Sect. 6. li. 2. Epidem.
g Gallorum teſtes nõ ſint veterũ, ſunt enim viroſi & effœti.

natorum, Zulapio Alexandrino, malis & pyris adſtringentibus in vapore coctis. In doloris incremento & vigore, quieſcat, in declinatione vmbroſo loco, ſi caleat, obambulet aut calido, ſi frigeat. Ante cibum diutius & paulo celerius obambulandum, a cibo lentius & breuius, idque duabus poſt, aut tribus horis. Ebrietati naturali quadam proprietate repugnant amygdalæ amaræ, braſſica, cuius meminit Theophraſtus quarto de hiſtoria ſtirpium. In principio ſiquidem crudum vinum concoctum, vel reiectum fuerit, vtere iis quæ æſtum ſedant, in declinatione balneum, itemque litus ex oleis ſine calore multo digerentibus proderunt.

EIVSDEM HOLLERII SCHOLIA.

κραιπάλη, Hippocrati dicitur hæc affectio, noſtris crapula, omnis nimirū noxa e vino contracta, præſertim in cerebro, ἀπὸ τοῦ κάρηνον πάλλεσθαι. Nec mirum grauiſſima ſymptomata vini immoderata potione induci. Cum enim ſit temperatura calidum, ſubſtantia tenue, vel non admodum craſſa vtroque ſurſum repit, tenuitate prompte omnia penetrat, & in ſubſtantiam neruorum ingreditur, ac vaporibus caput & cruditatibus replet, vnde vniuerſum corpus neceſſe eſt varie affici. Sed quomodo vini noxam eiuſdem potio perſanat? Nimirum quæ mala ſuæ ſubſtantiæ tenuis copia inuexit, eadem ſua qualitate tollit calefaciendo & exiccando. Sin minus, periculoſa omnia ſubſequuntur.

Galen. commen. in Aphor. 5. lib. 5. Aph.

Vini potio immoderata qui grauiſſima ſymptomata inducat.

ANT. VALETII EXERCIT. III.

EXcitatur a temulentia cephalalgia, vini generoſi & largius epoti vaporibus calidis caput opplentibus. Reſtinguitur inedia, ſomno multo, adſtringente, frigidoque cibo qui vaporum aſcenſum coerceat. Initio confert aquæ tepentis hauſtu vomitum ciere, ſi vinum incoctum adhuc in ſtomacho fluctuet. Quod etiam poſt concoctionem caput indoleſcat, refrigerantibus & repellentibus, vt oxyrhodino, vtendum. Non ſemper tutum ad diſcutiendam ebrietatem vinum exhibere. Cerebrum enim ſi incaluerit, dolorem auget. Cornu ceruini raſura cum aqua pota naturali quadam & inexplicabili proprietate ebrietatem ſedat. Creditur & hic puluiſculus ad eandem prohibendam, & ad ſiſtendam plurimum facere.

Cephalal. ab ebriet. curat. Paul. Aegin ſub finem. cap. 4. lib. 3.

♃. coriād. præpar. gran. oxyacanth. ſem. braſ. ſic. cydon. plantag. ſpodii ana. ℥. 2. Ex hoc pulu. dentur ʒ. 2. cum ſucco adſtringente, vt limon granat. aranc.

Fabuloſum eſt, quod medici veteres de polygono coronæ inſtar capiti imponendo protulerunt.

De dolore capitis a perfrictione. Cap. 4.

NOn concidit facies, ſed eſt [a] *decolor, tardior mens & animæ* [b] *functione frigidis non iuuantur, ſed calidis. Calefaciunt oleum rutaceum, irinum, de ſpica, de terebinthina, coſtinum, quibus*

a Nam quæ ſunt propinqua & vicina, itemque cõmunia, ea primum & maxime affici ſolent. Hip libr. de humor.

b Naturales, animales.

hie-

hieme rigida, & vbi calore maiore opus eſt, ſtyracem, calamitham, benzoinum, euphorbium, aquam Vitæ, mithridatium,[a] *theriacam, & ſimilia permiſcemus. Affectu perſeuerante, raditur caput, aut detonditur, paulo craßiora medicamenta, quam in æſtu, adhibentur, ſed tonſis, & capillo pauco, aliquo tamen tectis, liquidiora. Ceratum de euphorbio, ex olei anethi* ℥. 10. *tribus ceræ, vna euphorbii.*[b] *Sinapiſmis capitella, diachylum ireatum & ſimilia conueniunt. Non eſt vtendum phlebotomia cucurbitulis remediis luis venereæ, vbi ſola intemperies eſt. Alimenta, vinum tenue, cibus calidus,*[c] *balneum motus, loci calidi habitatio, odor ſuauis, calidus,*[d] *illitus narium, auris frictio.*

a Detur theriaca ad magnitudinem auellanæ, hora ſomni.

b De his cap. 5. lib. 3. Inſtitut. Chir.

c Cum vniuerſale, tum particulare, idque ex cephalicis.

d Hic oleo irino perfici poterit.

EIVSDEM HOLLERII SCHOLIA.

De hoc dolore a frigore, lege Aurelianum primo Chron. Raro huiuſmodi dolores ex ſola intemperie fiunt, & ſi fiant breui materiam accumulant, præſertim in plenitudine laborantibus, & cacochymis.

ANT. VALETII EXERCIT. IIII.

Capitis dolor a frigore ſuis cauſis & ſignis ſatis innoteſcit. Vini ſubtilis & oligophori potu moderata corporis motione, & aliis calfacientibus, ab frictionibus ex linteis calentibus, iuuatur. Caput in primis ſacculis foueatur.

Cephalalg. a frigore curatio.

♃. furfur. macr. ℔. ß. milii quart. 1, ſalis friat. ℥. 1. torrefiant omnia ſimul in ſartagine, fiant

ſacculi duo interpuncti, vt decet, qui alternatim mane & ſero capiti admoueantur. Efficatiores erunt additis cephalic. herbar. pulverib. ſeminib. calid. vt. ℞. furf. macr. mil. com. ſal. vt ſupra, ſalu. maioran. ſic. contuſ. ana M ß. ſem. aniſ. fœnic. contuſ. ana ℥. 1. baccar. laur. iuniper. ana ß. omnia ſimul in ſartag. torrefiant, dein ex his duo, vt ante, ſacculi parentur. Vel. ℞. beton. ſalu. roſmar. ana M. 1. flor. anth. ſtœchad. chamæ. meliloti, ſummitat. aneth. ana P. 1. f. ſacculus, qui bulliat in æquis aquæ & vini partibus. Expreſſus capiti admoueatur, ieiuno ventriculo.

Ab his ad litus pergendum. Parabuntur linimenta ex oleis ab auctore præſcriptis, paucula cera addita. In quibus cauendum, ne ſit præceps ad vehementiora tranſitus. His omnibus tentatis ſi ſuperſtes fuerit dolor, certiſſimum dabit reſidis materiæ purgatione excludendæ argumentum.

A ſiccitate ſola infrequens eſt capitis dolor, qui ſi accidat, vehemens an mi contentio, inſignis aliqua vacuatio, immodica Venus, & ſimilia incuſanda ſunt. Ex depreſſo faciei charactere propalam explicatur. Humido victu, pleniore, qui deperditam ſubſtantiam inſtauret, ſomno liberiore, vita curis ſoluta percuratur. Si litu viſum fuerit opus, ex olei amygdal. dulc. axung. butyr. rec. æqu. partibus cōpingetur, quo frons & tempora illinentur.

Cæterum ſi capitis dolor ab ictu ad cranium & membranas pertigerit, curatio a chirurgia petetur.

De

De vertigine. CAP. 5.

Δῖνος Græcis, vertigo nobis, cum caput [a] *circumagi videtur.* Σκοτόδινος, *cum etiam tenebræ* [b] *oculis offunduntur, aut ſpectra* [c] *rubentia quæ denuntiant* [d] Maniam; *aut rubore ſaturata, quæ Epilepſiam, ex inordinato motu ſpirituum & flatuum. Hæc omnia aliquando gignuntur in capite, aliquando ex* [e] *inferioribus partibus corporis huiuſmodi ſpiritus efferuntur. Quod iis fere contingit, qui cruditates colligunt, quibus ſæpius hepar calidus eſt, quibus ex hepate in ventrem regurgitat* [f] *bilis, quibus præſertim arterioſum genus intemperatum eſt, plenũ feruido & ſpirituoſo* [g] *ſanguine. Itaq; Theophraſtus libello de vertigine ſpiritum & humorem capitis ouo comparat, quod cum fuſum habeat humorem non continuum, dum crudum eſt, non circumagitur, dum coctum, vertitur, vnito iam & continuo humore, & æqualiter fuſo. Vide Ariſtotelem probl. 4. ſect. 6. Si in capite primum generatur malum, iiſdem remediis vtitor pro varietate materiæ, quæ in dolore capitis deſcripta ſunt. Si ab arteriis, arteriæ poſt aures incidantur. Sed cum ſit duplex venarum genus & arteriarum, quæ caput aſcendunt, interiores maiores, exteriores minores, ſiquidem per has fit fluxio, externa remedia, arteriotomia, venarũ inciſio, &c.*

a Sin per idiopatheiam cerebri, ſiue per ſympatheiam.

b Quod ſit translata ad neruum opticum materia.

c Inflammatis ſpiritibus, ab æſtu, & incandeſcente ſanguine.

d Modo nulla perturbationis criticæ excuſatio poſſit adferri. Tunc enim ad ſalutem hæmorrhagiam portendunt.

e Vt a pulmonibus, & ventriculo, quæ tamen cardiogmo diſtinguuntur.

f Quæ cardiogmum committit, ex aph. 17. lib. 4.

g Cuius inordinatum motum marmarygæ ſequuntur.

conferunt, vt ex ca. 8. lib. locor. mal. affect. dictum eſt. Nã venæ exteriores, niſi rami ſint interiorum, nõ vacuant interiora. Si a cruditate, ea concoquatur, & tẽperantior vita inſtituatur. Si a regurgitãte bile, (ſępe enim tenebricoſa quędã bilis ex hepate & inteſtino in vẽtriculum regurgitat) *pilulæ hæ ſingulis hebdomadibus* [a] *deuorentur.*

a Ad exhauriendum bilẽ ex vẽtriculo.
b Simplicis.
c Hieme ad cruditatem.
d Vt æſtate.
e Vel ſacchar. in aqua roſacea diſſoluti.

℞ *hieræ* [b] *picræ, rhab. elect. agar. trochiſca. an.* ℥ ß. *maſtichis, ſp cæ, ſantali citrini, roſ. rub. an. gr.* 7. *cum ſyrupo roſ. fiant nouem pilulæ pro tribus doſibus, ſumendis hora ante cibum. Aliis vero diebus,*

℞ *ſpecierũ* [c] *aromatici roſati* [d] *ſpecierum triaſantali an.* ℨ. ß. 12. *ſacchari roſati quantũ ſufficit cum ſyr. roſato fiat electarium. Reliqua facienda ſunt, vt diximus in dolore capitis, ſecundum materiæ diuerſitatem.*

EIVSDEM HOLLERII SCHOLIA.

Δῖνος, turbulenta eſt cõmotio ſpirituum craſſorum, aut flatuoſorum, aut ſolius ſpiritus cum multo vapore, in anterioribus cerebri ventriculis, σκοτόδινος duobus conſtat ſymptomatis, δίνῳ ſeu vertigine, & tenebroſa oculorum offuſione. Inde nomen Græcis compoſitũ tenebricoſæ vertiginis a vapore caliginoſo, σκότωμα pro vtroq. ſumitur, ſæpius pro vertigine. Ab vtroq. differt Epilepſia, tum materia, quæ eſt humor vel vapor, tum ſymptomate, quia conuulſionem affert. Hypochyma longe alius affectus ab omnib. Habet enim cauſam coniunctã in oculo, non in cerebro, nimirum aquam vel fumum. Quicquid ergo turbulentos illos ſpiritus procreare, vel procreatos cõmouere poteſt, ſiu e

inte-

internum ſit,ſiue externum,vertiginis cauſa eſt. In capite primario affecto cauſę ſunt humores repéte ac vehemẽter agitati, animi affectiones, omnis intemperies ſiue arteriarum. ſiue cerebri coctionem impediens, aut corrumpens, pręſertim calida, humores extenuans, et in feruorem agens, aut multos vapores generans, frigida, cruditatis parens,indeq. multorum & craſſorum vaporum, vnde ſenũ diuturnæ vertigines apud Hippocraté,meatuũ quoq.denſitas & obſtructio, vnde vapores intercludũtur,& vt in fornace,per ventriculos circũaguntur, naturæ conatus in ſecernẽdis humorib. per criſim trãslata ad cerebrũ materia poſt criſes imperfectas,mittuntur aut ad cerebrũ vapores ventriculo per ediã,calore alimẽti inopia,humores noxios exagitante,acres incidente,calefaciente, & ventriculũ prauis ſuccis replẽte,per cruditates,caloris natiui imbecillitate, qui vapores ſecernit, ſecretos diſſoluere nequit. Aliquãdo humor illic prauus aceruatur, vel genitus,vel aliũde accitus,vel cib9 corruptus cõtinetur. Idẽ fit ab aliis viſcerib.hepate,liene,vtero,toto corpore,excremẽtis retentis, hæmorrhoidib.ſuppreſſis. Primario caput affici coniicimus, ſi ſenſus externi ſenſim lædũtur,ſi in nulla parte inferiore vitiũ præceſſit. Ab impuro corpore,cerebro infirmo, ſi coctionis tẽpore,& cũ a ſomno ſurgũt,vehementius vertuntur,ſi tenuis ſit vrina pauca, aluus dura, color cutis ſimilis humori. A vẽtriculo,ſi nauſea, deiecta appetentia,ſtomachi dolor, & ſimilia præceſſerint. Curatio perficitur ſublatis cauſis per contraria ſanguinis miſſione(ſi cõueniat) e cephalica,vel mediana vel baſilica,ex arteriis poſt aures,cauterio. In vaporib. a materia calida primum digerendo, deinde vacuando ,poſtea adſtringendo,vapores prohibẽdo puluerib. opiatis,ſimilib. per topica diſcutiendo,roborãdo,ieiunos reficiendo,optimis alimentis,& cito nutrientib. Nocet capitis

Vertiginis primariæ cauſæ quæ ſint.

Gal.comm. in aph.3.1.li.3.

Vertiginis per protopatheiã cerebri factæ ſigna. Vertiginis ex partium inferiorũ ſympatheia ſigna.

ſtrictio niſi poſt purgationem, vel aliarum partium frictionem. In capite fiat panno ſicco, partibus inferioribus, calido.

Hippocr. ſen. 33 lib. 3. Prog. Gal. Aureli. cap. 2. & I. Chronicum.

Si citra rubentia] Hippocrati & Aureliano μαρμαρυγαί, dicuntur λαμπηδόνες πυκναὶ πυρώδεις ſpectra rubra oculis obuerſantia, e quibus de humore peccante coniecturam facimus. Aliis ἀμαρυγαὶ ἢ μαρμαρῖναι. Eſt auté facilis tranſitus vertiginis ad Epilepſiam, vnde & veteres paruam Epilepſiam vocauerunt.

ANT. VALETII EXERC. V.

VErtigo duplex, ſimplex, & tenebricoſa, vtraque maioris & minoris ratione diſtincta. Illa enim leuior, hæc grauior, quod a cauſa ſit potentiore. Vtriuſque cauſæ & ſigna quibus inter ſeſe iungantur, fuſe repetita ſunt ab Hollerio ex Galen. cap. 38. libr. 3 de loc. mal. aff. comment. ad Aphor. 17. lib. tert & ad ſent. 42. libr. quart. de vict. rat. in morbo acut.

Sit primaria affectio, an ab intemperie cerebri calida, arterioſo genere intemperato, venis feruido & ſpumoſo ſanguine plenis, an ſit a frigida, conſiderandum. Si ab illa, reprimentium vſus, vt oxyrhodini, reuellentium, vt phlebotomiæ, & cucurbitularum longinquis primum partibus, maioris ergo reuulſionis, vt tibiis, dein interſcapulio affigendarum indicatur. Veteres etiam arterias ſe-

cuerunt

cuerunt cum videlicet vapor exteriores per arterias aſcenderet. Ante admotas ceruici cucurbitulas aluus blando cathartico, aut enemate ſubducitur, ne vapor in caput ab his affixis concedat.

Interim ſumenda ſunt, quę turbulentos ſiſtant ſpirituum motus, vt zulap. roſac. ſyr. granatorum de aceto ſ. citri, cum aquis plantag. roſar. lactuc. & ſimil. In cauſa frigida purgatio ex catapotiis erit ex vſu, vt ex cocciis & pilul. de agaric. æquis partibus miſtis, & cum ſyrupo de ſtœchad. malaxatis. Huc pertinebunt apophlegmatiſmata, & alia id genus particularia in cephalalgia pituitoſa commemorata.

Commendatur maxime hic puluis. ℞. ſalu. ℥. 2. flor. lauendul. hyſſop. menth. ana ℥. 1. caryophyll. nucis moſchat. cinnam. elect. zinziber. albi, granor. paradiſi, zedoariæ, galangæ ana ℥. 1 calam. arom. ʒ. 2. granor. iuniper ʒ. 3. granor. pæon. ℥. 1. fiat puluis, de quo detur. ℥. 1. mane, & circa ſomnum. Sunt qui vermem ſericum facientem exſiccant, in puluerem redigunt, vertici capitis vertigini & conuulſioni obnoxiis inſpergunt, cuius mirabiles effectus eſſe volunt. Hoc puluere Carolus V. Imperat. frequentiſſime vtebatur.

Si fiat per ventriculi conſenſum, purgabitur humor, qui os ventriculi lancinat pilul. de hiera, aggregatiuis, & ſimilibus ſyrupo

de abſinthio exceptis. Prohibebitur aditu ad cerebrum vapor aniſo condito, ex cochleari a paſto dato, puluiſculis reprimentibus e coriandr. roſ. cinnamomo.

Interea roborabitur ventriculus ſumptis tabellis diarhod. Abbat. aromatic. roſati.

Quod ſi bilis ab hepate in ventriculũ confluat, medendum hepati diluto rhei in decocto hepatico vel aquis hepaticis, ſyrup. de cichor. de endiuia, tabellis diatriaſantal cerato ſantalino.

De phrenitide. Cap. 6.

P*Hreneticos ita [a] curabis. Viribus integris [b] ſanguinem detrahes e [c] cephalica (niſi plenitudo [d] adſit, alioqui enim oporteret [e] prius ſecare iecorariam) anguſto [f] foramine, vt vulnus celerius coaleſcat. Quod etiam fideliter ligabis, aut [g] pice obduces, ne temeritate phrenetici diſſoluatur, & ita prorumpat ſanguis. Obſeruandum tempus quo minus furere videatur. Miniſtris quoque opus eſt, qui phreneticum contineant alioqui periculum, ne agitatione corporis vena phlebotomum eludat aut amplior adigatur plaga, vel locus turpiter laceretur. Detrahatur pro viribus, vitato animi deliquio. Paulus in iis, qui nimium corpu-*

agi-

a Si modo phrenitis curationem poſſit recipere, vt nec repente phrenitidis paroxyſmus ex diuturna generatione oboriatur. nec phreniticus ſit tremulus, aut etiam fanaticus, cũ alui excremẽtis bilioſæ tincturæ expertibus & impedimento partium, quarum officio vita carere nequit.
b Sine vllo infirmitatis metu.
c Ad cauſæ coniunctæ remotioné, & antecedentis auerſionem.
d Vniuerſi ſcilicet corporis, ad vaſa.
e Niſi etiam ſymptoma prohiberet. *f* Ne ampla fiat ſpirituum diſſipatio. *g* Vel linamento ex aloe, albumine oui & pilis leporum confecto.

agitant, venam in fronte, alii venam naſi, Diocles venam ſub lingua diuidit. Nonnulli ſanguiſugas fronti, temporibus, naſo, caluariæ infigunt. Sũt qui auriculas ſcarificent. Sed hæc omnia non niſi progreſſo morbo & vacuato corpore tempeſtiua ſunt.

De aere, vbi collocentur, iam olim diſputatum eſt. Antiqui fere tales ægrotos in tenebris continebant, tum quia in luce ſpiritus agitati furorem exaſperarent, tenebras quoque ad ſomnum & quietem conducere exiſtimabant. Aſclepiades phreniticos in lumine eſſe habendos dixit, quia tenebræ terreant, quia lucido loco ſenſus occupantur, atque interim mens quieſcat. In tenebris vero quietis ſenſibus, mens altis cogitationib. & viſis ſeſe exagitat. Et propterea idem dicebat nulla re magis phreniticos reuocari, quam harmonia & Muſica, vt conſtat ex Athenæo. Sed hoc fere Græcis & Latinis placuit, vt qui luce [a] offenditur, habeatur in tenebris, aut mediocri luce collocetur, quem tenebræ lædunt, in luce collocato, qui vtroque pariter offenditur, mediocri luci habeatur. Et ſi vires valent lucido magis, ſi infirmæ, magis tenebroſo iuuatur. Hæc & alia plura apud Celſum & Aurelianum de morbis acutis.

Fuit & alia controuerſia de tondendis [b] aut radendis phreneticis. Aſclepiades radi noluit, nec etiã tondi quia videlicet raſo capillo aut detonſo copioſior materia in caput attollitur, vnde capilli fruticant magis. & ſeges detonſa vberib. prouenit. Itaq;

a Spirituum diſſipatione, & humoris bilioſi orgaſmo.

b Ad arcendam materiã infringẽdam & digerendam.

cum oporteat materiam e capite reuelli non in caput attrahi, non erunt tondendi. Hoc vero reliquis omnibus Medicis placuit. Tondendi phrenetici (ab initio) *radendi etiam, niſi prohibeat frigus, remiſſionis tempore, lōgius, a cibo. Sic enim remedia commodius adhibentur, caput leuatur onere & fumi facilius digeruntur. Miſſo ſanguine molliuſculis* [a] *clyſterib.* (Cauendo a calidis, vt hiera benedicta) *vtemur, interim etiam acriuſculis, & maxime, ſi phlebotomia omiſſa eſt, qualis hic eſt.*

♃ *decoctionis furfurum* ℔.3. *In qua diſſolue cathol.* ʒ. 6. *ſacch. rub. mellis roſ. colati ana* ℥. 1. *ol. violati* ℥. 3. *ſalis communis* ʒ. 2. *Imperandæ etiam* [b] *purgationes leues* (& in pauca quantitate, ne calfacient & agitent humore) *quales deſcriptæ ſunt in dolore capitis ab humore bilioſo, aut hæ.*

♃. *ſucci granatorum acidorum & dulciūm ana* ℥. 1. ß. *ſaccari in aqua endiuiæ diſſol.* ℥. 6. *fiat potus. vel,*

♃ *ſucci roſ.* ℥. 2. *ſacchari ſimiliter diſſol.* ℥. 6. *leuiter ferueant in calidis cineribus. Opulentos adhibitis miniſtris continebis, aut etiam vinculis colligabis, vt pauperes. Vincula enim motum retinent, & materiam e capite reuellunt.*

Topica.

*Vitandus aſſiduus refrigerantium vſus, ne in Lethargum commutetur morbus, deinde quia con*ſtrin-

a Ad reuulſionem bilis, talis autem clyſter imperari poterit. ♃. decoct. lact. plantag. nenuph. parietar. althææ ℔ 1. In qua diſſol. catho. ʒ. 6. mel. roſ. colati, ſac. alb. an. ℥. 1. ol. viol. ℥. 3. ſal. cōm. ʒ. 2. fiat clyſter.

b Hæc purgatio apte præſcribetur ♃. fol. endi. ſcario. ſcab. aceto. flor. triū cardia. ana p. 1. tamarind. paſſ. mund. polyp. querni ana ʒ. 3. ſem. acetoſ. melon. cucur. ana ʒ. 1. f. decoct. in qua infunde rhei elect. ℥. 1. ſantal. citr. ℈. 1. In expr. diſſo. cathol. vel caſſ. ℥. ß ſyr. roſ. pal. lax. ℥. ß. fiat potio.

ſtringunt poros, vnde fumi in capite retinentur. Licebit vti iis, quæ in capitis dolore calido deſcripta ſunt. Primum quidem repellentibus, deinde iis erit admiſcendum aliquid chamæmelini olei.

Apii ſuccus, aut alius fortioris, vt calamenth. & origani, ad reſoluendum addi poterit, ſed non niſi declinante morbo. Licebit etiam vti in declinatione [a] *oleo, in quo ſerpillum, & alia eiuſmodi coxerint, vt concilietur ſomnus. Hordeata parentur ex aqua decocti quatuor ſeminum frigidorum. Perfundatur caput & facies, abluantur pedes & manus, excipiatur quoque vapor hoc modo.*

[a] Ad digerendum.

℞. violarum, hordei excorticati, capitum papaueris albi, rad. [b] *mandragoræ ana M. 1. fiat decoctio in aqua puriſsima. Vbi refrixerit facies ægri, inde abluantur pedes quoque & manus. Deinde ſpongia immerſa in his, id eſt, in decocto, ſubinde naribus admoueatur.*

[b] Muſculæ.

Iuſcula cum capite vno papaueris albi coquantur, multa lactuca alterentur, vel hoc nodulo.

℞. quatuor ſem. frigidorum maiorum, papauer. albi ana ʒ. ß. fiat nodulus, qui imponatur in iuſculis. Vtatur cichorio & lactuca elixis, & modico ſaccharo violato conſperſis.

Frontalia:

℞. ol. roſ. ℥. 1. aceti ʒ. 2. populeonis (ad ſomnum, ſed recens eſſe debet, quia antiquum calfacit) *ʒ. 2. miſce pro frontali. Oleum, in quo vi-*

ua torpedo extincta ſit, ac deinde coxerit, in quo lactuca coxerit, folia aut capita papaueris recentis, oleum violatum, de nenuphare, de papauere, de mandragora, de cucurbita.

Vel ℞. olei roſa m, nymphææ & papaueris albi, aceti, aq. ſtillatitiæ ſolan. & betonicæ ana ℥. ß. miſta agitentur pro embrocha frontis & ſincipitis. Item ℞. Vnguenti populei & roſacei aceto lotorum an. 6. ʒ ß. ſeminis papaueris alb. & pſyllii contuſorum, ceræ an. ℥. ß. malaxentur, & concorporentur in cerati formam, quod inductum linteo fronti circumdetur. Aut,

℞. olei de mandrag. vel de aliquo alio ex ſupradictis ℥. 2. populeonis ℥. ß. aceti ʒ 2. Agitentur & miſceantur pro frontali.

Aliud fortius.

℞. a opii, croci ana ℈ 1. diſtemperentur in vini albi, & aquæ roſ. ana ʒ. 1. cum linteolo in eo madefacto, fiat frontal.

a Succi papaueris nigri. Cæterum hęc adhibentur, cum ſymptomatũ ſumma ſunt omnia.

Chelidonii terreſtris manipuli 2. vel 3. coquuntur, lana vel ſtuppis excipiuntur, & raſo capiti, emplaſtri modo, vtiliter imponuntur. Ad id quoque facient odoratus rerum frigidarum. Nec deſunt, qui caphuram e collo ad cor ſuſpenſam commendent.

Conciliato ſomno, & experrecto ægro, facies abluatur decocto chamæm. & anethi. Non vtendum ſomniferis, quæ intro ſumuntur, niſi vires valeant, alioqui horum vſu languidus calor extinguitur.

Potio

Potio ad ſomnum.

℞. ſyr. de nenuph. ſyr de papau. an. ʒ. 6. decocti lactuc. ß. 2. fiat potus, detur hora ſomni. Alia.

℞ lactuc. P. 1. [a] dactylos N. 3. caput vnum papau albi, fiat decoctio ad ℥. 4. In quibus diſſol. ſyr. [b] roſ. ℥. 1 ß. miſce, detur hora ſomni.

Vel. ℞. lactuc. nouell. M. 1. florum violar. nenuph. ana p. i. ſeminis papa. alb. ſem. melonum ana ʒ. 2 fiat decoct. pro vna doſi, in colat. diſſol. ſyrupi de papau. ℥. 1. vel eiuſdem ſyrupi, & diacodii ſine ſpeciebus ana ʒ. 6. vel ſyrup. roſ. ſicc. & de nenuphare ana tantundem, fiat zulapium clarum, condiatur pauculo ſantalo citrino, vel cinnamom. craſſius conquaſſato.

℞. roſ. violarum, abſinthii an. ℥. ß. opii gr. 1. ſimul mixta, leuiter bulliant, colentur cum ℥. 4 iuſculi pulli, ſorbeantur. Quinetiã quoniam phreniticis ab immodica illa vigilia certa impẽdet viriũ proſtratio, cõmodum erit, aliis remediis nõ reſpondentibus, tandem hoc vnguentum præcipere, quod ad omnem ἀγρυπνίαν, ſeu ex febribus, melancholia, aut dolore obortam mirifice confert. ℞. ſucci mandragor. violar. ſeminis hyoſcya. capitũ virid. papau. an. ℥. 12 cicutæ, ſolani, radic. lactuc. ceræ an. ℥. 6. maſtich. ℥. 1. opii ʒ. 2. omnes herbæ, ſemina, & radices oleo viol. vel communi diebus 12. infunde, deinde ad prunas coque, donec herbæ coquantur. Poſtea cola. Colatis tritum opium immiſce. Poſtremo ceram & maſtichem adiunge. Ad idem olea

[a] Dactyli, phreniticis nõ exhibẽdi, quod vaporibus caput oppleãt.
[b] De ſiccis vulgo dicti.

crocinum, hederaceum, mandragorinum, populneum plurimum facient. Sic autem populneum parabitur. In vini ℔. 4. *olei, ſi vis roſ.* ℔. 3. *oculorum populi vere collectorum libræ tres diebus 7. macerētur, quotidie agitentur, leuibus prunis poſtea coquantur ad vini conſumptionem. Capitis dolores abigit efficaciter. Nimium ſopitos his remediis ita excitabis.*

℞. ſucci rad. fœnug. ℥. 2. ß. *aceti albi, in quo nux moſchata coxerit.* ℥. 1. ß. *cum ſpongia ex aqua hyſſopi expreſſa, & rurſus madefacta in ſupradicto ſucco, fiat errhinum, attrahatur naribus. In eundem vſum pulegium, aut hyſſopus teritur, & ex aceto naribus admouetur. Porro quæ adhuc in meningibus ſupereſt craßior, aut impactior materia, ea digerentibus eſt vacuanda. Vacuabitur partim ſumptis, vt rheo, myrobolan. & catapotiis conuenientibus, partim admotis capiti temperate calidis, vt oleo roſaceo cum chamæmelino fotu ex decocto maluæ betonicæ, fœnicul. alth. lini, fœnug. floribus chamæ. aneth. anthos, ſambuc. cum ſpongia, vel cum linteo, vel eidem capiti applicitis, columbis, catulis, lapis, aut ſimilibus animalculis viuis per ſpinam ſectis, & exenteratis. Sed hæc numquam niſi in fine vigoris & declinatione morbi tentanda ſunt, alioquin plus attraherent, quam digererent.*

EIVSDEM HOLLERII SCHOLIA.

Mania, & melancholia, deliria ſunt ſine febre,

phreni-

phrenitis & παραφροσύνη cum febre. Hæ duæ ſpecies diſtinguuntur continuitate. Nam παραφροσύνη ſymptoma eſt in ſtatu febrium ardentium, cum quibus incandeſcit, & remittitur. Phrenitis vero morbus eſt continuus, febrim & mentis perturbationem inducens. Hippocrati tamen interdum phrenitici dicuntur, quibuſcunque mens oblæſa eſt. Cauſſa duplex, vna à bile naturali, id eſt tenuiore ſanguine ad cerebri meningas affluente, & in illis inflammationem, vel etiam in cerebro, ob exitum e vaſis anguſto loco coarctationem, & prohibitam tranſpirationem procreante, vel feruente duntaxat, vnde Hippocrati deliria ſecuriora cum riſu. Altera e bile non naturali, id eſt, acri & aduſta, quæ quo acrior eſt, & aduſta magis, eo ſæuiora & periculoſiora accidentia inuehit. Signa pathognomonica ſunt, febris, delirium, continuitas. Curatur primum clyſmate molliente & alterante, ſi & per morbi ſæuitiam, & ægri moroſitatem liceat, ſectione cephalicæ, aut eius loco, cucurbitulis humeris & natibus cum ſcarificatione admotis, aut ſectione venæ ſub lingua materia fluente, in ſtatu, venæ frontis. Topicis initio repellentibus, deinde admixtis paulatim reſoluentibus, purgatione bilis, potionibus cordi accommodatis in virium imbecillitate, ſed in bile aduſta humectantibus, & melancholico humori propriis, aluo perpetuo humectata, vrinæ prouocatione (ſi retenta ſit) peradmota non calfacientia. Cæterum de venæ ſectione in phrenitide non leuis eſt dubitatio. Etenim Aſclepiades medicos eos trucidare affirmabat, qui phreniticis ſanguinem detrahi imperarent, quod phrenitis non niſi intenta & vigente febre prehendat, ſanguis autem remiſſa febre mitti debeat. Et quidem raro ſanguinem mittimus, quia fere prius

Phrenitidis cauſa duplex.

Hippo. apho. 53. li. 6. Aph.

Phrenitidis ſigna pathognomonica.

miſſus fuit. & iam viribus deiectis incidit phrenitis. Quod ſi quando ſanguis ducatur, animi deliquium vitandum.

Narcoticis caute vtendũ.

Oleum de papauere, de mandragora.] His cum iudicio vtendum, ne cerebro natura frigido noxa inferatur, idque in minima doſi, & in principio aut vigiliis. Temperari poſſunt mulieris lacte puellam lactantis, quod frigidiuſculum eſt. Poſſumus quoq. pannos ſuccis intingere, vel aquis in hieme, & admouere fronti, qui remouendi ſunt, vbi incaluerint, & ſæpius repetendi. Poteſt etiam e tritici farina ſola cum ſucco & oleo violarum fieri cataplaſma, & fronti non dormientium applicari.

Syrupi de papa.] His quoque non vtemur niſi coacti, & firmis viribus. Cum enim frigidiſſimi ſint, de caloris natiui extinctione periculum imminet. Ad virium robur & conſeruationem addantur ſyrupus violatus, pulueres cordiales, vt de gemmis, diamargariton frigidum, aquæ bugloſſi, borraginis, & in bile aduſta, puluerum loco confectio Alkermes in minima doſi pro imbecillitate virium, & extra veneris fluxum.

Opii vſus quibus in naturis ſuſpectus.

Opii.] Vſus opii in pueris, mulieribus, mollioribus, periculoſus eſt, in robuſtioribus minus, aſſuetis, vt quarundam regionum incolis, nullo modo, etiamſi per os ſumatur. Gulielmus Rondeletius primariæ notæ medicus, & in Mompeſſulenſi Schola Regius profeſſor retulit mihi, vidiſſe ſe ab Hiſpano in ſummo æſtu opii ſemunciam ſine noxa deuoratam. In dolore capitis opium, non croco, qui moleſtiam & grauitatem inducit, ſed nuce moſchata, corrigi debet.

ANT. VALETII EXERC. VI.

PHrenitis membranarum cerebrum obuelantium, atque adeo cerebri ipſius, inflammatio, vel exquiſita eſt, & cerebri, meningumque eius propria, vel ſpuria, cerebro ſepto tranſuerſo inflammato conſentiente, & ex neruis, qui in ipſum ſparguntur vitium concipiente. In illa magna & rara eſt reſpiratio, in hac inæqualis, a contractione præcordiorum & incendio magno. Vtriuſque diſtinctiones, cauſæ & ſigna habentur cap. 3. libro 5. de loc. male affect. libro 2. de cauſ. ſymptom. comment. ad ſent. 1. ſed. 1. Prorrhet. primo. *Paul. Æg. cap. 6. lib. 3.*

Phrenitidis curatio.

Morbus hic, quia acutiſſimus, celerem petit curationem. Iniicitur clyſter e decoct. remollient. additis ſeminibus frigidis, in quo ſiat diſſolut. cathol. & diapr. ana ℥. 3 mel roſ. & ſacchar. alb. an. ℥. 1. butyri recentis (non enim tam cito, atque olea, inflammatur) ℥. 4. vel olei violac. & butyr. recent ana ℥. 1. ß.

Clyſtere reiecto, materiæ affluxus, qui tumori & inflammationi incrementum ſuggerit, reuellendus aperta cephalica, vel ſuadente Aetio media, vt celerius ſubueniatur. anguſto tamen facto foramine, metu nimiæ ſpirituum exolutionis, qui in hoc affectu præ ſanguinis tenuitate facile diſſipantur.

Conuenient deinde repellentia, quæ ſuo occurſu humorem propulſent, eiuſque feruorem contemperent, quanquam in ſtatu, vbi meatuum reſeratione, & humoris diſcuſſione maxime eſt opus, eorum vſus ſit pen tus abrogandus.

Purgationum Græci etſi auctores non meminerint, fortaſſe quod exiſtimarint humores motos inflammationem augere, tamen cum bilis ad furorem in phrenitide multum faciat, & in magnis morbis non ſolum ſanguinis miſſione, verum purgatione vti ſit rectiſſimum, hic purgante medicamento, minus tamen calido, medicari licebit, priuſquam ad ea quæ alterant, diſcutiunt, & vapores tranſpirare faciunt, veniatur. Sic itaque purgabis. ℞. expreſſion. ℥. 2. rhei elect. in decoct. ℥. ß. 1. tamarindor. & cich. infuſ. cum ℈. 1. cinam. in qua diſſol. cathol. & ſyr. viol. an. ℥. 1. f. potio. Pauperibus ſemunciam diapr. ſolu. aut eiuſd. diap. & electuarii de ſucco roſ. an. ℥. 2. in aqua hordei diſſolues, niſi calidiora hæc exhibere febris vehementia vetet.

Gal. lib. 4. Method.

Longius progreſſo affectu, & commoda erit deriuatio, & a parte laborante vacuatio. Alterum affixis cum ſacrificatu interſcapulio cucurbitulis, alterum ſectione rectæ in fronte venæ, ſtricto prius, vt appareat, collo, conſequimur. Quod ſi conſiſtente morbo

ſpes

ſpes ſit alicuius criſima conſequuturæ vacuationis, nihil molliendum, ne naturæ motum interturbemus, Contra vero ſi natura nihil tentando fatiſcat, aliqua oneris parte leuanda, clyſtere vel cathartico exhibito.

Mox ad diſcutientia linimenta & fomenta progrediendum, quæ quamuis calida, materiam foras euocando refrigerant. Parabitur ex moderate calidis, vt chamæm. melil aneth. beton. ſtœch. maioran. ſeminibus aniſ. fœn. & ſimilibus, decoctum, in quo immerſa ſpongia capiti applicanda. Litus ex oleo chamæm. liliac. anethino. Huc referuntur exenterata, vt loquuntur, viua animalcula.

Præterea quia in phrenitide ſuperat calidus humor, & proinde in ea affectione eſt ἀγρυπνησία, eſt quoque & ἀναισθησία, ob vitiatam cerebri temperaturam, occurrunt duo grauiſſima ſymptomata, ſomnus difficilis & vrinæ retentio, quæ opem medici requirunt. Somnus conciliabitur hypnoticis potionibus ab Auctore imperatis, vel hordeato, cui ſemina refrigerãt pap. alb. lact. vel portulacæ ſint addita. Subducetur vrina pubis & perinæi fotu, ex malua, biſm. pariet. cham. & mel. in aqua & vino albo coctis.

De[a] Apoplexia. Cap. 7.

Apoplecticum[b] *ita curato. Hominem agitato, concutito,*[c] *fricato. Sæpe enim ſimiles apoplecticis concidunt ex leui obſtructione, quæ agitatione corporis diſcutitur. Ea obſtructio à craſſis vaporibus eſſe poteſt, vel quia pauca materia eſt, quæ obſtruit. Similes quoque apoplecticis*[d] *ſunt qui apoplectici & cataleptici verius dicentur ex plenitudine totius corporis, vel capitis, vnde viæ ſpiritales intercipiuntur. Quibus vena brachii interna quidem, ſi totius corporis plenitudo eſt cephalica, ſi tantum capitis, ſtatim*[e] *aperienda eſt. Hoc enim remedium ſæpe ſatis eſt. Eiuſmodi hiſtoria eſt apud Aetium capite de catalepſi. Iuuenis quidam multi ſanguinis derepente mutus factus eſt. Tres dies integros ita iacuit, quarto die multo profluuio ſanguinis e naribus liberatus eſt. Φωνίαν Græci affectum eum vocant. In apoplexia, quam frigidus & craſſus humor excitat, priuatione motus & ſenſus, ac prope extincta rectrice anima, hominem*[f] *loco lucido & tepido collocato, ac corpus vehementius concutito. Tum*[g] *multa frictio conuenit vnctio ex oleo calente, & maxime earum partium, quæ magis refrixerint. Plantarum pedis pruritus,*

a De motus & ſenſus vniuerſi corporis priuatione, quæ fit quum ſpiritus animalis e cerebro exitu prohibetur, & vitalis aditu e corde ad cerebrum. *b* Si modo apoplexia fortis non ſit, ſed debilis. Eſt.n. inſanabilis valida apoplexia. *c* Dura frictione, vinculis quoque dolorificis, vt concreti humores fundātur, ac ſpiritus animalis exitum habeat vitalis aditū. *d* Ac præſertim is, qui breuiore & craſſiore ſunt collo, quibus vitalis ſpiritus aditis ad cerebrum prohibetur. *e* Nam aphoniam ſine febre venæ ſectio ſoluit ſect. 5. lib. 2. Epid. *f* Vt ſplendore lucis materia foras euocetur. *g* Ad excitandam naturæ vim, liberanda obſtructa, & præparandam materiam.

pruritus, aquæ vitæ cũ nuce moſchata in nares iniectio, ſinapi vulgare ilitum, vellicatio barbæ & pubis, ſal ori iniectus. In phlebotomia, quæ vel hominem liberat, vel occidit, ita tegerito. Si nihil [a] *repugnat præparato prius* [b] *corpore &* [c] *in tempore venam cephalicam incidito, parum detrahito. Poſt aliquot horas, ſi perſeueret malum, alteram cephalicam vulnerato, nec ita multum ſanguinis detrahito. Hæc vero repugnant, quod aliquando immodica venere, aut alia quauis ſpirituũ inanitione virtus corporis exhauſta eſt. Hic* [d] *ſcarificatione, cucurbitulis, ſanguiſugis toto corpore fixis contetus eſto, quemadmodum in obeſis corporibus, mollioribus & debilioribus, in quibus venæ* [e] *vel non apparent, vel nõ ferunt phlebotomũ; præparatur corpus, ſubducto prius ventre, totius corporis fotu ex ol. calido, chamæmelino, anethino, aut ſimili, aſpera* [f] *frictione, concuſsione corporis & ambulatu, vt ſanguis craſsior & frigore congelatus recaleſcat, attenuetur & melius effluat, oportetq; iuſtum vulnus infligere, alioqui ſubſiſtet ſanguis quanquam non vniuerſim, ſed interuallis detrahendus ſanguis eſt. Occaſio eſt in remiſsione, aut quo tẽpore non ingraueſcit malũ. Remiſsio intelligitur liberiore, quã antea, reſpiratione, pulſu meliore, & vbi partis alicuius torpor cœpit egelari. Alioqui ſi, quod ſæpe fit, aliter venã aperias, aut ægrum præcipitabis, aut nihil iuuabis, exitu materiæ negato. A phlebotomia ſpes ſalutis, ſi pulſus, reſpiratio, faciei color, partium frigus, mens, motus, ſenſus, omnia*

a Vt effœtæ vires nõ ſint vt a venere.
b Vt clyſtere acri cuius deſcriptionem paulo poſt es habiturus.
c Si ſolius ſit cerebri ſymptoma.
d Effœtis a venere viribus, phlebotomiæ loco admouendæ ſunt cum ſcarificatu cucurbitulæ, naribus præſertim, ceruici & ſcapulis.
e Propter earũ anguſtiam.
f Quæ naturã excitet, & humores fundat.

aut ex his aliqua, in melius conuertantur. Alioqui, ſi non accreuit malum, ex altera cephalica iteranda ſectio eſt. Quod ſi ne tum quidem proficiatur, deſperatur æger. Secta vena quieſcat æger, atque interim ſtomacho & viſceribus conſulamus hoc modo.

♃ *ol.*[a] *de ſpica* ℥.3. *maſtich.* ℥. 1. *liquefiant in*[b] *vaſe duplici, & cum cyperi, macis, cina. an.* ℈. 2. *coralli rub.* ℈. 1 *miſceantur cum raſura ſcarlatæ, aut goſſipio applicentur calida.* Poterit etiam *aliquid ſyr.*[c] *roſati deuorati viſceribus. ſic,*

♃. *ſummitatum abſinthii M.* 1. *ſem. carui, cumini an.* ℥. ß. *fiat decoctio in olei &*[d] *vini an. quantum ſufficit. Inde foueatur regio*[e] *hepatis & lienis.* Poſt *hæc clyſter acris iniiciendus eſt, ex decoctionis*[f] *capitalis* ℔. 1. *adiecta ſem. carui, cumini, baccarum lauri* ℥. ß. *Deinde in decoctione diſſolue pul. hieræ picræ, & diacoloc. an* ʒ.3. *mellis*[g] *anthoſati ſacchari rub. an.* ℥.1. *ſalis* ʒ.2.[h] *olei anethini* ℥.3. *Sæpe fit,*[i] *vt reſiſtat clyſter, aut per os reuomatur, tum fiat tale ſuppoſitorium.*

♃. *pul. hieræ diacolocynth.* ʒ.2. *caſtorei, ſem. carui & rutæ an.* ℈. 2. *ſal gemmæ* ℈. 1. *cum melle, q. ſ. fiat ſuppoſitorium bene longum.* Quod *ſi nec hoc modo aluus quicquam reddit, cucurbitulis vtendum eſt, ex libello de cucurbitula. Reddito clyſtere aliquantiſper quieſcat æger. Poſtero die,*

♃. *pul. hieræ*[k] *diacolocynt.* ʒ. 2. *theriacæ*[l] *veteris* ʒ. 1. *diſſol. in aqua vitæ & calendulæ an.* ℥.1.

a Vel olei de abſint. & mentha an. ℥. 2.
b Balneo Mariæ vulgo nuncupato.
c Ad arcendos fumos, & inhibendum catarrhum.
d Vt in ℔. ß. ol. & quartar. 1. vini.
e Ad excitandum naturæ vim.
f Qualis eſſe poterit ex origani, calament. ſtœch beton. cham foliorũ lauri an. M ß.
g Ex floribus roriſmarini confecti.
h Vel rutacei, dum effœta inteſtinorum vis languet.
i Motu periſtaltico & ſubſultim facto.
k Vel ſimplicis.
l Vt ſeptennis, exoluta opii vi.

cum cochleari, aut ſiphonæ infundatur in gulam. Antidotus hiera Pachii Antiochi a Scribonio Largo deſcripta multos olim apoplecticos Romæ liberauit. Hiera Logadii conuenientior fuerit, ſi a melancholico ſucco & craſſa materia ſit affectus. Interim quoque vtendum eſt remediis, quæ Apoplecticum excitant. Oleum vitrioli plurimum commendatur. Quod ſi deeſt, diſſoluantur ʒ. 2. vitrioli in ℥. 1. olei de ſpica, de coſto, de caſtoreo, de ſcylla, aut ſimili hoc modo.

℞. ſcyll. conciſæ in taleolas ℥. 2. caſtorei ℥. ß. vitriol. ʒ. 3. fiat decoctio in olei anethini & vini ana ℔. ß. ad conſumptionem vini. Nares & palatum hoc oleo illinantur. Sunt & alia, quæ apud Græcos & Arabes inuenias. Potio.

℞. caſt. ℈. 4. maſtich. ſem. rutæ, ſantali citrini, nucis moſchatæ an. ℈. ß. ponantur in manica Hip. & colentur quater. Cum aquæ vitæ & calendulæ ana ℥. 1. ß. f. potio, infundatur in gulam. Aqua deſtillata e nucibus moſchatis auribus, palato, naribus, ebibita, omnium eſt remediorum accommodatiſſimum. Quod ſi fiat, cum aqua vitæ deſtillatio, multo erit efficacior. Hoc præſidium Senectenſem Epiſcopum horas iam 20. iacentem excitauit.

℞ conſ. iris, [a] acori ana ℥. ß conſ. ſalu. ℥. 2. diu agitentur in mortario, ex [b] aquæ ſaluiæ ℥. 2. fiat fortis expreſſio cum ſupradicta aqua vitæ. Traiiciatur per manicam Hippocratis, fiat potus.

℞. capillorum hominis minutim conciſorum

[a] Calami aromatici.
[b] Aut aquæ vitæ, aut meliſſophyll.

℥. ß. caſt. ℈. 2. helleb ℈. 1. incorporentur in opopanace, fiat ſuffumig. Vel parabitur puluis in nares immitttendus. ℞ helleb condit. albi piperis an. ʒ. 1. f. puluis. Caputpurgiis fortioribus, illitionib. palati ex pulueribus, maſticatoriis, [a] apophlegmatiſmis vtendum. Sed prius ſuffumigiis & vaporibus materia incidenda. Radendum quoq; caput eſt, fouendumq; ex oleo calente in quo pulegium, ſerpillum, alia quoq; eiuſmodi coxerint. Deinde dropacibus, ſinapiſmis, [b] ſartagine Rhazæ vtendum eſt. Cucurbitulæ quoq; & ſanguiſugæ iam bene purgato corpore, conueniunt.

a Horum materia deſcripta eſt in cephalalgia frigida.

b Vt candenti ſartagine excitetur ſopita cerebri vis.

℞ ol. rutacei ℥. 3. picis nigræ ℔. 1. liquefiant in vaſe duplici, deinde adde pyrethri, ſinapi, piperis albi ana ʒ. 3. Miſce, extende in aluta, calidum appone, renoua priuſquam refrigeſcat.

℞. ficus pingues q. ſ. leuiter incoque, deinde cum duplo ſemin. ſinapi contunde ad formam emplaſtri. Appone capiti poſt fotum conuenientem.

Aliud.

℞. [c] oxycracei vel emplaſtri de Vigo ℥. 3. fortiter agitetur in mortario cum oleo laurino. Deinde addantur gra. ſinapi, pyrethri, ſtaphyſagriæ, piperis albi, euphorbii ana ʒ. 2. miſce.

c Id emplaſtrū ab aceto & croco nomen habet. Hic vero ad inciden dum & foras euocandum præſcribitur.

Rhazes ſartaginem calefieri, dum candeat, interdum laudat, & de proximo admoueri capiti. His remediis per longiora interualla vtendum eſt, aut breuiora, vt res patitur.

Apoplexia ſecundo aut tertiò die iugulat, aliquando [d] primo. Vt ergo celerior eſt, aut minus

d Vt quæ fortis exiſtit.

celer,

celer, ita erunt interualla remediorum aut longiora, aut breuiora.

℞. ſucci roſarum, mellis albi ana ℥. 3. fiat ſyrupus ſecundum artem, loco mellis poteſt ſubſtitui ſaccharum.

Syrupus mellinus.

Quædam apoplexia fit a multitudine humorum quam plethoram vocant, & ea dicitur, ἀπόληψις, i. interceptio arteriarum & venarum. Eam ſanat ſubita & diligens ſanguinis detractio. Poteſt autem eſſe repletio humorum, & tamen erit inanitio ſpirituum, vt in iis, qui Venere immodica ſtatim a cibo vtuntur. Nam in coitu multus ſpiritus vitalis effunditur.

EIVSDEM HOLLERII SCHOLIA.

In apoplexia homo repente concidit ſine motu & ſenſu. Sic a nobis obſeruatum in frigida & Auſtrina aeris conſtitutione, Medicum quẽdam doctiſſimum ſexagenarium, vltimo Ianuarii die, Lutetiæ a cæna concidiſſe mortuum, Ruellium Septembri periiſſe quarto die, ſicut & bibliopolam quendam eodem die, via Iacobæa, picto rem quoque menſe Aprili, anno 1545. interiiſſe ſtertenti apoplexia, eodem menſe figulum in ſuburbio Iacobæo leui apoplexia Paralyticum altera parte euaſiſſe, vtrumque vinoſum & macilentum, vt inde intelligas vim ambientis in ſuſcipiente præparato. Eadem fere conſtitutone temporis videre licuit. Medicum apoplexia paulo ante cænam correptum interiiſſe repente Mulieribus quibuſdam quo tempore fœtus in vtero animatur atque mouetur, vt 40. die, & in feminis tertio aut quarto menſe fiũt apople-

Apoplexia multi repente ſuffocati.

xiæ leues, vt in Domina Ezelim a nobis eſt obſeruatum. Acutiſſima apoplexia mox iugulat, & ſpiritum adimit, fortis violentum trahit, tertio loco eſt, quæ non violentum quidem & intentum, ſed inæqualem, inordinatum, & intermittentem, deſinitque in paralyſim Vnde animaduerſione dignum illud videtur, quod ſcribit Galenus comm. in apho. 51. lib. 6. Quicunque ſani capitis dolore derepente capiuntur, & ſtatim muti fiunt, & ſtertunt, in ſeptem diebus pereunt, niſi febris apprehendat. Quæ ſententia etiam ſcripta eſt 2. de morb. Interpretatur enim de apoplecticis, qui apoplexia forti laborent. Sed hi fere primo, ſecundo aut tertio die pereũt. Hinc quoque perſpicuum eſt, ex difficultate reſpirationis de magnitudine morbi coniiciendum eſſe. Qua nota etiam diſtinguitur a caro & catalepſi, in quibus libera manet reſpiratio. Apoplexiæ nomine non ſemper in hac ſignificatione Hippocr. eſt vſus. Fiunt apoplexiæ, vel quia ſpiritus animalis, qui per neruos deſcendit, non conficitur a cerebro, ob intemperiem totius ſubſtantiæ ipſius, vel quia intercipitur, idque vel a pituitoſo humore craſſo & viſcido, confertim cerebrum irrigante, quales ſunt ſenibus familiares & hieme, vt ſcribitur lib. 3. Apho. mulietibus minus moleſtæ ob menſtruam purgationem, vel ab humore melancholico, periculoſæ, & quæ hominem occupant a quadrageſimo anno vſque ad ſexageſimum, ſicuti docetur Apho. 57. lib. 6. vel a ſanguinis eruptione & plenitudine, aut craſſis vaporibus cum humore vias ſpirituum intercludẽtibus, vt in ebriis quibuſdam. Omnium facilis dignotio ex propriis cuiuſque humoris ſignis. Si qua a ſola intemperie, non niſi longa temporis progreſſione induci poteſt. Nullæ vmquam, vel difficulter curantur. Si qua

Apoplexia qua nota a caro & catalepſi diſtinguitur.

tamen curationis ſpes, ea fiet primum clyſteribus acribus, ab imbecillioribus initio ſumpto, id eſt, qui fortiter trahentia non recipiunt, vt colocynthidem, quia prius inaniendum, quam a partibus remotis trahendum, ſuppoſitoriis, dum clyſteres parantur, ſanguinis miſſione, præſertim cum venæ tument, & diſtendũtur, ligaturis fortiſſimis & dolorificis, frictionibus aſperis extremarum partium, hæmorrhoidum inflatarum apertione, potionibus excalfacientibus & extenuantibus pilulis diſſolutis in aquis ſæpius repetitis, ſinapi ori impoſito, & diſſoluto in oxymelite, vel benedicta, vel diaphœnico, vel ſinapi diſſoluto aqua vitæ, & naribus illito, ſale in os iniecto, frictione palati, ſternutatoriis poſt vniuerſalia remedia appoſitis naribus, vt ruta, caſtoreo, galbano, euphorbio, ſinapiſmis, dropace, cauterio, & ſi paroxyſmo liberentur, cocta materia, & educta.

Apoplexiæ curatio quibus perficitur.

Hominem concutito, fricato.] Collum commouendum, fricandum, & contractandum durius, qua parte venæ ſunt & arteriæ. His enim prohibetur congelatio, ſanguis incaleſcit ac tenuatur, melius fluit, & præparatur ad venæ ſectionem.

Vena brachii interna.] Magna inter omnes diſſenſio de venę ſectione in apoplexia. Arabes initio eligunt ſaphenam, vel malleoli. Sed cum exigua ſit, & valde remota, nec ſanguinis ſatis, nec ſat cito inde reuelli poteſt, poplitis vena commodior, quia amplior, & tutior. Deinde cephalica vtriuſque brachii, ad vtramq. partem exonerandam, poſtea ad deriuationem, venæ iugulares, quæ valde tument, anguſto tamen foramine, metu hæmorrhagiæ, ſectio facienda, & cohibendus ſanguis medicamento Galeni ex pilis leporis, aloe, thure, & albumine oui conuenienti ligatura aſſeribus vtrinque ad collum applicatis ſupra iugulares, a clauiculis ad aures,

De vena in apoplexia ſecanda magna diſſenſio.

& a ſterno ad mentum, ne prohibeatur libera reſpiratio. Quod in cane ſumus experti eiectis etiam pilis. Venas linguæ aperire non licet, contracto ore. Ex venulis naſi nihil iuuatur æger ob paucitatem ſanguinis. Venæ frontis a iugularibus oriuntur, nec tam conſpicuæ ſunt. Haly Abbas cap. 22. lib. 5 ſuæ Praxeos non omnino phlebotomen reiicit, niſi hac forſan conditione, vt apoplectici facies non rubeat, non liueſcat, aut viridis & repleta non appareat. Eadem occaſione Rhazes ſanguinem detrahit a iugularibus, vel cephalicis illico, deinde e pedibus, & extremo naſo. Sternutatoria quoque reiicienda, cum ſit humor in corpore cerebri non in ventriculis.

Cucurbitulis] Vbi ſectio venæ non conuenit, illius loco cucurbitulis vtendum. Quæ ſi adhærere poſſunt prope iugulares & quaſi ſub mento, melius erit, quam in humeris aut dorſo. In hypochondriis nocent, impediendo motũ muſculorum abdominis in reſpirando, niſi extra paroxyſmum. Loco cucurbitularum multæ ſanguiſugæ, cornicula applicabuntur cum ſcarific. Cucurbitulæ hypochondriis non affigendæ in acceſſionibns apoplecticis.

Theriaca veteris.] Minus conuenit tum propter adſtringentia, quæ multa recipit, tum ob vim opii non omnino conſumptam vetuſtate. Hæc omnia humorem cerebri corpus irrigantem altius impingunt. Horum loco detur ʒ. 1. cocciarum diſſolutarum in aqua vitæ, vel caſtorei ℈. 1. aut 2. tum piperis, zinziberis & euphorbii momentum. Expurgato tamen cerebro conuenire poſſunt. Cæterum apoplexiæ & omnium affectionum frigidarum febris remedium eſt, vt conſtat ex aphoriſmo 51. libri 6. & ſentent. 5. 2. Prorrhetic. de Numenii filio. Sed oportet fe-

brem

brem neq; leuiorem eſſe, quàm quæ poſſit morbum tollere, neque grauiorem, vt quæ ægrum interimat.

ANT. VALETII EXERC. VI.

Apoplexiæ magnitudo vnde.

APoplexiæ magnitudinem reſpirationis noxa indicat quę quo maior eſt, eo morbum grauiorem, magiſque periculoſum eſſe oſtendit. Hinc eſt, quod Galenus quatuor fecerit epilepſiæ gradus, cap 10. libri 3. de loc. mal. affect. comment. ad aphor. 42. lib. 2. Quibus ex locis omnia, quæ ad huius dignotionem affectus attinent, elici poſſunt.

Galen. cap. 4. lib. de curat. per ſang miſſ.

Curabilis apoplexia eſt, in qua non omnino intercipitur reſpiratio. Fit vero, qualiſcunque ſit, vel a ſanguine in cerebrum repente influente, vnde viæ cordis & cerebri communes occluduntur: aut ab affectione calida, quæ Galeno φλεγμονώδης διάθεσις appellatur; aut a pituitoſo humore, vel melancholico, cerebri ventriculos obſtruente.

Sanguineæ apoplexiæ curatio.

Sanguineæ apoplexiæ præſentiſſimum remedium eſt cephalica ſecta, niſi periculum minus vrgens clyſterem ex decoct. cephalico prius inijcere permittat. Optimum totum corpus concutere & agitare, ne ſanguis ſenſim congeletur & concreſcat. Mittendi ſanguinis is ſit modus. Non multus ſemel

& vniuerſim, vt plethora exigit, ſed paucior & ſenſim trahatur. A quo ſi nec ſenſus redit, nec motus, ſpes in anguſto. Frictiones cum panno aſperiore, adhibito etiam ſale in aceto diſſoluto, & ligaturæ fortes partium extremarum ante ſectionem, & poſt vtiles.

His artibus poſtquam ſanguinis auerſio & vacuatio eſt procurata, intemperies a calido ſanguine in capite relicta, ſumptis refrigerantibus, vt diamargar. frigid. conſer. roſ. viol. nenupharis, & ſyrup. accommodatis, emendatur.

Pituitoſa ſi ſit apoplexia, merito phlebotomia ſuſpecta eſt, præſertim vero, ſi magna præceſſit inanitio, propter quam excrementa frigida in cerebro collecta ſint, vt in ſanguinis profuſionibus, immodico venereorum vſu, &c.

Tum acrior imperabitur clyſter, qualis hic eſt. ℞. hyſſo. origan. calamen. centaur. minor. ſalu. an. 1. bacc. laur. ſemin. aniſ. rut. ſeſel. an p. 1. agari. panno lineo inuoluti ʒ. 3. f. decoct. in aq. ad ℔. 1. vel ad ℔ 1. ß. (maior enim eſſe debet quantitas clyſteris in hoc affectu, & ſimilibus in quib. ſenſus torpet, aut aboletur.) In colat. diſſol. benedict. laxa. hier. diacolocynth. vel hier. Logad. an. ℥. ß ſacc. rub. mell. anthoſ. an. ℥. 1. ſucc. mercur ℥. 2. olei aneth ℥. 3 f. clyſt.

Conferet nares oleo ſaluiæ arte chymica facto, aut nardino, irino, coſtino, addito, ſi velis, aqua vitæ, itemque caput, & corpus vniuerſum, cum ad apoplecticum excitandum, tum ad humorum congelationem prohibendam, inungere. Sunt qui cauterium ad ſuturas affigunt.

Liberato acceſſione apoplectica ægro, præparabitur materia zulapiis apozematis, itemque purgabitur, vt in pituitoſa cephalalgia.

De [a] Lethargo. Cap. 8.

Lethargi [b] *ſigna colliges ex Aetio, prædictionibus coacis Hipp. lib. 4. Galeni de cauſis pulſuum, ſed pleniſſime ex Aureliano, lib. 2. acutorum, cap. 1.*

Lethargum cognitum ita [c] *curabis. initio* [d] *materiam repelles, deinde ægrum* [e] *excitabis, tum materiam vacuabis, poſtremo confirmabis caput,*

a Lethargus affectio eſt cerebri a celeri & repentina obliuione nomen habens: aut eſt delirium intermiſſionis expers, cum febre, ſopore, & celeri obliuione continctum, & phrenitidi ſæpe ſuccedit, ſed ad malum, omnis enim frigida intemperies calidæ ſuccedens malo eſſe ſolet Cuius morbi cauſa eſt intemperies cerebri frigida, humida, pituitoſa, quæ memoriam magis quam facultates reliquas lædit. Huius ſigna ſunt inexpugnabilis dormiendi neceſſitas, frequens oſcitatio, apertæ mandibulæ, magna reſpiratio, pulſus lenti, rari, languidi, manus tremor, faciei decoloratio, pendulę genæ, excrementorum alui liquidorum aut ſiccorum, non ægri ſponte excreti, vrinæ iumentorum ſimiles, quæ magnam in venis ſpirituum perturbationem ſignificant. *b* Quibus diſtinguitur ab apoplexia, epilepſia, caro, catalepſi & comate. *c* Si non ſit inſanabilis, vt qui ſuperuenit phrenitidi, & in quo excremẽta non ſponte ægri feruntur, vt a delirio, tum etiam a reſolutione muſculi ſphyncteris. *d* Quæ affluit a cruditate humorum. *e* Ne motrix cerebri facultas opprimatur. Erit autem lethargicus excitandus eo ſtudio, cui ſeſe addixerit, clangore tubarum, ſi miles, tinnitu auri & argenti, ſi auarus, &c.

accidentia corriges, & in primis rationem [a] *vitæ inſtitues.*

Loco itaq; lucido & tepido collocabis, materiam repelles oxyrhodino. Hoc autem minus aceti recipiat, quam in phreniticis. Deinde oxyrhodinũ parandum erit ex oleo roſaceo, chamæmelino, adiecta minori parte aceti. Exempli gratia.

℞. *ol. roſac. & chamæm. an.* ℥. 1. ß. *aceti* ʒ. 3. *oportetque affundi in eam partem capitis, vbi iunctura eſt coronalis. Tum clyſteribus acribus, & ſuppoſitoriis vtendum eſt, qualia in apoplexia deſcripta ſunt. Poſtea vero frictionibus, vinculis, vellicationibus: partim, vt his materia reuellatur, partim vt inde æger excitetur. Excitatur quoque hac potione.*

℞. *mithridatii* ʒ. 1. *diſſol. in aquæ vitæ & calendulæ ana* ℥. ß. *Similiter theriaca vti licet. Sed tutius poſt clyſteres & vacuationes, & hoc quoque excitat.*

℞. [b] *caſtorei, lapidis gagatis, cornu cerui, abrotoni, capillorum hominis an.* ℈. 1. *Excipiantur pice humida, fiat fumus, qui adhibeatur naribus. Interim proderit ſcyllam conquaſſatam cum oleo irino, aut ſimili occipiti admouere. Statim initio, ſi corpus ſanguineum eſt, & tolerant vires, e cephalica ſanguis detrahendus eſt. In lethargo, clyſteribus & glandulis acribus potius, quam pharmacis purgantibus vtendum eſt. Vbi tamen diuturna paſſio eſt, & vires tolerant, vtimur primum ſyrupis incidentibus, quales antea deſcripti ſunt.*

[a] Quæ æque pugnet cum morbo, & naturæ ſtudeat. Sed hic vino abſtinendum, vtendumque hydromelite ſimplici, vel origanato, cibo mediæ materiæ, qualitate humido, conſiſtentia ſicco.

[b] Hoc ſuffumigium in minus conueniat, qui epilepſia corripi ſolent.

Horum loco oxymel con:innari poterit ex iis, quibus neruoſum genus iuuetur. Decoctū apii, fœnic. capill. vener. Aetio probatur. Deinde ex hieris, picra, diacolocyn. & agarico purgamus. Poſtea cucurbitulas ceruicis initio, vt ad primā, vel ſecūdam vertebram, ac deinde ſcapulis, metaphreno, lumbis & cruribus cum multo igne affigimus, ex quibus ad purgationem localem veniendum eſt per errhina, diamaſſemata, illitiones palati & capitis; dropaces, ſinapiſmos, phœnigmos.

Pulegium itaque, thymum, origanum, aliaq; id [a] *genus cocta aceto, naribus ita admouebis, vt calidus vapor ad cerebrum perueniat, ex quo nares inunges hoc modo.*

℞. ol. irini ℥. 1. acet. ſcyll. ℥. ß. caſtorei ʒ. 2. [b] *miſce. Vel. ℞ ol. irin nardini, de coſto an. ℥. ß. medullæ ſcyllæ tritæ cum aceto ſcyllit. ʒ. 3. caſtor. euphor. an. ℈. 2. f. linimentū. Poſtea etiam errhin. ſupra deſcriptis vti licebit. Palatum illius ſinapi trito ex aceto & melle commixto, dumq; hæc fiunt, per interualla clyſteres iniicies. Caput æſtate rades, hieme* [c] *detondes, fouebiſque primum* [d] *decocto ſerpil. ſatureiæ, puleg. orig. coctorum in oleo & aceto. Deinde inunges & fouebis ol. de ſcyll.* [e] *prius deſcripto, oleo philoſophor. de gagate, ſerapino, de piperib. de euphor. quæ a Meſ. deſcribuntur. Alioqui irino, ſampſuc. id eſt, de maiorana, aut ex roſmarino comparato, vel hoc cerato.*

℞. ol. laurini ℥. 4. ceræ tantundem. Liquefiant in vaſe duplici, fortiterq; agitentur cum ſucco apii

a Vt hyſſop. calaminth. ſtœch. calan aromaticus.
b Vel, ſucci radicum fœnic. ℥. 3. in aceto ſcyllit. in quo nucis moſchatæ ʒ. ß. infuſa fuerit ℥. ß.
c Ne frigoris vi humor & vapor exitu prohibeatur.
d Huius hæc erit formul. ℞. ſerpill. M. 1. coquatur in ℔. 1 olei chamæ & ℔. ß. vini, ad eiuſdem conſumptionem. Nec negligendum mulieris illius remedium, cuius deſcripta eſt a Paul. Aegi. hiſtoria c. de lethargo.
e Cap. de apoplexia.

& rutæ, quibus adde caſtorei puluerati ℥. 1. Hinc ad dropacem prius [a] *deſcriptum tranſeundum eſt, ex quo ad ſinapiſmum. Sinapiſmo autem ſic vtendum eſt, vt ſimul atque pars rubuerit, reuellatur, parſque oleo calido foueatur. Quod ſi dolor vehemens inde excitatus eſt, leniendus erit roſaceo, meliloti, chamæm. aut maluæ decocto, aut oleo violaceo.*

a Ibidem.

Oportet autem ſinapiſmum ſubigi ex aqua, vt vult Oribaſius, non ex aceto, vt recentiores fere Medici, & olim Archigenes. Aetius ex aqua, vbi præmaduerint ficus ſiccæ. Credidit enim Oribaſius vim ſinapiſmi aceto diſſolui. Id quod experientia didicit. Huic rei vtile eſt diacopregias Aureliani, aliorum diaſcyllatum, ex caprino ſtercore, aceto, vel poſca ſubacto.

Sunt & [b] *phœnigmi, qui rubrificant, ex naſturtii ſemine, ſinapi, helenii radice, columbarum agreſtium ſtercore, ſcylla in mortario trita & illita, alliorum tunica, lacte tithymali, cantharidum puluere, vrtica, atramento ſutorio, euphorbio. Hæc autem tamdiu inhæreant, dum pars rubeſcat. Si quæ ampullæ excitatæ ſunt, compungantur. Ampullas attollet quod ſequitur.*

b Phœnigmis & ſinapiſmis minime vtendum in lethargo, quod coniunctus cum febre ſit, quæ hæc calida reſpuit.

℞. ſinapi, piperis, euphorbii ana ʒ. 1. Incorporentur melle anacardino, & in parte ſinantur, dũ ampullæ tumeant. Mel anacardinum ita fieri oportet. Anacardos ſeptem diebus in aceto macerabis prius contritos, tum in eodem coques, dum tertia pars aceti conſumpta ſit. Refrigerari ſines. Quod

Mel anacardinum.

ſuper-

ſupernatabit oleoſum, mel eſt anacardinum. Albucaſis in aqua macerat & coquit. Alii mel anacardinum appellant, in quo anacardi fuerint conditi. Oportet autem, quemadmodum in apoplexia dixi, dum hæc fiunt, ſtomacho & viſceribus a *conſulere.*

a Fotu, litu, conditis, & pulueribus cardiacis.

EIVSDEM HOLLERII SCHOLIA.

Lethargus, Caros, Arabibus Subeth, Catoche, Cataphora, Conia, affectiones ſunt ſomniculoſæ, in quibus ſomnus arctius, quam pro naturæ lege, hominem complectitur, ob idq. inter morbos, aut morborum ſymptomata numerantur. Sed neque de nominum diſtinctione, neque de cauſis ſatis conſtat inter Medicos. In lethargo æger perpetuo in ſomnum labitur, obliuioſus, ſtupidus, crebro oſcitans. Sæpe ore hiante perſiſtit, velut os claudere oblitus. Vrinam reddit iumẽtorum lotio ſimilem, ſumptam matulam quandoq. ſe tenere non meminit, argumentum læſæ potiſſimum memoriæ, & poſterioris ventriculi, aut potius ſubſtantiæ cerebri. Lethargi cauſa ex comm. in Prorrhet. ſent. 1. cauſa eſt intemperies frigida & humida cum pituita cerebrum madefaciente, & tumorem frigidum efficiente, quæ incaleſcens & ſemper putreſcens febrem lentam inducit. Aliquando ſuccedit phrenitidi, febri continenti, & ſimilibus, ob cerebrum impenſius refrigeratum, vel immodicam vacuationem, & natiui caloris imbecillitatẽ. In Κάρῳ, ſiue ſopore profundo, ſomnus altior quam in ſuperiore, oculi perpetuo clauſi, omnis ſenſus atque motionis priuatio, excepta reſpiratione, quæ illæſa manet. Vnde perſpicuum, cum Lethargo

Λήθαργος.

Lethargi ſigna.

Cari ſigna.

conuenire materia, craſſoque & viſcido humore procreari, licet etiam & a craſſiore vapore per conſenſum, vel a toto corpore, vt in vigore & acceſſionibus febrium a pituita, vel ventriculo, hypochondriis, inteſtinis, medicamentis calidis, aut laxantibus, putredine a vermibus, vt in pueris. Differre autem primum loco, quia fit in anteriore cerebri parte, non ventriculo. Sic enim epilepſiam potius inferret. Deinde, materiæ putredine. Neque enim humorem habet putreſcentem, neque cum febre. Poſtremo, quia ſequitur aliquem morbum, ſæpius febrem pituitoſam & ſpuriam, vehementiorem tamen febre lethargica, cuius velut ſymptoma eſt. Succedit quoque comitali morbo, cerebri compreſſioni, fracto cranio, oblæſis meningibus, vehementiori in temporibus ictui. In Catalepſi æger exiguum quid aliquando loquitur; aliquando penitus motus & ſenſus ſopiuntur. Ab vtroque differt ſiccitate. Fit enim (ſi Galeno credimus) a vehementi refrigeratione, cum quadam ſiccitate. Deinde loco a Caro, quia fit in occipite. Sed certior diſtinctio, & patognomicum ſignũ eſt, quod ægri oculos apertos habeant, atque in eo permaneant habitu, quo correpti ſunt, tenſione nimirum inducta a ſiccitate, præcipue in muſculis oculorum, quia in ſuperioribus affectibus humore diſſoluti concidunt, & eoſdem claudunt. Catoche idem ſignificat. Scribit enim Paulus, affectum, qui veteribus κάτοχος dicebatur, recentioribus Catalepſim, ſiue κατοχὴν, veluti detentionem & deprehenſionem, & κατόχους ἢ κατεχομένους, quaſi dicas occupatos, detentoſque nominari. Alii diſtinguunt, Catochem eſſe ἄγρυπνον κῶμα, ſoporem vigilantem, cum æger ſomno premi videtur, & tamen vigilat, ſed nec loqui, nec membrum vllum

Lethargus & carus in quibus conueniũt & diſſident.

Gal. commẽt. in aph. 3. lib. 2. Apho.

Paul. Ægi-net. cap. 10. lib. 3.

mouere

mouere poteſt, vt ſcribit Galenus Commentariorum 2. in libro Prorrhetic. Cuius affectus contrariæ ſunt cauſſæ, bilioſus humor, & pituitoſus.

Cataphoram Galenus 13. Methodi ſumpſiſſe videtur, tanquam genus omnium ſoporum ſine febre. Rurſus Coma omnem Cataphoram ſignificat, diuiditurque in vigilans, & non vigilans, paſſim apud Galenum. Sed remota omni nominum ambiguitate, de qua toties ille ipſe celeriter ad pactionem veniendum eſſe iubet, ne rerum cognitionem, de quibus perpetuo agendum, præcipiat. Medico ægrum ſopore correptum cernenti primo conſiderandum, an reſpiratio læſa ſit. Sic enim, erit apoplexia: Sin libera appareat, proximum, an oculos clauſos habeat, an apertos. Clauſi lethargum, vel caron indicat. Quod vt diſtinguatur, videndum deinde, an ſit febris, nec ſuperuenerit alteri morbo. Sic enim erit lethargus, in quo etiam tremorem manuum vultum diſcolorem, turgidum, pulſus tardos, debiles, & cætera quæ notat Hippocrates. At ſi ſine febre, & poſt alium morbum aut acceſſionem febris ſpuriæ, caroticus æger eſt. Sin oculos apertos habeat, & rigidum ſit corpus, catalepſim iudicamus. Cuius cauſa (vt dicetur) vel ſanguis eſt, vel melancholia. Si partim vigilet, partim dormiat, ἄγρυπνον κῶμα. De humore exuperante deinde iudicandum ex propriis cuiuſque ſignis. Curatio perficitur, primum ſanguinis miſſione (ſi venæ tumeant) e cephalica, deinde vena frontis: Alioqui periculoſa ſanguinis miſſio in tanta frigiditate. Clyſteribus primum tenuantibus & alterantibus pituitam, poſtea trahentib. & acutis glandib. frictione vehementi, ligaturis extre

morum, auulſione barbæ, capillorum capitis, pudendorum, ſuffitu ex fœtidis, vnctione ſinapi facta in palato, aut benedicta, aut hiera picra Poſt hæc omnia, ſternutamentis. In principio repellentia admouenda ſunt ſincipiti, licet magis in occipite ſit affectus. Eſt enim rarius & multis ſuturis perutum.

Excitatur quoque.] Longe lepidius, non ſine tamen medica ratione, Opimium illum auarum apud Horatium: Medicus fidelis e ſomno profundo reuocauit, qui

Horatius ſatyr.3.lib.2.

Quondam lethargo grandi eſt oppreſſus, vt hæres
Iam circum loculos, & claues latus, ouanſq;
Curreret. Hunc medicus multum celer, atq; fidelis
Excitat hoc pacto, menſam poni iubet, atque
Effundi ſaccos nummorum: accedere plures
Ad numerandum. Hominem ſic erigit, addit & illud
Ni tua cuſtodis, auidus iam hoc auferet hæres,
Men' viuo? Vt viuas igitur, vigila.

Non diſſimili techna alter vinoſus excitatus fuit, cum audiſſet vaſa ſua vinaria vehementius commoueri, atque inde vinum bibi. Non inutile etiam ſonitu tubarum & muſica noctu aut interdiu ægrum aliquo, aut per cubiculum ambulantem circumducere. Cæterum notandũ, quod admonet Hippocrates 3. de morbis, cũ multum liquidumque per aluum deiicit lethargicus, puſillam vitæ ſpem eſſe.

Lethargicis puſilla vitæ ſpes a liquidiore aluo.

Caſtorei.] Mirifice prodeſt neruoſis affectibus etiam in potu ſumptum. Meſue a granis tribus ad quatuor dabat ex oxymelite, idque poſt vacuationes.

Poſtea cucurbitulis.] In ſtatu cum multo igne & ſcarificatione affigendæ ſunt occipiti, non ſolum ad ſanguinem, ſed vt inde etiam calor natiuus excitetur, & materia reuellatur. In principio humeris, ad diuerſionem & euacuationem.

ANTO-

ANT. VALETII EXERC. VIII.

Lethargus continuus eſt præter naturam ſopor cum febre lenta & obliuione, vitio cerebri genitus, principe ſcilicet animæ parte e pituita labefactata, & ſenſu motuque oppreſſo. Pituitoſus ille humor, Galeno teſte, in cerebro putret, cum febre, & citra febrem, quamuis plerunque lenta febris adſit. Arabes œdematodem eſſe inflammationem arbitrantur. Nonnumquam hoc malum oritur a vaporibus craſſis & frigidis e viſceribus & præcordiis ſublatis, interdum a ſola intemperie cerebri frigida & humida, quam medicamentorum impenſe refrigerantium vſus vti accidit in phrenitide, inuexerit. Lethargi ſigna ſatis ſeſe produnt. Cognito affectu eiuſque cauſis, indicantia (ſeruato ſemper contrarietatis ſcopo generaliſſimo) perfacile eſt reperire, etiamſi medicinam huic morbo facere non æque ſit facile, cum propter affecti loci præſtantiam inter lethales morbos ab antiquis medicis numeretur. Recta victus ratione, quæ pituitæ generationi aduerſetur, præſcripta ex cibis tenuant, incidentibus, coctu facilibus, hydromelitis, vel vini albi oligophori potu, & rebus non naturalibus debito modo adhibitis, de auxiliis etiam atque etiam cogitandum eſt. Primum omni ratione a ſomno excitatus æger, vt

Galen. comment. ad ſent. 1. Prorrhet. 1. lib 3. de loc. affect. lib de differ. ſympt.

Lethargi curatio.

Hippoc. lib. de victus rat. in acut. & Gale. comm ad ſenten. 1. ſect. 3. lib. 1. Epidem.

Hippoc. lib. 2. de Morb. Gal. cap. 21. lib. 3. Meth.

Paul. Ægin. cap. 9. lib. 3.

ante in apoplexia, vacuabitur venæ ſectione, niſi adſint quæ minorem ſanguinis impediant, crudus videlicet humor, pueris ætas, anni tempus, in quo ſit vel extremus calor, vel frigus, vbi ad acriora enemata venienđum præcipit Paulus. Vel hac acriuſcula purgabitur potione.

♃. hieræ diacolocynth. ʒ. 2. diſſol. in aqua beton. & calendul. addit. ſyrup. de ſtœchad. ℥. ſs. f. potio. Vel. ♃. expreſſionem ʒ. 3 myrobal. cepul. in aqu. ſalu. infuſar. rhei elect. in ead. aq. infuſ. ʒ. 1. ſs. in qua diſſol. cathol. & ſyrup. de bizantiis ana ℥. ſs. f. potus. Vel. ♃. folio. ſen. mūd. ʒ. 2. agar. recens troch. ℈. 4. infundantur in hydrom. cum gr. 3. zinziber. In expreſſione diſſ. elect. diacath. ʒ. 2. ſimp. ʒ. 1 ſyrup. capil ven. ℥. f. potio.

Conferent reliqua quæ reuellunt, tum etiam cucurbitulæ occipitio admotæ, & initio litus frontis & temporum ex oxyrrhodino, in quo duæ tantum aceti partes, pro 7. olei, adiiciantur. Oleum chamæm. admiſcebitur, vel aqua beton.

Poſtremo digerendus humor ſumptis & admotis. Sumptis, vt electa. lætificante Galen. diambr. aromat. roſ. ther. mithrid. conſeru. anth. calendul. ex quibus opiat. vel condita parabuntur. ♃. conſeru. anth. & calendul. an. ʒ. 2. conſeru. roſ. ʒ. 1. puluer. electar. arom. roſac. ʒ. 1. acor. condit. ℈. 4. cum ſyrup. de ſtœchad. f. opiat. vel cum ſaccharo conditum. Admota erunt, litus vnguent.

ſotus ex oleis digerent. & diſcutientibus vitatis tamen propter febrem, calidioribus. Galenus tamen ſinapiſmo materiam in alto reconditam trahere non reformidat. Iiſdem ferme remediis (excepta phlebotome) omnes ſoporoſæ aff.ctiones percurantur.

De [a] caro. Cap. 9.

CAros cum lethargo [b] conuenit, [c] ſed maior ac profundior ſopor eſt. Stimulati non excitantur, interrogati non reſpondent.

Eadem curatio, quæ lethargi, niſi quod magis incidentibus & attenuantibus vtendum eſt.

Eſt & quoddam genus delirii inter phrenitidem & lethargum ex bile & pituita. Veteres [d] typhomaniam aut typhoniam appellarunt. In qua affectione ſi ſuperat bilis, coma peculiariter appellatur: ſi pituita, catochos.

Fit & Coma [e] vbi a calidioribus & humidioribus vaporibus ex reliquo corpore ſublatis caput repletur.

a Caros a nomine κάρη, hoc eſt caput, nomen habens, affectus eſt capitis, in quo ægri nec ſentiunt, nec mouent ſe, ſeruata tamé reſpiratione libera. Galen. lib. 4. de lo c. male affect. & comm. in 21 ſent. ſecundi de articul. vna cum ſenſu & motu rationē etiam & memoriam lædi ſcribit, hic anteriores cerebri partes magis afficiuntur. Huius mali cauſa materia eſt frigida corruptionis expers. Fit etiam a cauſis externis, vt immodico refrigerantium vſu, ebrietate, ictu, caſu, contuſione, arteriarum carotidum & muſculorum temporalium, vel a depreſſo cranio, dum quis inter ſerrandum grauius opprimit. *b* Materia in generatione, non in corruptione, quod caros febrem minime habeat ſymptomaticam. *c* Tunc enim motrix cerebri facultas materiæ frigidæ & humidæ, copia oppreſſa iacet, fitque imaginandi facultatis paralyſis. *d* De hac vide Galen. comm. in ſent. 1. ſect. 1. Prioris Prorrhet. *e* Coma Hip. in Coac. animaduer. fit a reſolutione, perfrigeratione & oppreſſione cerebri.

Catalepſis nomen ambiguum eſt. Nam aliquando ſubita vocis amputatio, ſenſus & motus priuatio intelligitur, quam aphoniam [a] *Hippocr. vocauit, Græci etiam* [b] *ἀπόληψιν.*

Ea interim fit plenitudine ſanguinis, quæ vias ſpiritus animalis intercipit. Sed quæ peculiariter catalepſis dicitur, a melancholico ſucco aut vapore poſterius cerebrum obturante & ſiccante fit. De repente muti fiunt, neq; concidunt, ſed in eodem habitu permanent, apertis oculis, ſi prius aperti eſſent, ſtantes ſi ſtarent, ſedentes, ſi ſederent, ex quo vulgus credit non dolere, aut ita mortuos viuere, ſed (vt loquuntur) raptos.

Conſentientibus conditionib. cephalicam ſecato, ſi facies rubet, repleta appareat, liueſcat, &c. Clyſteres molliores primum, dein acriores iniiciendi. Vbi calor eſt in capite, refrigerantibus, vbi frigus calefacientibus oleis & litubus vtitor.

A purgatione totius corporis commodum erit caput, & totum deniq; corpus oleo anethino, iaſmino, ſeſamino aut ſimilibus inungere vel calentes pelles recens detractis inducere.

Vrinæ quia craſſeſcunt vt plurimum, imperanda quæ tenuent, & vrinas moueant. In tremore caſtoreum ad ʒ.1. e mulſa exhibendum.

a Aphoniæ nomen apoplexiam, catum, cæteraſque cum ſopore coniunctas complectitur affectiones.

b Hæc ſecunda apoplexiæ ſpecies exiſtit.

EIVSDEM HOLLERII SCHOLIA.

Ea interim.] An ab intemperie ſola fiat Catalepſis, an cum humore, & ſi cum humore, quiſnam ille ſit, non facile eſt diiudicare. Galenus enim videtur ab intemperie frigida ſicca fieri cenſuiſſe.

fuiſſe. Sed cum repéte inuadat & deſinat, intemperies autem ſicca repente induci nequeat, aut tolli, neceſſario confiteri cogimur aliquem ſubeſſe humorem. Aetius præter ſanguinem, atram bilem ponit. At ſi ita res habent, cur non omnes melancholici incidunt in catalepſim, præſertim ſi fiat in ventriculis? Niſi dicamus in catalepſi non ventres, vt in melancholia, ſed venas & arterias, quæ in cerebri meningibus diſſeminatæ ſunt, eo humore repente & affatim impleri, inflatas diſtendi, inde ſequi rigorem totius corporis inſtar corporum frigore concreſcentium. Fit etiã a ſanguine multo & copioſo venas inflante, & tenſas retinente, ſicuti cum humores in conuulſione neruos contrahunt. Eodem ergo modo fit catalepſis, quo apoplexia, nimirum ſubſtantia cerebri irrigata per defluxionem, vel ſanguine, vel melancholico humore.

Aetius cap.4 Tetrabib. 2. Serm. 2.

Catalepſis qui fiat.

Secretarius Vaſco in febris declinatione, & alui profluuio vrinis bene coctis, certam valetudinis ſpem præbentibus, catalepſi deprehenſus vno die, obiit Anno 1552. Auguſto mẽſe. Aperto cadauere pulmones & hepar corrupta inuenta ſunt, ſerũ quaſi rufum cerebro poſteriore contentum, & ſanguis concretus in maiore vena, quæ medium caput perreptat.

ANT. VALETII EXERCIT. IX.

CAros capitis eſt grauitas, quam inexpugnabilis dormiendi neceſſitas conſequitur. Diſtinguitur hoc nomine a lethargo, quod lethargus poſteriorem cerebri ventriculum, caros anteriores eiuſdem cerebri ventriculos obſideat. Differt etiam ab apoplexia, nam hæc(ſi neruorum ſit obſtructio, & affe-

ctus cerebri proprius) cerebrū omne occupans, in paralyſim, cum ſoluitur, degenerat. at illum finitum bona valetudo magna ex parte excipit. Somniculoſis eius generis affectibus catoche & catalepſis deſcribuntur, quas Gal. appellatione cataphoræ complexus eſt c.12. lib.13. Meth. Eaſdem diſtinxit Paul. Æg neta c.10. lib. 3.

Caros vel eſt primarius cerebri affectus, & cauſam habet frigidam humidā intemperiem ſolam vel cum materia qualis infantibus in frigido præſertim & humido aere diu educatis, nec non iis, qui ædificia recens gypſo inducta inhabitant, ſæpe accidit, & hic lethargi remediis curatur; alius ex conſenſu ſubiectæ partis alicuius, vt ventriculi, materiam aut multitudine vires opprimētem, aut frigiditate humida ſtupefacientem tranſmittentis qui purgantibus cedit, vel etiam alexipharmacis, in illa expellenda materia, ſi deleteria fuerit, agentibus, profligatur.

[a] Paralyſis ſymptoma eſt facultatis animalis, motricis & ſenſificæ, in qua affecta pars ſenſu & motu priuatur: cum enim corporis totius motus & ſenſus deperditur, dicitur apoplexia. Pars primario affecta eſt cerebrum ipſum, aut ſpinalis medullæ principium, vel dimidia tātum eius pars. Cauſa paralyſeos triplex obſtructio, compreſſio, & diuiſio. Fit autē, quando animalis ſpiritus tota ſua ſubſtantia ad partem eam, a qua ſuſcipitur actio, perreptare nequit.

Paralytica remedia. Cap. 10.

[a] *Paralyſis, de qua hîc agimus, familiaris* [b] *apoplexiæ, reſolutio eſt dimidii corporis, non totius, quarundam partium, non omnium; a craſſo & frigido humore, a quo neruoſum* [c] *genus remollitur, atque reſoluitur.*

In his clyſtere primum vtendum eſt, molli quidem,

[b] Ei enim ſuccedit paralyſis. [c] Ac præſertim ſpinalis medullæ nerui.

dem, ſi diutius feces alui ſubſtiterint, deinde etiam acriori.

Partes [a] *reſolutæ oleo* [b] *moderato, ſed calente, fouendæ ſunt.*

De phlebotomia non conuenit inter Græcos & Arabes.

Detrahendus quidem ſanguis eſt mediocriter ex cephalica partis integræ, auctoribus Græcis. Frigidum enim eorum corpus, frigidus quoque morbus. Itaque larga ſanguinis miſſione languidum calorem extingui metuunt.

Rhazes, & qui hunc ſequuntur, ex vtraque cephalica ad tres aut quatuor libras, poſtridie etiam ex venis [c] *linguæ ſanguinem detrahunt. Græcis tutius adhærebis.*

Inſtituendus [d] *victus. Primum quidem leuiter incidat, attenuet & detergeat. Potus ſit hydromel ex ſexcupla aqua, in qua modicum ſtæchados, aut acori(* vulgaris, aſtringit & neruis robur ad dit*) aut ireos Florentiæ coxerit, exempli gratia, horum & ſimilium* ℥. 1. *in* ℔. 2. *aquæ quale eſt.*

℞. rad. ireos Florentinæ ℥. 1. *coquatur in* ℔. 2. *aquæ, dum dimidium libræ conſumptum ſit. In col. diſſol. mellis communis quartarium vnum, deſpumetur, fiat hydromel deſpumatum. Vel etiam parabitur hydromel ex radicis acori & ſaluiæ decocto. Poterit & cinnamomum & maſtix & caryophyllum in aqua concoqui, atque inde hydromel parari. Loco etiam mellis ſaccharo (* Candum magis exſiccat*) vtemur, ſi febris* [e] *ſuſpicio eſt, mo-*

[a] Nec ſolum partes quæ mouēdi vim amiſerūt, ſed radix neruorum, quæ partibus illis vim ſentiendi impertit.

[b] Vt chamæ. anethino.

[c] Ad amotionem cauſæ coniunctæ.

[d] Deducendi enim ſibi aſ ſueti pars altera.

[e] Aut ſi æger ſitibūdus ſit.

dicoque cinnamomi aut rerum eiuſmodi vti oportebit. Quale eſt.

℞ *aquæ coctæ* ℔. 1. *coletur per manicam Hippocratis cum ſacchari* ℥. 3. & ʒ. 2. [a] *cinnamomi.*

Vtatur aſsis carnibus, quæ caryoph. cinam. & lardo configantur, vel lardum, quo figuntur, aſpergemus, pul. cinnamomi, nucis moſchatæ, & caryophyllorum.

Vtatur granis [b] *pini conditis, & canella tritis. Abſtineant aqua, & vino, & longiore* [c] *ſomno.*

Materia potionibus [d] *incidenda, vt hydromelite* (oxymel noxium ob acetum) *aceto tamen cum caryophyllis & rebus capitalib. cocto vti nihil prohibet, maxime vero in viſcida materia, quæ nõnumquam oxymel cũ decocto guaiaci parare ſuadet (in quo ſtœchas, cæteraque eiuſmodi coxerint) vt eſt ſerpillum, pulegium, & ſimilia. Deinde purgandum hac potione.*

℞ *pul. hieræ diacolocynth.* ʒ. 2. *maſtichis, bdellii ana* ℈. 1. *nucis moſchatæ, ſpicæ, roſarum ana* ℈. 1. *omnia incorporentur modico conſeruæ borraginis. Vel hac veterum potione.*

℞. *polyp. quern.* ℥. ß. *ſem. aniſi & apii ana* ʒ. ß. *fiat decoctio ad* ʒ. 3. *quæ coletur per manicam* Hippocra. *cum* ℥. 1. *mellis albi, cinnamomi,* ʒ. ß. *In col. diſſol. pul. hieræ diacolo.* ℈. 4 *pul. hieræ picræ* [e] ℈ 2. *fiat potus.*

Poſſumus vti & pilulis elephanginis, imperialibus, aſſaieret, de agarico, fœtidis, cocciis. Alius [f]

quo

---

[a] Leuiter ſcilicet contuſi, alioqui enim catarrhum mouet.

[b] His abſtinẽdũ eſt, quod oleoſa ſint, & pinguia, ob idq. καρηβαρικὰ, id eſt, caput grauãtia.

[c] Qui materiam intro cogit, cerebrumque opplet humoribus.

[d] V. hydro. conditis, Cephalicis, atq. meliſſæ.

[e] Aut ʒ. 2. hieræ picræ in hydromelite origanato diſſoluantur.

[f] Vt his quarum hæc ſit deſcriptio ℞. agar. troc. ʒ. 2. turpethi gũmoſi ʒ. 1. ß. ſal. gemm. zinziberis an. ℈. 1. Infundãtur in vino albo. In expreſſione diſſolue puluer. hierę picr. ʒ. 1. diacolocynt. ʒ. 2. f. maſſa, ad ʒ. 1. vtenda in ſingulas doſes.

quoque ſupra deſcriptis, cap. de ſoda phlegmatica, vbi etiam ſyrupi deſcripti ſunt, qui plurimum conferent, ſi per interualla paralyticis imperentur.

Dum hæc fiunt, oleo calente, ſed temperie non ita calida reſolutæ partes fouendæ ſunt. Stomacho etiã & viſceribus, vt prius, conſulendum eſt.

Conſerua quoque inſtituendæ ſunt, iuæ, anthos, ſaluiæ, ſtœchados(quæ duæ principatum obtinent) *enulæ, gentianæ, acori, ireos, zinziber conditum, condita nux moſchata, theriaca, mithridatium Doſis conſeruarum ad ℥.1. aut 2. vtiliter commiſcebis cerebro leporis aſſo, quod peculiari natura conuenire ſcribunt paralyticis.*

℞. conſ. iuæ, cõſ. anth. & ſalu. an. ℥.1. cerebri leporis recẽter aſſi. ℥.ß. cinnamomi, nucis moſchatæ, an. ʒ.1. cũ ſaccharo in aqua iuæ diſſoluto fiat elect. ſecundum artem, vel conditum. Huius [a] *detur ℥.1. veſperi duabus horis antè cibum, & in ingreſſu lecti.*

Theriaca & mithridatium, vt & alia omnia remedia fortiora [b] *magis conuenient poſt purgationes. Doſis ℈.2. vel ʒ.1. quæ interim commiſcebis conſeruis, aliquando diſſolutis in hydromelite, in aqua vel decocto iuæ, calendulæ, roſmarini, ſaluiæ, ſtœcha. aqua vitæ, aut vitis.*

Poſt hæc cucurbitulæ locis affectis ſine ſcarificatione aptandæ [c] *ſunt, ac deinde collocandæ, ſed maxime radicibus* [d] *neruorum.*

Probant quoque vomitiones ſemel in hebdomada (quæ tamen a cibo in paralyſi linguæ no-

[a] Vt eius antidoti anathymiaſis craſſos vapores emẽdet & ad cerebrum trãslata, ipſum recreet, materiamque ad excluſionem præparet.

[b] Quæ ſint analoga cerebro & morbo.

[c] Vt ſopitam naturam excitent.

[d] Quæ ſentiendi facultatẽ paralyticis membris impertiunt.

xiæ) ſtuphas ſiccas, & balnea. Stuphæ parari debent ex decocto herbarum conuenientium, maioranæ, ſaluiæ, origani, calamenti, calendulæ, ſarmentorum vitis, pulegii, ſerpilli, ſtœchados & a rerum huiuſmodi.

a Vi radicum ireos, betonicæ, ebul foliorũ lauri, baccarum laur. & iuniperi.

Collocabitur reſolutum corpus loco bene concluſo, ne fumus decocti euaneſcat. In decoctum ſilices ardentes iniiciemus, vt fumus fiat. Ex iiſdem rebus balnea comparentur. Probant quoq; balneum ex decoctione vulpis integræ cum herbis ſupra memoratis. inunctiones, primum molles ſeu leues, deinde acres partes; itaque primum fouendæ oleo cham. de meliloto, anethino, amygdalarum dulcium, de lilio, hyperico, iaſmino, de b keiri, de nucibus, de ſem. lini, de maiorana, de galbano, nardino, cannabino, raphanino, ricinino, de coſto, de ſpica, laurino, de cucumere aſinino, ſinapino, de pipere, de euphorbio, de pyrethro. Oportetq; a leuioribus ad fortiora progredi. Flocci lanæ in his oleis inungendi ſunt, & ex his fouentur c partes affectæ, poſtea etiam conteguntur.

b De violis luteis.

c Vt excitetur naturæ vis & materia vincatur.

Olea componuntur ex olei quatuor, aut quinque partibus, aquæ iuæ, aut ſucci conuenientis parte vna, & aliorum quorundam medicamentorum decima, vel duodecima, quale hoc eſt.

℞. ole. de iaſmino ℔. 1. aquæ ſaluiæ, aut ſucci iuæ, vel vini in quo iua coxerit. ℥. 3. caſtorei, pyrethri, euphorbii, piperis, benzoini, aſſæ fœtidæ, opopanacis, galbani, gagatis lapidis, horum vnius ℥. 1. fiat decoctio ad aquæ, ſucci, aut vini conſumptio

nem *Olea compoſita. Oleum de ſcylla* (vel oleum antiquiſſimum, in quo ſit decocta ſcylla, valde enim incidit) *prius deſcriptum. Aliud.*

♃. *terebinthinæ*[a] ℔. 2. *laterum antiquorum, aut* (vt vult Albucaſis) *recentium in oleo iaſmino extinctorum, macis, ſtyracis ana* ℥. 1. *benzoini* ℥. ß. *fiat diſtillatio in alembico vitreo. Tres humores fluent, quorum tertius erit optimus. Oleum de lateribus lege apud* Meſuem.

Balſamum & oleum[b] *balſaminum mire commendantur, ſed rariora ſunt, & tantum Principum. Sed his reſpondere volunt, quod ſequitur.*

♃.[c] *thuris albiſſ. maſt. ana* ℥. 2. *ligni aloes* ℥. 1. *caryoph. galãgæ, cinnamomi, zedoariæ, nucis moſchatæ, cubebarum ana* ʒ 6. *myrrhæ, aloes, ladani, ſarcocollæ, caſtorei an* ℥. ß. *baccarum lauri, nucleorum pini an.* ʒ. 6. *ireos ariſtolochiæ rotundæ, dictamni, cõſolidæ maioris an.* ℥. 1. *gũmi elenii, opopanacis, benzoini an* ℥. 2 *ſucci iuæ, ſucci herbæ paralyſis an.* ℥. 3. *terebinthinæ*[d] *ad pondus omniũ. Omnia concorporabis, diſtillabis in alembico vitreo.*

Extillabit aqua primum, deinde veluti oleoſum quid, poſtremo quaſi mel.

Probatur & oleum vulpinũ deſcriptum a Meſueo, *& hoc quoque.*

♃. *vnguẽti de bdellio* ℥ 3. *liquefiat in vaſe duplici cum olei de terebinthina, de ſcylla, aut ſimilis* ℥ 3. *Ex aſſata vulpe, vel alioqui cum oleo cocta, in-*

a Venetæ.

b Cuiuſmodi eſt capite de paralyſi apud Guid. Caul.

c Vel iſtud ♃. terebin. Venetæ & abietinæ ana ℥. 1. thur. alb. ladani an. ℥. 3. nard. indicæ ʒ. 2. radic. valerianę angeli, ireos, acor. azari, cyperi, calam. arom. ana ʒ. 1. maſtich. ℥. 2 galang caryophyl. caſſiæ ana ʒ. 3. nuc. myriſtic. ℥. 4 macis ℥. 1. ß. agallochi ℥ 2. gummi elen. ℥. 6. aloes hepatic. myrrhæ ana ℥. ß. caſtorei ʒ. 10. ſtyrac. calam. laſeris an. ℥. 1. ſang. dracon. ℥. ß. flor. lauendulæ ℥. 4. olei nucis vnguen. ℔. ß. reponantur in alembico. 1. ß.

d Vt ad ...

farcta prius betonica, ſaluia, calendula, iua arthritica, primula veris, moſchata, pinguedo elicitur, e qua cum emplaſtris mollitoriis vnguenta conficiuntur. Poterunt & eadem emplaſtra conuenientia aqua vitæ, & ſaluiæ ſucco ſubigi.

Optimum erit corpora paralytica inungi ad ignem ſarmentorum vitium.

Aluus mollis perpetuo ſeruari debet clyſteribus, aut pharmacis lenibus, aut ſuppoſitoriis.

Modus operationis medicamentorũ, & eorum, quæ partibus affectis apponuntur.

Vnctionum, dropacum, phænigmorum, ſinapiſmorum, vt pars in ruborem attollatur, non exulceretur. Et cucurbitularum breuis mora eſſe debet, ne quod attractum eſt, diſſoluatur.

Sunt, qui certum experimentum dicant, ſi pars affecta decocto maioris tithymali foueatur, deinde folia eius integra parti ſuperponantur.

Errhinis & Apophlegmatiſmis, vt prius, vtendum eſt. Apophlegmatiſmis [a] *cum nodolo, aut baculo ori appoſito, vt diximus. Paralyticis, & neruorum doloribus laborantibus vinũ prorſus fugiendum eſt. Potus ſit illis mulſa, aqua mellita, quæ fit ex partibus octo aquæ, duabus vel tribus mellis albi, vel ſacchari. Coquantur omnia ſimul. Colentur per manicã Hippocratis cum ℥. 2. cinnamomi, vel decoctum acori conditi.*

[a] Vt ex maſtiche, pipere, pyrethro, ſtaphyſagria.

Pilulæ Cocciæ Rhazæ, & Meſuæi.

℞. pul. hieræ picræ ʒ. 2. anterioris colocynthidos ℈ 1. diacridii ℈. ß. vel gr. 6. turpethi gummoſi,

ſtæchad.

ſtæchad. ana ʒ. ß. cum ſucco fæniculi fiant pilulæ pro duabus doſibus.

Cocciæ Nicolai, ex Galeno.

℞. aloes, abſinthii, pulpæ colocynth. ſcammonii an. ℈ 1. maſtichis ℈. ß. cum ſucco fæniculi fiant pilulæ.

℞. aloes, ſcammonii, colocynth. agarici, bdellii, gummi arabici, ana ℈. ß. & gr. 5. cum ſucco abſinthii fiant pilulæ cocciæ. Eiuſmodi pilulæ & caput purgant, & varios humores detrahunt, nec ſtomachum lædunt.

EIVSDEM HOLLERII SCHOLIA.

In ſtupore, ſeruato motu, aut leuiter læſo, ſenſus amittitur, aut debilior redditur. in paralyſi vtroque priuatur pars ægra, illæſis tamen ſenſibus interioribus. Non enim, vt in apoplexia, vitium eſt in cerebri ſubſtantia. Si id accidat omnibus partibus infra ceruicem; meninges, aut ſpinalis medulla in exortu affecta eſt. Altera corporis parte reſoluta, dimidia tantum pars ſpinalis medullæ afficitur, aut meningum. Si qua vero pars ſola (nam partes omnes motu voluntario præditæ, præcipue quæ proprium neruum & peculiarem habent, huic malo obnoxiæ ſunt) ſiue in capite, ſiue infra ceruicem laboret in illius particulæ neruo, vel eius exortu morboſa eſt affectio. In ἀφωνίᾳ, vocales nerui, per quartam vertebram exorti, in ἀπνοίᾳ, reſpiratorii patiuntur. Sic oculorũ reſolutio, ad neruos, qui a ſecunda coniugatione e caluaria emerſi, in oculi muſculos diſperguntur, referenda eſt: palpebrarũ, ad ner-

uum tertiæ coniugationis per foramen oſſis orbitæ tranſeuntis, labiorum, ad latũ muſculum, neruos e primis vertebris, & ramos e tertia coniugatione, linguæ denique (quod fit præcipue in balbis poſt apoplexiam) ad neruum e tertia, aut ſeptima coniugatione in linguam perreptãtem. Eodem modo reſoluta manu, in principio ceruicis, vel quinta vertebra affectio ſubſiſtit. Senſus tamen aliquis quandoq. relinquitur, primęq. brachii partes illæſæ ſeruantur. Minore noxa laborant ob læſionem in ſeptimam, aut octauam, ſed maximũ inde thoraci infertur nocumentum, In reſolutione parui digiti, & media parte annularis, afficitur neruus in cauitate olecranii, ſiue cubiti, in aliis vero tribus (cæteris illæſis) vulnerata eſt, aut affecta ſpinalis medulla, circa principium neruorũ brachii. Per defluxionem omnes digiti patiuntur, aut per concuſſionem. In ſectione non eſt neceſſarium, quod nerui brachii in principio iungantur, & ſupra cubitum ſeparentur. Cruribus reſolutis, aut pedibus (in quibus facilius curatur hic morbus, quam in manibus ob ſicciorem & robuſtiorem neruorum, quos habent, naturam) in vertebris lũborum, aut inguinibus cõſiſtit affectio. Sua etiam eſt ano, veſicæ, pudendo reſolutio. Si deſcendat inteſtinum rectũ, muſculi ſuſpendentes male habent, qui ſunt in ipſius lateribus. Si excrementa retineri nõ poſſunt per aliquod tempus, ſphincter reſolutus eſt. In reſolutione muſculi veſicæ, & cũ pudendum erigi nõ poteſt, exiſtente ſeminis flatulenti multitudine (quod ſæpe contingit ob violentiorem contrectationẽ, natationem in aqua frigida, refrigerationem circa perinęum, compreſſionem, equitationem longam, & corporis extenuationem) nerui ab oſſe ſacro, veſicę inſerti ac pudendo ſunt in vitio.

Parte affecta hoc modo diligenter obſeruata,

ad cauſas veniendum. Continens hue coniuncta neceſſario in neruo eſt, per quam ſpiritus, tanquam radius, in partes inferiores diffunditur, eaque vel intemperies ſola, vel cum humore. Trallianus aliquando fieri ſcribit ab intemperie ſicca & calida ſine materia. Vix tamen credendum. A calore quidem fieri poſſe perſpicuum eſt emolliendo neruos, humores pituitoſos liquando, & aditum humorũ defluxioni patefaciendo. Quod vinum ſua tenuitate facit calori iuncta, vt Galenus docet. Sed cum ſubito & confertim Paralyſis hominem corripit, dubitãdum non eſt ſubſtantiam neruorum humore per defluxionem imbui, vnde molliores redditi extenduntur, & relaxantur, ſicuti & tendones. Quo fit, vt ob plenitudinem & obſtructionem ſpiritu non transeunte, vel quia leuiſſima contractione eſt opus neruo ad mouendam partem membrum concidat, & immobile permaneat.

Alexand. Trall. c. 16 l. 1.

Gal. cõm. in apho. 3. lib. 5

Sed a quo humore id fiat, non minus difficile eſt iudicare Doctiſſimis tamen viris non ſine ratione videtur, neque a melancholia, neque a bile extra venas excitari paralyſim Non a melãcholia, quia neruos ſiccat potius & cogit, quam emolliat, vt in elephanticis, quorum membra aridiora facta non reſoluuntur, ſed imbecillius ſentiunt, neque a bile. Cum enim ſiccandi vim habeat, & acrimoniã adiunctam, cõuulſionem potius inducit, neruos contrahendo & conuellendo. Ergo vel a ſanguine ſolum (niſi per accidens) vel pituita fieri poteſt, eaq. vel craſſa, vel tenui. A ſanguine rarius. Inde tamen oritur, cum tenuior eſt ſanguis, & multitudine ſua viam ſpirituũ intercipit, aut humiditate eoſdem extinguit, aut neruos molliendo diſſoluit. Idem fit a pituita tenuiore, ſed multa, a cerebro defluente, & in neruorum ſubſtantiam penetrante. Frequentius autem a craſſa, neruo tenacite r

Paralyſis qua fiat ex materia controuerſum.

Paralyſis fit frequentius a craſſa materia.

inhærente. Quæ omnia ex humorum in corpore exuberantium propriis notis, ac victu antecedente facile diſcernuntur.

Paralyſeos cauſæ antecedentes.

Cauſæ antecedentes ſunt, quęcumque neruos contundere, comprimere, emollire poſſunt; caſus, ictus, contuſio, ſomnus in ſpelunca, domus recens polita, lunæ radius, exercitium a cibo vel ſomnus. Sed frequentiſſime Lutetiæ noua e gypſo politura & hunc morbum, & alios frigidos inducit. Arelatæ grauiſſima viſa eſt ex leui vulnere, illæſo craneo, ſed ſanie per meatus ſuturæ ſagittalis ingreſſa ſenſim ad tenuem meningem, quæ cerebri ſubſtantiam obuoluit, neruos, venas & arterias ſuſtentat. Vnde primum eiuſdem partis reſolutio, ex qua mors conſequuta eſt, ſecto cranio pus inuentum. Quod F. Valeriola, vir Philoſophiæ & Medicinæ peritus annotauit, cuius obſeruationes propediem in lucem exituras audio.

Paralyſis & alii morbi frigidi Lutetiæ frequentes.

Curatio perficitur primum purgato ventriculo, & inteſtinis, vel pilulis leuioribus, vel clyſteribus, ſyrupis attenuãtibus, aperientibus, digerentibus, deinde pilulis paulo fortioribus. Poſt purgationẽ, vſu theriacæ per aliquod tempus, inunctione leuiori ad valentiorem progrediendo, repetita purgatione (morbus enim contumax eſt, & diuturnus) opiatis, gargariſmatis, maſticatoriis, pulueribus, diæta in corpore humidiore, vnguentis, emplaſtris, linimentis, balneis, cucurbitulis frequenter adhibitis, exulceratione facta, aquis diſtillatis, victu tenui. In particulari paralyſi topica adhibenda ſunt eo tantum loco, vbi affecti nerui, vel muſculi eſt origo.

Phlebotomia] In plethora, & ſanguinea reſolutione, contuſione, ictu, aut caſu, de ſectione venæ nulla dubitatio, defluxionis præſertim imminẽte periculo, liberior quoque, ſi febris iuncta ſit, ſed in omnibus ad exiguam quantitatem. Venæ

lin-

linguæ, ſi ipſa reſoluatur, aperiri debent, præcedente tamen purgatione, & deriuatione.

Acori] Vulgarem intellige, cuius radix leuiter adſtringendo, & reſiccando, neruis relaxatis addit robur. Iris quoque recens pituitam purgat, & ſeroſos humores ſiccat, pituitam attenuat, & incidit.

Partes primum oleo &c.] Olea calida, parum exſiccantia non conueniunt, vt de lilio. Cum enim nerui conſtitutio frigida ſit & ſicca, ab ea indicatione ſumpta, emollientibus non eſt vtendum. Admiſcenda etiam tandem erunt, quæ leui adſtrictione & temperato calore partem affectam roborent. Foueantur partes oleo, deinde pellibus agnorum pinguium, aut vulpis, odore conueniēti imbutis ad ignem inuoluantur. Sequentibus ſæpe vſus ſum proſperrimo cum ſucceſſu.

Hollerii experimenta ad paralyſin.

℞. vini rub. ℔. 1. *olei lumbricorum* ℔. 2. *aquæ vitæ* ℥. 2. *corniculorum cerui magis ſpongioſorum* ℥. 3. *pulueris chamæmeli* ℥. 1. *ſalis* ℥. ß. *maſtiches* ʒ. 6. *bulliant omnia in duplici vaſe ad vini conſumptionem. Probe miſceantur.*

Ciconia implumis, ſed viua, tandiu coquatur, dum carnes ab oſſibus recedāt, in mortario teratur, rurſus in oleo coquito, coctam ſacculo fortiter colato, & abiectis reliquiis, ceræ, colophoniæ, ſeui, olei laurini ℔. 2. *olei maſtichini, medullæ cerui, adipis vrſi an* ℔. 1 *galbani, terebinthinæ an.* ℥. 4 *coniungātur. Emplaſtra molliora, diachylon, reſumptiuū, &c. ſoluta in oleo cham. vel nardino, poſtea quæ diſcutiunt, vt acopa, poſtremo attrahentia, & roborantia, vt metaſyncritica.*

ANTO. VALETII EXERC. X.

Gal. cap 6. lib. 1. de loc. mal. aff. & cap. 10. lib. 3. itemque cap. 5. lib. 1. de cauſ. ſympt.

ANimalis facultatis ſymptoma eſt paralyſis, in qua motrix & ſenſifica facultates ſunt læſæ. Læſionis cauſæ intemperies, morbus in compoſitione, vnitas ſoluta. Vel enim nerui immodice refrigerantur & humectantur, vel reſoluto humore craſſo in eorum principium incumbente replentur, vt poſt apoplexiam, vel ſit obſtructio circa colli vertebras, aut partes inferiores, vel denique ab externa aliqua cauſa, vt duri corporis compreſſione, laqueo, percuſſione, luxatione, fractura, vulnere, afficiuntur.

Paralyſis duplex.

Paralyſis alia particularis, quæ partem tantum aliquam, vt brachium, linguam, prehendit, alia abſolute dicta paralyſis, quæ dimidiati eſt corporis, dextri, vel ſiniſtri, ex obſtructione in ſpinalis medullæ proceſſu facta.

Paralyſ. curatio.

Curatio vt optime progrediatur, victus calfaciens, ſiccans, & pituitæ generationē prohibens deligendus. Vinum per initia noxium, quia tenuitate ſua partes neruoſas facile permeat & implet, quamquam declinante morbo diſcutiendo & deſiccando mirifice prodeſt.

Si plenitudo adeſt, ſanguis ducitur, ſed mediocri quātitate, ne corpus nimium refrigetur. Si cacochymia prægrauat, purgatio præfertur.

℞. aquarum maioran. & betonic ana ℥.1.ſ infunde agar.rec. troch. ʒ. 2 In colatur. diſſol. diaph. ʒ.2. ſyrup. laxat. roſ. pall. ʒ. 6. f. doſ. Vel his pilulis vtitor. ℞ ſpecier. hieræ picræ dup. aloe ʒ. ß. maſſæ interioris pil. de agar. & ſine quib. anna ℈ 1. Excipiantur melle roſato, vel aqua ſalu. f. pil. mol. a primo ſomno exhibendæ.

Pars primario affecta, vt ſumma ceruix, toteque ſpinalis medulla, oleis calentibus & calefacientibus, vt aneth chamæm. & ſim l quibus lanæ floccus madefiat, fouenda. Interim pituitoſus humor quia denuo purgandus, præparatione eget. vt ℞. radic. pæon mar. ruſc. aſparag. ana ʒ. 6 paſſul. munda. ℥. 1. ſummitat. hyſſop betonic. iuę arthrit. primul ver. ana M. 1. ſemin. quat calid. maior an ʒ. 2. flor. ſtœchad. anth & cardiac. ana p. 1. f. decoct. ad ℔ 1. In colatur. diſſol ſyrup. de duab. radic. b. de bizantiis & de ſtœch ana ℥. 2. f. apozema in quat. doſeis, quod condiatur ʒ. 1 cinnam vel electar. aromati. roſar. Sumat æger quatuor ſequentibus matutinis, poſtea purgetur, vt ante. Nec omittenda ſunt toto morbi tempore enemata, ſi aluum contigerit adſtrictiorem eſſe.

His artibus perpurgato diligenter toto corpore, affecta pars ſubin le fouebitur hoc decocto.

℞. maioran. beton ſalu mentaſt. primul. ver. iuæ arthrit. ana M. 1. thym. epith. flor. ſtœchad. & anthos,. ana p. 1. f. decoct. in aqua, addita ſub

ſin. tertia vini albi parte, profotu ceruic. cum ſpongia. A fomento ſequatur litus.

℞. olei coſtiai, vulpin. & chamæm. an. ℥. 1. cum vnguento Martiō, vel Aregon. f. linimentum. Fortius hoc erit vnguentum. ℞. olei coſtini & rutacei an. quart. 1. ſuc. rut. ſalu. ana ℥. 2 bulliant ad ſuccorum conſumptioné, adde adip. anſer. & œſyp. an. ℥. 1. ammoniaci in aq. vitæ diſſoluti ʒ. 1. caſtorei, euphorb. ana ℈. 1. cum cera f. vnguent.

Oleis, linimentis, vnguentis commode ſuperimponitur vulpina pellis ſuffumigata, vel (vt loquuntur) ſinapizata ex thur. maſtich. myrrh. caryoph. cinam. nuc. moſcha. lign. aloes, cyper. ſaluiæ, æquis ſingulorũ partibus.

Roborabuntur vires conſeruis, iuæ arthrit. ſalu. enul. camp. anth. ſtœch. mithridatio, vt ſi mithrid. & duarũ ex illis ana ſemidrachmã ſumpſeris, & bolum confeceris, quam poſt primum des ſomnum.

Si contumacior eſt paralyſis, & longior, proderit guaiaci decoctũ vel per ſe, vel cum radice cynaræ, aut ſalſæ parillæ propinare. Si paralyſis acciderit ex lapſu, arcenda, vel etiam, ſi iam adſit, curanda, phlegmone. Si particularis ſit, non alia ſunt remedia, præter forſan errhina & apoplegmatiſmata, inſtituenda.

De conuulſione canina. CAP. II.

SPaſmus [a] *caninus ſubita eſt contractio, vel tempore facta* [b] *reſolutio muſculorum maſticato-*

a Quo inſtar riſus canini facies conuellitur.

b Nam vbicumque muſculi cõgeneres in oppoſitis partibus numero ſunt pares, magnitudine & robore, alterius partis reſolutio cõuulſionem facit alterius.

catoriorum, & eorum, qui peculiariter lati appellantur.

Animaduertendum itaque, vtrum reſolutio[a] *ſit an*[b] *conuulſio.*

In reſolutione pars affecta, laxa, mollis, a ſana trahitur. In conuulſione, dura & contenta trahit ſanam. In paralyſi ſiue reſolutione ſaliuatio multa, in conuulſione, non ita. In materia frigida, efficiente cauſa huius paſsionis, ſi nihil repugnat, ſanguis mittitur, ſed moderate. Primum quidem e[c] *cephalica, deinde e venis ſub*[d] *lingua. A ſanguinis miſſione incidendum,*[e] *& attenuandum hoc modo.*

℞. acori, & ſtæchados ana M. ß. fiat decoct. in qr. 5 aquæ puriſsimæ Collaturæ addatur mellis communis ℔ ß. plus, minuſue, fiat melicratum deſpumatum, aromatizatum cum ʒ. I. nucis moſchatæ. Quod ſi res vrgeat (acuta enim hæc & tarda aliquando paſsio eſt) clyſteres acres[f] *iniicies.*

Purgabis ex hiera Pachii, ex deſcriptione Scribonii, cuius hæc eſt deſcriptio.

[g] *℞. pulpæ colocynt. ℥. 4. opopanacis & ſagapeni ana ℥. I. & gr. 7. marrubii. ſtæc. agaric. chamædryos ana ℈. 4. petroſelini, ariſtolochiæ rotundæ, piperis albi an. ℈. 2. cinnamomi, ſpicæ nardi, myrrhæ electæ,*[h] *folii, croci ana ʒ. ß. & gran. 4. Opopanax, & ſagapenum in mortario tundantur, cum affuſione modici mellis liquidi, aut ſyrup. de ſtæchade. Reliqua pulueriſata miſceantur, cũ melle q. ſ. fiat electarium.*

a vt reſolutæ parti remedia adhibeantur.
b Et vtrum conuulſa pars ſuæ conuulſionis cauſam cõtineat in ſe, repletionem, aut inanitionem.
c E directo partis cõuulſæ.
d Si tamen lingua intumuerit.
e Quod craſſa ſit materia.
f Ex decocto capitali, hiera picra, & diacolocynthide.
g Hoc remedium præparatur conuenienter vtrique conuulſioni.
h Quod folium deſideretur, ſubſtitui poteſt cinnamomum.

℞. ſupra dicti elect. ʒ. 2. ß. caſtorei ʒ. ß. diſſoluantur omnia in ſupra dict. [a] *melicrato, q. ſ. fiat potus. Vide Scribonium Largũ. Alioqui alia conuenienti potione* [b] *purgabimus. Partes affectæ, & tota ceruix oleo aut vnguẽto inducenda ſunt, quale hoc eſt.*

℞. [c] *rad. althææ ℥. 1. ſem. fænugræci conquaſſati ℥. ß. fiat decoctio, in olei cõuenientis qr. 3. aquæ ſaluiæ quar. 1. Fiat fortis expreſſio. Inungatur locus, & tota ceruix. Deinde cum lana inſuccata in hoc oleo, partes affectæ & ceruix muniantur.*

Poſtea vero licebit vti oleo de cucumere aſinino, de ſcylla & in his liquefacere duodecimam partem ammoniaci, bdellii, opopanacis, galbani. Poſt hæc apophlegmatiſmis caputpurgiis, [d] *& aliis, quæ caput partim euacuant, partim corroborant, vtendum erit.*

Nodulo itaque foliis lauri pleno, & in decocto conuenienti madefacto, palatum illinendum erit, quale hoc eſt.

℞. nucis moſchatæ, pyrethri an. ʒ. 2. ſinapi, piperis ana ℥. 1. decoquantur omnia in mulſæ ℥. 4. Ex eadem mulſa poterunt fieri caputpurgia. Probatur hoc caputpurgium.

℞. [e] *anagall. panis porcini, nucis Indicæ, nucis moſchatæ, cucumeris aſinini, piperis, acori, pyrethri an.* [f] *℥. ß. Conquaſſata omnia bulliant in olei de keirei ℔. 2. aquæ maioranæ qr. 3. vel in ſola aqua maioranæ.*

Vſus tempore reſupinetur æger, & ſtomacho

vacuo,

a Præſtiterit tamen diſſolui in ſyrupo de ſtœch.

b Vt diacarthamo, diaphœnico.

c Hoc linimentum conuulſioni tantum, quæ per ſe ſit, conuenit, non item ei quæ ex euẽtu. Fit autem per ſe cõuulſio, quum pars cõuulſa ſuæ conuulſionis cauſam in ſe cõtinet.

d Si modo peculiaris ægri natura & affectio non te auocet.

e Et eius quidem, quę cærulei eſt floris.

f Duplo minori doſi ſunt hi pulueres præſcribendi.

vacuo, quinque aut ſex guttæ naribus inſtillentur aut ſæpius nares interiores inunguntur. Oleum vero unctioni occipitii, colli, regionis ſub mento, & affectæ partis conuenit.

Teneat in ore acorum [a] *conditum, zinziber conditum, nucem moſchatam. Frictiones quoque auertendæ materiæ conueniunt. Sic etiam cucurbitulæ, quæ primæ, & ſecundæ vertebræ ceruicis* [b] *admouendæ ſunt.*

Inueterato atque contumaci morbo Rhazes probat [c] *cauteria poſt aures, & in ceruice.*

Dropace quoque ſimplici [d] *utendum erit ex picis ℥. 4. olei liliorum ℥. 1. liquefactis & extenſis in aluta.*

Caſtoreum quoque teneatur ſub lingua. Hinc ad ſinapiſmos, & phœnigmos deueniendum eſt.

Victus inſtituatur incidens, & attenuans, qui in media materia temperetur. Cibus ſit liquidus.

Quæ topica admouebuntur, 21. conſeruentur calida. Nam refrigerata vehementer nocent.

Loco tepido lucido, ſtragulis quoque mollibus decumbat. Madefactionibus capitis abſtinendum eſt, quia caput replent.

EIVSDEM HOLLERII SCHOLIA.

Quæ ad huius morbi exactam cognitionem pertinent, ſequentis capitis ſcholiis explicabuntur.

ANT. VALETII EXERCIT. XI.

ORis diſtortione ſeu conuulſione affligitur, cui os ad alterum latus contor-

a Vt materia euocetur, & ſuaui anathymiaſi rerum aromaticarũ caput recreatur.

b Modo a reſolutione partis appoſitæ per accidens non fiat conuulſio.

c Pyrotica potentialia, præſertim quæ fiunt ex capitello.

d Ad cõuulſionem ex euentu, vt materia euocetur, pars conſeruetur, calor excitetur

e Vt lana ſuccida carpta.

quetur, & oculum, ad quem illud cõuellitur, occludere nequit. Expirante ægro flatus ab altera tantum parte prorumpit & efflatur. Fit, vt plurimum, ex nerui muſculum mouentis repletione, a qua nerui eiuſdem breuitas, & eius, quam mouet, partis contractio. Curatio ex cap. de paralyſi repetenda. Priuatim tamen hic ægri ceruicis vertebrarũ, nec non faciei & frontis inunctione frequentiori ex coſtino oleo vtimur. Porro de oris conuulſione, quæ paulatim, non ſubito inuadit, qualis eſt, quæ phrenitidi pernicioſæ aliiſque acutis morbis, morte iam imminente, ſuperuenit, hic non agitur; talis enim inſanabilis.

Gal. cap. vlt. lib. 12. Meth.

De [a]conuulſione. CAP. 12.

Conuulſis eadem fere ratio vitæ [b] inſtituenda eſt, vt etiam phlebotomiæ, ſiquidem a plenitudine crudorum humorum contracta eſt.

Initio ceruicem, & vicinos muſculos laxante [c] & emolliente oleo, eoque tepido fouebis, lanaque in eo immerſa conteges. Atque, vt calor conſeruetur in parte, veſicam ex dimidio plenam oleo tepente ſuperpones, aut eiuſmodi ſacculos.

℞. ſem. lini leuiter [d] conquaſſati M. ß. furfuris [e] frixi, florum cham. & anthos ana P. 1. ſalis communis torrefacti, & pulueriſati [f] ℥. ß. fiat ſacculus, aut plures eiuſmodi ſacculi, qui ſubinde recalfacti

a Quæ eſt a repletione muſculoſi generis, ~~quæ ſola curationẽ recipit~~. Quæ enim cõuulſio facta ob immodicam euacuationẽ, eſt exitialis. Gal. cõm. in aph. 1. lib. 5. & in aph. 25. lib. 7.

b Modo nulla fracturæ & luxationis excuſatio poſſit afferri.

c vt mucaginibus althææ extractis in aqua chamæmelo & ſaluiæ, oleo liliaceo, adipe anſerino.

d Vt vires ſuas exeat e Ad exhauriendam materiam & ſiccandam partem. f Vel ℥. 1.

calfacti calorem in parte retineant. Leues [a] ſint ſacculi & ea omnia, quæ læſis partibus, atque dolentibus, ſuperponuntur. Clyſterum quoque mollium vſus eſt, vt huius antiquorum.

℞. rad. althææ ℥. 2 ſem. lini, & fœnug. an. ℥ ß. fiat decoctio in aqua ad ℔. ß cui adde olei communis ℔ ß. fiat clyſter, tepidus iniiciatur.

Articuli corporis linteis calentibus fouendi ſunt.

Materia hyſſopi decocto in mulſa, & [b] rebus eiuſmodi incidenda eſt.

Deinde [c] purganda vt prius in ſpaſmo canino, & ſoda phlegmatica, aut agarici, aut diaphœnici ʒ 3. in conueniente mulſa diſſolutis.

Molliter fricetur ceruix, ſpina, ſpatulæ cum vnctionibus conuenientibus, quales ſunt.

℞. olei terebinthinæ, olei lumbricorum an. ℥. 2. axungiæ humanæ ℥. 1. ſimul miſce, liquefiat ſimul.

℞. olei de coſto, cum quarta parte pinguedinis caſtoris, lutræ, mellis, [d] quem Taxonem, aut Blerellum vulgo vocant.

℞. vulpem bene pinguem corio detracto & exenteratam, confixam caryophyllis infarctam [e] hoc modo, & aſſatam.

℞. rad. althææ & liliorum an. ℥. ß. rad. acori, ireos ana ʒ. 2. chamæpit. herbæ coſti, maioranæ, calendulæ an. P. 2. florum anthos meliloti & chamæ. an. P. 1. ſtoracis, ladani pinguis, maſtichis, caſtorei ana ʒ. 3. Omnia in mortario contundantur cum oleo de vermibus.

a Ne ſuo pōdere naturam opprimant.

b Vt hydromelite origanato, decocto ſtœchados, betonicæ.

c Vt electuario, bolo. pilul. ſyrupo ſolenni, cephalico phlegmagogo, accommodatis materię morbificæ, partib. affectis, & viribus ægri.

d Vel ſolum taxoninũ adipem miſce cũ oleo roſaceo, & hapſus eo imbuatur, vt hic. ℞. olei de coſto ℔. ß. adipis Taxonis ℥. 1. ß. Miſce, illinãtur affectæ partes.

e Vt lauro, angelica, baccis lauri.

Malaxentur, farciatur vulpes & [a] bene conſuatur, aſſetur cum aſperſione aquæ vitæ. Quod diſtillatur pingue, excipiatur ſubiecto vaſe, in quod infuſum ſit [b] acetum.

Deinde vulpes in aqua coquatur, quod ſupernatabit pingue, tum in aqua, tum in aceto, vſui reſeruetur.

Vtiliſſimum eſt poſt vnctionem pellibus hædorum, agnorum, luporum, vulpium, arietum, recens extractis, atque etiamdum calidis [c] partes inunctas contegere. Quod ſi pelles iam refrixerint, immergendæ ſunt [d] oleo calido. vt recaleſcant. Aliud.

℞. vini rubri ℔. ß. ol. lilio ℔. 2. raſuræ mollioris partis, & magis ſpongioſæ cornu cerui ℥. 1. ſalis ℥. 1. florum cham. ʒ. 6. maſtichis ʒ. ß bulliaut omnia in vaſe duplici ad vini conſumptionem. Hinc ad [e] vnctiones calidiores tranſeundum eſt, de quibus ſupra.

Balneum quoque commendatur ab antiquis, ad vmbilicum ex hydrelæo, cuius modus eſt ex æquis partibus aquæ & olei. Perſeuerante malo, olei balneũ conuenit calidum, & domicilio calido, quod ita præparabis. Quintam partem olei calfacies, & quatuor [f] partibus non calfactis commiſcebis. Alioqui ex decocti fœnugræci in aquæ tribus partibus, & olei tertia parte balneum præparabis, quo totum corpus immergatur.

Sed balnei modum eſſe oportet, ne [g] vires reſoluantur. Itaque *ſolis [h] irrigationibus vtendum erit, vbi vires non [i] ſinunt.*

a Ad incidẽdum magis.
b Vt ſimili calore recreentur. Noſter enim natiuus calor ſimili gaudet calore.
c Vt anethino ſimplici, liliac. aut chamæmelino.
d Cuiuſmodi balſamum factitium, ab Authore propoſitum cap. de paralyſi
e Simplex enim oleũ omnis eſt caloris impatiẽs.
f Corporis nimirum raritate.
g Particularibus.
h Multis enim effœtæ languent peculiari natura, corporis raritate, ſpirituũ oppreſſione.

Abalneo

A balneo tempeſtiua eſt [a] *unctio ex ſupra dictis oleis, aut in quo ruta, coniſa, roſmarinus, artemiſia, ſeſeli cum modico cinnamomi coxerint, quibus aliquando decima, aut duodecima pars caſtorei adiicienda eſt.*

Veteres omnes & recentiores medici caſtoreum propinant e mulſa. Doſis caſtorei a ℈. 2. ad ʒ. 2.

Cucurbitulæ partibus affectis, ſed cum [b] *ſcarificatione, admouendæ, ſed iam progreſſo morbo & bene purgato corpore.*

Aurelianus in acceſsione, leuibus, in dimiſsione, cum ſcarificatione utitur, occipitio & collo defixis.

Remedium Hippocratis [c] *eſt aqua frigida, in iuuene bene carnoſo, & æſtate media.*

Paulus, Celſus, Aurelianus, tota denique poſteritas [d] *reprobauit. De excitanda febre non conuenit. Qui prouocant, utuntur auctoritate* Hippo*cratis, Aphor. 70. lib 5.*

Herophilus quoque febriculam laudauit, Aſclepiades ſimpliciter febrem: Auicennas & Arabes febrem prouocari nolunt, niſi diariam.

Cum melle caſtoreum, aut ſagapenum, aut opopanax auellanæ magnitudine febrem excitare ſcripſit Celſus, ſed hoc non caret periculo.

Cæterum ex Gal. ſic habeto. In morbis frigidis, quos humor craſſus, contumax & multus generauit, febris ſatis vehemens excitari poteſt. Leuis enim nocet, nec prodeſt, exemplo filii Numeni, cui, cum apoplexia correptus eſſet, febris acceſsit medi-

a Vt ex oleo irino cum caſtoreo.

b Sublato tamen omni fluxionis metu.

c Apho. 2. 1. lib. 5.

d Sed falſe.

ocris, quæ cum noceret, & per infirmitatem caloris non prodeſſet, mors ſequuta eſt. Oportet enim febrim fuiſſe magnā, quæ talem humorem calfaceret, incideret, concoqueret, & diſcuteret. Itaque vt eſt materia, ita febris conſilium temperandum eſt, ſitque non minor, quam quæ proſit, neque maior, quam quæ lædat.

EIVSDEM HOLLERII SCHOLIA.

In paralyſi reſoluuntur nerui, & languidiores humores flacceſcunt, ita vt concidant in partem ſanam: in conuulſione contorquentur muſculi ſimul cū neruis & tendonibus, contrahunturq. præter voluntatem ad ſuum principium, & partem ſanam ſecum in anguſtum adducūt. Exempli gratia. Conuulſis temporalibus muſculis, contrahuntur dentes, ac ſtrident reſolutis, hiatus fit oris. Proinde ſi σπασμὸν, neruorū diſtentioné, vt Celſus interpretari velis, ambigua vox erit cum paralyſi, cum diſtentio & contractionem, & extenſionem ſignificet. Hinc quoque perſpicuū, paralyſim a ſiccitate vix, aut nunquam fieri. Siccitatis .n. ea eſt natura, vt abſumpta pororum humiditate, corpus contrahat, numquam relaxet, niſi fortaſſe per accidens, vt ſi ob ſiccitatem nerui ſpiritu priuati non turgeant, neq. dilatentur, ſed flacceſcant. At ſi paulo diuturnior ſit, & intemperantior ſiccitas, haud dubie, vt æſtus chordas citharæ impenſius reſiccatas tendit ac rumpit, ſic neruos eadem, aut ſimilis in corpore ſiccitas, præſertim calori iuncta, flectet, contrahet, & tandem etiam diſrumpet, non autem relaxabit. Humiditas tamen vtrumque efficit. Nam & tendit ſolidam ſubſtantiam penetrando ac dilatando, vt pluuioſo tempore eædem chordæ inflantur, & relaxat leniendo, vt ſi quis corium

Cornel. Celſus cap. 8. lib. 2.

reſic-

reſiccatum pinguedine oblinat, vel humore imbuat. Quare tam conuulſionis, quam paralyſeos humiditas cauſa eſſe poteſt. Sed in illa neruos contrahit ob plenitudinē, in hac relaxat ob madorem. Siccitas autem numquam efficiet paralyſim, niſi κατὰ συμβεβηκός: Inde etiam efficitur, humorem in paralyſi tenuiorē eſſe debere, quia in ſolidam ſubſtantiā neruorum penetrat, in cōuulſione vero craſſiorem, quia tantum replet.

Falſum hoc: fit n. etiam e tenuia mordente humore neruosa corpora rodente. Vide Gal. meth. me. lib. 12. cap. vlt.

Duplex alia difficultas. vna, quod cum in conuulſione affectio ſit ſæpius in neruis, quam in muſculi corpore, nihilominus muſculi, nō nerui, morbus eſſe dicatur. Altera, quia definitur per motum, cum tamen pars læſa ita immobilis rigeat, vt in contrarium nullo modo flecti poſſit. Hoc fit, vt dicam verbo (non enim argumenta ſoluere, noſtri eſt inſtituti) tonico motu, de quo Galenus libr. 1. de Muſculorum motu. Illud vero, quia muſculus proprium eſt motionis inſtrumentum. Quomodo autem ad proprium cuiuſque particulæ organum morbus referri debeat, Galenus copioſe docet de morborum & ſymptomatum cauſis. Nobis ſatis fuerit morbi huius notionem primum animo complecti, deinde partem affectā noſſe, tertio affectionis cauſam, poſtremo curationis ſummā. Quæ omnia breuiter ſic habeto.

Cum vel corpus, vel illius membrum aliquod repente cōtortum & inflexum apparuerit, perinde ac ſi in naturali ſitu eſſet, rigidum tamen eſt, nec ab eo ſitu poteſt dimoueri, etiamſi eo vi inflectere coneris, quo, cum ſecundum naturam habebat, pro arbitrio dirigebatur, cōuulſionem eſſe ſuſpicandum eſt muſculorum, vel plurium, vel alicuius, qui ad ſua ipſorum principia contracti, partem ſimul, cui inſeruntur, adducunt, immobilemque reddunt, ita, vt vel recta, vel inflexa, vel contorta videatur. Hoc tamen obſerua-

to, ne id articulorum oſſium vitio fiat. In his enim ſæpe vel callus gignitur, vel delapſus humor intra cauitatem prohibet liberam in iuncturis motionem. Quod intelligetur, ſi nec repente, nec affatim nec poſt febrem ardentem affectio inciderit, ſi luxatio fuerit in particula læſa, non recte curata, ſi contuſio, aut aliquid ſimile anteceſſerit. Tunc enim muſculi primario nõ afficiuntur, ſed flecti oſſa in iuncturis nequeunt, licet ipſi quoque tandem trahantur in conſenſum. Cum enim diu manent immoti, otio propriam mouendi vim tandem amittunt.

Partis affectæ dignotio eſt huiuſmodi. Si totum corpus ſubito cõuellitur vt in epilepſia, neruorum principium patitur. Si caput antrorſum curuatur, & mentũ annectitur pectori, duo muſculi anteriores caput flectentes laborant, eſtque ἐμπροσθότονος: Si in dorſum & ſcapulas contorquetur, ex duodecim muſculis caput extendentibus in poſteriore parte colli, vel aliqui, vel omnes afficiuntur, diciturque affectio hæc ὀπισθότονος. Quãdo ceruix recta & immobilis manet, in neutram partem curuata, vtrique muſculi & anteriores & poſteriores τέτανον efficiunt. Si oculus contorquetur, στραβισμὸς, erit muſculis, qui ipſum mouent, conuulſis, ſi mandibula, τρισμὸς, temporalibus contractis, vel neruis e ſecunda & tertia coniugatione. ſi labra & nares, & pars contracta ſanam ad ſe adducit, in vitio eſt latus muſculus, ex quo muſculi narium, ſuperciliorum & labiorum ſiunt, vel nerui a primis vertebris & ramis tertiæ coniugationis, Græcis κυνικὸς σπασμὸς nominatur. Si vtraque pars, dextra ſcilicet, & ſiniſtra læditur, muſculi vtrinque contracti, ſardonium riſum faciunt, maxillares nimirum in latera, os & labra deducentes, ita vt ægri perpetuo ridere videantur. Idem iudicium

Sardonius riſus.

de cæ-

de cæteris paribus ſemper enim affectio ad muſculum authorem illius motus, qui læſus eſt, referri debet.

Conuulſio a ſiccitate & inanitione lethalis.

Fit autem hic affectus neruis, vel muſculis aut exſiciccatis, vel calefactis, vt a vulnere, & poſt largã ſanguinis miſſionem, febres ardentes, meningum inflãmationes vel cerebri Atq. ſic lethalis eſt. Aut cõgelatis, vt ob refrigeratione humorũ, vel ſudorem refrigeratum, vel ventum frigidiorem, aut inflatis, vt a pituita viſcida (nã raro fit a ſanguine) vel poſt morbũ nõ ſatis exſiccatũ vel ſanie collecta in aliqua parte capitis, vt meningibus, ob vulnus, vel a flatib medicamenti, vel agitatione materiæ, vt poſt helleb potionẽ. Ab ebrietate, crapula, ſuppreſſa vacuatione conſueta, exercitatione intermiſſa, phlegmone, dolore, cõſenſu vteri, morſu, pũcto neruo, aut tendone, affecto ore ventriculi ab æruginoſa & bilioſa materia, vermibus, fungis, ab ictu feræ venenatæ, & ſimilibus. Hippocrates hæc omnia ad duas cauſſas reduxit, inanitionẽ & repletionẽ. Tertiam recentiores addiderunt per condolentiam, affectũque vocant non proportionem ad materiam, cum mouetur cerebrũ in ſeſe, vt expellat, quod noxium ſentit, vt dolente neruo ob puncturam, aut alicuius animalis venenoſi morſum. Sed hanc Gal. ad inanitionem, alii, quia materia venenoſa eſt, licet pauca, ad plenitudinem referunt. Hellebori quoque potio ad vtramque cauſam reduci poteſt. Ex antecedente vita, vel morbo, vel habitu corporis omnia facile diſcernuntur. Attamen Gal. comment in apho.2. lib.5. dicit conuulſiones fieri ex vulnerib. ratione inflãmationis ipſa ſequentis, & ad neruoſas partes pertingentis.

Hippo apho. 39. lib. 4. & Gal. Comm. 1. in Prorrh. ſent. 27.

In curatione torturæ oris ſuperiore capite deſcriptæ vtendũ clyſtere, deinde coquentib pituitã, in plenitudine ſine cruditate, ſectione venarũ linguæ, gargariſmatis digerentibus, formulis in

ore retentis aqua vitæ formatis, quibus nihil præſtantius, inunctionibus, ſacculis, ſuffumigiis, emplaſtro ex gummis calfacientibus.

Ab inanitione non curatur, ſed prohibendum ne fiat, ſublata cauſa, vt in febre ardentiſſima & phrenetide, ſi a nimia ſiccitate periculum immineat conuulſionis, ſpinam inungendo, ne nerui exſiccentur, vel irrigatione ex refrigerantibus ob febrem, & humectantibus, ob neruorum ſiccitatem.

A vomitu, aut immodica vacuatione curari poteſt, humiditatem reparando per humectantia, & quæ hecticis proſunt.

Si a punctura fiat, vulneri latiori reddito & aperto, oleum de terebinthina imponendum, vel de euphorbio, cum emplaſtro de Galbano, ſedandus dolor, vulnus ad cicatricem nõ ducendum, niſi poſt multum tempus. Extremum remedium eſt, tẽdonem vel neruum iſtum abſcindere in parte ſupra puncturam.

A veneroſi animalis morſu cucurbitula cum multo igne ſupra partem affigenda, vel cauterium vel antipharmacum. Intro ſumenda theriaca cũ herbę decoctione, quæ ſit veneno accommodata, theriaca etiam vulneri impoſita prodeſt.

A ſanguine, ſæpius repetenda eſt venæ ſectio, & oleis mediis vtendum. A pituita, curatur coctione materiæ & eductione, vt de Paralyſi dictum eſt, additis malacticis ad iunctiones, balneis, & ſimilibus.

In conuulſionibus capitis & humorum refrigeratione, calidioribus vtendum, partes lana ſuccida inuoluẽdo, cucurbitulis, ſectione quandoque illius venæ, quæ ſupra primam dorſi vertebram apparet.

A meningum punctura, aperiendum cranium trepano, aut alio inſtrumento, vt materia tran-

ſpiret,

ſpiret, aut epipaſticis trahenda, niſi ſubſit plenitudo.

A ventriculo, tutius clyſteribus acribus, aut pilulis vtimur quam vomitu, ne os ventriculi contactu veneni lædatur. Conueniunt etiam ſpinæ inunctiones,

Vnctione conuenienti.] Sequens medicamen excellentiſſimum eſt in reſolutione linguæ, oculi, labiorum, riſu Sardonio, tremore capitis & totius corporis, ac omni capitis percuſſione inflatis præcordiis, & ſimilibus.

℞. cinnamomi, croci, nardi, coſti, ſtyracis rub. opopanacis, myrrhę, melanopiperis. ſeminis rutæ, ſucci abrotoni ana ʒ. 9. dauci ʒ. 4. ß. moſchi, benzoini ana ʒ. 1. mellis q. ſ.

Pinguedini anſerum ſylueſtrium quos vocant Otidas, & Phalacrocoracum (vulgo *Cormoranos* nominant) plurimum tribuunt leniendis doloribus Sortilegi. Paranda autem eſt eo modo, quo Gattinaria ex Nicolao Florentino docet de anſere vulgari, capite de Spaſmo. Sumatur anſer pinguis, & euiſceretur: dein ælurus (cattum vocant) minutim inciſus in anſeris ventrem cum lardo thure & myrrha recondatur, ſuatur anſeris venter, veru ad coquendum configatur. Interim vero vas aceto albo ſemiplenum ſupponatur, cum pinguedo vera ab anſere liqueſcens decidere cœperit, quæ aceto ſupernatans reſeruabitur. Alius ſubinde anſer in eodem aceto incoquatur, indeque pinguedo plurima enatabit: ex qua cum priore mixta parabitur litus. Idem artificium in Otide, phalacrocorace, & aliis. Oleum de enula, irinum, de ligno ſancto, crocianum Meſuæi, lumbricorum, axungia humana, de ſtyrace, de euphorbio, de caſtoreo, piperibus, philoſophorum, de coſto cum parte illius pinguedinis, aut mellis, & modico caſtorei, piperis, euphorbii conueniunt.

Cucurbitulæ.] Cauendum, ne tendonibus affigantur, ſed muſculi principio aut medio, ad iuuandum eiuſdem actionem. Quibuſdam locis commode adhiberi non poſſunt, vt labris, ſuperciliis, digitis, vbi ſanguiſugæ: aut earum loco, vt in palpebris, & lingua, ſcarificatus erit ex vſu.

Aquæ perfuſio, febris.] Hæc duo remedia à veteribus multùm commendantur. Periculoſa tamen ſunt, vt ratio & experientia demonſtrant. Timendum enim in perfuſione frigidæ, ne materia magis inde refrigerata, altiùs impingatur. Si tamen ſpes certa ſubſit calorem à frigore, quaſi antiperiſtaſi quadam, intrò poſſe cogi, vt in principio, æſtate media, iuuene bene carnoſo, non omninò negligendum. Febrem quidē Hippocrates dixit morbis à craſſa pituita mederi, rigore & calore, quia rigor materiam commouet, exagitat & purgat, calor coquit, tenuat, incidit, reſoluit. Sed cùm, ſi vehementior ſit, tollat ægrum, minor verò coquendo morbo non ſit ſatis: longè tutius eſt eam vitare, niſi ſponte ſuperueniat. Difficile enim fuerit in medio cōſiſtere.

NB: *Hippo. apho. 26. lib. 2.*

ANTO. VALETII EXERC. XII.

Gal. comm. in ſent. 4. ſect. 1. lib. 3. Epid.

CONuulſio deprauatus eſt motus, quo fit partis vnius inſtrumentariæ, aut pluriū, ſuam verſus originem præter voluntatē contractio. Atque ea quidem vel per ſe, vel per conſenſum. Per ſe, ex repletione aut inanitione nerui, vt eſt comm. 1. in ſent. 27. prioris Prorrhet. Per conſenſum, vel ab humore tenui, acri & æruginoſo, ventriculum lancinante, vt cap. vlt. lib 12. Meth. vel a potu fri-

gidæ, vt cap.5.lib.9.Meth.vel a crapula, vt lib. 3. de Temp.& aph.5. vel a diaphragmatis, aut vteri inflammatione, vt comm in ſect. 2.lib. 3.Epid.vel ex maligna aſſumpti medicamenti qualitate, vt apho.25.lib 7. & apho. 1. lib.5. aut a forti frigore, & humoris craſſi ſanguinem congelantis copia, vt commen. in ſent. 27. lib. tertii. Prognoſticon, vel a vulnere, ratione conſequentis inflammationis, quæ in neruoſas partes irrepſerit, vt commentar. in aph. 2.lib. 5. vel denique ab ictu, morſu, &c. De his fuſius Hollerius. Conuulſiones, quæ ab initio inuadunt, fere omnes a repletione originem ducunt, & communem habent, vti ante dictum eſt, cum paralyſi curatione. Aduertendum tamen linimenta iis, quæ fieri debent in paralyſi, hac in re contraria eſſe, quod propter contractionē vehementiorem emollientia eſſe oporteat, & fomenta minime adſtringentia.

Gal. comm. ad aph. 57. lib. 4.

Adhæc conuulſionibus opportuniſſimi ſunt pueri, præcipue dentitionis tempore, ob neruoſi generis imbecillitatem, & voracitatem. Sed hæ immiſſis clyſmatis, fotu, ceruic. ex oleo iaſmino, aut lumbricorum calente, non omiſſo interim ventriculi litu, ex oleo ſtomachico, facile ſaneſcunt.

Gal. comm. in ſent. 24. & 57. ſect. 2. lib. 1. Epid.

De ancyloglosſis, ſeu mogilalis. Cap. 13.

Ancyloglosſi difficulter pronũciant, L, R, K, atq; in loquẽdo reſtitantes loquelam præcipitant. Gal. commen. 2. lib. 1. Epidem. τραυλοὺς *appellat, qui ex muſculorum linguæ vitio balbutiunt.*

Naſcitur enim id vitii, aut quia breuior lingua, vel quod imbecillior ab intemperie humida, vnde & mollior, vt in quadam paralyſi, nonnunquam, ex intemperie ſicca, frigore, ira concitatiore, calore. At ſæpius hic naſcitur morbus ab adſtrictione membranæ linguæ ſubiacentis.

Purgandum corpus, parcius viuendum, vt minor ſit copia ſanguinis, refrenantibus ſanguinem alimentis, frictionibus reuellendum.

Albucaſis parte 2. inciſionem ſecundum latum inſtituit, & ab arteriæ, quæ illic eſt, ſectione cauet, hæmorrhagiæ metu. Colluit ſtatim aqua roſ. aceto, aq. frigid. vitata poſca. Sed in mediam inciſionem inducit linamentum, ne rurſus pars ligamenti reliquo ligamento conſueſcat. In hæmorrhagia lenticulari cauterio inurit.

Quod ſi breuioribus neruis, qui admodum in palatum & denteſ feruntur, id acciderit, res incurabilis, vt quum breuior lingua. Aliquãdo ſiccioribus iiſdem, nec ita ſeſe extendentibus accidere poteſt.

Epiſcopus Senenſis mogilalus.

EIVSDEM HOLLERII SCHOLIA.

Eo morbo laborans Epiſcopus Senenſis, frater domini de Beaujour, cũ medicos impoſtores ad curationẽ adhibuiſſet, conſumpta grandi pecunia nihil profeciſſet, ac tandẽ me vocaſſet, aperto

malo, & variis commemoratis cauſis, quas medici ſuſpicarentur, cumque vnicam cauſam eſſe adſtrictionem membranæ, quæ ſub lingua eſt, vnde prohiberetur motus linguæ, qui ad primores dentes extenditur, indicaſſem, necnon vnicum eſſe remedium ſcriptum a Celſo, Paulo Aeg. Aetio, & recentioribus medicis, cognitum etiam vulgo, vt membrana illa ſuccideretur, miratus quod affirmarem eam cauſam vnicam & curationem ab omnibus ſcriptam medicis, ignoratam ab iis, quibus ſeſe commiſerat, omnino ſeſe conſiliis noſtris ſubmiſit. Monui, nam peregre proficiſcebatur, vt experto chirurgo vteretur, qui volſellas prehenſas membranas (filum vulgus appellat) ſuccideret, ne altiore plaga hæmorrhagia moueretur. Quamquam ſcribit Celſus nouiſſe quendam, qui ſucciſa ea membrana nihilo melius ſit loquutus. Adeo (inquit) in medicina etiam, vbi perpetuum eſt, quod fieri debet, non tamen perpetuum eſt, id quod ſequi conuenit. Sed & priuſquam ad inciſionem veniretur, ſuaſi totius corporis & linguæ reſiccationi incumbere. Ille autem interceptus negotiis de morte fratris cæſi, & inde contra homicidam commota cauſa, abiit. Adhæc quibuſdam inciſum eſt filum, ſed manſit intermedius callus, non caro mollis, vnde nihil effectum fuit. Quod chirurgis diligenter conſiderandum.

Corn. Celſ. cap. 12. lib. 7.

ANTON. VALETII EXERCIT. XIII.

DE ancyloglоſſis ſeu mogilalis tractatio quamquam chirurgica eſt tota, committere tamen non potui, vt hoc ideo ſupprimeretur, cum & manuſcripto exempla-

ri appicta ſit, & hiſtoria non vulgari locupletata.

De incubo. CAP. 14.

a Ex Paulo Aegin. cap. 15. lib. 3.

INcubus, qui ἐφιάλτης, ἐπιβολὴ, [a] *a Themiſone πνιγαλίων dicitur, neque deus, neq; ſemideus, neque Cupido, quod veteres crediderunt, neque dæmon, quod Theologi exiſtimant, neque incubans vetula, ſed vapor quidam craſſus, qui partim vias ſpiritus animalis intercipit, vnde & loquendi & reſpirandi difficultas, partim animæ offunditur, vnde phantaſia, & ſpectrum quoddam, quale* [b] *frequens eſt in ſomniis.*

b Præſertim melancholicis & pueris.
c Vbi materia exitum non habet.

Sed ideo incurſare atque etiam opprimere thoracem, conſtringere collum, præcidere vocem apparet, quia his maxime partibus labor eſt. Pueros & [c] *obeſa corpora aliquando ſuffocat, alioqui epilepſiam denuntiat.*

Incubus enim epilepſia quædam nocturna eſt. Multos olim Romæ, quod ſcriptum reliquit Syſimachus, vno anno confecit. Itaq; qui incubo opprimitur, ſtatim excitandus eſt. Poſtea videndum, ne affectio eiuſmodi redeat.

d Neque humida, neque ſicca, ſed temperata, vt carne vitulina, pane medio, eoque bene fermentato.
e Occiput verſus.
f Temperamenti & cæli.

Imperanda eſt ſobria vita, cœna frugalis, vitæ ratio e media [d] *materia, frequens ablutio extremorum. Sæpe etiam pectendum caput eſt ex ebore, in* [e] *poſteriorem partem ducto pectine.*

Melicratum plus minuſve dilutum pro [f] *ratione, in quo radix fœniculi aſparagi, petroſelini, graminis, acetoſæ, cichorii, endiuiæ, radicis capparis*

hyſſopus, bugloſſum, borrago, endiuia, ſummitates lupuli, fumaria, [a] ceterac, [b] ſcolopendrium, capillus veneris, cuſcuta, paſſulæ mundatæ ab arillis, pruna, ſebeſten, flores anthos, violarum, borraginis, decoxerint. Quale hoc erit.

℞. rad. fœniculi, radicis graminis ana ℥. ß. ſummitatum lupuli P. hyſſopi, trium florum cardiacorũ, paſſularum, glycyrrhizæ an. P. 1. fiat decoctio ad lib. 1. ß. in col. diſſol. [c] mellis albi, ſacchari albiſſimi ana ℥. 2. fiat melicratum.

Deinde purgandum corpus hoc modo.

℞. caſſiæ, vel cathol. ℥. 10. diſſolue in ſero lactis caprini, vel alterius, cum ℥. 1. ſyrupi violati fiat potus.

Pro ratione materiæ licebit vti fortioribus, quæ partim in capite de epilepſia, partim in capite de melancholia dicentur.

Nec omittenda phlebotomia, ſi res [d] exigat.

Clyſteres quoque & frictiones ex vſu ſunt, quia fumos reuellunt. Errhina quoque & apophlegmatiſmi ex leuiori [e] materia. Cucurbitulæ in cruribus & omoplatis, pulueres quoque, maxime a cibo qui fumos prohibeant [f] & morbo conueniant. Qualis hic eſt.

℞. [g] coriandri præparati ℨ 2. ſpecierum diamarg. frigidi, & diarodon Abbatis an ℨ. 1 ſeminis nigri pæoniæ ℈. 2. corali rub. ℨ. ß. macis, cinnamomi an. ℈. 1. cum modico ſacchari roſati, fiat mixtura, vtatur poſt paſtum cochlearis dimidio.

a Verum ſcolopendrium.
b Phyllitis Matthioli.
c Vel potius ſyrup. violacei & capill.
d Vt ſi venæ ſint ſanguine diſtentæ.
e Vt maſtiche, ſaluia, maiorana.
f Vt puluis ex corallo, ſaccharo roſac. & margaritis confectus.
g Vel hunc præſcribes.
℞. Coriand præpar. ℨ 2. corall. rubr. margar. electarum ana ℨ. ß. raſuræ eboris. oſſ. de corde cerui an. ℈. 1. cinnamomi gra. 6. ſacch. roſ. ℨ. 4. f. puluis ſubtiliſſ. vtatur a paſtu cochlearis dimidio.

Bibere quoque medio [a] *paſtu, non in fine, hoc adiuuat.*

Cucuphæ quoque parandæ ſunt ex floribus anthos, ſtæchados, & cæteris rebus capitalibus, vt prius.

Dropax quoque [b] *ſimplex tum hypochondriis tum etiam capiti commode aptari poteſt. Calidus applicatur, & ne pertinacius inhæreat, linteolum rarius, & vehementer attritum* [c] *interponendum eſt. Componatur dropax ex quinque partibus picis, & vna olei de ſpica, vel maſtiche.*

a Vt iactis cibi fundamentis.

b Ex pice.

c Inter picem & cutem.

EIVSDEM HOLLERII SCHOLIA.

Ἐφιάλτης, ἀπὸ τοῦ ἐφάλλεσθαι, quod qui eo affectu laborant, noctu quiddam ſibi incumbere exiſtiment, a quo inuadantur & opprimantur cum difficili reſpiratione, immobilitate, ac voce præpedita. vt prope ſuffocari videantur. Vnde & a Themiſone, epiſtolarum lib. 11. (teſte Aureliano) πνιγαλίων, ἀπὸ τοῦ πνίγεσθαι. Ex veteribus etiam nonnulli ἐπιβολὴν nominarũt. quod Aurelianus quoque refert. De parte primario affecta non omnium idem iudicium. Interpretes Arabum priorem cerebri ventriculum, vel ſpinalis medullæ exortum vapore craſſo, aut etiam humore, qui tamen facile diſſoluatur, oppleri aiunt. Poſidonius non humore, ſed craſſo & frigido vapore ſpiritus animales per neruos ferri prohibente. Vtrumque minus probabile. Alioqui enim inde neceſſe eſſet vel epilepſiam, vel apoplexiam, vel carum generari, aut ſaltem reſpirationi tantam noxam non inferri aut thoraci, a quo cum totius mali origo duca-

Aureliã initio cap. 3. lib. 1. Chronicon.

tur,

tur, grauiuſq. cæteris laboret, in eius venis ſummam plenitudinem eſſe cōſentaneum eſt. Quod & ſymptomata indicant, pondus nimirum thoracem, opprimens & difficilis motus eiuſdem inter dormiendum, vel inchoata coctione, ex fumis nimirum & flatibus, qui tum excitãtur, pulmones & ſeptum tranſuerſum prementibus, præſertim cum non tam libera ſit reſpiratio per ſomnum, quam inter vigilandum. Quod autem in eo læditur imaginatio, quæ eſt in prioribus ventriculis, id fit per conſenſum, vt in melancholia hypochondriaca. Fumi enim ex craſſiore ſanguine ſurſum lati, timorem animo incutiunt, variæque imaginationem afficiunt, vt docet Galenus de locis affectis, atque hinc fit, vt quidam Dæmonem eſſe putent. Si diu tamen perſeueret, frequentiuſque repetat, cerebro fit eſſentialis, degeneratque in apoplexiam, vel epilepſiam, vel melancholiam.

Ephialtē quæ ſequãtur ſymptomata.

Galen. cap. 4. lib. 3. de loc. mal. affect.

Cauſæ antecedentes ſunt, crapulæ & cruditates, peſſima victus ratio, multitudo craſſi ſanguinis, ſuppreſſi menſes, aut hæmorrhoides & ſimilia. Summa curationis (mutandæ tamen pro cauſarum varietate) eſt huiuſmodi.

Ephialtis cauſæ.

Clyſter diſcutiens flatus & euacuãs in paroxyſmo, ſanguinis miſſio in plenitudine e baſilica vel mediana, præſertim ſi ſanguis craſſior appareat, & ſine pituita, pituitæ coctio, euacuatio, opiatæ quibus flatus diſcutientia miſceantur, pulueres flatus diſcutientes, vnctiones pectoris, ſacculi cordi applicati, parcior cæna, vel nulla, cibi minime flatuoſi, decubitus in latus.

Quod Theologi exiſtimant.] Non omnino certe contemnenda eſt veterum Theologorum auctoritas, omniumque gentium communis ille conſenſus de incubo & ſuccubo, cui etiam atteſtatur experientia. Memini enim me in primi-

Theologi veteres quid de incubis & ſuccubis ſenſerint.

tiuæ Eccleſiæ hiſtoriis legiſſe Catechumenos huiuſmodi dæmonum ludibriis vexari ſolitos, qui deinde cænæ ſumptione liberabantur. Multa quoque ſunt apud D. Auguſtinum de incubis & ſuccubis lib. 15. de Ciuitate Dei, vt hinc fere cogamur fateri incubum alium dæmonis arte induci, alium corporis morbum eſſe. Niſi quod ſumma Chriſti luce nobis affulgente, ab his tenebris nunc non eſt metuendum. In Gentilitiis illis ceremoniis multa huiuſmodi deliramenta reperiuntur de Sympythis, & Pythone, ſpiritu diuinatore occupatis, ſed multo lepidiora in Hebrçorum Rabbinis. Scribunt enim huiuſmodi phantaſmata ex ſemine Adam procreata fuiſſe centum illis & triginta annis, quibus ab vxore abſtinuit, poſtquam Cain fratrem interfecit. Pro ſingulari remedio iubent circulos ſeptem circum ſepulchrum fieri, ne cadauer intromittendũ ſubeant, eoque ad nocendum vtantur. Alcinous in dogmate Platonis retulit ad vaticinia, oracula, ſomnia, &c. Sed in veterũ Medicorum libris multa remedia reperiuntur ad Sympythos, & dæmone occupatos, & incubos, vt apud Actuarium & Alexandrum. Qualis eſt illa Hippocr. antidotus territis lemuribus & dæmonio occupatis. lunaticis cum ſpuma tauri, quæ in codice manuſcripto ſic legitur.

℞. nuces cupreſſi 50. *caricarum pinguium ſine nucleis, paſſ. mund. ab arillis ana* ʒ. 12. (*fortaſſe* ℥. 12.) *ladani, ſtyracis opt. myrrh. aſphalti, bdellii, radicis aſphodili, enulæ ana* ℥. 7. *cardamomi* ℥. 5. *ſabinæ* ℥. 4. *folii, coſti, ſpicæ, roſ. baccarum iuniperi ana* ℥. 3. *ſchœn. caſ. lentiſci ana* ℥. 2. *croci, cyperi, lybiſtic. ana* ℥. 1. *vini optimi & mellis quod ſatis. Nuces cupreſſi fractæ triduo macerentur in vino optimo, eoque lento igne*

ad vini conſumptionem aliquam, & cola. Tum in vini ℔. 2. carnes ficuum tritas diu contere vino, & additis mellis ℔. 12 iterum coque ad mellis craſsitudinem, & ſaculo excola, tum adde paſſulas, & dactylorum carnem, & in mortario diu contere. Hinc ſtyracem, ladanum, terebinthinam cum modico melle diu terendo in mortario miſce, ex quo pulueres coniunge ſedulo, & vitro repone. Da ℥. 2. vel ℥. 3. in catarrhis, fluxionibus, mulierum morbis a frigore & flatu.

Non iniucundum eſt, quod medicus quidam ſcribit contigiſſe nuper apud Aruernos in cœnobio quodam. Cum enim Pharmacopola, quē ſecum habebat inter dormiendum incubo laboraſſet, qui in eodem cubiculo erant, accuſauit. Se enim ab illis noctu prope iugulatum fuiſſe, conſtricto collo. Quod cum ſocii audacter negarent, totamque in eum culpam reiicerent, qui noctem inſomnem furore quodam percitus duxiſſet, iuſſus deinde eſt ſolus, laute cæna ſumpta, exhibitis etiam flatuoſis alimentis, dormire, cubiculo vndique optime clauſo. Redit paroxyſmus, dæmonem eſſe iurauit, cuius etiam faciem & geſtus mirifice depingebat. Neque vnquam illi aliter perſuaderi potuit, niſi vbi curationem initio conſilio adeptus eſt.

Pharmacopola incubo correptus.

ANTON. VALETII EXERCIT. XIIII.

INcubus ſymptoma facultatis animalis ob ſtructionem cerebri meatuū conſequens,

ab elato vapore craſſo ſpiritui viam præclu dente ortum habet. Hinc muſculis edendæ reſpirationi & voci dicatis illata noxa vocis interceptionẽ, aut eius incertæ, indiſcretæq; efformationem, difficilem cum tremore motum, ſuffocationem imaginabundam, clamandique deſiderium inducit.

Putatur nonnullis proprius ventriculi & diaphragmatis affectus, quod ſupinis dormientibus craſſiores perſæpe cibi os ventriculi & diaphragma premant, vnde efflatio & reſpiratio præpediantur.

Incubus quibus maxime familiaris.

Magna huius affectus habenda ratio, quia grauiores morbos, epilepſiam (vnde epilepſia nocturna appellatur) apoplexiam, maniam denique prænuntiat. Craſſioribus naturis, vt etiam pueris, familiaris eſt, ob meatuum anguſtiam, itemq; literarum ſtudioſis, quibus minuitur concoctio, & quorum cerebrum ſtudiorum aſſiduitate debilitatur.

Incubi curatio.

Iuuatur victu tenui, non flatulento, eupepto, non vaporoſo. Potus ſit vinum album, tenue, ſubadſtringens & dilutum, vel hydromeli. Vapores vt inhibeantur, vacuandi ſunt humores, e quibus ſuſcitantur, catapotiis, aut potionibus hieram recipientibus, qui ſi lenti ſint, ſic præparabuntur.

℞ hyſſop. paſſul. mund. ana M. 1. f. decoct. ad quart. 3. In colatura diſſoluat. oxymel. ſimplic. vel compoſit. vel ſcyllit ℥. 4. f. zulap. clar. pro doſib. 3.

Mox

Mox purgetur. Poſt purgationem, atque etiam venæ ſectionem (ſi plenitudinis notæ eam præceperint celebrandum) ventriculo ſumptis & admotis proſpiciendum, caput quoque roborandum, prius tamen vaporibus, ſi qui in cerebro conſtiterint, diſcuſſis.

De epilepſia. CAP. 15.

EPilepſia conuulſio eſt [a] *corporis. Naſcitur, vbi humor craſſus & frigidus offarcit anteriores ventriculos cerebri, ex quo vniuerſus motus, & veluti raptus totius corporis. Contorta* [b] *facies, inuoluntaria* [c] *ſeminis effuſio, & interim affectio, quæ apoplexiæ proxima eſt.*

Pueros fere vexat, quo tempore dentire [d] *incipiunt, vnde puerilis* [e] *morbus ab antiquis appellatus. Vt etiam lunaticus, quia interlunio nati obnoxii huic morbo exiſtimantur, vt & qui concepti ſunt fluentibus* [f] *menſibus.*

[g] *Perſeuerat hic morbus ad* [h] *annos pubertatis, ſoluique conſueuit in maſculis, cum ſemen emittere incipiunt. In mulieribus, quum primum effluunt menſes, quos annos ſi ſuperat, deſperata* [i] *res eſt.*

Naſcitur aliquando conſenſu [k] *ſtomachi, aut aliarum partium corporis. Aliquando ſpiritu quodam*

a Vniuerſi, eaque typica, cũ mentis & ſenſuum oblæſione.
b Nam quæ vicina ſunt, quæque communia (vt ſupra cõmemoratum eſt) ea primum maximeque affici ſolent.
c Doloris vi, & labefactata, ſeu reſoluta inſtrumentorum ſpermaticorum retentrice facultate.
d Cum ſeptimeſtres ſunt.
e Gal. comm. ad aph. 5. ſect. 1. libri 6. τῶν ἐπιδημ.
f Ob impuritatem ex ſynathriſmo.
g Aph. 45. lib. 2. & 7. lib. 5.
h Si achorum capitis copiæ morbi occaſionem non tollat.
i Quod impreſſa maneat maligna in cerebro, qualitas quæ naturæ beneficio non potuerit emendari.
k Vt in picrocholi ἄνευ.

quodam [a] *virulento ex partibus inferioribus ſublato in caput. Sæpe etiam primarius* [b] *cerebri affectus eſt.*

Quos vexat paroxyſmus, ſic habeto. Corpus quod rapitur loco lucido & [c] *mediocriter calido collocato.* [d] *Sublimiori capite, ex quo membra* [e] *ſuperne deorſum confricari debent.*

Dentes, quos ſæpe [f] *conſtringunt, vnde etiam imminet* [g] *ſuffocatio, vel manibus, vel quauis alia ratione* [h] *diducendi ſunt.*

Ex quo hac formula, & lingua, & palatum illinenda [i] *ſunt.*

℞. *theriacæ vel mithridatici* ℈. 4. *diſſolut. in* ℥. 1. *ſucci rutæ, cum penna, vel linteolo extremitati baculi alligato, palatum & lingua affricentur. Tum*

℞. *benzoini, mummiæ, picis nigræ ana* ℈. 1. *vniantur cum ſucco rutæ, fiat ſuffumigium pro naribus, aut eadem ſimul liquefacta naſo interiori inungantur. Vomitus, ſi fieri poteſt, excitetur oleo ex penna illito interiori parti oris. Alioqui perſeuerante paroxyſmo,*

℞. *caſt.* ℈. 2 *benzoini* ℈. 1. *diſſol. in oxymelitis ſcyllitici* ℥ 1 ß. *cum cochleari diſtractis dentibus ingeratur in gulam.*

Dydimus Medicus *extracto ſanguine e pedis pollice labra epileptici inungebat. Orpheus & Archelaus contaminabant faciem ex quacunque parte corporis ducto ſanguine. Atque ita ſtatim exurgere epilepticos teſtati ſunt. Pueris autem, ſublato*

paro

a Vt a corruptione ſeminis in mulierib. hiſtericis.
b A pituita, & melancholico humore.
c Vt foras euocetur humor.
d Vt reuocetur humor.
e Vt natiuus excitetur calor.
f Ex conuulſione temporalis muſculi, qui primum affici ſolet ob cerebri affinitatem.
g A ſuppreſſione excrementi fuliginoſi, vnde ſaliua a ſpiritus prohibitione craſſeſcit.
h Vt exitũ habeat fuligo, et cerebrum aeris inſpiratione recreetur.
i Ad correctionem præſentis ſymptomatis.

paroxyſmo, remedijs iam præſcriptis prohibenda eſt mali generatio ac labes, abſtinentia vini, vſu frequenti pulueris confecti ex pæoniæ radice & ſemine. viſco quern. puluer. contra vermes, & ſaccharo cando, quibus etiam ſoluentia miſceri poſſunt. vt, ♃. rad. & ſem. pæoniæ an. ʒ. 2. ſem. contra verm. ʒ. 1 rhei elect. ℈. 2. ſacchar. ℥. 2. f. puluis ſubtiliſſ. Detur ex cochleari ſemel aut bis in hebdomade, ſereno cælo, declinante luna, cum iuſculo. Poſt paroxyſmum clyſter iniiciendus, qualis hic veterum.

♃ decocti ariſtolochiæ, centaurii minoris, vel calamenthi ℔. 1. in quo diſſol. pul. hier. picræ, pul. hieræ diacoloc. ana ʒ. 3. olei cham. ℥. 3. ſacch. rubri, mellis communis ana ℥. 2. ſalis ʒ 3. Poſt clyſterem refouendi ſunt cibis boni ſucci. Ex quo melicratum imperandum eſt ex hyſſopi decocto, ſtæchados, calamenthi, aut ſyrupus acetoſus, oxymel ſimplex, oxymel ſcylliticum.

Deinde purgandum erit cum hiera piera, & hiera diacol. Hæc enim purgatio maxime probatur antiquis.

Nec omittenda phlebotomia [a] *ſi omnia conſentiunt.*

Iis vero, quibus inueteratur Epilepſia, *ad cautionem, venam* [b] *e malleolo diuides veris initio. iam progreſſo vere, melicrato hyſſopi, aut ſimili præparabis, & vt prius, purgabis. Aut, vt Veteres voluerunt, ampliſſimam colocynthida cauabis, reiectis ſeminibus, & interiore materia, tum vndi-*

[a] Si magnitudo cauſæ hoc poſtulet, materiæ orgaſmus, cerebri oppreſſio, hypochondriorũ obſtructio.

[b] Ad maiorẽ reuulſionem, vt fiat humor κατάρροπος. qui erat ἀνάρροπος.

quaque [a] *induces paſta. Deinde cauatam colocynthida, paſſo, aut alioqui vino dulci implebis, adiectis quatuor foliis rutæ, &* [b] *obolo cinnamomi, efferuebit vinum in calidis cineribus, deinde per noctem ſinetur in colocynthide. Poſtridie per linteum bene mundum percolabitur, & bibetur.*

Poſt purgationem reficiendum corpus eſt. Poſt tres dies, inde cucurbitulæ in hypochondriis affigendæ, deinde ſcapulis cum ſcarificatione. Aliquot diebus interiectis, iterum purgandi ſunt, ex eoque cucurbitulæ occipitio affigendæ, caput radendum eſt, aut certe detundendum.

Comparanda [c] *cucupha, & per interualla* [d] *purgandum, vt etiam Autumno ad helleborum veniendum ſit. Hoc modo veteres helleborum propinabant.*

℞. fibrarum radicis hellebori ℈. 2. diſtemperentur in ℥. 1. melicrati, deinde ſiccentur in vmbra, & pulueriſentur, tum adiecto eodem pondere piperis, modico melli miſceantur, vel e mulſa propinentur. Galenus libro primo de compoſitione medicam. κατὰ τόπȣς *plurimum commendat hieram diacolocynthidos, quæ helleborum recipit. Tentatis itaq; lenioribus remediis non eſt metuendus* [e] *vſus hellebori. Poſt hæc ſternutatoriis, quæ pul-*

a Ne exhalet humor.
b Vt granis 10. vel ʒ. ß.
c Ex cephalicis,
d Vt pil. ex hier. icra.
Quinetiam in epilepſia a pituita inueterata hæc præſertim veteribus ſolennia fuere remedia. vt,
℞ ther. veter. mithridatii, an. partes æqual. radic. enulæ campan. ℔. ß. ſaluiæ, ſtœchados, beton. ana ℥. ß. Temperentur vino maluatico, deinde fiat aqua ſtillatitia, mane vtatur. Aliud per noctẽ 16. Tetrabibl. 2. Sermon. 2.
℞. veratr. nigr. caſtorei. ſcamm. an. ʒ. 2. ex Aetio. camini theaici ſiue regi. icentaur. vitr. ſulph. viui, abroton. ammoniaci, opopanac, cuſem. rutæ ſylueſt. ana ʒ. 1. contuſa & cribrata excipiantur multa thymiamatis origanata, f. pilul. ad magnitud. fabæ Aegyptiacæ. e Cum delectu præſcripti.

puluerem [a] *rad. pæoniæ recipiant, & maſticatoriis vtendum erit.*

Sanguiſugæ etiam fronti, & per ambitum capitis, affigendæ ſunt. Fuerunt in veteri Medicina, qui eunuchiſmum, id eſt, caſtrationem [b] *maxime probauerint.*

a Vt venenata aura exhauriatur.

b Ratione vſus veneris, nō ſpermatis.

Formula ſternutatorii.

℞. pyrethri, pul. radicis pæoniæ ana ℈.2. nucis moſchatæ ℈.1. hellebori nigri puluerſati ℈.ß. fiat puluis, qui inſuffletur in nares. Eadem quoq; præter helleborum, maſtiche incorporata maſticatorium efficiunt. Vſus conſeruæ acori, aut ſtœchad. theriacæ, mithridatii, maxime conuenit, idq; [c] *iam purgato corpore. Electarium quoque Rhazæ, cuius* [d] *hæc eſt deſcriptio.*

℞. pyrethri, ſeſeleos, ſtœchados ana ʒ.10. agarici ʒ.5. cordumeni recentis & acuti, aſſæ optimæ, ariſtolochiæ rotundæ ana ʒ.1.ß. excipiantur omnia melle ſcyllitico. Detur auellanæ magnitune ieiunis.

c Cum tantū agitur de vi cerebri reſtituenda.

d Vide Rhazem lib. 9. ad Almanſ. cap. de epilepſia.

Galenus in libello de conſilio in comitialibus conquaſſatam ſcyllam in vaſe melliteo, id eſt, in quo antea mel repoſitum fuerit, aut alioqui coctū, recondit, vas pelle inducit, & fideliter occludit, tum meridiano ſoli obuertit, prohibetq; Aquilonibus: ſubinde aliter atque aliter obuertit, vt omni ex parte radii ſolis vas calfaciant. Scyllam colligit ſub Cane, quo tempore mel ſcylliticum præparatur, finitque quadraginta [e] *dieb. Poſtremo aper-*

e Toto tēpore caniculæ.

io vaſe, liquor, qui e ſcylla deſudauit, excipitur, & melle addito dulcatur. Doſis paruulis ʒ. ß. aliis, ʒ. 2. Materia reliqua ſcyllæ cum melle ſubigitur, atque eodem modo, ſed non tam vtiliter epilepticis imperatur. Alii ſuccum ſcyllæ pari mellis ponderi commiſcent, vt fiat mel ſcylliticum. Efficaciſſimum iſtud erit electarium.

℞ oſſis caluariæ humanæ ℥. 1. ſeminis pæoniæ maſcul. radic. eiuſdem pæon. ana ʒ. 2 ſaluiæ hyſſop. rut. ſicc. ana ʒ. 1. florum rub. anagall. & borrag. ana p. 1. ſeminis atripli. ʒ. 1. Vngul. aſini vſtæ, taliſuilli an. ʒ. 2. raſuræ eboris, corn. ceru. corall. rubr. ana ß. 2. diamargar t. frigid. & calid. ana ℈. 1 f. puluis ex omnibus. Deinde incorporentur in conſeruæ anth & borraginis an. ℥. 1. ß. mellis cum aceto ſcyllitico ad craſſitudinem cocti ℥. 2. theriacæ & mithridatii an. ʒ. 2. Pueros *vero clementius habere oportet.*

Inprimis vitæ ratio nutrici [a] *inſtituenda eſt, quæ generet lac vtile, ac paulo calidius, & ſiccius, quam temperatum ſit. Pueri corpus molliter* [b] *fricandum eſt, & inungendum, tum etiam caput detonſum ex oleo anethino, rutaceo, de maiorana, irino, adiecto pulueris momento. cyperi, aut ireos Cucupha quoque comparanda.*

℞. cyperi, ireos florentiæ an ℈. 2. ſem. ſeſeleos, & pæoniæ an. ℈ 1. capill. ven. florũ anthos, & chamæm an. ℈. 1. macis, cinnamomi an. gr. 8. Fiat pulnis pro cucupha. Sedes pueri [c] *inungatur melle, & ſucco rutæ, vel ſalis granum immittatur podici.*

a Condiantur tuſculana hyſſopo, ſaluia, & ſimilibus

b Vt fiat corp' εὐδιαφόρητον.

c Vt ei feratur aluus. Qui enim craſſiores ſunt, aluo quoque adſtrictiore, ii vt plurimum fiunt epileptici.

Paretur

Paretur electarium ex butyro, & ſaccharo, quo etiam nutrix papillas mammarum illinat.

Comparetur mel paſſulatum hoc modo.

℞. aga. trochiſcat. ℥. ß. infundatur in aquæ ℔. ß. agaricum detrahatur in eadẽ infuſione, detracto agarico, paſſulæ bene pingues diſtemperentur dũ turgeant, turgidæ in noua aqua coquantur ad extremum coctæ exprimantur in aqua, in qua coxerint. Expreſſio cum aqua rurſus coquatur ad mellis craſſitudinem. Paulo adultiores, vt qui ſecundum aut tertium annum ſuperant, paſſulis, prunis, ficubus eo modo maceratis vti poſſunt.

Iiſque electariis, & paſſulato melli pulnis pæoniæ & hyſſopi adiici poteſt. Purgentur ex ʒ 3. caſſiæ, [a] ex manna, & penidiis præparatis, vt ante dictum eſt.

[a] Caſſia non admodũ probatur ad curationem epilepſiæ, quod reſoluat.

Radix pæoniæ in taleolas diſciſſa, & ita tranſfixa, filo ſuſpendatur e collo.

Syrupus acetoſus, melicratum, abſinthii decoctum, cicerum rubrorum, vomitus iiſdem conueniunt.

EIVSDEM HOLLERII SCHOLIA.

Caducum, a cadendo, Comitialem, a Romanorum Comitiis; Lunaticum, quod motu lunæ commoueatur, vel interlunio natos corripiat, vulgo hunc affectum vocant, Auicenna puerorum matrem, nominibus impoſitis, habita ratione, vel ſymptomatum, vel loci, vel cauſæ efficientis, vel eorum, qui eo frequentius ſolẽt corripi, vt pueri. Apud Græcos tamen ſere ſemper a magnitudine nomen accepit. Ἐπιληψία

enim dicitur, quod ſenſum atque mentem pariter apprehendat, Antiquioribus ἱερὰ νόσος, id eſt, ſacer morbus, quo eius magnitudinem vt ait Galenus, deſignarent; ἱερὸν enim magnitudinem ſignificat. Quamquam ſignificationem etiam aliam alii afferunt, vel quod diuinus ſit morbus, & a diis immiſſus in vindictam, vel quod ſacram occupet animam. vel in capite fiat, tamquam animæ loco ſacrato. Ob eandem cauſam Hippocrati ἡρακλεία νόσος, nominatur, nõ quod Hercules, vt ait Galenus, eo morbo laborarit, ſed vt eo nomine τὸ δυσκαταμάχητον deſignaret: licet, auctore Ariſtotele, reuera Hercules epilepticus fuerit, veteribus Elephantiaſim quandoque dici, quod nullo remedio ſuperari queat. Ab omnibus morbis frigidis capitis diſtinguitur potiſſimum vehementi & inæquali corporis concuſſione, & ſpuma in ore collecta. Quæ tamen nota in leuiori morbo non apparet, vt eo, qui excitatur ob tenuiorem materiam, & fumum acrem. Facile enim & cito ſoluitur. Eſt autem cõuulſio omnium partium corporis non perpetua, ſed per interualla, cum mentis & ſenſus oblæſione, De cuius cauſis generationis modo, ac loco non eadem eſt omnium ſententia. Veterum enim prope omnium communis conſenſus eſt, ab humore craſſo, viſcoſo, & fere ſemper frigido procreari, obſtruente (vt quibuſdam placet) medium ventriculum cerebri, vel (vt aliis) poſteriorem, vel vtrumque, vel modo vnum, modo alterum, vel etiam primum, atque ita fieri, vt interceptis viis, ſpiritui ad neruos non pateat aditus. Addunt nonnulli non ſine probabili ratione, quandoque id contingere ob anguſtiam meatus a poſteriore cerebro ad ſpinam, vel imperforatam, aut ſtrictiorem lacunam

Gal. commẽt 6. in lib. 6. Epid. ſent. 7.

Aretaus addit.

Ariſtot. initio ſect. 30. Problem.

Epilepſiæ cauſa.

ad palatum, aut ad nares. Et certe Galenus de vſu partium ſcribit optime comparatum eſſe a natura, vt per decliues cerebri meatus, tum per palatum in os, tum per corpus narium, orificiis perſpicuis ac magnis, pituita, aut alia cerebri excrementa excernantur, ne animal frequenter corripiatur epilepſia, videmuſque per illam viam expurgari materiam, quæ epilepſiam excitauit, ac ſpumam ex ore educi. In contrarium tamen multa a doctis afferuntur.

Primum ab intemperie fieri non poſſe videtur, ſine vapore aut humore. Citius enim interiturum eſt animal, quam ad tantam perueniat intemperiem. Hoc enim modo corpus non conuelleretur, ſed ab omni prorſus actione deſiſteret. Licet Hippocrati duæ conuulſionis cauſæ ſunt, plenitudo & inanitio. Quod de particulari intelligendum videtur. Hæc autem & vniuerſa eſt, & mentem ſenſuſque omnes oblædit. Nam ſine mentis læſione conuulſio, etiamſi totius ſit corporis, epilepſia non eſt. Neque ab humore craſſo. Cita enim ſolutio materiæ & paucitatem & tenuitatem indicat, quod craſſa difficile moueantur. Idem demonſtrant oſcitatio, ſternutatio, ſpumæ per os exitus, tenuioris materiæ indicia. Fit enim ſpuma, cum frequenti inſpiratione & exſpiratione, violentoque motu, aqua tenuis agitatur, & ſpiritu, aut ſubſtantia quadam vaporoſa comprehenditur. Accidit quoq. frequentius ingenioſis hominibus, ob tenuem cerebri ſubſtantiam valde ſenſilem, victus rationem vaporoſam, flatus, vinum fumoſum, & ſimilia. Adde omnem epilepſiam per conſenſum a tenui ſubſtantia oriri, vt vaporibus bilis flauæ & porraceæ, eorundem agitatione & acrimonia, fumis, odoratis, aere, vel vento per nares concepto. Videtur ergo cauſa eſſe pituita tenuis, ſpu-

Epilepſiam a ſola non fieri intemperie.

moſa, bilis flaua, atra tenuior, aut eius ichor, vapor acris, odor ob cerebri exactiorem ſenſum. Neque etiam fit obſtructione ſpirituum tranſitum impediente. Oporteret enim vel motum in vniuerſum prohiberi, vel minui, quantitate ſpirituum, qui tranſeunt, non ſufficiente ad partes inferiores mouendas. Sed vehementior quam ante, apparet concuſſio, & motus inæqualitas. Probabilius multo, cerebrum in ſeipſum contrahi, vt expellat, quod noxium eſt, ſicut in ſternutatione, quæ veluti parua quædam epilepſia eſt, vt recte dixit Auicenna. Sed in hac excutitur, quod eſt in anteriore parte cerebri iuxta narium foramina. In illa, quia in poſteriore parte materia ſubſiſtit, difficilior materiæ diſſipatio, vnde pars affecta, & generationis locus intelligi poſſunt.

Auicenna fen.1. lib. 3. tract. 5. cap. 8.

Cognoſcimus a pituita fieri, ſi æger frequenter expuere ſolet, ſi ſomnus longior, & profundior, ſi ingenium ſtupidius, ex victus ratione, excrementis, actionibus, colore & ſimilibus. Contraria fiunt in biliofis. De ea quæ per conſenſum fit, dicetur ſequenti capite.

A dextra parte incipiens cum tinnitu aurium, clamore, ſtridore dentium, eiectione ſeminis, vehementi concuſſione, & quæ ab ineunte ætate conſenuit, aut hæreditaria eſt, grauiſſima, & quæ vix curari vnquam poſſit.

Contra, breuitas paroxyſmi, accidentium paucitas, recordatio, verecundia, & ſi ſine ſpuma fiat facileque rutæ, vel hyſſopi, aut ſimilium odoratu recedat, hæc omnia morbi facilitatem indicant. Soluitur aliquando, mutata ætate, victus ratione, & ſuperueniente quartana, in grauidis, edito fœtu, menſium profluuio.

In pueris, quos hic morbus frequentius corripit, nutrici inprimis proſpiciendum. Vtatur nu-

trix incidente & attenuante victu, vt lac ſubtilius, & calidius efficiatur, vt nuper diximus. Fiant ſacculi apponendi capite e cypero, iride Florentina, capil. ven. Ex iiſdem cum oleo anethino, rutaceo, irino, aut amaracino calidis inungatur caput, non abluatur. Sed prius detergentibus melle & aphronito cum tepida leniter eluatur, ſiccetur.

Quæcunque potu iuuant epilepticos, facultatis ſunt incidentis. Interim tamen quæ vires roborent non omittenda. Cruditas vitetur.

Galen lib.10 de ſimpl. medicam. fac.

Conueniunt in maioribus natu, & a ſanguine clyſma, ſanguinis miſſio e cephalica, prouocatio hæmorrhoidum, menſium in pituitoſis, oxymel ſcyll. ſyrup. de pomis com. pil. ante cibum, ſyrupi concoquentes, purgato a pituita & cruditate ventriculo, prouocatio vomitus (licet Galenus contra Eraſiſt. vomitionibus interdicat, quia manifeſte caput replent) repetita purgatio, pilulæ addito caſtoreo, theriaca, mithridate, niſi metus ſit a calidis) opiatæ, diæta, caputpurgia cum ſucco ſampſuchi, pyrethro, zinzibere, radice pæoniæ, ſuffumigia, cauteria. Nocent caſſia, catholicon, radix, vel ſuccus apii, quo tamen Galenus vtitur in conſilio epileptico.

A tota proprietate valent, & huic affectui maxime accommodata ſunt, ſcylla, enula campana, ſyrupus de pomis, pilulæ de euphorbio, pæoniæ radix. & ſemen luna decreſcente collectum, viſcus quern. maxime vero eius radix, ſeſeli, coagulum leporis, cinis cuculi, cranium hominis, oſſa humana neſcientibus data potui (valent etiã in arthridide) cornu alces, aqua gallitrici, theriacalis, agarici trochiſcati ſemen, palmæ Chriſti, vngula aſini, veſica apri, talus ſuillus, cor talpę, flos anagallidis rub. corallus, ſmaragdus, hyſſopus, inquiſſatio oris e ſanguine ægri, ſplen equi, cerebrum cameli, & muſtellæ, lapis pulli hirun-

dinis, oleum phil. de gagate. Non video tamen cur Gagatinum oleum epilepſiam tollat, cum ſcripſerit Aretæus in principio capitis imperfecti de comitiali morbo rerum graueolentium, vt Gelatis lapidis odoratum, homines nonnullos proſternere, & epilepſiæ præcipites dare, niſi fœtore ſuo iam acceſſione conflictatum ægrum excitet. vel (quod ſcribunt, rei Chymiſticę profeſſores) quia epilepticam materiam oleum iſtiuſmodi attenuat, digerit, ſiccat. Ex Euonymo cap. de oleis metal. laterib. ſuccino & gagate. Balſamum, ol. de piperib. de cucumere aſinino naribus inditum, vtil.

Cæterum lapidem pulli hirundinis ſic comparabis. Diſſectis ex prima fœtura hirundinum pullis ante plenilunium, in ventriculis eorum lapillos duos inuenies, alterum verſicolorem, alterum vnicolorē. Hos, priuſquam terram contingant, in cerui aluta colligato, brachio & collo geſtati, epilepticis medentur, atteſtante Dioſcoride.

Dioſcor. cap. 49. lib. 2.

Pueros ſæpe vexat] Pueris familiaris duabus de cauſis, vna ob multitudinem humoris & vaporum, vnde etiam in illis ſomnus multus, & profundus, vt ſcribit Ariſtot. de ſomno & vigilia: altera, ob vermium putreſcentium tetrum vaporem ad cerebrum aſcendentem, aut eorundem viuorum, ſed materiam commouentium. Auicenna ſcribit, ab epilepſia fere tutos eſſe, quibus in capite fiunt vlcera, apoſtemata, fluxus narium. Nutrici imperandus aquæ potus, vt etiam Ariſtoteles præcepit, vel hydromel, victus attenuans, abſtinentia a coitu, ne lac corrumpatur, aut eius materia alteretur, purgatio humoris peccantis, exercitium, electaria, lac aſininum, in quo cocta ſint, vel infuſa, quæ affectui conueniunt Pueris vero puluis cum melle aut lacte; cauteriū in poſteriore parte capitis præſertim ſi ſint obe-

Ariſtot. ſub finem libelli de ſomno & vigilia.

ſiores, puluis inſperſus capiti. Grandioribus, clyſteres leuiter purgantes & attenuantes, ſyrupi, potio purgans, bolus. In vermibus, quæ necant vermes, vnguenta ex amaris admota non ori ventriculi, ſed vmbilico. Mithridatium & theriacam, tamquam fortiora, Galenus vituperat loco ſuperius citato.

Scapulis cum ſcarifi.a.] Petrus Merenda ſcribit in comitiali morbo admodum vehementi, exiguo interuallo ſæpius repetente, nec aliis remediis cedente, ſe quam plurimos per admota collo prope ſcapulas rubrificantia medicamenta, donec veſicæ excitarentur, breui temporis ſpacio ad priſtinum rationis vſum frequenter perduxiſſe, & ab acceſſionibus liberaſſe, qui deinde decenti curatione, ad integram ſanitatem perducti fuerunt. Sed hoc faciendum eſſe poſt purgationem, niſi morbus vrgeat. Sed neque hæc, neque ſetones, neque cauteria conueniunt circa caput, niſi morbus cerebro ſit eſſentialis, vt fiat diuerſio a cerebro.

ANTON. VALETII EXERCIT. XV.

EPilepſia morbus eſt quodammodo apoplexiæ proximus, cũ idem locus in vtroque patiatur, & idem humor in cauſa ſit. Verum apoplexia ob omnimodam carentiam illius, quæ ad neruos defluit potentiæ, epilepſia propter motum vitioſum generatur. In hac enim cerebrum (ſi primarius ſit, & per cerebri eſſentiam affectus) materiam ſua vel craſſitie medium & poſtremum cerebri ventriculos obſtruentem, vel maligna qualitate

Gal. commẽt. ad aphor. 45. lib. 2.

Galen. cap. 5. lib. 3. de loc. mal. affect.

oblædentem, excutere nititur, vnde omnium ſenſuum & facultatum animalium offenſio, ſaltuoſorum motuum atq; conuulſionis corporis totius conſequutio affertur.

Epilepſia alias grauior, interdum mitior. in qua ſtertor, dentium ſtridor, partium faciei peruerſio, corporis totius iactatio vehemens, ſpuma multa, ſeminis effuſio, & in ipſo caſu acclamatio, ea grauis admodum cenſetur, & fere incurabilis. Statim enim iugulat & acceſſionum continuatione, & ſymptomatum vehementia. Vbi vero vel multa, vel plurima ex ſignis commemoratis abſunt, leuior exiſtimanda.

Paul. Ægin. cap. 13. lib. 3.

Epilepſiæ curatio.

In curatione duo tempora maxime obſeruanda, paroxyſmi vnum, intermiſſionis alterum. In priori videndum, vt quam citiſſime paroxyſmus ſoluatur quod fiet, ſi corpus primum colligatur, membra extendantur, inprimum colligatur, membra extendantur, iniiciantur primum vincula dolorifica in articulis brachii, & crurum, theriaca, mithridat confectio hieræ ſimpl. ſinap. in os indantur, in aures & nares oleum roſmarin. aut aniſi, aut ſaluiæ arte chymica factum immittatur, eodem ſuturæ coronalis & lambdoides inungantur. Huc pertinebunt & artuum frictiones, vt in apoplexia, & clyſteres, cum in ipſa acceſſione, tum extra acceſſionem iniiciendi. Qualis hic eſt.

℞. radic. fœnic. ireos, pæon. ana ℥. 2. rutæ ab-

ſint. ſalu. beton. hyſſ. maioran. ana M. ß. flor. ſtœchad vtriuſq; & beton. ana p. 1 f. decoct. & col. ad ℔. 2. In qua diſſolue confect. hier. & diaphœnic. an. ℥. ß. ſacchar. rubr. ℥. 1. vel ʒ. 10. ol. chamæ. & rut. ana ℥. 1. ß. ſal. gemm. ʒ. 2. f. clyſter.

In intermiſſionis tempore prouidendum ne repetat paroxyſmus. Id commodiſſime fiat victu calfaciente & exſiccante, purgantibus medicamentis, ſed apparata prius cum ſyrup. accommodatis & cephalicis aquis materia, vel hoc apozemate.

℞. rad. ſcyl. præparat. angelicæ, enul. camp. pæon. mar. acor. radic. ireos Florent. an. ℥. 1. polypod. quern. ſem. cartham. paſſul. mund. glycyrr. raſ. ana ʒ. 6. beton. hyſſop. thym. chamædr. chamæpit. viſci querni, meliſſophyl. an. M. 1. ſemin. ſeſeleos, pæon. marin. an. ℥. ß. ſemin. aniſ. fœnic. an. ʒ. 2. flor. anthos, geniſt. cardiacor. ana p. 1. ß. ſalu. maioran. an. M. ß. f. decoct. ad ℔. 1. In colatur. diſſol. ſyrup. de hyſſop. de bizantiis, & oxymelitis ſimpl. ana ℥. 1. f. apoz. clar. conditum cinnam. vt dec. pro doſib. 3.

Ex huiuſmodi decocto licebit ſyrupū ſolutiuum, magiſtralem vulgo dictum, conficere. Vt ſi in quartar. 3. colaturæ ſuperioris infundantur turpethi bene gummo. ℥ ß. cum tantillo zinzib. folic. ſen. mundator. ℥. 2. agar. ℥. 1. cinnam. parum, & expreſſione poſt leuiuſculam ebullitionem facta, addantur ſyr. laxa. roſ. pal. ℥. 2. ſacch. q. ſ. Huius ſyrup. ℥. 1. ß. vel ℥. 2. dabuntur bis in menſe cū aq. bugloſſ. vel beton. quæ doſis aluū ſi ſegnius moueret,

diaphœn ʒ. 2. addi poſſent. Sed & poſt inſtituti a; ozem. vſum ſic purgabitur,

♃ rad. & ſem. pæon. mar. ſem. fœn. an. ʒ. 2. fol. hyſſ. beton. capill. ven. an. M. 1, flor. cardia. p. 1. f. dec. ad doſ. In colatura infund. agar. troch. ℈. 4. fol. ſenn. mund. ʒ. 2. cinna. parum. In expreſſione diſſ. hier. ſimpl. ʒ. 2. ſyr. capil. ven. ℥. ſs. f. potio.

A purgatione ſi miſſione ſanguinis opus videatur, ſecabitur malleoli vena, vt ex libro Galeni De cur. rat. per ſang. miſſi. præcepit Auctor. Mox vero robur capiti conciliandum eſt ſumptis & admotis. Sumuntur electar. conſeru. opiat. condita, quæ non modo vires reficiant, ſed etiam morbi cauſam oppugnent. Vt,

♃ conſer. bugloſſ. borrag. anthos ana ℥. 1. ſs. confect. alkerm. ʒ. 2. electar. læt. Gal. & de gem. ana ʒ. ſs. pulu. radic. pæon. Ariſtoloch. ana ℈. 1. raſur. ebor. corn. ceru. corall. ana ℈. 2. cum ſyr. de hyſſop. f. opiata.

Hanc dicebat Siluius ſibi omnium ad epilepticos confectionum inſtar eſſe. Dabat ad nucis auellanæ magnitudinem mane, aut veſperi dormituro. Huius loco hæ tabellæ vſui erunt ♃ myrrh. elect. corall. rub. raſur. corn. ceru. & ebor. ana ʒ. ſs. ſem. pæon. mar. viſc. quern. & cran. hum. interioris ana ℈. 1. cum ſacchar. in aqu. bugloſſ. diſſol. f. tabell. pond. ʒ. 2. Æger c. vnam mane, aut ſero.

Interim errhina & apophlegmatiſmata ad pituitæ deriuationem, ſacculi, ſuffitus, lixiuia, litus ex oleis conuenientibus ad confirmationem capitis conferent.

His omnibus ex arte adminiſtratis ſi perſtiterit affectus, opportunũ erit guaiacis decoctum, vel rad. Cynaræ, vel ſalſ. Parillæ (addit. rad. pæon. angelicæ, & al. cephalicis) bis in die, mane & veſperi dare, quod præterquã quod incidit, tenuat, exſiccat, malignam quoque qualitatem, quæ hic ſuſpicione non caret, abigit. Dein iteranda purgatio. Poſtremo his ſi remediis æger non leuetur, ad cauteria confugiendum carneæ brachii parti, vel extremo occipiti, vel poſt aures admouenda, aperto diu vlcere, recidiuæ metu.

Cæterum, ſi infans fuerit qui ægrotat, quãquam nihil moliendum videatur, quod ætate ad bilioſiorẽ ſicciorem q; ſtatum tranſeunte, & victu moderatiore adhibito, ſua plerumq; ſponte morbus euaneſcat, proderit tamẽ puero certam vitæ legem nutrici præſcripſiſſe vini & veneris vſuram ſubduxiſſe, imo & catharticum exhibere. Quinetiam puero aliquid ſyrup. laxat. roſ. pallid. cum pulte poterit exhiberi. Mox infantuli caput hoc inungetur linimento. *Paul. Ægin. cap. 13. lib. 3.*

℞. ol. irini & aneth. ana ℥. ß. radic. acor. fol. abſinth. & rut. puluerat. ana ʒ. ß. cum cera pauca f. linim.

Nec omittenda ſunt τὰ φυσικὰ βοηθήματα, quæ appellant, amuleta, diligenter ab Auctore e veterum monimentis petita. Hinc nodulum Siluius præſcribebat, cuius vaporem demiſſi, in ſinum naribus epilepſiæ obnoxius inſpiraret.

♃. ſem. pæon. & radic. viſc. quer. corall. rub. ana ʒ. 2. f. nodul. aut ſaccul. collo geſtandus, &c.

De epilepſia per conſenſum a ſtomacho. CAP. 16.

Sanguis e[a] poplite, vel malleolo trahatur, aut eodem[b] loco fiat ſcarificatio, ſæpe repetita purgatio ex his[c] pilulis.

♃. *pul. hieræ picræ* ℈. 2. *agar. trochiſ. rhe. elect. ana* ℈. 1. *maſtich. ſantal. citrini, macis, roſ. an. Gr.* 6. *cum ſucco citri fiant pilulæ,[d] aut idem puluis incorporentur in* ℥. ß. *catholici, vt fiat bolus.*

Aut omnia diſſoluantur in ſero caprino, vel decocto cicerum rubrorum. Inungatur ſtomachus cum ol. maſtic. ℥. 1. *coralli rubri, & pul. rad. pæoniæ ana* ℈. 2. *Corallus, radix pæoniæ, iaſpis viridis, e collo ſuſpendantur, vt contingant ſtomachum.*

Cæterum materiæ morbi habenda[e] ratio eſt.

Quibuſdam enim[f] gracilibus & iracundis in ieiunio influit in ſtomachum admodũ ſenſilem ſanies biliosa. Quibus panis per ſe, ſi non ſitiunt, alioqui ex vino albo tenui, diluto, auſteriuſculo, aut vino granatorum remedio eſt.

Aliquando crapula in cauſa eſt. Nonnunquam humor craſſus & frigidus. His ſupradicti ſyrupi[g] incidentes conueniunt, eadẽ quoq;[h] purgatio & vomitus. Quod ſi ex ſpiritu venenoſo, qui ex parte aliqua in caput attollitur, præliganda[i] pars eſt. Cucurbitula affigenda loco.

Locus[k] theriaca, mithridatio, contrita anagal-

lids

a Ad reuocandum curſum, & prohibendam generationem.
b Si non detur ſecandi venã occaſio.
c Cum cephalicis, tum ſtomachicis.
d Huc quoq. ſpectant catapotia ex rheo & aloe confecta.
e Vt materiæ morbificæ generatio prohibeatur, tollaturque collectio.
f Quibus latæ ſunt venæ.
g Vt oxymel ſimplex & ſcylliticum.
h Ex hiera vtraque.
i Vt aditu ad cerebrũ prohibeatur ſpiritus ille venenoſus.
k Vnde tollitur aura venenata.

lide rufa inducendus eſt, vicinia in veſicam at tollenda ex ſinapi, pipere, euphorbio, incorporatis theriaca, vel melle anacardino.

Quod ſi locus præligari non poteſt, vt matrix, renes, cucurbitulis vtendum erit cum ſcarificatione. Poſtea purgandum [a] eſt, ſi fuerit opus, & empla ſtra, vt prius, ad regionem partis [b] apponenda.

a Pilulis iam præſcriptis.
b Et ſi hiſterica ſit mulier, hiſterica erunt remedia preſcribenda

EIVSDEM HOLLERII SCHOLIA.

Epilepſia aliquando fit in cerebro tantum, ſine vlla partium ſubiectarum concuſſione, ſed ſolius capitis. Quod rarum eſt, a me tamen annotatum & obſeruatum in ſacerdote quodam annos triginta nato. Illud Medicis viſum eſt contingere maligna aliqua materia in dextro ventriculo contenta, præſertim cum in dextram partem caderet. Sæpiſſime fit per conſenſum, tum ob cauſas ſuperius dictas, tum propter autam ex aliqua parte ad cerebrum ſublatam. Florentis ætatis nobili Scoto, Iacobo de Flamin, pilo rufo, e ſura dextra, veluti gutta crampa (vt vulgo appellant) incipiebat, inde totius corporis concuſſio cum ſpuma. Soluebatur vomitionibus bilioſis, eoque affectu corripiebatur declinante luna ad interlunium. Monachus de Chantecler Pariſienſis, annorum triginta corpore nigro & piloſo, e malo curato liene in febre continua vapor quidam menſtruis interuallis cum tumultu exiliebat Qui vbi ad ſiniſtram mammam peruenerat, modo pronus, modo ſupinus concidebat ſine ſenſu & motu. Poſtea confricatis aceto temporibus, oculos aperiebat, manum loco dolentem oſtendens, ἄφωνος, non loquens. Liberatus paroxyſmo noctem conſequentem inſomnem ducebat.

Epilepſia ſine partium inferiorum concuſſione in Sacerdote, obſeruata.

Scoti epileptici hiſtoria.

Monachus Pariſienſis epilepticus.

Carnotenſis adoleſcens, epilepticus.

Scotus alter epilepticus.

Picardus adoleſcens epilepticus.

Gal. ca 5. lib 1. de loc. affect. & ca. 7. lib. 3.

Carnotenſi adoleſcenti e minimo digito ſiniſtro ad regionem cordis perueniebat, vnde palpitatio. Hinc ad caput, vnde caſus. Aura aſcendente manus conuellebatur. Alteri Scoto annorũ 20. incipiebat a tremore dextri brachii, ad mammã progrediendo, vnde conuulſio ſine ſenſu, memoria, & voce. Reuocabatur cibo & potu, quæ non ſentiens quoque deglutiebat. Multis fit primum tremor & conuulſio brachii, deinde capitis concuſſio. Anno 1555. Martii 8. die, in adoleſcente Picardo annos nato 15. a torpore manus dextræ initio accepto, contrahebantur tres primi digiti, index vi extendebatur. Ita cadebat ore torto oblique brachio, & corpore inflexo. In alio ab articulo humeri mali initium, deinde tremor totius brachii, ex quo adſtrictio dentium & caſus. Multis a crapula, aliis a venere, aliquando a tumoribus commouentur conuulſiones epilepticæ. Sæpiſſime ab vtero, vel ob imprægnationem, vel retentionem aut corruptionem ſpermatis, vel ſecundinę. Ab inedia etiam huic morbo inimiciſſima, vt quæ inter ea, quæ caput replent excellat, vt inde quoque brachia, manuſque vehementem tenſionem ſentiant, & imbecillior ſtomachus grauiter offendatur, vt ſcribit Galenus.

Varia eſt horum omnium curatio. Ligatio ſupra locum, ſanguinis miſſio e vena proxima, cauterium vel veſicatorium in parte affecta, ita vt vulnus diu relinquatur apertum, oxyrhodinum capiti affuſum, frictiones in paroxyſmo, fumigia, ſuccus rutę vel trifolii naribus impoſitus, vel vt vult Apuleius, ſuccus anagallidis rubr. cum melle, vel ireos, vomitiones ventriculo pleno (alioqui noxiæ, vt Galenus docet) ſternutatoria poſt purgationẽ, in ieiunis, vel ira, melicratum, vel mica panis vino intincta, in ventriculo affe-

ᵭo, leuia medicamenta(nam a fortioribus ſemper læditur) pilulæ, opiatæ, pulueres a paſtu, emplaſtra, ſacculi, tryphera perſica in vteri affectibus, peſſaria, eductio eius, quod retinetur, corroboratio vteri; in grauidis, emplaſtrum pro matrice, vnctio, ſacculus, &c.

Agarici.] Non ita magna vis purgandi ineſt agarico, niſi in magna doſi. Huic affectui mirum in modum conuenit. Ventriculo tamen infirmo, colicis doloribus opportunis, nauſeabundis initio morborum phlegmaticorum non exhibẽdus: Propterea Auicenna in quartanæ phlegmaticæ curatione, gradatim peruenit ad agaricum, cui ſuffragatur experientia.

ANTON. VALETII EXERCIT. XVI.

EPilepſiam eſſe per conſenſum a ventriculo, mordicatio, nauſea, cibi inordinati appetentia, oſtendunt. Eius curatio traditur a Galeno cap. 5. lib. 5. de loc. mal. affect. cum hiſtoriam de Grammatico recitat. Humor vitioſus, qui ventriculo continetur hac potione excludi tur.

Epilepſiæ ex conſenſu vẽtr. curatio.

℞ hieræ ſimpl. & diaphœn. ana ʒ. 2. ſyrup. de abſinth. vel ment. ℥. 1. vel ʒ. 6. aquar. beton. & hyſſ. an. ℥. 1. ß. f. potio.

Vel ſi vomitus ſatis eſſe videatur, concitabitur, ex penna oleo illita, & in œſophagum immiſſa, vel vomitorio: ſubinde etiam idem ventriculus repurgandus. Roborabitur aſſumptis, electar. aromatic. roſ. diarhod. tria ſantalo, admotis, vt litu ex ol. nucis moſcha-

Epilepſia veneno ſi vaporis ad cerebrũ aſcenſu curatio.

tæ, maſtic. cydon. &c. Quod ſi ſit epilepſia e veneoata aura ad cerebrum conſcendente, fortis ſupra tranſmittentem partem ligatura, eaq altior paulo, ad vaporis aſcenſum inhibendum, conuenit, & lepidium emplaſtri modo parti adhibitum, quo virus exhalare cõmode queat. At ſi caput iam obſeſſum ſit, emplaſtra ex alto trahentia, aut ruptoria, ad coronalem ſuturam admouẽda. Interim cardiaca, tum ſumpta, tum applicita iuuabunt.

De [a] Melancholia. Cap. 17.

Melancholia nonnumquam vitio cerebri [b] & capitis, quod cum calidius fit, ſanguinem [c] adurit, atq; eo aduſto fumi melancholici animum exagitant. Eiuſmodi enim facie fere ſunt admodum rubente, rubore quidem ſaturato, & tandem liueſcente. Quibus etiam aliquando adnaſcuntur [d] puſtulæ. Deinde etiam qui flauo ſunt [e] colore, quibus caput calidius, bilem adurit.

Alii vero [f] vitio lienis aut [g] hepatis melancholicum ſanguinem toto corpore [h] colligunt.

Tertium genus melancholiæ eſt, quæ hypochondriaca dicitur. Horum omnium ſigna & phantaſmata ex libello de [k] melancholia Aetius tranſtulit, quædam etiam Aurelianus annotauit in Chronicis.

a Quæ delirium eſt febris expers cum triſticia & metu ſine cauſa manifeſta coniunctum.
b Suo temperamento immutati.
c Non pituitam. Sanguis enim materia eſt humoris melancholici, tunc venenata qualitate affecti.
d Humoris ſanguinei ſoboles per aduſtionem.
e Quorũ ſuffuſio ſtabilis eſt ex naturali vitio œconomiæ.
f Per ſynathriſmum ſeu collectionem. *g* Per generationem. *h* Et ii diſtentas habent ſanguine venas, cum habitu corporis extenuato, ſqualido & ſicco. *i* Ex melancholici humoris in hypochondriis ſynathriſmo. Hæc vero melancholia ructus & flatus cum diſpepſia habet coniũctos. *k* Qui liber Galeno tribuitur.

Itaq; initio mali repellentib. vtendum eſt, oxyrhodino, aut mixta materia mediam, vt chamæmelino, & quæ de Soda dicta ſunt, multo magis, ſi non intemperies ſola adſit, ſed & aliqua obſtructionis ſuſpitio comitetur.[a] Phlebotomiam omnes fere imperant, atque in primo genere [b] cephalicam, in [c] ſecundo ac [d] tertio, mediam præferunt.

Hippocrates in libello de virginibus ſcripſit virgines interim fieri melancholicas, reſiſtente menſtrua purgatione, idque multo magis, ſi vruntur amoribus. Idem quoque viduis accidere conſueuit, dum curis & mœrore animum conficiunt. In his enim ex vehementi animi motu cerebrum laborat, atque ideo infirmatur. Refluit ab vtero ad cor ſanguis vitioſus, atque ita animam corrumpit. His vena malleoli [f] aperienda eſt, aut idem locus per interualla, repetita ſcarificatione vulnerandus. Probatur etiam vena [g] quæ inter annularem & minimum, vel medium & annularem digitum excurrit. Perſeuerante malo vena in fronte diuiditur. Oportet autem latum [h] vulnus inferre venæ, & ſi quidem ſanguis craſſus eſt, ſemel ac plurimum detrahere, ſi minus craſſus fluat, depletis vnciis duabus, abſtinendum.

[i] Alimẽta e media [l] materia inſtituenda ſunt.

a Ad declinationem cauſæ antecedentis, amotionem coniunctæ, temperamenti reſtitutionem, & ſuperſtitis materiæ pręparationẽ. *b* Melancholia ſcilicet, quæ localem habet in cerebro generationem. *c* Melancholia totius corporis, & hypochõdriaca. *d* Medianam vulgo dictam quæ æque vacuatur a capite, ac e toto corpore, ad generationẽ prohibendam & corrigendum ſymptoma. *e* Vt fiant menſtruades, & fiat humor κατάρροπος, qui erat ἀνάρροπος. *f* Præſtiterit medianam, aut baſilicam pertundere. *g* Vt exitum habeat craſſior ſanguis. *h* Hæc ad generationem melancholici humoris prohibendã pertinent. Cum hac vero victus ratione, lactis aſinini vſus (ſi min⁹ obmurmurẽt hypochondria) mirifice cõfert. Item balneũ aquę dulcis egelidæ, diuturnus ſyrupi violacei vſus vere nouo. *k* Neq; imbecilli, neq; forti. Dicuntur autem media, quæ ſunt ſatis alibilis, vt pipiones, perdices, vitulina caro.

Panis triticeus bene coctus, vinum album, tenue, odoriferum. Omnino cruditas [a] vitanda eſt, & potus ſine [b] cibo, vel in fine paſtus.

Clyſteribus per interualla vtendum eſt, primum quidem leuioribus, qualis hic eſt.

℞. furfurum hordei M. 1. ſummitatum anethi, chamæmel. meliloti.an. M.ß. ſem. rutæ & fœnic an. ℨ.2. Fiat decoctio ad ℔. 1. In colatura diſſolue mellis anthoſati, ſacchar rub an. ℥ ß. ol. [c] ℥. 3. Poſtea vero decoctioni adiiciemus polypodii ℥.1. atque aliquando diſſoluemus caßiæ, [d] aut cathol. ℨ. 6. aut hieræ [e] picræ vnc. ß. vel diaphœnici, vel diapruni tantundem. Ex quo materia [f] purganda eſt. Sed præparanda prius leuioribus [g] quidem remediis quæ in epilepſia diximus, & capite de incubo, cum his etiam.

℞. ſucci borrag. ſucci bugloßi, depuratorum ana ℔. 2. ſucci pomorum odoriferorum (curtipendula vocant) ℔. 3. folliculorum ſennæ ℥.4. ſem. aniſi & fœnic. an ℨ 2. Senna diſtemperetur diem integrum in ſuccis, deinde leuiter bulliat, & cũ ſacchari ℔. 1 ß fiat ſyrup. clarificatus & aromatizatus. Doſis ℥. 2. [h] cum aqua bugloßi, borraginis, lupulorum, fumariæ, cuſcutæ, aut ſero lactis. Melancholia leuiter & per interualla purgari debet. Itaq; folliculorum ſennæ [i] ℥. ß. ℨ.7. ℥ 1. in iuſculo galli decrepiti, gallinæ, pulli aut alterius carnis, vel piſcium decoquimus. Deinde ſorbetur iuſculũ. Alioqui foliorum ſennæ ℥.ß ſem. [k] aniſi, cinnamom. ana ℨ. ß. florum anthos & borraginis, florum

a Quod obſtructiones pariat.
b Idem omni melancholiæ genere
c Vt olei violacei.
d Vel vtriuſque ℥. ß.
e In opiata, nõ in puluere.
f Vſu clyſterũ melancholica collectio vacuanda.
g Vt decoctio polypodis lupul. ſcolop. borrag. radicularum aperientium cũ ſyrupo capil. ven. de biſantiis oxymel. ſcyllit. modo in hypochondriis non ſit ſinathriſmus.
h Vel ℥ 3.
i In ſingulas doſes.
k Vt diſcutiantur flatus quos ſenna excitat.

violarum

violarum ana P.1. fiat infuſio, vel decoctio in ſero caprino. Aliquando ſemunciam [a] *caſſiæ, aut catholici adiicimus. Galenus & reliqui Medici probant purgationem ex pul. hieræ picr. ʒ. 1. pul. epithymi ʒ. 2. Sed hæc purgatio æſtate non conuenit potiusque vtendum erit caſſia, aut cath. diſſol. in ſero lactis. Vbi cholera & pituita ſalſa exuperarit, confectio hamech ad ℥. 1. vtiliter præſcribetur. Decoctum in quo medicamenta diſſoluuntur, hoc modo melius fit.*

♃. ſummitatum abſinthii & fumariæ an. P. 1. trium florũ cordialium an. P. ß. Fiat decoctio, aut infuſio ſupra calidos cineres. In col. expreſſa diſſolue [b] *medicamenta.*

Vbi vigiliæ vrgent, potius hoc nõ imperare licet.

♃. triphéræ Perſicæ ℥. ß. ſpecierum hieræ picr. Galen. ʒ. 6. epith. pul. foliorum ſennæ ana ℈. 4 cum modico ſacchari violati fiat mixtura. Doſis ad ℥ ß. diſſolutam in ſero caprino. Ad ſomnum vero conciliandum ſequentia imperabis.

♃. chamæmel. anethi. violar. ana M. 1. flor. alb. nymphææ, calic. papau. ana M. 1. folior. ſalicis vitis, malu. ana p. 1. f. decoctio, qua abluantur manus, pedes, &c.

Ex Philonio ad lenticulæ magnitudinẽ, caphuræ pauculo & albumine oui fit elychnium in nares immittendum ad ſomnum. Pulueres quoque ſubinde imperandi ſunt, & condita, vt,

♃ pul. elect. lætificantis ʒ. 3. ſacchari roſati, &

a Vt, ♃. caſſ. recens extractę ℥ ß. f. bolus. Detur, & ſuperhibet dilutum ʒ. 3. foliorum ſennæ in decocto prunorum damaſcenorum infuſorum.

b Vt trypheram perſicã, ſi ſit contumacior humor. Vel infunde in decocto conuenienti, aut caprino ſero, folio. ſennę ʒ. 1. ß. diſſolue catholicum cum dupla ſenna & rheo.

violati ana ℥. ß dentur ʒ. 4. in cochleari cum modico vino albo odorifero. Aliud.

℞ elect. lætificantis [a] & diamargarit. ana ʒ. 2. ß. citri, melonum, cucumeris, citrulorum an. ℈. ß. ſacch. roſati, quod ſufficit. fiat mixtura, aut, ſi vis, incorporentur in conſ. borraginis, bugloßi, roſ. an. ℥. ß. Fiat conditum. Plereſarchontica ſero & mane cum vino, confectio alkermes, diamargari. calid. Theriaca aromatica Galeni, e citro, diagalanga, diacuminum (præſertim in hypochondriaca) dianthos, electarium de gẽmis, e moſcho, cum aqua bugloſſ. & vino odoro proderunt.

[b] Balnea temperata per interualla conueniunt.

Cucurbitulæ leues in hypochondriis, quæ diſcutiant flatus, atque vbi dolor eſt, cum [c] ſcarificatione. Vbi vero pertinax morbus eſt, ſecandæ [d] venæ capitis [e] & ſanguiſugæ affigendæ. Aperiendæ infernæ [f] purgationes, vis pharmacorum augenda [g] eſt, imperandaque hiera diacol. quæ epithymum, aut ſennæ puluerem, deinde etiam quæ helleborum recipiat.

Helleboriſmis [h] quoque vtendum eſt. Nec enim fruſtra dictum eſt ab antiquis indigere helleboro, qui mente non ita conſtarent. Itaque ſic imperabis.

℞. pul hieræ diacol. ℈. 4. pul. epithymi, & foliorum ſennæ ana ʒ 2. Excipiantur modico melle. Deinde in ſero caprino diſſoluantur. Fiat potus.

℞. ra-

a Rhazes li. 5 Cõtinentis, & libr. 9. ad Almanſoré.

b Confectio alkermes cũ quadrupla borraginis conſerua ſit tibi omnis in ſtar conditi. Vt. ℞. confect. alkermes ℥. 1. ß. conſer. borrag. ℥. 3 f. miſtura. Detur ad magnitudinem nucis auellanæ.

c Hæc ſcarificatio inutilis.

d Recta frõtis, aut vena puppis, quæ in occipitio eſt.

e Hæc potiſſimum locũ habent in melancholia, quæ localem habet in cerebro generationem.

f Vt hæmorrhoidũ, menſtruorũ, ſi ſuppreſſa ſint. g Vt æquali medicaminũ exceſſu contrarius naturæ exceſſus abigatur. h Purgationibus ex helleboro albo, aut nigro.

℞. ramentorum [a] helleb ℥.1. Fiat infuſio per tres dies in aquæ pluuialis ℥. 4. deinde lento igne decoque ad tertias. Col. addantur mellis optimi deſpumati ℥. 2. Huius mellis cochleari puluerem hieræ diacoloc. miſcebimus. Reliquum mel ſeruabimus, & per interualla cochleare dabimus, diſſolutum in pingui iuſculo, vt incitetur [b] vomitus. Alius helleboriſmus.

Raphanus acerrimus in taleolas diuidatur. Ramentorum hellebori ʒ.3. Taleolæ configuntur, transfixas ſub dio per noctem collocabis. Poſtridie ramēta detrahes, & ita diligenter, vt nihil remaneat hellebori. Ex quo taleolas in oxymelite 3. horis macerabis, maceratas comedes, & oxymel ſuperbibes.

Poſt horas aliquot vomitum ciebis. Quòd ſi vēter flatuoſus eſt, fouebis [c] oleo, in quo rutæ, anethi, dauci, cumini, & ſimilium ſemina coxerint. Eadem ſemina in puluerem redacta, adiecto piperis & cina. momento, melle anthoſato excipies, & ita exhibebis. Dropax [d] calidus proxime deſcriptus breuibus interuallis ventriculo affigetur, & toti metaphreno.

a Albi quidē, ſi pugnandū ſit cum ſymptomate, nigri ſi cū ſynnathriſmo.

b Ex helleboro albo. Cæterum non datur hellebori ſubſtantia, ſed tantum dilutum, idque ad ℈. 2. Neque hic quidem omnibus, vt nec pueris, nec ſenibus.

c Aut decocto ſtomachico.

d Ex pic. naual. ℥. 4 olei rutacei ℥. 1.

EIVSDEM HOLLERII SCHOLIA.

Melancholia a phrenitide & mania diſtincta.

Melancholia differt a phrenitide, quia ſine febre eſt, & furore a mania, quia cū metu & triſtitia. Fitque vel ab intemperie frigida & ſicca, & humore melancholico eiuſdem temperiei, ſiue cerebro primario affecto, ſiue a toto corpore, ſiue ab hypochondriis. Quæ poſtrema flatuoſa magis eſt. Atque hæc eſt vulgaris omnium fere ſententia. Quæ tamen ita accipienda nobis haud quaquam videtur, quaſi nulla melancholia cum febre ſit, aut ab intemperie frigida

Melancholia omnis non febris expers.

ſemper oriatur. Experientia enim conſtat in febre hominem melancholicum ſæpe reddi, aut poſt febrem, vel alium morbum. Dico timidum, triſtem, ſine furore, multa falſa, ridicula, & ab omni ratione aliena animo mouẽtem, læſa imaginatrice, & ratiocinatrice facultate. Quæ propria ſunt melãcholiæ ſymptomata, neque phrenitidi veræ, neque maniæ, neque παραφροσύνῃ communia. In febre ardente Burgundus quidam Lutetiæ ad ædem S. Iuliani multis clariſſimis Medicis aſtantibus mortuum ſe affirmabat, ſimul cum fratre ibi decumbẽte. Poſtea phantaſia mutata declamabat, præcabaturque Medicos, ne amplius animæ impedimento eſſent quo minus e purgatorio euolaret ad Deum. Aliquando imitabatur moribundum, quaſi efflaret animã, monebat, vt ſpectarent expiratum, poſtea ſummo timore, & omnium deſperatione corripiebatur. Tandem opportunis remediis adhibitis, & hæmorrhoidum profluuio liberatus eſt. Alius itidem ſe mortuum, & ſine animo putabat, ob idque cibum omnem reformidabat, quod mortuos edere negaret. Tandem optimo conſilio effictum cadauer menſæ accumbens, cuius exemplo cibum ſumpſit. Quidam, ex Aetio, neque omnino caput ſe habere putauit, ad quem excogitaſſe dicitur Philotimus ſupra reliquam curarationem plumbeum pileum, a quo grauatus habere ſe caput intelligeret. Artemidorus Grãmaticus cum in litore viſo crocodilo expauiſſet, quod facile fit & maxime melancholicis, & omnium literarum oblitus, putauit tota vita alterum crus & manum ſibi exempta. Multa ſimilia quotidie experimur, ex quib. intelligi poteſt melancholiam ſæpe fieri, vel calore reſoluto, vel calidiore cerebro, aut corpore colligẽte melancholiam, non adurente tamen, alioqui in mani-

Burgundus ex ardente febre melancholicus.

Aetius ſerm. 2. Tetrab. 2. cap. 9.

Artemidorus Grammat. melãcholicus.

am de-

am degeneraret. Humor enim hic vel e partis intemperie generatur, vel relinquitur poſt inflammationes, vel craſſior in obliquitate venarũ incluſus ac torpidus malignam aliquam qualitatem contrahit, & vapore atro (eſt enim maxime vaporoſus) ſpiritus vitales & animales inficit, vnde metus, triſtitia, palpitatio cordis, inflatio carotidũ, pulſatio in multis corporis partibus, aluus dura, macies corpore refrigerato, & cogitationes ſomniantib. ſimiles conſequuntur. Qui ſi in cerebro obſtructionem fecerit, epilepſiam, ſi in mentem repat, vt ait Hipp. id eſt, cerebri & ſpirituum temperamentum mutet, melancholiam procreabit. Ob idque ab vno horum duorum morborum in alterum facilis eſt mutatio. Sunt tamen duo perpetua, pathognomonica ſigna, metus & triſtitia ſine cauſa. Quæ a ſolo humore melancholico pendent, ſiue per ſe, ſiue aliis mixto, ſuperante tamen, vt neque de materia, neque de parte affecta dubitare poſſimus. Sanguis enim cum mobilis ſit, ſuauis, & lucidus hominem potius in ſpem erigit, ac lætitiam & comitatem inducit bilis acrimonia, calore & mobilitate, præcipitem hominem efficit, & ad ſæuitiam, non metum prouocat. Aduſta, σφοδρὰ καὶ θηριώδης. Melancholia, colore atro timorem ac triſtitiam, firmitate & craſſitie, in opinione ſuſcepta, quantumuis ridicula, conſtantiam affert.

Humoris melancholiam commutentis vnde ſit generatio.

Hippocr. ſub finem ſect. 7. & poſt libr. 6. Epid.

Melancholiæ duo perpetua & pathognomonica ſigna.

A toto corpore fieri intelligimus ex cauſſis præcedentibus, ſignis melãcholici ſanguinis in toto corpore apparentibus, victus ratione, miſſione ſanguinis craſſi, tempore anni, regione, ætate declinante, temperamento, menſibus aut hæmorrhoidibus ſuppreſſis, varicibus curatis, corpore gracili, nigro, hirſuto, venarum latitudine, diſtentione ob flatus, ſanguinis copia, curis, laboribus, victus ratione tenui, ſordida

A cerebro vero, ſi mœror & triſtitia perſeuerarint, ſine tali corporis conſtitutione. Conueniunt clyſter (nam in omnibus aluus adſtricta eſt & flatibus diſtenta) ſanguinis miſſio, ſyrupi, purgatio, cremor hordei, veratrum, opiatæ, epithemata, inunctiones, fotus, topica, balneum, lotiones capitis & pedum, cauteria, trepanum, maſticatoria, ſternutatoria, errhina, embrochæ. Humida lætificandi vim habentia, & ſpleni propria. Valet ad melancholicos cum metu, & anxietate electarium ſequens mihi vſitatum.

Electarium ad melancholicos Auctori vſitatum.

℞ emblic. ℥. 10. roſ. ℥. 6. caryophyl. nardi, cyperi, aſari, maſtichis, myrobalanorum ana ℥. 3. cinnamomi, zedoariæ, ana ℥. 2. nucis moſ. macis, cardamomi, caphuræ, moſchi ana ℨ. 1. ſyrupi roſa. vel mellis roſar. quod ſatis, fiat electarium. Doſis ℥. 3. cum liquore conuenienti.

Melancholia hypoc.

Tertium genus] Hypochondriaca melancholia non fit a ſucco frigido, ſed fumis malignis & acrioribus ad cerebrum elatis, quando ſcilicet venæ meſaraicæ inter ventriculum & hepar, ardore quodam efferueſcunt, & obſtructione aliqua laborant, vnde humores crudi & melancholici illic concluſi flatus multos procreant, & ad caput elati melancholica ſymptomata ac difficultatem anhelitus inducunt. Percipitur rugitus, & veluti murmur quoddam (eſt enim hoc ſignum maxime proprium) circa hypochondria, modoque incipit ab hepate, modo a liene, cum humor ille inter lienem & ventriculum ſubſiſtit in venis. His enim duobus locis fieri poteſt, vel ab intemperie, vel obſtructione, vel ab vtroque. Contingit frigido ventriculo exiſtente, & calido hepate. Inde ſequuntur cruditates, refrigeratio corporis & ſanguinis, macies, ſudor, plu-

rimum ſputum, ſed inprimis, vt dixi, perpetui rugitus circa hypochõdria, & ſomnia turbulenta cum metu, & triſtitia. Quibus duobus ſignis collegimus morbi eſſentiam in nobiliſſima muliere, quam Medici alii fruſtra curauerant, vt imbecillitate ſtomachi laborantem. Summa erat macies, vehemens extremarum partium frigus, ſibilus auris ſiniſtræ, ſomnia turbulenta. Curatio abſoluta fuit minoratiuo ex Cathol. & dia phœn; ſyrupis & apozematibus melancholiam ad expulſionem præparantibus; fotibus hypochondriorum, vnctionibus, pharmaco ex hiera diacoloc. Poteſt etiã fieri hypochondriaca melancholia a partibus inferioribus vẽtris, quæ calida intẽperie laborãt, vel effuſa bile atra per meſenterium, & partes ventris, magno inteſtinorũ calore adurente chylum. In cruditate optimum, arctius ventriculum ligari, vt flatus impediantur, & melior fiat coctio. *Mulier melancholica ex frigidiore ventriculo, & hepate calidiori.*

Helleberi] In hoc duo cauenda. Primum, ne detur in ſubſtantia, ſed vel in decoctione, vel infuſione, idq. poſt vniuerſalẽ purgationem. Alioqui conuulſionem affert, vel iugulat. Deinde ne miſceatur myrobalanis, aut adſtringentibus, ne diutius retineatur in corpore Ex hieris accõmodatæ ſunt tantum huic affectui, quæ veratrum. aut colocynthidem recipiunt, ſed in conſtitutione humida tantum, & pituitoſa, quia nimis exſiccant. Hiera Logadii, qua vtebatur Ptolomæus Rex ad omnia vitia melancholica, probatur Alexandro.

Datur ad ℥.3. vel 4. cum calida. Melancholicis, elephanticis, morpheæ, impetigini, venenis, nephriticis, lethargicis, iſchiadicis & epilepticis auxiliatur. Huius deſcriptionem huncin modum Nicol, Myrepſus concinnauit. *Nicolaus Myrepſus Section. 2.3.*

℞. Agaric. elater, ſal ammoni. abſinth. ammo-

niaci, folior. indicorum, hellebor. nigr. ſcyllæ toſtæ, diacridii, myrrhæ zinziberis ana ʒ.6. aloes flauæ, euphorb. ana ʒ.8. polii herb. caſiæ chamædr. centaur. hyperic. bdell. marrub. an. ℥ 5. piperis alb. cinna. opopanac. ſagapen. piperis long. croc. petroſ. Macedonic. ana ʒ.4. caſtor. pip. nig. ariſtoloch. rotundæ. ʒ 3 ſeminis colocynth. polypo. ana ʒ.8. ſpicæ nardi & grani cnidii ana ʒ.6. Hæc trita in pollinem madefacito cũ melle Attico deſpumato ſufficienti. Opopanacem ſagapenum ſolue in mortario cum melle, & probe confectam reconde in vaſe & vtere.

ANTO. VALETII EXERC. XVII.

Melancholia morbus deprauata eſt imaginatio, quæ cerebri intemperiem humori melancholico cõgenerem ſequitur. Hic enim humor ater animæ domicilium obtenebrãs, terrorem incutit, alienaſque cogitationes abſque euidenti cauſa menti iniicit, vbi inter cætera animi pathemata, metus, mœſtitia, odiumque hominum præualent. *Hippoc. apho. 23. lib. 6.* Triplicis melancholiæ primariæ ſcilicet, ſeu cerebri propriæ hypochondriacæ, & totius vitio corporis factæ, cauſæ ſignaque quibus inter ſe diſtinguantur, deſumpta ſunt ex Galeno lib: 3. de loco mal. affect.

Melancholiæ curatio. Curatio perficitur enematis, zulapiis, aut apozematis, contumacium humorem apparentibus, purgationibus, blandis primum, dein valentioribus, ſanguinis miſſione, balneo, ſpirituum recreatione.

Ene-

Enemata ex decocto, remollientium, & diſcutientium flatus, qui hic ſæpe colliguntur, cũ lactis ſero diſſolutis melanagogis cõparantur. Zulapia ex ſyr. de lupul. fumaria de bizant. cum ſtillatitiis liquoribus, bugloſſ. cichor. &c Vel hoc apozema præſcribitur.

℞. radic. aper. & polypond. quern. ana. ℥. 6. cortic. radic. cappar. tamariſci, fraxini. ana ℥. ß. aſari, acor. ana ℥. 2. cichor. tot. quinque capill borrag. ſummit. lupul fumar. thym. epthym. meliſſophyll. ana M. 1. ſemin. aniſ. fœnic. melon. cucum. acetoſ. citr. glycyrrhiz, raſ ana ℥. 2. flor. cardiac. geni. & epithym. ana p. 1. f. deco. ad ℔. 1. in colatur. diſſolu. ſyr. de lupu de fumar. & de bizan. an. ℥. 1. f. apozem. cla. & cond vt decet pro doſib. 3.

Mox purgatio ſubſequetur, ex catholico. diaphœnico, confect. hamech, & aliis id genus melancholicum ſuccum trahentibus, inſtituenda. vel,

℞. polyp. quer. paſſul. mund. glycyrrhiz. raſ. ana ℥. 2. ſummit. lupul. adianth. agrim. ſcolop. ana M. 1. follicul. ſenæ mund. ℥. 2 ſemin. aniſ. & fœn. ana ℥. 1 flor. borrag. & bugloſſ. ana p. 1. f. decoct. in ſero lactis ad doſ. 1 in colatura diſſolue expreſſionem ℥. 1. ß. rhei elect. infuſi, vt decet, cathol. & ſyr. viol. ana ℥. ß. f potio.

Pauperibus folia ſennæ ad ℥. 2. vel 3. infunduntur in hydromelite, aut conuenienti decocto, quibus expreſſis adduntur ℥. 2. ß. confection. hamech. oxymelit ſimpl. ℥. 1. ſyr. laxat. roſ. pall. drach. 6. Vel catapotia de fumaria, Inda, exhibentur: quamquam liquida

medicamenta in hoc affectu præferenda. Subinde repetentur hæc purgantia, ob humoris pertinaciam, qui non niſi ſenſim educi poteſt.

Gale cap. 4. lib. 3. de loc. male affect.

Quod ad phlebotomiam attinet, eã Gal. non deſiderat in melancholia, quæ primaria cerebri eſt affectio, quamuis ad præcautionem & propter plenitudinem mitti ſanguis non incomode poteſt. In aliis melancholiæ generibus magis conferet venæ ſectio, præſertim ſi melancholicum ſit corpus totum, ſed iis cautionibus adhibitis, quas ibidem Galenus præcipit obſeruandas. Cirandæ hæmorrhoides, ſi eo natura vergat. Hinc illud Hippocratis. Maniacis, ſiue melancholicis, ſi varices ſuperueniãt, fit maniæ ſolutio. In mulieribus reſtantes menſes ſi mali huius occaſio ſint, malleoli vena pertundenda. Ex melancholia vero hypochondriaca quia lieni labes & ventriculo ſæpius inuritur, conſulendum eſt his potiſſimum partibus fomẽtis, litubus, ſcutis vulgo appellatis, ex lienis, & ventriculi affectuum curatione repetendis. Recreabuntur vires electariis, conſeruis conditis, ab Auctore imperatis.

Hippoc. aph. 21. lib. 6.

Balnea aquæ dulcis, in quibus refrigerantia & humectantia incocta ſint, mirifice proſunt, moliendo per ſpirationem, quæ prohibita bilioſos facit melancholicos, per adu-

ſtorum fuliginoſorum excrementorum retentionem. Itaque his frequentibus, victuque humido & euchymo ſe multos perſanaſſe melancholicos profeſſus eſt Galenus.

Maniaci melancholicis ſimiliter curantur, niſi forte maniæ cauſa a melancholia euariet, vt fere fit ab acribus & mordacibus cibus ſuccis, feruidiore ſanguine & bile, & tũ vt phrenetici curantur.

De [a] Catarrho. Cap. 18.

Catarrhus nomen generale [b] defluxus, aut deſtillatio eſt. Nam καταῤῥέω *verbum id ſonat. Peculiariter fluxio eſt a capite in fauces. Catarrhus vero alius pituitoſus, tumque diſtentio eſt, faciei pallor, frigiditas capitis, ad ſomnum inclinatio, piger motus, [c] hebes anima, & ſenſus. Voxque [d] per nares obmurmurat, intercepta via. Adde [e] temperamentum, locum, anni [f] conſtitutionem, rationem vitæ. Vrinæ quoque crudiores ſunt.*

Alius calidus eſt, fere a pituita ſalſa, aut alioqui [h] acri humore. Hic totius capitis [g] dolor eſt. Rubent oculi interiores partes oris [i] exulcerãtur. Adde & cætera externa, & vrinas magis coloratas. Catarrhus aliquando per venas & arterias diffluit in corpus. Hic fere ceruicis, ſcapularum, membrorum & lumborum [k] dolor eſt.

a Proprie & catachriſticos vſurpato.
b Fluxus humoris a capite in totum corpus aut aliquam corporis parté.
c Ingenii tarditas.
d Quod vocalis materia non habeat liberum exitum faucibus interceptis.
e Frigidum & humidum.
f Frigidam, humidam, aquiloniam.
g Ab humorum acrimonia & meatuum obſtructione.
h Suffuſione ſubtiliſſimi humoris & caloris ſecundum meninges.
i Seroſi humoris acrimonia.
k Et paraplegiam inducit.

Catarrhus [a] *ubi leuis eſt frigidus, fotu* [b] *capitis, ſed ſine frictione ex linteis calentibus ut calor in profundum* [c] *ſubeat leui gargariſmo, caputpurgiis curari poteſt. Ita tamen fouebis caput, ut nullo modo frices. Nam in catarrhis frictione capitis non eſt utendum. Leuis medicina.*

[d] ♃. *roſarum* M. 1 *fiat decoctio in aqua & modico aceti, unde leuiter colluat os, vel utatur modico conſeruæ roſarum, vel ſyrupi de roſis ſiccis. Caputpurgium.*

♃. *ſeminis nigellæ romanæ* ʒ. 2. *ſeminis aniſi* ʒ. 1. *conquaſſata frigentur in ſartagine, cum leui aſperſione aquæ maioranæ. Fiat nodulus,* [e] *applicetur naribus. Quod ſi reſiſtat venter,* [f] *ſemunciam caſſiæ quarta parte* [g] *horæ ante cibum imperabis.*

Interea proderit ſacculos capiti inſtituere, qui ad exhauriendam materiam vitium facientem ſint accommodati. Qualis hic eſt.

♃. *milii, aut auenæ conquaſſat. & torrefact.* M. 1. *furfu. macri frixi p.* 1 *ſalis torrefacti & puluerati* ʒ. 1. *ſacculus capitis cõmiſſuræ admouendus.*

Vbi vero [h] *calidus eſt, ſed leuis, balneum aquæ dulcis ſat eſſe poteſt, ubi corpus non fuerit neque plethoricum, neque cacochymum, aut inunctio capitis, aut frontis, e roſaceo, e caſeo molli & recenti, e cauliculis lactucarum ſubactis, e poſca, Sacculus e roſis. Quod ſi purgatio imperanda eſt, quia reſiſtit aluus caſſiam,* [i] *mannam imperato.*

Vbi vero [k] *vehementior catarrhus eſt,* [l] *maiora*

reme-

a Generatione cauſæ, & ſymptomate.
b Vt ſacculis ex milio, furfure & ſale.
c Atque humorem concoquit.
d Gargariſmus ad fluxũ in aſperam arteriam, aut nares prohibendum.
e Vel maioranæ ſuccus per nares e vola manus educatur.
f Ne ſuppreſſa aluo, augeantur capitis ſymptomata.
g Ne in alimentum vertatur.
h Vt ſi quis in ſole iter fecerit.
i Modo non ſit æger πικρόχολος ἄνω.
k Generatione, cauſa & ſymptomate.
l Qualitate contraria & vtendi aſſiduitate.

remedia ex vſu ſunt. Quod ſi ex vehemẽtia catarrhi, quod ſæpe fit,[a] *præſens ſuffocatio imminet, clyſteribus*[b] *acriuſculis ſtatim vtendum. In quibus hieræ picræ ſemuncia diſſoluta ſit.*

[c] *Quod ſi corpus*[d] *ſanguineum & bene carnoſum eſt, vena in brachio anguſto*[e] *foramine aperienda eſt.*

Cucurbitulæ magnæ ſcapulis & brachiis affigendæ. Totus torax ex oleo de liliis, de lino, amyg. dulcium. chamæ. butyro recenti.[f] *cocta radice altheæ cum axungia gallinæ, vel ſimili, vel butyro malaxata*[g] *inungendus eſt. Gargariſmata*[h] *quæ reprimant fluxionem, caputpurgia, frictiones & vincula, quæ eandem diuertant, imperanda ſunt. Vbi vero*[i] *nullum tale accidens interturbat curationem, catarrhi, frugalis*[k] *vitæ inprimis imperanda, cœna nulla, aut pauca, declinatio*[l] *a ventis, ſolis & lunæ*[m] *radiis, abſtinẽtia a*[n] *vino & rebus vaporoſis, a*[o] *ſomno diurno, qui etiam noctu breuior eſſe debet. Vtantur hordeato, auenato, vbi reſiccandũ eſt. Conuenit*[p] *orizogala, amygdalogala cum ſacch. roſ. vbi retinenda defluxio, incraſſanda, & coquenda. Aqua frigida ore colluta in calidis, ſubtepida in frigidis fluxionibus, conuenit.*

Secunda menſa carne cydoniorum pyris auſte-

a Materiæ in pulmones prolapſu.
b In quibus vis ſit ex alto reuocandi ac reuellendi.
c Ipſiuſque catarrhi qualitas ægri naturæ ſit conſentanea.
d Ad prohibẽdam generationem, materię reuulſionem, & funeſti ſymptomatis correctionem.
e Ne ſpiritus, natiuuſque calor diſſipẽtur, qui cum catarrhi materia pugnãt.
f Hæc ſub cineribus ſtupa inuoluta coquitur.
g Ad eius coctionem quam excepit materia, & eiuſdem excluſionem. *h* Cuiuſmodi ex ſyrupo myrtillorum cum decocto plantag. hordei. *i* Vt cum ſuffocato non eſt in metu, ſed ſolius catarrhi curationis eſt habenda ratio. *k* Vt aſſuetæ vitæ portio ducatur. *l* Quia humores fundũt. *m* Quia exprimunt. *n* Ratione fluxionis, nõ materiæ. *o* Qui corrũpit non concoquit. *p* Si nõ adſit capitis dolor.

riuſculus, & coctus, poſt etiam coriandro uti oportet, ut confirmetur venter, & fumi prohibeantur. In frigido, vino quidem vti licet, verum modico. In paſtu medio non frigido, ſed refracto, aqua ſubtepida, aut pane toſto. Clyſterum vſus, ſed [a] *mollium probandus eſt. Phlebotomia a Græcis fere omiſſa eſt & Arabibus, niſi vbi ea adſunt,* [b] *quæ Meſuæus annotauit in capite de catarrho.*

a Ne incitetur catarrhus.

b Quatuor hæc ſunt corporis phlebotomia, generatio ab hepate calidiore & ſanguine ſubtiliſſimo, prolapſus in partem cuius officio vita carere nequit, febris coniunctio.

Purgationes initio leuiores, qualis eſt caſſia ad ℥.1. aut ʒ 10. imperata, ac per interualla vſurpata, cui aliquando in fluxione calida addere licet electu. de ſucco roſ. ℈ 2. Iam progreſſo morbo, et vbi ſigna coctionis apparent, poterit catholicum imperari ad ʒ. 6. adiecta infuſione ℈. 2. agarici, & ʒ. ß. rhab. Nonnunquam etiam in his catarrhis imperamus rhab. infuſi ℈. 4. puluerisati vero ℈. 2. qui diſſol. in hac decoctione.

℞ paſſul. hordei an. P. 1 trium florum cordialium, liquiritiæ raſæ ana ʒ. 2. fiat decoct. pro vna doſi, in qua diſſol. rhaba. &c. vt dictum eſt. Poſt hæc etiam iam bene maturato morbo, [c] *fortioribus vti licebit, qualia in Gatinaria. Peculiaria vero remedia alia* [d] *continentur ore, alia* [e] *deuorantur, nonnulla* [f] *naribus applicantur, eaque aut retinent, aut leniunt & concoquunt, aut repurgant. Retinent, vt*

c Vt diacarthamo.

d Ad infringendum.

e Ad leniendum.

f Ad deriuandum & cerebrum recreandum.

℞ roſ. hordei, agrimoniæ ana P 1 ſem. plantag. papau. albi, portul. ana ʒ. 1. f. decoct ad ʒ. 4. In colat. diſſ. diamori ℥ 1 vini granatorū ℥. ß. Aliud.

℞ aquæ hordei non excorticati ℥ 3 dianuci ℥. 1. Aliud. *℞. zula-*

℞.zulapii roſarum ℥.3 ſyrupi myrtillorum ʒ.1. Aliud.

℞ aquæ roſarum ℥.3.caphuræ ℈.1. Aliud.

℞ corticum papaueris albi, roſarum ſiccarum an. ℞. 2.boli armenæ ʒ. 2 fiat decoctio. Hæc ore cõtinemus, & inde os leuiter colluimus. Alioqui fiũt pilulæ, quæ in ore continentur.

℞.boli armenæ lotæ cum aqua roſ.terræ ſigillatæ lotæ cum decocto papaueris ana ʒ.1.elect.diatragacanthi frigidi cum oui albumine diſſolu.℥.ß. cum modico ſyrup.roſ de ſiccis, fiant pilulæ ad magnitudinem lupini.

Vel ℞ ſucci roſarum ʒ.ß.bol.armenæ tantundem, fiant pilulæ tres hora decubitus capiẽdæ. Mirificæ ſunt facultatis ad acriores fluxiones retinendas. Conſerua roſacea cũ maſtiche, bolo Armena, terra ſigillata ad id inſtituta apprime conferet. Vel etiam trochiſci eiuſmodi.

℞.aniſorũ, coriandri præparati ana ʒ.ß.macis, cinnamomi, ſpicæ, ireos, coralli rubri an.℥.ß.ſemi. papau.albi, in vino cocto macerati ana ℈.1.gũmi tragacanthi, maſtichis ana ʒ.1. omnia incorporentur in ſucci liquiritiæ ℥.1 cum leui affuſione ſyrupi myrtillorum. Fiant trochiſci pondere ʒ.ß

Poſſumus uti ſolo tragacantho, terra ſigillata & in frigido catarrho ſpica. Vbi leniendũ eſt, glycyrrhizæ ſuccus maxime conuenit aut decoctio pectoralis, vt decoctio pectoralis Rhazæ.

Decoctio pectoralis ex Rhaze.

℞ iuiubas N.20 ſebeſtẽ 30 paſſu.enucleat.℥.1.viol ſiccarũ ℥. ß. liquiritiæ raſæ ℥.5.caricas 10

Fiat decoctio in tribus libris aquæ, dum redeat ad vnam. Adde, ſi vis, ſemen bombacis, capillorum ven. & alia, quæ incidunt, aut repurgant.

Poſt initia vtendum eſt elect. diaireos, cõmiſcendumque eſt diatragacanthum ad ℥. 1. Quale hoc eſt.

℞. diatragac. frigidi ℥. 1. diaireos ſimpl. ℥. ß. fiat pul. Teneat in ore. Verum, vt minuitur catarrhus & maturatur, plus diaireos miſcendum erit. Retinentib. vtendũ eſt, cum fluxio vehementior & periculoſior. Aut etiã vbi leuis eſt. Sed hic fere ſine purgatione corporis, illic poſt purgationem. Vtuntur ſuffumigiis, quale hoc eſt.

℞. olib. ſandaracæ ana ʒ. 2. fiat decoctio in vino adſtringente, excipiatur fumus. In frigida.

℞. ligni aloes, coſti ana ℈. 2. galliæ moſchatæ ʒ. ß. olibani, ſandaracæ an ℈. 1. cum ſtyrace liquida fiant pilulæ, & ſuper prunas ſuffumigium. In calida ſuffumigia fiunt hoc modo.

℞ ſantali citrini ℥. ß. roſ. violarum ana P. 2. f. decoctio in aqua, & inde ſuffumigium. Vtendũ quoque pomis odoratis eſt, vt prius cucuphis & aliis rebus roborantibus cerebrum. Ligatione in duobus digitis manus dextræ, ſtuphis ſiccis, poſtremo etiã cauterio hoc modo. Radatur caput in ſincipite medio, qua parte ſutura coronalis eſt, fricetur locus, calẽte linteo. Sinapiſmus, aut phænigmus applicetur, veſicæ excitentur & diu contineantur, vt fluant. ~~Caules itaque ad ignem tabefactos axungia porcina inunges, & ſuperpone loco~~. Quibus ſi nihil proficitur, cauterio vtendum erit.

EIVSDEM HOLLERII SCHOLIA.

Nulla fere corporis humani ægritudo eſt, quæ non defluxione humoris alicuius e capite aut excitari, aut incrementum accipere poſſit. Atque id generalius ſumpto nomine, κατάῤῥȣς Græcis appellatur. Proprie tamen cum in nares defluxio fit κόρυζα: in fauces, βράγχος: in gurgulionem, ςαφυλὴ, & κίων dicitur. Cauſas omnium, ſigna & remedia perſequi, longius eſſet, quam pro inſtituto. Hoc admonuiſſe ſatis fuerit, diſtillationem eiuſmodi, non ſolum, vt multi ſcribunt, a cerebri intemperie frigida & humida, aut ab omnibus, quæ replent caput originem habere. Nam ſæpe calidius cerebrum plus vaporis attrahit, qui deinde, vt in aere pluuia, ſuperueniente frigore concreſcit, atque exprimitur, calore & ſiccitate, veluti quodam naturæ circuitu tandem abſumitur. In omnibus tamen catarrhis capitis repletionem eſſe certum eſt, quæ hanc defluxionem parit, idque a vaporibus alimenti, humorũ, viſcerum vitio, caloris capitis imbecillitate, quia non conficit alimentum, aut vapores non diſſoluit, defectu alimenti proprii, atque inopia, vt in ventriculo. Sed duo perpetua fere ſunt huius mali ſeminaria, calidius hepar, ventriculus frigidior, adiuncto partium mittentium robore, cum imbecillitate recipiẽtis, quibus additur, pulmo, vterus, lien, &c. Aer deinde externus, frigidus quidem, aut exprimendo, aut calorem intro cogendo, calidus vero & auſtrinus, caput replendo, & humores liquando, ac diſſoluendo. Frequentius tamen materia cerebro concluſa per æſtus in ſuperficiem per frigora, in medium corpus, & partem imbecilliorem delabitur. Cutis quoque denſitas & alui adſtrictio plurimum accelerant catarrhum.

Catarrhos ſola intemperie frigida cerebri non fieri.

Catarrhi duo perpetua ſeminaria.

In calido, venæ ſectio aliquando conuenit, diuerſio per clyſteres, leuis purgatio, gargariſmata ad adſtringendum. Errhina ad diuertendum, ſuffumigia ex ligno aloes, benzoino, ſtyrace, olybano, gallia moſchat. ſandaracha, caryoph. lauro, baccis iuniperi, in calido, vapor humidus ex aqua roſ. viol. ſantal. caphuræ, ſacellationes, formulæ in ore incraſſantia, alterantia, in frigido, magis conſtringentia, & calida, pilulæ, theriaca, cucuphæ, ſacculus ſiccans, inſpirationes inciden tes, poma odorata, exulceratio in interiore brachio, ſeton in ſincipite medio, qua parte coronalis pilus raditur, frictio, ſinapiſmus, phœnigmus, veſicatorium, cauterium, frictiones vicinarum partium & capiti conſentientium, meliores quam capitis, niſi bene puro corpore, ordo a cruribus ad ſpinam, brachia, ceruicem, iugulares, poſt aures, occiput, ſinciput, frictio capitis cum ſpongia.

Vapor non modo prohibendus in fine paſtus, ſed dum fit concoctio. Tum enim eleuatur plurimus, vt ex ructibus apparet. Quo tempore fluxio excitatur, magis ſtipticis vtendum, vt veſperi, mane vero lenientibus, coquentibus, expurgan tibus thoracem. Galenus ſub finem 6. Epid. ſcribit catarrhum, aſthma, conuulſionem ſanari febre, vt inde intelligamus calidis & ſiccis potius in hoc affectu eſſe vtendum. Aſſueſcendum emungendis naribus potius, quam expuitioni, quia per nares craſſa & tenuia expurgantur ſine damno reliquarum partium, per os tenuia tantum, & cum periculo pulmonum, ac ventriculi. Adde quod conſuetudine facta expuitioni, per ſomnum, & occupato animo, materia in inferiores partes ab ore delabitur.

Cibi parcitas præſertim veſperi, panis ſicci eſus, declinatio nocturni aeris & radiorum lunæ,

potus paucus, præſertim materia exiſtente cruda, quo tempore ſitis quoque minor eſt. Supinus decubitus oculis confert, ſed catarrho noxius. Pilulæ Muſæi de cynogloſſa valde nobis probatæ, ſed quarum non vna eſt apud omnes deſcriptio, conſerua quoque roſarum cum maſtiche, bolo Armena, ſyrupo myrtillorum, terra ſigillata, & quod ſequitur.

♃. aniſi, coriandri ana ℥. ß. macis, cinnamomi, ireos Florent. coralli rubri, ſpicæ nardi, roſ. rub. ana ℈. 1. maſtiche ℈. 2. gummi drag. malaxati cum aqua roſ. omnia incorporentur cum ſucco glycyrrhizæ. Fiat trochiſci ponderis ʒ. 1. teneat ſub lingua.

Ad deſtillationem vuæ & faucium, ſuffumigium.

♃. ſtyracis liquid. ficuum pinguium, florum amygd. ſemin. hyoſcyami ana ℥. 4. cum ficu & ſtyrace diu terendo incorporentur. Fiant trochiſci. Ter in die, mane, in meridie & veſperi fiat ſuffumigium. Deinde interpoſitis tribus diebus idem fiat.

ANTON. VALETII EXERCIT. XVIII.

CAtarrhus proprie dictus defluxio a capite ad partes ſubiectas perhibetur, eſtq; ſymptoma de genere immodice excretorum. Vt enim ſe habet in lienteria ventriculus, ita & cerebrum in diſtillationibus. Catarrhi cauſæ efficientes vel ſunt a cerebro ipſo, vel ab inferioribus partibus. A cerebro quidem, ob eius intemperiem calidam aut frigidam. Calida ex euentu catarrhum ciet, plu *Gal. lib. 3. de cauſ. ſympt.*

Catarrhi cauſæ efficientes.

ſcilicet attrahendo, quam concoquere, & in halitum digerere poſſit. Frigida per ſe catarrhi cauſa eſt, quia alimentum ad cerebrum delatum, non conficitur, nec per halitum difflatur. Huic quoque cauſæ famulantur partis raritas, quæ prompte pituitam ſuſcipit magnitudo viarum in cerebro, cerebri ſitus, ad quem vapores facile conſcendunt. Itaque ſcriptum reliquit Hippocrates, cerebrũ tamquam magnam glandulam eſſe, & caput ὥσπερ σικύαν τῷ σώματι incumbere; ideoq; ῥίζαν τῶν ἀνθρωπίνων νοσημάτων eſſe. Cum autem a partibus inferioribus oritur, & efficientis intrinſeci rationem habet, vel ventriculus intemperatus, vel calidum iecur reperitur. Extrinſecæ cauſæ ſunt, aeris calidi intemperies, ſalſorum, & (vt loquuntur) excoriantium catarrhorũ parens, vel frigida, craſſorum ſoboles, affectiones animi ſpiritus refrigerantes, aut etiam reſoluentes, ocium, a quo excrementorum congeries, & ſpirituum torpor, vigiliæ, quæ eoſdẽ ſpiritus abſorbent, ſomnus nimius, qui refrigerat, maximeque pomeridianus a paſtu, quia tunc violento motu calor ad interiora retrahitur, ac ſpiritus craſſiores & frigidiores fiunt, immodica Venus, denique inanitio & repletio.

Catarrhi externæ cauſæ.

Signa calidi et frigidi catarrhi diſtincta.

Signa calidi catarrhi ſumenda ſunt ex faciei & oculorum calore, rubore, tenui materiæ conſiſtentia. Item ex odore, quũ in nares

fertur,

fertur, putido; ex ſapore, cum in fauces, acri, ſalſo, erodente, ſiti, ex ſubita generatione, viſus, atq; auditus minore læſione, cum in ventriculum. Frigidi contraria ſunt ſigna.

Catarrhi curatio.

In curatione res inprimis non naturales optimæ ſint compoſitæ. Eſus largior, potus parcior imperetur, quod ex humidis vapores facilius ſuccreſcant. Somnus breuior, iis præſertim, quibus hepar eſt præcalidum, talibus enim per ſomnum repletur caput. iiſdem inedia longior malo eſt, quia cibo & potu non refrigeratum hepar vehementius incaleſcit, vnde omnia vrit. Obeſos abſtemios eſſe oportet. Fugienda quæ caput calfaciunt, opplent, balnea, lotiones capitis, integumenta nimiæ, &c.

Gal. lib. 5. & 13. Method.

Conſiderata fluxionis natura, quæ eſt a parte vna ad aliam expulſio, indicatio prima ſiſtendum fluxionem ſuadebit. Atq; interim ad duos terminos reſpiciendum, vnde ſcilicet fluxio oritur, & in quem deſinit. Prior, qui membrum mandans appellatur, duas exhibet indicationes, vt excrementum auferamus, quod expellitur & vitium, ex quo excrementa progignuntur emendemus. Recipiens quoque pars geminam præbet indicationem, vt eam roboremus, ne recipiat, & id quod fluit alio trahamus.

Vacuabitur materia, eademq; opera ſiſtetur fluxio, ſanguinis miſſione, niſi humores

plane ſint craſſi, & ſanguinis natura plurimū diſtantes, vbi reuulſione per ligaturas, frictiones & clyſteres, materiæ præparatione, & per conuenientia medicamenta expurgatione contenti ſumus.

Si tenuis & calida ſit, ſyrupis adſtringentibus & incraſſantibus apparatur, vt iuiub. nenupharino. de portul. papau. qui in tuſſiendi labore grauiore dantur e cochleari. Sedata fluxione purgatio præſcribatur.

℞. fol. oxalid. ſcariol. portul. ana M. ß. polypod. quern. contuſ. glycyrrhiz. raſ. paſſul. mūdat. ana ʒ. 3. ſalu. beton. ſaluiæ vitę, flor. viol. ana M ß. f. decoct. vt eſt artis ad ℥. 5. in col. fiat lenis ebullitio ʒ. 2. folic. ſennæ orient. & ℈. ß ſem. aniſ. in qua colata infunde rhei elect. ʒ. 1. etiam gra. 4. In expreſſione diſſol. ſyru. de cichor. compoſ. cum rhab. ℥. 1. f. potus.

Si craſſior ſit materia, præparabitur & purgabitur vt in pituitoſa cephalalgia.

Non omittenda interea, quæ vaporum aſcenſum ad cerebrum inhibent, vt pulueres, opiatæ, conſeruæ, electaria, vt,

℞. conſeruæ roſar. ſiccæ ℥ ß. coriand. præparati ℥. 1. aniſi. condit. ℥. ß. puluer. roſ. ſic. ʒ. 1. bol. armen. purgatæ ℈. 4. puluer. electar. dia ireos ſimplic. ʒ 1. diatragacanth. frigid. ʒ. 1. ſacch. roſ. quantū ſatis, vt ℥. 5. f. pulu. Poſt paſtus ſingulos detur e cochleari.

Ex iiſdem & conſerua roſarum antiqua in eundem vſum opiata concinnari poteſt.

Remedia particularia vt errhina, apoph.

&

& ſimilia, non niſi conſiderate vſurpanda, quod ſæpius humores liquando & diſſoluendo catarrhos commoueant.

De [a] ophthalmia. CAP. 19.

Ophthalmia, inflãmatio eſt eius tunicæ, quæ corneæ adnaſcitur. Coniunctiuam [b] vocant. Hæc producitur a pericranio, a quo vaſa deducuntur in oculum, per frontem mediam, & tempora. Itaque fere ſuperficialis inflammatio eſt cum rubore, dolore, tenſione, quæ vt augentur, ita affectus magnus eſt, Exiguus, vt minuuntur. in exigua [c] inflammatione maioribus [d] remediis non eſt opus. Sed roſarum ſucco oui liquore tenui, aqua roſ aut plantaginis, lacte mulieris, vel aſinæ curari poteſt. Oportet hos ſuccos inſtillare oculis, eoſdem contegere panniculo lineo, iiſdem liquoribus infuſo cato. Poſtea vero iam declinante malo, ſantalos citrinos, modicum maceris, aut ſpicæ in aqua roſacea feruefacta [e] adhibebimus.

Vbi vero [f] grauius malum eſt, [g] phlebotomia, arteriotomia, cucurbitula, ſanguiſugæ, ſcarificatio, purgatio, cauterium, paracentheſis, fortiora collyria, & localia [h] remedia inſtituenda ſunt.

Phlebotomia, vbi [i] cætera conſentiunt, vt ætas, vires, tempus, regio, & ſi dolor vrget vehementius, ac rubor & tenſio maior eſt, ſubducta ſponte ſua, vel molliori clyſtere aluo, cephalicam aperito eiuſdem lateris [k] amplo vulnere, & quantum tole-

a Humida, nõ autem ſicca.
b Quod connectat oculũ cum ſua orbita.
c Cuius generatio & affluxus materiæ non eſt perennis.
d Vt phlebotomia, purgatione.
e Ad humoris concocti digeſtionem.
f Perenni generatione affluxus cauſa & ſymptomatum vehementia.
g Ad generationem prohibendam, materiæ curſum reuocandum, cauſamque coniunctam amouendam.
h Cuiuſmodi ſunt frontalia vulgo dicta.
i Vt ſi morbi ſpecies, magnitudo, cauſa & ſymptoma deſiderent, & ex affluxu materiæ ab orgaſmo magna ſit ophthalmia.
k Vt calor contra naturam euaneſcat.

a Sæpe ad lipothymiam vſque.

rant vires [a] *ſanguinem educito, tum ſi fuerit opus, paulùlum recreatis viribus, & leui pharmaco purgato corpore. Hippocr. de locis in homine metuit, ne fortiori pharmaco humores corporis agitati confluant in oculos. Quod conſilium multis e recentioribus Medicis probatum eſt.*

Itaque ſi bilioſus ſanguis eſt, quem fere dolor acerbior ſequitur, rhab. caſsia, manna, catholico, electario de ſucco roſarum, hiera picra ventrem ſubduces. Diſſolue æſtate in ſero lactis, decocto violarum & hordei. Reliquis temporibus, in decocto pectorali. Fortiores ſunt pilulæ aureæ, pilulæ lucis, hiera diacolocynthidos. Si pituita, ex hiera picra, pilulis elephang. agarico mixtis formentur pilulæ. Diaphænicon quoque ex vſu eſt, pilulæ fœtidæ, & cocciæ.

b Ad reuocandum fluxum.

c Quinetiam occipiti & toto capiti ſunt cornicula affigenda.

d Vt fiat reuulſio & euacuatio manifeſta materiæ in oculum fluentes.

In melancholicis, hiera Ruffi, hiera diacol. addito epithymo, aut foliis ſennæ. Per interualla, clyſteres & ſuppoſitoria loco purgationum eſſe poſſunt. Alioqui reuocandæ ſunt purgationes. Iam bene purgato corpore [b] *cucurbitulæ ſcapulis, & initio* [c] *ceruicis figendæ ſunt, vbi &* [d] *ſcarificatio conuenit, ſi quidem locus admixta cucurbitula vehementer intumeſcit, atque vbi grauitas eſt capitis. Perſeuerante malo, vena frontis, vel quæ in ſincipite apparet, quæ poſt aures, quæ in temporibus, in quibus ea eligenda eſt, quæ tumet, rubet, pulſat magis cæteris. Reliquias inflammationis vacuat ea, quæ ad maiorem angulum eſt. Loco phlebotomiæ nonnumquam hirudines inducun-*

tur. Cartilago quoque auriculæ ſcarificatur. Quæ vena ad policem vergit, mediæ ramus eſt, quæ initio ſecta plurimum diuertit, & viribus [a] minus detrahit, quam ſecta cephalica. Arteriotomia locum habet, vbi calidus & ſpirituoſus ſanguis eſt. Huius rationem deſcribit Galenus ad finem lib. 14. Methodi medendi, [b] & Meſuæus cap. de ophthalmia. Cauteria tamen ad coronalem ſuturam, vt prius poſt aures in occipitio, e regione oculi laborantis in ceruicis initio imprimi poſſunt. Vt in ſincipite medio, qua parte coronalis, raditur capillus, & cauterium applicatur. Eidem frictiones, ſinapiſmi, phœnigmi, veſicationes inſtitui poterunt.

Paracentheſis fit hoc modo. Prehendes digitis cutem cum carne, quæ initio ceruicis eſt ad cauum occipitii, tum acum traductam filo ſerico ſatis craſſo transfiges. Et ita locum peruium ad triginta aut quadraginta dies permittes, per interualla ſublato ac deinde repoſito filo. Topicis vero hoc modo vtendum eſt. [c] Initio quidem reprimendum, [d] augmento, aliquid coquentium & reprimentium miſcendum eſt. Vt vero procedit morbus, hæc augenda ſunt, & minuenda, quæ reprimunt. Poſtremo roboranda pars eſt. Fouentur itaq; [e] oculi ex decocto violarum, roſarum, ſem. pſyllii, papau. albi, corticis radicis mandragoræ, foliis populi, ſalicis, rubi, myrti & ſimilium, diſtincta ratione ex natura humoris, qui fluit.

In augmento, decocto maluarum, althææ, cy-

a Quod minus diſſipentur ſpiritus.

b Idem Galen. cap. vltimo lib de cur. ratio. per ſang. miſſ.

c Cum mate tia fluit, & tantum pars calet, & rubet.

d Cum mate riæ pars aliqua fluxit.

e Id fluxionis initio.

doniorum, adiecta modica quantitate eorum, quæ reprimunt.

Procedente morbo, flores chamæmeli, anethi, meliloti miſcendi ſunt. Poſtremo etiam fænugræci decocto vtendum. Vbi reprimendum, ex aqua communi, aqua roſarum, aut plantaginis decoctio fit.

In augmento, lacte, poſtea etiam vino diluto.

Itaque vbi topicis vtendum eſt, fouendus locus decoctione frigida, aut tepida. ſi leucæ adſunt, et pertinacius inhæret pituita tum [a] *medicamentum oculis inſtillandum. Poſtea goſſipiũ madefactum in liquore conuenienti linteolo lineo inuoluitur: linteolum ſimiliter inſuccatur, & ita oculo inſternũtur, tum ita alligantur faſcia, vt ne oculus grauetur, aut doleat. Oportet enim quæ oculis adhibentur, leuia eſſe, mollia, præterea ſine morſu, ſine emplaſtica & viſcida natura, quæ pertinacius inhæreat, & celerius indureſcat.*

d Si calida ſit materia.

Quater in [b] *die remedia innouantur, aut etiam ſæpius, ſi vrget dolor. Quod ſi per* [c] *exteriores partes quod ſæpe fit, fluxio eſt, frons & tempora reprimente emplaſtro inducenda ſunt.*

b Imo decies.

c Vt ſecundũ pericranium tunicam.

Conueniunt itaq; initio [d] *aqua roſarum, oui liquor tenuis, lac muliebre, aut aſinæ. Succus roſarum, conſerua roſarum, cum oui albumine, mucago, ſem. pſyllii & ſimilia. Vel hæc compoſita.*

d Ad reprimendum.

℞. ſucci mororum agreſtium reſiccati ℥ 4. (plus minuſve) quas cum oui albumine commiſcebis & ſiccabis rurſus. Vſus tempore ʒ. 2. pulueris

in lacte muliebri & aqua roſacea diſſolues. Vterus autem, vt ſupra dictum eſt, ſcilicet inſtillãdo cum goſsipio inſuccato. Oui albumen agitatum, & deſpumatum cum decocto papaueris albi, aut aqua roſarum, vtile eſt. Aliud.

℞. mucaginis, ſem. pſyllii, ſeminis cydoniorum, extractæ in aqua papaueris an. ℥.1. liquoris tenuis oui ʒ.6. caphuræ Gr.8. croci Gr.4. Vbi dolor vrget vehementius, vtendum eſt opio. Sed ab eius vſu, oculus decocto meliloti tepido, aut ſimili [a] *fouendus eſt.*

a Vt corrigatur intemperies, quam induxerit opiũ.

Collyrium album Rhazæ.

℞. gummi arabici, tragacanth. amyli an. ʒ.1. ceruſæ lotæ ʒ.1.ß. opii Gr.7. Cum oui albumine fiat collyrium. Vſus tempore ʒ.2. in lacte muliebri diſſolue. Creſcente morbo.

℞ ceruſæ plumbi lotæ cum aqua roſarum, & perſiccatæ ʒ.2. caphuræ ℈.ß. cum oui albumine fiat collyrium. Vſus tempore diſſolue in lacte.

Toto reliquo tempore morbi licebit vti ſief. id eſt, collyrio albo cum opio, ſi vehemens dolor eſt, imminuta doſi opii, ſi non tam vehemens omnino ſublato opio, ſi leuis eſt.

Sed addere oportet in [b] *augmento ſarcocollæ nutritæ in lacte mulieris ʒ.1. Et vt procedit morbus in declinatione augenda ſarcocollæ doſis eſt, ac tandem ſola ſarcocolla nutrita in lacte, & vino, vel aqua fœniculi diſſoluta vtendum eſt.*

Mucago pſyllii [c] *initio,* [d] *cydoniorum, in au-*

b In quo par cura digerendi lac repellendi eſſe debet.

c Vbi tantum repellendum.

d Vbi modice digerendum.

gmento, lini aut althææ, in ſtatu, fœnugræci, in declinatione conuenit. Sed ab vna ad alteram paulatim tranſeundum eſt. In declinatione.

a Ex lacte muliebri, vel aſinæ.

℞. ſarcocollæ [a] *nutritæ ℥.3.ß. croci, ſpicæ, ana ℈. 4. aloes ʒ. ß. Aloe lauetur in aqua fœniculi. Huius pulueris ʒ.2. in aqua fœniculi diſſolue, aut aqua roſarum, ſi quid ruboris & caloris ſupereſt. Aliud.*

Ouum crudum coctum, & ita induratum, calidum per ſe, vel e lacte muliebri ſubactum applicabis.

Puluis citrinus, quo vtendum eſt in augmento & ſtatu.

℞. ſarcocollæ ʒ 5. aloes lotæ in aqua roſarum ʒ. 1. tragacanthi ʒ. ß. opii ℈. ß. vel Gr. 6. Quo tempore ouum crudum integrum ſine teſta per ſe, vel cum lacte muliebri, exceptum goſſipio apponi poteſt. Roborando oculo vinum [b] *adſtringens dilutum aqua fœniculi, in qua ſpica, aut ſtæchas coxerit, competit.*

b Aut collyrium ex quarta aquæ roſarũ parte, vna vini & pauco maſtiche confectum.

Anacollemata ſiue Frontalia.

℞. mannæ, thuris, maſtichis ana ʒ. 2 agitentur ex oui albumine. Aliud.

℞. farinæ fabaceæ M. 1. *cum oui albumine fiat emplaſtrum. Aliud.*

℞. emplaſtr. contra rupturam ℥. 2. ſubigantur cum oleo roſaceo, & fiat anacollema. Aliud.

℞. myrrhæ, thuris ana ʒ. 2. farinæ volatilis M. ß. *cum oui albumine fiat frontale. Aliud.*

℞ boli

℞ boli armenæ ℥.1. aquæ roſ. ℥.3. aceti ℥.1. cũ duobus albuminibus ouorum, fiat frontale.

Sic etiam ex farina fabacea aut ſiliginea cum oui albumine & modico croco frontale compingi poterit, lana vel linteo excipiendum.

Balneum in declinatione imperari poteſt. [a] *Errhina quoque, gargariſmi & maſticatoria.* Neque *omittendæ ſunt frictiones initio ductæ ſuperne deorſum ad diuertendum. Vide Aetium.*

[a] Propter oculorũ & narium ſympatheiam in ophthalmia nunquam tuto errhina præſcribuntur.

EIVSDEM HOLLERI SCHOLIA.

Morborum oculi vt infinita prope multitudo eſt, ita in illis diſtinguendis maxima confuſio: præſertim iis, qui ad ophthalmiam ſimilitudine quadam accedunt, & inflammationem annexam habent, quales ſunt, τάραξις, φίμωσις, χήμωσις, & ὀφθαλμία proprie dicta. Montanus vir alioqui doctiſſimus, quanquam cæteris accuratius hæc diſtinxiſſe epiſtola quadam videtur, a veterum tamen ſententia, vt Galeni & Pauli Æginetæ, longe diſcedit. Scribit enim χήμωσιν palpebrarum inflammationem eſſe, licet aliquando partes cæteras in conſenſum trahat. At Paul. Æginета χήμωσιν appellari ait, ὅταν ὑπὸ φλεγμόνης ἰσχυρᾶς ἀμφότερα τὰ βλέφαρα ἐστραφῇ, ὡς μόλις ὑπ᾽ αὐτῶν τοὺς ὀφθαλμοὺς καλύπτεσθαι, καὶ τὸ λευκὸν τοῦ ὀφθαλμοῦ μετεωρότερον τοῦ μέλανος γένηται, καὶ ἐρυθρὸν, καὶ πολυμερῶς ὑπερλαμβάνῃ τοῦ μέλανος. Id eſt, *Cum vtræq; palpebræ ex vehementi inflammatione inuerſæ fuerint, vt vix oculi ab ipſis contegantur, & album oculi nigro ſublimius euaſerit, rubrumque etiã magna ex parte nigrum occuparit.* Vidius quoque (vt doctiſſime Ioannes Gorræus

Montani opinio a Græcis aliena.

Paul. Æg. c. 22. lib. 3.

annotauit) negligentius εἰς τὸ κατ' ἰατρεῖον, legit χήμωσιν ἀντὶ τῆς φιμώσεως. Sed his prætermiſſis omnia faciliме ſic diſtinguuntur. Sic leuis quædam inflammatio, & veluti phlegmones principium ſine diſcrimine partes oculi inuadens primo intuitu appareat, cum rubore quidem, ſed exiguo, quem dolor mitis cõſequatur, τάραξις erit duntaxat, id eſt, oculi perturbatio. Hæc enim certiſſima ſigna ſunt, quod hic affectus, neque phlegmone ſit confirmata, neque vnius magis, quam alterius partis proprius, neque vehementem dolorem habeat, aut tumorem. Quibus ſi adiicias a cauſſa externa excitatum fuiſſe, vt ſolé, fumo, puluere, oleo, radiis lunæ, vino, eſu cæparum, erucæ, alliorum, ſinapi, ictu, quæ omnia ab ægro diligenter exquirenda, tum nulla in iudicando dubitatio eſſe poterit. Paulus a manifeſta tantum cauſſa fieri vult. Experientia tamen conſtat non raro ab interna excitari, præcipue vitio ventriculi, & poſt egregiã potationẽ, neque tamẽ proprie eſſe ophthalmiam, licet aliquando in corpore cacochymo, & ſi negligatur, in eam facile degeneret. Si vero palpebræ tantum inflammationem patiantur, atque in ſeſe concidant, vt oculus aperiri nequeat, φίμωσις erit, id eſt, præcluſio quædam, & quaſi ligatio eorum, quæ ſecundum naturam aperta & recluſa eſſe debent, ſiue cicatrice, aut carnis incremẽto partes coaleſcant vt labra vteri, ſiue inflammatione, vt palpebræ oculorum. Contra, ſi oculus apertus maneat, nec claudi poſſit, albo nimirum oculi in tumorem ſublato, atque eminente, nigro vero ſubſidente, & veluti hiatum quendam efficiente, χήμωσις eſt. In qua præter ruborem & inflammationem, pathognomonicum ſignum eſt, pulpebrarum, vt ait

Paulus, ἐκτροπὴ, id eſt, cõuerſio, quia adduci non poſſunt. At ſi coniunctiua tunica, ſiue adnata phlegmone laboret, cum tumore, tenſione, dolore, calore & rubore, ophthalmiam eſſe non dubitandum. Ergo τάραξις (quam ophthalmiam non veram vulgo appellat) affectio eſt omnium oculi partium externarum communis, φίμωσις, palpebrarum χήμωσις, albi oculorum, ophthalmia, adnatæ membranæ propria.

Sæpe omnes inter ſe vel plures cõmiſcentur.

Fiunt ophthalmię, vt cæteræ inflammationes, a ſanguine, bile, pituita, melancholia, flatu. Sed frequentius a ſanguine, aut bile.

Ophthalmiæ ſanguineæ ſigna.

Sanguineæ ſigna ſunt, tumor maximus in loco rubor, tẽſio, lachrymæ craſſiuſculæ, quæ facile exſiccãtur, ſordes molles in oculorũ angulis. Quib. adde redũdãtis ſãguinis in corpore indicia.

Ophth. billioſæ ſigna.

Billioſæ, tumor moderatus, in ſuperficie, color ſubpallidus, dolor acris & mordax, lachrymæ vel nullæ, vel paruæ, ſalſæ, amaræ, ſtatim cõcreſcentes, ſordes in angulis ſiccæ & aſperę vigiliæ, excrementa bilioſa, corpus gracile, quandoque febris tertiana, ſi materia fuerit in ventriculo.

Ophthal. pituitoſæ ſigna.

A pituita, tumor maior, ſed laxus, color albus, lachrymæ plurimę, tenues, inſipidę, ſordes vel nullæ, vel molliuſculæ, corpus pituitoſum, &c. A flatu rara eſt, tenſionẽque habet ſine grauitate.

Ophthalmia per eſſentiam facta, ab ea, quæ per defluxionem fit, diſtincta.

Per defluxionem fieri intelligimus, cum repente inuadit, nec præceſſerunt lachrymæ, ſordes, eroſiones a quolibet aeris exceſſu. Per eſſẽtiã vero ex cõtrariis ſignis, etſi dolor ad interiores capitis partes nõ perueniat, a quib. adnata mẽbrãna naſcitur. Humidior autẽ efficitur ob materiæ multitudinẽ, tenuitatẽ, loci affecti raritatẽ, caliditatẽ aeris, virtutis expultricis robur, & retẽtricis imbecillitatẽ. Sicca quã Græci ξηροφθαλμίαν vocãt, cõtrariis cauſis cõſtat, periculoſiorque eſt ob materiæ acrimoniã, quæ ſæpe vlcus inducit.

Sedato capitis dolore, ſi adſit, conueniunt ſanguinis miſſio ſæpius repetita, cucurbitulæ cum ſcarificatione, clyſter, topica repellétia, collyria anodyna, purgatio, balnea, meri potio, emplaſtra. In taraxi, ſubducto ægro a cauſa externa abluatur oculus tepida primum, deinde frigida, abſtinentia a cibo, ſomnus. Perpetuo & ſubinde imponenda medicamenta, quia eluuntur nouo humore, & lachrymis affluentibus Nonnulli a recentioribus Hippocratis authoritate moti fortiores purgationes non probant, quod ſic commotus humor defluat in oculum, alii contra. Vidi contumaces ophthalmias non potuiſſe curari ſine fortium catapotiorum vſu hiera diacolocynth. & ſimilibus id genus vehementioribus medicamentis. Sed omnia pro humoris quantitate & qualitate temperanda.

Hippo. lib. de locis in homine.

Ætius ſerm. 3. Tetrab. 2.

Amplo foramine.] Tum vt craſſior ſanguis exeat, tum vt maturius animi deliquium ſequatur. Quod plurimum conferre oſtenditur hiſtoria adoleſcentis, de ſanguinis miſſione, 6. Epidemion, 13. Methodi, 2. ad Glauc Aetius e frõte, & angulo maiore. Sed hoc poſt ſectionem cephalicæ, perſeuerante dolore. Tunc enim primum vena frontis, ac tandem, quæ eſt in maiore angulo ad nares, ſecari poteſt. Cæterum ramus mediæ initio diuertit, & minus detrahit viribus, quam cephalica.

Oportet hos ſuccos inſtillare oculis] Satius erit plurimum diluere oui liquore optime confracto, vt nihil habeat viſcidi, & lacte mulieris iuuenculæ, deinde etiam fœnugræci decocto. Aut roſas, myrtos, rubos, & ſimilia cum fœnugræco, chamæmelo, ſeminibus lini, & ſimilibus in aqua ſimplici aut plantaginis incoquere. Deinde pannis mollibus ad oculi magnitudinem complicatis, inſuccatis & admotis partes vicinas fouere, æſtate quidem frigidis, hieme vero calidis, ſæ-

pius

pius innouatis. Lenta Galenus laudat, quia aſpera oculum offendunt. Periculoſa tamen ſunt, ſi nimis corpulenta & viſcida, quia frequenter loco adhærent, aut exſiccantur, aut putreſcunt, ſed tum maxime ſi puſtula aliqua ſubſit. Narcotica, ſi actior dolor ſit & humor, effluxum prohibēt, acrimoniam retundunt, & oculi ſenſum hebetiorem reddunt. Sed his neque in principio, neque ante purgationem eſt vtendum, idque neceſſitate cogente, vt docet Gal. commen. in Aph. 31. lib. 6. vbi addit etiam tunicas indurari, & adſtringi. Vitriolum humidioribus oculis nonnulli inſpergunt, alii tritum oui albumine inſpergunt, idque aqua calida coquunt dum concreſcat, tum exprimunt, & liquorem oculis infundunt. Ab acrimonia tamen cauendum. Ceruſa Veneta (Galenus Rhodiacam vſurpabat) optima eſt, diſſoluta in lacte decoctionis foliorum capitum ſeminis papaueris, pulticula e ſemine papaueris albi, & hyoſcyami, decoctum foliorum papaueris, capitum ſeminis, & inde fotus. In fœnugræco bene loto & macerato magna vis ineſt. Bene purgatur, multum abluitur, maceratur per diem in aqua puriſſima, in fictili bene coquitur abiecta aqua, alia infunditur, coquitur puro igne, idque ter faciendum affuſa ſemper aqua noua; vt omnis amaritudo eluatur. Coquitur vero ad liquidi mellis ſpiſſitudinem operto vaſe. Sine expreſſione colatur linteo. Colatura ſeruatur vſui ad tertium diem ad ſummum.

Narcoticis quando ſit vtendum ex Galen.

ANTON. VALETII EXERCIT. XIX.

Cvm adnata oculi membrana, quæ natura alba eſt, ob ſanguinis affluxum cruenta apparet ex oculis lachrymæ reſudant, & in acanthis maioribus ſordes quædam colliguntur, ægrum ophthalmia infeſtari certum eſt. Huius cauſæ, externæ, internæ. Externæ, fumus, Sol, corporis motus, caſus, percuſſio, &c. Internæ, plenitudo, humorum acrimonia, diſtentio a craſſis & viſcidis ſuccis, aut a ſpiritu flatulento. Eo confluit humor aut a pericranio, vel a cerebro, & tum dolor capitis interior eſt, ſternutatio frequēs, curandi maior difficultas. Expeditam opem requirit hic affectus, quod, negligenter ſi curetur, facile in ſuffuſionem, pupillæ dilatationem, nonnunquam in tabem, ſeu corrugationem deſinat. Itaque antequam vllus topicis oculorum remediis ſit locus, toti corpori atque capiti ſectione venæ humeralis patienti oculo e directo oppoſite, aut eius, quæ in extrema manu pollici eſt vicina, proſpicitur, deinde purgatione. Educendus humor ſi bilioſus, vt ſæpius eſſe conſueuit, ita vacuetur.

Ophthalmiæ cauſa ex Galen. cap. 22. lib. 3. Meth.

Ophthalmiæ curatio.

Rhaz. cap. 15. lib. 9. ad Almanſorem.

℞ expreſſ. ℥. ȝ. myrobal. citr. in aq. cich. bugloſſ vel borra. infuſar. rhei elect. ſeorſim ſimiliter infuſ. ʒ. 2. cinam. ℈. 1. In q. diſſol. cathol. & ſyr. acetoſ. ſimpl. ana ℥. ß. f. potio.

Paupe-

Pauperibus electar. de ſucco roſ ſyr. laxat. roſ. pallid. diluuntur aquis ſupra dictis, Si permiſta ſit pituita multa, pilulæ e hiera ſimplic. cocciæ, de agar. lucis, vtiliter præſcribuntur,

Mox topica veniunt vſurpanda. Ac quidem initiis phlegmones collyria ex repellentibus & anodynis oculo imponenda, cataplaſmata ex adſtringentibus, quæ vias contrahant, per quas fluit materia fronti & temporibus aptanda. Vt,

℞, mucag. ſem. pſyllii in aq. plantag. aut roſar. extractæ ℥. 1. ß. cum albumine oui in lacte mulieb. agitato, vel cum aq. roſ. q. ſ. f. collyr. vel. ℞ trochi. albor. Rhazę ℥. 1. ß. pompholyg. lotæ, ſacchar. cand. ana ʒ. ß. aqu. plantag. & roſar. an. ℥. 1. mucag. ſuperioris ℥. 2. f. collyr. addita pauca caphura, ſi vrgeat dolor.

Fronti imponitur cataplaſma ex bol. arm. terr. ſigil. maſtic. ana q. ſ. except. albumine oui. In incremento quia non modo repellendi, ſed etiam digerendi, cura incumbit, ſuperioribus mucaginibus & aquis adiicientur aquæ fœnic. euphraſ. verben. chelidon maioris, mucagines lini, althææ, fœnugr. Et, ſi ſimul detergendum ſit, proderit nonnihil ſyrupi roſ. ſiccarum immiſcere. In ſtatu præualebunt digerentia. Vt,

℞.aq. euphraſ. fœnic. & chelidoniæ ana ℥. 2. aloes lotæ in vino albo ʒ. 1. ß. tuth. præparat. ʒ. ß. ſacchar. cand ℈. 1. ſyru. roſ. ſiccar. ℥. ß. f. collyrium.

In declinatione vacuabitur materia reliqua ex oculo fomento & decocto ſeminis fœnugr melilori aquæ calendulæ cum ſpongia, aut linteolo molli.

De [a] debilitate viſus. CAP. 20.

MYωpas Græci vocant, qui a primo naturæ ortu non niſi admota oculis cernunt, eaque [b] expertis prope oculus, palpebris conſtrictis atque conniuentibus. Id quod efficit [c] tunicarum oculi raritas, tenuitas humoris, ſubtilitas ſpiritus viſorii, qui priuſquam angulum faciat, diſſoluitur atque eua neſcit.

Sunt qui eo nomine veſpertinam etiam [d] aciem appellant, cum interdiu obſcure, noctu & ſine lucerna, acutius videant. Rara affectio hominibus ab eadem cauſa, niſi quod illic infirmitas maior eſt, hic luce quidem diffluit ſpiritus, nocte cogitur, atque temperatur. Contra vero Nyctalωpes interdiu vident, [e] caligant ad lucernam, quanquam & hoc nomē nocturnæ cæcitatis ad Myωpas etiam transferant, vt Octauius.

Amaurωſim vero & Amblyωpiam, hebetudinem, atque obſcuritatem viſus ita diſtinguūt, quod illius multæ cauſæ notæ ſunt, huius nulla [f] cauſa manifeſta. Quia cum pupilla pura ſit, neque vitium vllum appareat in oculis, videndi tamen liber-

a Quæ ſit febris expers, cuius cauſa vel in cerebri vitio conſiſtat, vel ſpiritus animalis, vel tunicarū & humorum oculi.

b Propter ſpiritus viſorii paucitatem, tenuitatem, & tunicæ raritatem.

c Præſertim corneæ, & venæ.

d Quod ambiente aere craſſiore animalis ſpiritus cogatur.

e Quia ſpiritus eorum viſorius craſſior eſt, nō aereus.

f Vnde hæc a recentioribus gutta ſerena dicta, quod nullo, quod in oculo cerni poſſit, vitio vidēdi facultas amittitur.

tas intercepta eſt. Huius tamen [a] *coniectura quadam cum rationem admolimur, medicamentis, quæ* ὀξυδορκῆ, ἢ ὀξυδερκικὰ φάρμακα *appellantur, quia videlicet, cum nullum accidens manifeſtum inſit oculis, acuunt tamen viſum, atq; inſtaurant.*

Cauſa tamen vtriuſque mali, vel in humoribus oculi, vel in natura viſorii ſpiritus, vel in tunicarũ habitu recondita eſt, vel quia interceptus eſt, aut reſolutus neruus opticus. Summatim in iis, quæ natura ad legitimam videndi facultatem inſtituit, ſpiritus neque [b] *craſsior, neque tenuior eſſe debet, ſed aeria tum natura, tum ſubſtantia, tum qualitate moderatus, iuſta etiam quantitate, q;uæ omnia pendent a natura ſanguinis & pituitæ, in quibus ſubſtantia eſt ſpiritus. Temperatus enim ſanguis eundem ſpiritum gignit, intemperatus vero vitioſum reddit. Subtilior ſpiritus obſcuro loco melius habet, vt in veſpertina acie, tenebris enim colligitur, craſſeſcit, & frigidior redditur. Idem efficit, vt & minima* [c] *cernamus, & pingamus calamo, ſed tãtum ea, quæ in proximo ſunt. Contra vero craſsior ſpiritus, vt in ſenibus, remotius poſita intueri poteſt, tantum cernit, maiuſcula, eademque calamo pingit. Ex quo inuenta eſt ratio. Opticorum in ſpecularibus, vt conuexa, minores, concaua, maiores plana, æquales formas & literas repræſentent. Vt enim oculares radii maiorem minoremve angulum deſcribant, ita formæ oculis proponuntur.*

Curatio [d] *Nyctalopis & debilitatis viſus.*

a Vt cum clauſo altero oculo, pupilla nõ dilatatur, vnde nerui optici obſtructionis fit ſignificatio.

b Aut impurior, vt ſcilicet contiguũ aerem illuſtrare non poſſit.

c Galen. cap. 1. lib. 1. de ſymptom. de cauſ.

d Id eſt, cæcitatis nocturnæ, deſiderata ratione τῆς συναυγείας in ſpiritu animali.

Hæc vitia magna ex parte ab humorum vel vaporum craſsitie excitantur, multo maxime, ſi de repente orta ſunt, & [a] grauitas ſentitur in radice oculorum.

Aperiatur itaque primum cephalica, ſi reſpoſtulat. Alioqui *ſi [b] cacochymum corpus eſt, purgetur hoc modo.*

℞ pul hieræ picræ Gal. *℈. 2. pul. diacol. ʒ. ß. caſto. ℈. ß ſem. fœniculi. nucis moſchat. an.* Gr. 6. *cum ſucco rutæ formentur pilul. Poſſunt & pil. cocciis, pilul. lucis, elephanginis, mixto agaric purgari. In glaucis oculis, quique venas plenas & amplas habent mitioribus pharmacis vti oportet. Mollis teneatur aluus pilulis factis ex aloes ʒ. 1. terebinth. ʒ. 2. vel ex caſsia. Alioqui [c] polypodio, cnico, mercuriali, multa borragine, inſculo concoctis. Tum [d] errhinis, apophlegmatiſmis, ſternutatoriis vtendum erit.*

Cucurbitula occipitio fixa cum ſcarificatione ea vi obſtructiones liberat, vt ea ipſa etiam dum hærente aliquando viſus reſtitutus ſit.

Conſtrictio colli ita ſpiritum impellit in oculos, vt inde ampliatis viis & ſpiritu liberiore, viſus reddatur, aut certe acuatur. Poſt hæc extrahendus ſanguis ex angulis oculorum. Rhazes etiam e fronte, Meſuæus e naribus ſanguinem educit.

a Quæ ſignum eſt partis ab humorum copia oppreſſæ.

b Et ſi humor craſſus a concoctione ſegregatus videatur.

c Si pilulis ſtomachicis vti non licet, vt in hęmorrhoidas habentibus.

d Errhinis minime vtendum, niſi ſublato omni inflammationis metu.

Topica.

Topica.

Infinita prope deſcribuntur, quæ ex variis auctoribus colligi poſſunt. Tradunt capras non minus noctu cernere, quam interdiu. Et ideo caprinũ iecur ſi veſcatur, reſtituere veſpertinam aciem iis, quos Nyctalopas vocant. Idem iecur aſſum & cum ſale comeſtum iuuat, aut ſanie, quæ inde effluit, dum aſſatur, oculos illinunt. Alii vaporem elixati iecoris oculis excipi iubent.

Sunt qui hirci potius, quam capræ, & hirci montani iecur imperant. Nonnulli configunt caryophyllis, alii irrorant aqua fæniculi, hocque remedium commune faciunt Myopibus, qui tantum noctu vident. Octauius & Herophilus, quod [a] *non probat Aetius. In ſenectutis magis quam oculorum vitio ſuccũ mali granati optimo melli æqualiter cõmiſcebis aliquot dies inſolabis, aut calidis cineribus coques. Conuenit pictorib. lectoribus, & ſcriptorib.*

[a] Nec eſt probandum. Nõ enim myopibus collyria ὀξυδερκῆ ſunt præſcribenda, ſed incraſſantia.

Alii granatum acidum, depoſita duriore teſta, contundunt, melli miſcent, concoquunt, ac tandem vehementer exprimunt, eidem remedio, fætori oris, firmandis dentibus, gingiuis, ozænis, quando carnes quædam adnaſcuntur dentibus. Herbæ conueniunt fæniculus, ruta, chelidonia, euphraſia, verbena, aſparagus, betonica, chamædrys, raphanus, balſamita, pimp. caryophyllata, apium, maiorana, marrubium, parietaria, hyperici flores, meliloti, roſmarini. Aromata, macis, cinnamomum, nux moſchata, lignum aloes, ſpica, ſantali. Conſeruæ, enulæ, acori. Horum omnium vſus eſt, vel quia edun-

tur, vel quia muſto feruent, aut in puluerem redacta ſicca collyria faciunt. Aut cum melle commiſcentur, & eorundem ſuccus, aut in alembico diſtillātur. Redditur *aqua efficacior, ſi quid* [a] *mellis liquidioris commiſceas, dum diſtillantur. Atque hac etiam fortior, cum mel ſcylliticum in alembicum coniicitur. Laudata eſt olim lactuca ſilueſtris. Cuius rei argumentum, quod Aelianus ſcribit, Accipitrem tinnunculum* (Quercelam vocant) *acerrimo lactucæ ſiluaticæ ſucco oculos illinire, atque ita laborantem aciem inſtaurare. Quod deinde Medici ſequuti ſunt. Atque hinc oculorum medicina Hieracia, quaſi Accipitraria vocata eſt.*

[a] Præſertim Narbonēſis, quod thymū redolet.

Aqua quam ſcribunt reſtituiſſe viſum cæco nouem annorum.

℞ ſucci apii, fœniculi, verbenæ, chamedryos, pimpinellæ, caryophyllatæ, ſaluiæ, chelidoniæ, rutæ, centinodiæ, morſus gallinæ caryophyllorum, farinæ volatilis, ana ℥. 1. piperis craſſiuſcule triti, nucis moſchatæ, ligni aloes ana ʒ. 3. Omnia immergantur in vrina pueri incorrupti, & ſexta parte vini maluatici. Bulliant breui tempore, tum exprime, & percola. Repone *vaſe vitreo bene obturato. Hora ſomni ſingulas guttas ſingulis oculis inſtilla.*

Dum efferueſcit muſtum, euphraſia iniicitur. Vinum repurgatum aſſeruatur ſingulari remedio.

Eiuſdem herbæ puluis ſorbili ouo inſpergitur, aut inde ſal oxydorcicum paratur.

℞. ſalis

℞. ſalis communis ℥. 1. euphraſiæ ſiccæ ʒ. 2 macis, cinamomi ana ℈. 1. miſce.

Flores roſmarini amphora vitrea concludun tur, quæ duplicato linteo cerato obtegitur in arena vt mos Chymicis. Liquor redditur efficaciſsimus oculorum claritati. Accipiter (Emerillon vulgo*) vnguento ſuſino decoquitur, vinum abſinthites, aut rhodinum, antimonium, tuthia in aqua fœniculi extincta. Pica auis in teſtaceo vaſe cremata, & in cinerem redacta, vehementer laudatum remedium a Practicis.*

℞. Sileris montani, maioranæ, euphraſiæ, rutæ, chelidoniæ, ſummitatum fœnic. ana ℥ 3. zinzib. ſpicæ nardi, piperis longi, caryoph. tuthiæ extinctæ & nutritæ, ſarcoc. nutritæ in lacte aſinæ, ligni aloes ana ℥. 1. fellis aquilæ aut accipitris, balſami ana ℥. ß. mellis roſ. ℥. 1. conquaſſanda conquaſſentur, liquabilia liquefiant, miſceantur, & æſtate quidem, & quadraginta diebus inſolentur, ſemper agitando & obuertendo vas hieme in cineribus moderate calidis, ſimpliciter macerentur. Reponantur vaſe vitreo ad vſum. De eſu viperarum alio loco. Vt vis medicamenti penetret, aqua tepida e goſsipio, vel molli linteolo fouebis oculos. Frequens vſus tryphera minoris, chebuli conditi, mithridatii theriacæ, ſed magis hieme commendatur. His autem vti oportet iam bene purgato corpore, & etiam ſinapiſmis & cauteriis. Rationem vitæ, & reliqua remedia localia ex aliis colligito.

EIVSDEM HOLLERII SCHOLIA.

Ἀμβλυωπία, & Ἀμάυρωσις morboſæ ſunt oculorum affectiones, cùm viſus vel hebetior eſt, vel omnino ſublatus, ſine tamen vllo oculi manifeſto affectu, aut vitio, in partibus oculi, quæ ſub aſpectum cadunt, nobis apparente, ſolaque cauſarum intentione & remiſſione differũt, quod illa imbecilliores, hæc vehementiores, & iam confirmatas cauſas habeat. Μυωπία, vel Μυωπίασις eſt, cum viſus non omnino quidẽ ſublatus, aut hebes & obtuſus, vt in ſuperioribus, ſed diminutus, ita vt propius admota, etiam minima, æger cernat, & exacte diſtinguat; ad remota tamen, & paulo longius diſſita penitus illi caligant oculi. Male a natura ſæpe contractum quo laborantes Budæus luſcioſos, & luſcitioſos, & nuſcitioſos vocat, quales fere, cum paulo diutiùs legerint, aut oculos aliquo coniectos habuerint, exhauſto ſpiritu tenuiore cæcutiunt, aut limis, ſemicluſiſque oculis volitantiá quædam in aere corpuſcula ſeſe intueri putant. In Nyctalωpe viſus itidem diminutus eſt, ſed ſymptomata diuerſa, quod interdiu videant, Sole occidente obſcurius, noctu nihil, quaſi ὁ ??ς νυ κ?ὸς ἀλαὸς, id eſt, *noctu nihil videns* Atque hæ ſunt affectiones, quæ viſum ſolent intercipere, nullo manifeſto affectu in oculo apparente, ſed pupilla plane pura, atque incolumi. ſi adiicias quoſdam, qui noctu melius vident, quam interdiu, quod rariſſime contingit. Duæ priores affectiones fere ſunt in neruis opticis, aut cerebro, poſteriores in humoribus, tunicis, ſed frequentius in ſpiritibus. Verum & locum affectũ, & cauſas affectus remota penitus nominum ambiguitate & confuſione, quod non omnes (vt in

cæteris

cæteris fere paulo difficilioribus) in eadem ſignificatione vſurpent, ita diſtinguere licebit, & quaſi typo, vt Ariſtoteles loquitur, depingere. Si æger vel nihil omnino videt, vel diminute, ſed ſemper æqualiter, & vno oculo clauſo, alterius pupilla non dilatatur, nullo, ſcilicet, irruente in eam ſpiritu, ſignum eſt ſpiritum tranſire non poſſe ad oculum per neruos opticos, aut ſi tranſeat aliquis, non ſufficere tamen ad oculum illuſtrandum. Idque fiet vel vitio cerebri, vel meningum, vel nerui optici.

Spiritui viſorio ad oculos deducẽdo quæ neceſſaria inſtrumenta.

Hæc enim ſunt ad ſpiritum vel generandum, vel deducendũ neceſſaria. Si vitio cerebri ſpiritũ non ſuppeditantis, aut corrũpentis, vt poſt inſignem euacuationẽ longum, morbum, mœrorẽ in ſenectute, in cæteris etiã ſenſibus læſio aliqua percipietur. Nam cum omnes ſenſus inde prodeant, tanquam riuuli, quomodo vni morbum, quo afficitur, communicare poterit, cæteris integris manentibus? Ergo ſi ſimul cum viſu cæteri quoque ſenſus afficiantur, & grauitas capitis percipiatur (additis ſemper cauſis antecedentibus & externis: obſeruatiſque diligenter partium, quæ cum cerebro conſentiunt, affectibus) de cerebro læſo coniecturam certiſſimam habemus, ſiquidem quæ generali illo axiomate, tanquam fundamento firmiſſimo, mittitur, membrum eſſe ſanum, cuius actio ſana eſt, læſum, cuius actio læſa Si in meningibus, ad oculorum radices percipietur dolor aut grauitas, ſin minus, in neruo erit, vel reſolutio, vel obſtructio, vel contorſio. In contortione vident oblique, in obſtructione, ſi perfecta ſit, nihil, ſin minus, parum, ſed eodem ſemper modo ſæpiuſque repente, & vno impetu incidit ab humore, aut ſpiritu, vt poſt excrementa alui retenta, cruditates, inſolationem, capitis ardorem (quod in piſtore vidimus iuxta furnũ ignitum repente cæco facto) ictum, caſum, concubitũ, & ſimilia, quæ

caput replere aut humores cõmouere poſſunt. Reſolutio fit in neruis per inanitionem, aut repletionem, de qua ſatis in ſuperioribus. Hæc omnia in vniuerſum cauſæ ſunt & ſigna ἀμβλυωπίας, καὶ τῆς ἀμαυρώσεως. In ſpiritibus affectiones ex eorundem naturali conſtitutione deprehenduntur. Debēt enim moderati eſſe in ſubtilitate, craſſitie, fulgore, obſcuritate Paucitatem & multitudinem adderem, niſi quia vix vnquam ſat multi eſſe poſſunt. Qui multos ſubtiles & lucidos habent, atque in vnum coactos, nullo aliunde impedimēto accedente, hi omniũ vident acutiſſime. Cæteri ſunt præter naturam. Quorum variæ differentiæ conſtitui poſſunt. Sed præcipue, quæque occurrunt frequentius, ſunt huiuſmodi. Subtilis, paucus, lucidus: craſſus paucus, craſſus multus. Quia enim ſubtilis, paucus & lucidus, ſubtilitate difficile diffluit, paucitate reſoluitur, ac luce maiore offenditur, inde hæc ſymptomata conſequi neceſſe eſt, vrita affecti remota intueri nequeant, propinqua exacte diſcernant, obſcuriore paulo aere oblectentur, nec diutius legere aut oculos in rem aliquam intentius defixos habere poſſint, quibus ſi accedat pupillæ amplitudo paulo maior, parũ aberunt a cæcitate. Vt enim viſio abſoluta fiat, in firmum & denſum conum ſpiritus coire neceſſe eſt, qui pupillæ amplitudine diffunduntur fere in meatu. Quo fit, vt ita laborantibus nullum (ſi ab ortu contractum ſit malum) præſtantius remedium afferri poſſit, ocularibus ad oculi formam cauis, & circunferentia denſioribus, quo ſpiritus in centrum, tanquam pupillam, cogantur & confertim prodeant. Quod in multis feliciter ſumus experti. Atque hæc eſt cauſa propria μυωπίας. Si vero pauci ſint ſpiritus & craſſi, paucitate hebetior viſus eſt, craſſitie ob-

Spiritus viſorij propriæ differentiæ.

Viſio abſoluta quî fiat.

Myωpibus ab ortu quid maxime cõferat.

ſcurior,

ſcurior; ob idque egent lumine externo, vt illuſtrentur. Hinc fit, vt interdiu ſatis acute cernãt, occidente ſole obſcurius; noctu nihil, aut parũ. Quod de Nyctalωpe diximus. In quibus vero multi ſunt ſpiritus & craſſi, ii longius poſita melius circunſpiciunt, quia opus eſt multa luce, proindeque interuallo longiore ad illuſtrationem. Craſſities autem omnis aliquando a craſſiore ſanguine, aut alimento originem habet: ſæpe a vaporibus, aut humiditate cerebri. Et ſi ad maiorem angulum fiat fluxio, e ſincipite, ad minorem, e venis poſt aures, & quæ in temporibus. Vnde etiam efficitur, in his noctu obtuſiorem eſſe oculorum aciem duabus de cauſſis, tum quia ſufficienti lumine deſtituuntur ſpiritus, tum quia eo tempore lunæ influxũ humor accreſcit. Cui conſentaneum eſt, quod in plenilunio habent deterius. Quod ſi qui noctu videant clarius quam interdiu, vna ex duabus cauſſis contingere poterit, aut quia igneos habent oculos, vt experientia in quibuſdam animalibus obſeruare licet, aut quia ſubtiliores ſpiritus, qui craſſeſcunt nocturno aere, & coguntur, nec diſſipantur. Quibus omnibus fidem facit experientia & curatio, quæ ſingulis cauſis ingenioſe accommodata nunquam fallit, ſed longior ac difficilior, quã vt breui annotatione comprehendi queat. Sunt & aliæ cauſæ imbecillitatis viſus, in cryſtallino humore, rhagoide, humore, qui cryſtallino prætẽditur, vt infringat vim ſplendoris externi, & madefaciat cryſtallinum, cicatrix inducta corneæ, & ſimilia. Sed hæc omnia iuſtum commentarium deſiderarent.

Ὀξυδερκῆ, &c.] Huiuſmodi ſunt collyria quædam apud Gal. 4. *τῶν κατὰ τόπους*. Similia ſunt ſequentia. Viperas quidam fimo ſepeliũt, gignuntur vermes, inde aqua diſtillatur mirabi-

tis. Ab aliis vipetinus adeps, cum viperis, theriaca & rebus ocularibus diſtillatur. Viperarum capita cremantur olla. Cinis cum cremore lupinorum ſubigitur, & illinitur temporibus. Vina factitia, rebus conuenientibus cum muſto coctis & racemato. Mel anthoſatum diſtillatum cum ſuis floribus & cacuminibus roriſmarini. Hirundinis cerebrum ex melle tritum, vel exuuium ſerpentis ex melle quoque tritum. Nux moſchata condita diuitibus, aliis ex vino mane & hora ſomni odorata, inſpirata. In Nyctalope hepar hircinum aſſato, & cremorem fluentem illinito, ipſum vero hepar edendum præbeto. Columbinum ſanguinem illinito, aut fel capræ, hepar caprinum coquito, obleuato capite, & in ollam aduerſo, fumus oculis excipiatur, ipſum vero hepar aſſidue edendum præbeto. Aut idem hepar concitum pipere longo, & ſale gemmæ conſperſum in carbonibus aſſato, excipiatur fumus. Ex hoc cito auxilium percipitur. Succus recens ſtercoris aſini, fel vulturis illitum, vel cum ſucco porri commixto melle. Peucedani ſuccus cum ſucco fœniculi. Anagallidis ſuccus tertio quoque die oculis iniectus idem præſtat, & pannum iam factum in oculo conſumit. Pulli hirundinis acu ex ære in nido excæcantur, ſignātur, vt internoſci poſſint. Tertio die capita præciduntur, incenduntur, puluis cum balſamo in oculum inſtillatur. Vaſa ænea ocularibus medicamentis probata. Apodes (vulgo *Martinets* vocant) veſcuntur chelidonia. Cinis, vſui eſt, aqua hieme Aquæpotus. Argumento, quod qui aquam bibunt, acutius vident, vt ſcripſit Ariſt. in Problem. inſpirationes, quam fotus meliores. Sed ante maſticanda ſunt ocularia medicamenta Lingere oculos catelli lingua, vel pueri, Scarificatio auricularum, & perforatio, Barbarorum more. Parum bibendum in humidioribus

Hydropotæ acutius videt.

oculis

oculis & excrementitiis. Emunctioni aſſueſcendum ſine vi. Vapor e decoctione rutæ, marrubii, fœniculi, euphraſiæ, chelidoniæ, ligni aloes, croci, coctorum in aqua & vino, ex his cum melle diſtillato Decubitus cum legit æger, & caput erectum, non demiſſum. Butyri magna vis. Illitum mollit, lenit, polit, laxat, reſoluit, coquit, ideoque hebetudini, præſertim a ſiccitate, prodeſt. cicatrices & albugines exterit, declinationem calidarum fluxionum iuuat: ſoluitur, & linteolo inde madefacto ſit fotus. Caput mundum & pedes.

Hieracia.] ἀπὸ τοῦ ἱέρακος. id eſt, accipitre. Apud Galenum 4. τῶν κατὰ τόπους cap. 7 & Cornelium Celſum, reperitur Hieracis collyrium, ad obſcurum viſum & ſcabras affectiones. Inde etiam nomen herbæ, quam ruſtici corrupto vocabulo *ichoream luteam* vocant, a florum colore in pratis frequentem. Accipitres aiunt ſcalpendo eam, ſuccoque oculos tingendo, obſcuritati viſus mederi, ob idque vocant ἱεράκιον. *Cornel. Celſ. cap. 6. lib. 6.*

ANT. VALETII EXERCIT. XX.

OMNIS viſionis imbecillitas, ſi oculo propria exiſtat, aut eſt a primarii eius i[illegible]umenti, humoris videlicet cryſtallini m[illegible], aut a vitio facultatis, vel a partium humori cryſtallino inſeruientium affectu. Cauſæ ſunt, ſpiritus craſſior vel tenuior, paucior vel vberior interceptus in optico neruo, humores quoq; oculi craſſiores, aut tenuiores, tunicæ eodem modo affectæ. Alias vero *Galen. init. lib. 1. de cauſ. ſimpt.*

accidit hęc affectio ex ſubiectarum partium, vtpote ventriculi, conſenſu: interdum a toto corpore atrophia defecto. Quæ per idiopatheiam oculi fit, operoſiorem curationem requirit, vt quæ per conſenſum leuiorem.

Victus tenuet & ſiccet, vt cauſam coniunctam oppugnando, & antecedentem prohibendo proſit vapor aditu ad caput prohibeatur. Hinc blando aliquo cathartico exhibito, vt pilul. ſtomachic. catholic. vel ſimili, materiam apparato zulapii e ſyr. de hyſſop. ſtœchad. oxymelite vtroque, aquis fœnic. beton. euphraſiæ, & aliis id genus ocularibus, concinnatis: & ſubinde purgato.

℞. pilul elephang. ℨ. 1. agar. trochiſ. ℈. 1. excipiantur aq. euphraſiæ, fœnic. vel chelidon. f. pilul. molles.

Efficaciores erunt additis aliquot diacridii granis aut trochiſc. alhandal. Vel, cum materia fuerit radicitus extirpanda, cocciis vel fœtidis veteris. Si æger catapotia abhorreat, potio imperetur.

℞. agar. trochiſ. ℨ. 1. ß. rhei elect. ℈. 4. macerentur ſeorſim in aqua fœnic. & beton. vel hyſſop. In expreſſ. diſſol. diaphœnic. ℨ. 2. ſyr. e ſtœch. ℥. ß. f potio.

Quod ad particularia attinet remedia, infinita fere ex Aetio, Paul. Ægin. Trallian. Rhaze, Gattinaria, Arculano, ab Hollerio recenſentur, in quibus tota curationis momenta ſunt.

De Catarrhacta. CAP. 21.

CAtarrhacta præcipitem [a] decubitum humoris ſignificat; hocque nomen poſitum a Practicis, quia ſuffuſionem exiſtimarent fieri defluxu aquæ in oculis, unde & aquam deſcendentem in oculum appellant. Galen. 2. de ſymptom. cauſis, & 7. de placitis Hippoc. & Plato ſuffuſionis cauſam facit craſſitudinem [b] tenuis humoris, qui pupillæ meatum intercipit, ne poſſit communicare radius externus cum cryſtallino humore. Tenuis is humor albugeneus a quibuſdam Medicis eſt inter rhagoidem & cryſtallinum humorem, quo cryſtallinus humor, præcipuum inſtrumentum viſus partim fouetur; partim minuitur, vt lux refringatur, nec lædat cryſtallinum.

Pupillæ foramen via eſt ſpiritus animalis, aut etiam radiorum, qui a rebus externis ad videndi facultatem importantur. Præcluſa itaque via, quia, videlicet, humor ille albugineus longe craſſior ſeipſo factus eſt, ſuffuſio fit, quæ [c] ὑπόχυσις & [d] ὑπόχυμα, dicitur a Græcis. Naſcitur hoc vitium ſæpe conſortio [e] ſtomachi, ſæpe etiam primario [f] vitio cerebri. Atque priuſquam ad curationem accedas, idipſum diligenter diſtinguendum. Diſtingues autem ex cap. 1. lib. 4. de locis affectis. Quod ſi vitio [g] ſtomachi, vomitu, purgatione ex hiera picra, frugaliore vita & integra concoctione, conſenſu Græcorum & Arabum curari debet, Oportetque & vomitum & purgationem ex hiera ſæpius reuocari.

n

a Ex cerebro per neruum opticum, vel inter corneã & rhagoidem membranas, ad pupillę foramen.
b Concreſcit hic humor aqueus ſenio, aut febre, aut epilepſia melancholia, aut graui aliquo affectu, qui aut præceſſit, aut cõmixtus eſt.
c Dum fugax eſt.
d Dum confirmata, & tũ ϛάσις nuncupatur.
e Vt in vomituris vomitione tritica, vt in cardiogmo.
f Vt ex epilepſia & melancholia.
g Aut etiam & pulmonũ, ex Hyppocr. lib. 3. Progn.

In alia vero, quæ primario cerebri affectu fit, natura ſuffuſionis primum conſideranda eſt. Nam vel incipit, vel ad ſtatum progreditur: vel omnino confirmata eſt. Et hæc [a] *quidem deſperata eſt.*

Itaque pupillam primum aſpicito. Colorem ſuffuſionis, concretionem, motum, magnitudinem diſtinguito. Si quid [b] *præceſſit, aut adeſt, interrogato. Aetatis, temporis, conditionis totius oculi rationem habeto. Deſperata ſuffuſio eſt, quæ pupillæ figuram commutauit. Pura atque pellucida tum pupilla, tam ſuffuſio.*

Suffuſionis color cæruleus, aut auri ſimilis, aut ferri nitentis, aut aquæ maris, curabilis eſt. Quæ vero grandinem refert, aut gipſam, [c] *quæ nigra eſt, in ſumma, quæ ſine ſplendore cernitur, incurabilis eſt:* *fereque confirmata ad candorem vergit,* [d] *ſine ſplendore.*

Concretionem ita diſtingues. Oculo incolumi clauſo, ſuffuſum digito apprimes. ſi humor ille tenuis conſiſtit, neque ampliatur, quia nimium concreuit, [e] *deſperatio eſt, ſi diffluit & diſſipatur, ſed ſtatim, vt prius, coit, deſperata nondum res eſt. Si vero delatatur quidem, ſed non diſſoluitur, maturitas eſt, vt punctione, id eſt acu vacuari poſſit.*

Catarrhacta, quæ locum mutat, [f] *incurabilis, hoc eſt, quæ hac atque illac conuertitur. Quæ vero compreſſa dilatatur, non etiam commutat locum, melior eſt.*

a Niſi ope chirurgica deturbetur, ſi modo curationem poſſit recipere. Paul. Æg. li. 6.

b Vt ſi epilepſia, melancholia, cardiogmos, pulmonis item affectio præceſſerit.

c Quæ melancholicis contingit ex melancholiæ decubitu.

d Tum enim ipſius oculi νέκρωσις ſignificatur.

e Hæc deſperatio eſt ex magnitudine cauſæ & adynamia curandi.

f Quod ſi perfecta concretio.

Exigua

Exigua facilius, magna difficilius curatur.

Interrogabis autem, num præceſſerit grauis aliquis morbus, acerbior capitis dolor, vel ictus. Tũ enim, vt etiam ſi adſint, peior ſuffuſio eſt. Aetate media facilius curatur. Prima *& extrema, difficilius. Cælo ſereno & tranquillo, atque etiam temperato commodius curatur.*

Addunt Aſtrologi decreſcente luna, coeunte vero, aut eadem plena, atque vbi vel in ariete, vel aliis eiuſmodi ſignis curationes differunt. Nec omittendum quod Gal.[a] Meth *docet, vt oculus ſanus claudatur atque exprimatur. Si enim oculus ſuffuſus inde non tumet, nec pupilla ampliatur, deſperatio eſt. Alioqui vitio ſuccurritur. Phantaſmatum ſplendores & idolorum, quæ ſuffuſis oculis obſeruantur, lege 2. de ſympt. cauſis.*

Principiis[b] *ergo obſtandum eſt. Demoſthenes apud Aetium, & alii quidam Græci venam ſecant in cubito.* Clyſteribus[c] *acribus, iiſdemque purgationibus, ſed exigua quantitate & per interualla repetitis. Cucurbitulis in*[d] *occipitio cum ſcarificatione affixis, Apophlegmatiſmis, Errhinis per interualla vti iubent.* Cornel. *Celſus addit ſectionem venæ frontis ſanguinis detractionem e naribus vſtionem*[e] *venarum temporalium, quæ certe locum habere poſſunt, vbi grauis capitis dolor eſt, atque inde defluxio in oculos. Optimus victus,*[f] *qui pituitam extenuat ſine vaporibus. Vitandum vinum eſt, piſces, liquidiora omnia iuſcula. Aſſa elixis meliora.*

a Gal. lib. 4. de loc. affect.

b Atque ad eã demum catarrhactam medicina inſtituenda, in qua nulla deſideretur ratio, neque cõcretionis, neque magnitudinis, neque loci & motus neq. vlla fontis perennis affectionis melãcholicæ, nec epilepſiæ aut obſtructionis nerui optici excuſatio poſſit afferri.

c Vt ex decocto cephalico cum hieræ vtraque.

d Ad materiæ quæ in oculos fluit, reuulſionem.

e Vt qui per eas ad oculos defertur vapor, intercipiatur.

f Cuiuſmodi eſt hydromel ſimplex,

ſimplex, aut origanatum, loco vini, parata iuſcula ex hyſſopo & ſaluia, abſtinentia rerum acrium & piperatarum, deducto alterius cibi aſſueti, cibi autem ſimplicis, & omnis alienę mixturæ expertis.

a Vt dormiẽdo chacto colore natiuo anathymiaſis ad cerebrum feratur, quæ incidendo, tergendo & attenuando, materiã præparet, præparatamque ad ventriculum euehat, vt euacuari poſſit

Collyriis primum leuioribus, deinde paulatim maioribus vtendum eſt. Clyſteres e centaurii decocto, vel ſimilium comparandi ſunt. Alioqui vel hieræ picræ ʒ. 6. vel hieræ diacolocynth ℥ ß. aut aliã eiuſmodi pharmaca in clyſteribus diſſoluenda ſunt. Purgatio ex hiera picra, cui aliquid hieræ diacol. admixtum ſit. Exempli gratia.

℞. pul. hieræ picr. ℈. 2 pul. hieræ diacol. ℈. 1. cum ſucco fœniculi formentur pilulæ, capiat hora [a] ſomni. Hæc purgatio decimo quarto aut decimoquinto die reuocanda eſt. Per interualla mithridatii [b] aut theriacæ ʒ. ß aut ℈. 2. alias ieiunis, alias hora ſomni, aliquando [c] quatuor horis ante paſtum imperanda ſunt ſemel in hebdomade. Poterit aliquando imperari ablutio capitis ex decocto abſinthii, betonicæ, ſtœchados, maioranæ, fœniculi, in lixiuio facto e cineribus ſarmentorum, adiecta etiam vini portiuncula, quarta aut ſexta parte.

Collyria e melle, ſucco fœniculi, aut herbarum ſuperiore capite deſcriptarum comparari debent. Adiiciatur quoque [d] fellis aliquid lenioris, aut fortioris, ſemper habita ratione mollitiei, duritiei, temperamenti oculi. Alia enim remedia pueros aut ſenes

b Vt ℞. conſeruæ beton. & anthos ana ʒ. 1. ß. mithridatii ʒ. ß. f. bol.

c Sunt enim alexipharmaca longe a paſtu, & ante paſtum imperanda.

d Vt fellis lucii, non accipitris, & rapacium auium reliquarum.

ſenes, ruſticos & vrbanos, cæruleos & fuluos oculos, caſios & nigros iuuare poſſunt.

Hæc vero priuſquam adhibeantur, opportunum fuerit poſt purgationem fomentum affectæ parti inſtituere. Veſicula piſcis plena decocto fœniculi tepide oculos applicetur pro fotu. Sed lauanda prius veſicula.

In pueris lactantibus aliquando nutricis inſpiratio ſatis eſſe poteſt. Nutrix itaque mandat dentibus ſemẽ fœniculi, ſagapenum, ammoniacum, galbanum aut eorum aliquid, quæ ſuffuſos iuuant atque vbi os incaluit, leuiter inſpiret halitum oculo lactantis. Hoc conſilium etiam adultis prodeſſe poteſt. Secundum eſt, vt ex [a] *eadem materia oculos ſuffumiges. Aqua e melle diſtillata & ſuffuſiones, & albugines interim percurat.*

a Vt ex herbis, ſeminib. aromatis & gummi ophthalmicis.

Quæ diſtillatur e melle roſato, lenior eſt. Deinde quæ ex melle communi. Poſt etiam e melle ſcyllitico.

In his aquis aliquando modicum ſacchari candi liquandum eſt. In diſtillatione proximo capite numeratæ herbæ & materia, tum etiam ſagapenum, ammoniacum, galbanum commiſceri poſſunt, Aut ſi iam diſtillata aqua eſt, in ea macerentur. Similiter & vis aquarum, fœniculi, maioranæ, & cæterorum augeri poteſt. Collyria fortiora.

℞. fellis accipitris, balſami ana ℈. 2. adde, ſi vis, hellebori albi, piperis ana ℈. 1. cum aqua raphani fiat collyrium. Aliud.

℞. terebinthinæ ℔. ß. ſulphuris viui ℥. 2.

mellis roſ. ℥. 4. *plantaginis & arnogloſſi ana M.* 2. *fiat diſtillatio in alembico. A fortioribus collyriis, ſi mordetur oculus ſtatim oui candido, aqua roſ aut lacte muliebri temperandum malum eſt. Plura remedia ex proximo capite &* [a] *aliis repetes.*

a Cuiuſmodi eſt collyrium Ioannis de Vigo.

Punctionis vero, quæ acu fit, tempeſtiua occaſio eſt, cum materia ſuffuſionis mediocriter concreuit. Cuius formulam deſcriptam habes cap. 21. *lib.* 6. *Pauli, & lib* 7. *Cornelii Celſi, &* 14. *Methodi ad finem, & apud Albucaſim, vbi fingitur* [b] *Almagdan quod vocant.*

b Inſtrumentum eſt chirurgicũ. Cæterum dum pungitur oculus obliquo lumine æger ſedere debet, vt immotus maneat.

℞. *frumenti craßiuſcule conquaſſati, M* 2. *ſulphuris viui* ℥. 1. *ſagapeni* ʒ. 6. *ſalis piperis, ana* ʒ. 2. *mellis* ℔. ß. *terebinthinæ* ℥. 2. *cum vrinæ pueri* ℔. 2. *f. diſtillatio in alembico.*

℞. *fabarum freſarum M.* 2. *conquaſſentur in mellis* ℔. 2. *terebinthinæ* ʒ. 3. *gummi elenii* ʒ 1. *in ſucco fœniculi & marrubii ana* ℔. 2. *fiat diſtillatio. Vel.*

℞. *frumenti craßiuſcule conquaſſati, hord. ana M.* 1 *mellis, lapid. calaminar. ana* ℥. 2 *ſulphur.* ℥. 1. *ſalis* ℥. ß. *diſtemperentur in vaſe æneo cum aqua fœnicul. & plantag. ſucco granatorum, deinde fiat fortis expreßio.*

EIVSDEM HOLLERII SCHOLIA.

Diſtinguendum initio, ſitne ὑπόσφαγμα, ὑπόπυον, ὄνυξ, γλαύκωμα, an ὑπόχυμα. Deinde ſi ὑπόχυμα, ſiue ſuffuſio, an primo & per ſe,

an per conſenſum. Poſtremo, ſitne in principio, incremento, ſtatu, aut penitus confirmata. Ὑπόσφαγμα, ſugillatio eſt, ſanguinis nimirũ effuſio per tunicas in ſpatia, quæ venis circuniacent. Principio rubet, progreſſu temporis liueſcit, poſtremo nigrorem contrahit. Multitudine & diuturnitate temporis aliquando in pus vertitur, vt ſanguis omnis per grumos collectus ſub cute in aliis corporis partibus. Tunc fit ὑπόπυον, pus nimirum ſub cornea dimidium nigri occupans, aut per totam corneam tunicã pellucens, vnde dolor pulſatorius, vehemens, robur totius oculi, & temporum dolor. Fit etiã aliquando ὄνυξ, cum, ab vlcere (vt ait Aetius) profundiore pus defluens, & inter tunicas delapſum, ac in circulo iridis figuratum, vnguis reſecti imaginem refert, differuntque fere in ſola vnguis ſimilitudine. Ex quo intelligi poteſt, id ſymptωma, quod Galenus de ſymptomatum cauſis ſugillationi tribuit, vt ita affecti, quæcunque videant, rubra eſſe putent, haudquaquam eſſe perpetuum, ſed in principio tantum apparere. Nam aliis temporibus ſubnigrum quid ob oculos volitare exiſtimant, quod multi ſæpe ſimilitudine decepti ſuffuſionis principium eſſe credunt. Cauſæ ſunt, ruptio vaſorum, contuſio, ictus, plenitudo, dolor capitis, lippitudo, inflammatio prægreſſa. In Glaucomate cryſtallinus humor denſatur & reſiccatur, neque vnquam curari poteſt. Alii putent viridem quendam humorem cryſtallino permiſceri, atque inde fieri glaucum colorem ex viridi & albo. Ab omnibus differt. Suffuſio ſiue catharracta, & loco & cauſa. Sugillatio enim eſt in tunicis & a ſanguine. Glaucoma in cryſtallino humore vniuerſo, & a ſiccitate, ſuffuſio intra corneam & cryſtallinum humorem, ab

Aetius ſerm. 3. Tetrab. 2
Gal. lib. 1. de ſymp. cauſis.

Suffuſio per conſenſum qui fiat.

humore potiſſimum aqueo ibi concreſcente, prætenditurque ille humor aliquando toti pupillæ, & viſum adimit, aliquando parti tantum. Per conſenſum fit, cum interualla viſa quædam viſis proprie ſuffuſorum ſimilia obuerſantur ob oculos. Idque vel a bilioſo humore e ventriculo vapore ad oculos ſublato, vel cerebro, fumis ab vſto humore delatis per venas & arterias cum ſpiritu, vt in phrenitale, & febrium ardentium vigore, vel a toto corpore, vt inſtante criſi. Per conſenſum fieri indicant, ſi altero tantum oculo incipiat, perpetua nō ſit poſt cruditatē augeatur, pupilla non obſcuretur, criſis inſtet, febris vigeat. Contraria oculum primario affici demonſtrant, tumque in principio veluti fumus eſt, quem ſi acu delere velis, diuulſus recurret, aut in particulas tenues diſſectus viſum grauius offendet, multiplicia obiecta pro vno repræſentans. Sub ſtatum concreſcit in nebulam, tumque fere ſine dolore acu dimouetur a pupilla. Vbi obduruit, acu ſi pungatur, tunicam ſimul adducit & lacerat, vnde periculū cum dolore maximo conſequitur.

Suffuſio primaria a ſecundaria ſuis ſignis diſtincta.

Purgato corpore conueniunt collyria fortiora ex fellibus, ad diſcuſſionem, ruptorium, cauterium poſt aures, ſanguiſugæ in temporibus, ibidem emplaſtra, venæ ſectio, maſticatoria, potius quam Errhina, pulueres a paſtu, condita, fotus, acus. Poſt aures in ceruice cauterium, aut funiculus ſetaceus in occipite plurimum cōfert, ſi inter corneam & albugineum humorem intercipiatur nebula. Sed quæ inter cryſtallinum & pupillam hæret, non ita diſſolui poteſt ſine acu. Sit acus paulo minor longitudine minimi digiti, craſſitudine, vt cæteræ, e materia firma, ne frangatur intra oculum, manubriolo ſtriato, ad comprehenſionem firmiorem. Albucaſis compungit acu per cauam acum ducta, vt per

Quibus in oculis tutior ſit ad catarrhactā punctio. Pun-

cauſta-

cauitatem aqua defluat, nec in reliquum oculum incidat.

Punctio in pleniore oculo tutior, iam contracta catarhacta, ſed fere aliquid albuginei humoris diſſoluitur, & manet oculus minor Remedium a capra inuentum, quæ ſtipite confixa in ſuffuſione viſum recuperauit, vt Galenus docet initio Iſagoges. Aliquando tunica imbibita humore exuergeſcit, & indureſcit, vbi emolliēdum, laxandum prius quam reſoluendum. Barbari ad claritatem viſus aures perforant annulo immiſſo, ne foramen claudatur. Felſium genera, præſertim gruis, galli veteris, tauri, hirci, lac equinum cum melle illitum, ſtercus lacertæ, hirundinis. Sed acribus non vtendum, niſi paulatim aſſuefacto oculo, vt ærugine, cuperoſa, &c Sinapiſmus e ſtercore columbino, hederæ terreſtris decoctum, donec quarta pars ſuperſit, ad fotum per dies 25. Aquæ mellis cum radice ireos, conizæ, chelidoniæ, triticum cum ſale & melle in vaſe æneo inſolatum, & liquor expreſſus, ſuccus hederæ, cocta faba in hedromelite, deinde cum melle roſato piſtata, & expreſſa, inde oculorum illitus, puluis ex ſeminis raphani ʒ. 1. cum ammoniaci aridi ʒ. ſ. & balſamo. Vitriolū album in lacte aut aqua euphraſiæ, fœniculi & ſimilibus, addita aloe, ſacculus plenus maiorana, naribus & oculis admotus. ſerpentaria in materia Chirurgica deſcribenda, ſoluta ſucco anagallidis rubræ, ſtercus corui, aut fel cum melle. Quidam ſuccum rutæ, fœniculi, ſaluiæ, vel herbas cum tritico & ſale incoquunt vino albo, & ita ſumūt. Decoctum fœniculi, guaiaci, euphraſiæ, rutæ, ſeſeleos, aromat. cum macere, ex eodem fotus & potio. Collyrium ſiccum ex macere, ſemine fœnic. ſeſeleos & euphraſiæ, aqua diſtillationis hirundinum vel picarum. Vidua œconomi Regii de Chaulmont Lutetiæ, aqua e phœnicea

ctio oculi remedium a capra inuētum.

Anagallidis phœniceæ aq. ſtillatitia multos ſuffuſione liberauit.

anagallide diſtillata multos curauit. Poteſt diſtillari cum melle, ſicuti & Monachus quidam ſalis M. 1. in vino albo nouem diebus agitato in vaſe æneo, donec vireſcat. Sequentia quoque probantur, ad obtuſum viſum, & catarrhactam.

℞. Baccarum lauri purgatarum ℥. 4. Tere cũ vrina pueri impubis, fiat fortis expreſsio. Deinde cum mucagine gummi arabici, vel tragacan. extractæ cum aqua argentar. fiat illitus.

℞ rad. ireos recentis ℥. 1. fortiter piſtetur cum ſucco fœniculi depurato per reſidentiam, deinde addito modico ſacchari candi, & mucag. fœnic. fiat linimentum.

℞. ſucci chelid. & coniz.æ, ana ℥. 1. mellis. ℥. 2. &c.

ANTON. VALETII EXERCIT. XXI.

Hypochyma morbus in compoſitione.

QVod Græcis ὑπόχυμα, Latinis Suffuſio appellatur. morbus eſt in compoſitione, ſeu in numero, cum videlicet aliquid toto genere præter naturam ſuccreſcit. In hac etenim affectione ſeroſus humor inter cryſtallinum humorem & corneam tunicam colligitur, qui paulatim cogitur, & denſatur. Quum primum aduentat, tenuia, lucentia, atque etiam caliginoſa corpuſcula perperam ob oculos ægris videntur obuerſari. Quod etiam iis accidit, quibus per conſenſum ven-

triculi oculus vterque ſuffunditur. Verum affectus vtriuſque dignotio ex Gal c. 2. li. 1. de cauſ. ſympto. & cap. 1. lib. 4. de loc. mal affect. ſatis manifeſta.

Incipiens hypochyma aliquando digeritur, ſed ſi diutius conſtiterit, & quaſi limus factus fuerit humor, ſola punctorii ſtyli mucronis per corneam pertuſione curari poteſt.

Gal. lib. 13. Method. & Paul. Aeg. cap. 22. lib. 3.

Hypochymatis curatio.

Apparabitur humor, vt ante in viſus imbecillitate, deinde in lucetur. Et quia iterata purgatione eſt opus, hāc pilularum maſſam, in pluteis doſes vtendum, imperare licebit. ℞. maſſæ pil. lucis maior. & cocc. an. ℨ. ſ. n. 2 ſpeci. hieræ dupl. aloe ℨ. 1. agar. troch rhei electi an. ℨ 1. aq. fœnic. chelidoniæ infuſionis. ℨ. 1 turpeth bene gummoſi cum tātillo zinziberis, f. maſſa pil. adiecto, ſi velis, ſyrupo de ſtœchade. Doſis erit ℈. 4. vel, ſi parum mouerit, Gr. 2, aut 3. diacridii adiiciatur. Vſus ſit ſemel in hebdom.

Si plethora adſit, aut ſi quæ inflammatio ſuboferit, vena cubiti pertundetur: quanquam Rhazes ægro prohibendum cēſeat ne cucurbitulis, neq; ex venis in manum diſtributis, ſanguinē extrahat, ne ſcilicet humor magis cōgeletur, exhauſto per phlebotomen ſpiritu a quo diſcuti deberet. Itaq; cucurbitulæ ſine ſcarificatu ſępe ac ſępe hic vtiliter apponūtur.

Antequam vero ad topica & collyria ab Auctore præſcripta veniatur, fomentum oculo inſtituetur ex decocto huiuſmodi.

℞. fœnic virid parietar & beton an. M. 1. ſemin. fœnu. ℥. ß. flor. chamæm. & meliloti ana p 1. f decoct. in aqua & vino alb. pro fotu oculi cum ſpongia, vel goſſipio, vel demiſſo capite excipiatur vapor.

Comparatur collyria ex exſiccantibus & incidentibus, qualia e fellibus ſiccis cũ marrubii ſucco diſſolutis. De his Galen. lib. 4. de compoſ. pharm. κατὰ τόπυς. Memorabile eſt, quod a clariſſimo viro, D. De Montiſaut, accepit remedium, mihiq; communefecit, Petrus Morellus Genabenſis medicus exercitatiſſimus, amicus vnice charus. Ouum recens ſub cineribus ad duritiem coquitur, medium diuiditur, detracto vitello, puluere e vitriolo albo & ſaccharo cando confecto impletur, ambabus partibus arctiſſime colligatis maceratur in aqua roſ. aut euphra. per 4. dies: expreſſione facta fit collyrium. Huius præſtantiam experientia confirmat.

Non prætereunda ſunt, quæ caput roborant, & materiæ reliquias diſcutiunt, vt ſacculi ante commemorati, & quę in eum vſum aſſumuntur opiatæ, electaria, pulueres, vt ℞. conſeru. anth. ʒ. 1. ſpec. elect. diamarg. calid. ℈. conſeru. roſ. ʒ. ß. miſce. capiat per ſe, vel diſſolut. in aqua, beton. fœnic. Cæterum ſi ſuffuſio ſit per conſenſum ventriculi, facilem habet curationem, purgatione ex hiera imperata. Si ſuffuſioni ſimilis eruptio ſanguinis, aut alterius humoris ex ictu, aut

plaga, vt in ſugg llatis, curanda proponitur, ſecatur in primis vena, mox ſanguis turturis, aut columbæ ex tenellis alis expreſſus, in oculum inſtillatur.

De hæmorrhagia. Cap. 22.

Hæmorrhagia Græcis peculiariter intelligitur profluuium ſanguinis e naribus, vt conſtat ex Hippocr. ſect. 3. lib. 6 Epid. ſent. 21. Quamquam ex vocabulo, quodcunque ſanguinis profluuium intelligi poteſt. Quale eſt [a] e ſede, [b] vtero, ore. Rarum eſt, quod quibuſdam contingit peculiari natura, vt aperta e trunco corporis, hypochondriis, thorace, facie, venæ clauſura, redundantem ſanguinem depleant. Quibus eadem remedia conueniunt, quæ in hæmorrhagia e naribus.

Hæc autem alias [c] critica eſt, alias ex [d] conſuetudine naturæ. Nonnumquam omnino præter naturam eſt. In duabus primis generibus ſanguis ſupprimi nō debet, niſi viribus iam metuitur. Multo etiam minus, ac tardius ætate iuuenili, temperamento ſanguineo, aut vbi conſueta aliqua vacuatio intermiſſa eſt. Quales ſunt hæmorrhoides, vomitus ſanguinis, phlebotomia, & menſtrua in mulieribus. Vbi vero ſupprimendus eſt, remedia ſunt [e] vincula, cucurbitulæ, phlebotomia, ſanguiſugæ, [f] anacollemata indita naribus, aut admota reliquis corporis partibus. Vincula ergo digitis pedum & manuum, teſticulis, articulis interuallo trium digitorum, auriculis iniicienda ſunt.

a Vt in dyſenteria αἱματώδει.

b Vt purgatione menſtrua ꝓfluuio muliebri, lochiis.

c Vt in iuuenibus, in febre ardente.

d Vt in purgatione, & iuuenum hæmorrhagia, mutilorum dyſenteria, hæc bona, vt ſignum & vt cauſa.

e Ad reuulſionem obſcuram.

f Vulgo agglutinantia appellant.

Frictiones etiam deorſum ductæ, immerſiones extremorum in aqua calida, vel frigida conueniunt.

Phlebotomia e cephalica eiuſdem lateris, aut vtraque, ſi vtrinque profluit ſanguis: idque anguſto vulnere, ne tanta fiat vacuatio. Tutiuſque aliquoties diuerſionem repetere, quam ſemel ducto ſanguine animi deliquium excitare. Quod tamen animi deliquium Paulus & aliquot alii probauerunt. Galenus in Prorrhetico non expectandum animi deiectionem præcipit. Atque experimento certum eſt, animi deliquio ſanguinem non reſtitiſſe. Sanguiſugæ poſt aures aut in ſede, iis maxime, quibus conſuetæ ſupprimuntur hæmorrhoides. Cucurbitulæ ſtatim poſt vincula, & ante phlebotomiam hypochondrio eiuſdem lateris affigendæ ſunt. Affiguntur & ſcapulis, & ſummæ ceruici, etiam cum ſcarificatione, ſi opus fuerit, et vires tolerant. Anacollemata vero, & quæ indun tur naribus, magna ex parte refrigerant, quorum vſus [a] poſt alia ſupradicta remedia tempeſtiuus eſt, iam reuulſa in partes contrarias materia, id eſt, in [b] partes inferiores corporis, aut poſteriores capitis. Alioqui vſu refrigerantium plurimi quidem deterius habuerunt, inde conuulſi, aut oborta ſpirandi difficultate ſuffocati. Et hæc remedia infirma omnia comperit Galenus præ maioribus [c] illis remediis, ex 5. Method. Prorrhet ex lib. de ſang. miſsione. Anacollematis ergo, & aliis topicis poſt reuulſiones vtendum erit, habita ratione

a Ne ſanguis in aſperam arteriam, aut œſophagum procumbat, vel caput afficiat, & parotidas excitet.

b Vt in mulierum hæmorrhagia.

c Quę pugnãt cum cauſa coniuncta generationem prohibendo, intercipiendo.

naturæ, capitis & partium, quibus admouentur.

Anacollemata fiunt ex argilla, farina volatili, farina triticea, incorporatis cum oui albumine, addito momento aquæ roſar. & acet. Poteſt *quoque aliquid adiici boli armenæ, ſang. draco & rerum eiuſm. quæ adſtringunt, quale hoc eſt.*

℞. [a] *argillæ ℥. 2. boli armenæ ℥. ß. acaciæ hypocyſtidos ana ʒ. 2. cum oui albumine & modico aceti fiat emplaſtrũ, applicetur fronti et temporibus. Induntur in nares, quæ refrigerant, adſtringunt, inuiſcant, aut cruſtam ducunt, interim mixta* [b] *portiuncula narcoticorum Verum & narcotica, & cauſtica cum periculo eſſe ſolent. Sine metu ſunt,* [c] *ſuccus plantaginis, ſuccus rubi, meſpilorum, cornorum, & alii eiuſmodi. Lanugo arboris, quæ foliis inſidet, aut quæ veluti nucamenta pendent e ſpecie populi,* [d] *vel maſculi ſalicis (quem Galli* Marſault, *appellant) medio menſe Martio colliguntur maceranturin aceto, ſiccantur & vſui aſſeruantur. Vſus tempore induntur per ſe naribus, aut conueniente medicamine imbuuntur, atque ita imponuntur.*

Athanaſia Nicolai cum ſucco pentaphylli. Alexandri puluis, qui ita paratur. ℞. conſolidæ, ſanguinis ʒ. carab. ana ʒ. 1. hæmatit. corall. corn. ceru. vſti ana ℈. 2. f. pulu. Datur ad ʒ 2 vel ʒ. 1. cum liquore conuenienti. Alius.

℞. rutæ vſtæ ℥. 1. ſarcocoll. lithargyri, ſang. dracon ana ℈. 4 f. pulu. vulneribus etiam immiſſus ſanguinem mirifice ſiſtit. Alius.

a Vel. ℞. argillæ, farin. volatilis ana ℥. 1 miſceantur cum albumine oui, & tantillo aceti. Imbuantur goſſipio carpto, naribusque imponantur, ad pugnandum cũ anaſtomeſi. Vel. ℞. ſucci lanceolæ (id eſt, plantag. acutioris) burſæ paſtoriæ q. ſ. cum his maceretur ſanguis draconis. Excipiantur ſingula goſſipio carpto, & nari indantur.

b Vt hyoſciami, opii.

c Præſertim lanceolæ, & fructus rubi immaturi.

d Aqua etiam ſtillatitia ex nucamentis ſalicis.

℞. teſtæ pectunculi marini vſti, ſanguinis dracon. carabe ana ℥. 1. ſpongiæ nouellæ vſtæ noſtro more, punic. vſti ana ℥. 3. Licinum oui albumine imbuitur, ſuperaſpergitur puluis, & naribus, vel vulneri immittitur.

Spongia aceto acerrimo imbuitur, imbuta pice liquida circumducitur, tum fictili vaſe repoſita crematur, in puluerem redigitur. Puluis efficaciſsimus eſt, & per ſe inſufflatur naribus, vel liquidis medicamentis commiſcetur. *Aliud.*

℞. thuris ʒ. 2. aloes ʒ. 1. cum oui albumine incorporentur. Penicillus e molliſsimis pilis leporis, aut floccus e lanugine, aut nucamento ſupradicto, in eo medicamento incoquitur, & ita naribus imponitur. Penicilli etiam conueniunt e tela aranearum, cui inſideat farina volatilis.

℞. ſucci baſil. ʒ. 6. aceti ʒ. 2. caphuræ ℈. 2. miſce. Linamenta hoc medicamento imbuta induntur naribus.

℞. aquæ plantaginis, roſ. an. ʒ. 6. aceti, vini albi adſtringentis an. ʒ. 3. caphuræ ʒ. 1. miſce, & in miſcella madefac. linteamina, quæ collo inuoluas, hepati, pedibus, teſticulis & mammis.

℞. aquæ panis porcini ℥. 1. caphuræ ℈. 1. attrahatur in nares. Terra ſigillata, bolus armena, ſanguis draconis, Trochiſci de carabe, oui albumine & aceti momento diſſoluuntur.

Hinc madefactus penicillus naribus imponitur.

Radix [a] peoniæ ſubiecta linguæ ſanguinem

[a] Sic equiſeti radix trita, & naribus impoſita efficaciſſima ad ſanguinem ſiſtendum.

ſiſtit,

ſiſtit, herba vero fronti impoſita, aut narib. indita.

Fragaria herba trita ſimiliter iuuat.

Vtile eſt etiam olfacere caphuram in aceto diſſolutam.

Quidam temerario remedio, cum reliqua omnia non iuuiſſent, eum, cui profluebat ſanguis, in balneum deduxit, atque demerſit ad collum, & ita reſtitit ſanguis. Verum ab hoc remedio certum exitium eſt, ſi vires vehementer laborent.

Vulgus vtitur corallo e collo ſuſpenſo.

Lapides, iaſpis, onyx, hæmatites, id eſt, lapis ſanguinarius eodem remedio eſſe creduntur.

Sunt, qui applicent parti, vbi debet fieri reuulſio.

EIVSDEM HOLLERII SCHOLIA.

Galenus ſcribit comment. 1. τῶν ἐπιδημιῶν, apud Hippocr. τῆς αἱμοῤῥαγίας nomine, profluuium ſanguis e naribus intelligi, ſi per ſe ponatur, non expreſſa particula, vnde effluit. Alioqui nomen generale eſt in omni ſanguinis vacuatione, ſiue per criſim fiat, ſiue ſymptoma ſit læſæ arteriæ, aut venæ. Sed ex arteria exilit tenuior, flauior & cum ſaltu. Quatuor in vniuerſum modi ſunt. Reſeratio oris vaſorum per ἀναςόμωσιν, ab eorundem imbecillitate, ſanguinis copia, acrimonia, tranſcolatio, ſudoris inſtar, per διαπήδησιν, a raritate tunicæ, ſanguinis tenuitate vel ſero, gracilium vaſorum apertione. Diuiſio tunicæ, a vulnere, contuſione, ruptione per ῥῆξιν. Poſtremo διάβρωσις eiuſdem, id eſt, exulceratio aut eroſio intrinſecus facta a vitioſo ſucco & acri, extrinſecus a valen-

Gal. comm. 1. in lib. 1. Epid. ſent. 9.

Hæmorrhagiæ modi quatuor.

tibus medicamentis,aut igne. Vix tamen ab externis venis ſanguis profluit,niſi vel erodantur, vel rumpantur ob denſitatem in cute externa.

Si per διαπήδησιν profluat, ſeroſorum humorum purgatio, venarum denſitas, ſanguinis craſſities procuranda. Si per διάβρωσιν cruſtã inducẽtia erunt vſui. In cæteris vacuantia,repellentia,refrigerãtia, adſtringentia,obſtruentia,reſiccantia,ſang.miſſio,diuerſio,ligaturæ.cucurbitulæ,frigidorũ perfuſio,epithemata & ſimilia.

Laudatur ſanguinis profluuium poſt partum, tempore menſium,in ſynochis febribus, & aliis per criſim, e naribus poſt capitis dolores, modo affectio frigida nõ ſit. Proinde remedia nulla poſtulat,niſi immoderatũ ſit,vires ſuperet, & futuræ hydropiſis, aut cachexiæ periculum minetur.

Hemorrhagiã ſiſtentia.

Proſunt ſuccus caudæ equinæ in vino, puluis Alexandri,Trochiſci Rhazæ,de terra ſigillata, de carabe,ſoluti in oui albumine, ex Heraclide,manuum.cruris,articulorum ligatio, frictio, cucurbitula ſupra vmbilicum,niſi ſit imbecillior. Porri ſuccus auxilium eſt ſæpe probatum. Nonnulli accipiunt porros nouem, aut decem recentes, medios transfigunt filo,folia extrema amputant, vt odorem inſpirent, circundant collo obuerſis foliis naribus,& deorſum verſis capitibus. Stercus aſini odoratum, expertum etiam reiicientibus ſanguinem,vrtica Græca trita, fronti alligata cerephyllon ex oleo nucum,plantaginis,millefolii ſuccus, herba trita, caphura aceto ſoluta, ſanguis ægri.

Paul. Ægin. ſub finem cap. 16. lib. 7.

Ἀνακολλήματα.] Paulus explicat, *agglutinamenta*. Fronti enim applicantur,habentque agglutinandi & obſtruendi facultatem,cuiuſmodi ſunt tela aranearum, farina volatilis,emplaſtrum Comitiſſæ, & ſimilia ſoluta oui albumine. Sed inutilia,cum per venas & arterias interiores humor decurrit.

ANTON. VALETII EXERCIT. XXII.

HÆmorrhagia ſymptoma eſt, quod ſub genere excretionis immodicę continetur, fitque vel venæ tunica diuiſa, vel vaſis ore reſerato, vel ſudoris modo ſanguine tranſmiſſo.

Gal. lib. 3. de cauſ. ſymp. & lib. 5. Meth.

Hæmorrhagiæ cauſæ.

Eius cauſæ ſunt externæ, internæ. Externæ quæcunque rumpunt, incidunt, contundunt, clamor magnus, & acutus. Internæ, ſanguinis copia, praua qualitas, vaſorum infirmitas, facultas excretrix immoderatius mota. Vbi copia ſanguinis mali huius cauſa eſt, atq; etiam acrior eiuſdem qualitas, nullum præſentius remedium reperitur venæ ſectione quæ tum præſertim celebretur, cum moderata ſanguinis copia effluxerit, & fortis lationis impetus perſtiterit. Ducetur paulatim, & per interualla ſanguis, niſi virib. minus metuatur. Quod ſi citatior hæmorrhagia iam vberiorem vacuarit, cucurb. magnæ hypochondriis e directo affixæ, dein ſcapulis & ceruici, artuũ frictio, deuinctioq; ſatis erunt. Mox properandum ad ea, quæ calorem cohibent, propterea que ſanguinem refrigerant, & ad motũ reddunt ineptiorem. Huius generis infinita cum aſſumenda, tum admouenda comparari poſſunt. Sumuntur ſyrupi myrtill. roſar. ſiccat. de papauere, de nymphæa, granator. cydoni-

Gal. cap. 10. lib. de curan. rat. per ſang. miſſionem.

Gal. lib. 14. Meth.

orum,& ſimiles, cum aquis centinodii, plan-
tag. portulac. arnogloſſ. vt,

℞. ſemin. plantag. portulac. lactuc. ana ʒ. 3. roſ. rub. roſ. tranſmarin. ana p. 1. f. decoct. in aqua chalybeata ad quar. 3. In colatura diſſolue zulapii roſ. ſyrup. cydon. ana ℥. 2. pulu. trochiſc. de carabe ʒ. 1. ſs. f. zulapium pro doſib. 3. Vel. ℞. pulu. trochiſc. de terra ſigill. ʒ. 1. coralli rub. cornu ceru. vſti ana ℈. 1. ſyr. myrtill. ℥. 1. aq. vel ſuc. plantag. roſ. vel nymph. ℥. 2. vel 3. zulapium exhibeatur.

Vel ex conſeru. roſ. ſymphyti, additis bol. armen. terr. ſig. lotis, coral rub. lap. hæmat. cornu ceru. vſti, ſem. plantag. & lactuc. cum ſyrup. myrtil. parabitur opiata.

Eodem pertinet ciborum refrigerantium & incraſſantium vſus.

Sed hæc refrigerantia non niſi poſt ſanguinis fluxum alio reuulſum imperanda ſunt. Neque vero fronti atque capiti illico refrigerantia topica adhibenda, alioqui enim conuulſio, ſuffocatio, dyſpnœa plerumque accideret, aut ipſa etiam hæmorrhagia adaugeretur.

Hoc emplaſtrum fronti & temporibus appoſitum, ſua lentitia meatus obſtruendo ſanguinem exitu prohibebit.

℞. bol. armen. ſang. drac. ana ʒ. 3. maſtic. farinæ volatilis ana ʒ. 2. cum oui albumine, vel cum plantaginis ſucco f. emplaſtrum.

Proderit etiam contortum ad ellychnii formam linamentum in nares immittere, quod in hac merſum ſit miſtura.

℞.

♃. bol.arm. terr.ſigill. ana ʒ.1. aloes & pilor. lepor. minutim conciſorum ana ʒ. ſs. excipiantur cum albumine oui & oxycrato, & in formam linimenti redigantur.

Sunt, qui rutam, aut vrticam viridem aceto maceratam naribus imponunt, alii ſpongiam eodem aceto imbutam. Lapidis molaris feruefacti, & aceto acerrimo extincti vapor naribus exceptus, præſtantiſſimum creditur afferre remedium.

Eſcharotica, vbi prædicta omnia nihil promouerint, ex vitriol. chalcitid. gypſ. & gummi æquis partibus, vel per ſe in nares inſufflanda, vel linamento capta indenda. Sed hæc, vt etiam narcotica, non niſi ſumma vrgente neceſſitate ſunt vſurpanda.

Quod ſi ab hepate, aut liene feratur ſanguis, epithema ex aqua plantagin. cichor. roſar. oxalid. ana ʒ. 2 aceti ℥. 1. ſantal. citrin. vel diamargar frigid. ʒ. 1. comparabitur, quo imbuta linteola hypochondr. admouebuntur.

Denique poſt ſanguinis fluxum optime repreſſum vtilis erit purgatio, quæ tollenda ſit hæmorrhagiæ cauſa. Et quia, vt plurimum, bilioſus, acer & mordax eſt humor, cholagogum huiuſmodi poterit imperari.

♃. prun. damaſ. tamarind. ana ℥ ß. ſemin. melon. cydon. plantag. ana ʒ. flor. violar. & nenuph. ana pugillum vnum, fiat decoctio pro doſi. In colat. infunde rhei elect. ʒ. 2. ſantal. citrin. ℈ 1. In expreſſione diſſol. iulep. roſ. vel ſyrup. cydon. ʒ. 6. f. doſis.

De [a] Angina. CAP. 23.

ANgina inflammatio eſt faucium, aut muſculorum, qui ad fines aſperæ arteriæ ſiti ſunt. Nonnumquam etiam exteriorum ceruicis. Deſperatio eſt, [b] *cum nuſquam apparet. Cum grauiſſimus dolor eſt, febris, cum oſciat, lingua exerta eſt, intercepta deglutiendi via & potus per nares* [c] *refluit, aut ſi ad initia ceruicis cauitas eſt, intro adducta vertebra. Hæc vt minuuntur, ita leuior morbus eſt. Oportet ergo ſtatim initio collocare ægros loco ſatis* [d] *amplo* [e] *nec frigido, ita reſidere in lecto, vt* [f] *caput altius attollatur. Liquidiora* [g] *ſunto alimenta.* [h] *Parciſſime viuant, quantum vires tolerare poßint Abſtineant iis omnibus, quæ* [i] *fluxiones incitant, quale vinum, vaporoſa & calida fere omnia. Vitent etiam* [k] *glutinoſa, quæ cum etiam non detergeant, vias iam oppreſſas anguſtia intercipiunt. Primis diebus, atq; adeo initio morbi,* [l] *ſanguis detrahendus eſt, adhibito prius hoc conſilio. Mulieribus tum grauidis, tum quibus menſes ſupprimuntur, angina fit aliquando. In grauida, ſanguinem detrahes nullo metu ad tres, quatuorve vncias, plus, minuſve, vt ſcopi* [m] *phle-*

a Quæ tumor eſt contra naturam, cum rubore, dolore, calore & fluxu coniunctus.
b Quod ſi quis euaſerit peripneumonicus fit, & intra dies 7. moritur aph. 10. lib. 5.
c Obſtructo ſcilicet œſophago.
d Vt libere aerem ducant.
e Ne conſtringatur meatus iam obſeſſus.
f Nam non niſi ceruice recta ſpirare queunt orthopnœici.
g Qualitate & conſiſtentia humida, qualia ſunt ptiſana, colatitia, pulli, iuſculum & carnis vitulinæ, gelatina, quæque ſit cinnamomi expers.
h Vel dies aliquot omnino a cibo abſtineant, ſi vires valeant ſine infirmitatis metu.
i Vt omnia piperata, & aromatica.
k Hæc enim homines faciant pneumaticos.
l Ad euacuationem materiæ coniunctæ, & antecedentis reuulſionem.
m Ex morbi eſſentia, ſymptomatum vehementia, dignitate partis, cauſa materiali & effectrice deſumpti.

botomiæ indicabunt. Minus, *ſi fœtus* [a] *maior eſt, vt poſt ſeptimum menſem. Quod ſi mulieri grauidæ etiam tum menſes fluunt,* [b] *multo liberius ſanguinem e cubito detrahes.* Hic *enim & ab angina matri, & ab abortione fœtui periculum eſt. In iis vero, quæ vterum non gerunt, & menſes ſupprimuntur, venam e crure vulnerabis, copioſiuſque detrahes. Tum ad brachii venas, quæ morbo conueniunt, phlebotomiam transferes.* Hoc *conſilium multis aliis morbis, quibus corripiuntur mulieres, commune eſt. In aliis, ſiquidem manifeſta ſigna plenitudinis appareant, e ſaphena, ſi mediocria, e media cubiti. Alioqui e cephalica ſanguinem detrahes mediocri vulnere, ne ſi amplius ſit, nimium viribus detrahatur. Si anguſtius, effluat tenuis ſanguis, craſſus relinquatur.* Hieme, *vbi anginæ fere phlegmaticæ, parcior detractio, ſed foramen maius eſſe debet. Vere, & reliquis temporibus copioſior, vulnuſque anguſtius imprimatur. Cucurbitulæ ex libro de cucurbit. collocentur.*

Mollis [c] *aluus eſto leuibus* [d] *clyſteribus, multo magis ſi febris eſt. In quibus interim diſſolues caſſiæ fiſtulæ ℥. 1. vel ℥. ß. catho. vel hieræ* [e] *picræ.* Huius *hieræ ſumma vis probata. Nam cum angina multos* Romæ *ſuffocaret, eaque veluti peſtis tota vrbe graſſaretur, inuentum remedium a Medicis, vt poſt frugalem cœnam ℈. 1. pul.* [f] *hieræ in pilulas coactas exhiberent.*

[a] Quia mulier grauida ſecta vena abortit, præſertim ſi fœtus grandior ſit.

[b] Quod ita comparata ſit mulierum natura, vt ſanguine abundet.

[c] Omnis enim angina alui profluuium deſiderat.

[d] Vt fiat decoctio ex ſero lactis, in qua diſſoluatur caſſia, aut catholicum pro clyſtere.

[e] Non, ſi febris adſit.

[f] Simplicis, ad excluſionem pituitæ ſalſæ, per deriuationem in aluum.

Quo auxilio quicunque vſi ſunt, periculum declinarunt tam atrocis morbi.

Paulus in nonnullis, omiſſa [a] phlebotomia, acrioribus clyſteribus vtitur diſſolutis ʒ.3 hieræ diacolocynthidos. Sed quod ante dictum eſt, priuſquam iniiciamus clyſteres [b] acriores, lenioribus vti oportet, qui inueteratum ſtercus emolliant & detrahant.

Purgationes quoque leues ex caſsia, manna, ad ℥.1. aut eo plus in [c] decocto paſſularū, hordei, florū cordialium, tamarindorum, ſebeſten, prunorum.

Suſpectum pharmacum, quod Aſclepiades imperauit ex aloe & colocynth. tum quia in [d] pilulas conformat, tum quia fortius eſt.

Diſſoluta enim liquoribus, non coacta in pilulas, pharmaca magis conueniunt, propter difficultatem deglutiendi.

Atque dum hæc fiunt, gargariſmis vtendum eſt, initio quidem repellentibus, deinde admixta vi detergente, & reſoluente, poſt etiam, ſi fuerit opus, maturantibus.

Atque vbi dolor grauior eſt, & ſentitur exulceratio, lenientibus, quorum materiam & compoſitionem repetes ex 6. κατὰ τόπους, & cap. 43. octaui Aetii. Recentiores medici iiſdem etiam vtuntur, vel his.

℞ decoctionis roſarum ſicc. ℥. 4. cum diamor. ℥.2. Ex ſorbis, cornis, moris rubi, aut alioqui immaturis, e granatis acidis poterit exprimi ſuccus, & quarta parte ſacchari, aut mellis roſati dulcari.

a Sed & ante venæ ſectionem hic gargariſmus imperandus. ℞. aquæ hord. ℔. 1. aqu. roſ. & plantag. ana ℥. 2. ſucci granatorum ℥. 1. f. garg. Poſt ſectionem vero venæ, ex lacte calido imperabitur.

b Vt qui fiunt ex decocto capitali & hiera vtraq;.

c Vel in decocto pulli, aut carnis vitulinæ.

d Quas anguinoſus deglutire non poteſt.

Dianucū & diamorō initio diſſoluātur in duplo liquore adſtringēte, quales ſunt ſupradicti ſucci: Decoctū roſarū plātaginis ſorborū, cornorū, m ſpilorū. & ſimiliū adſtringentiū, vel in aquis inde deſtillatis. Cōſeruæ ſunt cornorū, ſorborū meſpilorū, mororū immaturorū, quarū vncia in duplo liquore adſtringēte diſſoluta reprimentē [a] *gargariſmum efficit. Et hic quoq; laudatus reprimēdo & leniēdo.*

℞ [b] *ſucci expreſſi e caſſia fiſtul.* ℥ *1. decocti roſarum aut aquæ plantaginis* ℥. *2. vel decocti ſebeſten.* ℥. *2. aquæ e ſorbis, cornis, aut meſpilis diſtillatæ* ℥. *4. miſce pro gargariſmo,*

Vt augetur morbus, ita repellentiū [c] *modus minuēdus, & augēdus reſoluētiū. Itaq; plus mellis admiſcemus, vtimurq; hydromelite, plus minuſve diluto in quo roſæ* [d] *prebullierint. ſyrupo roſato, ſyrupo etiā de papauere, vbi fluxio tenuior eſt. Vbi his remediis nihil proficimus, venæ ſub lingua incidendæ ſunt. Alii ex Archigene & Aſclepiade venam frontis, & quæ ad angulū oculi pertinet. Hippocr. libr. 3. de morbis venam quæ ſub mammis eſt, in paracynanche, quæ leuior eſt angina, pertundit. Nonnulli venas ceruicis.*

Cel. Aurelianus cap. 4. lib 3. Acut. ſanguinem trahere e locis ſub mãmis cōſtitutis, noxiū eſſe atq; putridū cōtra Hippocratē cōtēdit. Ac noxiū quidē, qđ plurima oporteat corpora diuidi, cū neq; facile ſub viſum venæ poſſint deuenire Putridū, quia vlla ſine difficultate, profūdiore facto foramine, iuſta ſanguinis detractio e venis humeralib. approbatur.

[a] Quo vtuntur ineunte angina, præſertim æſtiua.
[b] Vel ℞. decocti ſebeſten. ℥ 2. aquę e ſorbis, aut cornę ℥. 4. f. garg.
[c] In quantitate, qualitate & vſu.
[d] Huius hæc erit componendi ratio. ℞. roſ ſic. M. ß. f. decoc. in tribus libris aquæ. In col ad ℔ 2. diſſol mell. ℥. 3. vel ℥. 2. fiat hydromel.

Verum tutius eſt poſt vniuerſalem vacuationem perſeuerante malo cucurbitulas cum ſcarificatione ad initia ceruicis adfigere, &c. Poſtea *venas ſub lingua, vel phlebotomo aperire, vel cultello ſcarificare.*

Sanguiſugæ iiſdem locis, quibus cucurbitulæ, affigi poſſunt, quæ vbi detractæ fuerint, cucurbitulæ inducuntur, perpetuo habita virium ratione.

De cinere hirundinum, humano ſtercore, canino, & aliis, quæ melli mixta, aut aliter præparata anginæ conueniunt, lege poſtremos lib. Galen. de ſimplicibus, vt de aſellis & aliis remediis, commentarios ſecundum locos.

Lenies dolorem & aſperitatem gutturis aqua, in qua mica panis albiſſimi coxerit. Aut [a] *panis ita coctus vehementer exprimatur, colluatur ſuccus. Eodem modo e furfurum tritici, pinguium, cremore. Lac etiam per ſe, muccago ſemin. cydoniorum, lini, althææ, aut hic Sorani efficaciſſimus gargariſmus.*

a Vel fiet cataplaſma ex radicibus liliorum & althææ, caricis pinguibus cum butyro, farina lini, oleoque liliaceo,

℞. glycyrrhizæ recenter raſæ & conquaſſatæ ℥ 3. mellis roſati ℥. 1. aquæ fontanæ ℔. ß. coquantur omnia ad craſſitudinẽ, e colatura fiat gargariſmus.

Penidia quoque in lacte diſſoluta, ptiſanæ ſuccus, hordeatum, lac amygdalarum dulcium ſimiliter colluatur. Maturant.

℞ ficuum pinguium ℥. 3. hyſſopi P. 1. fiat decoctio ad dimidias, collatura colluatur.

In periculo ſuffocationis.

Anginoſi ſæpiſſime periculo ſuffocationis laborant,

borant. Quod ſi periculum inde natum eſt, quia erupit tumor, & ſanies in pulmones & cor defluxit, deſperatio eſt, niſi ſummo [a] *beneficio naturæ adiuuetur. Alioqui ſæpe fit, vt cum nimis increuerit tumor, omnino intercipiat vias ſpirituales,* [b] *vbi certa mors eſt, niſi occurramus. Itaq; extremo malo extrema remedia tentanda ſunt. Repetenda ſectio venarum ſub lingua. Cucurbitula magna & cum* [c] *multa flamma initio ceruicis affigenda eſt. Collum & thorax onere leuāda ſunt, atque inungenda oleo de liliis, aut fœnugræco.*

Caput his attollendum eſt, vt probe ſedeant. Aer frigidus introducendus eſt. Locus ſit lucidus & perſpiratus. Cucurbitulæ quoque in pulpis ſcapularum, ſub mento, in mento, & maxillis. Alii etiam in ſutura coronali, & ſub mammis coaptant. Rhazes etiam veſicante phœnigmo vtitur initio ceruicis, tumque gargariſmis acrioribus vtendum eſt, vt hydromelite, in quo pugillus hyſſopi, aut origani coxerit, aut radix gentianæ, cucumeris agreſtis, iridis. Aut,

℞ ſeminis ſinapi ʒ.2. conquaſſentur; & in aceto acerrimo macerentur. Incorporentur cum modico melle. Deinde diſſoluantur in ℥.2. mulſæ, ad gargariſmum.

Quod ſi his artibus nihil proficimus, vtimur auxilio Aſclepiadis. Vtendum eſt tum etiam omnibus fere medicamentis.

Hiante ore lingua deprimatur, culter ligneus acutus indatur in guttur, vt tumor diſrumpatur. Tum

a Vt expectorato, aut alui profluuio, aut vrinæ purulentæ exclusione.

b Impeditur enim actio, per quam eſt vita.

c Vt maiorem attrahendi vim habeant vacui fuga.

prono capite ſanies repurgetur. Vbi in faucibus manifeſtus tumor eſt, vellicãdus eſt vnguibus aut ferro aperiendus.

a Nonnulli etiam panis cruſtam deuorandam præbent.

Alii [a] *ſpongiæ partem ad magnitudinem auellanæ ſuſpendunt e filo, & ita ab ægro deuorari iubent. Intumeſcit ſpongia, atque dum vi retrahitur, tumorem rumpit. Hoc alii bolo carnis ſalſæ ſemicoctæ ita ſuſpenſo & deuorato, tum vi retracto, molliuntur. Alioqui ſcarificandus locus eſt ſub maxillis, ſub mento, in collo, vitatis ſemper neruis & arteriis. Sic enim aliquando ſanies effluit. Alioqui cucurbitulæ ſcarificatis locis apponendæ ſunt.*

E nido hirundinis in aqua decocto, aut oleo communi, vel chamæmelino emplaſtrum faciunt, quod inducunt collo. Alii e ſtercore humano recenti. Quidam, quod tolerabilius eſt, e lana ſuccida inſuccata in oleo communi, oleo liliorum, chamæmeli, aut ſimili, quorum conſilium eſt, vt foras materiam euocent.

EIVSDEM HOLLERII SCHOLIA.

Paul. Ægin. cap. 27. lib. 3. ſtatim in initio.

Anginis omnibus quid commune.

Anginæ ſpecies quatuor a Paulo conſtituuntur, quibus quintam etiam recentiores addiderunt. Omnibus communis eſt inflammatio aliquando cum tumore, deglutiendi difficultas, impedita reſpiratio, dolor circa laryngem & œſophagum. Differunt parte affecta. Fiunt enim in muſculis vel colli, vel gutturis, vel vuæ. συνάγχη in muſculis pharyngis: παρασυνάγχη in muſculis faucium externis; κυνάγχη in muſculis internis laryngis παρακυνάγχη, in exter-

nis. Quin-

nis. Quinta fit luxatis vertebris ad anteriora. In qua locus cauus apparet cum dolore, muſculorum circumiacentium tumor, reſpiratio difficilis, hiatus oris, lingua exerta, & a ſua radice mota, ſolaque veteribus. κυνάγχη dicebatur, vt ſcribit Aetius. Periculoſiſſima omnium, & quæ eodem die iugulat, ſi neque in faucibus, neque in ceruice tumor aut rubor apparet, ſi dolor vehemens, violenta inſpiratio, cibi & potus refluxus per nares, & ſimilia ab Hippocrate ſcripta in Prognoſticis. Diſtinguitur a peripneumonia & pleuritide, quia dolor in gutture maximus cum anguſtia, nullus in thorace. Vbi pulſus magnus & vndoſus, peripneumonia: durus & tenſus, conuulſio metuenda eſt. Imminente ſuffocatione paucus & rarus: agentibus animum, creber & inæqualis apparet. Cuidam in muſculis dextræ partis laryngis cum orta eſſet inflammatio, neque appareret, ſed tactu duntaxat externo dolorem præ ſe ferret, mors ſubita tribus horis a miſſione ſanguinis conſequuta eſt. Alius iuſſit ſibi gurgulionis finem amputari abſente Medico, cum inde ſuffocaretur, & ſeruatus eſt. Quod mirum certe videri non debet. Nam & Antonius Beniuenius medicus eruditiſſimus de Nicolao Rota angina laborante idem ferme commemorat. Hic cum opportunis præſidiis nihil leuatus eſſet, & areſcente corpore, pallente facie ac vertêtibus oculis ſpes ſalutis adeptam foret omnis, re ęgra Deo & naturę incuratus dimitteretur, ad inſolitum, vtile tamen, auxilium viſum eſt confugere. Locum iuſſit altioribus plagis ſub ipſis maxillis ac etiam ſupra collum ſcarificari, ex quo cum ſanies multa prorupiſſet, adeo morbus ſedatus eſt, vt faucibus ipſis ſpiritum ſimul & cibum captantibus, facilis dein ad bonam valetudiné ęgro ipſi data ſit regreſſio. Poſt febrem repente inuadens, & non apparens, lethalis.

Aet. ſerm. 4. Tetrab. 2. cap. 47.
Hippo. lib. 3. Prognoſt. ſen. 16. & ſeq.

Angino ſorum duorum hiſtor.

Si ad pulmonem conuertitur, ſeptem diebus interimit.

Hipp. aphor. 10. lib. 5.

Remedia ſunt ſanguinis miſſio e cephalica dextra, repellentia intro ſumpta, gargariſmata, ſectio venarum ſub lingua: clyſteres ad reuulſionem, inunctiones, vnguenta, ſyrupi, potiones, lohot. Mulier quædam ſuperſtitioſe butyrum menſe Maio aſſeruabat, & colligebat tribus diebus rogationum, viris e lacte vaccæ, quæ marem peperiſſet, mulieribus, quæ fœminam. Vrgente malo inungebat collo, ceruici partibus vicinis, carpo plurimum fricando. Atq; hac ratione non paucos ſanitati reſtituit. Datur diacodyon, vbi ſomnus conciliandus, & tenuis fluxio. Vbi educendum, magis cum melle. Poteſt addi glycyrrhiza, interdum ſapa, & mel.

ANTO. VALETII EXERCIT. XXIII.

Gal. lib. 13. Method.

Angina, Græcis συνάγχη affectio dicta, muſculorum gutturis internorũ, ſeu faucium eſt inflammatio, in qua nullo exiſtente in thorace, vel pulmone vitio, difficilis redditur ſpiratio. Anginæ ſpecies ex differentiis ſymptomatum, partium laborãtium natura, cauſæ duplicis diſtinctione, periculo maiori aut minori petitas, videre eſt apud Hippocratem ſent. 16 17 & ſequentibus lib. 3. Prognoſtic. & apud Gal. cap lib. 4. de loc. mal. affect. & comment. in apho 34. lib. 4.

Anginæ curatio.

Acutiſſimus eſt hic morbus, primo, ſecundo, tertio interdum die iugulans, ob interceptam

ceptam reſpirationem. Quocirca quum primum reſpirationis & deglutionis difficultas obrepit, venę ſectio in cubito, ſubducta prius blando clyſtere aluo, præſentaneum eſt remedium. Verum ſanguis non ſubito ac ſemel, ſed pluribus interpoſitis vicibus, euacuandus, ne cumulata, ſemelque facta vacuatione, anima ægro deficiente, ſuffocationis periculum ſuperueniat, dum materia in affectam partem collectim prorumpit. Altero a venæ ſectione die lenis purgatio exhibeatur, quam ſi ſumere æger nequierit, actior clyſter iniicietur. Mox fluxio ſi penitus conſtiterit, vena ſub lingua pertundatur.

Paul. Aegin. cap. 27. lib. 3.

Quinetiam in ipſo anginæ principio, vt & inflammationum reliquarum, indicatur affluentis humoris repulſio. Hæc perficitur repellentibus, nō foris adhibitis, ſiquidem materia intro regerenda, non eſt, ſed ore tantum contētis gargariſmis, quales ab Hollerio parantur multi. Hic omnium inſtar eſſe poterit.

℞. agrim, & plantagin. ana M. 1. granor. berber. cortic. mal. granat. ſemin. acetoſ. & portulac. ana ʒ. 2. roſ. rub. hord. integr. ana p. 1. paſſularum non mundatar. ℥. ß. f. decoct. & colatura ab ℔. 1. In qua diſſol. diamor. dianuc. & ſucci granat. ana ℥. 1. ß.

Huius partē ore cōtinebit æger ad leuiorē gargarizatū. Vehementior enim partes affectas mouet, quib. incaleſcētib. augetur fluxio

Vigente, aut inclinante morbo & laryng. impactam materiam cōcoquere, & diſſipare

oportebit. itaque ad gargariſmum parabitur decoctum ex maturantibus & diſcutientibus, vt ex beton. hyſſop. origan. floribus chamæm. melilot. ſeminib. lini, fœnugr. cum glycyrrhiz. & paſſul. mund. in quo diſſoluetur mellis roſacei, aut ſyr. roſ. quantitas proportioni decocti reſpondens. Extrinſecus vero eiuſdem applicabitur cataplaſma.

℞. ſem. lini, fœnugr. ana ℥. ß. coq. in hydrom. adde ol. amygdal. dulc. & dialthææ q. ſ. f. cataplaſma.

Fit etiam emplaſtrum e medulla caſſiæ cum oleo communi, vel chamæm. adiecta portione dialthææ, vel emplaſtri de mucaginibus vel de meliloto. Vel denique viui erit topicum ex ſtercore canino albo medicamentum Muſæ, quo fortius nullum nouiſſe ſe, neque in angina neque in magna tonſillarum inflammatione, aut iis quibus ex glandulis ſuffocationis periculum immineret, Galenus ingenue profeſſus eſt.

Gal. par. 4. cap. 2. lib. 6. de comp phar. κατὰ τόπους & cap. 19. li. 10. de ſimplici. medic. facult.

De [a] Tuſſi. Cap. 24.

Tuſſis cauſa ſola [b] intemperies, partium [c] conſenſus, vt lumbricis, vel humore acri, ſtomachum infeſtantibus, & quod ſæpe fit, a cerebro defluxio, alias calida, alias frigida, tum etiam humor in pulmonibus conceptus, alias craſſus, alias

a Ex ſufflatione vehementiſſima, quæ ſpiritus multos celerrime foras erũpit, ad excluſionẽ materiæ quæ pulmones laceſſit, & vias intercepit. *b* Frigida ſcilicet. Gal. comm. 1. in li. 1. Epid. ſent. 12. *c* Vt hepatis & ventriculi, vel etiam aliarum affectionum metaſtaſis & translatio ſymptomatica, vt in pleuritide, & hydrope.

tenuis

tenuis, interim viſcidus, nonnunquam etiam aſperitas [a] arteriæ. Vt recte cures, cauſa cognoſcenda eſt.

Intemperies, [b] frigida, quod ſæpe fit, hieme [c] rigente, domicilium calidum, animæ retentio vini [d] dulcis & calidi potus, partium pectoralium munitio ex linteis calentibus, [e] pedum calor & capitis, ſufficienti remedio eſſe poſſunt.

Defluxio tenuis, maxime ſi copioſior eſt, retinenda eſt incraſſantibus, multo magis ſi acris eſt. Id quod intelliges ex oculorum & faciei rubore, titillatione, aut etiam mordicatione oris interioris, ſapore, vrinis multum coloratis, tum etiam antecedentibus cauſis. Hæc enim tuſſis, etiamſi initio leuis eſt, [f] tabem denuntiat.

Itaque ſtatim initio medicamentis vtendum eſt, quæ inſpiſſent & obtundant materiã. Conueniunt itaque aqua hordei, ſyrupus violatus, de papauere, mucag. pſyllii, ſe. cydoniorum, decoctum papauerum, adiecta ſapa, vt & ſomnum concilies, & fluxionem incraſſatam cohibeas, nec attenues. Melitiſmis plurimum vtuntur medici in tuſſi, quibus tamen abſtinendum eſt, vbi fluxio eſt tenuis. Mel enim attenuat. Sed loco mellis vti oportet vocato melle paſſulato, ficato, quod ſyræum nonnulli vocant, ſucco glycyrrhizæ, aut prunorum. Hæc autem ita comparabis. Paſſulas, ficus, prunas, iuiubas, ſebeſten, horum aliquot in aqua coques ad putrilaginem, tum vehementi expreſſione percolabis, & iterum coques ad mellis craſſitudinem.

a Quæ ſiccæ tuſſis cauſa vna exiſtit.
b Cuius ſignũ eſt tuſſis leuiter irritans, quæ tacendo ceſſet, fiatque a ſpiritu, non a maligna deſtillatione.
c Tempeſtate præſertim Aquilonia repente oborta.
d Ex lib. 3. de dięta in morb. acut.
e Nam venarum, quæ ad pedes feruntur, continuitate calor ſuperiores petit partes.
f Quæcunque enim deſtillationes a capite tuſſiculoſos & raucos homines reddunt, niſi tẽpore conquieuerint, alteram faciunt tabis differẽtiam.

a Item ad ſiſtendum ſerinum catarrhū hoc poterit commode preſcribi. ℞. ſyrupi ros. de ſiccis cū quadrupla infuſione roſ. ℥. ß. pilul. de cynogloſſo gra. 4. aut 5. excipiatur cochleare vnum ante horam ſomni.

b Venæ ſectio & ad catarrhi generationē prohibendā; & ad fluentis materiæ auerſionem confert.

Hic etiam vtimur mucagine gummi tragacanthi, gummi arabici extractæ in aqua roſarum, & incorporata in aliquo ſuccorum prædictorum. Vt gratia exempli.

℞ *mucag. gummi tragacanthi extractæ in aqua roſarum ʒ. 6. incorporentur in mellis paſſulati, ſucc: glycyrrhizæ aut ſimilis ℥ 1. ß. Quod ſi vigiliæ vrgent, & dolor maior eſt, miſce pilularum de cynogloſſo ʒ. 2. & affunde aliquid ſyrupi de papauere, violati, aut roſati. Finge pilulas pondo vnius ſcrupuli quas contineat* [a] *in ore. Atque vbi maior fluxio eſt, ſecta* [b] *cephalica diuertenda erit. Deinde etiam purgatione e caßia fiſtula, manna, aut penidiu admixtis. Vt,*

℞. *caßiæ ℥. 1. penidiorū ʒ. 6. diſſoluantur in aqua hordei, paſſularum decocto, aut glycyrrhizæ. Sæpe vtendum eſt hordeato cum ſaccharo violato. Partes quoq; colli et thoracis ſi incaluerint, illinēdæ.*

℞. *ol. viol. ℥ 2. mucag. ſem. pſyllii extractæ in aqua vngulæ caballinæ ℥. 1 ceræ lotæ in aqua viol. quantum ſuff. fiat linimentum.*

Nimis vrgente malo, cauteriis etiam vtendum eſt, cum in ſincipite, tum etiā in ceruice & ſcapulis. Multa repetenda ex capite de Catarrho.

c Et ea cacochymiæ plethora per oppreſſionem diaphragmatis, atque pulmonū, morbum augeat.

In materia frigida hic neque phlebotomia, neq; purgatione vtendum eſt niſi corpus [c] *admodum plenum ſit, tunc que caßia, addita terebinthina, vt ſint caßiæ drach. 6. terebnthinæ drach. 3 fiat bolus cum ſaccharo, vel diſſoluenitur in ficuum decocto, vel ſimili.*

Paſſ. mm

Poſſumus quoque uti [a] *agarico, inde pilulis formatis cum rhab. cum pul. hieræ picræ, hieræ diacoloc. cum elephang. pil. aut etiam fortioribus.*

Sed melius fuerit uti prius [b] *melicrato, in quo vel hyſſopum, vel thymum, vel marrubiũ, aut aliquid tale incoxeris. Alioqui uti* [c] *ſyrup. capil. ven. de hyſſopo, de marrubio & ſimilibus. iam purgato corpore incidendum detergendum, ſiccandum. Sed in deſiccantibus cautio eſt, ut ne nimium calfaciant, qualia ſunt acria, diuretica, inimiciſsima* [d] *expuitionibus e thorace. Nec ſtatim initio utendum eſt, maxime ſi materia craſſa, aut viſcida eſt. Præterea utimur ſemine apii, urticæ, naſturtii, ſcyllæ, eriſimi, raphani, fœniculi, & torrefiunt, atque in pulverem rediguntur, tum horum ʒ. 2. commiſcentur ʒ. 6. mellis deſpumati.*

Laudant, ut per intervalla bis aut ter in hebdomada mithrydatium aut theriacã ad magnitudinem auellanæ ex vino albo exhibeatur.

Ambarum ex conuenienti decocto datum, ut pote paſſul. mund. aut ſimil. tuſsis a tenaciore materia inueteratæ praſtantiſsimum erit remedium.

Animaduertendum quoque hoc loco liquidioribus potius utendum eſſe, quam craſsis & ſolidis medicamentis, ubi repurgandi conſilium eſt. Contra vero ſolidis, ubi coquendum. Deinde etiam non utendum eſſe viſcoſis, niſi habeant [e] *aliquid deterſionis, ubi exaſperata arteria eſt. Conueniunt*

[a] Vt ♃. agarici troch. rhei electi, hieræ picræ, an. ℈. 1. malaxentur aqua hyſſopi infuſionis agarici f. pilulæ.

[b] Vt ♃. hyſſop. orig. ana M. ß. coquatur in tribus lib. aquæ fontanæ, in colatura ad lib 2. diſſolue mellis ℥. 3. f meliciatum.

[c] Vel ♃. oxymel. ſimplic. ſyrup. capil. ven. & de hyſſop. an ℥. 1. diſſolue in decoct. paſſularũ & glycyrrhizæ, f. iulepus.

[d] Itaq; hic poterit ſyrup. præſcribi ♃. pruna damaſ. & iuiubas ana num. 14. paſſul. mũd. ℥. 1. ß. ficus ping. dactylos an. num. 3. bechii, ſcabioſæ. an M. ß. hyſſop. 1. glycyrrhizæ raſ. ℥. 6. f. decoctio, in colatura ad ℔. 1. diſſolue ſacchar. albiſſ. quart. 1 electarii diaireos ſimplici ʒ. 2. vel ℥. 3. f. ſyr.

[e] Ne faciãt homines pneumaticos.

viſcoſa ſine mordicatione, quale eſt tragacanthum, gummi arabicum, oui luteum ſorbile, butyrum, mucago ſem. cydoniorum, lac per ſe, mel paſſulatum, ſuccus iuiubarum, ficuum, dactylorum veterũ, non recẽtium (recentes enim exaſperant) hordeatum, lac amygdal. dulcium, penidia, ſaccharum violarum, alphenia ex dulci oleo, medulla Articaulis vulgo dicti cum butyro, pineol, amygdal. cum butyr. Vbi coquendum eſt, aliquid croci, thuris, myrrhæ & eorum quæ leniunt, medicamentis adiiciendum eſt, vt ſemen irionis, vrticæ. Detergent mel & ſaccharum. Deſiccant aromata, ſed non niſi liquore aliquo diluta, imperanda ſunt.

Plura remedia capite de aſthmate & pleuritide.

Suffumigia initio quidem, ſi modica fluxio eſt, nec eſt capitis plenitudo. In fine vero, roborando capiti & thoraci.

Senes tuſsiculoſi, ex 3. de victus ratione in morbis acutis, potu vini dulcis tepido, butyro recenti, addito ſaccharo, dulcoramẽtis, condimentis, atque interim decocto [a] caulium, leuibuſque remediis curandi ſunt.

[a] Præſertim rubrorum, in quo ſaccharũ ſit diſſolutũ.

Narcoticis aliquãdo vtimur, vbi tuſsis moleſtior eſt, & perpetuæ fere vigiliæ. Illicitur ergo ſyrupo de papauere cum decocto palmularum, aut pilula de cynogloſſo pondere ℈ ß. Aut his.

℞ ſpicæ celticæ ℈. 1. cinnamomi ℈. 2. croci gr. 8. caſtorei gr. 6. opii in ſapa macerati gr. 4. Omnia excipiantur melle fiantque paruæ pilulæ pondo. ℈. 1. teneat in ore.

Tutior eſt vſus narcoticorum iam purgato corpore, & thorace non ita pleno. Vehementer commendant ſirupum myrtillorum ſedandæ tuſſi Calidæ quidem, cum iulepo roſato, frigidæ, cum decocto paſſularum aromatizato modica ſpica.

Adhæc voci læſæ a frigido diaireos Salomonis, a calido diapenidion & diatragacanthum frigidum cum ſirupo violaceo vtiliter accommodatur.

Optimum contra tuſſim ſiccam, exaſperatam arteriam, & raucedinem iſtud eſt electarium.

℞. penidiarum, ſucci glycyrrhiz. an. ℥. 1. amygdal. purgatar. nucleor. pini paſſul. enucleat. tragacant ana ℥. 1. rhodomel. q. ſ. f. electar. Datur ad ʒ. 3.

Comparatur etiam antidotum, quod ad tuſſim ita confert, vt vnica potione liberet ægrotantem. Quale eſt. ℞. caſtorei, ana ℥. 4 ſucci bacar. lauri. cinamo. ſpicæ. ſucci mandragoræ, cardamomi ana ʒ. 2. croci, caſſiæ lign. dauc. ana ʒ. 1. ß coſti, myrrhæ. galbani, piperis alb ana ʒ. 1. mellis q. ſ. Dato ad magnitudinem caſtaneæ cum tepida. Idem pleuriticos & empiricos maxime iuuat.

Diapente aſthmaticis, tuſſientibus, & omnibus affectionibus pectoris & pulmonis inſtituitur.

℞ ſtyrac. optim. bdellii, tragacanthæ, galbani, opii ana ʒ. 6. olei nardini q. ſ. detur in modum auellanæ. Sed & ad ſiccam tuſſim ſequens formula multum proderit.

℞ radic. pulegii ℥. 1. apii virid. M. 1. infundātur hor. 24. in mellis optim. ℔. 1. aceti ℔. ß. coquātur lento igne ad craſſitudinē, dein linteolo tranſ-

fundes. Dabis cochlear vnum, vel duo, per ſe, vel cum decocto paſſul. mundat. Idem e decocto fæcum ugr. ſæpius loti, & reiecta aqua, addito melle ſubquadruplo, vel inde facto ſyrupo.

EIVSDEM HOLLERII SCHOLIA.

Tuſsis qui excitetur.

Tuſsis cauſa multiplex.

Vt in ſternutatione cerebrum, in vomitu ventriculus quod noxium eſt, cōcitato quodam naturæ impetu expellere conantur, ita in tuſſi, partes thoracis ſimul inſurgunt, concutiunturque muſculi, vt vel quæ carni ſuæ moleſta ſunt, in pulmonum arterias expellant, vel quę in aſpera arteria præter naturam continentur, foras eiiciant, non per contractionem, ſed confertim emiſſo per eius interiores ductus plurimo ſpiritu, haud ſecus ac ſi quis, quæ in fiſtulæ cauitate hęrent, efflatione vehementi expurgare velit. Cauſa eſt, vel humor, vel corpuſculum aliquod, vel inęqualitas ab intemperie liberū ſpirituum exitum prohibens, vel compreſſio diaphragmatis a tumore. Humor eſt aliquando viſcidus & lentus, ſiue ſit infarctus pulmonibus, meatus expirationis & inſpirationis opplens, ſiue defluat a capite in aſperam arteriam, vt in catarrho, pituita, ſiue e thorace educatur. Aliquando vero tenuis defluxio ſubſtantiæ, quę cum a ſpiritu comprehendi non poſſit, ſæpius repetitur tuſſis, vt cum ſeroſa humiditas in hydrope, & tenuis quædam materia, aut ſanies in pulmonum inflammatione (præſertim in principio) vel pleuritide, vel tabe reſudat in aſperam arteriam. Poteſt in meatu illius panis aut potus portiuncula, aliqua illapſa contineri, vel tuberculum, vel vlcus, vel cum defluxio diutius reſtiterit, in pulmonibus craſſior reddi, & quaſi la-

pideſcere, vt expurgari non poſſit, vel vt in gibboſis, tuberculum in ſpina, quod ſi non ita durum ſit, aliquid deſudet in arteriam. Poteſt naſci, materia e cerebro in ſpinam delapſa per tuſſim, aut inde augeri. Intemperies vel frigida eſt, quæ ſola interdum, ſi leuis fuerit, ſpiritus cohibitione, ore & naribus clauſis ſupprimitur, vel ſicca, vt in hecticis, aut cum columella exeſa eſt, vel diuiſa. Opprimitur diaphragma tumore, vt hepatis, in eiuſdem inflammatione, quam ſequitur tuſſicula, vel tuſſis ſicca, quæ in ſcirrho non ita apparet, fortaſſe quia nulla fit reſudatio. Cognoſcitur tenſione ac duritie hypochondriorum, & ſignis ex recrementis.

Gal. cōment 2. in libr. 6. Epidem ſent. 24.

Tollenda cauſa per contraria. Remedia ſunt, ſputum prouocantia, inſpiſſantia, attenuantia, detergentia, pilulæ, ſyrupi, lohot, vel eclegmata, bechica, tabellæ, trochiſci, narcotica, ſuffumigia. Sed in his, quæ ſiſtendis fluxionibus e capite in aſperam arteriam & ſtomachum imperantur, videndum ne tam naribus hauriantur, quam ore. Non enim viam naturalem, qua diuerti debent, prçcludere oportet, aut adſtringere, ſed qua deſcendunt, per palatum nimirum, niſi maior noxa ſuppreſſa, quam prçcedente materia metuatur.

ANTO. VALETII EXERCIT. XXIIII.

Ferinas e capite in pectus & pulmones deſtillationes ſæpe ſequitur tuſſis, nonnunquam aliquam intemperiem. Calidam quidem, vt in febribus, frigidam, vt Aquilonia

Paul. Aeg. c. 28. lib. 3.

tempeſtate, eaque magis eſt ſicca. Aliis quoque morbis, quibus concidit, tuſſis ſymptoma efficitur, vt pleuritidi, hepatidi, tabi. Si a ſimplici ſit intemperie, facile ſuo contrario oppugnatur.

Tuſsis curatio.

Si coniunctam habeat materiam, vti frequentius habet, ea fluere parata conuenienter apparabitur, craſſa & frigida tenuantibus, incidentibus & tergentibus lenta, calida frigidis atque incraſſantibus, mox purgabitur, vt in capite de catarrho. Quibus autem præſidiis concepta pulmonibus materia expui facilis reddi poſſit, in pleuritide dicetur.

De [a] Aſthmate. Cap. 25.

Aſthma, [b] *ſuſpirium Latinis, a pituita* [c] *craſſa & viſcida, incluſa* [d] *bronchiis pulmonis. Vnde anhelitus moleſtiſsimus, magisq́ue* [e] *iacentibus quam ſedentibus. Affectus* [f] *ſenibus familiaris, & iis, qui metalla,* [g] *hydrargyrum, & arrhenicũ & alii eiuſmodi tractant. Hieme magis, etiam extrema, & phlegmatica conditione excitari ſolet.*

a Pathemate primigenio febris experte, non ſymptomate aut a pulmonis tuberculo aut etiam a labefactata vi motrice in cerebro & ceruicalibus neruis. *b* Adeſt enim ſumma ſpirandi difficultas, vt nõ niſi erecto corpore ſpirent. *c* Quæ vel localem in cerebro habuit generationem vel e cerebro defluxit. *d* Quibus aer recipitur & fuligo excluditur. *e* Propter pulmonum compreſſionem. *f* Non enim ſenes firma habent latera ad materiæ, cuius fit συναθροισμὸς, excluſionem, quia cerebro ſunt humidiore, excrementitio ſicciore temperamento, & pulmones in his infirmiore calore languent. *g* Quod venenata metallorum aura pulmones & vim cerebri motricem, atque ceruicalium neruorum reſoluat.

Curatio.

Curatio.

[a] *Superiore cœnaculo, loco* [b] *lucido, & calore* [c] *pluſquam temperato, altioribus,* [d] *mollibuſque ſtragulis, capite & thorace ſubleuato, multo etiam magis, cum dormiunt, collocare oportet.*

Frugalis [e] *vita, potus* [f] *vini tenuis, & veteris* [g] *dulciuſculi, mellita* [h] *alimenta, vel condita* [i] *in rebus, quæ leniunt, incidunt,* [k] *tergent citra manifeſtum calorem. Iam liberalior potus eſſe debet, cum repurgandi conſilium eſt. Omnino abſtinendum frigidis, adſtringentibus, minuſq; calfacientibus.*

Vitanda aſthmaticis, ex com 3 lib. 6. Epid. acria vt allium, dyſpepta, vt bubula, ouilla, ſuilla, omnis denique cacochymia, vt & ea, quæ tenſionem facere ſunt nata, qualia flatuoſa. Nec minus fugiendæ animi perturbationes, motus vehemens, clamor, ira, & ſimilia. Phlebotomia concedi poteſt ætatibus mediis, ſi nihil eſt in ſcopis vniuerſalibus mittendi ſanguinis, quod repugnet.

Si vehemens malum eſt, ſi ſuppreſſi menſes aut hæmorrhoides alioqui inedia, aut vita parciſſima aliquot diebus imperanda eſt, & clyſterum frequens vſus vtiliſſimus. Leuiter molliendа aluus eſt.

Materia in thorace concepta, incidenda, abſtergenda, [l] *diluenda, repurganda cum pharmacis ca-*

a Ad vitandum rheumatiſmum.
b Vt foco luculento, aere tenui, non caliginoſo.
c Ad mundificandam materiam frigidam, quæ contumaciter bronchiis pulmonis adhæreſcit.
d Vt reſidendo iubeat non iaceat.
e Qua deducitur altera pars cibi aſſueti, ſimplicis & euchymi.
f Neque craſſi, neque auſteri, nam tale meatus intercipit.
g Id enim pulmones recreabit male affectos, alas pulmonum explicabit, materiamque præparabit.
h Modo bilioſus non ſit & ſitibundus.
i Cuiuſmodi ex butyro, medulla, ſæpa.
k Vt iuſcula ex hyſſop thymo, ſatureia.
l Vt ex facili expectoretur.

tharticis, tum iis, quæ ſputa ducunt. [a] *Materia repurgata, deſiccantibus vtendum eſt.* Roborandæ *ſunt partes. Peregrinatio, nauigatio* [b] *in mari, vectatio e curru, aer maritimus, alia quoq; eiuſmodi, quæ calfaciunt & ſiccant, ſunt præcipienda. Clyſteres primum molles ſint, ex remollientium decocto cum caſſiæ ℥. 6. in ea diſſolutis.* *Aliqua vero ex parte præparata & purgata materia diſſoluemus ſemunciam diaphœnici. ℥ ʒ. hieræ diacolocyn. ℥. 6. benedictæ, in pectorali decoctione.*

Leu ter aluum remollies ℥ 1. caſſiæ, & ℥. ß. penidiorum diſſolutis in hac decoctione.

℞ glycyrrhizæ paſſul. enucleatarũ ana ℥. 3 iuiubarum. ſebeſten, ana N. 6. florum anthos & borraginis an. P. 1. ſpicæ ʒ. 1. f. decoct. In col. diſſol. &c. Vt caſſiæ, penidiorum & cæt. Laudatur melicratum hoc modo paratum.

℞. fœnugræci M. 1. hyſſopi P. 2. ficus N. 6. Fiat decoct ad ℔. ß. In col. diſſolue mellis crudi ℥. 4. Parari quoq; poterit ſyrupus ex ſucco radicum enulæ camp. hyſſop aq. vngu caballinæ, et ſcabioſæ, vel ex herbarum ſucco extracto, aquis additis, & melle albo.

Laudatur quoque ius galli decrepiti, tum quia morbo conuenit, tum etiam quia ventrem leuiter ſubducit.

Oribaſius hoc modo incoquit. Gallum rufum & decrep tum infarcit ſale, cum incoquit eum porro, anetho multo, & oleo. Loco olei butyro vtitor aut oleo pingui. Poteſt & concoqui cum polypo-

dio,

[a] Ad hanc cõferet oxymel ſimplex Gal. vel hyſſopo conditum melicratum, ſyrupus de hyſſopo, de praſſio, ſyrup. capil vener. violar. vt ℞. ſyrup. violac. de hyſſop. oxy. mel. ſimpl. an. ℥ 1. Miſceantur. Vtatur loco lohot.

[b] Vt ſine ſpirandi difficultate moueatur corpus. Vide tamen ne tabidus ſit æger. Nauigatio enim vomitũ inducit, qui πτερυγώδη, (id eſt, ei, cui extant atque eminent ſcapulæ retrorſũ in modũ alarũ excarnes, cuiuſmodi ſunt homines tabi obnoxii) pernicioſus perhibetur.

dio, ſemine carthami, cumino, aniſo, hyſſopo thymo, ſatureia, & aliis eiuſmodi. Decoctio quoq; poterit dulcorari melle albo, aut ſaccharo. Per interualla quoq; fortioribus purgationibus vtendũ eſt, vt pil. factis ex pul. hieræ picræ, & agarici trochiſ. an. ℈. 2. aut pilulis elephanginis, maſtichinis, de hiera, aſſaieret, cocciis, & ſimilibus. Maſſa earum pilularum ℈. 2. cum 2. ℈. agarici, ex oxymelite ſcyllitico formentur in pilulas.

Pulueris quoq; hieræ diacol. ℈ 1. agarici trochiſcati ʒ. ß. coniungitur ex ſyrupe de hyſſopo. Alioqui, [illegible]

℞. catholici ʒ. 6. diaphæn. ß 2. cum infuſione ℈. 1. agarici. modico ſpicæ, & hydromelite ſufficientia, fiat potus

Iam bene purgato corpore, thorax repurgandus eſt, cui rei materia conuenit ex lenientibus, incidentibus, detergentibus, poſtremo etiam ſiccantibus. In viſcida enim materia & craſſa tenuare & adſtringere, in tumoribus tenuia ſiccare expedit.

Paſſulæ, ficus, ſebeſten, iuiubæ, glycyrrhiza, penidia, ſaccharum, Alphenia, ſemen althææ, lini et ſimilia leniunt.

Incidunt vero & tergẽt ariſtolochiæ radix, gentianæ, enulæ, centaurii, ſem. melanthii, ſcyllæ, irionis, vrticæ, bombacis, origanum, thymum, ſatureia, calaminthũ, pulegium, braſsica, abſinthium, abrotonum, hyſſopus, allium, porrum, piper, caſtoreum, gutta ammoniaca, ſerapinum, & a proprietate, aſelli vermes ſerici pulmo vulpis & erinacii ſtercus

lacertæ, vermes ſubiecti vrticis, interiora oculi Philomelæ cremata, et in puluerem redacta, guaiacum quoque, ſiue lignum ſanctum manifeſta ratione hic conuenit.

Deſiccant ſulphur viuum, & arſenicum rubrum.

His autem ſic vti oportet. Nam e radicibus, herbis, ſeminibus decoctis melicratum parari debet, deinde reliquorum, quæ e proprietate iuuant, in puluerem redactorum ℈.2. plus, minuſue, melicrati vnciæ inſpergi debent.

Alioqui ex aliis ſuccus expreſſus melli commiſcetur, aut horum puluerum ʒ 2 mellis ℥.2. commiſcentur, quale hoc erit.

℞. hyſſopi M.1. ficus 6. fiat decoctio ad ℔. ß in qua diſſol. mellis ℥.3 aut 4. aut 2. fiat melicratum, cui inſperge pulueris facti e pulmone vulpis ʒ 3. pro duabus doſibus. Aliud.

℞ pulu. gentianæ, enulæ, alyptæ moſchatæ, diaireos ʒ. 2. mellis quantum ſufficit.

Optimum eſt vti melle ſcyllitico per ſe, aut cum decoctione pectorali, melicrato hyſſopi, aut ſimili.

Per interualla quoque theriacæ aut mithridatii ʒ.1. per ſe aut cum modico aquæ ſcabioſæ, vngulæ caballinæ, vino albo tenui, veteri, plurimum conuenit.

℞. ſtyracis pinguis, terebinthinæ ana ℈ 4 ſpicæ ℈ 1. cũ melle deſpumato fiat electarium. Sed interim dum hæc fiunt, thorax fricandus eſt, atq; in

ungendus oleo amygdalarum dulcium, chamæmelino, anethino, de keiri, iaſmino, de lilio, laurino, irino, coſtino, de ſpica ordine ducto a leuioribus. Aut poterit ex his linimentum fieri cum æquali parte mucaginis ſeminis lini, althææ, fœnugræci & ceræ quantum ſufficit. Gratia exempli.

℞. *ol. iaſmini* ℥. 1. ß. *mucag. ſeminis althææ* ℥. 1. *mucag. ſem. fœnugræ. extractæ in aqua ſcabioſæ* ℥. ß. *cũ cer. quantitati ſufficient. Fiat linimentum pro thorace. Poſt unctionem lana molli, goſſipio, aut lana ſordida thorax contegendus eſt.*

In periculo ſuffocationis, & nimis oppreſſo ſpiritu, cucurbitulæ ſcapulis affigendæ & cruribus, Dandaq;, ut ore contineat, aquæ hordei ℥. 3. *ſacchari* ʒ. 1. *croci Gr.* 4.

℞. *oxymelitis* ℥. 2. *ſalis ammo.* ℈. 1. *croci Gr.* 3.

℞. *ſalis ammoniaci, ſem. naſturtii, pulmonis vulpis an.* ℥. 1. *croci Gr.* 4. *diſſol. in iulepi violati* ℥. 4. *pro duabus doſibus.*

Tumq; frictiones & vincula extremitatum conueniunt, & ea quæ in angina iam dicta ſunt.

Deſiccandum iam bene purgato corpore et thorace hoc modo.

℞. *ſtyracis, maſtichis, terebinthinæ, arſenici rubri an.* ℈. 4. *incorporentur in vitello oui. Deinde cum hoc medicamento fruſtula ligni iuniperi illinantur, poſtea ſiccentur, ex ſi catis fiat ſuffumigium, quod per tubulum ore excipiat. Similiter fiat ex ſulphuris viui & arſenici rubri pari pondere.*

In debilioribus arſenico abſtinendum eſt, vte-

marque ſolo ſulphure incorporato in terebinthina, ſtyrace, maſtiche.

Iam bene procedente morbo, cucurbitulis ſub mammis, ſed breui mora vtendum eſt, vt tantum attrahant, non etiam diſcutiant.

Similiter dropaces, ſinapiſmi, phœnigmi, exulcerantia, thoraci aptanda ſunt.

Extremũ eſt cauterium in medio pectore. Crudelius eſt auxilium vſtionis, quod ab Aetio deſcribitur, c. 57. Sermonis quart. Tetrabibl. 2.

In vigiliis dabis ʒ. ß. philonii, quod etiam anhelitum iuuabit.

In ſiti vehementi, aqua hordei cum ſaccharo, vtendum item iulepo violato, glycyrrhizæ ſucco, ſed ore contineatur tantum, non etiam deglutiatur.

Adhæc in abſceſſu triticea farina in marrubii decocto coquitur, & inde pectus fouetur ſalutari aſthmatici auxilio. Et illud quoq; parabitur.

℞. ſcabioſæ M. 1. iuiubar ficuum, dactyl. ana N. 6. glycyrrhiz. ℥. 2. bull. in aqua ß. in colatura diſſolue mell. optimi ℥. 2. penidia. ℥. 1. oxymel. ſimpl. ℥. 1. ß.

℞. diaireos Salomonis ʒ 2 incorporentur in ℥ 1. butyr. loti cum aqua ſcabioſ. cardui, &c.

EIVSDEM HOLLERII SCHOLIA.

Aſthma, difficultas reſpirationis qualis iis, qui diu cucurrerunt. Ex quo ἀσθμαίνειν, anhelare, quod a curſu, & vehementi exercitio commouetur.

Anguſtia quoque fit peripneumonicis, ſuppuratis & Pleuriticis, ſed cum febre. Hic autem eam ſpirandi difficultaté, quæ cum reſpiratione denſa, & ſine febre eſt, intelligimus. Cuius cauſa licet in multis præſens ſemper adſit, grauiùs tamen ſpirant commota materia, vt & in pleuritide. Duo habet perpetuo ſymptomata, & ſigna, quibus facile ab omnibus vel ſolo intuitu internoſci poteſt, anguſtiam ſeu arctationem partium thoracis, quam ægri ſenſu manifeſto deprehendunt.

Alexand. duo perpetua ſymptomata.

ορθόπνοιαν, id eſt, rectam ſpirationem, quod ægri non niſi recta ceruice ſpirare queant. Cum enim aſpera arteria a gutture in pulmonem porrecta, ibi ſcindatur in multas propagines, per quas ſpiritus diffluit, ſi thorax cum collo curuetur, meatus comprimi neceſſe eſt, ac ſpiritum magis intercipi, vnde capite & thorace ſubleuato ſtare coguntur.

Aſthmatis cauſæ duæ vulgo ſtatuuntur.

Cauſam duplicem quidam conſtituunt, craſſum & viſcoſum humorem, non in leuibus, ſed aſperis arteriis, quæ ſunt reſpirationis inſtrumenta, vnde fit obſtructio ſufficientem efflationem & inſpirationem prohibens, quæ facit vt parua ſit, denſa & velox reſpiratio. Velocitate enim, & denſitate compenſare nititur natura, quod deeſt ad refrigerationem cordis, aut excrementorum fuliginoſorum excretionem, ob paucitatem aeris ingredientis, & expirationis. Altera cauſa eſt tuberculum aliquod crudum in pulmonibus genitum. Cauſam tamen huius ſymptomatis, ſiue morbum ipſum, non ſemper in fiſtulis aut cauitatibus pulmonis conſiſtere, experientia conſtat. Anno 1549 menſe Septemb. Monachus quidã in Collegio d'Arras breui aſthmate interiit. Corpore diſſecto abſceſſus repert' eſt in vena arterioſa, et ſine pari, integris omnino

Aſthmatis cauſam nõ ſemper in pulmonum cauitatibus conſiſtere.

pulmonibus. In quodam (nomine Britio) aſthmate mortuo in via Calendæ, pulmo, tamquam ſpongia, imbutus multo humore pituitoſo inuentus eſt. Fit & a reſiccatione, vt in aurificibus, chymiſtis, fabris ferrariis, & ſimilibus. Quibus addi poſſunt, inunctiones & remedia a morbo Gallico. Rhazes libro quarto Continẽtis adiecit pectus ſtrictum, & paruum pulmonem. Qui naturalem conſtitutionem habet, iugiter (inquit) fit aſthmaticus. Hipp. vero Aph. 46 lib. 6. fieri ſignificat aliquando a tuberculo nato in ſpina, vt in gibbis. Quod ſi magnum eſt, & durum, ſiue crudum, aſthma facit, ſi non ita durum, & aliquid deſudat in arteriam, tuſſim. Aliquando etiam ſuppuratur, & interimit. Si fuerit in collo, aſperam arteriam contrahit, in dorſo, pulmonem & vicina corpora, ſub ſepto, renes & lumbos, vrinam quoque intercipit. Huiuſmodi tuberculorum materia poteſt cieri e cerebro in ſpinam per tuſſim. Vel cauſæ ſunt, ictus, caſus, non conueniens decubitus pueris, inconcinna deligatio, geſtus deformis. Moriuntur fere ſuffocati pure, vel cum adoleſcunt, ad incrementum cordis & pulmonis non accreſcente thorace, iugulantur. Philotimus ab influente ſanguine, ſed contra rationem, fieri ſcribit. Sunt igitur in vniuerſum Aſthmatis cauſæ, craſſus humor, vel tuberculum in cauitatibus aſperæ arteriæ, bronchia intercepta multa & viſcida materia, reſiccatio vehemens, abſceſſus, ſtrictura pectoris, & pulmonis compreſſio, tubercula in ſpina, ſiue ſponte enata, ſiue a cauſa externa, flatus multi ſeptum tranſuerſum diſtendentes, ex quibus ſequitur, viis interclusis, neque exſpirationem, neque inſpirationem ſatis conuenientem fieri. Periculum autem maximum imminet, cum omnes muſculi intercoſtales, ſuperiores ſca-

Monachus aſthmate ſublatus.

Britioni aſthmate mortuo inuentus pulmo multa pituita imbutus.

Aſthma etiã fieri a reſiccatione.

Aſthmatis cauſæ in vniuerſum quæ ſint.

pulæ, & omoplatæ trahuntur, virium imbecillitas, vehemens calor, anguſtia partium ſpiritalium conſpicitur. Vbi omnes, aut plures concurrunt, æger morti proximus eſt, vbi duæ, non facile ſeruari poteſt.

In abſceſſu, totius corporis habita ratione, attenuantibus vt aromatis & ſiccantibus, in craſſis & viſcidis humoribus, attenuantibus ſine manifeſto calore, & detergentibus vtendum. Syrupi, pilulæ, purgantia, conſeruæ, eclegmata, vnguenta, apozemata, flatus diſcutientia. Augenda vis medicamentorum, ſi materia non in bronchiis pulmonis, ſed in ſpatio thoracis, & membrana ſuccingente hæret Suffumigia, dropax, ſinapiſmus, phœnigmus, cucurbitulæ ſub mammis. Quidam in medio thorace cauterium laudant, alii vnum in brachio quatuor digitis ſub oſſe ſcapulari alterum in crure quatuor digitis ſupra genu inter duos muſculos. Clyſteribus vtendum potu pauciore, ſed paulo craſſiore, dum materia coquitur, largiore & dilutiore, dum expurgatur, phlebotomia ætate media, ſuppreſſis menſibus, hæmorrhoidibus, & ſi febris adſit.

ANTON. VALETII EXERCIT. XXV.

DYſpnœæ genus eſt aſthma, motricis facultatis ſymptoma, in quo crebra tuſſi correptus æger ſpiritum ſine ſono & anhelatione ducere nequit, Huic malo cauſa eſt, & flatus, pituitæque multæ craſſæ præſertim & viſcidæ e capite in pulmonis bron- *Gal. commen. ad ſent. 30. Prorrhit. 2.*

chia per aſperam arteriam delapſus, vel pleuritis in ea translata. Eo confluentes, aut ibi ſenſim congeſti humores, cum efferueſcunt ac tument, aſperam arteriam haud aliter occupant, quam cum arietinum pulmonem cum aſpera arteria elixamus quo tempore cogimur ipſum aſperæ arteriæ caput extra vas deducere, vt conceptæ intus pituitæ multæ ſit exitus.

Aſthmatis curatio.

Laborioſa & difficilis eſt aſthmatis curatio. Etenim neq; venæ ſectio, niſi æger ſanguine abundet, hic multum iuuat, quod quæ obſtruit materia, viſcida ſit & craſſa, neque purgantia medicamenta, quia vix ad pulmones pertingunt, neque clyſteres, qui aluum diſtendendo diaphragma premunt, & grauiorem inducunt ſpirandi difficultatem. Dante tamē inducias affectu apparabitur ad eductionem infarcta pituita hoc apozemate.

℞. radic. petroſ. fœnic. aſparag. ſeminis cartham. ana ℥.1. rad. ireos, ſerpentariæ maior. enul. campan. an ℥. ß. thym. epithym. hyſſop. marrub. ſcabioſ. tuſſilag. capill. omn. bugloſſ. borrag. ana M.1. iuiub. ſebeſten, dactylor. ana num. 12. paſſul. mund. ℥. 1. ſemin. quat. calid. maior. & alth. malu. bombac. vrtic. ana ʒ 3. glycyrrhiz raſ. ℥. ß. flor. cardia. anth. & geniſtæ an. p. 1. f. decoct. ad ℔. 1. In colatura diſſolue ſyr capill. ven. & de hyſſop ana ℥. 2. f. apozema conditum triaſantal. & diaireos ſimpl. ana. ß. 1. pro doſib. 4.

Ab his purgatio ſequitur. Quæ quia ſæpe

iteranda eſt, ex ſuperiori apozemate, additis ſemi. cartha. & folior. ſennæ mundat. ana ℥. 1. agaric. trochiſcati ℥. ß. ſyrupus ſolennis bis in hebdomade ad ℥. 2. vel 3. in ſingul doſ. cũ aq. hyſſop. aut ſcabioſ. exhibendus, præſcribetur. Vel hæc concinnabuntur catapotia.

℞. puluer. hieræ picræ ʒ. 3. agar. recens trochiſc. ʒ. 2. rhei elect in oxymelit. infuſi ʒ. 1. pulpæ tamarindor. & ſalis gem. ana ℈. 2. ſucci glycyrrhiz ʒ. ß. cum ſyrup. de hyſſopo f. maſſ. Detur ʒ. 1. ſemel in hebdomad.

Conferent interea, quæ materiam fluere paratam auertant, errhina, apophlegmatiſmi, cauſtica, de quibus cap. & de catarrh. & tuſſi. Huc etiam pertinebunt ſputum promouentia, vt ſyrup. thoracici, de glycyrrhiza, hyſſopo, iuiub. praſſio, & linctus, quæ vulgo lohot ſeu eclegmata appellantur. Quanquam hæc peritioribus quibuſdam Medicis nõ ita probantur, quod lentore ſuo in ipſo tranſitu adhæreſcant, & propterea expectorato viam minus liberam relinquant.

Euporiſtum eſt, & Græciæ plebeculæ hac etiam tempeſtate vſitatũ remedium ad pulmones infarctubus a craſſis humoribus liberandos, ꝙ ipſe alias ab Angelo Vergecio natione Græco, regio nuper ſcriptore, viro omnis cultioris literaturę Protomyſtæ, & mihi ſtudioſa neceſſitudine cõiunctiſſimo, accepi. Animalc. millepedę & aſelli Latin. Græc. ὄνοι,

De millepedis vide Dioſcori. cap. 34. lib. 2. & Galen.

Gallis Cloportes appellata, quæ ſub aquariis vaſis ſtabulantur, panno lineo inuolu a in vino albo macerantur, hinc facta expreſſio potui datur. Dictu mirum, quam breui ſaburratos pulmones depleat. Id quod obſeruare licuit in Ludouico Iouin ſcriba & bibliopola, in ædibus D. Ioannis Lateranenſ. e regione collegii Triquetici, qui tamen inueterato tandem aſthmate contabuit.

lib. 11. de compoſ. pharmac κατὰ τόπους.

Probatum eſt ad leuandum aſthma quantumuis magnum, tabellam vnam diatragacanthi guttulis aliquot olei ſaluiæ, aniſi, aut roſmarini arte chymica extracti, irrigatam præſentaneum afferre adiumentum. Optimum quoque erit thoracem totum illinire, vt ſeſe facilius explicare atque colligere ad ad ſpuitionem queat.

℞. olei liliacei & amygdal. dul ana ℥. 2 buty. recent axung gall. & anſer. ana ℥. 1. mucag. ſemi. lini & fœnugr. cum aqu. vnguſ cabal extractæ ana ℥. 6. hyſſop. ſicc. enul. campan an. ʒ. ß. cum cera pauc & croco f. linimentum.

Dein veniendum ad ſuffumigia, quæ materiam reliquam abſumant & cerebri catarrhum haud aliter abſorbeant, quam ſi quis colluuialem in cloacā viuam calcem iniiciat. Ore per tubulum excipiuntur. Iiſdem capitis integumenta ſufficiuntur. Interdum capiti emplaſtrum aptatur ſiſtendę fluxionis gratia.

℞. pic. naual. maſtich. ammoniac ana ℥. 2. emplaſtr. cont ruptur. ℥. ß nuc moſch. ʒ. 1 ex his emollitis f. emplaſtrum.

Ad hæc

Adhæc ſi ſubitaneum ab aſthmate periculum immineat, nec ſuperioribus detur locus remediis, quamprimum cucurbitulæ lumborum partibus paulo ſupra renes, quo diaphragma peruenit, & pulmonis portio, admouendæ, quia conſcendentem ad aſperã arteriam pituitam promptiſſime reuellunt.

De [a] pleuritide. CAP. 26.

Pleuritis dolor eſt lateris [b] *acutus*, [c] *pungens, cui* [d] *aſsidua febris* [e] *difficultas ſpiritus coniuncta ſunt. Pulſus* [f] *durus & ſerratus, ſupinus fere decubitus. Nam in latus ſanum conuerſis tumor ſuſpenditur, atque ita diſtenditur membrana quæ patitur, ideoque ita aſperatur dolor. Vbi vero ægro lateri incumbunt, ex eo, quod ſubiecto corpore ſupprimitur, ampliatur doloris ſenſus, fuſa latius materia. Tum quia pulmo lateri affecto innititur. Hic tamen decubitus altero tolerabilior eſt. Optimus autem, qui in aſthmate præſcriptus eſt.* [g] *Noctu fere exacerbatur, ac diebus imparibus. Ab exercitio frigidæ* [h] *potus, vini* [i] *intemperantia inſpiratio* [k] *gelida & Aquilonia, multo magis, ſi*

a De inflammatione tunicæ coſtas ſuccingentis, aut etiã muſculorum intercoſtalium, quib. illa adhæret tunica.

b Vehemens & intolerabilis, qui ſuam celeriter ab ſoluit hiſtoriam

c Ob mẽbranæ naturam.

d Ob cordis viciniam & pericardii

e Eſt enim reſpiratio parua & frequẽs.

f Ob naturam membranæ, & materiæ copiam.

g Pleuritis noctu magis ingraueſcit, quod in ſomno partes internæ & viſcera magis incaleſcant, cum calor a ſuperficie corporis ad centrum ſe recipit

h Quia frigida conſtringendo metus, ſanguinem in coſtas exprimit

i Vnde materiæ ὀργασμὸς, & catarrhi generatio.

k Præcipue ſi Auſter ante diu flauit. Nam cum Auſtrina tempeſtas bellum cerebro indicat, corpus replet humoribus, quos Aquilonia conſtringendo exprimit tum vero dum frigus ipſi thoraci nocet, fluxioni excipiendæ fit idoneus, hinc pleuritis.

præceſſit Auſter, ac de repente ſuccedit frigus, venena [a] interim, concuſſio etiam externa huic malo occaſio eſſe conſueuerunt.

Materia fere [b] bilioſa, aut ſanguinea, quod partim ſputis, partim aliis [c] excretionibus & antecedente vita coniicies. Raro pituitoſa & [d] melancholica. Interrogandus æger eſt, num ſuppreſſa ſit ſolennis aliqua purgatio, vt in mulieribus menſes, in viris hæmorrhoides, aut anniuerſarium profluuium, aut, alioqui ſtatum certis interuallis, vt ex aluo, naribus, vlceribus. Ex his enim vitium lateri contrahi poteſt, præcipue [e] quibus ea pars infirma eſt. Quæ etiam hieme ideo facilius patitur, quod infirmatur frigore. Frigus [f] enim omnibus partibus thoracis inimiciſſimum eſt. Hoc modo igitur methodum diſtinguendæ pleuritidis inſtituito.

Quæ pleuritidem imitantur.

Quibuſdam corporibus a natura datum eſt, vt [g] hepar fibris quibuſdam coſtis inferioribus copuletur. Itaque laborante hepate imago pleuritidis repræſentatur. Aliis materia quædam craſſa & viſcida in membranis pectoris colligitur, toto etiam thorace, vnde dolor grauis, tuſſis, [h] dyſpnœa, & [i] ficta pleuritis. Nam nec pungit dolor, nec febris incenditur, vt nec ſi flatus membranis, aut intercoſtalibus muſculis impactus eſt. Aliquando etiam muſculi inflammantur, [k] ſed pulſus hic alius, nempe mol-

a Vt leporis marini vſus.

b Quod tunicā coſtas ſuccingentem, quæ dēſa eſt, craſſa materia ſubire nequeat.

c Vt alui, & vrinarum.

d Quæ fere funeſta quod pepaſmi expers.

e Nam ſi pars aliqua prædoluerit, in ea ſe morbus obfirmat, aut ſi laſſitudine ante fuerit obſeſſa.

f Aphro. 24. lib. 5.

g Quod animaduertiſſe ſe literis mandauit Syluius in latomo quodā, cuius hepar cū nothis coſtis vinculis & fibris colligabatur.

h Parua & frequens ſpirandi difficultas. i Neque materia, neque loco vera. k Inflammati muſculi magnus eſt pulſus & frequens, tunicæ vero

re mollis. Dolor grauis eſt, non pungens, & omnia fere leuiora ſunt. Membranæ quoque thoracem diſtinguentes ſi inflammantur, par negotium vitæ faciunt, atque verus lateris dolor. Sæpe etiam inferioribus coſtis inflammatis, diaphragma, atque hinc ſtomachus grauiter laborat magno periculo. Morbus hic proximo vere. Anno 1551. ante Paſcha, plurimos, & eos maxime, qui vel temere, vel negligenter curati ſunt, ſuſtulit. Omnia ergo via ac ratione diſtinguenda ſunt, vt etiam vniuerſalia [a] morbi tempora, e ſputis maxime, tum vrinis, alui excretionibus, & aliis, de quibus Aphor. 12. lib. 1. & cõmentario lib. 2. Prognoſt. & Criſeon. 1. Ex his enim tempora diſtingues, tempus euentumque criſis pronunciabis, meliuſque auxilia [b] inſtitues.

[c] Curatio.

Vitæ ratio [d] methodo illa vniuerſali quæ ab Hippocrate primo [e] Aphoriſmorum indicatur, æſtimanda eſt. Nunc etiam conſuetudo adiungenda cum ægri inediam Hippocratis non ferant, & aliis ciborum, potuſque generibus aſſueti ſint. Initio aqua hordei, ex hordeo pulticula. Principiis, [f] liquidior, poſt etiam [g] craſſior, ac deinceps mixtis amygdalis, tum amygdalogala. Poſt etiam eadem ex pullorum iuſculis diſſoluta. Tenellæ pullorum carnes, intrita madida, quæ & infriatas carnes, & ſynterimata appelles licet, vulgo collyria & colati-

inflammatæ paruus & durus.

a Vt principium augmentum, ſtatus & declinatio.

b In diæta, pharmacia, & chirurgia.

c Actionum, quas labefactat pleuritis per cauſæ amotionem reſtitutio

d Vt ineunte morbo, dum ſiccus manet, ſi vires valeant ſine infirmitatis metu, prius in curam morbi incumbamus, quam naturæ ſtudeamus, deinde victum loco & iure præſcribamus tenuem. vt exquiſitũ intelligamus, quibus paucus & ſemel ſit exhibẽdus:

e Et lib. 2. de victus rat. in morb. acutis. f Ne pleuriticum facias anhelosum. g Cum humeſcere os cœperit.

tia iuſcula. Præter hæc, vulgi expreſsiones, tortiua iura, atque iis omnibus liquidiora inſtauratitia diſtillata quæ ad [a] ἡδέα καὶ ὠφέλιμα πόματα *(ſic enim appellat Paul. Æg. cap. 15. lib. 7.) & reliquas id genus potiones referri poſſunt. His autem* [b] *defectis viribus vti mos eſt. Nam integra virtute nutries.* [c] *tenuius Synterimata ergo e pulpis galli decrepiti, poſtquam longa decoctione remolliueris, & exacte infriaueris, conficies Atque eo iure, in quo gallus coxerit, diſſolues. Alioqui id quod conficitur a natura, melius ex aſsis pulpis, quæ alis copulantur, & ſub iis poſitæ ſunt. In capis, perdicibus, & iuuenibus gallinis detrahendum lardum eſt, priuſquam infrientur, atque dum aſſantur, aqua violarum, ſcabioſæ, borraginis, conſpergi poſſunt. Tortiua iura, id eſt, expreſsiones ex eodem modo aſsis capis perdicibus & cæteris ſucculentis. Ideoque priuſquam legitime coctæ ſint carnes, etiam dum ſuccoſæ prælo bene mundo ſupprimantur. Sed & exoſſari prius melius eſt, deinde ita contorqueri, vt vberem ſuccum reddant; qui interim hyoſacchara, id eſt, ſaccharo violato dulcorari poteſt. Inſtauratitia hac conuenient formula.*

♃. *Conſerua borragi. violar, capill. ven. an.* ℥. 1. *conſeruæ enulæ* ℥. ß. *diamargariti frigidi, tria ſantali ana* ℥. ß *quatuor* [d] *ſem. frigid. excorticatorum. ſem. limonum, cardui, bombacis ana* ℨ. 2. *aquarum diſtillatarum e violis. ſcabioſa, borragine, bugloſſo, vngula caball an.* ℥. 4. *aquæ decoctionis*

galli

a Paulus Æginera lib. 7.
b Vt æque naturæ ſtudeas, & pugnes cũ morbo.
c Si breuis ſit morbi hiſtoria, & cum virium integritate, ad ſtatũ peruenire queat.
d Cucurbitæ, cucumeris melonum & citruli.

galli decrepiti, alterati cum borragine, bugloſſo, calendula, & [a]moaico hiſſopi ℔. 4. cum carnibus vnius capi iuuenis bene carnoſi, & [b]mica panis fiat diſtillatio in alembico ſecundum artem.

℞. ſupradictæ diſtillationis ℔. ß. cum ſacchari violati ℥. 1. ß. & ℈. 1. cinnamomi. Coletur per manicam Hippocr.

Inſtauratitium pro pauperibus.

Minori ſumptu gallus decrepitus ad putrilaginem coquitur cum vitulina, expreſſio fortis cum iuſculo ſorbetur. cuius alimenti vim maiorem exiſtimant, ſi cum nummis aureis, aliquando etiam gemmis nodulo incluſis, & inditis ventri galli. Præterea vocata gelatina concreto ſucco carnium vires fouendæ ſunt. Permulti pleuritici vinum appetunt, quo tamen [c]interdicendum eſt, niſi virtute collabente animi deliquium metuatur. Tum q; buccella panis in vino tenui, & modico aquæ violarum immergatur. Sæpius naribus admoueatur, ſugatur interuallis. Acida adſtringentia, quæ refrigerant vehementius, aut calfaciunt [d]vitanda ſunt.

[e]Loco lucido mediocriter elato molli culcitra, capite ac thorace ſubleuato, collocandi ſunt. Qui ſi decidunt [f]in pedes, lignum aliquod, aut aliud corpus pedibus obiicitur, vt in ea figura perſiſtant. Hæc vbi ita fuerint [g]prouiſa, ſtatim initio [h]de maioribus remediis cogitandum eſt.

Maiora remedia ſunt purgatio & phlebotomia.

a Propter amaritudinẽ.
b Quæ macerata ſit in aqua ſcabio.

c Inflammationis metu.
d Hæc enim expectoratũ prohibent.
e Vt materia foras euocetur, & refrigeretur corpus.
f Quod fit iactatione, vel virium infirmitate.
g Adhibita ſcilicet prouiſione loci aeris & decubitus.
h Quia propter impedimentum partis cuius officio vita carere nequit, prius eſt in morbi curam incumbẽdũ, quam naturæ ſtudendum.

Si ſubſiſtit aluus, clyſter mollis inici debet. ℞. mal. biſmal. violar. an. M. 1. furfur. hordei ana M. ß. viol. p. 2. f. decoct. ad ℔. 1. plus, minuſue: pueris enim ſelibra, aliquando ℥. 9. ſatis eſſe poſſunt. In colatura diſſolue caſſiæ ʒ. 6. vel ℥. 1 ſacchari craſſioris ℥. 1. mellis roſacei colati ℥. ß. olei violac. ℥. 3 vel ℥. 2. Purgatio interim ſatis eſſe poteſt. Nec perpetuo [a] *phlebotomia opus eſt.*

Placuit enim Hippocrati, cum dolor ad hypochondrium inclinaret, vt pharmaco [b] *potius quam phlebotomo vteremur. Pharmaca vero præcipua credidit helleborum nigrum, aut peplion.* [c] *Gal. vero hieram diſco. quæ helleborum, nō ſcammonium vt peplion, recipit. Poſteritas* Medicorum, *leuioribus inventis, veterum pharmaca reliquit. Leuiſſimum, ac plurimum vſurpatum caſſia. Datur hæc ad ℥. 1. ß ʒ 10. ℥. 1. ʒ. 6. eaque diſſoluenda eſt aqua hordei ſero lactis paſſularum. glycyrrhizæ, iuſmodique pectoralium decocto, vel cum ſacchare in bolum cogenda eſt.*

a Vt cum expectoratum cruētum eſt, facileque excutitur.
b Ad amotionem coniunctæ cauſæ.
c Gal. comment in ſent. 11 lib. 2 de ratione vict. in morb. acutis.

Datur etiam ſed fere [d] *aucto modo mel aerinum id eſt, manna. Vbi vero obſtructionis coniectura eſt in primis venis rhabarbari ʒ 1. vel 2. in aqua hordei endiuiæ, aut ſimilium infunduntur, & cum modico cinnamomi fit potus.* Neq. *metuenda eius adſtrictio eſt. Nam & maſtiches ʒ. 3 mouendo ventri* [e] *pleuriticorum veteres imperauerunt.*

d Quod purgandi vis ei ſit imbecillior.
e Maſtix enim ex euentu purgat, dū ventriculum aſtringit.

Alternis diebus, maxime paribus, in quibus fere quies eſt, aut lenior morbus, clyſter mollis iniici debet ſi non deſcendit aluus. Alioqui, quod vtilius

eſt,

eſt, caſsiæ ℥. ß. aut ʒ.6. in bolum cum ſaccharo cogendæ ſunt. Dandaque vel mane, vel veſperi, horæ dimidio ante cibum.

Conſilium vſus pharmaci augebit, ſi dolor leuis eſt ſi natura ægri non ita ruſarios aut aliena [a] *opinio e phlebotomo. Alioqui ſi* [b] *grande malum eſt, etiam ſi ad hypochondrium declinet dolor, tutius auxilium phlebotomia eſt Galeno. Prius etiam quam de pharmaco decernas, interrogando ægri natura eſt. Alii enim* [c] *difficilius purgantur, aliis* [d] *velleui pharmaco immodice turbatur aluus. Hi ergo a phlebotomo habere poſſunt commodius. Quod ſi incognita ægri natura eſt, et pharmaco vti decet medicamentum eliges tum qualitate, tum quantitate medium, ne vel non purges, vel ſupra modum vacues.*

Tempeſtiua purgatio turgente [e] *materia, prima die aut non vltra ſecundam Et ſi pleuritidem eo proceſsiſſe perſpexeris, vt ſputa prodire incipiant, purgans medicamentum minime exhibendum, ne ſputi motus inhibeatur, ex Hippocrate lib. 3. de morbis. Nec omnino agarico aut etiam hiera diacol. interdicitur, quin vti licet, dolore in ventrem declinante, non ita vehementi affectione, atque vbi a pituita malum eſt.*

Imperabis ergo [f] *catholici ʒ 6. rhab. & agar. infuſorum, vt decet, an. ʒ. 2. cum hydromel. quantũ ſufficit, fiet potus. Eodem modo* [g] *& catholico ℈.*

a Vt ſi expectatũ ῥύπτ-τέως, procedat, ſi vires ſunt infirmę ſi difficultas expectorandi in lateris infirmitate cõſiſtat, ſi pleuritis mitificata fuerit, & ad coctionem perducta.

b Magnitudine cauſæ & ſymptomatum vehemẽtia.

c Vt melancholici.

d Vt iis qui ſunt λεπτοὶ καὶ πικρόχολοι ἄνω

e Efferia ſcilicet, & quę nullo conſiſtit loco, diuerſaque excitat ſymptomata pro varia parte, in quam influit.

f Vel ℞. expreſſionem ʒ. 2. rhei electi, & ʒ. 1. ß. vel ℈. 4. agar. in hydr. cocto optime infuſorum cum ℈. 2. cinnamomi, in qua diſſolue catholici, ſyrupi viol. an ʒ. 6. f. potio. g Vt ℞. cathol. ʒ. 6. pul. 6. hier. diacol. ʒ. 1. vel ℈. 4. f. bolus.

4. pul. diacol. miſceri poſſunt. Diaphœnicon quoque & diaprunum pauperibus imperari poſſunt.

Phlebotomia remiſsionis tempore, & eo die quo leuior eſt paroxyſmus, commodior eſt. Itaq; etiam veſpere & nocte media, vrgente malo, & oblata occaſione ſanguinem detrahes. Nec perpetuo ſemel is ducendus eſt. Nam ſuſpectis viribus, vacuationem partiri melius eſt, vt manè ℥. 6. veſperi ℥. ſex depleantur. Eſt præterea, cum de repente noua fit affluxio; vt inde omnia ſymptomata recrudeſcant, ſputa quoque vel cruda ſint, vel retineantur, tumque & ſexto die, & octauo, vt [a] Anaxioni, aut etiam tardiùs ſanguinem mittimus. Hocque remedium ſecundò ac tertiò reuocamus, ſi quidem non repugnant vires. In quo tamen cautio eſſe debet. Nam aliquando vbi antea ſigna omnia ſalutem prænuntiauerint, criſis tempore, quæ ferè fit ad ſeptimum, aut aliam diem criticam, vehementer pleuritis exacerbatur, ſymptomata omnia increſcunt, tum nihil mouendum eſt, ſed omnia naturæ [b] committenda ſunt.

Deſperatis rebus, nihil quoque mouendum eſt.

In pueris etiam bimis, ſenibus octogenariis, mulieribus grauidis, [c] remedium hoc temperari debet non omninò prohiberi.

In pueris venæ interim anguſtiores non apparent, idque magis in pinguiuſculis. Qua in re ſanguiſugis vtilicet [d] decurtata harum cauda, vt vacuationis modus certo finiatur.

Suppreſſa aliqua per partes inferiores vacuatione, vbi

a Hippocr. ſect. 3. lib. 3. τῶν ἐπιδημ.

b Vt ſi humoris corruptione phlegmone in gãgrænam abierit, ſi vires effœtæ langueãt, ſi expectorandi difficultas in lateris infirmitate cõſiſtat, et ῥόγχος ſiue ſtertor adſit. Tunc enim de ſalute eſt deſperandum.

c Præſertim ſi grandis ſit fœtus.

d Vt tantùm effluat ſanguinis, quantum hirudo ſuxerit.

ne, vbi malum inde ortum eſt in inſigni plenitudine, in materia virulenta, cumque ſtatim initio materia in caput rapitur, ac mentem cōmouet, e [a] venis cruris eiuſdem lateris ſanguis trahendus eſt. Alioqui e baſilica eiuſdem lateris.

Vacuationis modus e [b] pulſu, [c] ſanguinis motu, [d] colore, & corpore præſcribendus eſt. Si initio purus ac rubeus fluit, vacuationis modus eſt, cum iā liuidus excernitur. Si aquoſus & crudus initio, claudenda vena eſt, cum iam rubentior & flauior apparebit. Si baſilica non apparet media vulneratur. Atque cum iam vulnerata eſt, [e] pollex ramo cephalicæ imprimatur.

Animaduertendum pleuriticos iuuari phlebotomia locis perflatis ab aquilonibus, lædi vero regionibus, quæ obuertuntur Auſtris, Hic ergo vel purgatione vtendum eſt, vel temperanda ſanguinis detractio.

In biliosa pleuritide Arabes phlebotomia [f] interdicunt. Hippocrates quoque hac ſententia prohibuiſſe viſus eſt. Sanguinem, inquit non detrahes, vbi expuitur ſanguis, ſi regio repugnat ſi æger pleuriticus eſt, ſi natura eius admodum biliosa.

Galenus ſententiam Hippocratis recipit, niſi quod [g] non probat ſanguinem non detrahi, ſpuentibus ſanguinem pleuriticis.

Hippocrates priuſquam veniat ad maiora remedia, [h] fomentis vtitur quæ aliquando ſatis eſſe poſſunt, aliquando morbum indicant.

ſuauibus, acribus, curandi, & explorandi gratia.

a Quādiu fit palyndrome. Nā ſi malū iā factū ſit, cubiti venā ſecare eſt ſatius.
b In ictu, motu & dilatatione.
c Si ἀθρόως ſiue cōfertim fertur ſanguis aut pigros lapſis fluat propter plethorā.
d Si ruber fluxerit, mox niger, vltimo loco melior; præſertim ſi pleuritis in ſuperioribus ſit coſtis.
e Nequid ex capite diffluat, ex quo vacuare non inſtituimus.
f Quia ſanguis frenū eſt bilis.
g Imo probat hāc ſententiā Gal. cōmētar. in librum de humoribus.
h Liquidis ſiccis, miſtis,

Itaque ſi ſputa bilioſa, veſica ſuis ex aqua calida ad dimidium implenda eſt, admouendaque lateri. Alioqui goßipium, vel lana mollis infuſa in aqua tepida, & expreſſa ſubinde apprimatur lateri. In ea aqua, ſi vis, incoques violas, melilotum, chamæmelum. Fouebis quoque oleo violato & chamæmelino, ſi craſſa & viſcida ſputa ſunt.

℞ milii frixi M. 1. furfuris frixi P. 2. ſalis torrefacti ℥ 1. interim dum friguntur, vino tenui conſpergi poſſunt, & ſi perfrixit latus, aqua vitæ vel hyſſopi, aceto etiam, ſi corpus carnoſum eſt & calidum, neque vehementer vrgeat tußis, inde fiunt ſacculi qui calidi lateri applicantur. Poſſunt hi ſacculi in vino aut aceto immergi, in quibus vel hyſſopum, vel origanum, vel thymum, aut aliquid tale coxerit, inunges tum ex anethino & rutaceo. Eiusmodi quoque ſacculis cumini ſemen, baccæ lauri, ſicc. hyſſopus, origanum, roſmarinus, & ſimilia immiſceri poſſunt.

In tenui & cruento ſputo ſacculus ex milio, furfure, & ſale deſcriptus, ſed ſiccus & calefactus applicari debet, inunctio ex chamæmelino & amygdalino.

Oportet autem omnia, quæ lateri admouentur, eſſe [a] leuia, mollia, calida, videndumque, neque calida admota ſint, tempore refrigeſcant, calorque linteis calentibus, aut alia arte fouendus eſt. Sunt, qui nullis eiuſmodi remediis vſi, neque fomentis, neque maioribus illis auxiliis certas antidotos commendant. Quales ſunt, [b] Dens apri in

[a] Ne ſua inæqualitate partem offendant.

[b] Valet ineũte morbo ad materiæ orgaſmum, palyndromiem, aut fluxionem prohibendam. Habet enim dens apri vim adſtringendi maximam.

ſcobem

ſcobem comminuitur, dautur ʒ.2. ex vino albo tenui. Aliud.

Radicis lappæ ſiccæ, quæ purpureum florem gerit, aut floris ʒ.2. e mulſa propinantur. Aliud.

[a] *Coralli rubri & teſtæ auellanarum rubrarum ana ʒ.1. datur e mulſa. Ruſtici ius ſerpilli expreſſum cum aqua cardui benedicti vtiliter vſurpant. Poſſunt hæc quidem tentari, non neglectis aliis remediis.*

Cucurbitularum in pleuritide[b] *plurimus vſus eſt, de quo Gal. in lib. de Cucurb. Vtimur quoque plurimum aqua hordei, ſacchari, ſyrupo violato, de iniubis,*[c] *oxymelite, hydromelite, decoctione pectorali, ſyrup. capil. ven. & de glycyrrhiza.*

Aqua hordei, ſi quidem detergendum eſt, & ſiccandum, ex integro hordeo parari debet.

Si leniendum, ſi extinguenda ſitis eſt, idem hordeum fricandum aſperiore linteo, & exteriore tunica ſpoliandum eſt.

Si nutriendũ magis, proportio hordei ad aquam augenda eſt, magiſq; coquendum eſt, dum diffringatur hordeum. Fere parant aquam hordei, vt ſit aqua vigecupla, id eſt, vt ſint 20. partes aquæ, & vna hordei.

Sæpe etiam 4. partem ſyr. viol. commiſcemus, aut modicum ſacchari violati, vel, vt in ptiſana vulgari glycyrrhizam raſam[d] *concoquimus. Aqua ſacchari deterget coquit, lenit, nutrit.*

Sit autem ſacchari ℥.1. in viginti partib. aquæ coquitur ad ſui dimidium. Poteſt tamen ſacchari

a Commendatur mirifice pudendum bubulum, aut ceruinum, toſtum, & in tenuiſſimũ puluerem redactum, datur ad ʒ.1. cum oxymelite, aut vino albo.

b Ad reuellendum & vacuandum.

c Simplici aut ſcyllitico, ſi materia ſit lẽta, nec alui imbecillitas, aut melancholia hypochondriaca ab eius vſu euocet.

d Leuiter, nam coctione largiore amareſcit.

modus augeri, vt etiam aliquando [a] *ſub quadruplum ſaccharum ſit, quale hoc eſt.*

a Vt ℥. 4. ad ℔. 1.

℞. aquæ coctæ, vel aquæ hordei ℔. 1. ſacchari communis vel violati ℥. 3. atq; aliquando colatur aqua illa cum dicto ſaccharo, & modico cinnamomi, cum videlicet nutriendum magis, coquendum, detergendum, repurgandum & roborandum. Iulepi violati vſus eſt, vt leniamus ſitim, & calorem temperemus, leuiter concoquamus, & facilius ſputum reddamus. Syr de iuiubis lenit, maturat, temperatus eſt, conuenit quoque, vt violatus incraſſando ſputo.

Oxymelitis ſuſpectus vſus in pueris [b] *macilentis iis, quibus genus neruoſum infirmum. Quibus aſperior tuſſis, vigiliæ maiores, ſputa quoque tam craſſa, vt prope ſicca ſint, ſimiliter & ſi æger debilior eſt. Tempeſtiuus autem vſus fuerit, ſi nihil horum repugnat, ſi fluxio tenuis non eſt, ſi ſputa mediocriter craſſa hoc eſt, non ita reſiccata. Hydromelite, vt aqua ſacchari vtendum eſt, niſi quod calefacit magis & omnino maiore vi præditum eſt, quam aqua ſaccharata. Decoctione pectorali ad ſitim, ad coquendum, leuiter detergendum, & incidendum vti licet.*

b Tenuibus, qui aluo ſunt infirmiore, & mulieribus hictericis, & melancholicis.

Syrupus capill. Ven. incidit, deterget ſine manifeſto calore. Syr de glycyrrhiza ad omnia ſupradicta vtilis eſt & pectus roborat itaq; vt poſtulabit vſus modo his, modo illis vtendum eſt. Veteribus quoque melicrata probata ſunt ex aqua, in qua radix violæ purpureæ, ſtœchas, chamædrys, chamæ-

pitys, horum vnum coxerit. Atque[a] initio ſupprimendæ fluxionis ſuffitu vtimur.

℞.[b] Vernicis ℥. 1. maſtichis, roſ. an. ʒ. 2. fiat pulu. pro ſuffitu cum ſtupis cannabinis. Item.

℞ diatragacanth. frigidi ʒ. ß. teneat alternatim in ore. Plura in cap. de catarrho.

In coquendo vero quod influxit, vtendum eſt,[c] lacte amygdalino, butyro per ſe. Coquit enim, lenit modice, educit.

Poteritq; modicum ſacchari violati commiſceri, vt paulo plenius educas, poſtea vero aliquid mellis. Ita magis repurgabis. Magis etiam, ſi ad ℥. 2. butyri ℈. 2 diaireos ſimplicis admiſceas, vel amygdalas amaras, perſicorum nucleos, aut[d] ſimilia amara torrefacta, & in puluerem redacta.

Butyro quoq; quarta pars terebinthinæ lotæ in aqua maluæ commiſceri poteſt.

Parabilia quoque remedia ſunt[e] melicrata, in quibus radix althææ coquendo, hyſſopus, thymum, & ſimilia incidendo & repurgando coxerint. In eandem rem comparant eclegmata, initio quidem cum multo[f] diatragacantho, poſtea vero cum[g] multo diaireos. Fereq; in remediis pleuriticis lenientia, detergentia, incidentia, repurgantia commiſcentur, quale hoc eſt.

a Cum excluſio fit a capite in fauces.

b Vel. ℞. vermicis, maſtichis, nigellæ Romanæ ana ℥. 1. furfuris macri ℥. 1. pulueres roſarum rubrarum ʒ. 2. fiat puluis pro ſuffitu. Excipitur pileo nocturno. Huc etiã ſpectant ſacculi & marſupia ex milio, ſale & furfure capiti admouenda mane.

c Si nulla adſit καρηβαρία, ac nõ ſit æger δυψιόδυς.

d Hæc in pituitoſa pleuritide affecto & declinante morbo.

e Vt. ℞. ſalſæ parillæ ℥. 2. radicis enulæ campanæ, ireos ana ℥. 1. ſaluiæ & betonicæ M. 1. fiat decoctio, in colatura diſſolue mellis ℔. 1. fiat hydromel, quod maxime hieme vſum habeat.

f Ad fluxionem ſiſtendam.

g Ad expectoratum promouendum.

a ℞ electarii diatragacanth. frigidi ʒ 6. ſacchari candi, penidiarum, pilularum albarũ ana ʒ 3. diaireos ſimplicis ʒ 2. ſyrupi violati & iniubarum ana quantum ſuffſit, fiat eclegma.

Vbi vero magis repurgandum & extenuandũ, loco penidiarum, mel album; loco ſyrupi prædicti ſyrup. cap. ven. & aliquid oxymel. miſcebimus.

Iam aucto morbo, ad hos vſus vinum album, tenue & aquoſum concedi poteſt. Inunctiones lateris fiunt ex oleo violarum & aliis, vt ſupradictum eſt, oleo de keiry, de lilio, mucaginib. ſemin. cydoniorum, althææ, lini, fænugræ. extractu in aqua violarum, vngulæ caball. ſcabioſæ, hyſſopi, butyro, ſordibus lanarum, terebinthina, axungia gallinæ, anſeris, anatis, ſuis, & quæ plurimum laudatur, vrſæ. Adduntur pulueres, ireos, thymi, hyſſopi, marrubii, gentianæ, ſinapi, cnici, braſſicæ & ſarmentorum vitis, non initio quidem ſed iam progreſſo morbo. Sic enim fere poſteriorum Medicorum vſus. Veteres autem vehementioribus remediis vſi ſunt. Latus lana ſordida leniente & concoquente integitur, poſtea etiam in fine morbi lana ſulphurata. Formulæ ſunt.

℞. olei violarum amygdalarum dulcium ana ℥. ß miſce. Cui adde poſt initia, mucagin. ſem. cydoniorum excorticatorum ʒ 6. mucag. ſemin. lini ℥. ß ceræ modicum. fiat linimentum pro latere. Poſtea.

℞. mucag. ſem. althææ & cydoniorum an. ʒ 6. mucaginis ſem. lini & fænugræci ana ʒ ß. ol. de keiry,

a Vel. ℞. iuiubas, pruna damaſc. ana num. 20. paſſul. mundatar. ℥. ß. dactylos, ficus ping. an. nu. 3. vngul. caballinæ M. ß. hyſſop. P. I. glycyrrhizæ raſæ ℥. ß. fiat decoctio in colatura ad ℔. 1. diſſolue ſacchari quar. 3. electarii dia ireos ſimplicis ℥. 3. f. ſyrupus.

keiry, adipis urſi ana ʒ. 3. æſypi ʒ. 2. ceræ modicum, fiat linimentum.

℞. *dialthææ* ℥.2. *cum oleo amygdalarum dulcium fiat vnguentum molle. Atq; vbi iam reſoluendum eſt. adde pul ireos, aut ſimilis ʒ. 2. Tumq; bonum fuerit,* [a] *folium braſsicæ ad ignem tabefactum, & butyro illitum ſuperponere lateri, vel ex eiuſdem braſsicæ caulibus combuſtis, & in cinerem redactis, mixta adipe, linimentum conficere. Nam id medicamenti affatim diſcutit.*

Atque vbi ad ſuppurationem vergit, ſemen naſturtii & ſinapi cerato commiſceri poſſunt. Quo tempore,

℞. *rad. althææ & liliorum repurgatarum an.* ℥. 1. *ficus pingues* M. 2. *Coquantur omnia in vino albo. Deinde cum axungia & oleo de liliis pinſentur in mortario. Fiat emplaſtrum molle, cui inſperge ſemin. naſturtii & ſinapi in puluerem redacti ana ʒ. 1. Tentatis omnibus his remediis, ſi quidem deſperatio eſt, & vires tolerare poſſunt, cauterium actuale, aut potentiale (quod vocant) lateri inferendum eſt.*

Scarificatio quoque cum cucurbitula, eo modo, quo in libello de cucurbitula dictum eſt.

[a] Hæc ex Paulo Ægineta, cap. 33. lib. 3. deſumpta ad pleuritidem notham.

Pleuritis notha.

Eſt nonnumquam lateris dolor, qui pleuritidem ementitur, & propterea pleuritis notha ſolet appellari Eius cauſa ſcholiis noſtris proxime deſcribuntur.

Ad curationem vero hæc remedia comparari poterunt. ℞. farinæ tritic. M. 1. mell. ℥. 2. coquantur in decocto rutæ & nepetæ, deinde addita vitulinæ axung. lot. in aqua chamæmeli ℥. 1. ß. f. cataplaſma dolenti parti admouendum. Ruſtici ſucco nepetæ lana excepto, ſuperpoſita faſcia, contra pleuritidem, & internos dolores vtuntur.

℞. maioran. rut an. M. 1. baccar. laur. p. 2. vehementer tere in mortario, adde mell. ℥. 4. f. velut cataplaſma, quod impingatur lateri calidum, ſuperponatur lana, & faſcia alligetur.

℞. decoct. abſinth. ℔. ß ficuum pinguium tritarum ℥. 3. f. decoctio ad craſſitudinem, f. fortis expreſſio. In expreſſione rurſus coque mellis ℥. 1. ß. rad. ireos pulueratæ, rad. caul. an. ℥. ß. iteretur expreſſio, & cum cerato laurino fiat vt prius.

Nicol. part. 2. lib. 2.

Achariſton a Nicolao deſcriptum ad nucis myriſticæ magnitudinem datum omnibus interaneis doloribus ſubuenit.

Olea muſcellinum, ſtyracinum, ex deſcriptione Nicolai compoſitum, ſcylliticum, puleginum, e floribus in oleo infuſis, & in vaſe duplici coctis, & vehementer expreſſis hypericinum, maſtichinum lateri tepida cum lanis ſordidis vtiliter apponentur.

Eivsdem Hollerii Scholia.

Anto. Muſæ erronea de diſtinctione pleuritidis opinio.

Muſa in aphoriſmos, ita pleuritidem diſtinguit, vt nota ſit in ſuperiore parte tunicæ tegente coſtas, aut inter coſtas: vera, in mediaſtino.

Quod

Quod & rationi, & experientiæ repugnat, quibus perſpicuum eſt in ſuccingente, coſtas aut perioſtio, aut ſaltem in muſculis intercoſtalibus veram cum veris propriisque ſymptomatis excitari, notham in muſculis externis. Licet haudquaquam negandum intra thoracem ſpeciem quandam pleuritidis non veræ fieri poſſe. Multis enim ex ratione vitæ, quæ craſſa & viſcida gignat, multus humor eiuſmodi in corpore cumulatur, qui in vacuum ſpatium thoracis & pulmonem delatus, membraniſque hærens, dolorem pleuritico ſimilem affert, ſed ſine febre, vel certe febricula, aut etiam frigidiore corpore, quam ante, reſpiratione quaſi in collo ſuffocante, pulſu difficili, tardo, minimo, vbi neque phlebotomia, neque ſimilibus remediis ad pleuritidem accommodatis, ſed iis, quæ humorem illum incidant, tenuent & ducant, ſemper eſt vtendum. Signa autem certiſſima, quibus in cæteris & pars affecta, & materia affectus internoſcuntur, huiuſmodi ſunt. Si æger in partem lateri dolenti oppoſitam decumbere non poteſt, in membrana coſtas ſuccingente affectio eſt, quæ ſuſpenſa pondere concepto grauatur. Si in partem affectam, digito leuiter premenda pars exterior cutis. Nam ſi æger dolorem inde percipit, in muſculis externis, ſin minus, niſi coſta grauius tractetur, vel in perioſtio, vel in muſculis intercoſtalibus ſubſiſtit.

Pleuritidis ſigna ex affecta parte & materia affectus petenda.

Tum notanda erit pulſatio ad diſtinctionem vtriuſque. Nam & in muſculis intercoſtalibus comprimitur arteria, vnde pulſatilis dolor. Omnibus eadem fere ſunt alia ſymptomata, exceptis febre & ſputo. Spuria in muſculis externis a materia frigida vel flatulenta, ſine febre eſt. Sputum in inflammatione intercoſtalium, ob minorem reſudationem, paucum in perioſtio,

fere nullum, tum ob materiæ paucitatem, tum quod ſudore ſæpe & inſenſili tranſpiratione reſoluatur. Sanguineam indicant (cæteris ſignis non prætermiſſis) ſputum cruentum, bilioſam, ex rubro flaueſcens, pituitoſam tarde apparens, ſubalbidum. A melancholia rariſſime fit, & ſi fiat, vix curatur. Cum autem morbus iudicetur, vel excretione, vel coctione, vel abſceſſu, niſi ſoluatur celeriter in ſanguinea miſſione ſanguinis, in bilioſa, vel eodem modo, vel ſæpius ſudore, aut hæmorrhagia e naribus ſaltem intra diem ſeptimum, in peripneumoniam degenerat, aut poſt 14. in ἐμπύημα. Peripneumonicus eſt æger, ſi dolor punctorius imminutus, febris & ſpiritus difficultas aucta, ſputum ſpumoſum, rubentes genæ, morſque eſt fere ſemper in propinquo. In hac dolor fit aliquando, non ratione pulmonis, ſed mediaſtini & membranatum. Quod ſi non repurgetur materia, cocta in pus vertitur, fitque empyema, ſanie, quæ per ſputum educi debuit, in ſpacio thoracis collecta. Terminus autem iudicandæ pleuritidis per expuitiones, decimuſquartus. Non, vt Fuchſius, & alii, ab eo die numerando, quo cœpit æger expuere. Nam id falſum eſſe, & ea quæ ſæpius accidunt, & Anaxionis hiſt. 3. Epid. demonſtrant. Si enim ita numeres, non 14. diebus eo modo iudicatus fuiſſet, ſed fere 24. quia cœpit 11. Recte igitur Hippoc. Quicunque morbo laterali laborantes, in quatuordecim diebus non repurgantur, ii ad ſuppurationem vertuntur.

Morbus tribus indicatur modis.

Hipp. aph. 8. lib. 5.

Phlebotomia & purgatio.] Ex eodem latere fit, dextro quidem ob venam vulgo ἄζυγον dictam, quæ e directo eſt, ſiniſtro vero tũ ob intercoſtalem, quæ oſculis ramorũ venæ ἀζύγες, in ſiniſtrum latus perreptantium copulatur, tum

ob

ob naturæ conatum, quæ ſeſe ita exonerat. Verum de phlebotome e directo celebranda nobiliſſima eſt diſceptatio a recentioribus agitata.

Andreas Veſalius Bruxellenſis, inſignis Anatomicus, & Caroli Quinti Imperatoris Medicus, ſemper ſecandam brachii dextri iecorariam, ſeu ſit in dextro latere, ſiue in ſiniſtro pleuritis, ingenioſe cauſatur. Ab eo ratio aſſignatur eiuſmodi, quod vena ἄζυγος dicta, hoc eſt, ſine pari, a latere dextro venæ cauæ prope cor oriatur, quę per ſpinam delata ex vtroque latere octo coſtas alit inferiores, ac ad diaphragma, & membranam interſepientem diſtribuitur, vnde expeditius multo pleuritidem committens materia retrahatur, ſi ſanguis e brachio dextro extrahatur, quia baſilica dextri brachii ἄζυγον magis reſpicit, quam baſilica ſiniſtri. Sed id argumentum nullius eſt momenti apud eum, qui rem Anatomicam paulo occulatius perſpexerit. Nam vena ſine pari, quem recipit a caua vena ſanguinem, non amplius ad eum remittit, imo ſuis in oſculis venæ cauæ coniunctis ita fabrefacta cernitur, vt eiidem fere eueniat, quod veſicæ vrinariæ, aut cordis vaſorum orificiis. Quod vero ſanguinem ſemel receptum ἄζυγος non reuomat, ex diſſectionibus certum eſt.

Nam ſi venam cauam in parte ſuperiori ſecueris, & fiſtula in eam intromiſſa inferiorem verſus partem ſufflaueris, tota ipſa caua vena in parte inferiori ſimul cum vena ſine pari inflabitur, & tumida euadet, at ſi venam ἄζυγον parte infima ſecueris, immiſſaque cannula ore ventum ſurſum impuleris, dubio procul vena caua non inflabitur, nec tumida euadet, quia aer in vena ſine pari contentus exire nequit.

Quod ſi aer a vena ſine pari ad cauam non deriuetur, quomodo ſanguis aere corpulentior refluet? Quæ quæſtio vt diſcutiatur, obſeruandæ ſunt cauæ venæ aſcendentis propagines ad inſtitum noſtrum facientes. Caua vena aſcendens ſurſum ad cor contendit, rectaque ad iugulum fertur in multas diuiſa partes, e quibus duæ illæ ſunt memorabiles, axillaris & cephalica. Inter quas venas duas prope iugulum ab vtroque latere vena quædam media eſt ex axillari fere enaſcens, quæ inde obrepens in multas finditur venulas, quæ in vniuerſum cum ramuſculis & venulis ſine pari copulantur, quæ, vt dictum eſt, octo coſtas alit inferiores. Quum igitur iecoraria vena in pleuritide pertunditur, ſanguis non tantum in vena caua contentus educitur, ſed is potiſſimum, qui in inflammatione continetur, aut eſt prope inflammationem, præcipue vero ſi morbus octo coſtas inferiores occupet, ſed multo magis ſi quatuor ſuperiores, quod cum his magnam habeat axillaris vena communionem. In quibus ſecari vena tuto non poteſt, cucurbitulæ in principio inguinibus affiguntur ad diuerſionem. Purgantia multis de cauſis reiiciuntur. Primum, quia cum ſputa prodeunt, eorum prohibent motum, deinde in inflammationibus internis nihil a parte inflammata educunt, & partes ſanas colliquant, poſtremo, quia in pleuritide & peripneumonia habitis profluuium ventris metuendum. Quæ omnia docet Hippocrates. Sed hæc poſtrema ratio infirmior. Addit enim Galenus in cocto morbo, & mediocri, non inutiliter aliquando aluum profluere, licet in maligno malum, & vt cauſſa, & vt ſignum. Cauſſa quidem, quia vires exoluit. Signum, quia attractricis hepatis, & alteratricis, ventriculi imbecillitatem ſignificat. Quod au-

Pleuritidi cathartica cur minus conferant.

Hippoc. aph. 19. lib. 6. & Gal. in comment.

tem Hippocr. cum dolor ad hypochondrium extenditur, laxantia præſcribit, Galenus concedit, ſed tantum ad materiæ antecedentis eductionem, ſiue e ſplene, ſiue e cauis hepatis, non e thorace, aut latere. Soranus Hippocratem reprehendit, qui non ſecet venam, vbi ad hypochondrium deſcendit pleuritis. Idem Galenus tacite in Hippocrate taxat. Sed enim in exiguo dolore lateris & ſputo cruento, quod eſt indicium clementiſſimæ pleuritidis, non eſt neceſſaria phlebotomia, ſed aliis auxiliis profligari debet, maxime in homine bilioſiſſimo, ætate iuniore, vel ſeniore, ex lib. de Humoribus. Perperam igitur faciunt, qui in cruento ſputo ſtatim ſanguinem detrahendum eſſe colligunt. Raro autem vtendum purgantibus, iiſque leuibus, in principio, morbo pituitoſo per defluxionem, etſi materia fluat ab hepate. Sed tutius adhuc clyſteribus agitur. In peripneumonia etiam de venæ ſectione dubitari poteſt, primum, quia ex anatome nō ſatis perſpicuum, qua via materia inflammationis in venam ſectam veniat, cum nullus ramus a vena caua pulmonibus diſtribuatur, & per venam communem phlebotomia fieri debeat. Deinde quia poſt pleuritidem, aſthma, aut anginam, venæ ſectio fere lethalis, quod iam afflictas vires occupent. At ſi ſuppreſſis menſibus, hæmorrhoidibus, aut ſolenni aliqua euacuatione vteri, & ſimilibus oborta ſit, in quibus hepar in thoracem & pulmonem ſanguinem reiicit, ſi ſputa rubra, plenitudo, & quæ ſanguinem indicant, nondum degeneraſſe in melancholiam, aut bilem, de venæ ſectione non dubitandum, alioqui abſtinendum. In cæteris curatur peripneumonia fere vt pleuritis, clyſteres, ſanguinis miſſio, ſyrupi, decocta, vnguenta, ſacculi, eclegmata, condita, frontalia, emplaſtra, linimenta, cerata, paſta regalis & ſimilia.

Hipp. lib. 2. de vict. rat. in morb. accu ſent. II. & Gal. ibid.

Gal. ad finem comm. 3. lib. 6. Epid.

Peripneumonia an venæ ſectionem deſideret.

Locus perflatus ab Aquilonibus.] Lib. 3. Epid. ſcribitur in pleuritide Romanos Athenienſes obiectos ventis calidis male ferre ſectionem venæ: Parios & Helleſpontios melius. Cæterum non omni pleuritico conuenit neceſſario, etſi exſpuat concocta. Lege 6. Epid. & hiſtoriam Pithyonis initio tertii.

ANTON. VALETII EXERCIT. XXVI.

Pleuritidis generatio unde.

ILlabens in membranam coſtis ſubtenſam ſanguis tenuis & bilioſus (craſſus enim & pituitoſus denſum membranæ corpuſculum vix ſubit) tumorem & inflammationẽ, pleuritidem, mutuato ab affecto loco nomine appellatam, gignit. Talis vero phlegmone ad tria morborum genera referri poteſt. Quatenus enim tumor, ad morbum in compoſitione: vt inflammationem ſequitur calor & tenſio, ad intemperiem reducitur. Et quia tuſſis ab hoc affectu ſeparari nequit, dũ rumpitur abſceſſus, & effuſa in ſpacium thoracis ſanies in aſperas pulmonis arterias recipitur, tuſſiendoque excreatur, ſoluta quoque vnitas adeſt. Pathognomonica pleuritidis veræ a ſpuriæ notis diſtincta ſigna fuſe deſcribuntur ab Hollerio ex Galeno cap. 2. lib. 5. de loc. male affect. lib. 12. & 13. Meth. itemq; comment. 1 in lib. de Humoribus ſecundum Hippocratem.

Pleuritis ad tria genera morborum reducta.

Affectum hunc, quia fluxionis ſobolem

eſſe intelligimus, & inhibitionem materiæ affluentis, iis maxime in inflammationibus, quæ ſunt νόσημα γιγνόμενον, eſſe vacuatione priorem ex Galeno didicimus, baſilica dolentis lateris ſecatur: quæ tamen præterquam quod reuellit, deriuat etiam commode & euacuat. Prompte, vel ante ſolutam aluum, ducitur ſanguis: alioqui dolore, ardore, & partis debilitate perpetuo attrahentibus, magis phlegmone exaſperatur. Sanguinis detrahendi modum doloris conditio, corporis habitus, & anni tempus indicabunt. Quamquã vero ſanguinem vſque ad coloris mutationem miuendum præcipiunt, niſi vel malignitas inflammationis, vel vires hoc denegent, & ægri facile propter calidam atque humidam temperiem, qualis eſt in pueris, & iis, quibus mollior corporis habitus, reſoluantur, cauendum tamen diligenter, ne miſſione ſanguinis copioſiore vires multum atterantur, in quarum robore ſalutis ſpes in pleuritide conſiſtit. Cathartica valentiora non imperantur, ne agitato corpore fluxionem augeant. Itaq; leuior erit purgatio, qualis hæc.

Pleuritidis curatio.

Hippocr. ſent. 74. lib. 4. de rat. vict. in morb. acut.

℞ rh. elect. ʒ. 2. infundantur in decoct. pect. cum ſantal. cit. ʒ. ß. in expreſſione leui diſſol. ſyr. de hyſſopo, vel cap. ll. ven. & cathol. an. ℥. ß. f. potio

Rhei ſic imperati adſtrictio tanta non eſt, quæ ſputo expellendo obſit, vel meticuloſi medici ſubuerentur.

Quoniam autem coniunctæ pleuritidis materiæ vacuandæ ratio & via commodior non eſt, quam per aſperam arteriam, eclegmatis, ſyrupis, vel etiam apozematis promouebitur ſputum, non omiſſis interim etiam ab initio, topicis anodynis paulo poſt explicandis. Magis aliis placet ſyruporum quam eclegmatum vſus, quod internam aſperæ arteriæ capacitatem promptius ſubeant, quodque longe ſint paratiores. Si itaque ſputum admodum tenue incraſſandum ſit, hæc formula præſcribetur:

♃. ſyr. de glycyrrhiz. & iuiub. an. ℥. 1. Miſce. Vtatur eclegmatis loco cum baculo glycyrrh.

Vel ſyr. violaceus in hanc rem faciet. Syrupis licebit aliquid diacodii immiſcere. Aut.

♃. caſſ. recens mundatæ ʒ. 6. diatragacanth. frigid. ʒ. ß. pilular. hypoglottid. ʒ. 2. ſacchar. cand. ʒ. 1. ß. radic. ireos Flor. ℈. 1. ſyr capill. vener. & de glycyrrhiz. an. q. ſ. f. ecleg. Adde ſi velis, conſeru. roſ. borrag. bugloſſ. ana ʒ. 1.

At ſi ſputum præ lentore & craſſitie expelli non poſſit, ex vſu erunt incidentes ſyrupi.

♃. ſyr acetoſ ſimpl. & capill. ven. ana ℥. 1. vtatur cum bac. glycyrrh. vel. ♃. oxymelit. ſcyllitic. ℥. 1. ſyr. de hyſſop. & acetoſ. ſimp. ana ʒ. 6. c. vt ante.

Quod ſi fortiore ſit opus, ex eclegmatis ad aſthma ℥. ß. radic. ari. prius in hydromelite cocti ʒ. 1. ſyr. de hyſſop. & oxymelitis ſimpl. ana ʒ. 6. fiet lohot. Sæpe accidit, vt vna ſpu-

tum promouere, & vires recreare oporteat: atque tum tabellæ, opiatæ, condita inſtituuntur.

℞. conſeru. roſar. borrag. bugloſſ. enul. campan. ana ℥. 2. diatrag. frig. & diair. ſimpl. an. ʒ. 1. ß. penid. ℈. 2. electar. de gemmis ℈. 1. raſur. eboris, corn. ceru. ana ℈. ß. cum ſyr. iuiubino fiat opiat. vel cum ſacch. conditum.

Contingit aliquando, vt copioſa ſit fluxio, quę ſe in pulmones receptat: in qua ad ea quę ſanguinem incraſſant, catarrhumq; ſiſtunt, confugiendum, etiam ſputi eductionem remorentur. Nam ſuffocationis periculum, quod a catarrho impendet, magis vrget.

℞. conſer. roſ. antiq ℥. 1. ther. veter. ʒ. 3. bol. arm. lotæ in ap. roſ. ʒ 1. cum ſyr. roſ. ſicc. aut papauerino f. opiata. Vtatur hora ſomni ad magnitudinem nucis auellanæ.

Sed de reliquis id genus remediis plura cap. de catarrh.

Extrinſecus adhibenda, quæ foras trahũt, linimenta cataplaſmata, denique fomenta, ſi tamen ab his largioris attractio materiæ nõ metuitur, vel ſi pleuritis ſit notha, vel a flatu, aut fluxione exigua.

℞. olei keirin ℥. 1. olei anethini ℥. 6. olei lilior. ℥. ß. f. litus, ſuperpoſita lana ſuccida.

Syluius duos aut tres parabat ſacculos ex floribus chamæm. melil. aneth. furfur. mil. ſolis in ſarta. frixis: quos iubebat admoueri

nunc lateri, nunc ad anteriorem thorac. partem prope collum, per quam fluere humor, vt eius fluxionem ſiſterent.

Efficaciſſimum eſt & hoc vnguentum.

℞. olei amygdal. dulc. & irini ana ℥.*1*. axung. gallin. capi, anſer. cunicul. butyr. recent ana ʒ.1. croc gr. 5. cum tantillo ceræ f. vnguentum.

Periclitatores empirici in oleo ceræ arte Chymica extracto cum vino albo aut aq. cardui, epoto, vel etiam per ſe lateri illito, ſummam pleuritidis medelam reponunt.

Cataplaſmata ſi admoueantur, videndum ne crebriore eorum vſu pus promoueamus, dum ſolam diaphoreſim conſilium eſt moliri. Verſa enim in empyema pleuritis funeſta.

De ſputo ſanguinis. Cap. 27.

Sanguis expuitur a thoracis venis [b] *niger,* [c] *grumoſus* [d] *fœtidus, cum doloris ſenſu. A pulmonibus* [e] *flauus, tenuis,* [f] *ſpumoſus, ſine* [g] *doloris ſenſu. Atque hinc rupta, exeſa, aut aperta vena: rupta affatim erumpit ex clamore, caſu, concuſſione, pectoris perfrictione, plenitudine. Plenitudo ex ratione vitæ, ſuppreſſis menſibus, aut ſolenni aliqua vacuatione. Exeſis,* [h] *ſenſim & per interualla ab humore acri, quem vel caput demittit, vel ratio* [i] *vitæ, aliquando etiam inedia* [k] *collegit. Apertis ex* [l] *calidiore & humidiore ratione vitæ.* Ruptis *glutinantia, quæ citra morſum ſiccant, exeſis*

a Symptomate tum ſimplici, tum cũ phlegmone coniuncto.
b Quia craſſus & non arterioſus.
c Quod in capacitatē confluxerit.
d Quandoquidem ſit corruptus.
e Refert enim partis, vnde manat, ideã.
i Crebro pulmonis motu.
f Pulmones namque ſenſus ſunt expertes.
g Quia diſtillationes e capite, quæ tuſſiculoſos & raucos homines reddunt, per exeſionē vaſis tabem afferunt.
h Cuiuſmodi eſt vſus caſei putris, & leporis marini
i Præſertim in bilioſis.
k Vt vini generoſioris vſu.

a *cibi boni ſucci, & pharmaca ſarcotica, apertus adſtringentia conueniunt.*

Expuitur ſanguis ab arteria aſpera, tumque dolor ſentitur. Omnino paucus ſanguis expuitur ex faucibus & ore, cum ſcreatione, non tuſſi. Tuſſis enim excitatur, cum ab arteria, pulmone, thorace, b *ſanguis excernitur. Ex gingiuis tantum leui ſputatione eiicitur. Aliis a capite defluit, non adeo paucus niger, leuis, linguam & palatum commaculans, titillans, ad nares grumos relinquens, ex vulnere, frigore, ebrietate, & capitis plenitudine. Qui ſi parte aliqua in arteriam defluit, tuſſes irritat leues facileque gargariſmis* c *adſtringentibus ſupprimitur. Sanguis quoque aliquando euomitur a ventre, liene, hepate, proximiſque venis niger, grumoſus multus. E ſtomacho vero aut œſophago admodum* d *exiguus eiicitur. Hæc omnia igitur, priuſquam remedia inſtituas diſtinguenda ſunt.*

Curatio ſputi ſanguinis e pulmonibus.

Inedia, ſilentium, leuis reſpiratio, Veneris & vini abſtinentia, quies tum animi, tum corporis imperanda ſunt. Medicatis alimentis vtendum eſt, quæ morbo conueniunt.

Si a capite defluxio, ſupprimenda ex iis, quæ cap. de catarrho dicta ſunt. Componenda tuſſis, quæ vexat grauius. Sanguis ex interna brachii anguſto vulnere, modica quãtitate, bis aut ter vna die aut duabus detrahi debet, ſed viribus conſtantibus. Nam in infirma muliere Romana Galenus libr. 5

a Ad ſiſarcoſim faciendã.

b Thorax enim tuſſi ſe expedire cõtendit omni moleſtia, vt ventriculus vomitu, & cerebrum ſternutamento.

c Vt ex decocto plantag. balauſtii, centinodii, ſucco granatorum, & aqua roſacea.

d Quia paruas habet venas.

Method. ſanguinem non detraxit, quam tamen percurauit, cum veniſſet initio (hoc autem initium 1. 2. vel 3. die) pauco ſanguine excreto. Si plenitudo in cauſa eſt, largius. Si ſuppreſſis menſibus, vena cruris aperienda eſt, & aliis artibus menſis irritandus. Iniicienda vincula coxis & brachiis, ad articulos, & in eiſdem locis adhibenda frictio. Cucurbitulæ hypochondriis, ilibus, atque inguinibus affigendæ. Sanguiſugæ in pectore affigendæ ſunt, tum remediis, quæ intro aſſumuntur, & topicis vtendum eſt.

Comparentur illa ex adſtringentibus, portulaca, plantagine, polygono, omphacio, ſumach, galla, cortice glandium, radice rubi, conſolidæ, althææ, centaurii maioris, hæmatite, electro, corallo, balauſtiis, roſis. Alius ordo.

Bolo armeno, terra ſigillata, ſanguine draconis, gummi arabici, tragacantha, thure, maſtiche, myrrha, melle cocto. Hæc poſtrema ruptis venis magis conueniunt, vt illa apertis. Oportet autem vitare omnino, quæ nimium adſtringunt. Propterea medicamenta hæc ex glutinantibus, adſtringentibuſque mixtis componuntur, vt ſi aperta vena eſt, adſtringentia, ſi rupta glutinantia ſuperent. Sed quia horum vis non facile penetrat, neceſſe eſt aliquid admiſcere eorum, quæ tenuium ſunt partium, qualia ſunt aromata, ſpica, cinnamomum, ſantali, doronicum, & ſimilia ex particulariũ compoſitio. Galen. libro 7.

Atque vbi immodice perturbat tuſſis, etiam

narco-

narcotica miſceri debēt, opium, ſemen papaueris albi, ſemen hyoſcyami albi, & cicutæ, cortex radicis mandragoræ, philonium, theriaca vnius anni.

Particularia remedia.

Xenocrates apud Gal. hœdi ſanguinem nondum concretum cum pari menſura aceti elixabat, atque tribus deinceps diebus. Doſis ℥. 3.

Frequens vſus antiquis, maxime initio, atque vbi grummorum ſuſpitio, oxycrati diluti, id eſt, aceti ita commixti aquæ, vt bibi poſſit. Acetum quoq; in vſu fuit, ſed animaduertenda ſunt, quæ de oxymelite proximo capite annotauimus.

Coagulum cerui, hœdi, leporis, Græcis & Arabibus hac in re commendatur, quod mirum eſſe poſſit, cum natura ſit acri, digerente, & exſiccante.

Auerroes & Arabum familiæ parte aliqua refrigerare, adſtringere, & reprimere ſcribunt, aut elementari qualitate, aut proprietate quadam. Certum eſt experimento, quod & Dioſcorides ſcripſit, & in lacte probari poteſt, diſſoluta coagulare, coagulata diſſoluere. Deinde modica quantitate exhibetur, & ex iis, quæ vim acrimoniæ refringant.

Doſis ciceris magnitudo ex oxymelite, vel poſca ſi grumi diſſoluendi ſunt. Alioqui ex aqua ferrata, plantaginis, & ſimilibus.

℞. coralli rub. torrefacti, & in aceto extincti, terræ ſigillatæ, ana ʒ. ß. ſpicæ ℈. ß. cum ℥. 2. ſucci portulacæ, aut polygoni, vini granatorum, lactis

vſtulati, fiat potus. Vel ex eodem corallo, terra Lemnia, *bolo Armena, cum ſyrupo roſarum e ſiccis, vel myrtillorum, concinnabitur potio.* Rhabarbarum *manditur, datur in ſubſtantia cum aqua plantaginis.*

Herbas dat Celſus *edendas ſanguinalem, plantaginem ex aceto. Sunt qui animalium oſſa cum ſuis cartilaginibus & tendinibus ſiccata in puluerem redigant, quem cum aqua adſtringente potui dent.*

℞. carnium limacum coctarum in vini auſteri, & aquæ plantag. ℔ 2. *conſeruæ conſolidæ maioris, & roſ. an* ℔ 1. *cum decoctione limacum fiat diſtillatio in alembico.*

℞. ſupra dicti diſtillati ℔. 1. *coletur per manicam* Hippocratis, *cum ſacchari roſati diſſoluti in aqua plantaginis* ℥. 2. *ſantali ſpicæ an.* ℈. ß. *Symphyto ſæpe vſi ſunt veteres in ſanguinis reiectione, quemadmodum* Galen. *lib. de theriaca hanc vſurpauit cum ſymphyti decocto.*

Puluis e limacibus in tegula ſiccatis, ſanguinem comprimit.

Idem præſtant trochiſci de carabe, de terra ſigillata cum decocto hæmatitis conquaſſati, athanaſia cum decocto polygoni, vinum ſaluiatum. Aut,

℞. lapid. hæmatitis, bol. arm. optim. corall. rub. mummiæ, pulmo. vulp. ſicci ana ℈. 1. *ſeminis botryos, cinan. an.* ℈. 1. *ſacch. roſ.* ℥. ß. *cum mucagine tragacanthæ extracta in aqua ſaluiæ vitæ & myrtillor. f. troch. Vel incorporentur in conſerua roſ.*

Vbi viribus metuitur, expreſſionibus vtendum eſt e perdicibus, turturibus, quarum ventres adſtringente materia farciantur. Aut diſtillata hoc modo imperanda ſunt.

℞. conſeruæ roſ. cornorum, ſymphyti an. ℥. 2. electarii diarrho. Abbatis, diamarg. frigidi, triaſantali, aromatici roſati ana ʒ.2. ſpicæ, cornu cerui, coralli rubri, pulueriſatorum ana ʒ. 1. ß trochiſcor. de terra ſigillata, de carabe, de ſpodio ana ℈. 4 ſeminis acetoſæ, portulacæ, plantaginis an. ʒ. 1. aquarum portulacæ, roſarum, plantaginis, vini granatorum an. ℥. 4. decoctionis duarum turturum, & vnius perdicis ℔. 4. cum mica panis albiſſimi infuſi in vino granatorum, & carnibus vnius capi fiat diſtill. Coletur per manicam Hippoc. vt prius. Licebit etiam parare ſyru. e ſucco plantag. vngulæ caballi, centauro, ſcabioſa, pimpinella quo tanquam lohot vtatur.

℞. teſtarum oui, detracta membrana interiore, ℥. pulueriſentur. Dentur ex aqua plantaginis ℥.3. ſucci ſaluiæ ℥.2. ſacchari roſati ℥. ß. Detur ieiunis.

℞. gummi arabici, tragacanthi aſſi, boli armenæ an. ℈. 1. coralli torrefacti, cinnamomi ana ℈. ß. Ex lacte cocto eodem modo ſucci ex ſupradicta materia ad ℥.2. aut 3. per ſe exhiberi poſſunt. Poterit inſpergi ʒ 1. eorum, quæ comminui poſſunt, aut decoquuntur in aqua pluuiali, in lacte, in aqua ferrata, aut ſimili.

Centinodium & in iuſculis coctum, & partibus

adhibitum efficaciſsimum comperi reiectione ſanguinis, menſtruis, &c.

Similiter hordeata, lac amygdalinum, ex eiuſmodi liquoribus parari debent, iidemque pulueres inſpergi poſſunt. Interim quotidie aqua hordei cum ſaccharo roſaceo ſyr. e roſis ſiccis, ſyrupo myrtill. ſanguini temperando erit accommoda. Vſu autem adſtringentium aliquando ſputum ſupprimitur, & fit ſpirandi difficultas: vbi ad lenientia redeundum, vt paulo poſt obſeruabitur.

Admouenda thoraci, non quæ adſtringunt vehementer (horum enim vis ad pulmonem non penetrat, cogitq; ſanguinem in pulmones) ſed iam vacuata copia, ſedato motu, vinum adſtringens cum oleo roſato, myrthino, cydoniorum. Commodum erit emplaſtrum præſcribere pectori, dorſo, & lateribus affigendum. Quale hoc eſt.

℞. ceræ, pic. reſinæ pini, bitum. an. ℔. 1. mannæ thuris ℥. 6. ceruſ. ℥. 4. vitrioli ℥. 4. opopanac. ℥. 2. ol. quod ſ. aceti ℥. 20. Confectionis modum petito ex cap. 4. lib. 3. de materia chirurg. Hieme etiam nardinum cõuenit cum lana ſordida in eo madefacta, et appreſſa pectori. Loco vini, aceti vſus eſt æſtate bene carnoſo corpore, robuſto genere neruoſo, nec vrgente tuſsi.

E thure, terra ſigill. bolo armena, oui albumine incorporatis cataplaſmata fiunt adiungenda thoraci, adiunguntur q; poſt vſum lanæ ſordidæ prædictæ. Quod ſi malum ex perfrictione ortum eſt, thapſia, ſinapi, et quæ ex his conficiuntur medica-

menta ex vſu ſunt. Oportet autem hæc permittere, dum calor medicamenti penetret. In grauiore tuſſi philonii aliquid imperabis, quod aliter Græcis, aliter Arabibus deſcribitur.

Philonium Græcorum.

℞. piperis albi ʒ. 20. opii ʒ. 10. croci ʒ. 5. ſeminis hyoſcyami albi ʒ. 20. ſpicæ nardi. euphorbii, pyrethri ana ʒ. 1. excipiantur melle cocto.

Philonium Arabum.

℞. papaueris albi hyoſcyami ana ʒ. 20. opii, terræ ſigillatæ ana ʒ. 10. hæmatitis lapidis, croci ana ʒ. 5. caſtorei, ſpicæ, euphorbii, pyrethri, margaritarum non perforatarum, carabe, zedoariæ, doronici, galliæ moſchatæ ana ʒ. 1. caphuræ ℈. 1. cum melle roſ. colato incorporentur. Doſis eſt a ʒ. ß. ad ʒ. 1. cum ſucco arnogloſſi, aut vino diluto modica aqua roſarum.

Rhazes Philonium ſic deſcribit. ℞. piperis, ameos, foliorum rutæ, mentaſt. caſtorei, baccar. laur. cumin. ana ʒ. 1. opii, mandrag. ſeminis hyoſcyam. alb. ana ʒ. 1. mellis q. ſ. quoniam ſcilicet omnium doſis ʒ. 1. aut ℈. 4. Si addas diacridii ℈. 1. fiet ſolutiuum.

Idipſum, vel philonium Romanum, *cum polygonii ſucco vehementi tuſſi, vigiliis, fluxionibus medebitur.* V*el.*

℞. mummiæ puluerat. ʒ. 2. maſtichis ℈. 2. cum muccagine tragacanth. extracta in aqua ſaluiæ fiant hypoglottia.

Trochiſci de bolo armena, et ſimiles cum pulue-

ribus conuenientibus & ſyr.roſ.ſicc.in modum lohot ſumi poterunt.

Meminiſſe vero oportet nunquam vtendum eſſe narcoticis recens paratis, ſed ſemeſtre ſpatium eſſe expectandum, aut eo plus.

Nec ſtatim his vtendum eſt, ſed tentatis prius leuioribus remediis, & vbi natura robuſta eſt. Datur tamen interdum theriaca recens, vt quatuor menſium, craſſioris fabæ magnitudine, ſomni conciliandi gratia, fluxiones ſiccandi & craſſandi. Exhibetur autem veſpere. Poſtridie quoque, perſeuerante fluxione datur eodem veſpertino tempore, ſed quantitate paulo minore. Quieta vero iam fluxione, mane ſumitur, ſed ætate vigente, vt annorum 10.

Vel ex ſyrupi de papauere, de iuiubis, roſarum, de ſiccis ana ℥. 1. parabitur zulapium ad ſomnum promouendum, & fluxiones præpediendas accommodatiſſimum, multa ex quinto methodi colligenda ſunt, quæ ad ſputum ſanguinis pertinent.

EIVSDEM HOLLERII SCHOLIA.

Ἀναφορικοὶ, quaſi ἄνω φέροντες, ſurſum ferentes, & αἱμοπτοϊκοὶ Græcis dicuntur, qui ex inferioribus partibus per os ſanguinem reiiciunt Ex ore quidem & gingiuis, ſi expuitione prodeat ſine tuſſi, & paucus e gutture, ſi cũ screatu, ex aſpera arteria, ſi cum tuſſi leui, ex pulmone & thorace, ſi cũ tuſſi vehementi. Sed vehemẽtior

adhuc tuſſis eſt, cum e thorace reiicitur, quia primum ad pulmonem trahitur, & inde per aſperam arteriã deturbatur. Vomitu redditur e ventriculo ſiue e cerebro defluxerit, ſiue ibi concreuerit, aut caſu, vel percuſſione, vel eroſione cumulatus fuerit. Interpres tamen Coacorum præſagiorum ita habet! Qui ſpumoſum ſanguinem euomunt, dolore infra ſeptum tranſuerſum non exiſtente, de pulmone vomunt. Et quibus quidem magna in ipſo vena rumpitur, multum vomunt, & in periculo verſantur. Quibus vero minor, minus educunt, & ſecuriores ſunt. Quanquam Galenus refert quendam in palæſtra graui plaga accepta, fere duas cotylas ſanguinis tuſſiendo expuiſſe, qui ſtatim ſecta vena; & adhibitis iuſtis remediis conualuit, & in poſterum ſuperuixit. Ergo ab apertione venæ, aut ruptione in maiore quantitate reiicitur, idque tutius eſt, licet non ſine periculo. Ab eroſione vero, in exigua. Hoc deterius, fereque primũ tuſſim ſiccã excitat magnã, aliquando copioſior, cũ vas inſigne exeſum cũ vlcere pulmonis, & lateris ſiniſtri dolore, vnde ſequitur tabes. Diſtinguendum etiã diligẽter an acrior ſanguis & vitioſior diſtillationẽ excitet, & in pulmonẽ cõfluat, vnde fiat eroſio: an vitio pulmonis & imbecillitate excrementũ ibi colligatur, quod putreſcat, an ſuppreſſi mẽſes, aut cõſueta aliqua vacuatio. Cum reiicitur niger & cõcretus, & ante fluxit e naribus, indicium eſt e cerebro in pulmonẽ profluxiſſe, aut aſperam arteriam. Cognoſcitur autem a carnẽ ſeu propria ſubſtantia pulmonis vlcerata exire duobus ſignis certiſſimis, vno, ſi ſit ſpumoſus, vt ſcribit Gal. commentar. in aphoriſm. 30. lib. 7 modo tamẽ ſpuma firma maneat. Nam aliquando venis ruptis, aut thorace vlcerato; licet raro, & non neceſſario, ſpumoſus expuitur ſanguis, ſi agitatio quædam ac motus accedat,

Gal. libell. de venæ ſect. contr. Eraſiſtrateos.

Sanguinis a propria pulmonis ſubſtãtia manantis ſigna.

vnde ſpuma illi inducatur. Sed hęc cito euaneſcit. In pleuritide etiam raro ſpumoſus, licet id aliquando contingat. Alterum eſt, ſi carunculæ & ramenta vaſorum ſimiliter excreta, & propriam viſceris ſubſtantiam referentia ſimul appareant. Spumoſus autem eſt, quia leuis, tenuis, aereus & ſpirituoſus ſanguis, quo nutritur pulmo, quibus accedit motus, & aeris inſpirati commotio. Lege cap. 6. lib. 4. De locis affectis, ſigna Meth. 5. Particularia remedia.

Remedia ſunt phlebotomia, potus aquæ, ſilentium, parciſſima vita, exigua reſpiratio, frictio & vincula extremorum, potiones ad reprimendum ſanguinem, Cucurbitulæ in regione hepatis, epithemata, vnguenta, condita, linimenta, ſyrupi incraſſantes, ligaturæ, coctio materię, purgatio, diſſoluentia ſanguinem coagulatum, cientia ſputum. In eroſione, priuſquam ſanguinem expuant, ad diuerſionem anguſto foramine vena ſecanda, purgandum, diuertendus catarrhus, caput & pulmones confirmandi. In multitudine humorum e thorace expurganda habeatur ratio, ne materia ſupprimatur, neve ſanguis irritetur. Etenim ſuppreſſo ſputo lenientia iterum veniunt vſurpanda. Oxymel & acetum ſuſpecta, ſi puer, aut mollis æger, macilentus, neruoſo genere imbecilliore, aſperiore tuſſi, ſputis craſſioribus, aut liquidioribus ægro debili, & ſene. Frequenter repetenda phlebotomia, ſi vlcus non eſt, ſi recens malum & non inueteratum, ſi vires firmæ. E faucibus & tonſillis minus periculi, ab arteria plus, a pulmone plurimum. Inde enim ſuppuratio, & tabes.

ANTO.

ANTO. VALETII EXERCIT. XXVII.

Αἵματος πλύσεως, ſeu ſanguinis reiectationis nomine Galenus libro quinto Methodi eam proprie ſanguinis excluſionem intelligit, quæ a thorace atque pulmone manat, quanquam ſanguis e gula, ventriculo, hepate, ſplene, nonnunquam etiam ex aliqua oris parte, gingiuis faucibus, gurgulione in os confluat, dum is, qui per nares purgandus erat, ad palatum deſcendit. Cauſæ repetendæ ex capite de hæmorrhagia. *Gal lib.1. de loc.mal.affec.*

Hæmoptyſeos curatio. Ad curationem maximum eſt in victu incraſſante & adſtringente, qui & ſanguinem ad fluxum reddit ineptiorem, & vlcus ipſum vnit, momentum. Qualis erit ptiſanæ cremor, cui inſperſa ſint malorum punicorum grana, vel hordeatum, quod efficacius fuerit, ſi hordeum coquatur in decocto lactuc. portul. plantag. centinod. & ſeminis eorundem, adiecto ſaccharo roſaceo. Baſilica vena confeſtim pertunditur ad reuulſionem, quia ſanguine ad affectam partem ſemper confluente, fruſtra adſtringentia, agglutinantia, & alia eius generis, præſcriberentur. Mox hæc potio propinetur.

℞. rhei vſtulati ℈.1. mummiæ, terræ ſigill. ana ℈.1. ſyr. cydon. ℥.1. cum aq. roſ. & plantag. f. potio. Dabitur mane, veſperi.

In eundem vſum concinnantur zulapia, quæ præcipue ſub horam ſomni aſſumuntur.

℞. ſyr. roſ. ſicc. de papauere, & cydon. ana ℥. 1. aqu plantag portulac. centinod. an. quar. 1 puluer. corn. ceru. vſti. lapid. hematitis an. ʒ. 1. maſtic. ℈. 1. f. zulapium pro doſibus. ʒ.

Vel lupinares trochiſci, ineunte præſertim ſomno ore continendi, imperabuntur.

℞. gummi tragacanth. et arab. in aqu roſar. diſſoluti ana ℥. 1. amyli ʒ. 2. bol. armen. terræ ſigill. ana ℈. 4. maſtich ʒ. 1. cum ſyrup. myrtil. aut aq plantag. vel centinod. f. trochiſci. Vſus ſit, vt ſupra.

Huc pertinebunt opiatæ, condita, pulueres. Noui noſtratem quendam Lemouicum hæmoptoicum, qui cum alternis temporibus multum reiectaſſet ſanguinem, nec vllis potuiſſet remediis ſaneſcere, ad Iulium Cæſarem Scaligerum, Medicorum ſuæ tempeſtatis facile Principem, confugit, ex quo puluerem accepit, cuius vſu breui conualuit. Huius formulam, quia mihi communicauit, libet hic adſcribere.

℞. ſpodii, roſ. rubr. bol arm terr ſigill. hematitis. ana ʒ. 5. coral rub. carab. margaritar. nō perforat. ana ʒ. 2. ſ. gummi, tragacanth. ana ʒ. 2. ſem. papau. portulac. ſem. mal. ſem. roſ. rub. ſem arnogloſſ cornu cerui combuſti ana ʒ. 3. acac. ſucci barbæ hircinę, ſucc. glycyrrh. an. ʒ. 2. amyli torrefacti ʒ. 3. Terantur, miſceantur. f. puluis, cuius doſis ſint ʒ. 3 Datur cum aquà pluuiali.

Hoc remedium tandem deſcriptum reperi apud Serapionem cap. 25. Tractat. 2 Dum vero iſta fiunt, ſi reſiſtet aluus clyſtere ſubducetur, vel purganti medicamento adſtrictionem aliquam relinquente.

Sic

Sic poſt reuulſionem & deriuationem ſuppreſſo ſanguinis ſputo, & bene purgato corpore, totus thorax oleocydoniorum, roſaceo, vel myrtillorum, illinetur, maxime vero æſtate. Quod ſi multa fiat ſanguinis eruptio, citra tuſſim, cæli conſtitutione calida, ægro robuſto & carnoſo, ſpongia aceto imbuta de conſilio Aetii thoraci apponenda. Verum malum a perfectione ortum linimenta & cataplaſmata calefacientia poſtulat. Sed de his plura vide apud Gal. c. 8. lib. Methodi.

De [a] Phthiſi. Cap. 28.

Phthiſis vlcus [b] eſt pulmonis, quod fere [c] ſputum ſanguinis ſequitur, aut tuſsiculam [d] ex acriore defluxione. Aliquando etiam ruptos abſceſſus thoracis, cum videlicet, effuſo pure in ſpatium thoracis, atque ita putreſcente, nec in tempore repurgato, pulmones exulcerantur.

Signa phthiſis cum ex aliis, tum ex Hippocr. *&* Gal. *Apho.* 60 2. *in Prognoſticis, & cap.* 14. *libr.* 2. *Chronicon Aureliani.*

Phthiſim ſequitur totius corporis [e] languor atque extenuatio, [f] curuantur vngues, cauantur oculi, ſuccedit mortifera [g] illa facies, [h] capilli defluuium ſequitur, alui profluuium, & mors.

a Quæ fit per anaſtomoſim, eſtq; funeſta magnitudine cauſæ, vt deſtillatione catarrhi e capite, vlcere pulmonũ, ſymptomatũ calamitoſa vel ob marcorem totius corporis, difficultate curã quod vlcus pulmonum curari nequeat propter perpetuũ eorũ motum, nec ſarcotica eo integris viribus perduci poſſint. 2. Solutio cõtinui cum ſordibus et iecore coniuncta.

b Rupta in pulmonib. venar.

c Per theorem aliud. Quæcũque diſtillationes a capite tuſſiculoſos et raucos homines reddunt, niſi temporis progreſſu cõquieſcãt, alterã faciũt tabis differẽtiã. d Quia aer, qui inſpirãdo ducitur tabificã acquirit in pulmonib. qualitatẽ & ꝙ vlcus φθιρίωμα ſit, febriſq; in corde accẽdat. e Exhauſta digitorũ carne. f Hippocr. vulgo dicta, de picta li. 1. de Progno. g A ſiccitate partis exhauſto alimẽto, aut cibi vitio naturali facultate labefactata.

Hoc malum, vt incurabile, maxima pars veterum Medicorum in nulla ſpe habuerunt.

Itaque initio abſtergendum atque [a] *reſiceãdum. Vbi iam ſatis deterſum eſt, atque iam nihil ſanioſum repurgatur, glutinare oportet. Sed dum hæc fiunt,* [b] *extenuatio corporis inſtauranda eſt. Vtemur ergo mulſa* [c] *initio ex aquæ potabilis* ℔. 1. ℥. 1. ß. *mellis. Per omnia vbi detergendum, melle crudo vtendum eſt, vbi glutinandum, melle cocto.* [d]

Poſtea vero fœnugræci loti, ſubinde abiecta priore aqua, decoct. vtemur in qua octaua pars vel ſacchari, in calidiore conditione, vel alioqui mellis, diſſoluitur.

Similiter [e] *e fricto lini ſemine, e ciceribus rubris, e nuce pinea reſinoſa, ex iride Illyrica, ariſtolochia, porro & ſimilibus deſcriptis in cap. de aſthmate. Alioqui cum quadruplo melle eclegmata fient, tritis atque in puluerem redactis quæ comminui poſſunt. Cicer rubrum in aqua madeat, atque ita tumebit, tum ſiccari debet, torrefieri in latere calente, teri ſubtiliſſime. Eius pulueris* ʒ. 2. *inſperguntur mulſæ, aut concorporentur melle.*

Marrubii *M.* 1. *decoquitur in* ℔. 6. *aquæ ad dimidias. Colaturæ addi debet* ℔. 1. *mellis, plus minuſve, idque totum decoquitur ad craſſitudinem.*

E ſucci marrubii ʒ. 2. *ſucci caulium, ſcyllæ, hyſſopi, & ſimilium, & mellis* ℔. 1. *coctis fiunt eclegmata, quorũ vim augeri volunt, ſi* ℥. 2. *pulmonis*

[a] Ichorem & ſaniem.

[b] Quæ fit phthiriomatę febre et aeris infectione.

[c] Si πικρόχολος non ſit ęger.

[d] Venę ſectio, ſi ægri vires ferãt, celebrari poteſt ad ardoris febrilis extinctioně, et catarrhi auerſioně. Interim cibandus eſt æger hordeato, detergendũ vlcus, ſi quidě æger fuerit temperaměto frigidiore, et ſi ſit hiěs, hydromelite ſimplici aut compoſitó ex bechio, ſcabioſa, ſi autě fuerit bilioſior, aqua ſaccharum aut hydræo dilutiori.

[e] Vel ex electario diaireos. ſacch. cãdo. penidiis.

vulpis

vulpis ac ℨ. eclegmatis admiſceas. Nuces pineam, reſinoſam cum ℨ. 1. glycyrrhizæ decoques in ℔. 6. aquæ. Col. addes penidiorum ℨ. 4. rurſus coques ad craſsitudinem. Conuenit, vbi tenuis ſputatio eſt, cumque lenire & coquere oportet.

Similiter e butyro, melle & terebinthina, duobus horum aut tribus miſtis.

Variandaque remedia eiuſdem generis, ne fiat ſatietas.

Diuerſi vero generis, cum mutantur indicationes.

Interea videndum, anne a catarrho in fauces prolabente phthiſis cauſam habeat. Tum enim pulmo roborandus, cuius imbecillitate excrementa & gignuntur, & promptius admittuntur. Dein emplaſtrum e labdano, reſina, pulueribus conuenientibus comparatum bregmati affigetur.

Atque dum hæc fiunt, hordeatis cum ſaccharo, aut melle, lacte amygdalino, vino albo, tenui, & ſubdulci, lacte, aliiſque rebus, quæ vires refouent, vtendum eſt.

Iam purgato vlcere, inſtauratis viribus, alimẽtis [a] partim mediæ materiæ, partim reſiccantibus & glutinantibus vtendum eſt.

[a] Vt vitulina carne, pullis gallinaceis.

Geſtatio mollis conuenit, aer ſiccus, balneum dulce (vt ſcilicet, firmis viribus, in linteo, quod a duobus teneatur, immergatur balneo, ex decocto omaſorum maluæ, biſmalu. & parietar.) a quo inunctio ex oleo violaceo, butyro recenti theriaca, mithridatiũ. emplaſtra ſiccantia adiuncta, pectori.

a Admouenda capiti, ad exhauriendú [illegible]atem catarrhi.

Hæc ad ſiſtendam fluxionem.

Lactis vſus concedetur, ſi nulla ſit febris excuſatio, ſi non ſit βορβορυσμὸς, id eſt, ſi non ſint flatu viſcera diſtenta, & ſi æger ventriculo frigidior, nec ſit cephalalgicus.

Dropaces, atque etiam [a] *Sinapiſmi conueniunt.* [b] *Bolus armena, terra ſigillata & ſimilia imperanda ſunt. Hæc fere placuerunt veteri Medicinæ. Poſteritas Medicorum eadem obſeruauit, quædam etiam addidit. Lacte* [c] *plurimum vſa eſt aſinino, & caprino, in ſumma ſeroſo, cum detergendum eſt. Ouillo, vaccino, muliebri cum refouendum eſt, vſtulato vaccino, aut etiam cum aqua pluuiali cocto, cum glutinandum. Itaque initio aſinino & caprino cum modico mellis, ne cogatur aut aceſcat in ventriculo, modico quoque ſalis vtendum eſt. Refouentur vires lacte muliebri, quod exugat æger e mamma mulieris, quæ ſit ſana. Atque id quidem melius eſt ſuctum, quia cum lacte ſpiritus & vita exugitur. Si deſit muliebre, vaccinum bibat recens emulctum, cum modico ſacchari.*

Sugendum lac erit matutino tempore. Ab hinc tribus horis ouum ſorbeant. Vino vtantur albo, tenui, dulci, diluto. Pullaſter ad prandium comparetur infractus ſuccido hordeo, & paſſul. mundatis. Aqua, qua vinum diluant, & concoquant cibos, ſit aqua hordei Colatitiis, conſumptis e perna, vitulina, capone iuuene infarcto hordeo cum herbis commodis, locus erit, de quibus paulo poſt.

Hordeata quoque, & lac amygdalarum ex lacte, vel pullorum decocto confici debet. Pineola, caſtaneæ miſcentur hordeatis. Condiuntur multo ſacch. roſ. infunduntur ilia prius in aqua roſaceo veteri, dum coquuntur, eadem aqua inſperguntur.

Pytho-

Pythocles ex Hippocrate 7. *Epid, lacte, multa cum aqua ammixta, renutriebat.*

Vtiliſsimum erit ſyrupum reſumptiuum, a Ioanne Tornamirano cap. de febre hectica deſcriptum, vſurpare.

Refouendis viribus lactis cremor cum multo ſaccharo conuenit. Sanguis humanus deſtillatus, aqua cancrorum, deſtillatum reſtaurans. Vbi glutinandum eſt.

℞. lactis ℔. 1. *aquæ pluuialis, in qua roſæ maduerint* ℥. 3. *Simul bulliant, ſubinde ferro candente aut chalybe intincto. Alioqui.*

℞. lactis a quo butyrum extractum ſit, ℔. ß. *teneatur nocte vna ſub dio. Fortiter agitetur & deſpumetur, cui adde ſacchari roſati* ℥. ß. *boli armenæ* ʒ. 1. *ſæpe vtatur.* Hoc modo *igitur vteris lacte. Saccharum roſatum maxime commendatur initiis recens. Cum glutinandum eſt, veteri potius vtemur. Similiter conſerua roſarum & ſyru. roſ. Conſerua datur per ſe, aut cum ſyrupo myrtillorum; aut aqua hordei, in qua cancri fluuiatiles coxerint. Cancri crudi feruefacti prius in aqua, & repurgati in quadruplo lacte vaccino aut conuenienti, concoqui debent ad dimidias. Deinde caudæ deſquamati, vel per ſe comeduntur, vel integre contunduntur, & inde ſuccus in lac, in quo coxerint, exprimitur. Bibitur lac hoc, aut inde amygdalogala, vel hordeatum. Comparatur maxime, vbi viribus conſulendum eſt.*

Tumque aliquando vitellum oui vna diſſolui-

mus. Coqui poſſunt ex aqua hordei. Teſtæ vero cancrorum in fictili vaſe cremari debent, & glutinando aſſeruantur.

Et eodem modo limaces & teſtudines præparãt. Verum oportet diligentius multo repurgari. ℞. carn. limac. bene mundatorum ℔. 1. vngul. caballinæ bene tritæ ℥. 2. lactis pinguis q. ſ. f. decoct. ad perfectam coctionem limacum, deinde expreſſio fortis quæ ſaccharo edulcetur.

Pulmo vulpis in fruſtula diuiditur, abluitur ex vino, in quo quitur leuiter in aqua roſarum, decocto ſumach, aut ſimili. Rurſus lauatur, ſiccatur. Vſus tempore in puluerem redigitur ʒ. 2. cum ſyrupo myrtillorum exhibentur. Vel hoc modo.

℞. pul. pulmonis vulpis, capil. ven. ſem. fœnic. ana ℥. 2. incorporentur cum ſucci liquiritiæ ℥. 2. mellis coct quantum ſufficit, cum affuſione modici ſyrupi de myrtillis.

Conſolidant hæc. Caſeus recens, lac vſtulatum, teſtæ cancrorum, bolus armena, terra ſigillata ſanguis draconis, olibanum, maſtix, carabe, gummi arabici, corallus, roſæ, balauſtia, myrrha, & alia eiuſmodi. Dantur ex vitellis ouorum, & alia quadam ex lacte vſtulato, ſucco cydeniorum, roſarum, granatorum, ſyrup myrtillorum roſato de ſiccis.

Vel ℞. caudarum cancrorum fluuiatil. deſquamatarum & lotar. ℥. 3. lactis recent. ℔. 1. bulliant ad medias, deinde caudæ contundantur fortiter, & cum lacte diſſoluantur, cui adde farinæ hord. amyli puriſſ. ana p. ß. lactis amygdalar. dulc. ℥. 4.

miſce

miſce lento igne. Eſt quoque hic Philonii Perſici vſus, quod proxime deſcripſimus. Pata leonis vulgo dicta trita, affigitur pectori & gutturi, phthiſicis & anginoſis foras attrahere materiam creditur. Ruſtici transfixam aurem radice implent, & ita curant. Nutriendum aliquando iure galli decrepiti, alterati cum herbis, & cæteris rebus, quæ conuenient. Ad conſolidationem maxime facit panis puriſſimus, cum decocto maſtiches piſtus, & vinum ſubadſtringens.

Conueniunt fructus, ficus, vua paſſæ, piſtacia, nuclei pinei, dactyli dulces, pyra cocta, & ſacchar. conſperſa.

Videndumque maxime circa initia, ne nimium ſiccantibus vtamur, quibus cum volemus vti, lenientibus commiſcebimus, aut multo liquore diluemus. Febricitantibus phthiſicis, ſitientibus, & calidiorem ſtomachum habentibus diamelon Alexandri e ſucco cydonior. Vel e cydoniis incoctis in aqua roſar. aut vtriſque ſeminibus frigidis, additis roſ. ſantalis alb. rub. ſuc. glycyrrhiz. recent. vel,

℞. aquæ roſarum ℥. 4. malorum dulcium libr. 1 ſ. ſacchar. ℔. 1 ſantal. alb. & rub. ſucc. glycyrrhiz, roſarum ana ℥. 1. ſ. quatuor ſeminum frigidor. ana ℥. 1 ſyrup. roſac. q. ſ. Mala intus & extra purgantur, cum aqua roſarum lento igne, vel in diplomate coquantur ad tertias, tere in mortario, deinde in aqua roſarum & ſyrup. decoque, & cum pulueribus & ſaccharo miſce. Dentur ℥. 3. mane & veſper. Diſtillatum refouendis viribus conuenit.

℞ Conſeruæ borrag. violarum, roſ. ana ℥.1.ß. conſeruæ ireos, enulæ ana ℥. ß. electar. de gemmis ſine ſpeciebus, diarrho. Abbatis, triaſantali ſine caphura. diamargar. frigidi ana ʒ. 2. margaritarum perforatarum, corali, ambræ citrinæ ana ʒ. 1. paſſularum ficuum ſebeſten, glycyrrhizæ ana ʒ. 6. nucleorum pini amygdal ana ℥. ß. gummi tragacanthi, gummi arabici ana ʒ. 2 ſem. aniſi, fœniculi, vrticæ, quatuor ſem frigid. communium, ſem papaueris albi ana ʒ. 1. terræ ſigillatæ, boli armenæ, roſarũ ſiccarũ ana ʒ. 3 aquarum pimpinellæ, vngulæ caballinæ ana ℥. 4 decoctionis limacum, cancrorum duarum iuuenum gallinarum ana lib. 1. cum carnibus vnius capi iuuenis bene pinguis, vnius perdicis, mica panis in vino odorifero infuſi, & ℔. 1 ſacchari albiſſimi, fiat diſtillatio. Deploratis inſtituitur eclegma ex ſeminis vrticæ ℥. ß cinamom. ʒ. 1. & mellis quantitate ſufficiente, vel decoctum e floribus roſmarini cum aqua pluuia. Quod ſi his remedijs nihil proficiatur, vel vruntur, vel relegantur ad mare.

Eivsdem Hollerii Scholia.

Φθίσις pro tabe & atrophia qualibet aliquando ſumitur. Significat enim ſyderationem quandã & marcorẽ, ſiue extenuationẽ, ἀπὸ τοῦ φθίνειν, ita vt nonnunquam etiam ad oculi affectus traducatur, præſertim pupillæ. Quatuor tamen præcipue ſpecies reperiuntur, apud Hippocratem & Galenum, renalis, lib. de morbis internis, dorſalis 2. de morbis, extenuatio ſine pulmonis vlcere, ab eius tamen calida & ſicca intẽ-

Phthiſis quatuor ſpecies.

perie

periе,aut febre hectica,quarta,quæ omnium maxime proprie φθίσις dicitur, Athenienſibus phthoe, ab vlcere pulmonis. Hæc duo perpetua habet ſymptomata, febrem lentam, paruam, putrem, quotidianam, noctu magis, quam interdiu affligẽtem, quæ oritur a putredine humoris, aut propriæ ſubſtantię pulmonis, vnde calor ob viciniam cordi neceſſario communicatur, deinde extenuationem totius corporis, colliquatis nimirum, & conſumptis carnibus, ac ſolidis partibus ſupra modum reſiccatis, tum ob febrem quæ corpus perpetuo depaſcitur, tum ob deiectiones humidiores, & crebros ſudores, qui inde conſequuntur. Exulcerationis pulmonum, cauſæ multæ eſſe poſſunt, ſed duæ præcipuę, & frequentiſſimæ, ſputum ſanguinis repreſſum nec expurgatum, & defluxus pituitę ſalſę a cerebro calefacto. Præcedit tuſſicula, punctura quædam ad latus, mammillas, ſcapulas, titillatio faucium, pręter cętera ſigna ſuperiore capite explicata. Familiaris eſt quibus oblõgum collum, anguſtus thorax, caput infirmum, ſublimes ſcapulæ, tanquam alæ, vnde φθινώδεις & πτερυγώδεις, quaſi alati nominatur. Apud Hippoc. & Galenum tria in hoc affectu reperiuntur mortis certiſſima ſigna, ſputum grauiter olens, capilli defluentes, alui profluuium. Quæ tamen tum ad curationem, tum ad prędictionem diligenti egent diſtinctione. Primum in tabeſcentibus aliquando gingiuę & os exulcerantur fluxione, & pituita grauis defluit a cerebro, vnde ſputa grauiter olent, quę tamen mortem proximam non indicant. Deinde alui profluuium quibuſdam accidit deficiente natura, aliis conuerſa diſtillatione in ſtomachum, quibus ſolet tuſſis imminui, cæteris alia occaſione, atque id non ſemper lethale.

Phthiſis proprie dicta duo perpetua ſymptomata.

Pulmonum exulcerationis duæ cauſæ præcipuæ.

Aph. 11. 12. 14. *lib.* 5. & 16. 7.

Idem iudicium de capillorum defluuio, quod humorum vitio & capitis cachexia fieri poteſt. Ita igitur accipiendum, Si ſputum e pulmone educatur, & vel carbonibus inductū, vt vult Hippoc. in Aphor. vel, vt Philoth. in vas vitreum aqua plenum & impoſitum prunis iniectum, vt in caleſcendo diſſolutum vaporem edat, ægro & aſſidentibus manifeſtam grauitatem & contagioſum halitum inſpiret, lethale eſt. Oſtendit enim putredinem, & κακοήθειαν. Deinde grauis halitus cor vicinum lædit, vnde mors celerior, ſicque malum eſt, & vt cauſa, & vt ſignum. In Coacis præſagiis inde etiam morti aliud ſignum colligitur, ſi videlicet, ſputum iniectū aqua marina æneo vaſi incluſa, in fundum mergatur. Idem demonſtrant capilli defluentes ob ſiccitatem, vel virium imbecillitatem, & humida deiectio, ob potentiæ debilitatem, vt ait Galenus. Additur in Præſagiis, ſi ſuppreſſo ſputo mens ad nugas & delira verba commoueatur. Formula enim mortis in tabidis eſt, cum ſputo retento vel ob copiam, vel virium imbecillitatem vel adſtringentium vſum, obſerantur viæ ſpiritus, vnde ægri ſtrangulantur. Tandiu enim viuunt, quādiu pulmonem per ſputa expurgant. Atque etiam hinc efficitur, vt & Autumnus, & Verhumores fundendo, & omnes conuerſiones inſignes tabidis infeſtiſſimæ ſint, adeo vt his vulgus ipſum ſæpe mortem denunciet, foliis arborum cadentibus, aut renaſcentibus.

Philotheus comment. ad aph. 11. lib. 5.

Gal. comm. in aph. 12. lib. 5. & comm. in aph. 16. lib. 7.

Coquere oportet, tenuare, diluere, expurgare, detergere, ſiccare, glutinare, inſtaurare corpus, catarrhum auertere, cōfirmare cerebrum & pulmones, vitare, quæ deorſum purgant (niſi materia fluente) quia ſic ſputum & pus retinetur, materiæ motu alio reuocato, & corpus magis conſumitur. Phlebotomia non conuenit vlcere facto, niſi noua fiat expuitio, aut venæ alicuius re-

cens apertio metuatur, & vires ferant. Remedia ſunt ſyrupi, potiones, linimenta in pectore, conſeruæ, fumigia, pulueres, lohot, hordeum imműdatum, lac aſininum, balneum, & ſimilia.

ANTO. VALETII EXERCIT. XXVIII.

PRimariȩ duæ phthiſeos differentiæ Galeno ſtatuuntur, vna quidem ab acri diſtillatione e cerebro, vt pituitæ ſalſæ, aut bilioſæ materiæ, ſenſim ac ſenſim pulmones excauantis: altera quæ proprio pulmonis vitio, nulla prægreſſa fluxione, ſit orta rupto, exeſo aut aperto aliquo vaſe. Quibus accedit quæ ex fluxione aliarum fit partium. Succedit nõnunquam peripneumoniæ, pleuritidi, empyemati, ſanguinis ſputo. Interdum morbus eſt hæreditarius. Eſt quoque contagioſus. Signis ſuis ſatis eluceſcit.

Phthiſeos primæ differentiæ ex Gal. com. ad aph. 10. lib. 3.

Gal. cap. 3. lib. 1. de diff. feb.

Phthiſis niſi primis ſtatim diebus curetur, inſanabilis eſt, quod ſcilicet pulmonis vlcus citra tuſſim expurgari nequeat, a qua tamen maxime laceratur, vnde mutuas velut per operas malum tabidis in orbem redire conſueuit. Deinde medicamenta parti affectæ idonea integris viribus eo non pertingunt. His cauſis duabus additur continuus pulmonum motus. Et quamuis vlcera pulmonis curaueris, quia tamen calloſas & fiſtuloſas

Phthiſeos curatio.

reliquias fere deponunt facile denuo exori-
untur. In primis igitur, ſi vas aliquod in pul-
mone ſanguinem fundat, vulnus quam ce
lerrime glutinandum, antequam phlegmo-
nem ingeneret, remediis cap. ſuper explica-
tis. Quod ſi ferina e capite diſtillatio primum
ſit, huius morbi ſuſcitabulum, venæ ſectio,
purgatio, capitis confirmatio, tuſſis inhibitio
remedio erunt, vti in catarrho dictum eſt. Si
vlceris tergendi conſilium prævaleat, hydro-
mel ſolum, vel cum hyſſopo hordeatum a-
qua ſaccharata, ſyr. de glycyrrh. lac. aſinin.
imperabuntur. Sed hæc detergentia nondum
ſanguis reiicitur, ſed cum reſtiterit, exhiberi
debent. Atque tum detergere atque conſoli-
dare ſic oportebit.

℞. lohoc de pulmone vulpis ℥. 1. ſyr. roſ. ſic-
cat. vel ſyr. de glycyrrh. aut de hyſſop. ℥. ß. Mi-
ſceantur. Æger lambendo vtatur cum baculo
glycyrrhizæ.

Proderit interim ſuffitus ex vngula cabal-
lina, & hic quoque puluis longe a cibo vten-
dus.

℞. pimpinell. ſiccę ʒ. 2 ireos Florent. ʒ. 2. ß.
ʒ. ſacch. roſ. ℥. 2. vtatur vt ſupra.

Marcorem vero atque conſumptionem,
quam cordis exſiccatio infert, inſtaurare li-
cebit ſequentibus remediis & parti affectæ,
& affectui quoque ipſi conuenientibus.

℞. amygdal. dulc. mundat. ℥. 2. pineol. bene
præparator. paſſul. mund. in aq. roſar. contuſ.
ana ℥. 1. pulpæ, carnis capi, vel coxarum ranar.

vel cancro fluuiatil. vel teſtudin. ℥.1.ß. medull quat. ſemi. frigi. maior. althææ & bombac. ana ʒ.2. aniſ. ℈.1. cinnam. ʒ.ß. amyli parum, ſaccha. q. ſ. fiat maſſa panis vel cum vino (ſi febris non dehortetur) vetiuſculo capi vel aqu. conueniente. Ex qua fiant placentulæ coquendę in clibano.

Huc pertinent conſumpta ex pulpis optima. carnium, pullor. caponum, gallinar & partium ſucculentarum vituli, arietis, diu longo igne percoctarum: expreſſa ex armo ouillo, perdicibus aſſatis, & ſimilibus itemque ſyrupi reſumptiui vulgo appellati. Vt,

℞. paſſul. mund. piſtacior pineol. & glycyrrh. raſ an. ʒ. 3. iuiub. ſebeſten, fic. ping. an. n. 8. hyſſop. agrim. ſcabioſ. pimpinell vngul cabail. hordei decorticati ana M 1. ſemin. melon. bombac. vrtic. althæę, fœnic ana ʒ. 1. ß. flor. viol. & roſ. ana p. 2. cum carn. duar. teſtud. membra pręparatar. & minutim conciſar. f decoct ad ℔. 1 In colatur diſſol. ſacchar. albiſſimi, & ſacch. roſ. ana ℔. ß. aſperſa ℥. 1. aq. roſ. fiat ſyrup. perfecte coctus, cuius cochlearia duo ſubinde ęgrotanti exhibeantur.

In admotis magna vis non eſt, quia pulmo profundius latet. Si tamen educi ſputum oporteat, quod ex ſtertore intelliges, thorax antrorſum & retrorſum lenientibus illinetur ex cap. de pleuritide repetendis.

De cordis tremore ſeu palpitatione.

Cap. 29.

a Palpitatio cordis quæ frequentem affert ſyncopem, eſt inſanabilis, & quæ fit ex commiſtione pericardii cũ corde.
b Vt in gallo diſſecto obſeruaſſe ſe tradit Gal. c. 1. lib. 5. locor. male affectorum.
c Cuius ſigna pete ex Galeni microtegni.
d Vt rite curationem inſtituas. Nam vt ſunt cauſæ ſic & morborum ideæ, & vt morborum ideç, ſic varia remediorum genera inſtituenda ſunt.

Πάλμος [a] *quem formidinem quidam veterum appellant, motus eſt præter naturam ab excretrice incitatus, cum id quod nocet, aut nocere videtur, expellere cõtendit. Idipſum vero aliquando aqua eſt concepta cordis panniculo, præter modum aucta. Aliquando vapor quidam craſſus cordi incluſus, alias etiam aliunde importatus, vt e matrice, ventre, & proximis viſceribus. Interdum venenoſus per arterias & venas illatus. Inflammatio quoque &* [b] *tuberculum palpitationis cauſſæ eſſe poſſunt, vt & intemperies. Quæ omnia ex cordis* [c] *temperamento, totiuſque corporis antecedente vita & aliis ſignis coniectura artificiali* [d] *diſtingues.*

Curatio.

Si ſanguinis [e] *copia in cauſa eſt, ſi aqua concepta panniculis, ſi* [f] *inflammatio, aperienda eſt vena* [g] *dextra baſilica. Auicennas & Arabes dextram, ſi ſanguis cauſa eſt; ſiniſtram baſilicam ſi* [h] *vapor, aperiunt. Siniſtra quoque aperiri poteſt, ſi materia non ventriculis cordis, ſed corpore concepta eſt. Quod ſi malum ab inferioribus partibus inuehitur, aut in ſignis plenitudo eſt, venæ crurum ſecari debent.*

e Vt iuuenibus, qui ex ephebis exceſſere ob hęmorrhag. naturalem ſuppreſſam, aut in mulieribus, quibus menſes non reſpondent, aut iis, qui hæmorrhoidibus laborarunt, aut qui vino ſe & carnibus inuitarunt multis. f Quæ pulſu duro & febre dignoſcitur. g Vt reuelatur ſanguis κατ' ἕξιν. h Qui ducitur per os ſecundum arteriam venoſam parte ſiniſtra, aut hypochondrio ſiniſtro per arteriam cæliacam.

Gal. quinto de locis affectis omnes adiutos phlebotomia ſcribit, & extenuante victu, quibus cor palpitabat. Id autem, quia veriſimile ſit vaporem eſſe craſſum, vnde cor palpitat. Neque inutilis eſt purgatio, ſi cacochymum corpus eſt, ſiquidem ex vitioſa materia excitatus vapor palpitationem inuehit. Quod ad reliqua attinet, diſtinguendum eſt, ſitne cauſa frigida, an calida, vt inde ratio vitæ inſtituatur, quæ vim medicatam habeat, & malum corrigat.

Materia itaque calida, ambra ſtyrax, calamintha, moſchus, lignum aloes, caryophyllum, cinnamomum, cortex citri [a] *& citragulorum, crocus, nux moſchata, macis ſem. maiora baſilici, vinum aromaticum odoriferum (Hippocraticum vulgo appellant) enula, fœniculus, petroſelinum, galanga, zedoaria, amomum, cardamomum, cubebæ, roſmarinus, mentha, polium, calendula, theriaca mithridatium,* [b] *potio moſchata, electuarium lætificans* Galeni, *diambra, diamargariton calidum, diarhodum cum ſpeciebus, alipta moſchata, gallia moſchata, pleres archontica, capus, perdix, & volatilia. Eiuſmodi confixa lardo conſperſo prius cinnamomo aſſa cum aſperſione vini aromatici. Confectio de aromatibus, vbi ſuſpicio eſt auræ venenoſæ plurimum commendatur. Interim vero ſi cordis calida intemperies ſuaſerit, ad refrigerantia conuertere opportunum erit, & cum ea pugnare ſumptis ſyrupis e floribus perſicorum, e granatis, de ribes, de ſucco acetoſæ, &c.*

a Vt ℞. corticis citri cōditi, myrobalan. cōd. flor. orégiæ cond. nucis moſchatæ cond conſeruæ anth. viol. bugloſſ. ana ℥.2. ſpecierum diamargariti calid. aromatici roſati, lætitię Gal. an. ℈. ß. ſacchari roſati ad pondus omnium, fiant trochiſci. Dentur bis in die e cochleari.

b Vel ℞. cortic. citri conditi, conſ. borrag. meliſſ. an. ℥. ß. confect. alkermes mithridatis veter. ana ℈. 1. fiat bolus. detur ſub horam ſomni.

Conuenientiſſimi vero in cauſa frigida ſunt trochiſci moſcati, quorum hæc eſt formula. ♃. *maſtich. ſpicæ, xyloaloes, cinam. caryophyl. gall. moſchatæ, cubeb. cardamom. granor. paradiſi, cortic. citr. ana* ℈ 4. *moſchi* ℈. ß. *cum vino odorifero fiant trochiſci pondere* ʒ. 1.

Frigida materia.

Violæ, nenuphar. roſæ, ſantali, caphura, acetum, omphacium, berberis, ceraſa & pruna acidula, acetoſa, ſuccus malorum granatorum, pomorum odoriferorum aceteſitas citri limonum, citrangulorum, perſica, carabe, coriandrum præparatum, cydonia, pyra, lac acetoſum, diarhodon. Abbatis ſine ſpeciebus, diamarg. frigidum, triaſantali. Condita ex his vt conſeruæ & [a] *ſyrupi. Sed condita & opiata ſiccioribus, humidioribus arida, ceu trochiſci, magis erunt ex vſu. Diſtillata in balneo Mariæ, ius pulli infarcti floribus cardiacis & ſimilia. Ambigua, aurum, argentum, margaritæ coralli, os de corde cerui, raſura eboris, cornu cerui, vnicornis fragmenta hyacinthi ſmaragdorum, blattæ biſantiæ, ſpodium, doronicum, meliſſa, borrago, bugloſſum. Sed horum quædam ad frigida, quædam ad calida referri poſſunt. Ex his trochiſci comparantur, fiunt* [b] *epithemata, poma odorifera, ſtragulæ & veſtes ſuaui odore imbuuntur. Potiones conficiuntur, quæ & palpitationi cordis, & ſyncopæ conueniunt. Trochiſci quoque parantur ex materia eiuſmodi.* ♃. *ſpodii, ſemin. cucumeris. citrul. endiu. lactuc. portulac. roſ. ſantal. albor. ana* ℈. 4 *caphur* ℈. 1 *cum*

[a] Vt ♃. ſuccorum depuratorum borrag acetoſæ, endiuiæ, citri. pomorum odorifer an. ℥. 3. ſacch q. ſ. f. ſyrupus, vtatur bis in die cum aqua decoctionis acetoſellæ.

[b] Vt ♃. aquarum ſcabi. acetoſ. buglo roſ. meliſ. ana ℥. 3. ſantal. omnium, trochiſ. de caphura ℈. 2. f. epithema pro corde.

ſucco citrul. fiunt trochiſci pond. ℈. 4. umat quotidie vnum cum liquore conueniente, vt cum aquæ roſarum ℥.1. in qua ℈ 4 ligni aloes maduerint.

Electarium de gemmis, confectio de ligno aloes, cardiacos releuant.

Proderit & vinum diluere aquis cardiacis, in quibus vnicornis maduerit.

Auro & argento ſic vtendum eſt. Calefiant *in mediis carbonibus, deinde quadrageſies recalfacta extinguantur in vino, aut liquore conuenienti. Liquor poſtea bibitur. Horum quoque vim relinqui volunt, ſi conſeruantur in ventre volatilium, dum elixantur aut aſſantur.* Retinentur *ore, & ſaliua deglutitur. Hoc modo argentũ ſitim lenit. Alii tenuiſsimis bracteolis quæ folia vocant, & inde condita, electaria vegetiora reddunt. Rurſus alii in puluiſculum tenuiſſimum cõminuunt, & ita cum iuſculo gall. decrepiti, cum collatitiis, expreſsionibus, diſtillatis exhibent. Sed hæc metalla venena credita ſunt antiquis, ob immixtum hydrargyrum. Eſt & aurum [a] potabile in eundem vſum. De colorato confectio alkermes cum raſura vnicornis mirificos præſtabit ſanitatis fructus.*

[a] Hoc commentum eſt.

EIVSDEM HOLLERII SCHOLIA.

Palpitatio tremulus quidam cordis motus.

Omnib. partib. vim quandã natura inſitã eſſe, qua quod offẽdit, quoad fieri poteſt a ſe ꝓpellãt, haud dubiũ eſt. Omniũ tamẽ nõ eadem ratio. In epilepſia, ſternutatione, vomitu, id cõtractione efficitur, in tuſſi, efflatione. In cordis autẽ palpitatione idem fieri ſuſpicari licet: cõcutitur enim cor, & veluti tremulo quodã motu afficitur ob cauſam noxiam, tanquã ingreſſum repẽte hoſtẽ

formidans, aut ſuperaturum, aut præ imbecillitate langueſcentem ſibi ceſſurum. Neque tamen negamus vera & proprie dicta palpitatione, de qua Galenus agit, cor affici, id eſt, dilatari & inflari præter naturam a ſubſtantia halituoſa & copioſa, cum perſpirare non poteſt, ſubſidere autem, vbi foras extruſa fuerit, aut vt alii volunt, palpitationem cordis mediam quandam eſſe diſpoſitionem, inter pulſum & imbecillitatem. Sed non ideo dilatatur, quia impletur aut ſubſidit, quia vapor foras truditur. Verum cum vaporem aliunde irruentem, vel in ſe genitum præ imbecillitate diſſoluere, aut arcere nequeat, modo dilatatur, modo contrahitur in ſeſe, quia ſtimulatur, & palpitatione excutere nititur, quod nocet, donec liberum habeat motum, vel omnino deficiat. Vnde ſæpe ſyncope, aut mors repentina conſequitur, præſertim ſi cauſam intra ſe præſentem ſemper habeat. Inde enim cum & frequentius, & vehementius irritetur, tandem repente ſuccumbit. Ob id optime Hippocrates: Qui frequenter ac fortiter abſque cauſa manifeſta deficiunt animo, de repente moriuntur. Quod ad cordis palpitationem etiam, quæ ſæpe syncopem antecedit, iure accommodare videtur Galenus. Excitari autem poteſt a tuberculo, abſceſſu, multo ſanguine obſtructionem faciente, intemperie calida, vermibus non ſolum orificium ventriculi, ſed & cor ipſum vellicantibus, vt vult Meſuæus, ſubita vacuatione, impręgnatione, inflammatione, aqua tunica incluſa & humore putri ac male olente plena, lapillis, venenoſa qualitate, ſpirituoſo halitu, ſiue ab externis, ſiue ab internis, ſiue in ventriculis cordis, ſiue in ſubſtantia, ſiue in pericardio, ſiue in arteriis cauſa ſubſiſtat, ſiue accidat extrinſecus, vt vtero, liene, hepate, ventriculo. E quibus cau-

Hippoc. apho. 14. lib. 2.

Palpitatio infinitis fere modis excitari poteſt.

Io. Meſuæus cap. de tremore cordis.

ſis nonnullis in diſſectis corporibus hoc morbo peremptis exploratas habuimus, quas non grauabor hic ſubiicere. Archidiaconi cuiuſdam diſſecto cadauere, abſceſſus in ſubſtantia cordis inuentus. In alterius pericardio, aqua. In Britone quodam in collegio Triquetico iacente, inflammatio cordis. In alio, abſceſſus in vena arterioſa. In multis pericardium flatu diſtentum, qui tandem ſolet in aquam concreſcere, niſi cordis calore diſſoluatur. In muliere, quæ quatuor menſium ſpacio incredibili vrinæ cruciatu laborauerat, duo calculi reperti in corde cum multis abſceſſibus, integris renibus & veſica. Sed notatu digniſſima hiſtoria præſidis primarii Rhotomagenſis, nomine Remon. Ab ineunte ætate ad annum quinquageſimum quintum, quo obiit, cordis palpitatione corripi ſolebat, præſertim a ſomno meridiano, & vbi arctius tibias conſtrictas habebat. Senſus quidem tremulus erat ad carotidas, hinc pulſus vel nullus, vel paruus, & ſine ordine. Soluebatur paroxyſmus edito crepitu, ructu, clyſtere, dolore in mediis clauiculis excitato, deinde in fronte, vel tuſſi ſatis violenta ſponte mota. Relictis tibiarum vinculis & ſomno melius habebat. Eadem ſymptomata in muliere nobili apparuerunt. Vtriſque hepar calidius, ventriculus frigidior. Hinc multa fuliginoſa excrementa, ſpirituoſuſque vapor & craſſus in arteriis interceptus continebatur, qui in cor exhalans, incutiebat tremorem & palpitationem, donec motu, attritu aut calore (quod ad id non ſufficeret facultas vitalis) diſſolueretur, aut alicunde exitum haberet. Ob eandē cauſam ictericis, ſplenicis, melancholicis fere omnibus, cachexia laborantibus, puellis & ſimilib. ſolet contingere, vapore flatuoſo educto ex vitioſo humore. Eodem modo Galenus refert ex

Archidiaconi palpitatione cordis interempti hiſtoria.

Brito ex inflammato corde palpitans occidit.

Palpitans ex abſceſſu in arterioſa vena moritur.

Mulier ex calculis in corde repertis, oborta inflammatione concidit.

Præſes primarius Rhotomagenſis Remon, palpitatione cordis crebro diuque conflictatus.

balneo & vitioſis lignis ſuccenſis mulierem ſolitam animo deficere. Alteram ab vteri affectibus idem pati. Cuidam, ſi vel per horam lauaretur, idem accidere, niſi prius panis aliquid aſſumſiſſet. Hominem, dum exolueretur, & cor fortiter palpitaret, repente interiiſſe. Sed omnibus neque eadem cauſa, neque eadem pars affecta. Modo enim in ore ſtomachi, modo in corde fit principium defectionis animi. Palpitatio quoque non ſemper cauſam habet in corde, ſed pars aliqua affecta eſt, cum qua mutuum habet conſenſum, vt pericardium, & arteriæ, præſertim maiores & viciniores, inde vterus, & ſimilia. Cauſa autem modo per ſe morbum efficit, vt tuberculum, aqua, inflammatio, modo aliquid commouet, quod morbum efficiat, vt balneum & ligna ſuccenſa in muliere, cuius meminit Galenus, & hepar ac ventriculus in Præſide Rhotomagenſi. Quam cauſam Hippocrates manifeſtam appellat, aphoriſmo adducto, ſicut priorem non manifeſtam, a qua periculum mortis repentinæ imminet, non ab altera, licet tandem quoque interficiat. Ob idq. vitam Præſes ad quinquageſimũquintũ annum produxit: cũ cæteri eodem morbo, ſed cauſa diſſimili breui perierint. Frequenter hoc modo fit. Sympateia aliarum partium, præſertim quibus arteria magna inſidet, de cubitu in dorſum & renes vſu vaporoſarum rerum, animi vehementi perturbatione, accedente cordis promptitudine, per intemperiem calidam, peſtilentiali aere, fœtido halitu & venenoſo, venenis, tumore vehementi, & ſimilibus. Pulſus & in morbo, & in valetudine euarians, vt a magno in paruum, veloci in tardum, raro in frequentem, affectum cordis indicat vel primarium, vel ſecundarium, ac tanto periculoſiorem, quanto vel frequentius corripit, vel magis continuus vt a nobis obſerua-

Gal. comm ad Aph. 41. li. 2.

Palpitationis cauſa non ſemper in corde poſita.

tum

tum eſt in clariſſima muliere. Do Duchaſtel. A flatu fieri indicant repentina acceſſio, aſthma, motus tremulus in genis, aut alia parte, dolor ſubito accedens & deſinens, obtenebratio in oculis, ſibilus aurium. Ab aliis cauſis, intemperies corporis, ſymptomata, & ſimilia

Remedia ſunt, victus attenuans, exſiccans, medicamenta alterantia, cardiaca, purgatio, phlebotomia, pilulæ, opiatæ, condita ſiccioribus naturis, humidioribus trochiſci & arida, epithemata, vel potius ſacculi, ſyrupi, clyſterum vſus, præſertim in paroxyſmo. Celerius enim vapores reuocant. Frictio e linteis, quæ conceperint odorem pulueris violati, fortis inſpiratio, vt gementium, contentis in ore cardiacis antidotis, quo magis penetret qualitas, illitus arteriarum vbi magis pulſant, & affrictio per eadem medicamenta cardiaca, vaporatio. Phlebotomia & victu attenuante curabat Galenus. Quod optimum eſt in craſſiore ſanguine & vapore. Omnes tamen ſcribit ante ſenectutem mortuos, vel ſyncope, vel alio genere morbi. Vitentur vincula extra acceſſionem, adſtrictio a veſtibus in ventre, thorace, iugulo, alis, inguinibus, & vbicunque inſignia vaſa, præſertim arteriæ. Si in febrem acutam incidant, corripiuntur ſyncope, vt in vacuationibus imperandis & balneis maxima cautio eſſe debeat. Ob idque ad periculi prædictionem, ne in Medici culpam mors reiiciatur, interrogandus æger in morbis, num per ſanitatem aliquando ſoleat exolui, aut palpitare cor. Sæpe etenim, dum ſanguis mittitur, purgantur, & ea fiunt, quæ ex ratione morbi oportet, ſyncope intercepti moriuntur.

Gal. ſub finem c. 1. li. 5. de loc. mal. affect.

ANTON. VALETII EXERCIT. XXIX.

Gal. initio lib. 2. de cauſ. ſympt. Galen. cap. 1. lib. 1. de loc. mal. affect.

PAlpitatio cordis eſt dilatatio præter naturam, morbi ſolius opus. Vnde improprie, & ſolum ſecundum analogiam tremor appellatur, ſiquidem hic fiat a natura & morbo, cum voluntarius motus inchoatus non perficitur. Huius affectus cauſa eſt, vel cordis intemperies frigida, vel ſanguinis copia, vel vapor aliquis, aut aquea ſubſtantia plus æquo in pericardio contenta, vel eiuſdem tuberculum aqueum, carnoſum, ſanguineum. Primario cor afficitur, vel per conſenſum corporis totius, vt in febre peſtilente, aut maligna, vel viſcerum.

Palpitationis curatio.

In palpitationis curatione minime procraſtinandum, quia ſyncopen, atque etiam mortem repentinam ſæpe inuehit. Mittitur ſanguis, ſed parciore manu, e baſilica ſiniſtra, niſi plethora dextram aperiendam ſuaſerit: alioqui promptius a ſiniſtra auxilium.

Seroſus aut pituitoſus humor, qui ſæpius morbi huius ſoboles exiſtit, cathartico accommodato purgabitur.

℞. radic. gram & petroſ. ana ℥. 2. flor. cardiac. ana p. 1. ſemin. card. benedict. aniſ. & fœnic. ana ℥. ß. f. decoct. In colat. pro doſi. infunde agar. recens trochiſc. ℈. 4. rhei elect. ʒ. 1. cinnam. ℈. 1. In expreſſ. diſſol. ſyrup. laxat. roſa. pallid. ℥. 1. fiat potio.

A

A purgatione parabitur humor zulapiis e ſyrup. de hyſſop. capill. vener. de bugloſſ. aquis meliſſophyl. beton. cardi. concinnatis Proderit ante, aut poſt zulapium tabellam vnam electarii aromatic. roſati, aut alterius recens parati ſumere.

♃. electar. lætif. Galen. dianiſi ana ℨ. 1. ß. raſur. ebor. cornu cerui, oſſis de crod. ceru. ana ℨ. ß. ſantal. vtriuſque ana ℈. 1. ſacchar. in aqu. meliſſophyll. diſſol. q. ſ. fiat electa per lozeng. pond. ℨ. 2.

Iteranda erit ſuperior purgatio, vel hæ pilul. ante paſtum alternis diebus imperandæ.

♃. aloes elect. ℨ 2. myrrh. agar. trochiſ. & rh. elect. ana ℈. 2. cum ſyrup. de hyſſop f. maſſa. Ex cuius ſemidrachma fingentur duæ, aut tres pilul. duab. hor. ante paſtum ſumendæ.

Interea cardiacæ potiones, opiatæ condita non omittantur. Cordis vero regioni extrinſecus ſacculi applicandi.

♃. flor. bugloſſ. meliſſophyll. roſmarin. ana ℨ. 2. lign. aloes, mac. ana ℨ. 1. cinnamom. nuc. moſchat. ana ℨ. ß. ſantal. vtriuſque ana ℈. 1. f. puluis. Excipiatur goſſipio moſchato, fiatque ſacculus panno ſerico interſutus, admoueatur regioni cordis.

Eidem epithemata inſtituuntur ex aqua, meliſſophyllo, calendulæ, cardamomo, borraginis, vino odorifero, pulueribus agallochi, cinnam. caryophyllorum: vel ex iiſdem pulueribus oleo irino & moſchato exceptis cera pauca addita linimenta.

Verum ſi feruor cordis palpitationis cau-

ſa ſit, contraria vſurpabuntur remedia, cum ſumpta, tum admota, ſcilicet refrigerantia: quorum materiam copioſe deſcriptam reliquit Hollerius.

De Syncope. Cap. 30.

Syncope eſt [a] *præceps virium lapſus ex inſigni* [b] *ſpiritus euacuatione, alteratione,* [c] *interceptione. Euacuatur ſpiritus, quia ſubtilor factus eſt, quia corpus rarius eſt, in acri vehementique calore. In* [d] *vehementi animi motu, cum iis* [e] *quæ excernuntur immodice, doloris grauitate, morbi magnitudine, fame, abſceſſus* [f] *ſubita eruptione, & maxime in parte principe, aut quæ arteriis plena eſt: neruo, aut neruoſa parte affectis longo labore, ore ventriculi inſigniter affecto, vel ab humorum frigidorum copia, vel ab humorum acrimonia, lentore, craſſitie. Aliquando etiam intemperie. In cruditate, quam ſequitur alui ſolutio, intemperie partium principum & conſentientium. Vteri affectibus, intemperie calida & ſicca nimis attenuatis humoribus, vitalis virtutis imbecillitate. Alteratione vero, intemperie totius corporis principiorum, & earum partium quæ conſentiunt, corruptione, vel ab aere peſtilente, vel a venenis externis, ab internis humoribus venenoſis, a materia putri retenta in ventre & inteſtinis. Interceptione, ab humorum copia, a craſſitie & lentore eorumdem, qui vias ſpiritales intercipiũt. Diſtinctis cau-*

ſis

a Ex ſpirituũ & partium ſolidarum corruptione & alteratione, in quorũ commoderata quantitate & qualitate virium robur conſiſtit.

b Tum etiam generationis priuatione, ὑπερκάθαρσι.

c Vt animi perturbatione, reſpirationis difficultate, inſignium vaſorum obſtructione.

d Vnde repentinus natiui caloris motus intro, aut foras.

e Vt deiectionibus, vomitionibus, cholera, morbo, ſudoribus magnis.

f Vt pulmonis vomica, aneuriſmate rupto, hepatis quoque vomica, vacuatione repentina hydropis, aut empyematis.

ſis curationem inſtitues, colligeſq; ex primo ad Glauconem, quæ ad hanc rem pertinent. Similiter & ex lib. 12. Methodi medendi.

Curatio.

In euacuatione, refouendæ ſunt vires pauco alimento dato interuallis, [a] *diſtillatis, expreſſionibus, gelatina,* [b] *iuſculis, vino, aromaticis.*

Puluiſculus cordialis,

℞. *marg. ſplendidarum* ℈. 2. *raſuræ eboris, oſſis de corde cerui ana* ℈. 1. *vnicornis Gr.* 4. *ſacchari viol.* ʒ. 2. *Vtatur medio cochleari cum ſyrup. de acetoſitate citri.* *Alius.*

℞. *corticis citri* ʒ. 1. *margarit. ſplendidarum* ℈. 2. *ſem. citri conditi, ſem. melonum, & acetoſæ an.* ℈. 2. *limaturæ auri, fragmentorum ſmaragdi, hyacinthi, ſaphyri ana* ℈. 1. *ſacchari roſati* ʒ. 3. *miſce, detur medium cochleare cum vino albo, tenui, odorifero, & parum vinoſo, diluto cum aqua, in qua aurum ſæpius extinctum ſit.*

Exhibetur vero vinum, quod ſua ſubſtantia ſpiritus quam celerrime reparet. At aduertendum eſt, ne ſit aliqua viſcerum inflammatio, aut delirium, aut ardor cum cruditate. Alii ſyrupum acetoſitatis citri ad ℥. 1. *cum aqua oxalidis* ℥. 2. *diſſolutum propinant.*

Trochiſci calidi.

℞. *maſtichis, ſpicæ, ligni aloes, cinnam. caryophyllorum, galliæ moſchatæ, nucis moſchatæ, cubebæ, cardamomi maioris, granorum paradiſi, corticis citri an.* ℈. 2. *moſchi Gr.* 6. *Cum vino odorif-*

[a] Ex conſeruis, cardiacis pulueribus, ſeminibus, floribus, fructibus. Vt ex conſeruis borrag bugloſſ. anth. nuce moſchata, & id genus reliquis.

[b] Diſſecatur in fruſta caput aut coxa arietina & coquitur in phiala bulliente, in vaſe magno aquæ pleno, datur cum omphacio limonum.

ro ſiant trochiſci, pondere ʒ I. aut ℈. 4. Alius puluiſculus ad idem.

℞. *electarii de gemmis, confectionis alkermes, aromatici roſati ana ℈ 2. macis, cinnamomi ana ℈ ß. ſacchari in aqua borraginis diſſoluti, & ſiccati ʒ. 3. miſce, fiat puluis.*

Epithema frigidum.

℞. *aquæ diſtillationis roſarũ,*[a] *violarum, borrag. ana ℥. 3. vini tenuis odoriferi ℥. 1. ſpecierum diamarg. frigidi ʒ. 1. ß. miſce. Pannus purpureus his calidis imbutus cordi admouendus.*

Epithema calidum.

℞. *vini quartaria tria, melophylli, moſchatæ ℥. 3. miſce.*

Inunctiones.

℞. *olei de coſto et iaſmino ana ℥. 1. ambræ Gr. 4. Alia.*

℞.[b] *olei viol. ℥. 2. cum duobus granis caphuræ miſce, fiat inunctio.*

Inunctiones, & epithemata ſub ſiniſtra mamma fiunt.

Potiones fiunt in frigida, ex vino tenui odorifero, ex ſyrupo de corticibus citri, cum aquis meliſſophyl. borraginis, calendulæ.

In calida, cum ſyrupo de limonibus, de perſicis, oxyſacchara ſimplici, ſyrupo acetoſo, violato, de acetoſitate citri, & ſimilibus. Maxime commendatur ſyrupus de pomis, qui ita parari debet.

℞.[c] *ſucci pomorum odoriferorum cocti & depurati ℔. 1. coletur per manicam Hippocratis*

[a] Vel acetoſæ ſcabioſæ, tantundem.

[b] Vel olei roſati & cydoniorum an. ℥. ß. his imbutũ goſſipium carptum cordi admouetur.

[c] Vel. ℞. ſuccorum depuratorum acetoſæ, agreſt. endiuiæ borrag. limonũ, pomorum odoriferorum an. ℥. 3. ſacchari roſatique ſ. fiat ſyrup.

cum ſacchari violati ℥. 3. cinnam. ʒ. 2. Vel recentiorum more, cum æqua portione, aut paulo minore ſacchari, fiat ſyrupus. Eliguntur poma omnino odorifera, partim acidula, partim dulciuſcula. Alioqui [a] *pomatio optimo vtendum eſt, ex quo vel iulep. vel ſyrupus parari poteſt.*

[a] Modo id ab radendo & exaſperando non ſit inteſtinis moleſtum.

EIVSDEM HOLLERII SCHOLIA.

Ἔκλυσις, leue animi deliquium; λειποψυχία animæ defectio grauior, nondum tamen ad ſudorem vſque; Syncope, grauiſſima & morti finitima, quaſi conciſio, quod ſpiritus & vires concidant. Philotheus loco λειποψυχίας in Aphor. λειποθυμίαν, animi defectũ dicit. Sunt, qui diſtinguant. Aetius lib. 5. ἔκλυσιν & λειποθυμίαν pro eodem ſumpſit. Diſtinctio facilior hac methodo, cum cauſarum varietate innoteſcet. Animi defectionem nihil aliud eſſe, quam præcipitem virium lapſum communi omnium notione perſpicuum. Vires autem ſunt in ſpiritu calori natiuo iuncto, & temperamento ſolidarum partium, calore inſito, & humore primigenio ſiue radicali conſtante. Ergo in tam præcipiti virium lapſu, vel ſpiritus, vel temperamentum, vel vtrumque collabitur. Spiritus autem vitalis cum ſit in corde: duplicemque motum habeat, vel intro, foras, vel foris, intro, deficit, vel quia non generatur, vel corrumpitur, vel alteratur, vel non mouetur, vel diſſipatur. Non generatur vel corrumpitur a proprio receptaculo, propter intemperiem fortem cordis, vt ſcribit Galenus cap. 1. lib 5. de locis affectis, vel defectu alimenti. Corrumpitur, vel alteratur a venenata qualitate, ſiue interna ſit ab aliquo membro ſiue externa, vt ab ambiente aere. Non mouetur ad externa ſed intro cogitur & ſuffocatur, vel ab

Vires corporis in quibus ſint conſtitutæ.

affectionibus animi vehementioribus, vt ingenti triſtitia, anxietate, mœrore, dolore, cura & ſimilibus, vnde ſæpe ſyncope & interitus, vt Galenus docet de ſymptomatum cauſis, vel a corpore, vt reſpiratione prohibita, multitudine & craſſitie crudorum humorum exiguos meatus obſtruentium, vnde Syncope, aut ſi non obſtruant neque onerent, λειποψυχία oritur, vt Galenus docet 12. Methodi. Huc referri poſſunt tumor aliquis præter naturam in corde, vel pericardio, vt in diſſecto, cuius ex Galeno meminit Philotheus, tunica incluſa in ventriculo cordis plena humore putri male olente, vermes & ſimilia, de quibus dictum eſt ſuperiore capite, quæ aliquando obſtruunt, aliquando aura venenoſa ſpiritus inficiunt, & cor vellicant, ſicuti & humor e ventriculo, aut vtero, aut hepate, aut cerebro, aut etiam pulmone.

Philoth. com. in Aph. 41. li. 2. Aphor.

Obſeruaui idem cuidam accidiſſe anno 1549. quod Antipatro Medico. Huic enim mortuo inuentus abſceſſus in vena arterioſa. Sectioni mecum interfuit Nicolaus Lambert chirurgus. Motu autem e corde affatim & repente aliquando foras diſſipatur ſpiritus, & euaneſcit eodem modo, quo intro cogitur, vel ab effectu animi vehementiore, vt in gaudio, voluptate, ira, vigilia, riſu, vel cauſa in corpore contenta, vt inſigni euacuatione, purgatione per medicamenta, reſolutione ſpirituum concurrentium ad aliquam partem dolore affectam vehementi, aut eroſam, vt ad os ventriculi valde ſenſile, ſuppuratione, aut ruptione apoſtematis, vel tuberculi, ſiue introrſum facta, vt in ventriculum, ſiue extrorſum, vt in aqua in hydropicis educenda. Simul enim exhauritur ſpiritus, & vna cum ruptione euaneſcit. Quod Hippocrates multis locis ſignificat, vt Aphoriſ. 27. lib. 6. & 8. lib. 7. In partibus quoque exolutionem fieri, vt vacuatione ſanguinis ita & puris, 2. Epid. Memini vidiſſe

Galenus de eo Antipatr. ſub finem lib. 4. loc. affect.

ſyncope mortuos in huiuſmodi ruptione e liene. Diſſipatur etiam ſpiritus, pluribus motibus, tenuitate, raritate corporum ipſos continentium, tenui humore & calido, ſudore nimio. Atque hæ ſunt fere cauſæ, quibus læduntur ſpiritus, qui ſi ſuam affectionem communicét partibus ſolidis, ita vt incipiant reſolui, quod ſudore cognoſcitur erit Syncope valde periculoſa, imo verius mors ipſa. Neque enim fere moritur homo, niſi quadam ſyncopis ſpecie. Sin in ſpiritibus tantum ſit, nec facultas vitalis omnino diſſoluta. Lipothymia proprie dicitur, cuius terminus ſudor eſt. Ob id Galenus ſcribit 1. ad Glauconem Lipothymiam ſyncopis principium eſſe Solidarum autem partium temperamétum multis quoque modis labefactatur, ob defectum alimenti, conſumptionem proprii humidi, refrigerationem calidi innati, in longiſſimis morbis ex atrophia, in febribus acutis a colliquatione & ſimilibus. Hinc efficitur duo propria & perpetua eſſe ſymptomata in Syncope, frigus totius corporis a calore exoluto, & ſudorem diaphoreticum, ſiue ſyncopticum, a diſſolutione ſolidæ ſubſtantiæ. Eſt enim ſudor hic peſſimus, & vt cauſa, & vt ſignum. Cauſa, quia ſolidas partes ſpoliat humido, & virium ſubſtantiam diſſipat Signum quia imbecillitatem naturæ non amplius humores continentis indicat. Sed in Lipothymia tantum frigus apparet, ſic dicta, quod fit in inſtrumento animi, id eſt, ſpiritu In vtraque tamen ſenſus & motus priuatio eſt, & pulſus defectio. Cauſæ ex propriis ſignis cognoſcendæ, remedia vnicuique cauſæ accommodanda,

Confirmanda facultas vitalis, ſi ab intemperie, a tuberculo & ſimilibus difficilis curatio. In aſpera arteria dyſpnœam efficit, in tenuibus, ſpirituum alterationem. Iiſdem remediis, quibus aſthmatici, curantur. Filio Rogier procuratoris

Regii febricitanti in pulſu deficiente & intercedente animi deliquium accidit. Aſthmaticis remediis euaſit. In euacuatione nimia reficiendus æger, vino diluto(diluitur vero aqua frigida, vt frigore fluxum contineat, celeri motu fluxum reuocet)theriaca recenti, irrigatione aquæ frigidæ, ventriculi linimento, frictione partium ſuperiorum, excretio retinenda. In veneno, vomitus, theriaca, mithr. propria antidotus, pulueres cordiales conueniunt. In alicuius partis ſympatheia, topica, ſuffitus, vnctiones, cordis roboratio, partis affectæ curatio. In reſolutione ſpirituum, alimenta optimi ſucci facile & cito nutrientia humectantia. Diogenes Laertius ſcribit Democritum multos annos effluentem ſpiritum retinuiſſe medulla panis albi intincta vino optimo, vt Cretico, & conſperſa puluere menthæ appoſitaque ſtomacho, & naribus.

ANTON. VALETII EXERCIT. XXX.

Syncope maxime vitalem obſidet facul.

QVanquam ſyncope ex Galeno libr.12. Meth. virium eſt omnium lapſus, in eo tamen affectu vitalis præcipue, quæ fundamentum eſt cæterarum, afficitur. Hinc pulſus fere nullus, nulla pene reſpiratio ſenſus & motus abolitio, in ore pallor, extrema algida & madentia, denique ipſiſſima mortis imago. Cauſę ſunt ſummę, ob intemperiem, cordis imbecillitas, ſemper lethalis, ſpirituũ a quauis cauſa exolutio, vel ſubita eorundem & præfocans ad cor reuocatio, qualis hæmophonis, quibus ſanguis adimitur, ſępe euenit,

Syncopes cauſa.

qua-

qualitas aliqua maligna, aut halitus teter, tota natura infenſus, conſpurcatio ab aſſumpto veneno, aut a morſu animalis venenati, ab aere inſpirato ex fodina metallica, ex cadaueribus & leguminibus putribus & a ventriculi, vteri, aut alterius partis, in cuius conſenſum cortrahi poſſit, vitio.

Vocatus Medicus ad ægrum ſyncope prehenſum, omne ſuum ſtudium inprimis, ad ſymptoma referre debet, vt præſente acceſſione eum liberet. Proinde agnita cauſa, remedium ipſi contrarium inſtituet. Galenus in omni ſyncope vinum commendat, quod alioqui, vrgente febre, inflammatione, vel mentis alienatione, perniciofum. Eo tamen vti licebit intermiſſionis tempore, ſed pauco, & decocto bugloſſi, borrag. aut ſimili diluto. Odorata, vt lintea aqua roſacea, aceto & pauca caphura imbuta, naribus admota iuuabunt, talia enim ſpiritus prompte recreant. Aſperſio quoque frigidæ poros occludendo, & vim ſopitam antiperiſtaſi exſuſcitando confert. *Curatio ſyncopes.*

Recreato a paroxyſmo ægro, ad ſyncopes cauſa tollenda cogitatur. Si plenitudo ſuffocationem minitetur, phlebotome haud aliter prodeſt, quam ſi quis exiguo igni, qui præfocatur, lignum ſubtraxerit, vnde reuiuiſcat. Si frigida intemperies, aut calida in cauſa ſit, valebunt cardiaca capite ſuperiore enumerata.

Si ſump.um ſit ven.num, vomitus ſubinde repetetur, fortis iniicietur clyſter, alexiteria, quæ tota pugnent ſubſtantia, ſumentur, & applicabuntur, vt theriaca, mithrid. & id genus alia.

De Cholera. Cap. 31.

Cholera morbus eſt [a] *acutiſſimus, ſine febre fere, quæ vel vno die, vel altero, vel certe paucis* [b] *diebus hominem rapit, ſubſtantia corporu effuſa partim aſsiduis vomitionibus, partim iiſdem deiectionibus.*

Hippocrates choleræ ſiccæ meminit Commenta*rio 4. de ratione victus in acutis, cuius naturam & curationem ex eo loco intelliges. In humida vero animaduertendum inprimis eſt, vt ſi fieri poteſt,* [c] *vomitus componatur, & relinquatur motus, qui ad inteſtinum eſt, corrupta fere ac exitioſa materia quæ excernitur.* Itaque initio retinenda non eſt, *ſed tum primum, cum vires inde conſidere videntur. Itaque initio* [d] *aquæ tepidæ, aquæ hordei, aliquando etiam adiecto momento ſacchari, aut mellis, vbi frigida materia eſt, imperandus eſt potus ad ℥.6. Quod ſi æger borborygmis & flatibus ſollicitatur, cochleare medium ſeminis cumini poterit aquæ incoqui, Hac arte fluctuans materia, & ad vomitum incitata repurgatur, ex quo ſiſtendo vomitui intendendum eſt.*

℞. zulapii roſ. ℥.3. ſucci granatorum ℥. 1. ß. miſce, vtatur breuibus interuallis, duobus aut tri-

bus

[a] Eſt enim immoderata perturbatio vẽtriculi ſurſum ac deorſum per vomitum & ſeceſſum facta, a cauſa nomẽ habens, vt ait Galen lib. 2. Meth. Pars affecta eſt vẽtriculus, cui conſentiunt inteſtina.

[b] Id vero accidit vt plurimum ob vellicationem & eroſionem vtriuſq; orificii ventriculi, vnde contrarii duo motus ſequũtur naturæ maxime infenſi.

[c] Quare cura & manus cõtrahuntur, animaque deficit.

[d] Quibus cõcurrentibus mirũ non eſt, ſi ſubito quis moriatur.

bus cochlearibus. Conueniunt & ſyrupi, [a] *roſatus, myrtinus, de cydoniis, de granatis, & ſimiles in cauſa calida. Iidem quoque in cauſa frigida, ſed cō ſperſis pulueribus ſpicæ, cinamomi, nucis moſchatæ, & ſimilibus. Alioqui ſyrupus de mentha, de abſinthio, & ſimiles.*

Oportet autem aſſumi cochleari, breuibus interuallis, & ſine aquis. Largior enim potus hic non conuenit.

Laudatur remedium ab antiquis ex vini granatorum ℥. 2. ſucci menthæ depurati ℥. ß. & vtatur eum cochleari, vt prius dictum eſt. In cauſa frigida, [b] *vinum optimum, tenue, & odoriferum aliquando ſatis eſſe poteſt. Imperabis quoque, vt granatum integrum, acidum, dulcoratum cum ſacchare roſato odoretur. Aeger ſugat interim: eiuſdem quoque grana commanducet. Conſpergenda facies aqua frigida, aqua roſarum per ſe, vel in frigore, adiecto vini odoriferi momento, vel moſchi modico. Vtendum quoque iis, quæ exterius admouentur ſtomacho, qualia ſunt hæc.*

℞. ſantalorum rubro. roſ. ana ʒ. 2. galliæ moſchatæ ʒ ß caphuræ Gra. 6. Madeant in aqua roſ. ℥. 4 aceti ℥. 1. ß Panniculi in hac miſcella merſi & expreſſi, quantum fieri poteſt, frigidi toti ventriculo applicentur.

Poteſt inungi ſtomachus oleo roſato, de cydoniis, de ſpica, de abſinthio, vt res exigit. Quod ſi timetur nimia refrigeratio, miſcellæ ſupradictæ ſuccus menthæ, abſinthii, aliquid quoque cinnamomi

[a] His ſyrupi nō ſunt in aquis diſſoluendi, metu relaxationis ipſius ventriculi ab humiditate nimia. Eum enim adſtringere tum oportet.

[b] Si ſine febre fuerit affectus, quæ magna ea parte abeſt. Vinum vero generoſum vel merum aſſumatur, pro natura ægri, conſuetudine, tēpore, aere. Diluitur autē aqua aurata, argētata, chalybeata, vnde ſola vini potione multos præter ſpem euaſiſſe ſcribit Alex. Tral.

aut vini auſteri odoriferi commiſceri poteſt. [a] *Maſtichis ℥.2. aut 3. cum oui albumine, cum oleo cydoniorum, aut conuenienti diſſoluuntur. Inde fit emplaſtrum, quod extendi debet in aluta formata ad modum ſcuti. Cæterum quæ confirmant ventriculi robur ſumpta & admota, vt in vomitu & leienteria, veniunt vſurpanda.*

a Vulgo paratur ſcutum ex maſtiche & carne cydoniorum oleo conueniente exceptis. Quibus licebit aliquid cerati ſtomachici Galeni immiſcere.

Vulgi experientia eſt, eboris tabella admota ventri vomitus compeſci. Sed interim dum hæc fiunt, ſomnus & quies, quantum fieri poteſt, concilianda ſunt. Conſulendum viribus, partim odoribus, partim alimentis.

Perdiculas ergo, aut iuuenes pullos columbarum confixos baculis myrti, rubi, cinnamomi, vt res exigit, conſperſos interim, dum aſſantur, aqua roſ. vino granatorum, vino auſtero, odorifero, primum quidem calidos & plenos fumo naribus ægri admouebis. Ex eo tortiuo prælo ſuccum inde exprimes: expreſſam materiam naribus ægri admouebis: ſuccum ſorbendum exhibebis. [b] *Dabis gelatinam cum ſucco granatorum diſtillatam, qualem in ſputo ſang. Sunt qui bucellam panis aſſent, vino granatorum conſpergant, edant, dein vinum vtiliter ebibant. Eundem aſſatum panem vino immerſum, & caryophyllorum puluere aſperſum, aluum ſiſtere certo conſtat experimento.*

b Huc ſpectāt pulueres ex ſaccharo roſato & margaritis, manus Chriſti, conſeruæ roſar. cydon oxyacanthæ condita, &c.

Quod ſi nihil continet æger, prius data aqua tepida, cucurbitulam magnam affiges ventri, & interim dum ea cucurbitula fixa eſt, cibum exhibebis. Breuibus interuallis cucurbitulam figes & refiges,

& ita

& ita nutries, ex Galeno ſub finem lib. de paratu facilibus.

Conſenſus eſt veterum Medicorum, dropaciſmum impoſitum ventri ſingulare eſſe remedium aſſidue vomentibus. Parabis dropacem ex quatuor partibus picis & vna olei cydoniorum vna liquatis, deinde extenſis in aluta. Poſtremo medicamentum calidum ventri applicabis.

Laudantur vincula articulorum, frictiones mediocres, fotus ex oleo multo magis vbi conuulſio eſt, vel imminet. Fouetur ſpina muſculi conuulſi articuli. Cucurbitulæ quoque & ventri & ſcapulis affigi poſſunt. Quod ſi refrigerantur extrema, linteis calentibus inuoluenda ſunt.

Si ſpaſmus accidit, redeundum ad curationem ſpaſmi. Si vrget ſitis, ſemina cucumeris in aqua temperari debent, donec intumeant, tum cortex exterior detrahitur, quod eſt reliquum, aqua incoquitur, aqua refrigerata bibitur. Contra ſyncopen cum alüs remediis ſupradictis, tum bucella imbuta vino admota naribus, contenta ore vtendum eſt. Eraſiſtratus ex Chryſippo præceptore vinum aqua frigida dilutum cholera morbo affectis, tanquam extremum remedium, commendat, vt vel morti proximos refoueat. Idem probat Galenus libello de venæ ſectione aduerſus Eraſiſtrat.

Trochiſci Rhazæ.

℞. maſtic. boli arm. thuris ana ʒ.2.ß. carabe, cardamomi ℈.3. caphuræ, galliæ moſchatæ, caryo-

phyll ana Gra.5. cum ſucco granat fiant trochiſci pondere ℈ 4. Detur vnus, ſuperbibatur ℥. 1. ſucci granat, iulep granati ſyrup cydoniorum, aut ſimilis. Deorſum reptante materia choleram morbum committente, optimum erit naturæ opitulari, exhibito cathartico conuenienti, vt infuſo rheo & vehementius expreſſo, ſyrup. laxat. roſ. pall. ſyr. de cich. compoſ. cum rheo. Atque id quidem tutius imperabitur, cum materia naturam ad excretionem ſollicitat, nihil tamen effatu dignum vomitu, aut deiectione excludit. Clyſterum [a] *hic duplex eſt vſus. Initio reuocandis vomitionibus, & hi ſimplices eſſe debent, poſtea vero collabentibus viribus, qui & leuiter reprimant, & aſtringant.*

a Clyſteres ſæpe & ſæpe iterandi, vt motus omnis deorſum fiat. Initio qui morſum & acrimoniam humoris retundant, conuenient, vt ex lacte, ſaccharo, oleo violato & vitellis ouorum. Deinde fortiores paulo & vehementiores.

Eivsdem Hollerii scholia.

Hippocrates quarto de ratione victus in acutis, & Galenus in Comm. & Iſagoge, duplicis choleræ meminerunt, aridæ & humidæ. In vtraque perturbatio eſt ventriculi immodica infra, ſupraque. Differunt cauſa, & ſymptomate. Arida enim fit ex ſpiritu flatuoſo, acri, qui ſiue egeratur, ſiue retineatur, lancinat & mordicat partes ventris neruoſas. Venter inflatur, ſtrepitus fit, dolor in lateribus & lumbis, aluus nihil deiicit, ſed adſtringitur. Humida gignitur, vel ab alimentis, vel medicamentis. Alimenta in cauſſa ſunt, quę ſuccum crudum, flatuoſum, acrem procreant, ægre coquuntur, tarde permeant, vt inteſtina ſuilla infarcta ſanguine, cæpis, pipere, pinguedine, quibus nihil difficilius coquitur,

Choleræ morbi duæ ſpecies.

Choleræ aridæ effectrix cauſa.

Cholera humida vnde.

laſerpitii ſuccus, caſeus, ſuilla caro, bubula, caprina, ventres animalium infarcti In ſumma, quæcunque vel flatuoſum ſuccum generant, vel acrem, vel facile putreſcentem, vel humiditatem acrimoniæ junctam habent. Corrumpuntur enim facile, & acrimonia fluxiones irritant ex toto corpore, mordicantes orificia vaſorum, quæ ad ventrem pertinent, vnde vomitus & deiectio. Medicamenta ſunt, vt helleborus, apud Galen. Comm. in apho. 1. lib. 5. Aphor. Sed hoc nomine reliqua quoque violenta pharmaca intelligenda, vt Colocynthis, Scammonium. Ex his enim aliquando generatur conuulſio, aut immoderata purgatione, aut neruorum ſubſtantia reſiccata, aut demorſo ore ventriculi, neruis laborantibus per conſenſum, ab æruginoſa bile, vt in adoleſcente, cuius meminit Galenus, & in negotiatore quodam Rhemenſi, cui vomitu citato deſiit conuulſio. Aliquando vero cholera ſequitur. Mordentur enim, vt de alimentis dictum eſt, partes neruoſæ vi medicamenti, & acrimonia humoris attracti, a cuius etiam quantitate poteſt ventriculus comprimi, idque præſertim fit, cum humores non ſunt ad purgationem parati. Fit aliquando e toto corpore, aliquando ex quibuſdam partibus, vt hepate. Huic maxime proprium eſt ſymptoma, de quo Galenus agit comm. in eundem Aphor. Contractio, videlicet, in muſculis & pulpis tibiæ, quam vulgo, *Goutes crampes* nominant. Quod accidit viduæ defuncti Præſidis *de Longueil*, & Dominæ Diyuor. Morbus eſt peracutus, vt qui quarto ad ſummum die finiatur. Alia ſymptomata ſunt & ſigna, vomitus, deiectiones bilis frequentiſſimæ, deliquia animi, ſudores exigui, ſitis pulſus vermiculantes, ructus nidoroſi. Quibuſdam accidit certis interuallis, natura ſeſe exone-

rante, ſed ob impetum humoris bilioſi erumpentis, ſalubri humore ſimul cum vitioſo foras expulſo. Huiuſmodi homines Græcis χολερικοί, ἢ χολεριῶντες dicuntur, Plinio bilioſi.

Curatio perficitur ſublata cauſa, conuulſione, ſyncope, tremulo motu, ſingultu ſi adſint. Purgatione, ſi facile ſoluatur aluus, prouocatione vomitus, qui prohibetur iniecto clyſtere calido, vt prouocet, pingui, vt leniat. Hydrelæo calido partes corporis fouentur. Subducto ventre, & eo conuerſa materia, ſanitas. Dormiat, vt coquat. Vinum ſit tenue, ad penetrationem, vetus, maceratum, ad coctionem, modo a cruditate morbus ſit. Pauciſſimo vtatur cibo, lacte aſinino, vt purget & leniat. Neque ſimul deiectionem, & vomitum prouocare licet. Quæ enim in ventre continentur, ſubducenda, & vomitus prohibendus, Hipp. 4. Acut. Ventriculus roborandus admotis. Conueniunt adſtringentia, emplaſtra, ſacculi, linimenta, vnguenta, cerata, epithemata, ſed celerius agunt fotus. Cucurbitulæ inter vmbilicum & ſtomachum, purgatio, pilulæ, condita.

ANTON. VALETII EXERCIT. XXXI.

CVm pungens dolor atque erodens, tormina & nauſea quenquam inuadunt, hique adſunt aut proxime ſuccedunt, vomitus, & ventris per inferiora turbatio, choleræ morbi certa ſignificatio affertur. A cauſa nomen habet. Accidit enim vt plurimum a bile vellicationem & eroſionem vtriuſq; orificii ventriculi committente, vnde contrarii duo motus naturæ moleſtiſſimi conſequuntur.

Galen. lib. 2. Meth.

Vomitus

Vomitus, quia grauiſſimum naturæ negotium faceſſit, ſtatim in initio iuuandus, digito aut penna ori indita: vel hoc vomitorio.

Cholera morbi curatio.

℞. aq. decoctionis hord. & raphan. ℥. 3. olei comm. & hydromel. an. ℥. ß. f. vomitorium, tepide ſumatur.

Vel etiam deiectione materiæ in ventriculũ concepta vacuabitur, iis præſertim, quibus laborioſa vomitio. Purgatio vero ſit eiuſmodi, vt aluum non lubricet, qualis hæc.

℞. cortic. myrobal. citrin. & gran. berber. an. ℥. 2. ſeminis acetoſ. portul. ana ℨ. 1. f. decoct. ad doſin. In collatur. infund. rhei elect. ℨ. cum pauc. cinnam. In expreſſione diſſol. eiuſdem rhei puluerati, vſtulati ℨ. ß. zulapii roſacei. ℨ. 6. f. potio.

Clyſteres quoque ſæpe iterentur, vt motus omnis deorſum ducatur. Comparabuntur ex iis, quæ humorum acrimoniam retundant, vt ex lacte, oleo viol. ſacchar. vitell. ouor.

Robori autem ventriculi ſumptis & admotis proſpiciendum. Sumptis, ſi calida ſit cauſa, ſyr. roſ. limon. de acetoſ. citr. & ſimilib. qui per ſe exhibentur, nec in aquis diſſoluuntur, metu relaxationis ventriculi a nimia humiditate, quem adſtringere oportet. Admotis vt oleo cydon. roſ. myrt. vel litubus ex iiſdem oleis & pulueribus roſ. rub. ſantal. malicorii inſtitutis. Si frigida cauſa, ſyr. de mentha & conſimiles valebunt. Alexander Trallianus ſola vini potione multos præter ſpem

eu tiile ſcribit. Vinum generoſum ſit, merum, vel dilutum aqua aurata, argentata, vel chalybeata. Plura ad hunc affectum remedia ex capite de leienteria petenda.

De imbecillitate [a] ſtomachi. CAP. 32.

IMbecillitas ſtomachi frequens [b] conualeſcentibus magis etiam [c] ab imperfecta criſi, in quo reuocanda ſententia Hippocratis. Si a morbo cibum aſſumens quis, non corroboratur, largiori [d] alimento corpus uti ſignificatur. Quod ſi non aſſumenti cibum hoc accidat, ſcire oportet, [e] quod indiget euacuatione.

In conualeſcentibus ergo, quibus reddita eſt appetentia imbecillitas ventriculi non poteſt tantum conficere, quantum appetit. Modica itaque quantitate, ſed breuibus interuallis, cibis boni ſucci, & qui facile coquantur, reficiendi ſunt. In aliis, quibus appetentia non redditur, reliquiæ morbi in cauſa ſunt, quæ optime vel rhabarbaro, vel hiera picra ex decocto cicerum, aut abſinthii repurgantur.

In ſanis vero debilitas eſt, vel a ſola intemperie. Cuius indicia ſunt, calidæ quidem, æſtus in [f] medio corpore ſitus aſſidua & lingua arida, iactatio corporis, aliquando etiam extrema, vel frigida, vel temperata, nec pro ratione æſtus calentia, a cibo

nido

a Alui ſiue ventriculi, in coquendo & apperendo, quę duæ ſunt actiones ventriculi, coctio & appetitio.
b Morbo defunctis, collapſo habitu, alieno temperamento, & mutata ventriculi actione languida.
c Superſtite morbi materia, aut empyemate.
d Quod ſcilicet ſit infirmus ventriculus, & morbi diuturnitate collapſo habitu, abalienatoque tẽperamento neceſſitati corporis ſatisfacere nequeat.
e Ad excludendas morbi reliquias, quæ ſuctionis ſenſum impediunt.
f Vt æſtu viſcera incandeſcant. Nam vbi calor, ibi morbus.

nidoroſi ructus. Frigidæ vero frigoris ſenſus in parte infirma, nulla ſitis, [a] ſaliuatio aliquando multa ructus acidi. Alia ex arte Medica Galeni require. Cauſa quoque nonnunquam materia eſt, eaque vel [b] quantitate peccat, vel qualitate. Rurſus vel corpori ſtomachi vel ventriculi imbibita eſt, vel in capacitate fluitat.

Intemperies quoque aliquando complicantur, quarum omnium ſigna colliges ex arte medica.

Intemperies contrariis, calida quidem frigidis, vtpotu frigidæ, frictione articulorum, cerato Galeni, cuius hæc eſt deſcriptio.

℞ ceræ lotæ in aqua roſarum ℥. ß. olei roſacei in aqua roſarum ſimiliter loti ℥. 2. liquefiant in vaſe duplici. Quod quum fuerit refrigeratum, diu malaxetur cum aqua frigidiſſima, vel ſucco plantaginis.

Imperanda ratio vitæ, quæ refrigeret. Et [c] contra æſtum ac ſitim his vtimur.

℞. ſem. cucumeris in aqua macerati, & excorticati ℥. ß. tragacanth. diſſolut. in oui albumine ℥. 2. liquefiant in vaſe duplici cum eodem oui albumine fiant hypoglottia, id eſt, pilulæ, quæ teneantur ſub lingua.

Quod ſi ſyrupis vtimur, iis omnino abſtinendum eſt, qui [d] acetum recipiunt, niſi humiditas coniuncta ſit.

In frigida volatilium carnes confixæ cinnamo-

x 2

a Ex humoris in ventriculo fluctuantis copia, per cõtinuitatem interioris tunicæ ad os.

b Ea vel localem habet in aluo generationem, vel aliũde affluit.

c Ex lib. 10. Therap. methodi.

d Sumptis & admotis, vt conſer. violarum, roſar. borrag. iulep. roſato, ſyrupo malor. punicorum, admotis item vẽtriculo, vt hapſo linimẽto, epithemate ex aqua roſarum & bugloſ. Hapſus vero cydoniorum oleo imbuatur.

e Cuiuſmodi eſt ſyrup. acetatus. Et tamen oxyſacchari loco præſcribi poteſt, ob ſuccum mali punici.

mo aut lardo conſperſo puluere cinnamomi, & ita [a] aſſatæ. Alimenta omnino calida, vinum odoriferum, aut etiam colatum cum ſaccharo, cinnamomo, granis paradiſi, modico zinziberis, & ſimilibus. [b]

Fotus e [c] ſacculo molliſsimis plumis anſeris pleno, & aliis quæ poſtea de ſiccitate in hectica febre dicentur.

Humiditas, ſi fluitat, vomitu elicienda eſt. Vbi imbibita eſt, & qualitate peccat, pharmaco repurganda eſt. Si tantum quantitate peccat, & præter modum ſtomachum ac ventriculum remollit, adſtringentibus medicamentis, admixta aromatum parte ad reſiccandum, vtendum erit. Si craſſus & viſcidus humor eſt, incidendus oxymelite, aut aliis eiuſmodi, tum pharmaco deiiciendus eſt. Materia eorum, quæ infirmum ſtomachum e frigore confirmant, cinnamomum cortex citri, caryophyllum, maſtix, lignum aloes, zinziber, & chebuli conditi, macis, mentha, abſinthium, galanga, ſchœnanthum, caruum, ami, flores anthos, vinum romaticum, nux moſchata, piper, aromaticum roſatum, diagalanga, diacuminum, diatrium pipereum, diacydonium cum aromatibus, theriaca, mithridatium, ſyrupus de mentha, de corticibus citri, mel anthoſatum, oleum nardinum, de ſpica, de mentha, in quo aromata calida coxerint, vt piper, cinnamomum.

Frigida. Coralli ſantali, ambra citrina, coriandrum præparatum, ebur, cornu cerui, & vnicornis,

a Vt condimento ex pulueribus caryophyllorũ, nucis moſchatæ & cinamomi cum ſapa.

b Aut fiunt cõdita, opiata e nuce moſchata, myrobalanis conditis, cortic. citr. cond. flore aure ng. cond.

c Fiunt ſacculi ex radice cyperi cal. arom. ſchœnantho, caryophyl. abſinthio Roman. menth. orig. chamæmelo roſis. Coquũtur in æquis partib. aquæ & vini rubri, decocto madefacta ſpõgia admouetur ſtomacho. A fotu autem illinatur oleis abſinth. menth. & nux moſchatæ.

cydonium, pyra adſtringetia, roſæ, darhod. Abbat. trochiſci de ſpodio cum ſemine acetoſæ, myrrha, acetoſa, diacydonion ſine ſpeciebus, ſcoria ferri, limatura chalybis ceratum ſantal. vnguētum roſatum, oleum roſarum, & de cydoniis, ſyrup. roſar. & de cydoniis, aliaque eiuſmodi. quorum pars in controuerſiam temperamenti venire poteſt. Cæterum calidam temperiem corrigere poſſunt. Horum enim omnium vſus, vel quia inde puluiſculi & electaria potiones quoq; confici poſſunt, aut topica, quæ exterius applicentur. Vrgente ſitis ardore ſemina portulacæ, cucumeris, cucurbitæ, acetoſæ & ſimilia, trita & excepta muccagine tragacanthæ proderunt. Itē glycyrrhiza recens. Per omnia tamen videndum eſt, ne adſtringamus nimium, ex quo ſiccitas immodica contrahitur, ne nimium humectemus. Hinc enim virtus harum partium diſſoluitur. Neque nimium refrigerandum, vnde extingatur calor.

Tepidis vtendum non eſt, ſed vel frigidis, vel calidis, quod tempore virtus ſtomachi relaxetur.

Remedia externa anteriore parte ad ſterni initium ſub pectore aptanda ſunt, quanquam & poſteriore parte ad duodecimam vertebram probato remedio applicari poſſunt. Vtraque parte poſita magis iuuabunt. Sed oportet ea quæ poſterius ponuntur, habere aliquid tenuium partium quo per difficiliorem viam penetrare poſſint. Humidiori ventriculo conuenit. ℞. ambræ citr. maſtichis, iridis an. ʒ. 3. roſ. ſiccarum ʒ. 1. ß. fiat pul. detur ℥. cum magno cochleari ſucci granatorum, vel ſero lactis.

Quod ſi frigiditas adiuncta eſt, addes cinnamomi, ſchœnanthi, maceris ana ℈.1. Quinetiam humidiori ventriculo conuenientiſſimum iſtud eſt remedium. ℞. aquæ vitæ ℔. 2. aquæ roſar. ℔ 1. cinnamomi ℥. 1. miſce omnia. Deinde bis aut ter cola per manicam Hippocr. poſt infuſionem horarum. Capiat bis in hebdomade cochleare vnum hieme, æſtate ſemel. Humiditatem quoque reſiccant fere omnia in frigidis numerata, & vino incocta, quod adſtringat.

Ad idem paratur racematum vinum, in quo macerantur caryophylla, abſinthium Romanum, *&c. Vt ſi feruente muſto noduli vel ſacculi pendeant e caryophyll. zinzibere, menth. abſinth.*

Sed vbi frigiditas coniuncta eſt, aromata commiſcenda. Ad frigidam diſpoſitionem.

℞. corticis rad. fœniculi ʒ. 2 coquantur in vini optimi ℥. 4 ad dimidias. Quod ſi maior refrigeratio eſt, coletur vinum per manicam Hippocratis *cum ʒ. 1. cinnamomi.*

Inſtituuntur quoque trochiſci, qui infirmitati ſtomachi a frigida cauſa mirifice medentur. ℞. roſ. rub. ʒ. 3. ligni aloes, ſpicæ, maſtich. ſchœnanth. mac. cinnamomi, abſinth. an ʒ. 1. Ex vino veteri fiant trochiſci. Diatrium pipereum, *diacydonium* Galeni *cum aromatibus conueniunt. Exhiberi vero ſolent electaria, lozengiæ, ſyrup horas duas ante cibum, primum quidem lozengiæ, deinde ſyrupi.*

Quod ſi flatus adſunt, galanga, grana paradyſi, cu-

ſi, cuminum, libiſticum, caruum, baccæ lauri, iuniperi, & ſimilia vino odorifero incoquenda ſunt in pul. redacta, macere & cinnamomo adiectis incorporetur melle anthoſato. Theriaca & mithridatico hic vtendum eſt.

Calorem refouent catuli, cati, caniculæ, pulli, pullæ, manus admota ventri, raſura dibaphi, quæ plurimum conuenit, vbi etiam frigiditas eſt, goſſipium, ſacculus e molliſſima pluma anſeris, pelis leporis. Goſſipium in vino odorifero, decoctione menthæ immerſum, expreſſum, ſiccatum, & ita impoſitum. Ceratum ſtomachicum Galeni, vel hoc.

℞. ol. de ſpica ℥. 4. ceræ ℥. 1. maſtichis ℥. ß. liqueſiant in vaſe duplici. Deinde adde cyperi, macis, cinnamomi ana ʒ. 1. commiſce diligenter. & raſura dibaphi excipe, quantum ſatis eſt, calidumque appone.

Vel, ℞. maſtich. cerati ſtomachici Galeni, æquales partes, cum oleo abſinthii aut de mentha f. emplaſtrum ventriculo apponendum.

℞. dialthææ ℥. 1. maſtichis diſſol. in oleo de ſpica ℥. ß. croci ʒ. ß. miſce, extendatur in aluta pro ſtomacho. Hoc & dolorem lenit, & ſtomachum roborat.

Maſtichis grana præmanſa & deglutita. Ceratum ſtomachicum Galeni. Concalfacto vero ſtomacho vtendum eſt cerati ſantalini ℥. 2. malaxatis cum oleo de cydoniis, roſarum, deinde extenſis in aluta. Iulepus roſatus, vinum granatorum, ſyrupus

aceto ſus ſimplex, & ſimiles ſyrupi. Quod ſi humiditas calori coniuncta eſt, aut aliquis humor bilioſus, vel in ventre collectus, vel aliunde inuectus, abſinthio, hiera picra, rhabarbaro, caßia, & ſimilibus hac ratione vtendum eſt.

Abſinthii decoctum bilioſa deterget & ſubducit, ſi quidem altius non fuerint imbibita, & hoc magis melicratum ex abſinthio, aut decoctum abſinthii cum octaua parte mellis roſati dulcoratum. Infeſtißimum vero abſinthium, & quæ adſtringunt, quibus pituita ventriculo inhæſit. Tum enim prius incidi & tenuari materia poſtulabit. Hieræ picræ, & rhabarbari vſus eſt, vbi imbibitus humor eſt bilioſus tunicis ventriculi. Vtriuſque ʒ.1. aut ℈. 4. ex decocto abſinthii, cicerum rubrorum, ſero lactis, aqua endiuiæ ſatis eſſe poſſunt. Alioqui ʒ. 1. caßiæ, aut catholicum imperandum eſt. Sed ab his roborandus erit ſtomachus, nec enim, vt hiera & rhabarbarum, confirmare poſſunt. Ventriculum roborabunt oleum maſtichinum & ſtyracinum deſcriptione Nicolai, in quibus hapſus lanæ purpuræ intinctæ ſtomacho apponitur. Similiter olea nardinum & moſchatum, coſtinum, e benzoino, vſurpari poterunt.

Vinum abſinthites deſcriptum a Dioſcoride deterget, roborat, appetentiam reddit. Quod ſi deeſt, molliores abſinthii cauliculos recentes leuiter conquaſſabis, vino odoro, auſteriuſculo macerabis, & leuiter feruefacies, vel ſicces eoſdem cauliculos vino infriabis.

Id vinum maxime facere ad ſubuerſionem ſtomachi Arriæ celebris feminæ hiſtoria a Galeno cap.3.lib.de Theriaca ad Piſonem deſcripta ampliſſime confirmat. Hæc non apparebat, non continebat, vtpote ſtomachi affecta diſſolutione, atque adeo in atrophiæ periculum incurrebat. At vbi medici Galeni conſilio, vinum ex abſinthio confectũ propinarunt, illico appetentia eſt reſtituta, & ventriculus confirmatus.

In imbecillitate ſtomachi plurimus olim vſus medicamenti a cotoneis. Syrupus acetoſus e cotoneis ſic fit. ℞. ſucci cotoneorum per reſidentiam depuratorum, ſacchari ana ℔. 1. aceti ℥. 3. coque ad ſpiſsitudinem. Conuenit calfacto ſtomacho, & inde infirmato. Poteris tamen imminuere modum ſacchari, vt erit auctus calor, aceti, vt erit ſenſus ſtomachi.

Miua Rhazæ.

℞. ſucci cydoniorum maturorum per reſidentiam depurati ℔ 1. ſacchari ℔. ß. vini veteris ℔ ß. coquantur, & deſpumentur. Tum

℞. zinziberis, ſpicæ, cinnamomi, caryophyl. an. ʒ.2. maſtichis ℈. 4. Omnia pulueriſata nodulo includantur, et in prædicta miua calida macerentur, deinde refrigeſcant, et nodulus exprimatur.

Græcorum.

℞ ſucci cydoniorum, mellis optimi ana ℔ 1 aceti acris ℔. ß aut non ita acris ℥. 9 zinziberis ʒ. 5 piperis albi ʒ. 2. Succus cum aceto et melle modi

ce coquatur, deſpumetur, tum inde pulueres, & coque ad craſsitudinem.

Moderatis *omnibus oris ventriculi affectionib. præterquam quæ ex æſtu vehementi oriuntur, proxima duo medicamenta conueniunt. Aliud.*

℞. carnis cydoniorum, mellis ana ℔. 1. aceti albi ℔. 1. ſimul bulliant, & agitentur, tum adiice piperis ℥.1. zinziberis tantundem, petroſelini Ma-*cedonici ℈.8 hæc magis adſtringit. Ventri calida, intemperie affecto, aut bilioſo, piper & zinziber ſubſtrahuntur. Ventri temperato tantum dimidiũ piperis & zinziberis ſubſtrahitur. Aliquando minæ aromaticæ ℥.1. theriacæ aut mithridatii ʒ.1. cõmiſcetur* Daturq; *hæc miſcella ex vino odorifero.* Quod *ſi etiam dolor coniunctus eſt, in primis phlebotomia ex interna brachii conuenit* Perſeuerante *malo ex vtraque baſilica, & hoc magis ſi grauis dolor eſt, ſi repentinus, ſi difficilis ructus, & ſpiritus, ſi febris eſt. ſi dolor in dorſum & ſcapulas extenditur, ſanguis detrahendus.*

Hiſtoria eſt quinto Epidemion, de muliere quadam, quæ in vehementiſsimo dolore ſtomachi, nullis aliis adiuta remediis, ſanata eſt ducto ex vtraq; manu ſanguine.

Poſtea vero leniendus dolor eſt, & ſi quidem venter æſtuat, cucumeris ſemen, & hordei in aqua frigidiſsima macerari debet & decorticari, cum adiecta parte glycyrrhizæ raſæ & recentis coquatur, aqua deſpumetur. Refrigerata *vero, vel niue, vel aliis modis ſupra dictis propinetur. Veſica ea aqua,*

vel

vel alioqui frigida, ex dimidio plena ſæpius admoueatur.

Quod ſi materia aliqua concepta ventriculo dolorem facit, ea, vt prius, commode repurganda eſt.

Cucurbitulæ vmbilico aut ad latera vmbilici affigendæ ſunt. Dextrum quidem, ſi ab hepate, ſiniſtrum, ſi a liene in ventrem fluxio eſt. Suntque omnino tria genera eorum, quæ dolorem leniunt. Primum, quod reſcindit cauſam, vt pharmacum, & medicamentum, quod intemperiem corrigit. Secundum vero eorum, quæ reuera anodyna ſunt, qualia ſunt chamæmel. melilotum, anethum, flores roſmarini, croci, roſarum, violarum, quibus aliquid menthæ, abſinthii, & eorum, quæ ſtomachum roborant, adiiciendum eſt. Similiter & furfures, milium, ſal, dolorem leniunt, ſed frigi debent, & ſacculo includi. Aliud

℞ furfurum M. 1 milii conquaſſati P. 2. ſalis ℥. 1. frigantur in ſartagine: deinde includantur: perfumetur ſacculus vino diluto aqua roſacea, & effuſo in laterem candentem. Aliud.

℞. florum anthos, roſarum, violarum, chamæmeli, anethi, meliloti ana P. 1. ſummitat. abſinthii P. ß. Fiant ſacculi, perfumentur, vt prius, & applicentur calidi. Alioqui,

℞ menthæ, abſinthii ana P. 2. chamæmeli. florum anthos an. P. 1. calami aromatici, ſchœnanthi, maſtichis an. ℥. 1. Fiat decoctio in vino odorifero. In decoctione goſſipium, aut raſura ſcarlatæ im-

mergatur, exprimatur, & identidem calida applicentur. Materia quoque expreſſa ventriculo toti applicetur. Sed videndum, ne refrigeſcat, ſtatimque oleo conuenienti vngere oportebit.

Vbi ſupradictis remediis non concedit dolor, narcoticis vtendum eſt. Primum quidem leuioribus, quales ſunt ſyrupi roſarum, papaueris, myrti, ſyr. violatus, de nenuphare cum ℈. 1. Philonii.

℞ ſyru. roſ. & de abſinthio ana ℥. 1. ß. opii Gr. 1. bulliant vna leui ebullitione, deinde cum ℥. 3. iuris pulli detur in potu.

℞. philonii in cauſa frigida, in calida vero, requiei deſcriptione Nicolai, vnius ʒ. ß. in vino tenui odorifero.

℞ pilul. de cynogloſſo ℈. 1. diſſol. in ſyr. roſati, & de papauere ana ℥. ß.

Trochiſci Stellæ ℞. ſpicæ, maſtichis, cinnamomi ſchœnanthi, caſtorei, myrrhæ, olibani, piperis, aloes, abſinthii, ſem. hyoſcyami albi, & mandragoræ, opii ana partes æquales, vt ʒ. ß. Fiant trochiſci cum vino dulci pondere ʒ. 2. Detur vnus cum vino odorifero.

Albucaſis non reuelandum remedium.

℞. opii ℥. 1. cum alliorum capitibus duobus. Conquaſſentur, fiat diſtillatio in alembico, eius aquæ modicum bibatur. Eadem arte poteris opium commiſcere rebus ſtomachicis ſupra enumeratis, & inde aquam elicere. Alia narcotica ſuperius deſcripta remedia quoque plurima ex 8. lib. de compoſitione medicamentorum κατὰ τόπους.

Quod

Quodſi vlcus affuerit quod ex ſignis in ſcholiis dicendis intelliges, ita moderanda ſunt omnia.

Medicata edulia purgantia ſint, vt lac amygdalarum dulcium cum ſaccharo multo, hydromeli, ſyrup. roſatus, conſerua roſarum.

Vbi purgatum fuerit vlcus, acribus omnibus, acerbis, acidis, ſalſis, abſtinendum, mitigantibus vtendum quæ & detergeant, & glutinent. Qualia lac calidum, hordeata ſaccharo roſato condita. Sed & in gula paulatim deglutienda, & iis lentor quidam inſit oportet. Itaque oua ſorbilia optimam materiam præſtant, qua ſaccharum, maſtyche farina hordei toſti, fœnugræci, limaces, cochleæ, balauſtia, malicor. mucago tragacanth. gummi Arabicum excipi poſſunt. Sed de his fuſius in noſtra ad 8. Galeni librum de compoſitione medicamentorum κατὰ τόπους perioche diximus.

EIVSDEM HOLLERII SCHOLIA.

Ventriculi affectus ſunt fere innumeri.

Affectus ventriculi in œſophago, ſtomacho, ſiue orificio, fundo, tunicis, pyloro infiniti propε repetiuntur, tanto periculoſiores, quanto coctio & diſtributio cibi magis neceſſaria eſt vniuerſo corpori. Quales ſunt, intemperies omnis generis, tumores præter naturam, obſtructiones, defluxiones, excrementa illic collecta, vel nata, vel aliunde immiſſa, cibus intempeſtiuus. nimius, vitioſus, deiecta appetentia, nauſea, vomitus, humores in tunicis infarcti, aut in fundo fluitantes inflammatio, inflatio, dolor, exulceratio a cauſa interna, vt humore acri, pharmaco, cibo, oſſe acuto, præcedente abſceſſu, eroſio, fames canina, immoderata ſitis, & ſimiles, quorum

ſigna, cauſas, remedia explicare maioris eſt operis. Multa ex Galeno colligi poſſunt 3. & 6. de morb. & ſympt. 5. de Locis affectis, 6. de ſanitate tuenda. 7 Methodi. Signa ex Microtegni. Octauo ιο κατὰ τόπους ita deſcribit ſtomachicos contra Andromachum, qui ſtomachicas confectiones ſine diſcrimine ſcripſerat prodeſſe ſtomachicis. Quod & vulgo hodie etiam Empirici faciunt.

Stomachici qui vulgo dicantur.

Plerique (inquit) vulgo homines eos, qui appetentiam perdiderũt, ita vocant, & quibus poſt acceptum cibum, ventris os grauatur atque opprimitur, & quandam ægre tolerabilem anxietatem habet. Appellant eodem modo etiam illos, quibus nauſea contingit, & maxime ſi ad vomitum impellat, & adhuc magis, ſi cibi corrumpantur, quandoque nidoroſi facti, quandoque etiam aliam vitiatam qualitatem adepti. Et pręhis omnibus adhuc magis illos ſtomachicos nominant, quibus ructus eiuſmodi cum moleſtia quadam & anxietate ac ſubuerſione contingunt, ſæpe cum nondum cibum acceperunt. Quinetiam ſi per plurimum tempus cibi in ore ventris morentur grauantes, & vix deſcendentes, hos itidem ſtomachicos appellant. Alios item appetitum caninum appellatum habentes, vt & plurima edant, & maxime grauati paulo poſt reuomant, ſimiliter vocant. Alios rurſus qui fortiter exoluuntur, vbi diutius inediam pertulerint, & ſi non citius cibum accipiãt, in ore ventris morſus percipiunt, eodem modo ſtomachicos vocant. Hactenus Galenus. κοιλιακοὶ autẽ ſunt, qui cibum non continent. Ante cibum, ab humore confluente, poſt cibum, ab imbecillitate, vtroque tempore, ab vtraque cauſa dolor commouetur. Nonnunquam a cibo ceſſat, quia cibus naturam colligit, temperat, calfacit. Vlcus

κοιλιακοὶ qui appellantur.

eſſe coniiciendum ex dolore, ardore, deglutito ſynapi, & ſimilibus rebus calidioribus, aut frigidioribus, pure apparente in vomitu, vel deiectione. Vlceris ventriculi cauſa duplex, interna, externa. Externa, vulnus, quod ſi magnum, eſt incurabile, vt in Viuario Aureliano, & id conſtat ex Aphoriſmo 18. libri 6. Externa quoque cauſa eſt venenoſum pharmacum, os acutum acus. At interna, eſt humoris acris confluxio. Non ciendus vomitus, ne inde vlcus laceretur, & materia aliunde trahatur. Eodem modo neque ſternutatio neque tuſſis. Ab humore acuto lingua infecta, ſapor redit in os, & in vomitu, ſeceſſuque, cum ardore, calore, ſiti, anguſtia. Si in orificio ventriculi, grauiora ſymptomata, frigiditas extremorum, ſyncope, dolor grauior, &c. Ex varietate cauſarum indicationes curationis ſumendæ. *Galen. lib. 5. Meth.*

Si a morbo cibum.] Conualeſcentes a morbo aliquando multum appetunt, ob extenuationem membrorum, non ſolum ab inanitione ſpiritus & humoris, balneo, profluuiis, ſudoribus, inſenſibili perſpiratione, colliquatione, & ſimilibus, ſed etiam a ieiunio, inopia alimenti, calore languescente, vt flamma, quæ in ellychnio inſita ab oleo & aere fomitem & pabulum ſumit. Aliquando vero appetentiam habent deiectam ob vitioſos humores relictos. Vtrique ſæpe, niſi accurate tractentur, in recidiuam incidunt. Priores quidem, quia cum extenuata membra multum appetant, non tamen ſumpta conficere poteſt imbecillus calor. Conſtat enim hiſtoria multorum, qui a longa inedia ſeſe repleant, inde ſuffocari. Poſteriores vero, quia reliquias morbi tandem natura ſtimulata aggredi cogitur. Quanto enim plus nutriuntur, tanto magis læduntur, donec acceſcente malo morbus repetat. Hi igitur curantur vacuatione, vt docet Galenus libello

de ſanguinis miſſione contra Eraſiſt. & Hippocrates lib. 6. Epid. Illis vero remedio ſunt, rerum non naturalium commoderatio, labor, cibus, potus, ſomnus, venus, omnia mediocria, deinde longo tempore ſubſtantiæ reparatio per alimenta pauca, bene nutrientia, facilia coctu, ſæpius exhibita. Nam pauca non ſufficiunt, nimia non coquuntur.

ANTO. VALETII EXERCIT. XXXII.

Gal. cap. 1. lib. de diff. ſympt.

Gal. lib. 3. de cauſ ſympt.

VEntriculi imbecillitas facultatis eſt cōcoctricis error, quo vel ἀπεψία, alterationis priuatio, vel βραδυπεψία, coctionis imminutio, ſeu tarditas, vel denique δυσπεψία, & deprauata coctio infertur. Cauſæ ſunt intemperies, frigida, calida, humida vel ſicca, quarum notæ ex Galeno libr. 7. Method. ſcite ab Hollerio repetuntur, vel præter naturam tumor, phlegmone, eryſipelas, abſceſſus, aut denique externæ rei alicuius vitium, vt cibi & potus immodica copia, noxia qualitas, intempeſtiuus vſus, præpoſterus ordo, excrementorum corruptela, breuitas ſomni.

Imbecillitatis ventriculi a cauſ. frigida curatio.

Nuda intemperies raro huic affectui cauſa eſt, ſed ſæpius coniunctam habet materiam frigida quidem pituitam, vel ex cibis collectam, vel a capite, viciniſque partibus tranſmiſſam, vel crudam humorum colluuiem ab antecedente morbo acuto, aut chronico relictam, calida vero bilem. In frigida itaque purgabitur ex hierę picrę ʒ.3. vel ℥.ß. cū vino

albo

albo diſſolut. Hieræ vſum ſi oſculorum venarum apertionis metus, vel vteri geſtatio, aut hæmorrhoides dehortentur, pilulæ præſcribentur.

℞ pilul. de hiera & agar. an. ʒ. ß. cum ſyrup. de mentha, vel abſinth f. pil. mol.

Conferent quoque pilulæ ante cibum ad ℈ 2. datæ. Ad iterandam purgationem parabitur humor ſyrupis conuenientibus, & interea robori ventriculi ſumptis & admotis proſpicietur. Sumuntur electaria, opiatæ, vel condita.

℞. zinziberis cond. ligni aloes an. ʒ. 1. puluer. electar. aromatic. roſ. & diarhod. Abbat. ana ʒ. ß. cum ſaccharo in aqua abſinth. diſſoluto f. electa per lozeng. pond. ʒ. 2. Sumat vnam hora 1. ante paſtum, a qua licebit vini optimi modicum ſuperbibere. Per ſe ſatis ſunt interdum, zinziber conditum, cortex citri ſicc. myrobal. conditæ. Vel. ℞. conſeruæ, meliſſophylli, bugloſſ. borra & roſ. an. ʒ. 2. conſer. anth. ʒ. 1. cortic. cit. cond. ℈. 4. confect alkermes ʒ. 1. puluer. electar. lætificantis Gal. & de gemmis ana ʒ. ß. raſuræ ebor. corn ceru. ana ℈. 2. cum ſyr. de abſinth. f. opiata, cap. mane inſtar glandis.

Topica erunt, fomenta, linimenta, ſcuta.

℞ piper. & calam. aromatic. ana ℥. ß, ſantalor. omnium ligni aloes ana ʒ. 1 abſinth. vtriuſque, menth. maioran. roſ. rub. ana p. 1. f. decoctio addendo quartam partem vini albi, pro fotu regionis ventriculi cum ſpongia per horam ante cibum.

Poſt fotum ſiccatus locus linitur oleis maſtichino, menthaceo, moſchato, quæ effica-

ſiora erunt, ſi arte Chymica ſint extracta. Superponitur goſſipium moſchatum. Vel.

℞. maioranæ, abſinth. Rom. roſ. rub. flor. roſmarini, calam. arom. ana ℥. 3. cinnam. caryophyl. nuc. moſchat. mac. galang. an. ℥. ß. ligni aloes, cyper. ſchœnanth. an. ℈. 4. maſtich ℥. 1. f. puluis pro ſcuto, interſuto ac farcto goſſipio moſchato, & ventriculo applicando.

Faciunt hæc eadem remedia ad fluctuationem, inflationem, & id genus alias ventriculi affectiones. Cum autem calida fuerit ventriculi imbecillitatis cauſa, purgatio catharticis bilem ducentibus perficietur, vt rhei diluto, electario de ſucco roſ. aut catapotiis aureis, de rhab. de aloe. A purgatione dabitur tabella vna electarii refrigerantis, vt diamargarit. frig. vel diatragacanth. Temperabitur humor ſyrup. refrigerantib. acetoſo. viol. roſ. granator. de limonib cum aquis eadem præditis facultate. Litus ſint ex oleis myrtill. roſ. viol. lotis in aceto.

Cæterum ſymptomata, quæ ventriculi ſequuntur imbecillitatem, vt vomitus, ſingultus, curabuntur ſupradictis & proxime dicẽdis remediis. Fluor alui ſi adſit, pane toſto in vino auſtero macerato, & ventriculo applicito, vel emplaſtro ex ℥. 2. cydoniati cum oleo myrtil. aut cydon. emollito, & maſtich. puluerat. ℥. 1. ſinapiſato cohibendus.

De

De ſingultu. CAP. 33.

SIngultus[a] conuulſio quædam eſt, & prauus motus oris ventriculi, vel ipſius etiam ventriculi[b] vi retentrice officium negligente, & robuſtiore expultrice.

Singultus cauſæ inanitio & repletio. Qui ab inanitione fere lethalis eſt, ſequiturque inſignes euacuationes, vt ſanguinis e vulnere, e locis muliebribus, aut aliunde. Sequitur dyſenterias, diarrhœas, & cætera eiuſmodi. Ardores quoque & graues inflammationes viſcerum, de quo priuſquam præſagium inſtituas, vide num ſit a repletione. Minus enim periculoſus eſt, ſæpeque cum multa per ventrem euacuantur, ſingultus a repletione eſt, quia pars materiæ, quæ a reliquo corpore confluit in ventrem, tunicis ventriculi imbibitur.

Singultu concluduntur non ſolum quæ in corpore ventriculi, ſed etiam quæ ſtomachi & œſophagi, continentur. Sunt qui ad inanitionem adiungant cauſam ſingultus, perfrictionem oris ventriculi, de quo 8. de compoſitione medicamentorum particularium, & Apho. 13. & 39. lib. 6.

In[c] inanitione, etiamſi deſperata res eſt, iuuandus tamen æger[d] deſtillatis collatitiis, iuſculis & expreſſionibus, cibis humectantibus, inunctio-

a Deprauatus ventriculi motus & cōtra naturam, qui conuulſionis modo fit, cum tamē conuulſio nō ſit. Conuulſio enim tantum cadit in parteis, quæ mouentur, & omnis conuulſio ſymptoma eſt cauſæ morbificæ: ſingultus autem & ſternutatio non item.

b Galen. lib. 8. de compoſ. pharmac. local.

c Vti in conuulſione ab inanitione, ab exhauſto humido primigenio.

d Hæc diſtillata reſtauratiua conficiuntur ex conſeruis bugloſſ. viol. borrag. nenupharis aquis, ſcabioſæ, bugloſſ. endiuiæ. Hæc omnia in alembico reponuntur ſimul cum ſeminibus frigidis, cardiacis, cum decocto capi, carnibus perdicum, mica panis albiſſimi. Stillat humor cui miſceri poteſt ſaccharum & cinnamo. tenuiſſime pulueratum, exhibetur ægro.

ne dorſi & ventriculi ex oleo violarum, [a] hydrelæo quoque.

Ex aqua & olei partibus æqualibus adhibendus eſt fotus.

Si perfrixit, calfaciendum eſt per ea, quæ non tam adſtringant, quam rarefaciant. In perfrictione enim ſtomachus neruoſum corpus, condenſatus eſt, ideoque non tranſpirat, ex quo repletio fit, a qua ſingultus. Vino itaque odorifero cum tantillo cinnamomi & galangæ occurrendum eſt malo.

Stomachus & ſpina oleo de caſtoreo, de piperibus inungenda ſunt, aut inde cerata conficienda, perpetuo ſeruata ratione, ne adſtringamus, donec acquieuerit ſingultus.

Vbi flatuum [b] multitudo, iiſdem fere remediis ſedatur, vino quoque, in quo ruta, roſmarinus, ſemen dauci, cumini, carui, cubebæ, baccæ lauri, aut iuniperi, galanga, lybiſticum, [c] & alia eiuſmodi coxerint. Aut eadem cum vino odorifero maluatico, aut ſimili colabimus per manicam Hippocratis. [d] Aqua vitæ cum tantillo cinnamomi, anethum quoque quadam proprietate, vt volunt, ſingultum ſedat. Electaria fiunt ex nardo gallica, zinzibere, ſeſeli, & proxime enumeratis remediis cum melle. Vel anthoſatum hic conuenit, vt [e] confectio de baccis lauri, [f] theriaca vetus & mithridatium.

Flatuoſis a corrupto cibo ſolennis eſt hic puluis. ℞. ſpicæ Celticæ, Zinziberis, nepetæ, ſeſel rut. dauci, cumini an. ʒ. 1. ſacchari anthoſati ʒ. ß. f. puluis. Vel ℞ caſtorei ʒ. 1. Detur cum melicrato.

Quod

a Fiatque hapſus eo goſſipio carpto illis imbuto oleis, qui perpetuo ventriculo & dorſo inſideat.
b Quę ex diſtentione & oppreſſione alui dignoſcitur.
c Vinum aromatites, aut abſinthites Carthuſianorum, aut etiá hydromel vulgo dictũ maluaticum, aut vinũ maluaticum, horum omniũ inſtar eſſe poterũt.
d Aut aqua in qua maduerit coma anethi Aethiopici, quod regium appellant.
e Hæc confectio eſt acrior
f Hæc mirifice flatus diſcutiunt.

Quod ſi materia eſt aliqua continens cauſa ſingultus, ea vel calida, vel frigida.[a] *Calida vacuetur vomitu ſi fieri poteſt.*[b] *Alioqui* ℈. 4. *rhab.*[c] *vel tantundem pul. hieræ picræ in ſero lactis, vino granatorum acidorum, & maturorum, aqua endiuiæ, decocto cicerum rubrorum infunde, expreſsionem exhibe. Hic obſeruandum eſt, leuiores purgationes eſſe debere, quæ ad ventriculi affectus accommodantur, niſi a toto corpore humor confluat. Tum ſi perſeuerat ſingultus,*[d] *aqua frigida propinetur. Sub inde hæ pilulæ imperentur.*

[e] ℞. *ſpodii. ſem. endiuiæ, portulacæ, ligni aloes ana* ℈. 1. *pulpæ tamarindorum* ʒ. 1. *rhab. elect.* ʒ 2. *confice cum oxycrato, aut vino granatorũ. Aliud.*

℞ *ſyrupi roſ. acetoſi, oxyſaccharæ ſimplicis an.* ℥. 2. *In quibus infunde ſummitatum abſinthii* ℥. ß. *fiat infuſio in calidis cineribus, tum duobus aut tribus cochlearibus refrigerati remedii per interual la vtatur. Vel zulapium parabitur eiuſmodi.*

℞ *ſucci endiuiæ, aut cichorii per reſidentiã depurati* ℥. 4. *cum ſacchari violacei* ℥. 2. *f. zulapium. Opportunus erit vſus electarii triaſantalini, quod non modo ventriculum confirmat & hepar ſed & refrigerat.*

[f] *Cerati ſantalini* ℥. 4. *cum oleo roſato malaxentur: deinde commiſce ſpodii, roſarum ana* ʒ. 1. *cum ſucco ſemperuiui agita, inde finges duo ſcuta in aluta. Alterum ſtomacho ad ſternum, alterum ad duodecimam & tertiamdecimam vertebram dorſi applicabis.*

a Per apho. 17. lib. 4.

b Si peculiaris natura a vomitu te euocet.

c Vel ℞. rhei elect. ℈ 4. infunde in aqua endiuiæ, ſero lactis, decocto cier. rub. In expreſſ. diſſolue hieræ picræ ʒ. 2. f. potio.

d Ad temperationem humoris acrioris.

e Hæ pilulæ ſimul vacuandi & temperandi vi pollent.

f Hoc remedii genus valet ad inflammationem hepatis & ventriculi.

In cauſa frigida.

Vbi craſſa & viſcida materia, melicrato hyſſopi, vel oxymelite ſimplici materiam præparabis. Tum, vt mouebitur, per vomitum aut ventrem repurgabis ex hiera picra diſſoluta in decocto cicerum rubrorum. Dabis autem hieræ modum a ſemuncia ad vnciam. Conuenit in hoc ſingultu acetum ſcylliticum, oxymel cum cinnamomo, aromatizatum [a] *melicratum ex rebus incidentibus, hyſſopo, thymo, pulegio, ſatureia, & ſimilibus, maxime probant galangam.*

℞. vini albi tenuis odoriferi ℥. 3. in quo leuiter ferueāt galangæ ʒ.1. cinnamomi ſem. anethi an. ʒ. ß. Conuenit & caſtoreum in vino odoro ad ℈. 2. Sed quia fœdo eſt odore, cinnamomo, ſemine api temperari poteſt. Conueniunt & hæc, ſchœnanthum, aſarum, maiorana, ariſtolochia, enula, zinziber conditum, acorus conditus, diatrium pipereum diacuminum, diagalanga, theriaca vetus. Exterius vero [b] *oleū de liliis, de amygdalis dulcibus.*

Inſtituitur etiam cerotum ſingulare in cauſa frigida. ℞. olei nardini ℥.1 aloes maſtich. an. ʒ.1. ſucci abſinthii ℥. 2. cum cera fiat cerotum.

Et iam ſedato ſingultu, atque vacuata materia, ea quæ roborant adſtringendo. Fit aliquando, vt materia quædam venenoſa ſit, cui hoc puluere, occurrendum ſit.

[c] *℞. ſem. anethi, cardui bened. citri ana ℈. 1. meliſſæ, corticum citri an. ʒ. ß. coralli rubri, galangæ, macis, cinnamomi an. ℈ ß. margaritarū fragmē-*

a Tale melicratum vinoſum vulgo dicitur.

b Quinetiam fotus ex calamo aromatico, ſchœnantho, origano, abſinthio, mentha.

c Hoc electarium non modo ventriculi ſingultui, ſed variis aliis affectionibus confert. Facit ad omnem venenatam auram eluendam, & ad effœtam vim excitandam.

torum ſmaragdi ana Gr.8. cornu cerui, & vnicornis ana Gr. 4. cum ſaccharo borraginato, et vino albo tenui odorifero fiant lozengiæ, vel puluis.

Quod ad cucurbitulam attinet, iam vacuata materia primum ſcapulis, tum pectori & vmbilico, poſtremo ventriculo, & 12. dorſi vertebræ affigi debet.

Quod ſi nec his quidem reſiſtit ſingultus, his locis phœnigmi aptari debent. Alii in malo contumaciori imperant [a] ellebori ʒ. 1. galangæ, cinnami ana ℈. 1. macerentur per noctem in vini maluatici ℥. 4. colatura bibatur. Alii etiam ſtupefacientibus vtuntur, de quibus proxime. Nec omittenda ſternutatio, clamor, &c. eiuſmodi.

a Huius remedii nullus eſt vſus.

EIVSDEM HOLLERII SCHOLIA.

Λὺγξ, λυγμὸς, Hippocrati & Galeno, Latinis ſingultus. Motus eſt eiuſdem generis cum vomitu, ſed fortior & vehementior. Deinde per vomitum natura tantum quæ in ventriculi ſpatio ſunt, expellere conatur. In ſingultu vero non ſolum hæc, ſed multo magis, quæ in ipſo ventriculi corpore hærent, altiuſque & penitius impacta ſunt, atque ob id vehementiore motu eſt opus. Id experientia perſpicuum. Si quis enim acre aliquid, vt piper deglutiat, ſiue cum melle, ſiue cum aliquo alio, poſtea vinum bibat aqua calida temperatum, calore potus ad interiora piper deducitur, & ſua acrimonia ventriculum ſtimulat. Inde vt in tuſſi thorax, ita hic punctus aliunde ventriculus primum dilatat ſeſe, quo valentius excutiat quod nocet, dein de quaſi collectis viribus, ſeſe diſtringit & compreſſione edit ſingultum. Sonat autem, quod

Singultus motus vomitu vehementior.

aer aliquis in vacuo ventriculi ſpatio comprehenſus prematur, & per anguſtiorem viam reddatur. Quia ergo multa concurrunt in ſingultu, præ eorum varietate ad diuerſas facultates locis diuerſis refertur, a Galeno, motricem videlicet, expultricem naturam ſolam, retentricem, quod dum dilatatur, cibos complecti nequeat. Philoth. ψυχικὸν πάθος facit conuulſionem. Singultum vero σωματικόν. Muſa inepte vertit frigidum pro animali. Quamquam non minus corporata paſſio videtur in conuulſione, quam ſingultu. Hinc etiam duplex difficultas. An ſit conuulſio, & an præter inanitionem & repletionem, quæ ſunt conuulſionis proprie dictæ cauſæ, a tertio quodam cauſarum genere fieri poſſit. Qui conuulſionem eſſe aiunt, primum Hippocratis & Galeni auctoritate nituntur. Sic enim aphor. 4 lib. 5. Galenus ſcribit. Quod autem (inquit) ſingultus conuulſio ſit ſtomachi ſecundum Hippocratem nos vtique nouimus. Deinde ratione. Quia nerui ſatis inſignes, ſed breues a ſexta coniugatione in ventriculum, perreptantes, ad ſuum principium contrahuntur, & partem cui inſeruntur, ſimul adducunt, alii negant. Primum quia conuulſio muſculi propria eſt affectio. At neque ventriculus, neque ipſius os muſculus eſt. Deinde dilatatur, antequam contrahatur, poſtea redit in naturalem ſitum, quod in conuulſione non fit. Præterea Hippocrates in Aphor. poſtquam de conuulſione loquutus eſt, ſingultum adiicit, tamquam tertium quid. Sed hæc diſputatio nominis tantum videtur eſſe. Proinde vtriſque reſpondemus ex Galeno aphor. 39. lib. 6. Singultus vero concedatur (inquit) conuulſio ſtomachi nominari, quando aliud fuerit ſermonis propoſitum. Quando vero hoc ſolum ſtuduerimus, vt paſſionis ſubſtantiam

Vide Galen. comment. 1. in Prorrhet. ſen. 23. & comm. 2. in idem. Prorrhet. ſent. 59. & aliis fere infinitis locis.

Philoth. com. in aph. 3. lib. 5.

Muſæ lapſus.

cogno-

cognoſcamus, melius fortaſſis fuerit non conuulſionem nominare, ſed quendam motum eiuſdem cum vomitibus generis, ſed fortiorem & vehementiorem. Hæc Galenus, cui addimus ἐν παντὶ μορίῳ προαιρετικῷ conuulſionem fieri, vt ait Philotheus. Vbi Muſa inepte vertit προαιρετικὸν, propoſitum, cum ſignificet partem, quæ pro arbitrio mouetur. Eſt enim conuulſio proprie dicta, inuoluntarius motus, in parte, quæ voluntate mouetur. Singultus autem fit in ventriculo, & ſæpius in ipſius orificio. Differt ergo a conuulſione proprie dicta, motus formula, & partis affectæ, natura. Latius tamen ſumpto nomine, conuulſio recte dicitur Hippocrati. In altera difficultate argumenta quoque afferuntur in vtramque partem. Galenus 8. κατὰ τόπους ſe non reperiſſe ſcribit in conuulſione tertiam cauſam ſupra euacuationem & repletionem. In ſingultu maxime, acres nimirum humores ſtomachum mordentes. In quo inconſtantiæ notatur, vt qui toties dixerit conuulſiones ſæpe fieri demorſo ori ventriculi ab acri humore, ab aura aſcendente, humore aut ſemine putri in vtero, veneno quæ cauſæ eædem ſunt cum tertia, quam affert Galenus. Hinc efficiunt ſingultum & conuulſionem eſſe, & a duabus tantum cauſſis, vt cæteras omnes conuulſiones, fieri inanitione nempe, id eſt, ſumma ſiccitate, & repletione per humiditatem ſuperfluam, ſiue replendo neruos contrahat, ſiue grauet, ſiue qualitate aliqua vitioſa pungat. Videntur autem rurſus homonymia decipi. Nam κατὰ τόπους ſingultum diſtinguit a proprie dicta conuulſione. In cæteris locis generalis vocabuli acceptio. Cum enim conuulſio fiat in muſculis, & neruoſo genere, nerui autem alii potiſſimum motui, alii inſigniori cuidam & exactiori ſenſui deſtina-

Muſæ puerilis error.

Conuulſio proprie dicta quid.

Galenus leuitatis inſimulatus.

ti ſint, ad voluptuoſa retinenda, & noxia reiicienda, vt qui ad orificium ventriculi mittuntur, in illis acris humor pungens, aut venenoſa quædam qualitas, vel aura, conuulſionem non efficit niſi per accidens, vt in arthritide, in qua punguntur nerui, neque tamen conuelluntur, & in aura e crure aſcendente, quæ non muſculos cruris, ſed ventriculos conuellit, & ad contractionem excitat. In poſteriore genere contra fit. Cum enim mordentur partes, quibus nerui illi inſignes inſeruntur, peculiari quodam motu, vt in tuſſi, ſternutatione, epilepſia, vomitu, & in ſingultu, expellunt cauſam noxiam. In quibus certe Galenus tertiam quandam cauſam agnoſcere nobis videtur, in cæteris minime. Ac proinde conuenienter rerū naturæ ſcripſit κατὰ τόπους ſe non reperire in conuulſione tertiam cauſam, vt in ſingultu. Quod etiam intellexit de aliis conuulſionibus, quæ eodem naturæ conatu fiunt, quo ſingultus, nec ſibi hac in re contradicit.

Galenus a calumnia liberatus.

Et reuera qualitas quædam in pipere videtur, aut a ſanie, aut corruptela, quæ neque inanitio, neque repletio dici poteſt, niſi minus proprie ſumptis huiuſmodi vocabulis. Sic enim, vt capite de conuulſione dictum eſt, aliquando referuntur omnia ad inanitionem & repletionem.

Fit hic affectus in ventriculo, ſtomacho, & œſophago, idque vel per ἰδιοπάθειαν, vel ſympateiam a meningibus, inteſtinis, vtero neruoſis partibus, hepate inflammato.

Singultus cauſæ.

Cauſæ ſunt inanitio, repletio, qualitas humoris, frigiditas, febris ſingultuoſa, de qua lege Cōmentar. Galeni 4. Acut. inflammatio meningum, ventriculi, hepatis, meſenterii, humor acris infarctus tunicis, punctio acrium humorum, pituita tunicis hærens, rigor, vnde neruoſa corpora duriora effecta coguntur, & proinde replen-

tur, quia diſſlari non poſſunt, ſanguinis eruptio, longa inedia, temere adhibita neruis, topica, materia, quæ euomitur, orificium ventriculi irritans, vel in eo imbibita, aut abſceſſum efficiens. In inflammatione hepatis aut alterius partis communicatur affectio per neruos, & feruor ſtomacho, vel reſudat bilis & regurgitat, vel comprimitur ventriculus. In inflammatione cerebri rubor oculorum permanens perſpicitur, & qui non euaneſcit poſt vomitum, licet aliquando etiam ſequatur ſtomachi inflammationem, ſed rarius. A bile vel corruptis cibis cognoſcetur ex præcedente victus ratione, ructu, vomitionis ſapore, colore flauo, calore. Ab inanitione fere fit cum vehementiſſima ſiti.

Singultus per ſympateiam factus ex hepate inflammato, aut aliis partibus.

Vt pars & occaſio, ita grauius periculum. Nam in febre periculoſus eſt ſingultus, niſi ſit criticus, & ſigna coctionis manifeſto appareant. Sic enim ſæpe indicat criſim vomitione futuram. in ictericis ab vtero non ita periculoſus. Ab inflammatione vteri, deterior. A muſculis & oſſibus temporum, lethalis. A ſanguinis fluxu malum, vt ait Hippocrates. Sed Galenus recte addit, vt plurimum. Quod vidiſſe memini in nobili quodam quinquagenario, vel ſeniore, e familia D. *d' Antrargues*, cuius ille erat œconomus. Effuſa enim incredibili ſanguinis copia, euaſit a conuulſione, deliquiis animi, ſingultu, adhibita cucurbitula, & ſanus ſuperuixit. A vomitu quoque malum. Cum enim vomitus, qui remedium eſſe debet, ſingultum gignit, ab inflammatione cerebri vel ſtomachi metuendum.

Singultus, largo ſanguine effuſo ſedatus.

Eryſimachus Medicus in conuiuio Platonis Ariſtophanem conuiuam ſingultientem docet tria remedia ſingultus, continere ſpiritum (de quo lege Galenum de difficult. ſpirandi) colluere

Singultus tria ex Eryſimacho medico remedia.

fauces frigida (contracto ad interiora calore, vel obtuſo ſenſu) & irritare ſternutamentum in vehementi, nec aliis auxiliis cedente. Id (inquit) ſi bis, aut ſemel feceris, etiam ſi frequentiſſimus ſit, tollitur. Reſpondet Ariſtophan. non prius ceſſaſſe ſingultum, quam ſternutamento repreſſerit. Galenus in Aphor. diſtinguit id prodeſſe, ſi ſingultus fiat a conclußs humiditatibus. Eos enim, qui ex inanitione fiunt, qui ſunt rariores, non ſanat ſternutatio, alios maxime. Concuſſo enim capite & ventre, tum reliquo corpore, maxime neruoſo, excutitur materia quæ ſingultum facit. Sicuti eadem calfacta ſuccuſſione, tenuataque, partim vacuata & diſcuſſa, partim tranſlata in partes ignobiles, vt ſcribitur 4. de rat. vict. in acu. In pituita tunicis hærente incidendum, detergendum, vacuandum vomitu, pilulis, coquendum, roborandum, fotus ex oleis calfacien tibus, vel ſicci fotus humidis meliores, conſperſa tamen aqua vitæ, vel ſimili, cucurbitulæ primum ſcapulis affixæ, deinde ad 12. vertebram & ventrem. Si ſit a biliofis humoribus vomitus, detergentia, in ſanie acri, aromatica omnia, diſcutientia odorata vſurpanda. Odora enim ſtomachum colligunt, grauiter olentia diſſoluunt. In inflammatione ventriculi cauenda, quæ in inflammatione hepatis dicentur. In omnibus cauſis, clyſteres ad humoris deriuationem ligaturæ inducendo dolorem, ſingultum ſedant, per faſciam compreſſio, phœnigmi perſeuerante malo. In vacuatione, niſi lethalis fuerit, lactis potus, optima iuſcula, cucurbitulæ, Ab alimentis acribus, aut medicamentis, oleum amygdalarũ dulcium, oliuarum, butyrum, ptiſanæ cremor, aqua frigida. Sunt quædam vulgaria, vt experimentum, quod probari vidimus, compreſſo vtrinque ad latera medico digito dextro, rei triſtis narratio, aut inſolitæ timor, alio videlicet ſe-

Experimentum ad ſingultum.

ducta,

ducta virtute animali, quæ reſpirationem facit Cuidã nullis remediis cedebat ſingultus, niſi vino Hippocratico albo, cui refrigeratũ fuiſſe ventriculum par eſt. In herniofis ſenibus ſæpe fiunt ſingultuoſæ febres, in quibus ſingultus non curatur, niſi repoſito inteſtino. At ſi reponas vi, paulo poſt moriuntur. Itaque deſperatio Anno 1547. iuxta ædem S. Stephani de ſaxis, Puella aſſidue ſingultiebat, nihil deglutiebat, dolore facto in œſophago. Antea pulmonibus bubulis largiter vſa fuerat. Huic grauitas in ſtomacho, nauſea, vomitus. Fruſtulum tamen pulmonis, quem ederat in œſophago reſtiterat. Cucurbitulis idoneis remediis tandem reiectum fruſtulum, ſicque liberata eſt.

Puella aſſidue ſingultiens.

ANTON. VALETII EXERCIT. XXXIII.

Singultus eſt motus ventriculi violentus, eiuſdem cum vomitu generis, ſed intenſus, atque eo vehementior, quo nititur facultas expultrix, quæ penitius ipſius oris ventriculi corpus infeſtant, vel quæ ſunt tunicis obſtinacius impacta, eaque mordentes vires habentia excutere ac foras amandare. Huius affectus cauſæ ſunt repletio, inanitio, acrium aut ſeroſorum humorum appulſus. Fit autem vel per idiopathiam, vel per conſenſum partium quarundam, vt iecoris inflammati, vel corporis totius, vt in febribus ardentibus. Singultus a plenitudine ſanatur per ea, quæ infarcta ſecant, abſterguntque, medicamenta per vomitoria & catharterica. Inanitioni

Galen. comm. ad aph. 39. lib. 6. & cap. 2. lib. 3. de ſymp. cauſ. & com. in ſent. 56. Prorrhet. 2.

quæ fere incurabilis exiſtit, debentur polychyma & euchyma alimenta. Sæpe ciet flatus ſingultum, hic admota cucurbitula, vel fomento e flatus diſcutientibus comparato facile vaneſcit.

De Bulimo & Canina appetentia. CAP. 34.

Bvlimos vnum famis genus eſt, [a] phagedæna alterum. Ingens atq; inſatiabilis appetentia. Vtriuſq; multæ ſunt differentiæ, et cauſæ euariant. Alijs longum iter per [b] frigora & niues, aut alioqui externum frigus inde affecto [c] ſtomacho bulimi cauſa eſt. Sed initio quidem multa appetunt, poſtea vero concidit appetentia. Propterea hoc genus ita definit Galenus. [d] Bulimos caſus eſt appetentiæ a frigiditate exteriore, ex indigentia totius corporis & imbecillitate ſtomachi, qui & refrigeratus nimium, & reſiccatus eſt. Propterea vniuerſalis curatio in calefacientibus & humectantibus, tum [e] balneis, tum fomentis & eduliis poſita eſt. Appetunt ergo hi initio quidem vehementius, ſed tempore nihil appetunt. Alia quoque ſpecies eſt, cum acris & mordax humor inhæſit tunicis ſtomachi, vt nulla iam ſit appetentia, atque ita contabeſcat corpus. Meminit & alterius generis in libro de Theriaca.

Quibuſdam naſcitur in inteſtinis latus vermis, is ſi diuturnius ieiunium eſt, lancinat inteſtinum, & ventrem. Vbi vero cibus ingeſtus eſt, exugit at-

que

[a] Phagedænæ nomen catachriſticos pro canina appetentia ſumitur, Cõment. in ſenten.37. ſect.3. lib.6. τῶν ἐπιδημ.

[b] Quoniam aqua vorax, vigilia itẽ vorax. li.6. Epid.

[c] Ventriculi ſcilicet orificio, vnde labefactatur vis ciborum appetens.

[d] Gal. lib.1. ad Glauc. bulimũ inter syncopes cauſas enumerat.

[e] Singularib. quæ Græci τερμάσμαλα appellant.

5 Dũ enim ſyncopes metus ingruit, vniuerſalia minime ſunt præſcribenda.

que depaſcitur, ex quo deſtitutum corpus alimento emarceſcit. Aliud quoq; indicium eſt illius vermis proditum ab [a] *. Ariſtotele, quod in egeſtionibus alui ſimilia ſeminibus cucurbitulæ, aut cucumeris, apparent. Excludendus is* [b] *vermis eo modo, quo dicetur cap. de Vermibus. Rurſus* [c] *frequentiſsimus eſt bulimus in iis, qui conualeſcũt magis etiam, ſi fuerit morbus longior. In his enim non ſolum humor & ſpiritus, ſed & ſolidæ partes detrimentum acceperunt. Qua in re vtendum erit præcepto Hippocratis.* [d] *Quæ longo tempore extenuantur corpora,* [e] *lente reficere oportet. Quæ vero* [f] *breui, breuiter.*

In breui enim morbo, humoribus quidem et ſpiritibus aliquid detractum eſt, integræ vero atque incolumes ſolidæ ſunt partes.

Quorum inſtauratio partim [g] *odoribus propter ſpiritus, partim odoratis alimentis, et iis liquidioribus, propter ſpiritus & humores, partim etiam ſolidis, ſi quidem partes elementares attenuatæ ſunt. Adhæc leges Apho. Facilius eſt impleri potu, quam cibis, quartum de ſanitate tuenda, 7. Methodi, & finem Microtechnes.*

Summa eſt, vt alimẽtis boni ſucci, qui facile coquantur, diſtribuãtur, & nutriant, modica quantitate breuibus interuallis reficias: qui propterea quod ſæpe ſitiunt, vino refouendi ſunt hoc modo.

a Ariſtot. cap. 19 lib. 5. de Hiſtoria animal.

b Præſertim theriaca. Vide Galen. libr. de Theriaca ad Piſonem.

c Per Apho. 8. lib. 2.

d Aph. 7. lib. 2. In quibus nimirum perfectæ extenuationis, nec inchoatæ ſigna apparent, ab exhauſto partium ſolidarum, nec ſolũ ſpirituum & humorum, immutatis partibus nutritioni dicatis, in habitu, temperamento & actione.

e Cibis liquidis, imbecillimis, concoctu facillimis & minime ſitiferis, quod partes ſolidæ (quarum proprium munus eſt concoctio) ab exhauſto laborent, nec tam facile partes nutritioni dicatæ a diuturno negotio ad ocium ſe conuertant. *f* Diſſipatis ſcilicet tantum ſpiritibus atq; humoribus, ſuperſtite partiũ integritate, & nõ labefactata naturali œconomia. *g* Hipp. lib. de alimento.

[a] Galen. comment. in aph. 21. lib. 2.

[a] Lædit vinum vacuo ſtomacho ante cibum. Statim enim differtur in corpus, neruos offendit. Vnde tremor, conuulſio, delirium.

Ex immodica vero quantitate, aut non conuenienti qualitate ciborum, recidiuæ ſunt. Tempeſtiuus eſt vini potus in medio cibo.

Poſt cibum interim dum alimentum conficitur, abſtinendum vino, tum quia inde fluitat cibus, aut priuſquam fuerit confectus, in corpus rapitur. Quo tamen tempore, ſi vehementer ſitiant, tantum exhibendum eſt potus, quantum ſatis, vt deſiderium obtundatur.

Iam confecto cibo, & vt diſtribuatur, comparato abunde bibant. Poſtremum vero genus canina appetentia eſt. Contumax illa, atque inſatiabilis, in qua multos cibos ingurgitant, ſed eoſdem ſtatim more canum reuomunt, quia videlicet, natura multitudinem non ſuſtinet. Naſcitur fere a frigido, acidoque humore tunicis ſtomachi imbibito, quo modo ſpongia liquorem aliquem exſorbet. Nonnumquam etiam a ſola intemperie naſci volunt. Intemperies contrariis corrigenda eſt.

In vitioſo humore conueniunt, quæ incidunt, detergent, calefaciunt. Diuretica quoque eaque pani, vino, edulius mixta, aut aliter exhibita, qualia ſunt melicrata e thymi, origani, hyſſopi, ſatureiæ, pulegii, allii, porri, & ſimilium decocto, aut qui his reſpondent [b] ſyrupi.

[b] Vt ſyrupus de mentha, aut de hyſſopo, de abſint.

Purgandus quoque humor eſt ʒ.2. hieræ picræ

ex conuenienti melicrato. Alioqui conficiendæ pilulæ ex pulu. hieræ & agarici trochiſcati an. ℈.2. Quod ſi amarorem aloes non ferant, hieræ puluis eſt melle incorporandus, aut ℥.ß. electarii de hiera imperanda eſt.

Alioqui pilulæ fiant, quæ illinantur melle, aut puluis ex ouo ſorbili exhibeatur. Potus multus vini, etiamſi non ſitierint, conuenit, ſed in medio cibo aut pleno ventre veriſimilius, quàm vacuo.

Vinum giluum ſit, aut vermiculum, nulla præditum adſtrictione, vetus, dulce, vel acriuſculum. Hæc & contra cauſam faciunt. Contra vero ſymptomata [a] edulia pinguia, oleaginoſa, quæ relaxant corpus ventriculi, quod acido humore adſtrictum eſt, & vehementius appetit. Omnia frigida, & quæ adſtringunt, vitanda ſunt.

a Ne aſſiduitate edendi frangatur vis ventriculi, & ex canina appetentia fiat bulimus.

Stomachus oleo fouendus eſt, in quo thymum, & proxime dicta materia coxerit. Sed quia aliquando conſuetudo fit vomitus, nihil retinetur, atque ideo incaleſcit corpus, modica quantitas alimenti ſemel exhibenda eſt, quam etiamſi non retinet ventriculus, cucurbitula ventri infigenda eſt eo modo, quo capite de cholera diximus.

EIVSDEM HOLLERII SCHOLIA.

βούλιμος, & κυνώδης ὄρεξις nomina ſunt ingentem famem & omnino præter naturam ſignificantia. Plutarch in Sympoſiacis βου ſcribit idem ſignificare, quod πολὺ, quaſi ſit πολὺ λιμὸς, multa fames. Non eadẽ tamen huiu

vocis apud omnes acceptio. Ariſtoteles in Problemat. generalius ſumpſit, pro fame a frigore intro compulſo calore, quæ leui cibo acquieſcit. Gaza βούλιμον vertit caninam appetentiam. Aphrodiſeus in Problematibus confundit cum pica, quia multa, ſed abſurda appetuntur. Quam etiam fieri ſcribit a Colico morbo, refluente vitio in ſtomachum. Sed medicis in vſu eſſe ſolet, pro ea duntaxat fame, quæ contrahitur refrigerato & exſiccato ore ventriculi a frigore externo, qualis per niues iter facientibus contingere aliquando ſolet. Initio multa appetunt, cùm nõdum exceſſit modus refrigerationis, ueque vomitionibus a cibo ſumpto facile corripiuntur. At vbi exceſſit frigus, ac robur ſtomachi reſolutum, inappetentia conſequitur & cibi faſtidium, etiamſi corpus nutritione egeat. Hinc imbecillitas ventriculi, animi deliquia, virium exolutio, color fœdus, torſio ſtomachi, cordis & extremarum partium frigus, pulſus obſcuri Suidas ex Medicorum libris fieri ait hieme iter agentibus per ſummum frigus, & niues, cum corpore denſato intro pulſus calor alimentum depaſcitur. Liquatis niuibus, & calore aeris redeunte, exiguum calorem ſolui, ita ægros hoc morbo corripi Galenus videtur aphoriſm. 21. libr. 2. a canina appetentia hoc ſolo diſtinxiſſe, quod famem non habeat amplius adiunctam, licet ab ea inchoauerit, cauſamque vnicam affert, frigus externum. In libro tamen de Theriaca alterius ſpeciei meminit, a latis vermibus & prægrandibus, qui chylum depaſcuntur. Sed hanc Auicenna, Serapio, Trallianus ad caninam appetentiam referunt. Huic ſimilis eſt κυνώδης ὄρεξις, id eſt, canina appetentia, quod neutra vacuato corpori ex inopia alimenti, aut calamitate frugis populo inuehatur, ſed vtraque o-

Ariſt. probl. 2. ſect. 8.

Bulimos medicis quid proprie ſit.

tiatur

ſiatur ab affecto ore ventriculi, & puncto a cauſa præter naturam. Diſtinguuntur cauſis & ſymptomatis. Nam canina fames cauſas in vniuerſum duas habet, refrigerationem ſimplicem, & ſiccitatem oris ventriculi, vt ſuperior & acidum humorem ori ventriculi impactum, & pungentem. Acidus autem humor duplex, pituita & melancholia. Deinde ſymptomata ſunt diuerſa. Nam hic a cibo perpetuus vomitus, & perpetuus cibi appetitus more canum. Cum enim cauſa, quæ pungendo famen excitat, ſemper præſens adſit, & imbecillior virtus cibi copiam non ſuſtineat, neceſſario ſequitur vomitus. Hinc perſeuerante malo tanta imbecillitas, vt nihil amplius ventriculus contineat, alui profluuium, cæliacæ, dyſentericæ affectiones, hydrops. Nulla, vt in ſuperiore, animi defectio, niſi diuturnitate mali robur oris ventriculi diſſoluatur. Atque hæc eſt propria eſſentia caninæ appetentiæ. Galenus tamen vocabuli ſignificationem ſæpe traduxit ad alia famis genera, quæ oris ventriculi vitio non fiunt, ſed vel ab inanitionibus corporis, vt 4. de ſymptomat. cauſis, vel imbecillitate retentricis, vt primo eiuſdem operis, vel refrigeratis partibus thoracis & reſpirationis, libro de vſu reſp Aetius addit. Cauſa hæc adiici poteſt, quæ tamen ab Aetio memorata non eſt. Vide cap. 6. Sermon. 2. Tetrabibl. 3. a raritate totius corporis, & occulta perſpiratione. Sicque in vniuerſum cauſas in fame canina conſtituere licebit, intemperiem ſolam frigidam, vbicunque ſit, modo ad ventriculum perueniat, vt a niuibus & potu aquæ frigidiſſimæ, deinde pituitam acidam vel melancholicam, tertio diſſolutionem totius corporis, ſiue exhauriatur inſigni aliqua vacuatione, ſiue alimentis exigui nutrimenti, aut vſu aſſiduo detergentium, ſiue nimium tranſpiret.

Caninæ appetentiæ cauſa & ſymptomata.

Quæ ſpecies ab aliis facile diſtinguitur, quia alui deiectiones pauciores & ſicciores, quam pro cibi ingeſti modo, & qualitate. Cæteræ autem internoſcuntur ex relatu ægri, excrementis, ructibus acidis, ſapore oris acido.

Remedia ſunt, vomitus, deiectio, pilulæ, clyſmata, iteratæ purgationes opiatæ, linimenta. In reſolutione optime alentia, in refrigeratione, calfacientia, humectantia, balnea, fotus, medicamenta, alimenta Sed Hippocratis ſingulare remedium, vini potio. Galenus pinguia primum dari iubet, vt obtundatur fames, deinde vinum ex eorum genere, quæ calfaciunt, qualia quæ fulua ſunt, rubea, tenuium partium, ſine adſtrictione, idque in magna copia, licet non ſitiant, ſiue ab intemperie frigida ſit, ſiue ab acido humore. Aetius quoque vinum exhibet & ieiunis & pranſis. Sed in fame naturali admodum noxium ieiunis vinum dare, maxime vero giluum, acre, odorum, non adſtringens, quia conuulſionibus & deliriis confeſtim corripiuntur. Quod ſi vini potione non remittatur, ob materiam coniunctam, purgato, & ventriculi os roborato. In iis qui per frigora & niues morbum contraxerunt, videndum, ne ſubita fiat mutatio ſubito, multum calefaciendo, quia ſic calor exiguus & languidus diſſoluitur, aut ſubito nutriendo, quia ſuffocantur. Si in deliquium animi inciderint, Archigenes reuocari docet odoramentis aceti, pulegii, panis intincti, malis, pyris aut aliis fructibus, qui ad manum ſint. Extremæ partes conſtringantur, pungantur maxillæ, vellantur capilli & aures. Reuocatis damus panem vino intinctum, deinde carnem ſuillam, & quæ multum exigua mole nutriunt, oua ſorbilia, bulbos, cochleas, aromatica.

Galen. lib. 8. de compoſit. medicament. κατὰ τόπους.

ANTON.

ANTON. VALETII EXERCIT. XXXIV.

Fame aſſidua dum quis cruciatur, & tamen aſſumptus cibus ita grauat, moleſtuſque eſt, vt eum mox vomere, aut per inferiora deiicere cogatur, appetentia immoderata & canina fames vulgo dicta inuadit. Galenus comment. ad Aphor. 21. lib. 2. duas eius cauſas agnoſcit, vel frigidiorem ventriculi intemperantiam ſolam, vel acidos, quos exorbuerit os ventriculi, humores Hæc quia in cæliacam, aut dyſenteriam affectionem, hydropem, cachexiam, denique in atrophiam, commutari conſueuit, ſedulam requirit curationem. Si ſola ſit intemperies frigida, victus calidus remedio eſt. Si præterea humor adſit, parabitur ſyrupo acetoſo, oxymelite, ſyrup. de hyſſopo. Vacuabitur vero hiera picra, diaphœnico, diacartham. agarico & rheo in aqu. fœnicul. beton. vel oxymelite Galeni infuſis.

Famis caninæ cauſæ duæ.

Curatio.

De iecoris inflammatione. CAP. 35.

INflammatur iecur gibbis & cauis partibus. Vtrumq; propriis [a] indiciis diſtingues, ex cap. 6. lib. 5. de locis affectis.

Curatio alia Græcorum, alia Arabum.[b] Conuenit tamen de phlebotomia. Statim ergo clyſterem mollem iniice ex ℔. 1. *decoct. communis.* ℥. 3.

[a] Humoris morbifici & partis obſeſſæ propriis.

[b] In inflammatione hepatis, ſi ætas & vires perferant ſine infirmitatis metu, recte celebratur phlebotome, cum ad declinationem cauſæ antecedentis, & amotioné coniunctæ, tú ad procurationem pepaſmi & materiæ excluſionem

olei violati. In quo diſſoluantur ʒ.6.caſſiæ, mellis roſac. & ſacchari rub ana ℥ ß. reddito clyſtere eo tempore, quo æger minus calere videbitur, declinatione acceſſionis, venam baſilicam diuidito. Quæ ſi non apparet, media aut etiam cephalica, vulneranda eſt. Probatum quoque antiquis Medicis, vt venæ extremæ manus aperirentur. Gal. eam elegit, quæ ad pollicem vergit, & bene ſucceſſit. Paulus, quæ ad minimum, Razes, quæ ad medium. Sed ex his parū ſanguinis effluit. Grauis autem inflammatio eſt, et febris, quæ vacuationem deſiderat & ſubitam, & copioſam, etiam ad animi deliquium, niſi partis nobilitas repugnaret, quæ ſine graui detrimento ſubitam plurimamque vacuationem non ſuſtinet, ex quo temperanda eſt vacuatio. Galenus ad finem ſeptimi Methodi, & lib. 13. multam vacuationem facit, ſed cæteris non conſentientibus partitur. Adde quod calidius & ſiccius hepar minus calido & ſicco difficilius fert copioſam vacuationem, etiamſi & inflammatio & febris vtraq; magna. Quod attinet ad topica, Arabes refrigerantibus vtuntur, quale hoc eſt.

℞. ſucci ſolatri tepidi ℥. 4. cum linteolo, aut ſtupis cannabinis fiat [a] epithema. Aliud.

℞. aquæ roſ. ℥ 4. aceti ℥. ß. ſantalorum rubrorum & citrinorum ana ʒ 1. caphuræ ℈. 1.

[b] Græci relaxantibus vtuntur, quibus aliquid aromatum admixtum ſit, quod adſtringendo roboret. Vtriſque ſcopus eſt, vt refrigeretur hepar, Græcis præterea, vt vis, eius conſeruetur. Arabum

[a] Vel. ℞. aquar. end. cichor. agrim. roſ. ana ℥. 3. aceti ʒ. 6. ſantal. rub. & citr. ana ʒ. 1. caphuræ ℈. ß. ſit epithema pro iecore dū excandeſcit.

[b] Potior eſt Græcorū ſententia tū per ſe, tū ex euentu. Per ſe quidē, quod robur ſeruent, ex euentu. quia ſcirrhū vitant.

remedia qualitate propria refrigerant; Græcorum vero per accidens. Nam apertis poris, reſoluta in fumos materia, calorem hepatis euacuant. Græcorum.

℞. ſummitatum abſinthii, carnis cydoniorum conciſorum ana ℥.3. Decoquantur in aqua & oleo ad conſumptionem aquæ, cum ſtupis cannabinis, aut linteolis in expreſſo oleo merſis foueatur regio hepatis. Aut, mala cydonia purgata & contuſa in aqua pluuia coque, & cum farina hordei & fœnu græci cataplaſma confice. Galenus 13. Methodi vino incoquit. Coqui etiam poſſunt in abſinthii decocto. Alioqui,

℞. ol. de abſinthio, & cydoniorum ana ℥.1. ceræ ℥. ß. liqueſiant in vaſe duplici. Refrigerata malaxentur cum ſucco endiuiæ, cichorii aut ſimili. Olea conueniunt [a] *roſatum, de cydoniis, de maſtiche, abſinthio, ſpica, ſchœnantho, in quo ſantali coxerint, quæ adſtringendo roborant. Relaxant vero oleum de amygdalis dulcibus, de chamæmelo, anetho, meliloto, in quo althææ radix coxerit, oleum lini.*

a Hæc olea ſimul confirmant, & intemperiem ſedant.

Sæuiente dolore, tritici farinam in decocto abſinthii et anethi coctam & ſacculo immiſſam, vtiliſſimum erit apponere. Sunt qui coſtum & calamum aromaticum cum liquore conueniente patienti ieiuno ebibendum præcipiunt, vt ægrum in latus poſtea decumbat. Aliis decoctum abſinthii Pontici modico conditum cinnamomo probatur.

Vbi fluxio maior eſt, maior quoque infirmitas

viſceris, plus adſtringentium, alioqui plus relaxantium miſcendum eſt. In ſumma lenientibus, reſoluentibus, relaxantibus, roborantibus vſi ſunt veteres, aliquando etiam remollientibus, vbi iam durities ſuſpecta eſſet. Mucagines conueniunt cum *ſemine cydoniorum, althææ, lini, fœnugræci. Quod ad potiones attinet, vitanda ſunt quæ* [a] *refrigerant & adſtringunt, niſi* [b] aliquid commixtum ſit, quod *detergeat & aperiat. Propterea aromata antiquis probata ſunt. Vti licet ſchœnantho, ſpica nardi, calamo aromatico, cinnamomo, folio, aſaro, ſantalis, caphura. Materia vero potionum ex hordeo. Syrupus acetoſus, zulapium factum ex aqua vel decocto capill. ven. cichorii, endiuiæ, fumariæ, cuſcutæ, glycyrrhizæ, hepaticæ, quatuor ſem. maiorib. & minoribus cum octaua parte ſacchari, & momento cinnamomi, ſpicæ & ſimilium.* [c] *Syrupi de cichorio, endiuia, capill. ven. de fumaria, ſed plurimum diluti non cum dupla, aut tripla aqua, ſed potius ſextupla, aut octupla. Diluendi vero ſupradictis aquis.*

Electaria, [d] *quibus confirmatur hepar, proximo capite dicentur.*

Probatum eſt hoc oleum antiquis, etiam inflammato hepate.

℞ *rutæ P. 2. ſchœnanthi ℥. 1. ſem. lini. ʒ. 2. medium capitis papaueris. Coquantur omnia in oleo. Ceratum ſantalinum cum* [e] *oleo conuenienti malaxatur, capiantur ℥. 3* cerati. *Malaxentur, extendantur in aluta, fiat ſcutum ad formam creſcentis.*

a Vt iulepus roſatus, ſyru. malor. granatorum.

b Vt aqua hord. cum iulepo roſaceo, aut ſyr. mal. granat.

c Vt ℞. aquæ hordei ℥. 8. ſyrup. capill. veneris ℥. 1. f. potio.

d Vt diarrhodum Abbatis, diamargaritum frigi. electarium tria ſantalinum.

e Vt cum oleo cydoniorum, aut cum oleo abſinthite.

Emplaſtrum [a] *de meliloto, de althæa, vbi maturandum eſt apoſtema, itemque æſypi ceratum deſcriptione Philagrii, & Galeni, diachylon. Malaxentur cum oleo de liliis, aut in quo radices althææ coxerint. Emplaſtrum factum eſt contuſis foliis braſſicæ, & melle, emplaſtrum ex ficubus pinguibus, althææ radice, coctis in oleo. Si magis reſoluere conſilium eſt, emplaſtro de meliloto adiicimus nonnihil ammoniaci, abſinthii, aut ſimilium ex quibus puſtulæ, ſeu veſiculæ excitantur, quæ oleo roſaceo percurantur. Quod ſi ſuſpitio eſt infirmitatis, aliquid olei de abſinthio & aromatum commiſcendum eſt.*

R*eliquiæ clyſteribus, & leuibus pharmacis ſubducendæ ſunt,* [b] *ſi quidem malum eſt in cauis hepatis. Quod ſi in gibbis, & copioſior materia eſt, primum quidem iiſdem remediis,* [c] *deinde etiam diureticis vtendum erit, radice graminis, cichorii, endiuiæ, acetoſæ, apii, petroſelini, fœnic. ruſci, aſparagi, & aliis, quæ poſtea plenius dicentur.*

Laudata herba eupatorium ab antiquis, et maiorana. Cucurbitulæ [d] *vſus tum initiis, tū inueterato morbo. Quidam enim e veteribus, poſtridie quam miſſus fuerat ſanguis, cum ſcarificatione affigebant dextro hypochondrio, relinquebant vulnus in craſtinum, atque iterum affigebant. Alii vero iam inclinato morbo, vt reliquias vacuarent, ſimiliter applicabant.*

[a] Ad digeſtionem, ſublato inflammationis.

[b] Nam caua hepatis per deiectiones, conuexa per vrinas expurgantur. Galenus ad finem lib. 7. Metho. med.

[c] Nam quo natura vnam affectat, eo ducere oportet per loca lege naturæ idonea.

[d] Si hepar non ſit infirmum, ſi foras euocanda materia, ſi non ſit fluxio perennis.

Eivsdem Hollerii Scholia.

Vt Pleuriticos, & Peripneumonicos, qui lateris aut pulmonis inflammatione vexantur, ita ἠπατικοὺς, a iecore inflammato veteres appellarunt. Recentioribus alia huius vocis ſignificatio, de qua dicetur capite ſequente. Fiunt autem ſæpius in hepate inflammatio, abſceſſus, ſcirrhus, imbecillitas, obſtructio, veſicæ aqua plenæ, in membrana extrema, quæ ſi rumpantur, hydropiſim generant. Cauendum in primis ne fallamur, ſi quando tumor apparet in medio ventre. Nam quibuſdam, vt quotidianis anatomiis cernitur, hepar extenditur ad ſiniſtras partes. Deinde diligenter diſtinguendum, num in muſculis ſit inflammatio internis, externis, aut in gibba parte, vel caua, & ne pro phlegmone hepatis, pleuritidem iudicemus. Communia & neceſſaria ſigna ſunt in inflammatione iecoris tumor, dolor, febris, & ex his ſpirandi difficultas ac tuſſicula inanis. Aliquando hepar ob pondus deorſum inclinās tendit diaphragma, vnde membrana ſuccingens coſtas diuellitur, ſicque dolor aſcendit ad clauiculas. Febris ardens eſt, lingua arida, rubens initio, deinde nigra & aſpera, ſitis inexhauſta, nauſea, cibi faſtidium, ſingultus. Diſtinguuntur partes gibbæ a cauis hoc modo. In parte caua dolor grauis, ſingultus, nauſea magis torquent. Fluxus ventris, adeſt niſi robuſtius ſit viſcus, quod exuctis humiditatibus, deiectiones faciat σπυρατώδεας, & velut in globulos præ ſiccitate coactas, vomitio biliosa, maior ſitis, linguæ ariditas & aſperitas. In gibba, dolor punctorius ob ligamentum cum diaphragmate, vrinæ magis ruffæ, partes vicinæ vt ſeptum, magis opprimuntur, vnde difficilior reſpiratio, tuſſicula, manifeſtior dolor ad dorſum

Iecoris inflammationis communia & neceſſaria ſigna.

Iecoris gibbarum inflammatarum a cauis diſtinctio.

acutior

acútior ob ligamenta, tumor tactu deprehenditur. Inflammatio inter cutem cognoſcitur tactu ob tumorem, viſu, quia calida rubeſcit, frigida ſine febre, vel dura, vel laxa. In medio ventre, retinet figuram muſculorum, tumor externus maior, dolor acerbior. Sed ad exactiorem dignotionem lege caput 6. & 7. lib. 5. de locis affectis, vbi Steſiani & Theagenis hiſtoriæ. Si in abſceſſum vertitur, lethale, cum ad carnem vſque hepatis corruptio pertingit, & pus ſimile apparet fæci olei, ex incocta putredine propriæ illius ſubſtantiæ. At ſi pus intra tunicas contineatur, nihil patiente ſubſtantia hepatis, vacuato pure liberantur omnes. Neque enim neceſſarium eſt hepate ſuppurato hominem interire, niſi magnum ſit vitium. Vnde Hippocrates 2. de Morb. Pulmone ſuppurato, ſi album & purum pus effluat, fibris etiam cruentis intermiſtis, ægrum conualeſcere, ſi vitello oui ſimile, & ſubuiride pus, craſſum ac fœtidum mori. Nam pus album alteratricis robur oſtendit, & victoriam naturæ.

Muſculorum abdominis inflammatorum ſigna.

Remedia ſunt, ex eodem latere ſanguinis miſſio, cucurbitulæ in coxis, clyſma, ſyrupi, olea, vnguenta, cataplaſmata. Galenus ad finem libri 7 Meth. in alteratione videndum præcipit, ne dũ calorem extinguimus, temperiem naturalem labefactemus, & 13. topica initio numquam adhibenda eſſe frigida. Magna ex parte bilis craſſior fit in calore hepatis, ſed tenuanda, temperanda, & ſi in canis, declinante morbo, vel etiam maturata phlegmone, per aluum purganda, in gibbis per renes, ſed primo leuioribus vtendum. Neque tamen ſi contra fiat, tantus error eſt, quantum Auicenna ſcripſit. Nam ſi venoſum genus per medicamenta purgari poteſt, gibbæ quoq; poterunt. Sed eo commodius, quo

natura repit. In cauis, clyſteribus, deiectoriis, cnico, polypodio, epithymo, mercuriali in ptiſana, vel iuſculis, primum vtimur, deinde fortioribus, centaurio, colocynthide. In gibbis a diureticis leuioribus ad fortiora paulatim tranſeundum, ne materia concreſcat in ſcirrhum. Ad id maxime commoda habentur apozemata laxantia, quæ & humores præparant, & vacuant. In duritie videndum præter cæteras partes, vt moderate molliamus. Vincant incidentia & tenuantia, aromata miſceantur. Seruandum enim robur partis.

ANTON. VALETII EXERCIT. XXXV.

Hepatis inflammationis cauſa.

IEcori, vti aliis viſceribus, morborum genus duplex accidit: a ſola intemperie vnum, citra tumorem præter naturam: alterum, vbi vna cum intemperie tumor quoque adeſt, vt inflammatio, eryſipelas: ſcirrhus, inflatio & obſtructio a craſſis & viſcidis humoribus. Inflammatione vero obſidetur hepar, dum ſanguis vel exuperantia, vel tenuitate, vel feruore & acrimonia, vel externarũ cauſarum impulſu percuſſione, torſione, lapſu, ſtrictione forti & continua, zonæ, diploidis, e venis immoderatius prorumpens, in viſceris corpus copioſior ſecedit & carnoſam partis eius ſubſtantiam, in qua cunctando putreſcit, imbuit. Iecur inflammari ex dolore & grauitate dextri hypochondrii cum febre

acuta coniunctis facile quidem intelligimus, ſed quia nunc gibbæ, nunc ſimæ partes phlegmone prehenduntur, totumque continuum eſt hepatis parenchyma, maxima in illis diſtinguendis difficultas verſatur, quæ tamen a Gal. cap. 6. lib. 5. de loc. mal. affect. diligenter excutitur. Inflammationi incipienti quam citiſſime occurrendum, enemate blando ad fæces deturbandas prius iniecto, deinde copioſa ſanguinis miſſione e baſilica dextra, ſi vires ferãt, alioqui pauca, ſed repetita. Purgãs autem medicamentum, quanquã phlegmonoſa habentibus hypochondria minus eſt commodum, licebit tamen benignum aliquod imparare, corpore præſertim cacochymo exiſtente. vt:

Hepatitidis ſigna.

Hepatitidis curatio.

Gal. comm. ad aph. 14. lib. 1.

℞. ſyr. de cichor. compoſ. cum rh. ℥. 1. cum aq. ſtillatitia, aut decoct. cich. vel endiuiæ, vel acetoſ. f. potio. Aut. ℞. cathol. dupl. ſenn. & rhab. ʒ. 6. ſyrup. laxatiui roſ. pallid. & de cichor. ſimpl. an. ℥. ß. cum aqua hord. vel decocto pectoral. f. doſis.

Topica interim repellentia & adſtringentia, vt in aliis fieri ſolet inflammationibus, admouebuntur, ſed quæ actu frigida nõ ſint, nam natura partis, quæ & princeps eſt, & publico officio fungitur, atque etiam ſitus repugnant.

℞. ol. roſ. & cydon. an. ℥. 1. cum cerato ſantalino f. linimentum. Vel. ℞. oleorum eorund. vel maſtichini & nenuphari. an. ʒ. 6. mucag. ſemin.

pſyl. & cydon. extract. in aq. plantag. & abſinthii ℥. 1. puluer. calam. aromatic. & abſinth. ana ℈. 1. cum cera f. litus.

Cera pauca, vel nulla admiſcetur, quia em plaſtica cum ſit, difflationem prohibendo maiorem inducit calorem. Ad eundem ſcopum facient ſyrupi ſanguinem temperantes, vel apozemata e radicib. acetoſ. oxylapath. cichor. totius planta. totius, agrimon, lactuc. portul. roſ. endiu. ſcariol. capil. ven. ſeminib. frigid. florib. cardiacis & ſimilibus. Longius progreſſa inflammatione, ſanies collecta detergeri vult, inflammatis quidem gibbis, magis per vrinas, ſimis vero per ſeceſſus. Vrinas ciebit hoc apozema:

℞. radic. gram. acetoſ. polypod. quer. petroſ. paſſul. mund. glycyrr. raſ. an. ℥. 1. cich. end. agrim omniũ capil. pimpinel. bryon. an. M. 1. ſem. quat. frigi maior an. ʒ. 2. flor cardiac. an. p. 1. f. decoct. ad ℔. 1. In colatu. diſſol. ſyr. de althæa, ſyr capil. ven. & ſyr. aceto ſimp. an. ℥. 2. f. apoz. clar. conditum, vt eſt artis.

Cum fortioribus fuerit opus, addentur valeriana, petroſ. Macedonicum, & alia id genus diuretica valentiora. Quod attinet ad deiectoria medicamenta, quæ potiora cenſentur cauis hepatis inflammatis, ea mitiora eſſe debent, nam vehemẽtioribus phlegmone augeretur. Quinetiã dum prouecto morbo iſtis locus eſt remediis, alia atq; alia particularia deligenda. In incremento digerentia repellentib. mixta, vt ol. chamæmel. nard.

abſinth. capparinum. At in ſtatu ſola ſatis ſunt digerentia, niſi inflammatio pergat ad ſuppuratum. Vbi ſemper videndum ne emollientium vſu viſceris robur diſſoluamus. Digeret commode hoc emplaſtrum.

℞. maſſæ emplaſtri de meliloto, & empl. de mucaginibus ana ℥.1. cerati ſantalini ℥. ß. Emolliantur cum oleo de abſinth. aut cappar. f. emplaſtrum.

Id antequam applicetur, fouenda erit regio hepatis, ex decocto abſinth flor chamæ. roſ. rub. calam. arom. ſemin. aniſi, lini, fœnic. Proderit tandem intemperiem a materia in hepate relictam digerere ſumptis & admotis.

℞. ſpeciet. electarii diarhod. Abbat. & triaſantal. ana ℈.2 vel ʒ.1. raſur. eboris, corn. ceru. an. ʒ. ß. ſaccha. in aq gra. vel agrim. vel capil. ven. diſſol. q. ſ. f. electar. per lozeng. cap. vnam ſingul. matutinis.

Idem præſtant conſeruæ roſ. violat. cichor. Admouebitur ceratum ſantal. cum oleo roſ. emollitum. Tandem vero abſceſſus ſi ſequatur, vt plurimum funeſtus. Vt enim adeo vita diutius protrahatur, ſenſim tamen tabeſcente corpore mors interuenit, quod videlicet vlcus hepatis ægre detergeatur, ob perpetuam partis humiditatem, vnde hęmatoſis fruſtratur. A tamen Claud. Rouletius primariæ notæ Doctor Medicus, hepatidem ad ſuppuratum ſaluis ægri rebus perductam obſeruauit.

De [a] debilitate hepatis. Cap. 36.

DEbilitatis hepatis [b] *intemperies cauſa eſt, tũ ſubſtantiæ* [c] *viſceris,* [d] *tum humorum, qui venis & arteriis continentur. Atque imbecillis eſt attractrix, retentrix, alteratrix & excretrix.*

[e] *Attractrice infirma liquida deiiciuntur per aluum, vt alteratrice ventriculi infirma, ſed hic cruda & incocta. Infirma attractrice hepatis, non ita cruda, ſed ad chyli formam accedentia. Hepate vero attrahente, ſed non alterante chylum, ſimile quid loturæ carnium aut ſanguinis quem aqua diluerit,* [f] *excernitur. Poſtea vero non rudimenta ſanguinis, ſed deteriore qualitate excrementa effluunt. Cuius rei cauſa hæc eſt. Frigidiore hepate alteratrix infirma eſt. Itaque rudiorem ſanguinem, quem a* [g] *meſenterio accepit, non conficit. Vnde per interualla excernitur,* [h] *& loturam carnium repræſentat. Vbi vero reſiſtit, craſſeſcit, tempore anguſtias hepatis intercipit. Cum non perſpirat, ſuboritur febricula. Interceptus humor putreſcit, atque aduritur, quo tempore non iam dilutus ſanguis ſed veluti fæx ſanguinis excernitur. Excretio illa lucet, atq; aliquando in atram bilem conuertitur. In frigida intemperie* [i] *color faciei pallidus,* [k] *pulſus tardus,* [l] *vrina alba, alias tenuis,* [m] *alias craſſa, non ita*

a A qua debilitate nominantur hepatici, quæ ipſa per ſe conſiſtit ſine tumore, aut ſolutione continui.

b Omnis enim debilitatis intemperies ſoboles exiſtit.

c Quam παρέγχυμα Græci vocant, cuius eſt propriũ munus hæmatoſis.

d Qui aut qualitate, aut copia peccant.

e Ob intẽperiem frigidã.

f Hæc excretio hepatica dyſenteria nominatur, ſeu rubra alui proluuies, ſect. 1. Primi Prorrhetici.

g Vbi inchoatur hæmatoſis. Gal. 4. de vſu par. *h* Gal. cap. 7. lib. 5. de loc male affec. & lib. 8. de compo. phar. local. *i* Nam color humorum, ſi non ſint reflui ſimilis eſt more florum, Gal. comm. ad aph. 2. lib. 1. *k* Pigro motu dilatatur arteria. *l* Hæc cruditatis index, ex apepſia & cruditate in venis. *m* Ex perturbatione a flatu lento ſpiritu.

ita frequens, neque copioſa deiectio, neque grauiter olens, niſi cum iam corrumpitur. Appetentia aliquando corrumpitur, aliquando intenditur: multa ſitis.

Calidam vero intemperiem ſequitur [a] *color faciei flauus, celerior pulſus, vrina flauo calore ſaturata,* [b] *proſtrata appetentia,* [c] *ſitis vehemens, faſtidium graue, agitatioq; corporis,* [d] *inſignis febris, excrementa alui olida, bilioſa admodum, craſſa, crocea, mordacia, vomitus quoque virulenti, æruginoſi, ex 8. de compoſitione particularium medicamentorum, 7.c.lib.5. de locis affectis.*

In calida diſpoſitione fotu atque [e] *irrigatione primum vtendum eſt, e cham. roſ. maſtichino oleo, in quo abſinthii comæ vel dactyli incoxerint. Laudatum remedium Græcis & Arabibus, frequens vſus* [f] *cichorii, end. Oportet autem hæc vel reſiccata infriare aqua hordei, vel incoquere aqua puriſſima, & adiecta ſexta vel octaua parte ſacch. potiones conficere. Augebitur autem ſacch. modus, vel minuetur pro ratione. Hæc eadem in frigida conueniunt, ſed loco ſacch. diluemus mel (aperit enim, terget, purgat, vrinam ciet) aut vtemur ſyrupo de cichorio ſimplici cum aqu. abſinthii, cuſcutæ, & ſimi. Optimumque fuerit eas aquas prius condire modico cinnamomo, aut adiicere*

a Quale enim eſt alimentū, talis & elucet color.

b Quam calor reſoluit.

c A calore, & bilis in vētriculū affluxu.

d Ex motu, putredine humoris, & ſynairiſmo, qué hepar gignit.

e Fiat embroche ex oleo cydon. & roſaceo, linimentum ex cerato ſantalino in oleo cydon. diſſoluto. Admoueatur etiam ceratum ſantalinum toti hypochondrio dextro in formam lunæ creſcentis. Immiſceri poterit puluis corall. rub. aut roſ. rub.

f Vt conficietur potio quotidie mane ex decocto radic. cichorii, in quo ſub finem decoctionis abſinthii Romani coma maduerit. Exhibetur iuſta doſi cum tabella electarii ſantalini.

aliquid eorum quæ aperiunt, quale hoc eſt. Interim roborabit iecur, atque eius incendium temperabit id electarium.

℞ *puluer. diarrhod. Abbat. ſine moſcho, triaſantal. diamargarit. frigid. an.* ℈. 1. *raſuræ eboris* ʒ. ß. *cinnamom. elect. cornu cerui an.* ℈. ß. *ſacchari roſacei quantum ſatis ſit, fiat electarium per lozengias auro cooperiendas ponderis* ʒ. 3.

℞. *endiu. cich. ſiccat. & pul. an.* ℈. 2. *ſem. ſecuridacæ* ℈ 1. *cinnam.* ℈. ß. *fiat puluis, detur e vino alb. tenui.*

Laudant veteres [a] *melicratum e filicis radice detergendo & liberando, ſine calfactione manifeſta, aut refrigeratione.*

a melicrati vſus in calida hepatis intẽperie vitãdus.

℞. *radi. chamæpityos* ℥ 2. *radicis cichorii* ℥. 1. *ſchœnanthi* ʒ. 2. *coquantur in quartariis tribus aquæ puriſſimæ ad dimidias.* Colaturam percola per *manicam* Hippocratis *cum ſacchari albiſſ.* ℥. 1. *cinnamomi* ℈. ß. *ſunt qui radices eaſdem ſiccant, tritas cribrant, & melle exceptas ad nucis ponticæ magnitudinem ex aqua conueniente exhibent.*

Conferet quoque mirifice hic ſyrupus. ℞. *ſenecionis, acrimoniæ, cicho. endiuiæ ana M. ſ. glycyrrhizæ* ʒ. 1. *ſem. aniſ. petroſ. fœnic. ana* ʒ. 2. *cinnam. ſpicæ Celtic. an.* ʒ. 1. ß. *f. decoctio ad quart.* ß. *In colatura diſſolue mell.* ʒ. 4. *f. ſyrup. mediocriter coctus. In frigida & imbecilli retentrice atque concoctrice.*

℞ *nardi* Celticæ ʒ. 6. *abſinthii* ʒ. 2. *cinnamomi* ʒ. ß. *cribrata melle excipe.* [b] *Fiat electarium, aut*

b Pręterea laudatur electarium ſantalinum ſimplex ex triplicato rheo. vt. ℞ ſpecierũ triaſantali ℈. 2. rhei elect. ʒ. 2. ſacchari in aqua abſinthii diſſoluti ℥. 3. f. electarium per tabellas pond. ℥. ß. Detur alternis diebus.

decoque

de coque in aqua, atque inde melicratum compara. Vel eupatorium abſinthium, & alia id genus hepatica vino & aq. incoquuntur. Ad fotum eadem conciſa in oleo chamæmelino & vino maluatico coquuntur dum vinum ſit abſumptum, oleum ſeruatur ad litum.

Vinum frigidiore & humidiore hepate, coquit, roborat, putredinem arcet, intemperiem corrigit. At ſi febris acceſſerit, ſubtrahendus penitus eius vſus.

Vbi nullus febris metus, vinum præſcribi poteſt eiuſmodi. ℞. roſmarini M. 1. rutæ p. 1. ſpicæ Celtic. cinnamomi an. ʒ. 1. Hæc in vino macerata leuiter ferueſiant, vinum proponetur.

In frigore & inde obſtructionibus olea conueniunt, in quibus elenii, iridis, gentianæ, coſti radices coxerint. Eædemque quoque radices infriantur, & inſperguntur melicrato, vel exceptæ melle exhibentur. Cochleæ & lupinum iecur trita, & in puluerem redacta ex vino imperantur. Sic etiam ex pulpa paſſular. myrobalanorum, hepate lupi, & electariis conuenientibus opiatæ finguntur.

Electarium de vino Arabũ, quod Xiphoides ab Andromacho, & aliis Grecis appellatur.

℞. [a] paſſul. mundatarum ℥. 3. croci ʒ. 1. calami aromati. ʒ. 2. ß. bdellii ℥. ß. caſſiæ ʒ. 2. ß. cinnamomi ʒ. ß. ſpicæ ʒ. 3. myrrhæ electæ ʒ. 4. terebinthi ʒ. 4. ſchœnanthi ʒ. 2. ß. ſiliquarum ʒ. 2. mellis ℥. 2. vini ſubtilis. quod ſufficit. Fiat electarium. Addebant alii in calidiore hepate ſeminis hyoſcyami albi, opii ana ʒ. 1.

[a] Vel ſic conficies. ℞. paſſul. damaſc. mundatarum ℔. ß. coquãtur ad pultis conſiſtẽtiam in vino veteri & generoſo. Transfundantur cetaceo. In cola. diſſol. confec. anthos, cortici citr. conditi cinnam. in ℥. 1. ſpec. arom. roſ. diamar. cal. ana ʒ. ß. vel ℈. 2. f. opiata, detur quotidie mane ſub horam ſomni ad ℥. ß. cum vino veteri.

Materia fere conuenit, quæ penetrat, aperit, lenit, adſtringendo roborat, abſterget, incidit, putredinem prohibet, exiccat.

Vtimur ergo ad penetrationem cypero, ſchœnantho, croco, iride, aromatibus. Eadem quoque aperiunt. Cui rei etiam piſtacia, marrubium, abſinthium & alia, quæ capite de obſtructione hepatis dicentur. Leniunt ficus, paſſulæ, vinum granatorũ dulcium, vinum ſubdulce & tenue. Abſtergent mel, aqua mellis, terebinthina, & quæ inde diſtillantur aquæ, aqua quoque hordei.

Incidit acetum, vinum granatorum maturorũ, & acidorum.

Roborat ſchœnanthum, abſinthium, eupatorium, roſæ, ſpicæ. Præſeruant a putredine, & ſi quid eſt virulentum, corrigunt inprimis cinnamomum, deinde caſsia lignea, nardus, iũcus odoratus, ſchœnanthum, calamus aromaticus, crocus, myrrha electa, aſphaltum, paſſulæ, raſura eboris, cornu cerui, vnicornu, vinum, mel, terebinthina, aromata omnia. In exſiccando vtuntur ſpodio, cuius loco vti licet ſaccharo roſato, admixto cinere, facto ex oſsibus elephantis.

A proprietate conuenire volunt rhabarbarum, ſpicam, paſſulas, iecur lupinum, carnes cochlearum.

EIVSDEM HOLLERII SCHOLIA.

Ἡπατικοὶ dicuntur, non vt veteribus, qui hepatis inflammatione laborant, ſed cum ci-

tra manifeſtum aliquem illius affectum imbecillitas ſola acciderit ex intemperie. Cum auté intemperies omnis nata ſit, vt ait Galenus, actionem lædere, non tamen omnis imbecillitatem hanc efficit, quam hepaticis tribuunt. Cuius proprium eſt, ſanguinem probe non conficere, ſed crudum, ſemicoctum. & aquæ modo liquidum generare, ſiue calida ſit intemperies, ſiue frigida. Sed & in calida ſæpe aduritur ſanguis, tantum abeſt, vt ſemicoctus maneat. Facilioris ergo doctrinæ gratia duplicem intemperiem cõſtituere licebit: vnam, quæ iam ad iecinoris ſubſtantiam peruenerit, illiuſque vires & harmoniam diſſoluerit, ita vt imbecillitate contracta ſuum officiũ non faciat, niſi diminute. Alteram, circa imbecillitatem, intenſa videlicet, aut remiſſa qualitate aliqua, vt calore & frigore, quæ tamen nondũ naturalem conſtitutionem ita labefactarit, vt facultatis vires ſint imminutæ, ſed potius corruptæ. In priore perpetua eſt excretio ſanguinis aquoſi & ſemicocti, ſiue a calore ſit, ſiue a frigore. Diſtinctio ex effectibus cauſarum. A calore enim cibi faſtidium, ſitis, febris, vitioſorum humorum vomitus. A frigore, contraria. In poſteriore, ſi calida ſit, aſſatur chylus, in bilem vertitur, vrina ruſſa, alui excrementa craſſa, bilioſa, fœtida, acria, ventris adſtrictio, ob vehementem attractionem a nimio calore, oris amaritudo, ſitis, interna manuum caliditas, pedum pulſus celer. In ambitu corporis pruritus, calidi fumi. Et, ſi bilis in ventriculum fluat, nauſea, bilioſa vomitio, & ſimilia. Sanguis autem non crudus, vt in ſuperiore, ſed aduſtus potius cernitur. In frigida contraria omnia apparent, pituita, frigus totius corporis, calor faciei albus, habitus corporis tumeſcens, niſi calor cordis impediat, excrementa pauca, parum olentia ob cruditatem, ventris profluuium certis temporibus. In ſicca,

Gal. lib. de inæquali intemperie.

Iecoris duplex intemperies.

Iecoris intemperiarum ex cauſarum effectibus diſtinctio.

corpus ſiccius, ſqualidius, ſanguis paucus, craſſus, venæ duriores. In humida contra fit. Cauſſæ externæ, internæ, quæcunque immodice refrigerant, calfaciunt, ſiccant, humectant. Partium item conſenſus, inteſtinorum gracilium, venarum, meſaraicarum, epiploi, ſplenis, folliculi fellis, renum, veſicæ, venarum, quæ omnes partes hepati inſeruiunt ad præparationem alimẽti, excrementa recipienda, ſanguinis delationem, vel coctionem iuuandam.

Hepatis intemperies cum imbecillitate coniunctæ vix curabilis.

Ab intemperie cum imbecillitate vix curatur. Sed in eo elaborandum ne augeatur, occurrendo cauſæ & roborando. In calore remedia ſunt aquæ potus, alimenta refrigerantia, ſyrupi, tabellæ, conſeruæ, epithemata, vnguenta, cerata. In frigore, eadem, ſed contrariis qualitatibus. In ſiccitate, humiditatem inſtaurantia, potus lactis, balnea, proprietatem occultam habentia, & quæ hecticis conueniunt. In humiditate contrariis occurrendum. Valent hepar piſcium, anſerum, animaleculorum, capreolorum, agnorum, terebinthus, pruna, paſſulæ, acetoſæ. Poſſunt macerari in ſero, lactis aqua hordei, lacte, vino, decocto cinnamomi, & aliis, vt res poſtulat, dum turgeant limaces, cochleæ, decocta epatica. Vua paſſa tantum aſtringit, quantum opus habet viſcus affectum. Neque enim eget magna adſtrictione, neque tanta, quanta ventriculus, tota ſubſtantia hepati familiaris. In calore vſus mollis caſei, cremoris lactis, & ſimilium. Optima ſunt, inquit, paſſim Galen quæ vna cum hoc, quod intemperiem curant, etiam alunt, familiaria, ſcilicet, parti laboranti, vinum, maſtiche, confectiones Andromachi. Hepar humidiorem habet compaginem. Itaque non fert remollientia, niſi moderata, oportetque in indurato hepate calfacientium & atte-

nuau-

nuantium modum ſtatuere prçter morem alio-rum viſcerum.

Bubula, & vini potus nimius Æſtate hepati infeſtiſſima ſunt, & bilem ad hepar multam colligunt. Hepatica ſunt agrimonia, intybi ſpecies, ſenecio, chamæpitys, radix filicis, acetoſæ, aſparagi, plantago, eupatorium, abſinthiũ, ſoncus, &c

Hepatica ſimplicia.

ANTO. VALETII EXERCIT. XXXVI.

HEpatis imbecillitas, a qua hepatici nominantur, citra manifeſtum vllum viſceris vitium fieri conſueuit. Atque hæc vel natiua eſt, vel adcititia. In vtraque imbecilla ſi fuerit hæmatoſis, prodeunt alui excrementa loturæ carnium ſimilia. Intemperierum autem, quæ huius affectus cauſæ accenſentur, ſigna diſtinguuntur ex Galeno cap. 8. lib. 8. de compoſ. medicam. κατὰ τόπους.

Hepatis imbecillitas duplex.

Imbecillitas a quauis intemperie per contraria corrigitur additis modice adſtringentibus, atque etiam aperientibus & detergentibus. Fere fit enim, vt imbecillo in iecore excrementa colligantur, quæ obſtructionẽ pariunt. Itaque in primis rhei dilutũ ex decocto aperiente præſcribitur, vel hic bolus.

Hepatis imbecillitatis curatio.

℞. terebinth. Venetæ (quæ lenit, terget, vacuat) lotę in aqua endiuiæ aut cichor. ʒ. 3. rhei electi puluerati ʒ. 1. f. bol.

In calida cauſa conferunt remedia hepatis inflammationi dicata. In frigida vero, quæ obſtructioni hepatis a pituitoſo humore inſtituuntur.

De [a] morbo regio. CAP. 37.

a A bile toto corpore ſuffuſa.

REgius eſt vero ſignatus nomine morbus,
Molliter hic quoniam celſa curandus in aula,
inquit Serenus. Hoc idem *Cornelius Celſus.*

Debet enim omnibus curis eſſe vacuus ac ſolutus ictericorum animus: quin & ſplendido conclaui, laſciuiis, cantu, iucundis quoque ſermonibus laxandus eſt. Varro, *quia curatur mulſa, morbum regium dictum exiſtimat. Vocatur & hic morbus arquatus vel arcuatus. Icterus, quia ictida, id eſt, viuerram, animalculum, quo cuniculos excludunt* (vel muſtellam colore oculorum aureo) *vel Galbulam auem colore repræſentet: qua ratione & Aurigo dicitur.*

Cauſa fere [b] obſtructio, nonnunquam inflammatio, aut intemperies [c] hepatis. Et obſtructio quidem vel hepatis, vel pororum bilis: [d] lapillus aliquando concretus in folliculo fellis, aut adnatum tuberculum. Nonnunquam quia cyſtis fellis multitudine intercipitur, vel quia vis eius excretrix infirma eſt. Venena quoque, aut bibita [e] pharmaca, nec per aluum reddita, huius vitii cauſæ aliquando extiterunt.

Primum itaque eſt, vt [f] cauſam agnoſcas: deinde vt eandem tollas: poſtremo icterum cures. Interrogabis ægrum, num ſentiat grauitatem, tenſionem, dolorem in dextro hypochondrio. Manum quoque admouebis, vt intelligas, num tumor & durities aliqua ſubſiſtat. Quæ omnia ſi [g] abſunt,

b Eaque veſiculæ fellis.
c In quo eſt interdum impreſſa veneноſa quędam qualitas.
d Imo multi perſæpe.
e Quæ a venis rarefactis rapiuntur.
f Naturalem, criticam, aut ſymptomaticam.
g Et fit hypochondrium λυπαρὸν, & omnino æquale.

& ex-

& excrementa alui, vrinæ ſimiliter, naturaliter habent, indicabis [a] incolume iecur eſſe: cæterum effuſam in corpus bilem quæ colorem cutis defœdat, quia craſsior eſt, exhalare ac reſolui non poſſe. His ergo victum liquidiorem atque humidiorem imperabis.

Balnea aquæ dulcis, in quibus quæ [b] detergent, atque reſoluunt, decoxeris. Si vero adſunt, venterque ſubſiſtit, albida excrementa ſunt, cineritia, & argilloſa, vrinæ vero ſpiſſæ, colore croceo ſaturatæ, aut etiam nigræ, tum obſtructionis certum indicium eſt. Inflammatio perpetuo cum febre eſt, de qua prius. Obſtructio ergo prius curetur, deinde delebitur icterus.

Primum itaque aperientibus & detergentibus inſigniter liberanda eſt [c] obſtructio. Verum ſi ſuſpitio aliqua eſt excrementi in ventre & primis venis, caſsiæ aut catholici [d] ℥. 1. ex ſero lactis imperabis. Et quia in hoc morbo aluus [e] fere adſtricta eſt, vtiliſsimus eſt clyſter, cuius materia ſit ex iis, quæ ſtercus durius emolliant, quæ reſiſtentem bilem irritant, quæ muſculos & inſtrumenta excretionis incitent. Sic enim placuiſſe veteribus Aphrodiſeus ſcriptum reliquit.

℞ maluæ, biſmaluæ, violariæ an M. 1. furfurum pinguium M. ß. fiat decoctio ad ℔. 1. plus minuſue. In qua diſſolue mellis communis, ſachar. rubr. ana ℥. 1. ſalis communis ʒ. 2. olei communis ℥. 3. Hæc eſt formula, qua per interualla vti oportebit, vbi diutius venter reſtiterit.

[a] Vnde nec vllam ſubeſſe perennem icteri generationem.

[b] Vt agrimonia, fumaria, melilotum, furfur.

[c] Veſiculę fellis & venarum hepatis. Tali enim obſtructione exitu & aditu prohibetur bilis in fellis veſicam.

[d] Vel ℥. 10. illud excrementum vi aperientium in venas feratur, obſtructionemque pariat.

[e] Quod naturæ clyſter naturalis de negetur, ex eo quod bilis exitum non habet in inteſtina.

Poſtea ſi ſanguis multus eſt, baſilicam aperies ac pro ratione ſanguinem educes.

Solitæ quoque hæmorrhoides incitandæ ſunt, & menſes in mulieribus, venæ ſub lingua non niſi inclinante morbo aperiri debent. Tum enim ea phlebotomia tempeſtiua eſt. Tum de [a] *purgatione agendum eſt.* Meminiſſe autem oportet nunquam vtendum purgationibus obſtructo hepate inſigniter, niſi prius feceris viam aperientibus & detergentibus.

a Quæ ſit huiuſmodi, vt materiam morbum facientem radicitus extirpet.

Aperiunt autem oxalis, cichorium, endiuia, apium adianthum calamintha. fæniculum, gentiana, anchuſa, ariſtolochia, melanthium, ſecuridaca camæpitys, roſmarinus, ſerpillum hypericum, marrubium, aſarum aniſum, petroſelinum amara omnia aromata, terreni vermes, cornu cerui ebur, cornu vnicornis Quorum omnium herbas, radices aqua incoques aut vino tenui, atque inde cum ſaccharo aut melle potiones comparabis, aut redacta in puluerem ad ʒ. 2. mulſæ aut vini albi tenuis & ſimilium ℥. 3. aut 4. inſperges.

Syrupi in vſu ſunt de cichorio, endiuia, capill. ven. de byzantiis, de duabus & quinq; radici. ſyru. acetoſus de acetoſitate citri, oxymel ſimplex Aquæ vero endiuiæ, cichorii, lupulorum, cuſcutæ, fumariæ, capi. ven. acetoſæ, ſcolopēdrii, raphani, apii. fæniculi, lappæ rubeæ, libiſtici, eryngii, rutæ, aſparagi, & ſimiliũ. Opertetque initio primum vti leuioribus, idque per interualla. Aſſiduus enim aperiẽtium vſus vehemẽter lædit. Atque vbi his vſus fuerit,

erit purgationes imperabis ex ſeri lactis ℥.4, in quibus per noctem maduerint ℥.2. carthami conquaſſati cinnamomi, vel ireos florentiæ ℈.ß. Alioqui rhab. ʒ.2. infuſas in aqua endiuiæ cum modico cinnamomi. Idem pondus [a] hieræ picræ, hieræ diacolocynth. conuenire poteſt. Alioqui,

℞. pul. hieræ diaco. ℈. 4. rab. electi ʒ. I. cornu cerui, raſuræ eboris, cinnamomi ana ℈.ß. Dabis hæc ex ſero lactis, aut aqua hordei. Tum ad aperientia redeundum eſt, & iterum purgandum interuallis. Quod ſi his malum non cedit, medicamentis vtendum erit, quæ fortius aperiunt & detergent. Atque iam dacrydio & colocynthide cathartica acuenda vt proximis Gr. 8.6.4. diacrydii admiſcenda ſunt. Alioqui,

℞. diacridii ℈ I. florum anthos, borraginis, & violarum ana P.ß. cinnamomi, aſari, rad. gentianæ ana Gr.8. Fiat infuſio in ſero lactis. In col. ℥ 3 diſſolue ſacchari ℥.ß. fiat potus.

Vomitus quoque etiam cum elleboro, de quibus antea, probati ſunt. Ita curato viſcere color fœdus delendus eſt thermis ſiccis; deinde balneo ex chamæmelo anetho, calamentho, fœniculo roſmarino parietaria, & furfuribus. Statimque a balneo linteis aſperis, & materia balnei pe fricandum corpus eſt.

Potiones ex ſupradictis aperientibus & detergentibus exhibendæ.

Sternutamenta & errhina, qualia prius deſcripta, conueniunt.

[a] Si pituita obſtructionem faciat, hieram picrã commode vſurpabis.

Oculi & facies aceto albo, aqua hordei, ſucco granatorum, oxyſacchara, ſucco coriandri, aceto ſæ, acetoſitate citri. His quidem tepidis fouenda ſunt & contingenda. Nunquam autem venies ad fœditatem coloris, niſi ſublata cauſa & curato viſcere. Quod ſi durum eſt, fouebis ex aceto, in quo althææ & lilii radices, ficus, paſſulæ coxerint: tum ʒ. 3. emplaſtri de meliloto, vel dialthææ malaxatis cum oleo amygdalarum dulcium induces: vel ammoniaci ℥ 2. in aceto diſſolutas applicabis. Superioribus remediis vteris, ſed admixtis iis, quæ leniunt & emolliunt.

In materia venenoſa initio quidem vomitus, ſi eo materia vertitur. Si ad inteſtina, clyſter acris. Si in habitum corporis, cucurbitulæ cum multa flamma conueniunt, & ea omnia, quæ foras materiam attrahunt. Ex quo ſyrupo acetoſo, de limonibus, oxyſacchara, de acetoſitate citri, cum aquis acetoſæ, endiuiæ,[a] calendulæ, papaueris rubri, dictamni, tormentillæ, ſeu ſucco granatorum, berberorum, limonum, citri, lacte acetoſo, in quo flores cordiales leuiter bullierint, raſura cornu, Vnicornis, cornu cerui, eboris, electario de vino, & paulo ante deſcriptis capite de debilitate hepatis remediis vti oportebit.

a Meliſſę quoque, morſus diaboli, cardui benedicti, & ſimil. pentaphylli.

Theriacæ & mithridatii vſus. Dantur quotidie ℈. 2. aut ʒ. 1. cum ℥. 1. acetoſitatis citri aut liquore conuenienti.

Virginibus, quas hoc[b] vitium defœdat, purgatio ex hiera. Imperatur ʒ. 1. ß. ex aqua halicacabi

b De huius curatione fuſius in ſplenicis affectibus.

(vulgo

(*vulgo Alkekengi*; *cuſcutæ*, *en iuiæ*, *oxymelite*. *Alioqui*,

℞ *hieræ picræ* ℈. 4. *rhab. electi*, *agarici trochiſcati*, *ana* ʒ. ß *raſuræ eboris* & *cornu cerui ana* ℈. ß. *cinnamomi Gr.* 8 *croci Gr.* 4. *incorporentur omnia in* [a] ℥. ß. *catho*. *Deinde diſſolue in ſero lactis*, *aqua cuſcutæ*, *aut liquore ſimili*.

Imperetur quoque hoc electarium. ℞ *triaſantali*, *diarhod. Abba. ana* ʒ. ß. *vtriuſque diama. an.* ℈. 1. *raſuræ eboris*, *cornu cerui an.* ℈. ß. *ſacchari in aqua cuſcutæ* & *roſmarini diſſoluti quantum ſufficit. Fiat elect. per lozengias pondere* ʒ. 1. [b] *Dentur mane* & *veſperi per ſe*, *vel cum liquore conuenienti ex cochleari. Vel ſolum triaſantalinum electarium cum duplicato aut triplicato rhabarbaro ſatis eſſe poterit. Alioqui*,

Ammoniacum ad ℈ 2. *e mulſo radicis capparis vel aromatico vino exhibitum tanta pollet facultate*, *vt multos iam ad hydropem properantes liberarit*, *vacuatis mirabiliter per ventrem viſceris obſtructionibus. Deſtillatur inde arte chymica oleum conuenientiſſimum.*

℞ *rad. gentianæ in puluer. redactæ* ℈. 4 *cornu cerui* & *raſuræ eboris ana* ℈. 2. *cinnamomi* ℈ 1. *ſacchari* ℥. ß. *detur ſæpe medium cochlear ex vino albo tenui.*

℞ *ſemi. aniſ. apii*, *aſar. abſinth. amygdal. amar. ana partes æquales*, *terantur. Ex quibus tritis cum aqua cuſcutæ fingantur trochiſci.*

Vel etiam ℞. *cortic. radicis capparis* ʒ. 9. *ſemi-*

[a] Vel ℥. ß. Exhibetur autem iis præmiſſis, quæ ad obſtructa liberanda præſcripta fuere.

[b] Diacurcuma etiam & confectio alkermes mirifice proſunt.

nis acetoſæ ʒ. 6. cortic. radic. fœnic. ʒ. 3. f. puluis. detur ʒ. 1. ex aqua conuenienti media nocte, vel in ſiti.

Vtatur quoque per interualla decocto cicerum rubrorum, in quo radices petroſelini & cichorii coxerint. Epotis id genus medicamentis decumbat æger in latus ægrum.

EIVSDEM HOLLERII SCHOLIA.

Icterus flauus & niger.

Icterus iecinoris vitio flauus: lienis, niger: vterque mixtus & vireſcẽs, vt puellis quibuſdam. In omnibus effunditur bilis in vniuerſum corporis habitum. Differentię ex cauſarum varietate & modo ſumuntur. Si obſtruatur meatus a iecore in folliculum fellis, quia plena adhuc eſt veſicula, excrementa alui vtcunque colorata erunt: ſin alter a folliculo in ecphyſim, alba & cineritia, quia bili præcluſus eſt aditus ad inteſtina. In vtroque affectu bilis non ſecernitur: regurgitat in iecur & venas: ſanguini permiſcetur: effunditur in totum corpus, vnde aureus color præcipue oculorum, ob candorem. Pars per renes expulſa vrinas aureas, craſſas, impuras efficit.

Hepatis intemperies calida & ſicca bilis procreatrix, & propterea icteri.

Si calida ſit & ſicca intemperies hepatis, multitudo bilis inde procreatæ icterum generabit. Sed excrementa quoque alui, vt cæterę partes, bile perfuſa apparebunt. Idem præſtat imbecillitas ſecretricis, quæ genitam bilem non ſeparat a ſanguine, vt in obſtructione, ſcirrho, inflammatione, vel imbecillitate hepatis. Idẽ quoque facultas expultrix in morbis acutis per criſim, vel læſa retentrix, & ſuperata humoris copia, multitudine, malignitate. Sed quo diſtinctius & exactius cauſę omnes diſcernantur, in primis videto, an cum morbo acuto ſit, an per ſe: ſi cum morbo acuto,

an die critico factus fuerit apparentibus coctionis ſignis, iecore non indurato. Sic enim optimæ criſis indicium, ſuperante expultrice facultate. Contra, malum, præcipue ante diem decretorium, ſuperata retentrice. Anceps tamen præſagium, vt dicetur. Quod ſi ſine morbo acuto ſit, in primis excrementa inſpicito. Nam ſi alba, vel parum colorata, obſtructio eſt. Si deiectio alba, vrinę flauæ, nullus tumor in hypochondriis, neque tenſio, & dolor qua parte porus cholagogus decliuis, obſtructus eſt ille meatus. Si colorata deiectio, vel eſt imbecillitas iecoris, vel intemperies calida, vel morſus venenatorum animalium, vel pharmacorum deleteriorum potus, vel aqua corrupta, vt in expeditione Neapolitana. Duo priora diſtinguito ex propriis capitibus, in quibus agitur de imbecillitate, inflammatione, ſchirro, obſtructione hepatis. Nam ab his etiam tribus poſtremis fiunt icteri, authore Galeni Aphoriſ. 62. libri 4. Verum ſcirrhus diuturnus morbus exiſtit. Inflammatio & obſtructio repente fieri poſſunt. Adde ſignum ex flatu in inteſtinis. Nam πνευματώδεις, id eſt, flatuoſi fiunt, qui ex imbecillitate ictero vexantur. Contrario modo afficiuntur, qui ex calida intemperie. Non ignoro Hippocratem ſcripſiſſe Aphoriſm vltimo libro, regio morbo laborantes non multum ventoſos eſſe. Quod cum experientiæ repugnet, qua flatibus ictericos abundare conſtat, interpretes in varias ſententias diſtraxit. Sed flatus in ventre fieri certum eſt, caloris natiui imbecillitate, vel multitudine & qualitate materiæ. Ergo cum fere morbus regius apud nos ex multitudine crudi humoris ortum habeat, qui imbecillitate caloris colligitur & obſtruit, nec detergitur influente bile, neceſſario ita affecti erunt πνευματώδεις.

Hippocrates aph. 64. li. 4.

Ictero ex imbecillitate decenti flatuoſi.

Flatuum prouentus vnde.

Quibus vero temperantior victus, multum exercitium, calidior morbus, vel hepar, craſſior bilis, intemperies calida, niſi acceſſerit imbecillitas, flatuoſos non eſſe conſentaneum eſt, quod Hippocr ſignificat. Proinde non inepte hoc ſignum adiecimus. Morſum venenatorum, aut pharmaci deleterii potum ex relatu ægri, vita antecedente coniicito.

Ex ictero acutis ſuperueniẽte præſagium fallax.

In morbis acutis præſagium quam ſit fallax ex ictero ſuperueniente, hiſtoriæ multæ in Epid. demonſtrant. Quibus adduntur quædam noſtræ obſeruationes. Inter cæteras, anno 1545. quidam ſexto factus ictericus, commota aluo villoſa deiecit, vrinis nigris & multo felle tinctis. Febris expers iam ambulabat, quaſi omnino liberatus 14. recidiua. 17. obiit. Aliis duobus idem accidit. Quidam admodum robuſtus ante 7. ictericus factus, ægerrime & cum recidiua euaſit Anno 1549. menſibus Aprili & Maio (quo fere tempore Lutetiæ febres tertianę exoriuntur) multis aureæ vrinæ, & morbus regius primis dieb. Cuidã nobili ita affecto detractus ſanguis ter ad octo fere vaſcula iteratis vicibus. Sanguis totus & ſpuma, & conſiſtentia flauus. Viſus eſt conualuiſſe, 17. recidiua, alui profluuium, bilis craſſa & meracior, ſingultus leuis. 21. obiit. Laborauerat aliquando lue venereã. Multos in Epid. ante ſeptimum ictericos factos euaſiſſe legimus. In Coacis Hippocr. ἢν δὲ μὴ σκληρὸν ὑποχόνδριον ſalutarem eſſe, 7. 9. 11. 14. Si indureretur, ambiguũ ἐνδίαςον Galenus in rat. vict. in morbis acutis, in bilioſa febre, ante 7. ictero cum rigore vel horrore morbum ſolui voluit. Si vero abſque rigore, ἔξω τῶν καιρῶν lethale. Vbi criticum icterum ſine tumore, aut inflãmatione hepatis, et excretionem conſequentem horroris vel rigoris nomine intellexiſſe videtur. Sed de his alio loco.

Criticus

Criticus non curandus. In febrem, inflammationem, ſcirrhum, obſtructionem hepatis intentum eſſe oportet. In cæteris bilioſa purganda, ſine attractione vehementi per aluum, renes, vomitum. Suppreſſa vacuatione, & in plenitudine, venę ſectio; a baſilica, ſub lingua. Hinc balnea, ſudorem mouentia, maſticatoria, erthina, regia vita, topica, denique omne purgationis genus, quia in totum corpus malum ſparſum eſt, vt ſcribitur in lib. Quos purgare oporteat. Multos ſe curaſſe Romæ Galenus teſtatur antea præparatos incidentibus, aperientibus, deinde medicamentis cholagogis. Lege cap. 7. lib. 5. de locis affectis, & libellum de purgantium medicamentorum facultate. Conueniunt aperientia, detergentia, cuſcuta, erinaceus, ammoniacum in mellito vino, vel aromatico, oleum inde diſtillatum, vermes terreni triti in melicrato (quibus curationem recepit Dom. Troſon, Senator Regius) aqua raphani Auicenna (Sic ruſtici raphani ſuccum ad ℥. 4. cum meraci vini ℥. 1. ß. exhibent) eupatorium, gentiana, apium, aſarum, abſinthium, amygdalæ amaræ, radix capparis, tria ſant. triplicato rhabarbaro, marrubii decoctum. Charadrion a voragine, vel voracitate, vilis auis, quæ credebatur viſa icterum ſoluere. Propterea venditores occultabant, ne emptores conſpecta aue curarentur priuſquam emiſſent. Inde nomen ei, qui rem vilem quaſi magni pretii occultat & diſſimulat. Succus fumi terræ, cichorii, inde ſyrupi cum ſero lactis, lac, cremor lactis cum fragis, caſeus mollis, iuſcula ex hord. acetoſa, lactuca, cichorio, ſcariola, ius prunorum, ex oleribus conuenientibus acetaria, ius pullaſtri alteratum cum oleribus conuenientibus, calidam hepatis intemperiem corrigunt. Si ſola intemperies, tantum alterandum. In quibuſdam oxymel cum decocto guaiaci. Viſcum col-

Gale. lib. de Theriaca.

lectum in alba ſpina, vel etiam in quercu, zona e linteis conſutis includitur, cingitur nouem diebus, experimento vulgi.

ANTON. VALETII EXERCIT. XXXVII.

Icterus ſymptoma facultatis ſanguificæ, vel excretricis, bilioſi humoris eſt ſumma corporis effuſio, in adnata primum oculi tunica apparens. Ab hepate & liene, quanquam promiſcue originem habet, quod ea viſcera in humorum procreatione ſecretioneque plurimum occupentur: ſæpius tamen ab hepatis inflammatione calidam venarum intemperiem, bilis plurimæque procreatricem, accerſente intemperie, ſcirrho, obſtructione, aut a ſimilibus id genus affectibus cyſtim fellis, cyſticoſue meatus obſidentibus accidit. Sæpe fit icterus per criſes bilioſarum febrium, natura materiam noxiam ab alto corpore foras protrudente. Qui lienis vitio ingruit, niger eſt, humoris ideam melancholici referēs: vt qui a bile eſt porracea, aut ab epoto veneno, itemque beſtiarum virulentarum demorſu, viridis. Hippocrates albi etiam icteri commeminit.

Hippoc lib. de intern. affect.

In icteri ſignis diſtinctione eſt opus vt pars vere affecta dignoſcatur. Iecoris affectum, hoc eſt, intemperiem, oſtendunt deiectiones & vrinæ bilioſæ: quæ intemperies ſi coniun-

Icteri ſigna ab inuicem diſtincta.

coniunctam habeat inflammationem, grauitas in hypochondrio dextro fatigat. Veſiculæ autem obſtructionem, vrinę ſo æ bile plurima perfuſæ, & deiectiones albicantes. Totius denique corporis habitus vitium incuſamus, cum deiectionibus & vrina naturaliter habentibus, color & ſudor bilis ſpeciem cum pruritu reſipiunt. At vero vbi venenata eſt cauſa, ad propria veneuorum aſſumptorum ſigna recurrendum.

Vt ſunt icteri cauſæ variæ, ita diuerſa remedia. Vbi ſola iecoris intemperies ſubſiſtit, ſola contraria alterantia, vt aſſumpta zulapia, refrigerantia apozemata, & extrinſecus adhibita cerata, refrigerans Gal. ſantalinum, atque etiam epithemata, vſurpantur. Vbi inflammatio adeſt, remedia ante explicata vſui erunt. Vbi obſtructio cum iecoris ipſius, tum veſiculæ fellis, fortiores clyſteres, qui ferri ſolitos ad cutim humores irritando retrahant, phlebotome, apozemata aperientia, incidentia, & tenuantia, cholagoga, cathartica præſcribentur. Clyſter erit huiuſmodi: *Icteri curatio quam varia.*

℞ hord. integr. furfur. macr. ana p. 2. quatuor remollientium, flor. chamæm. melil ana M. 1. ß. ſemin. aniſ. alth. fœni. & lini ana ʒ. 2. f. decoctio ad ℔. 1. vel tantundem ſeri lactis accipito. In colatura diſſo cathol. & hierę ſimplicis (ſi febris abſit) ana ℥. ß. diaphœnici ʒ. 2. mell. roſ. ſacchar. rub. ana ℥. 1. olei viol. ℥. 3. f. clyſter.

Poſt reiectum clyſterem pertunditur vena potiſſimum plethoricis corporibus. Deinde vero tali apozemate humor ad purgationem præparatur, quia hic ſæpe bilis etiam craſſior fit, aut per ſe, aut humoris alterius, vt pituitoſi vel melancholici, admixtione.

℞. radic. gram. apii, fœnic. oxylapath. cichor. cum toto ana ℥. ß. polypod. quern. paſſul. mund. ſem. cartha. tamarind. ping. elect. ana ℥. 6. fol. ſcolopend. chamædryos, chamępit. agrim. cuſcut. ſummitat. abſinth. lupul. & aſparag. ana M. 1. glycyrrhiz. raſ. ℥. 1. quatuor ſem. frigi. maior ana ʒ. ß. prun. damaſcē. n. 8. hord. integr. p ß. flor. cardiac. ana p. 1. f. decoct. & colat. ad ℔. 1. In qua diſſol. ſyr. de cichor. ſimpl. ſyr. capil. ven. & oxymel. ſimplic. ana ℥. 1 ß. f. apozem. clar. conditum ʒ. ß. cinnamom. & ʒ. 2. ſantal. citrini: ſumat bis in die ℥. 3. aut 4. horis duabus ante paſtum.

Ab his ſumat medicamentum ſequens.

℞. decoct pector. aperitiu. q. ſ. fol. ſennæ mund. ʒ. 2. f. decoct. In colat. pro vna doſ. infunde per noctem rh. elect. ʒ. 2. cinnamom. ℈. 2. In expreſſione diſſol. cathol. & ſyrup. capill. vene. ana ℥. ß. diaphœnic. ʒ. 2. f. potio.

Pauperibus diaprun. ſolutiuum, electar. de ſucco roſar. diſſoluuntur in decocto hepatico aperiente, in ſero lactis, aut vino albo, aut aqua gram. aut endiuiæ. Paulo valentiora purgantia eſſe debent, quoniam in huiuſmodi obſtructione, & expultricis facultatis imbecillitate difficilior purgatio: quæ tamen temperabuntur, ſi id febris ſuaſe-

rit faciundum. Poſtquam corpus ſufficienter fuerit purgatum, & humorem cuti ſubiectum diſcutere oportebit, æger hoc balneum ingreditur, quod quatuor, aut quinque dies continuabit.

℞. radic. oxylapath. oxalid. radic. alth. lilior. an. ℥. 4. enul. camp. ℥. 2. viol. fol. malu. biſmal. parietar. aceto. cichor. cum toto, bugloſſ. fumar. fol. vitis, hederæ terreſtris an. M. 3. Bulliant ſimul pro balneo vniuerſali. Coniiciatur ſacculus plenus furfuris, ſuper quem ſedeat.

A balneo Galenus anethino oleo, aut chamæmelino corpus confricat.

Et quidem ſolis fere balneis cum frictionibus aut litubus relaxantibus & diſcutientibus eſt opus, quando vitium in habitu tantum corporis inſidet, vt fit in criticis icteris, qui ſeptim. vnd. vel decimoquarto die febribus bilioſis feliciter ſuperueniunt. Si venenata ſit cauſa, alexiteriis oppugnabitur. Si niger icterus, valebunt remedia in affectibus lienis præſcripta.

De [a] oppilatione hepatis. Cap. 38.

Oppilatur hepar a craſſis flatibus, ſed facile [b] *diſcutiuntur. non ita facile, ſi a* [c] *craſſis viſcidiſque humoribus, fereque ſentitur lancinans* [d] *dolor aut* [e] *grauis aliquando* [f] *tentio, facies* [g] *male colorata eſt, ſqualor* [h] *cutis, pulſus* [i] *inæqualis, ſpiratio* [k] *etiam aliquando difficilis, excrementa* [l] *a natura euariant. fereque liquidiora ſunt.*

Curatio magna ex parte ex proximo capite repetenda eſt.

[m] *Incidendum,* [n] *aperiendum,* [o] *detergendum a* [p] *quo purgandum eſt. Et ſi* [q] *cætera conſentiunt, e baſilica, aut venis extremæ manus ſanguis educi debet, niſi ſuppreſſis menſibus aut hæmorrhoidibus* [r] *malum natum eſt. Tum enim venæ cruris potius* [s] *incidendæ ſunt.*

Materia incidentium, aperietium, & detergentium proximo cap. deſcripta eſt. Peculiariter conueniunt ſyrupus acetoſus, oxyſacchara, ſyrup. capill. ven. de cichorio, de endiuia, oxymel ſimplex, quibus initio, & vbi caloris ſuſpicio, vtendum eſt. Item

a Quæ variorum morborum ſobole, & parens eſt, ęgros alimẽto defraudat, & anadoſim impedit.
b Sacculis emplaſt hermaſmatis, litu, &c.
c Hi enim nõ facile pepaſmũ recipiũt.
d Ab humoris acrimonia tunicas vellicantis.
e Ab humoribus lentis.
f A flatu.
g Ob interceptam anadoſim, & prauorum humorũ pleonexiam.
h Prauitate ſucci, & calore diffuſo contra naturam in praui excrementi ſuffuſione.
i Motu, quiete, dilatatione arteriæ.
k Compreſſione diaphragmata, aut ſympathia tunicæ coſtas ſuccingentis.
l Non ſunt enim deiectiones figuratæ, ſed molles, ex ſeri copia, & præcluſa anadoſi.
m Si lenta ſit materia.
n Quod obſtructum.
o Quod adhęret.
p Vbi illis remediis factum fuerit corpus εὔροον, excitata naturæ vi & præparata materia.
q Ætas, robur ęgri, magnitudo morbi ſymptomatũ vehemẽtia.
r Per palyndromẽ & refluxũ humoris, eo vnde venerat.
s Niſi vehemẽtia præſentiũ ſymptomatũ, & grauiorũ metus axillaris venæ ſectionem ſuadeat.

oxymelis

oxymelite ſcyllitico, ſyrupo de bizantiis, de duabus & quinque radicibus, cũ aquis cuſcutæ, fumariæ & aliis ſupra deſcriptis. Probatũ hoc eſt a [a] multis

℞ [b] aquæ decoctionis hordei ℔ 8. aceti ℔. ß vini granatorum ℥ 3 ſacchari: mellis albi ana ℔. 1. Fiat zulapiũ clarificatum & aromatizatũ cum modico cinnamomi, vtatur ℥. 3. [c] mane & veſperi.

Purgatio ex hieræ ʒ. 2 cum oxymelite, aut quæ in fœdis virginum coloribus ſcripta eſt, ex rhabarbaro & agar. addito aliquando diacrydii momento, quales hæ erunt pilulæ.

℞ rhabarbari ʒ. 1. agar. ℈ 2. diacrydii Gr. 4. cum oxymelite formentur pilulæ, vel diſſoluantur in liquore [d] conuenienti.

Contra obſtructiones certiſſimum remedium eſſe volunt frequentem vſum huius pulueris.

℞ electarii diarhod. Abbat. triaſantali, roſatæ nouellæ ana ʒ. 2. detur ʒ. 1. ex cochleari cum ſex granis mali granati.

℞ ſucci granati acidi & dulcis ana ℥. 1. ß. reſideant per noctem in ſalubri loco, poſtridie addatur oxymelitis ℥ 1. fiat potus.

℞ ſucci end. cocti & depurati ℥. 1. oxyſacc. ſimplicis ℥. 4. liberabis obſtructionem, calorem temperabis, viſcus roborabis putrida excludes.

Filicis radix & ſemen ſecuridacæ plurimum probantur antiquis.

Ad hæc præſcribenda erit diæta ἀκριβῆς καὶ τεθρὰ, quæ æquæ naturæ ſtudeat, & pugnet cum morbo.

a Si caloris eſt ſuſpitio.

b Vel ℞. aquæ decoctionis hord. ℔. 8 vini granatorũ ℥. 4. mellis ℔ 1. aceti ad guſtum f. zulapium

c Horis duabus ante cibum mane, itemque veſperi duabus horis poſt cibum

d Vt aqua fumariæ, agrimoniæ, cuſcutæ, vel decocto radicum aperientium.

Eivsdem Hollerii Scholia.

Hepatis obſtructio quî fiat.

Obſtructio fit in venis capillaribus hepatis per caua & gibba diſſeminatis a vena porta, vel caua, ob earum anguſtiam, flatus, vel craſſi & lenti humoris copiam, vt pituitæ in frigidiore temperamento. Bilioſis etiam temperaturis praua victus ratione vtentibus, ſæpe crudus humor in ventriculo & primis venis colligitur, qui calore hepatis attractus obſtructiones parit. Vnde aliquando lenta febris, morbus regius, inflammatio, atrophia, calor præter naturam, ſine quo raro fit obſtructio in hepate, niſi ſit ſchirrus. Cauſſæ ſunt frequentiſſimæ, victus ratio ex craſſis & viſcidis, exercitium a cibo, craſſiora alimenta prima menſa aſſumpta, ſuccedentibus calidis, & tenuium partium. Nam ex his crudus humor intra venas rapitur, ſicuti plerunque medicamentorum aperientium vſu ventriculo crudis humoribus referto. Ex dolore, tumore, calore, victu antecedente deprehenditur. Dolor hepatis ab obſtructione mediocris cum quodam pondere. Ab inflammatione magna, flatu, ſuppuratione, fortis. Qui fit a flatibus interclusis & craſſioribus febre ſuperueniente ſoluitur, quia tenuat, coquit, reſoluit. Inflammationem febris neceſſario comitatur. Dum pus conficitur, dolor & febris. Certiſſimum ſignum obſtructionis, tenſio vel tumor in hypochondrio dextro. Adde pulſum frequentem, calidius corpus, colorem flauum, vel pallidum.

Hepatis obſtructi cauſæ.

Hepatis dolor a flatu febre ſuperueniente ſoluitur.

Remedia fere eadem cum ictero & lienis obſtructione. Optima victus ratio, detergentia, alimenta medicamentoſa, iuſcula ex decocto aperientium, pilulæ, ſyrupi, oxymel, purgatio, opiatę, vnguenta, pulueres, frictio leuis dextri hypochondrii. In ſcirrho, & a craſſis & frigidis

humoribus,

humoribus, calfacientia, tenuantia, tergentia, mollientia, quæ illa temperent, ſed moderata ſint, excellant reliqua. Periculum enim, ne nimium tenuando & ſiccando aliquid inſanabile relinquatur, & nimium mollientibus, fundentibuſque materiam ſubſtantia viſceris, relaxetur. Itaque moderate mollientibus, præter cæteras partes obnoxias ſcirrho, in hac excellere debet attenuantium, calfacientiumque mixtio. Fotus ex oleis, mixtis pulueribus aromatum, aceto, &c. Emplaſtra de meliloto, cerata, ammoniacum, decoctum ficuum, paſſularum recẽtium, chamæpityos, alimenta ſaccharo condita, & aceto diu inſolato, quo paſſulæ, ficus caryoph. &c. maduerint, aliquoties commutata. Laxatur aliquando hepar articulorum modo ſolutum nimia humiditate: cuius ſigna ex arte medica petenda. Hic vinum plurimum conuenit, aromaticum roſatum: diambra, dianiſon, diagalanga & ſimilia, quæ ventriculo proſunt, niſi, quod minus adſtringendum in hepate. Adſtringendum tamen hic magis quam in aliis affectibus hepatis, mixtis calidis, ſi frigiditas coniuncta eſt: frigidis, ſi calida. Fotus ex oleis adſtringentibus, emplaſtrum de meliloto, diachylon commune, iteatum, additis aromatibus & adſtringentibus. In calida cauſa ceratum ſantalinum cum cydonio, ceratum Galeni refrigerans. Rhabarbarum aiunt hepatis vitam eſſe. Calidiore tamen & ſicciore hepate, mors potius dici debet.

Rheum hepati calidioris inimicum.

ANTON. VALETII EXERCIT. XXXVIII.

Gal. cap.17. lib.de conſtitut.art.

OMnium viſcerum maxime opportunum obſtructionibus eſt iecur, propter tenuium venularum, quæ in eius ſubſtantiã ſparguntur plurimæ, ramos cum a caua vena, tum a porta exporrectos: per quos quidem omne traduci, exportarique debet alimentum. Obſtructionis cauſæ, humor craſſus, aut lentus, aut multus. Signa, color flauus, ob diſtributum ſanguinem bilioſiorem, qui præ ſui tenuitate exilit. craſſiore in viſcere reſtitante, hypochondrii grauitas dolor, & (ſi gibba obſtruatur) tenſio, durities percipitur, ſpirandi difficultas, a diaphragmatis compreſſione. Obſtructa ſima diarrhœa, ob chylum non diſtributum, contingit. Huic affectui eadem curatio debetur, quæ ictero ab obſtructione oborto, de quo ante dictum eſt.

De [a] Hydrope. CAP. 39.

HYdropis [b] tria genera. Aſcites ab vtre, quia venter aqueo [c] humore & [d] ſeroſo plenus vtrem repræſentat. Commotus his venter fluctuat, quo modo veſica ex dimidio plena. Continetur aqua inter epiploon & peritonæon, quanquam & portio excurrit in ſpatium epiploi & in-

a Symptomatis illius, qui a nimia humoris abundantia nomẽ habet.

b Materia & loco diſtincta.

c Exudante in ſpacium epiploi, peritonęi, & inteſtinorum, tum ab infirmitate facultatis expultricis, tum ab hepatis contumaci obſtructione, tum a laxitate venarum & renum infirmitate, aut eorundem obſtructione, atque tuberculo.

d Tunc enim adeſt ſanguificationis priuatio.

teſtini,

teſtini cum a liene, colo, tenuique inteſtino, vel iis partibus, vnde epiploon e naſcitur, malũ ortum eſt. Alterum genus hydropis, aqua[a] inter cutem, quæ & [b] leucophlegmatia & [c] anaſarca. Huius materia iam craſsior eſt, effuſa in cutem atque carnoſum genus totius corporis. Hic ſi digitum imprimas, veſtigium fit cauum. Tertium genus tympanites,[d] in quo plurimus flatus humori commixtus eſt, vnde ventris diſtentio, qui percuſſus inſtar tympani ſonitum reddit.

Cauſa hepar eſt omnino [e] refrigeratum, vel primario, vel per conſenſum cum ventriculo, liene, lateribus, tenui inteſtino, colo, [f] renibus, [g] vtero, [h] pulmone. v.d: Hipp: lib: 2 de morbis.

Naſcitur hæc affectio ex [i] immodica vacuatione aut eadem longius [k] ſuppreſſa. Communis fere [l] curatio medicamentis [m] hydragogis, quæ aquas vel pituitam ducant, [n] diureticis, topicis, &

a Proprie dicta: quamuis hoc nomine tria hydropis genera contineantur apud Celſum, qui nominis huius author eſt.
b Quod albeſcat cutis a pituitæ ſuffuſione.
c Quod per genus carnoſum pituita ſuffundatur, ſitque aſſimilationis priuatio.

d A tympanon omen ducens, & vocatur ab Hippocrate ſiccus hydrops, aphor. 11. lib. 4. aph. *e* Simplici intemperie, primaria ſecundaria, vel tumore ſcirrhoſo. *f* Labefacta vi ſecretice ſeri, aut etiam vaſis obſtructis. *g* Per ſuppreſſionem menſtruorum, eorumque palindremen: aut per frequentes hiſtoricas affectiones, a venenata aura ex ſeminis ſuppreſſione. *h* Per tranſlationem materiæ in pulmonibus conceptæ ad ventrem. *i* Per hęmorrhoidas, menſtr. dyſenteriam. *k* Per ſcirrhi in hepate generationem, aut viſceris ipſius intemperiem frigidam. *l* Quæ a ſymptomatis correctione auſpicanda eſt, quod ipſum ſymptoma ſit calamitoſius cauſa ipſa. Et propterea hydropicos ſtatim ſecandos eſſe monet Hipp. *m* Vt decocto radicis verbaſci fæminę, ſucci ireos, ſyru roſ. pallid lax. granis ebuli diacarthamo, non item antimonio, quod venefici empiricis & periclitatoribus vſitatiſsimum. *n* Vt ſyrupo de radicibus de raphano.

[a] *externis remediis, quæ humorem ſiccent ac reſoluant: quibus ſi nihil proficitur,* [b] *ferro & igne vtendum eſt.*

Leucophlegmatiæ peculiariter conuenit [c] *phlebotomia, & ea quæ magis incidant, vt tympaniti, quæ flatus diſcutiant. Phlebotomia igitur in ſolo hoc genere aquæ inter cutem locum habet. Nec hoc quidem perpetuo, ſed ſi otio & anteacta vita, ſi ſuppreſſa aliqua ſolenni vacuatione id vitium ortum eſt. Morbi initio, priuſquam* [d] *in cachexiam abeat morbus integris viribus, quod* Hippocr. *Aſclepiadi, &* Galeno *viſum eſt.* Oportet *autem neque ſemel, neque copioſe detrahere, ſed* [e] *modice, atque interuallis. Fereque placuit, vt e malleolis detraheretur ſanguis.*

P*urgatio leuibus pharmacis, & per* [f] *interualla datis, vt octauo quoq; die, vel duodecimo, vt vires tolerant. ♃. benedictæ ℥.ß diſſolue in ſero lactis. Pilulæ de rhab. maxime laudãtur, quæ aliter a* Rha*ze, aliter a Meſue deſcribuntur. Præferendæ ſunt* R*hazæ,* [g] *quæ recipiunt rhabar. ſucci agrimoniæ, ſem. endiuiæ ana ʒ.3 agar ʒ.5. foliorum laureolæ infuſorum in aceto, et ſiccorum ʒ. x. Fiant pilulæ. Dedit* R*hazes ʒ.2.ß. ſed ʒ.1. ſatis eſſe poteſt. Leuiores fient, ſi ſine foliis laureolæ formentur e ſucco ireos, in quo meſereon, laureola, vel euphorbium madue-*

a Vt ſudorifices, materiam digerentibus, vt emplaſtro de baccis lauri.

b Paracentheſis locum habet, ſi tantum in nimia humoris abundantia conſiſtat hydrops ſine perenni generatione, cuius perennitas poſita ſit in hepatis vitio inſanabili.

c Hipp. lib. 4. de diæta in morb. acut.

d Priuſquam materia facta ſit naturæ potens, & habitum corporis immutarit.

e Vt par hydropici morbi & cauſæ ratio habeatur.

f Nam vt ſunt gradus coctionis, ita quoque & purgationis.

g Rhazes ad Almanſorem, capite de hydrope.

maduerit. Similiter ex [a] *pulu. hieræ ʒ. 1. agarici trochi. ℈. 1. cum oxymelite formentur pilulæ Quod ſi in oxymelite proxime dicta maduerint, fortiores fient.*

Aliquando vti licet puluere hieræ diacol. ad ℈. 4. aut ʒ. 2. Leue eſt hoc pharmacum.

℞. ſem. carthami conquaſſati ʒ. 2. aut ʒ. ireos florent. ℈. 1 cinnamomi ℈. ß. infundantur per noctem in ℥. 4. ſeri caprini. Frequentiſsimus vſus eſt ſucci radicis ireos per reſidentiam depurati, vt eius, quod ſupernatat, capiantur ʒ. 2. ℥. ß. aut ʒ. 6. cum æquali menſura aquæ mellis, aquæ diſtillatæ e terebinth. ſeri lactis. Quod ſi ab hepate metus, ne pharmaco lædatur, admiſcendum aliquid. vt ℈. 1. elect. triaſantali, vel diarrhod. Abbatis, ſpicæ, aut cinnamomi. Et hoc quoque laudatum eſt.

℞. polypod. querni ℥. 2. ſe. carthami ℥. ß. ſe. aniſi & fœniculi ana ℥. 1. conquaſſata omnia in nodū linteolo conſtringantur, & vna cum gallo decrepito coquantur. Ius galli ſorbeatur. Aqua extillata e purpureis florib. ireos data ʒ. 6. vel ℥. 1. quantitate cū ℈ 1. electarii triaſantali, Gr. 8 cinnamomi, efficaciſsime aquam hydropicorum ducit.

Sic vinum ſcylliticum ex vini ℔. 6 ſcyllæ purgatæ ℔ ß. coctus ad tertiæ partis conſumptionem. Doſis erit ieiunis ab ℥. ß. ad ℥. 1. Acetum quoque ſcylliticum ieiunis datum, morbum expedit, & terminat per vrinas, tumores omnes deponit. Conditur melle, vel paſſo. Similiter oxymel ſcylliticum. Laudantur aquæ alkekengi, medii corticis ſambuci,

[a] Vel ℞ hieræ picræ, rhei electi agar. tro. ana ℈. 1. macerētur in oxymelite, in quo prius infuſa fuerit laureola, aut turpethum, & formentur pilulæ.

eiuſdem radicis, ebuli, aut ex eorundem floribus, ſimilacis hortenſis, iuniperi, raphani, cuſcutæ. Cæterum catharticas eiuſmodi aquas electariis triaſantali, diarrhod. Abbatis, ſchænantho, ſpica, ſantalis meliores reddes.

Cucumer agreſtis in frequenti vſu fuit et Græcis & Arabibus, quo ſic vtendum.

℞. corti. rad cucumer. agreſt. ℈. infriatum inſperge mulſæ. Sine moleſtia pituitam ducit, nec ſtomachum lædit. Ex Aetio & Actuario.

Secretum[a] non reuelandum.

a Huius auctor fuiſſe dicitur Gordonius, vt ſentit Valeſcus de Tharanta.

b Valeſcus legit ʒ. 1. Quæ lectio magis arridet.

℞. ſucci cucumeris aſinini & radicis eius, ſucci laureolæ, ſucci ireos purpurei, ſucci abſinth. & eupatorii ana ℥. 3. reſideant: quæ ſupernatat aqua abiiciatur. Craſſiori vero parti inſperge rhabarb. agarici ana ℥. ß. ſpicæ nardi, ſem. endiuiæ, ſcariolæ, portulacæ, maſtiches, lappæ, tragacanthi, ſalis gemmæ ana[b] ℥. 1. mellis col. ℥. ß. in vaſe vitreo repoſita agitentur in ſole, vt fiat veluti conſerua. Detur ʒ. 1 per interualla.

Vel ℞ ſcyllæ, turpet. radic. eſulæ radic. tenerrimor. tithymall. polypod. ireos, chamædryos. mercurial. folior. vrtic ana ℥. 1. Diſtemperentur tricoduo in aquæ partibus duabus, vini vna: tum coque ad tertias, & cola. Deinde colaturæ inſperge zinziberis, piperis nigri, aniſ. petroſel. ſem. fænic. an ʒ. 1. cinnam. galangæ, ſpicæ, xylobalſam. aſari an. ʒ. 1. leuiter bulliant, reponantur. Alternatim dabis patienti ℥. 1. aut plus, proui

prima

prima doſeos effectus ſuaſerit. Optimum eſt vti ſero lactis caprini, in quo maduerit cacumen abſinthii, cuſ. Gr. x. alkekengi, fumaria, ſemina maiora, ſchœnanthum, ſpica. Non habet par remediũ Rhazes. Syrupus acetoſus cum aqua cuſcutæ, vbi & ſitis extinguenda eſt.

Nec calfaciendum [a] *hepar, vbi obſtructio liberanda, & vrinæ deduci debent. Grauiter ſitiunt hydropici, quibus tamen potio largior danda non eſt quam quæ vitam ſuſtineat. Vinum album, tenue ſubauſterum, in quo diuretica prius admixta fuerint.*

Oxycrati vſus eſt, cum calor vehemens acceſſit. Glycyrrhiza, [b] *ἄδιψος appellata, quod prohibeat ſiti hydropicos. Probatur alius Metrodori Epicuri diſcipuli factum, qui hydropicus plurimum quidem bibebat ſed ſtatim reuomebat. In iis igitur qui facile & ſine moleſtia vomunt, probari poteſt. Nã et vomitus vtilis eſt hydropicis. Clyſterib. quoq; acribus & glandulis materia minuẽda eſt. Diuretica conueniunt berula lauer, vulgo iuncus odoratus, ſpica nardi, aſarum, phu, meum, carpobalſamum, caſſia radix dulcis, roſa, ſemen hyperi: i. dauci, ſmyrnii, petroſelini, calamus aromaticus, ſeſeli, cancrorum fluuiatilium* [c] *ſiccatorum puluis, cum æquali parte aſari. Ita enim erinacei ſiccati in ſole ʒ. 1. mel ſcyiliticum, cantharides integræ & aliis diureticis commixtæ, ſed* [d] *minima quantitate, vt ad Gr. 5. Hæc autẽ vel in puluerem redacta vel concocta dantur ex vino, oxymelite,*

[a] Hæc Celſus pluribus perſtrinxit cap. 21. lib. 3.

[b] Nulla enim radix humectandi facultate glycyrrhizam ſuperat.

[c] Ac præſertim lapillorũ qui in capitib[s] cancrorũ reperiuntur.

[d] Ne veſicã exulcerent.

mulſa, aquis [a] conuenientibus, quales prius enumeratæ ſunt capite de oppilatione hepatis.

a Vt ireos, enulæ campanæ, ſambuci ebuli, raphani.

Hydropicis ex antecedente frigore, & obſtructione iecoris, vel lienis, id imperari poteſt remedium.

℞. ſchænanthi, cinnam. aſari, maſtich. abſinth. aniſ. fœnicul. ana ʒ.6. rhabarb. ſpicæ, ariſtolochiæ longæ, petroſ. ana ʒ.4. caryophyll. croc. calam. aromatici, cardamomi ana ʒ. 2. mellis quod ſufficit, Doſis ʒ.4. cum tepida.

Abominabilis vrinæ potus, ſed maxime probatus Medicis. Tolerabilior, ſi ex puero impube diſtilletur cum melle, & aliis diureticis.

Nec ſatis eſt phlebotomo, catharticis, diureticis, vomitu, clyſteribus & glandibus vacuare materiam, ſed loca tumentia ſacculis, vnctionibus, frictionibus duris, balneis, emplaſtris, aliiſque eiuſmodi rebus reſoluenda ſunt.

Sacculi fiant e macribus furfuribus, milio, panico, ſale, ſulphure calidis, & ita appoſitis.

Materia balneorum & vaporationum in thermis ſiccis: aquæ naturales ſalſæ, ſulphuroſæ et eiuſmodi reliquæ: quæ ſi deſint, arte comparantur liquefacto ſale ſubquadruplo, eoque plus minuſve, vel ſulphure in aqua dulci. Poſſunt quoq; incoqui anethum, ruta, chamæmelum, calamenthum, maiorana, roſmarin. pulig. fœnic. ſatureia, hyſſopus, ſchænanthum, ſtæchas, & [b] ſimilia.

b Vt folia lauri, item baccæ laur. iuniperi, radices cucumeris aſinini, bryniæ, ireos.

Sunt qui veluti arcanum probant lapidem ſerpentis. Coluber aquaticus a cauda funiculo con-

ſtringatur

ſtringatur, atque ita ſuſpendatur, vt ſit ſubiectum vas aqua plenum. Euomet coluber lapidem, qui totam illam aquam conſumet. Lapis e vinculo alligetur, & apprimatur ventri hydropici, paulatim aquam conſumet.

Sacculi quoque [a] *ex arena & ſabulo, vel cineribus calfacti ſæpius apprimantur. Laudatur oleum* [b] *ſcylliticum, vel in quo decima pars euphorbii, meſerei, vel laureolæ coxerit. Sit autem oleum anethinum, aut ſimile.*

℞. *terebinthinæ* ℔. 1. *thuris, maſtichis, myrrhæ ana* ℥. ß. *ladani, nucis moſchatæ, caryophyllorum, galangæ, zedoariæ, cubebarum ana* ℥. ß. *foliorum laureolæ* P. 1. *ſucci ebuli, & cucumeris aſinini ana* ℥. 3. *Redigantur in puluerem, quæ redigi poſſunt. Miſceantur. Fiat diſtillatio* [c] *in alembico, qua inungantur loca tumentia.*

Vel ℞. *florum, foliorum, cortic. radic. ebuli & ſabinæ ana* M. 1. *radic. ireos* ℥. 1. *ſcyllæ* ℥. 2. *coquantur omnia in* ℔. 3. *olei laurini, aquæ vitæ* ℔. 1. *expreſſa colaturæ diſſolue ſaponis vnc.* 4. *fiat linimentum. Item,*

℞. *ol.* ℥. 10. *ceruſſ. ceræ ana* ℥. 7. *vitriol. nitr. aloes, ana vnc.* 3. *aceti acerrimi, q. ſuff. Terenda terantur in mortario cum aceto deinceps affuſo ad mellis craſſitudinem: ſeorſim ceruſa cum oleo coquatur, quibus miſtis cera addatur. Transferantur in mortarium, & cum ſpeciebus manibus pinſantur, vniantur. Hydropicus ſplenicus, & apoſte-*

[a] Quinetiã in arena ſepeliendus hydropicus. Vide Gal. lib. 9. Simplic. cap. de Pyrite.

[b] Efficaciſſimum erit oleum anethinum, in quo maduerit cuminum.

[c] Hæc vulgo dicitur balſamum.

matibus præſtat mirificos ſanitatis fructus, materiam diſcutiendo, reprimendo.

Cochleis tritis uti licet, & emplaſtri modo affixis. Mirabile volunt hoc emplaſtrum.

℞. [a] *thuris, maſtichis, myrrhæ ana* ℥. 1. *granorum lauri* ℥. 2. [b] *coſti* ℥. ß. *cyperi* ℥. 1. ß. *ſtercoris caprini triti* ℥. 4. *mellis colati quantum ſufficit, ad congregandum emplaſtrum.*

Sinapiſmi [c] *diaſpiratum, prius deſcripta. Stercora animalium calida conueniunt.* [d] *Frictiones ex ſale in hydrelæo diſſoluto, vel ex medicamentis calidis ſubtiliter comminutis.*

Perſeuerante malo, phænigmi ex radice ſcrophulariæ, ranunculorum, & ſimilibus emplaſtri modo impoſitis ad decem horas præſcribendi ſunt.

Oportetque veſicas configi, vlcera aperta conſeruari, ſuperpoſito folio braſsicæ vncto e butyro, vel oleo grano ciceris, aut ceræ momento. Permittetur aqua fluere ad ſexaginta dies. Alioqui cauteria inducenda ventri in ambitu vmbilici, et quibus partibus tumor eſt. Scarificationes quoq; conueniunt: ſed ſi nihil proficitur his remediis, extremum eſt [e] *paracenteſis.*

De Paracenteſi magna olim controuerſia, aliis Medicis omnino reprobantibus: aliis approbantibus. Vtriuſque ſectæ argumenta colligit Aurelianus 3. Cronicωn cap. de hydrope.

Illos enim deterrebat, quod fere moriuntur omnes, qui puncti fuerint.

His vero remedium temperabant, neq; in omni-

[a] Hoc emplaſtrum validiſſimum, & frequēti in vſu.

[b] Vel radicis angelicæ tantundem.

[c] De his vide cap. de attrahentibus in materia chirurgica.

[d] Fiant quoq. malagmata ex rad. cucumeris aſinini, bryoniæ, ireos, coctu ſub cineribus, deinde miſtis cum ſtercore caprino, baccis lauri, & melle. Præterea ex cantharidibus ipſis cum fermento admotis fiunt veſiculæ.

[e] Compunctio abdominis, & peritonæi ſectio.

bus vtebantur, atque ita ſeuuabant aliquos. Galenus, Paulus. Albucaſis, Meſuæus in aſcite pungunt ad latera vmbilici, qua parte illa vacua & inania ſunt, & propemodū excarnes muſculi. Alii quidem dextra parte, ſi lien: ſiniſtra, ſi hepar in vitio eſt.

Alii vero ex eadem parte, qua viſcus eſt, a quo malum primum ortū eſt. Si vero inteſtina in cauſſa ſunt, quatuor digitis ſub vmbilico, ſed paululum reducto phlebotomo in latus. Hippocrates intercutaneos pueros incidit libro de locis in homine. Aurelianus conſenſu veterum in intercute magis quam aſcite, paracenteſim probauit. In aqua intercute Aſclepiades quatuor digitis ſupra talum tibiam compungit interiori parte, ea profunditate, qua vena inciditur. Qui locus compunctus ſi parum aquæ reddit, femora, ſcrotum, pudenda, ſi quidem intumuerint, loca etiam ſupra manum articulos, incidenda ſunt ex Leonide & Hippocrate. Formulam vero punctionis ex lib. 6. Pauli & aliis collige.

Tempeſtiua autem eſt punctio, priuſquam in cachexiam morbus abierit, firmis viribus, corpore iuuenili, ſi atra bilis hydropem non contraxit, ſi validus ſtomachus, ſi æger non febrit, aut ſi febrit, remiſſionis tempore. Hæc omnia prouidenda ſunt, priuſquam de paraceteſi decernas. Alioqui temeraria eſt via. Quæ etiam ſi adſunt præmonendi tamen amici ægri quanto cum periculo remedium tentetur. Tentarique debet, vbi aliis remediis nihil profectum eſt.

EIVSDEM HOLLERII SCHOLIA.

Ὕδρωψ tumor eſt, vel totius corporis ab humore, vel ventris tum ab humore, tum a flatu. In toto corpore & venis, ἀνασάρκα, ὑποσαρκίδιος, σαρκίτης, λευκοφλεγματίας dicitur. In ventre aqua collecta, non tamen penitus ſine flatu, ἀσκίτης. In eodem, flatus plurimo intercluſo cum pauca aqua τυμπανίας vel τυμπανίτης, Hippocrati Hydrops ſiccus nominatur. In omnibus cauſa antecedens, calor eſt, vel frigus. Coniuncta vero, ſemper eſt frigus. Refrigeratur enim hepar, ſanguificatio deprauatur, ſiue proprio ipſius iecoris vitio, vt phlegmone, ſchirro, hydatidibus, intemperie: ſiue per conſenſum, vt folliculi fellis, lienis, ventriculi refrigerati, meſenterii, inteſtinorum gracilium, ieiuni, pulmonis, renum, ſepti tranſuerſi. Ex his enim omnibus malum communicatur hepati. Vt ſi ſplen ob ſcirrhum non purget ſanguinem, renes obſtructi, aut imbecilliores ſerum non trahant, aut emulgentes, menſes ſuppreſſi ſint, aut immodice fluant, aut hæmorrhoides, cor non diffletur. in immodica enim vacuatione, ſpiritu cum ſanguine exhauſto calor extinguitur: in ſuppreſſione, ſanguis vel excrementa refluunt in hepar, vnde ſuffocatur. Aliquando contactu chyli frigidioris læditur, vt aquæ frigidæ potu a calore & exercitio. Sic intemperie hepati a pulmone, aut alia parte communicata, Phthiſici & Hectici hydrope magna ex parte corripiuntur, niſi ventris fluxu intereant. Eodem modo aſthmatici, aqua in ſpatio thoracis collecta, & in ventrem tandem effuſa. Comitatur febricula, aſſidua, lenta, cum pulſu paruo, ſitis: humore circum viſcera torpeſcente, ſalſedinem & putredinem colligente, ſpirandi difficul-

Hydropis cauſæ antecedentes & coniuncta.

tas

tas a cibo etiam pauco, ob plenitudinem & venarum diſtentionem, tumor, grauitas, color vitioſus, cibi faſtidium Ex retentione vrinæ(ſi vetus hydrops dici debeat) ſubito fit, & repente. Sæpe enim pus vel craſſamentum vrinæ, quod meiebatur, retentum, ſpeciem quandam hydropis adfert, quæ apertis viis & priorib. vrinis craſſis euntibus ſanatur. In cæteris ſenſim generatur.

Anaſarca quî fiat, & quæ ſint eius ſymptomata.

Anaſarca fit ex humore aquoſo, partim a iecinore, partim a tota carne corporis, veluti in aquam reſoluta, ſæpius poſt morbos diuturnos & febres pituitoſas. Symptomata, tumor non ex æquo in toto corpore: ſed partibus inferioribus magis ob humoris grauitatem, & partium frigus, corpus laxum, pallidum, emortuo ſimile. Initio dignoſcitur partium extremarum perpetuo frigore, facie intumeſcente poſt maciem, palpebris & pedibus craſſioribus & calidioribus. Si fluxus immoderatus præceſſerit, aquæ frigidiſſimæ potio, pedes intumuerint non a vigiliis, imprægnatione, nocturna ſtatione, Si cauitas remaneat impreſſo altius digito. A cauſa calida difficilior curatio, quia calidis ducitur aqua, ſiccatur, flatus abſumuntur. In aſcite humor aquoſus, vel potius ſerum inter peritonæum & inteſtina colligitur tamquam in vtre, vnde morbo nomen. Spiritus aliquid admiſcetur. Cauſa, maius frigus, quam in tympanite, ſuccedit cachexiæ, morbis hepatis calidis obſtructionibus, morbis lumborum, renum veſicæ. Symptomata, tumor ventris, reliqui corporis alimentum non ſentientis conſumptio, inualeſcente morbo, tumor ad femora, pedes, ſcrotum, ſenſim quaſi cuniculis factis, maxime poſt inambulationem humore defluente. Aliquando thoracem occupat. Exudat ſerum a iecore, inteſtinis, omento, & ſimilibus. Initio fieri intelligemus,

Hydrops a cauſa calida curatu difficilior cur ſit.

Aſcitæ generatio, cauſa, & ſymptomata.

ſi multum vrinæ generetur, & reddatur, paulo poſt in venis remaneat: ſitiunt, corpus contabeſcit. Signum certiſſimum, ſi cum e latere in latus mouentur, percipiatur ſonus aquæ defluentis. Vitio hepatis ortum cognoſcimus ex dolore & diſtentione partis, & ſi nullus ex morbis ſuperius enumeratis præceſſerit.

Aſcita ſignum certiſſimum.

In tympanite abdomen diſtenditur flatu. Cauſa, minor caloris mutatio. Succedit cruditatibus, flatibus ventris non diſcuſſis, diſtentioni venarum, dolori circa vmbilicum, qui nullis medicamentis ceſſerit. Initio veluti inflatio. Hinc flatus ſpiſſiores effecti in nubem, tandem in aquam vt pluuiam concreſcunt aucto frigore, vel aqua e venis in ſpatium ventris, veluti per diapedeſim effluit. Cognoſcitur, quia venter tympani modo ſonat. Facies minus recedit a natutali habitu, maior ventris diſtentio.

Tympanitæ cauſa.

Non admodum formidabilis eſt aqua intercus, quæ nullo antecedente morbo: deinde quæ longo: omnium periculoſiſſima, quæ ex acuto naſcitur. A ſcirrho confirmato, non curatur, vix a reſiccato nimis hepate: ab hydatidibus maxime. Signum peſſimum, vbi vacuata, vel ſponte, vel arte, materia, malum redit. Cauſa enim pertinax. Ergo quod ſcribitur Apho. 14. lib. 6. Hydrope correpto, ſi aqua e venis in ventrem defluxerit, morbum ſolui, non eſt perpetuum. Multis enim ſponte vel arte commoto ventre, & aquoſis multis inde expurgatis, non ſuperfuit ſalus, quo modo ſectis mors contingit, ſiue aqua fuerit in ventre, ſiue in thorace. Hoc in thorace annotauit Hippoc. lib. de morbis, quod & experientia confirmat. Nam etiamſi expurgetur aqua naturæ ſponte, vel arte, ſi viſcera vel corrupta, vel ſyderata, celerius moriuntur. Multos obſeruauimus, qui ex alui profluuio melius habue-

Tympanitæ ſignum peſſimum.

tunt, ſed paulo poſt manente cauſa morbus rediens interitum attulit. Aliquando etiam in nimia effuſione humoris vna ſpiritus effunditur, quod Hippocrates monet in iis, qui ſecantur & vruntur. Ob idque oportet integris viribus, & priuſquam viſcera corrumpantur, remediis vti primum purgantibus, deinde aliis. Libro de Iud. In hydrope detento, ſi aqua ad ventrem, aut veſicam fluat, ſolutio. In leucophlegmatia alui profluuium vehemens, ſolutio. Sed in prædictionibus robuſta viſcera eſſe vult, ſi quis liberetur. Ex quo loco videndum antequam curationem aggrediamur, an ſit ſpes ſalutis, necne. Addit Oribaſius tuſſim ſignum eſſe mortis in hydropicis. Et Aphoriſ. 35. lib. 6. Aqua intercute laborantibus tuſſis ſuperueniens, malum. Sed hoc diſtinctione quoque eget. Si videlicet id fiat ab aucto morbo, & aquæ ratione, quæ iam pulmonum arterias aſperas occupet, vnde tuſſis. Nam ſi aliunde, non ita mala. Ex obſeruationibus noſtris hæ non videntur prætereundæ. Ioanni Blanche negotiatori Pariſienſi in Angliam profecto hieme tumor cum miraculo quodam ſubſedit, euanuitque morbus, nec rediit. An quod integro, aut non ita læſo viſcere aqua partim calore natiuo excitato, partim aere marino reſoluta fuerit? Cuidam per ſudores ſponte excitatos & quaſi diſtillantẽ aquam, curatio. Alteri mors, cum multo alui profluuio tumor ſubſediſſet, redeũte morbo. Hoſpiti Leonis argentei in vico D. Iacobi inuenta ſunt ſyderata inteſtina, & omnino corrupta, quaſi ſuggilata, humor plurimus cruentus, & loturæ carnium ſaturatæ ſanguine ſimilis. Cuidam ad viuum reſectis vnguibus pedum, exercitio & frictionibus paulatim humor illuc defluxit, & conualuit. Domino Charon, Abbati S. Petri, cũ antea de renib.

Hippoc. aph. 27. lib. 6.

Tuſsis hydropi ſuperueniẽs non ſemper mala.

Ioannes Blanche mirabiliter hydrope liberatus.

Hydropicorũ hiſtoria.

non conquereretur, febricula, infirmitas viriũ, inclinante ad exitum morbo, venter vtrinque inflatus, dolens, obtigit. Vrina duos ante mortẽ dies ſupprimitur. Diſſecto cadauere ren ſiniſter totus abſumptus repertus eſt, vomica plenus, quæ cruentam ſaniem reddidit. Dexter vero ren calculo vreterem obſtruente obſeſſus.

Remedia ſunt ſyrupi, opiatæ, clyſteres, admota, puluercs, phœnigmi, veſicatoria, cauteria, punctio, ſcarificatio cutis ad aponeuroſes muſculorum, diæta, digerentia, epiſpaſtica, cataplaſmata, vnguenta, pilulæ, diuretica, apozemata, aquæ diſtillatæ ob tenuitatem vtiliores, decocta herbarum conuenientium, ſanguinis miſſio, ſuppreſſis menſibus aut hæmorrhoidibus, victus ratio exſiccans, abſtinentia a iuſculis, potu, fructibus, exceptis paſſulis. In leucophlegmatia, reſolutis partibus in pituitam, purgantia, vomitus, errhina, maſticatoria, & ſimilia. In aſcite aquã ducentia. Illigandus lino venter, & ita quotidie metiri conueniet, vt intelligatur, quid medicamenta profecerint. Cochlearum vſus, theriaca, iris ſilueſtris, ſolidanella, vnguentum arthanitæ (illitum enim aquas per ventrem purgat & digerit) emplaſtrum ceroneum auctum ſulphure, ſucci ireos & ebuli crudi potius quam cocti, aquæ ſulphuratæ, oleum de ſulphure, decoctum guaiaci cum aqua terebinthinæ, raſura pergameni (quæ ratione aluminis & calcis in lixiuio ex rebus diſcutientibus comparato, coquitur, ventri affigitur ad modum cataplaſmatis, cui & alia permiſceri poſſunt) piloſella (quæ maxime obſtructa aperit) aqua diſtillationis limacum, teſtudinum, cum alia materia. Sed mirum in modum potus abſtinentia, vt & in ventriculo humidiore. Celſus laudat potum medium, qui vitã ſuſtineat, & vrinas moueat. Metrodorus Epicuri diſcipulus coactus ſiti, bibere ſolebat, deinde

Cor. Celſus cap. 21. lib. 3.

deinde vomere. Notanda hiſtoria Celſi. Apud Antigonum regem ex duobus Medicis vnus quendam eo morbo mediocriter implicitum negauit poſſe ſanari. Alter ſe ſanaturum pollicitus eſt. Prior reſpondit ſe reſpicere ad animum, alterum vero ad morbum ægri. Neque res fefellit. Cum enim poſſet optima victus ratione ſeruata curari, ob intemperantiam periit.

Celſus ibid.

Paracenteſis] Eraſiſtratus apud Celſum reprobat ſectionem hydropicorum, quia ſemel effuſa aqua, & affecto hepate, poſtea regeneratur. Si tamen priuſquam putreat materia, & vires concidant, grauiuſque affectum hepar, & partes aliæ fuerint, adhibeatur, optime nutrito prius ægro, & confirmato, nihil peccatur. Sed extremum remedium eſt, & non niſi vrgente neceſſitate vſurpandum, & cum magna Medici prudentia. Hippocrates non ſolum paracẽteſim, ſeu ſectionem, ſed vſtionem etiam probat, puto vel pulmone affecto, vt in ſuppuratis, vel vt paretur via ſcalpello, quemadmodum deinceps docebimus. In eo igitur libro, cuius initium eſt, ἢν ἡ τοῦ πλεύμονος ἀρτηρίη, ſuppuratos, qua parte pus ſe prodit, in dorſo & pectore vrit aut ſecat, alioqui enutritos prius lacte. In hydropicis vero venas, in ſcroto craſſiſſimas ſecat: paulo poſt in eodem ſcroto, femoribus: ac tribus frequentia vlcuſcula ſcalpello incutit. Deinde qua parte magis fluctuat aqua, aut tertiam coſtam ab vltima ad os, ex quo terebra caua, τρυπάνῳ τρυγλητηρίῳ perforat, donec exeat aliquid aquæ, ex quo linamentum indit e lino crudo, ſpongiamque mollem alligat, ne excidat linamentum. Quotidie ſemel aliquid expurgat ad dies duodecim. 13. die reliquum aquæ emittitur, via relinquitur, vt quod ſupernaſcitur, effluat, venter cibis reſiccatur. Si femur & ſcrotum intumuerint, vul-

Paracenteſis non niſi vrgẽte neceſſitate ſumma vſurpanda. Hippo. lib. de inter. part. affect. lib.

nuſculis audacter confingito. Sæpe hepate maximo, & prius lacte nutrito ægro, non metallo, ſed alia materia, inurit octo inde cruſtis factis. Nonnulli id faciendum cenſent buxeis fuſis feruenti oleo tinctis. Libro de locis in homine tenuiſſimis ferramentis circa vmbilicum vrit, ac tantum aquæ quotidie trahit, quantum vires ferant. Hoc ſemper obſeruato, vrendum aut ſecandum prius, quam pituita corrumpatur, viſcera grauius lædantur, & vires concidant. Deinde vacuationem paulatim, id eſt 12 diebus, vt prius, faciendam. Galenus paracenteſim in hydrope laudat, vſtionem in ſuppuratis, duplicemque affert rationem, cur periculoſa ſit vniuerſa vacuatio in hydropicis. Extinctionem, ſcilicet, caloris natiui, ſimul humore effluente ſpiritu, & pondus viſceris: quod cum non amplius ſuſtentatur ab aqua, ſeptum, & reliqua thoracis viſcera trahit deorſum. Plura ſunt apud Albucaſum, Aurelianum, Paulum lib. 6. cap. 44. Recentiores tutius progrediuntur. Viam parant cauterio potentiali, deinde actuali. Hinc ſcalpello perforant, & cannula caua commodiore, quam linum crudum Hippocratis ſenſim educunt aquā. Aculeato ſcalpello vtũtur, vt minor fiat perforatio, locumque eligunt, vbi aqua deorſum in imum ventrem tendit, relicto hepate & hypochondriis, in medio muſculorum obliquorum epigaſtrii. Partem materiæ medicamentis purgant, topicis diſcutiunt, ſiccante victu abſumunt, vires diligenter fouent. Minus metuunt a peritonæo perforato, quam a membrana ſuccingente coſtas. Diligenter cauent, ne pungantur inteſtina, ne facultas hepatis ſit emortua, ſcirrho, aut ſplenis tumore, aut vlcere pulmonis, aut infirmis viribus, aut ætate ſenili æger laboret. His demptis minus eſſe periculi, cum natura ſæpe viam aquę moliatur per vmbilicum,

Quæ diligenter cauēda vt legitime fiat paracenteſis, te vacuet.

& qui-

& quibus vulneratus eſt venter, niſi vulnus ad gracilia inteſtina penetret, omnes euadant. Longe tamen tutior ſcarificatio cutis totius ventris ad aponeuroſes muſculorum, paruis ſciſſuris, quibus per ventrem ſerum reſudet.

ANTON. VALETII EXERCIT. XXXIX.

AD frigidam iecinoris intemperiem hydropes conſequuntur, labefactata ſcilicet hæmatoſi, & toto corpore refrigerato. Vnde vel pituitoſus & ſeroſus humor inter peritonæum, epiploon & inteſtina, tranſiens per meſaraicas venas, quæ ad eadem inteſtina terminantur, colligitur tumore ab ing auescente malo ad femora progrediente, ſimulque in ventre, velut in vtre, fluctuationibus excitatis, & hinc aſcites: vel eadem ventris loca ſpiritu flatuoſo replentur, & cum flatu ait Aetius, quaſi nebuloſus eſt humor, vnde tympanias: vel fit aquoſi ſanguinis plurimi in vniuerſo corpore collectio, in qua corporis habitus ſpongiæ inſtar intumeſcit, & fit anaſarca. Aſcites & tympanias a minore ſunt frigore, quam anaſarca. Hydropum cauſæ fuſiſſime traduntur ab Hollerio ex comment. Galen. in apho. 11. lib. 4. Aphor. comment. 4. de ration. vict. in acut. 2. Prognoſt. Signis vix opus eſt aliis, vt diſcernantur, ſed maxime ſpectandum, vtrum

Hydropum generationis modus.

hydropiſis ſit ab hepate per ſe, an ab aliis partibus per conſenſum. Quando per ſe, tuſſis leuis, ſiccaque moleſta eſt, hepate mole ſua pulmonem in anguſtiam trahente. Deiectiones paucæ & aridæ ſunt, quia rapitur alio aquoſus humor, & illæ in inteſtinis reſides torrentur, præcipue vero ſi inflammatio acceſſerit. At cum aliæ primum laborant partes, ſuis propriis internoſcuntur ſignis.

Curatio in humorem præparatione, vacuatione, & affectarum partium confirmatione eſt poſita. Humores parabit id apozema.

℞. quinque radic. aper. in vino albo. macerat. ℥. 1. rad. rub. tinctor. valerian. enulæ campan. ireos cort. ad fraxin. & tamariſc. ſimiliter macerat. ana ℥. ß. omnium capill. end. agrim. cuſcut. cichorii, abſinth. Rom an M. 1. ſemin. aniſ. meſon. cucumeris, card. bened. ana ʒ. 2. flor. cardiac. anth. & geniſt. ana p. 1. f. decoct. ad ℔. 1. In colatura diſſol. ſyrup. capil. ven. & de bizantiis ana ℥. 2. f. apoz. clar. & conditum, vt docet, pro doſib. 3.

Aduerte autem ſi febris adfuerit, vt plerunque eſſe ſolet, aut ſi hydrops calidam hepatis intemperiem conſequatur, admiſceri oportere frigidas herbas hepaticas, itemque ſemina frigida maiora & minora, quæ alia contemperent. Si purgans eſſe volueris, in huius decocti ℔. 1. colata infundantur fol.

ſennæ mund. ℥. 2. agarici ℥. 1. cinnam. vel pulue. electar. triaſant. vel zinziberis ʒ. 1. In expreſſione diſſoluentur ſucc. ireos ʒ. 2. ſyrup. laxatiui roſ. pal. ℥. 2. ſacch. q. ſ. fiet ſyr. perfecte coctus: de quo cap. æger ʒ 2. ex cochleari, vel cum aqua cuſcutæ, aut abſinthii, aut cum decocto cicer. rubro. ſemel in hebdomade. Vel purgans medicamentum per ſe poſt ſumptas apozematis ſuperioris doſes ſic præſcribitur.

℞. rad. gram. petroſ. & fœnic. paſſul. mund. glycyrrh. raſ. ana ʒ. 2. agrim. end. capil. veneris ana M. ß. ſemin. fœnic. end mel ana ʒ. 1. fol. ſennæ mund. ʒ. 2. f. decoct. & colatura ad doſim. In qua infunde rhei elect. ʒ. 1. agar. troc. ℈. 4. cinnam. ʒ. ß. In expreſſione diſſol. ſyr. capill. ven. & roſ. pallid. laxatiui ana ℥. ß. f. potio. Pauperibus diacarthamum, diaphœnicum, fol. ſennæ imperantur: vel pilul. aſſaieret. elephang. de rhabarb. agar. ſuccis hydragogis exceptæ, duobus, aut tribus elaterii granis additis, ſi frigidior & humidior cæli conſtitutio permittat.

Salubeirimus erit clyſterum vſus, qui modo leues erunt, modo acriores ex diſcutientibus flatus parati: in quibus diſſolu. diaphœnic benedict. laxat. mel anthoſ. ol. aneth. Sæpe vero ac ſenſim dum purgatur, hepar roborari debet, ne factum debilius, aquas denuo generet. Itaque tale electarium percipiatur, cuius tabella vna dimidia hora ante paſtum ſumatur.

℞. puluer. electar. tranſantal. dupl. rheo. ʒ. 1. ſpec. diarh. Abb. & lætific. Gal. ana ℈ 2. raſ. corn. cer. ebor. ana ʒ 1. margarit. electar. ʒ. ß. ſem. aceto. plantag. ana ℈. 1. cum ſaccha. in aqu. abſinth aut agrimo. diſſolut. f. electar. per lozeng. pond. ʒ. 2. vel adiecta conſeru. roſa. capill. ven. f. conditum, cap. vt ſupra.

Sect. 4. lib. de vict. rat. in acut.

Atque ſuperiora hæc remedia omni conueniunt hydropi: præter quæ & ſua ſunt cuique peculiaria. Cum enim tympanites & aſcites nunquam ſectione venæ profligentur, ea tamen anaſarca incipiens integris adhuc viribus, & hepate non vſque adeo perfrigerato, iuuatur, quod naturam leuet humorum copia grauatam, maxime ſi talis hydrops a ſuppreſſis menſibus, aut hæmorrhoidibus fiat. Quæ diſtinctio maxime obſeruanda. Nam alia ſi ſubſit cauſa, vitanda phlebotome, ſiquidem ſanguinem mittat laudabiliorem: prauum vero, qui in primis venis circa meſenteriũ & iecur congeritur, in corpus rapiat vniuerſum. Sic etiam in aſcitæ remediis ſubſtitui debent quantitate maiore, quæ flatus diſcutiunt. His autem artibus poſtquam toti proſpectum eſt corpori, topica, quæ robur hepati & ventriculo concilient, materiamque reſoluant, qualia ſunt fomenta & litus, vſurpantur.

℞. agrim. maioran. menth ſicc. ſtœch. abſint. ana M. 1. radic. cyper. calam. arom. ana ʒ. 2. flor. chamæm. melilot. roſ. rub. ana p. 1. f. decoct. in

aq. & vin. rub. pro fotu hepatis cum ſpong. Poſt fotum ſiccata pars illinenda. ♃. olei cappar. & abſinth. ana ℥. 1 pulu. calam. arom. & abſinth. an. ʒ. 1. cum ceraſ. linimentum.

In tympanite vtiliora ſunt cataplaſmata ex farinis diaphoreticis, orobi, lupinor, fœnugr. lolii, & calid. herbis ac ſeminibus in vino, aut vrina pueri decoctis, adiecta portione emplaſtri de baccis lauri, vel vnguent. Agrippæ, vel Martiati. Huc faciet emplaſtrum de bacca laur. & de meliloto cum ſucco rutæ, aut ſimili, & pauca aqua vitæ emollitum, vel emplaſtrum e ſtercore vaccino, caprino, aut columbino, ſulphure, baccis lauri, farin. lupinorum, axungia gallinæ & oleo rutaceo additis.

Vel. ♃. origan. calamenth. rut. agrim. ſchœnanth. ana M. 1. baccar. laur. iuniper. ſemin. caru. aniſ. fœnic. an. ℥. ß. flor. chamæm. aneth. & anth. ana p. 2. Impleantur ſacculi duo, qui bulliant in aqua & vino albo pro fotu. Hunc ſequitur litus. ♃. olei rut. & irini ana ℥. 1. puluer. radic. ir. ʒ. 2. cum pauco emplaſtro de melilot. f. linim.

Ad aſcitem ſacculi comparantur milio, ſemine apii, cumin. caru. bacc. laur. contuſ. florib. chamæm. melil. torrefactis ante ſingulis in ſartagine, & vino albo irrigati. In anaſarca ſtupæ ſiccæ meatus aperiendo, ſudores proliciendo, diſcutiendo, magnum afferunt adiumentum.

Vel humidus vapor decocti conuenientis toto corpore excipitur. Vt,

℞.radic. fœnic.ebuli,ireos,acor.enul. camp. ana ℥.1. cortic.inter.vlmi.& cappa.ana ℥.ʒ hyſſ. rat. ſalu.agrim.roſm.calamenth origan.abſinth. ana M. 1. ſemin petroſ. rut.cyper.baccar.laur. & iuniper.ana ℥.ß. flor.chamæm.aneth.anthos,& melil. ana p.1. f. decoct. in aqua & vin. alb. cum pauco aceto in fine addito Lapides igniti in id decocti iniiciantur. Vapor toto corpore, vt dictum eſt, bene contecto recipiatur.

His præſidiis ſi non ceſſerit hydrops, hydragoga medicamenta repetentur, itemque topica ſupradicta. Sitis, quæ in hoc affectu premit maxime, tolerata, nonnullis remedio eſt. Id nobili conſtat hiſtoria. Ruſticus, quem aqua inter cutem male habebat, Antonii Beniuenii Medici clariſſimi opem expoſtulat. Hic morbū iam inueteratum perpiciens, ſubridens reſpondit opus eſſe, vt non vltra biberet, quam vt vitam ſuſtineret. Diſceſſit æger, & anno peracto medicum inuiſit, & interrogat, an ipſum noſceret. Negauit hominem noſſe. At ille, tua ope curatus, inquit, ad te reuertor, ſcire cupiens an adhuc mihi liceat aliquid bibere, cum hactenus per annum nihil biberim. Admiratus Medicus interrogat, cuius id conſilio fecerit. Cui ille, tuo, inquit, & rem omnem ab initio narrat. Iuſſit tum paulatim vino aſſueſcere, auſtero, ac tenuiſſimo Diſceſſit, & cuiio à

potio-

potione vſus priſtinæ ſanitati eſt reſtitutus.

Curatio lienis. CAP. 40.

SPlenicos[a] *appellãt, quibus induruit*[b] *lien,*[c] *grauitas ſiniſtra parte ſentitur. Difficultas eſt*[d] *anhelitus,*[e] *ſitis, oris ſiccitas,*[f] *pedum inflatio,*[g] *color plumbeus, decubitus in*[h] *ſiniſtrum latus grauis, extat durities*[i] *oblonga, dolor ad*[k] *iugulum ſiniſtrum tendit, pediculi ſcatent, nocte*[l] *ſudor grauis, fœtet*[m] *anima, pudẽda*[n] *turgent, erumpit*[o] *ſanguis, gingiuæ*[p] *corrumpuntur, venæ ad lienem nigricant, & ſqualeſcit cutis, vlcera maligna in tibiis naſcuntur. Quorum aliqua vel omnia lienoſos produnt. Lege quæ annotauimus in aphor. 43. lib. 6. & Celſum cap. 7. lib. 2.*

Curatio.

Initio molliendus[q] *venter caſſia vel catholico.*

a Qui ex ſplene laborant, lib. 6. de locis male affect. & 9. κατὰ τόπους.

b A tumore contra naturã, præſertim ſcirrhoſo.

c Dolor grauis, ex materiei copia & partis obtuſo ſenſu.

d Per oppreſſionem diaphragmatis, cui ſubiacet lien.

e Ex corrupti humoris in aluum effluxu, & omnis humoris exhauſto. *f* Cum hydrops eſt in propinquo, & lien eſt καταῤῥοπος, *g* Color enim ſimilis effloreſcit humori, cuius dominatu corpus tenetur. Vnde ſæpe icterus niger, elephant. *h* Et in dextrum moleſtior, ob μετεωρισμὸν, & ſuſpenſionem. *i* Quæ præ ſe fert idæam partis obſeſſæ, ſed tamen exiſtit ἀνάῤῥοπος καὶ καταῤῥοπος lien, atq; tum rotundus eſt tumor *k* Ad clauiculam, diaphragmatis ſympateia, quæ tunicæ coſtas ſuccingenti communicatur. *l* Ex prauorum ſuccorum pleonexia, vnde purgationis neceſſaria ſignificatio fit. *m* Humoris in aluo corruptione. *n* Ex flatulento ſpiritu. *o* Criticus, aut ſymptomaticus. *p* Ex translatione materiæ, ſiue acerbi vaporis, per continuitatem interioris tunicæ, quæ palato & ſtomacho communis eſt. *q* Expurganda prima regio corporis, vt ſplenica medicamenta ad lienẽ aditũ habeant. Vt. ℞. caſſ. recens extrac. ℥. 6. cum ſaccharo fingatur bolus. Deinde. ℞. fol. ſennæ mund. ʒ. 3. vel ℥. ß. macerentur in decocto pru. damaſ. & ſtatim dilutum ſuperbibat ℈ℯ.

Quod ſi in inferiori parte viſceris ſcirrhus eſt, clyſteribus vtendum erit. Poſt hæc phlebotomia conuenit e baſilica ſiniſtra, in duos dies diuiſa vacuatione, amplo foramine. Quod ſi vires ſuſpectæ ſunt, vena quæ ad medium digitum, vel minimum venit, incidenda eſt. Alii venam poſt aures [a] *diuidunt, & ſanguine qui effluit, lienem inungunt. Veteres enim naturali quadam ratione atque beneficio conſtare crediderunt, ſuperfuſum ſanguinem languenti membro præſtare medicinam. Quod & Veterinarii retinent. Conſtat quoque certo experimento venas apertas, quæ ad lienem nigricant, vehementer profuiſſe, vt inde inueteratum malum & contumax omnino curatum ſit. Iiſdem venis ſanguiſugæ & cucurbitulæ cum ſcarificatione affigi poſſunt. Sed hæc localia remedia lieni, vacuato iam corpore conueniunt.*

Purgandum quoq; corpus eſt, idque interuallis, pharmaco quidē per os ſumpto ſi magnus tumor eſt, aut ſuperiori viſceris parte collocatus. Diuretica non ita proſunt, quia a liene ad renes non [b] *ita comparata via eſt. Ceterum iuuare poſſunt alia ratione, quia videlicet incidunt, & aperiunt.*

Potiones & melicrata ex cortice radicis [c] *capparis, ſcolopendriæ, capillaribus, roſmarino, radice tamariſci, ſemine agni caſti, endiuiæ, ſcariolæ, portulacæ ſeminibus illis maioribus & minoribus, cortice & radice ſalicis, fraxini, geniſtæ, & aliis, quæ capite de oppilatione hepatis ſcripta ſunt.*

Purgationes ex epithymo, foliis ſennæ, puluere

a Et quidem ſine ratione, nec ſine periculo.

b Tamen ſecando ſubinde lien per vinas interdum vacuatur. Hipp. lib. de internis affectionibus.

c Nam quale eſt hepati abſinthiū, talis eſt lieni cortex capparis, & quale eſt hepati eupatorium, tale & lieni ſcolopendrium. Sic itaq. fiat melicratum. ℞. cort. rad. cappar. ℥. 6. polypod. querni tantundem. f. decoct. ſufficiens, in colatura diſſolue mellis ℥. 3. f. hydrom. Vtatur horis duabus ante paſtum.

hieræ [a] *diacolocynthidos, & aliis, quæ c. de melancholia deſcripta ſunt. Ex ſero caprino, aqua fabrorum, aut ea, in qua chalybem candentem ſæpius extinxeris.*

Laudatur aqua depurata, quæ e cotibus d fluit cum acuuntur enſes. Lixiuium, oxymel, acetum ſcylliticum. ſyrupus acetoſ. ſyrupus capil. ven. de pomis, aquæ, &c. quæ partim capite de oppilatione hepatis, partim c. de hydrope dicta ſunt.

Capparum [b] *vſus ex oleo & aceto plurimũ laudatur. Laudatur vas e ligno fraxini, quo vtantur dum bibunt. Corallus quoq; tritus ex ſyrupo acetoſo. Optimum interim erit his vti trochiſcis. ℞. puluer tamariſci, radic. cappar. ceterach. an ℥.1. limaturæ chalyb. ℥. ß ſpicæ, cinnam. an. ℈.1. ſacch. borrag. ℥.1. cum oxymelite fiant trochiſci.*

Ad vehementem etiam lienis dolorem, inflationem, duritiem, puncturã, mirabilis eſt puluis diacapparum, & veteribus ſi concinnatus. ℞. cortic. radic. cappar. exag. 27. (eſt autem exagium, Actuario ſextupla, ſexta vnciæ pars) ſem. acetoſ. exag. 18. cortic. radic. tamariſci exag. 9. trita in puluerem dentur cum aqua, vel oxymelite, exagii vnius pondere. Decumbat in ſiniſtrum latus æger, & tres horas ieiunet. Sumendi tempus hora noctis media, vel cum ſitis vrget.

Durities vero, quod attinet ad topica, mollientibus, incidentibus, reſoluentibus curanda eſt. Adſtringentia quoque commiſcenda, vt inde roboretur [c] *viſcus, plus minuſue, pro ratione fluxionis*

a Præſertim ex deſcriptione Paſchii apud Scribon. Largum.

b Capparum vſus, ſine delectu minime eſt admittendus. Dũ enim ex aceto ſumuntur, oxyregmium pariunt. Adde quod humor melancholic⁹ ab aceto fermẽtetur Hippocr. lib. 3. de vict. rat. in morb. ac. Sed tales ex vſu eſſe poterunt cappares. ℞. capparũ ℔. 3 paſſul. Corinthiac. ℔. 1. reponãtur in ℔. 1. ſacchar. fuſi cum ℥. ß. cinnamo. in vaſe, & effundatur aliquid aceti. Hæ ventriculo non oberunt.

c Communi enim officio fungitur.

& infirmitatis viſceris. Mollies vnguentto, incides, ac reſolues.

♃. [a] *olei de capparibus* ʒ. 6. *medullæ vituli, pinguedinis anatis, ammoniaci in aceto diſſoluti ana* ʒ. 2. *aceti* ʒ. 1. *ceræ quantum ſufficit, fiat emplaſtrum molle ad formam linguæ bubulæ.*

a Vel. ♃. medullæ cerui, aut cruris vituli, butyri recétis, olei de cappar an. ℔. 1. ammon. in aceto diſſol. ℥. 2. aquæ roſar. ℔. ſs. coquantur ad conſumptionẽ prædictæ aquæ in balneo mariæ, quo linatur lienis regio, leuiter fricãda manu.

Remollit butyrum, adipes ex c. 7. li. 5. de Simp. & libro 5. de compoſitione pharmac. ſecundum genera.

Radix lilii, maluæ, biſmaluæ, brancæ vrſinæ ſiue acanthi. Scylla quoque & radices in oleo & vino auſtero coquuntur, ad conſumptionem vini. Deinde ad formam emplaſtri imponuntur.

Contra tumores & obſtructiones lienis præſtantiſſimum iſtud eſt vnguentum. ♃. *mucagin. ſemi. althææ extractæ in vino albo tenui* ʒ. 6. *olei de capparib.* ℥. 1. *adipis anatis* ʒ. 3. *puluer. ceterach.* ʒ. 2. *f. vnguentũ. Aliud.* ♃. *olei rutacei, ol. de capparib.* ʒ. 6. *pulu. radic. cappar.* ʒ. 1. *ceræ & aceti ſcyllitici parum, fiat vnguentum. Vel.* ♃. *olibani, amm. an.* ℥. 1. *diſſoluantur cum aceto ad craſſitudinem: deinde cum ſucco braſſicæ diu pinſantur, & apponantur ad duritiem ſplenis.*

Ficus pingues ſimiliter præparatæ, ammoniacum in aceto diſſolutum, & ex oleo roſaceo, oleo in quo ſcolopendrium coxerit, oleo amygd. dulcium, de liliis, de cucumere aſinino, de hyperico, de ben, de capparibus. Conuenit & emplaſtrum de meliloto, dialthæas, cerotum æſypi, diachylon ſine gummi cum mucaginibus radicis althææ, lini, fænugræci.

Vbi

Vbi iam remollita durities eſt, lapis molaris, pyrites, aut [a] *lapis alioqui duriſſimus aceto acerrimo candens extinguitur: linteis inuoluitur, & ſæpe apponitur. Alioqui fumus excipitur. Sed his vtendum eſt ſolum, cum iam aliqua ex parte remollitus tumor eſt. A quorum vſu ad remollientia redeundum eſt, oportetque per interualla alternatim vti his remediis.* Poſtea *vero fortioribus vtendum erit, ac primum quidem ammoniaco opopanax miſcendus eſt.* ℞. *ammoniaci* ℥. 1. ß. *opopanacis* ℥. 1. *Diſſoluantur gummi in aceto, deinde malaxentur cum oleo de cucumere aſinino. Iam quoque miſcebitur emplaſtrum Agrippæ, & vt minuetur tumor, veniemus ad emplaſtrum de fermento, ad dropaces, ad ſinapiſmos, ad cauteria tum potentialia (vt vocant) tum actualia.*

a Aut etiam lateres candentes aceto extincti parti admouentur ad diſcutiendum.

At ſi humorum inhibitioni ſit eadem opera incumbendum, emplaſtrum eiuſmodi conuenientiſſimum erit.

℞. *reſinæ frixæ* ℥. 12. *ceræ, ammoniaci an.* ℥. 6. *auripigmenti, aluminis ſciſſil. olei veter. ana* ℥. 1. *ſ. aceti acrioris q. ſufficit ammoniaco ſoluendo. Sacculis quoque vti oportebit reſiccantibus ac reſoluentibus, nunquam tamen neglecto remollientium vſu. Sacculi.*

℞. *Milii parum conquaſſati P. 2. ſalis P.* ß. *torreſiant in tegula calida. Fiant duo ſacculi longitudine dimidii palmi, interpuncti in linteo trito & raro, & perfumigati cum aceto acerrimo, in*

quo lapis duriſſimus & igne candens extinctus ſit.

Contra rugitus & fluctuantem [a] *aquã e regione lienis probatum eſt hoc veterum remedium.*

[a] Frequens clyſterum ex decocto capitis veruecini vſus mirifice confert ad rugitus & fluctuantem aquam e lienis regione.

℞. piperis, cucumi, rut. ana exag. 10. nitri exag. 9. melle optime excipe. Dentur mane & veſperi exag. 2. Vel.

℞. nigellæ Romanæ *. ſeminis aniſ. apii, petroſ. cucumi ana exag. 2. miſceatur* ℔. 1. *farina, piſtoria arte, fiat panis. Poſſunt & ſpecies e vino dari. Melior panis, ſi ex aqua decoctionis fraxini pinſatur.*

Frequens hoc malum eſt ortum a frigore, quod poſt plenilunia frigidiori cælo poſt vſum aquæ & frigidorum magis apparet. In quo purgandum corpus eſt per interualla ex hiera aliquando ſimplici, aliquando diacolocynth. Vel.

℞ aloes ſuccotrinæ ʒ. 3. rhab. electi, agar. tro. ana ʒ. ß ceterach. ſcolopendrii. ſem. agni caſti, & endiuiæ ana ℈ *ß. cinnamomi, aſari, ſpicæ, raſuræ cornu cerui, raſuræ eboris, coralli ana* Gra. 8. *cum aceto ſcyllitico formentur pilulæ. Vtatur drach. 1. ſingulis hebdomadibus. Exſiccanda quoque aqua ſacculis.*

℞. cumini P. 2. *ſem. agni caſti, ſem. rutæ an.* ℥. 1. *craßiuſcule cõquaſſata, & in tegula ſiccata, duobus ſacculis (vt prius) includantur, & calidi ſacculi alternatim apponantur.*

Vaporatio quoque conuenit ex duriſſimo lapide candente extincto in aceto, in quo ebulus, folia ſalicis & ſcolopendrium coxerint.

Vnctio-

Vnctiones, quæ in aſcite. Radix acori in acri aceto cocta, tum addita octaua parte ſem. naſturtii, emplaſtri modo imponitur.

Lepidum quoque per ſe tritum, & calido aceto merſum. Videndum tamen ne refrigeſcant.

Conueniunt ſpleni a proprietate ſplen aſini domeſtici, & ſilueſtris, pulli equini, veſpertilionis decolati corpus. Crementur hæc in vaſe teſtaceo, ℥. I. pulueris, vel eo plus, ex oxymelite imperatur.

EIVSDEM HOLLERII SCHOLIA.

Σπληνώδεις Hippoc. dicuntur, quibus diu obduruit lien. Sed & multi alii ſunt lienis tumores, quorũ ſua ſigna ſunt. De externis & internis lienoſi deſcribũtur, ſi vitioſi male colorãtur, halitus fœtet, aluus adſtringitur, tumet lien, ſemper æqualiter emaciãtur, vlcera mala contrahunt. Pituitoſi minus hæc patiũtur. Tumor modo creſcit modo decreſcit. Obdureſcit aũt ab humore melancholico, vel phlegmone, nec concocta, nec digeſta. Sequiturque ſæpe humoris melancholici per inteſtina profuſio. Lienem enim κατάῤῥοπον vocat Hippoc. 6. Epidem. quia vel tumore durus deorſum vergit, vel eo ſua excrementa abiicit. Purgatur enim per inteſtina & hęmorrhoidas, a quibus etiam lienem durum ſanari ſcripſit in eundem librum Galen. comm. 5. Vnde Medicus naturalem curationem ſequutus, viam & rationem purgandi lienis inſtituere debet. Neque tamen negamus induſtria natura aliquando humorem melancholicum per renes &

veſicam expurgari, & περὶ παθῶν id docetur. Sed capite de doloribus capitis annotauimus nullam eſſe viam communem, ex Galeno in Methodo medendi, & anatomia, niſi multipli ci anfractu in venam cauam regurgitans humor eo perueniat. Hic affectus longus eſt & periculoſus, præſertim ſuperueniente inteſtinorum difficultate, tum quia inteſtina læduntur humoris tranſitu, & vires labefactantur, tum quia hepar ſimul cum omni venoſo genere compatitur, vnde vel refrigerato calore natiuo ſequitur hydrops, vel interitus. Nam quod Hippoc. 48. Aphor. libr. 6. ſcribit, Lienoſis ſuperuenire dyſenteriam, bonum, intelligendum ratione vacuationis, quæ modum non excedit. In rugitu ſplenis aliquando impletur colum flatu, aliquando vas, quod a medio aſcendit. Sed diſtinguitur, quia in ſplene dolor grauis, in vna parte fixus, & ſiniſtra. In colo vero acutus, mobilis, & vagus.

Lienis morbus cur periculoſus

Lieni valentiora quam hepati remedia.

Eadem, quæ in hepate, remedia, ſed valentiora conueniunt, incidentia, flatus diſcutientia, mollientia, aperientia, tamariſcus, ebuli radix vel ireos, puluis ſcolopendriæ ceterach, bryonia, cortex hederæ, radix capparis, diacapparon, olibanum, ammoniacum, oxymel de radicibus, trochiſci de eupatorio, cerata, oleum laurinum, emplaſtra de meliloto diachylon, lien bubulus, onagri, veſpertilio ſiccatus, capite detracto, limatura chalybis, & ſimilia. Democritus tamariſci carbones ignitos in vino extinguebat. Ægri cum ſumunt medicamenta, in latus ſiniſtrum decumbunt.

ANTO.

ANTON. VALETII EXERCIT. XL.

IIſdem ferme vitiis tentatur lien, quibus hepar, ſed ſæpius obſtructione & ſcirrho, propter alimenti, quod attrahit, ſpeciem. Craſſior enim ſanguis in illius viſceris nutricationem faceſſit. At talis quidem ſuccus nunc melancholicus, nunc pituitoſus in liene imbecillo coaceruatur, neque commode repurgatur, aut etiam miniſtratur ab hepate, propter eius naturæ alimentorum vſum, vel ob ſolennis cuiuſdam vacuationis, vt menſium hæmorrhoidum, ſuppreſſionem. Tumore ſiniſtri hypochondrii cum duritie coniuncto graui dolore, difficultate ſpirandi, colore corporis ſubnigro & plumbeo ſatis hic affectus manifeſtus euadit. Huc reuocantur remedia obſtructioni hepatis adhibita, ſed quæ ſint vehementiora. In primis igitũr vacuata prima corporis regione mittitur ſanguis ex interna cubiti ſiniſtri, cuius detrahendi quantitatem & vires, & ipſius ſanguinis color indicabunt. Mox materia craſſa & viſcida parabitur his zulapiis. *Gal. lib. 13. Methodi, & li. 2. ad Glau.*

℞. ſyrup. capil. ven. oxymelitis ſimpl. & ſyrup. de fumaria ana ℥. 1. aquar. gram. lupul. & borrag. ana ℥. 2. vel ℥. 3. f. zulap. pro doſib. 3. Sumat bis in die duabus horis ante paſtum. Vel,

℞. ſyrup. de ſcolopendr. de bizantiis & de epithymo ana ℥. 1. cum aquis prædictis vel cum

decocto ſplenico f. zulap. quod condiatur pauc. cinnam. ſantal. citr. vel puluer. electar. triaſantalini.

Sed vſitatiora ſunt apozemata, cum ſimplicia ſuppetunt accommodata. Vt.

℞. cortic. radic. cappar. tamariſc. oxylapath. ana ℥. 1. cichorii totius, fol. ſcolopend. cetherach. adianth. polytr. fumar. borrag. & bugloſſ. ana M. 1. ſummit. lupul. thym. epith. cuſcut. ana P. 1. glycyrrhizæ raſæ ʒ. 2. paſſul. mund. ℥. 1. quat. ſem. frigid. maior. an. ʒ. 1. ſem. cuſcut. aniſ. fœnic. fumar ana ʒ. 1. ß. flor. geniſt. recent. & triũ flor. cardiac. ana P. 1. f. decoct. ad quart. 5 ℞ prædict. decoct. quart. 3. In colatura diſſol. oxymel. ſimpl. vel ſcyllitic ℥. 3. f. apozem. clar. & condit. ſacc. cap. vt ante, bis in die.

In reliquo decocto infunduntur fol. ſen. mund. ℥. 3. agar. troch. ʒ. 10. & addita ſacchari quantitate ſufficienti fit ſyr. perfect. coct. cuius ℥. 2. ß. cum decoct. paſſu glycyr. & aniſi diſſolutæ in hebdomade ſumantur. Quæ ſi parum mouerint, iteratæ eiuſdem ſyru. doſi addetur aliquid electar. diacarth. confectionis hamech, aut diaphœnici. Vel in doſi conuenientis decocti, quale eſt apozematis ſuperioris, infunde foliculor. ſennæ mundator. ʒ. 2. agar. troch. ℈. 4. cinnam. ℈. 2. In expreſſione diſſol. ſyr. de lupol. & cathol. ana ℥ ß. f. potio. Et quoniam purgationes hic ſæpe ac ſæpe repetuntur, & verẽdum eſt, ne natura vni aut alteri aſſueſcat remedio, ſequens inſtitui poterit pil. maſſa.

℞. maſſæ interioris pil. ſine quibus pil. de fumo terræ ana ℥ 1.ß rhei elect. ℈. 4. aloes hepat. agar. recens troch an. ℥. 1. ſal.gemm. zinziberis, cinnam.an. ℈.1. cum ſyr. de cich. ſimp. fingatur maſſa. Poſtea duplici aluta contegatur: reponatur in pyxide terrea. Sumat menſibus ſingulis circa plenilunium, maxime tempore humido & pluuio, pilulas 5. pro ℥. cum vino albo emollitas, mane hora quat. & ſi poſſit, illis ſuperdormiat.

Topica erunt fomẽta, linimẽta, emplaſtra.

℞. flor. chamæm. melil. ſummit. aneth. praſſ. ſcolopend. abſint. parietar. hyſſop. thym. biſmal. totius violariæ, mercurialis, fumar. an. M. 1. ſem. lini, fœnugr. alth. ana ℥. 1. f. decoct in aqua & vino albo pro fotu lienis cum ſpongia vel filtrobis in die longe a cibo.

Deinde linamentum fit huiuſmodi.

℞. olei cappar. ℥. 2. gummi ammoniac. in aceto ſcyliitico diſſoluti ℥ ß. aſſæ odoratæ ℨ 3. cum modica cera. f. litus pro liene mane & veſperi.

Honorato Caſtellano Regio Medico, quẽ mira ac pene inimitabili dexteritate Medicinam factitantem nobis inuiderunt fata, & morte præmatura ſuſtulerunt, familiaris erat litus ex ſtruthiocameli adipe, quo nullum efficacius remedium expertum ſe mihi de liene conquerenti amice dixit.

Si inueterarit affectus, atq; incœperit ſcirrhus, quod ex renitentia partis, duritie, pedũ inflatione, & aliis eius generis ſignis dignoſces, huic tempeſtiue occurrendum, metu cachlexiæ, hydropis, ſcirrhi. Itaque incidentia magis, tenuantia, emollientia atque diſcutientia particularia aptari debent.

℞ radic. cucumer. agreſt. alth. & lilior. ana ℥. 1. corti. rad. cappar. & tamariſ. ana ℥. ß. mal. bilm. rut. ſcolop. ceth. abſinth. ana M. 1. ſem. fœnic. lini & fœnugr. ana ℥. ß. flor. chamęmel. & geniſt. ana P. ß. f. decoct. in vino albo & aqua cum aceto pro fotu lienis cum ſpong.

Poſt fotum hoc cataplaſma imponetur.

℞. far ſem. lini & fœnugræci ana ℥. 1. farin. lupinor. ℥. ß. puluer. radic. ireos & tamariſ. ana ʒ. 2. adip. vitulini, & axung. cunicul ana ℥. 1. olei cappar. q. ſ. cum magmate ſuperioris decocti f. cataplaſma.

Quibus cataplaſma diſplicebit, imperabitur linimentum ex mucag. ſem. fœnug. in aq ſcolop. extr. olei capp. & liliac. an. ℥. 1. ammoniac. in aceto forti & aqu. vitæ diſſoluti ℥. ß. puluer. radic. bryon. & ireos ana ℈. 2. cum pauc. cera. Vel emplaſtr. aut ceratum ex eiuſdem ammoniaci emolliti in vino albo ℥. ß. ſtyrac. cal. ʒ. 2. puluer. rad. ireos Flor. cyper. & ariſtoloch. rotund. ana ʒ. ß. axung. anſer. & ol. amygdal. dulc. quantitate ſuffic. compingetur: & ſuper alutam in formam linguæ bubulæ extendetur. Sed & quoniam huius viſceris robur ſemper conſeruandum, talis concinnabitur opiata.

℞. conſeru. roſ. ʒ. 2. conſer. anth. capill. ven. & bugloſſ. an. ʒ. 1 electarii lætificant. Gal. confectionis alker. aromat. roſ. ana ℈. 2. Mithridatii veteris ℈. 4. cum ſyrupo de ſcolopendria, f. opiata, de qua capiat magnitudinem fabæ hora ſomni, & in exitu lecti.

His ita adminiſtratis ſi perſeueret affe-

ctus,

ctus, crebri iniicientur clyſteres, maxime ſi interna parte lien magis intumeat. Fortioribus quoque purgationibus id vi ceris laceſſemus, quod (ait Gal. lib. 13. Method.) hac duntaxat via lienis ſuperflua vacuētur. Quod controuerſia non caret. Nam & annotauit Hollerius ex Hippocrate lib. de intern. affect. ſecundo iudicio lienem per vrinas expurgari: & ſcripſit Gal. cap. 2. lib. 2. de arte cur. ad Glauc. lienem cum renibus per vrinarios meatus vacuari. Noui ego religioſum virum, quo cum quotidie familiariter verſor, cui ter, aut quater in anno, maxime vere & Autumno ineuntibus, intumeſcit lien, ac dum prominulus tumor inſtat, dolore hypochondrii infeſtatur, ſubliuidus toto fit corpore, ſenſimque deterius habet. Sed tandem nigricantibus vrinis atramento ſimillimis, erumpentibus per 5. aut 7. dies, priſtinam reſumit incolumitatem, tumore & grauitate hypochondrii vaneſcentibus. Iam a 12. aut 15. annis repetito iſtiuſmodi per interualla vrinarum profluuio detinetur, cum ante turgidas, ſed minus apertas habuiſſet hæmorrhoidas. Sed hæc parerga.

De Colico [a] dolore. CAP. 41.

HVius multiplex cauſa eſt. Ac primum de [b] *phlegmatico dicendum. Itaque colligitur pituita craſſa & frigida atque aliquando vitrea, otio,*

[a] Qui ab inteſtino colo nomen habet eſtque dolorum omnium ſæuiſſimus. Cuius doloris multiplex cauſa eſt, materia craſſa & lenta, flatus, humorum acrimonia, & inflammatio.

[b] Qui a pituita vitrea inteſtino affixa ortum ducit.

intemperante [a] *vita, obſtructis viis,* [b] *per quas bilis in inteſtinum defluit. Hinc dolor excitatur* [c] *quaſi infixi pali, certoque loco inſiſtit, ſed vt plurimum ad inguen ſiniſtrum, & vtrumque renem, ſurſumque aliquando reuoluitur, & locum mutat, vt ſunt fluxus coli inteſtini, quod relicto inteſtino recto in ſiniſtrum inguen diuertit. Ad ſiniſtrum renem aſcendit, vbi anguſtius eſt. Quæ anguſtiæ efficiunt aliquando, vt hac parte dolor* [d] *colicus grauis intendatur. Hinc ad ſplenem & ventriculum iam laxius extenditur, ſubitque hepar, hæretque aliquando cyſti fellis. Poſtremo in dextrum ilium deſcendit: vbi deſinit in cæcum, quod ad renem dextrum poſitum eſt. Dolor hic fixus, vt in anguſtiis, quæ ad ſiniſtram renem ſunt, nephriticum dolorem repræſentat, vt etiam peritos Medicos fallat. Sed in nephritide vrinæ* [e] *tenues, albæ, poſtea etiam cum aſpero atque ſabuloſo ſedimento. Dolor ad coxas* [f] *extenditur. Fomentis & cataplaſmatis mitigatur: inde laxatis viis non commutat locum; aut ſi commutat, perinæum, & viæ vreterum affliguntur. In colico hoc dolore vrinæ tinctæ & ignitæ, quæque bilioſum falſo repræſentant. Impoſtura fit, quia bilis, quæ ad inteſtinum defluebat, interceptis viis ad renes diuertit. Præcluſæ viæ ſunt, vt neque ructus, neque ſtrepitus ventris exire poſſit. Stercora ſine ſucco, plena flatibus, ſimilia bubulis, quæ iniecta aqua conſiſtant, neque in fundum demergantur.*

a Vt largiore potu, & fructuum vſu.
b Deſiderato naturali clyſtere, quę bilis eſt, quo pituita vacuatur
c Galenus lib. 2. & 6. de locis male affect.
d Vnde ſimilitudine ſymptomatum incerto eſt, vtra pars afficiatur.
e Ab obſtructione.
f Obliquo enim ductu ſecundum ilia ad pubem fertur.

Curatio

Curatio.

Cauſa mali humor ille frigidus affixus [a] *inteſtino. Symptoma vero dolor, qui ſi vrget vehementius, prius quidem* [b] *leniendus eſt, quam affectui conſulas.*

At *quæ doloris gratia imperantur, ea prodeſſe ſolent, vel quia intemperiem* [c] *corrigunt, vel cauſam auferunt, vel leniunt atque contemperant, aut ſtupefaciunt.*

Narcoticorum vſus in hoc genere colico doloris omnino ſuſpectus [d] *Græcis, permiſſus Arabibus.* Optimum *genus eſt, quod ſimul & cauſam* [e] *tollit & dolorem attemperat. Secundum, quod ſolum temperat.*

R*emedia vero multiplicia.* [f] *Phlebotomia, purgatio, balnea, exterius* [g] *admota medicamenta, cucurbitulæ, potiones, amuleta, quæque proprietate* [h] *quadam colicos curant.*

Phlebotomia [i] *omnibus fere relicta eſt.* O*ctauius approbat. Et noſtra* [k] *memoria efficaci admodum remedio interim vſurpatur, multo magis, ſi dolor grauius vrit, ſi bene carnoſum corpus eſt, ſi vires, ætas, & cætera permittūt, remiſſionis tempore e baſilica dextra, auerſionis gratia, anguſto fo-*

a Qui aut illic generationem habuit localem, aut aliunde affluxit, aut continenter affluit.
b Nihil enim ęque facit infirmum corpus, ac dolor. Hipp. lib. 3. de fract.
c Partem, & humorem ad æqualitatem adducendo.
d Hi tamen Philonium pręſcribunt.
e Purgando, digerendo temperamentum partis & habitum reſtituendo.
f Si cauſæ cōiunctæ vis excitet antecedentem, ſi phlegmone adſit, ſi humores doloris vi æſtu incanduerint.
g Quę dolorem leniant, flatus diſcutiant, materiam coquant.
h Vt inteſtinum lupinum.
i Quod nihil conferre poſſe videatur, neque ad affectum, neque ad ſymptomatis correctionem, præſertim cum materia ſit vitrea pituita.
k Cum doloris acerbitas cauſę magnitudinem ſuperat, ſucceditque cauſa coniunctæ antecedentis perennis affluxio ex vitio aliquo.

ramine, & modica vacuatione, niſi febris adſit. Tum enim multo liberius, atque etiam copioſius, ſanguis depleri poteſt.

Quod ad purgationem attinet, quia materia cōtumax eſt, incidentibus primum concoquentibus atque detergentibus vtendum eſt, tum [a] ratione vitæ, tum iis quæ clyſteribus iniiciūtur, atque etiam exterius admouentur. Conueniunt ergo origanum, mentha, pulegiū, marrubium, hyſſopus, thymum, maiorana, ammi, beta, roſmarinus, enula, radix pæoniæ ſcordion, ſeſeli, ruta, libiſticum, anethū, chamæmelum, aſparagus, aniſum, carui, & dauci ſemina, vinum tenue, odoriferum, Zedoaria, galanga, caſtoreum, gallia, aromaticum roſatum, puluis ducis, mithridatium, theriaca, confectio de baccis lauri, melanthoſatum. Secunda claſſis. Centaurea maior, vrticæ ſemen, aſarum, betæ ſuccus, mercurialis, ſal, ſulphur, ius galli antiqui, ficus ſiccæ, carthamus. Sed hæc claſſis poſterior ſimplicium detergit magis. Iiſdem quoque ſcopis hieram, polypodium, & ſerapinum commiſcemus.

Olea conueniunt anethinum, rutaceum, [b] & in quibus ſuperiora coxerint. Fortius eſt [c] petroleum, oleum de caſtoreo, euphorbio, piperibus, ſæpeque gummi in oleo diſſoluimus, vt galbanum, ſerapinum, quale hoc eſt.

℞ galbani ℥. ß. diſſolue in olei rutacei ℥. 3. aut circiter. Aliquando etiam & moſchum, & algaliam, & ciuetam, ſed minori modo, in oleo diſſoluimus. Quale hoc eſt.

a Quæ ſit cruditatis expers, nimiæque humoris abundantię, quæque tenuis ſit & exquiſita.

b Oleum etiam nucum.

c Vulgo dicitur oleum Philoſophorum.

℞ ciuetæ

℞ ciuetæ Gr. 4 aut 6. diſſolue in oleo rutaceo. Inunge. Vel fit illitus e pipere longo & vitello oui. Sunt qui addant oleum anethinum. Diuitibus moſchum & algalia eodem modo diſſoluantur. Eiuſmodi olea vel cum [a] clyſteribus iniiciuntur, aliquando quidem per ſe, aliquando cum decoctione conuenienti, iiſdem ea pars, in qua [b] dolor eſt, inungitur.

Cæterum oportet hoc in primis animaduertere, vt & incidamus, & concoquamus citra calorem vehementem, & iis quæ minime inflant. Calidiora vero conuenient iam purgata materia, vt inde relicta intemperies corrigatur. Melicrata ex ſupradicta materia comparari poſſunt. Et hæ potiones plurimum laudantur.

℞. ſummitatum abſinthii vulg. P. 1. ſem. cumini ʒ 2 feruefiant in vino tenui odorifero, expreſsio bibatur. Aliud

℞ aquarum [c] cordialium ℥. 2. aquæ nepetæ ℥. 1. In quibus diſſolue theriacæ aut mithridatii ℈. 2. Vel,

℞ menthæ viridis M. ſ. efferueſcat in vino albo tenui, aut vino mulſo. Per tres dies bibitum omnino liberat. Item & marrubii decoctum. Aliud,

℞. vini maluatici ʒ. 2. calami aromatici ʒ. ß. croci Gr. 4 ferueant leuiter in calidis cineribus, colatura bibatur. Similiter ex galangæ & cucumi ana ʒ. 1. feruefacti cum vino albo tenui. Vinum abſinthites ab Aetio plurimum cōmendatur, aluū enim roborat, bilē repurgat, eius generationem prohibet

a Ex decocto rerum incidentium, extenuantium, detergentiū.

b Præſertim circum vmbilicum, & vtrumque renem.

c Vt cardui bened. morſus diaboli, ſcabioſæ & ſimil.

deterget, ventos propellit, diſcutit, auertit, ſpiritus defecat. Alii, & rectè quidem, adiiciunt cucumi momentum, vt ʒ.1. quæ ferueſiat in eo vino.

Probatum quoque & iſtud eſt certiſſimo experimento remedium. Cortex *aurengiorum in vino albo coquitur ad tertias. Vinum quotidie ieiuno bibitur. Valet & ad præcautionē, & ad curationem. Sumunt alii, ſucci herbæ veronicæ & vini albi, ana ʒ.2. potui dant, & mirifice iuuant.* Item *illud,*

♃. ſucc. maioranæ ℈.4. caſtor. ℈. 2. cum vino Hippocratico *bibantur.*

Cucurbitula ampla, & cum multo igne medio a *vmbilico affigi debet. Coquit enim. Sed vtilior vſus eius futurus eſt, ſi prius impleatur vino calido in quo aliquid ex ſupradicta materia coxerit, & ita calida affigatur. Vtile quoque fuerit alliorum ſucco, aut re ſimili inungere parte interiori.*

Vbi materia iam attenuata, & ex parte cocta, partim clyſteribus, partim [b] *catharticis ſubducenda eſt. In clyſteribus ex ſupradicta materia* [c] *comparatis mellis anthoſati ℥.1. olei conuenientis, vt anethini, vel rutacei ℥.3. diſſolui debent. Aliquid quoque ſalis, vt ʒ. 2. potius quam nitrum, quod ventrem ſubuertit, diſſoluere oportet.*

Procedente etiam malo ʒ. 2. 3. aut 4. pul. hieræ picræ, aut ℥.1. vel ʒ.6. hieræ, diaphœnici quoque ℥. ß. aut tantundem terebinthinæ adiici poteſt. Veteres clyſteres imperabant craſſiore ſubſtantia, ex ſolo interim oleo, modumque faciebant ad heminas duas, id eſt, ad duas libras, aut noſtro more ad

quartaria

[a] Ad reſtituendum inteſtini habitum & dolorem leniendum. *Sed* tamen cucurbitula non niſi *cæ*teris adminiſtratis adhibenda.

[b] Sed multo magis clyſteribus.

[c] Vt. ♃. oleor. rutæ. nucum, anethi, vini maluatici an. quarta. 1. confectionis de baccis lauri ℥. ß. hieræ picræ tantundem, fiat clyſter.

quartaria ſex. Purgatio per os leuis eſſe debet, quales ſunt hæ pilulæ frequentatæ.

℞. *hieræ picræ* ʒ. ß. *cum vino albo tenui formentur tres pilulæ coopertæ* [a] *foliis auri.* Paulo *fortiores ſi tantum addas rhabarbari, oportetque a lenioribus ad fortiores progredi.*

Terebinthina quoque plurimum laudatur. Datur ab ℥. ß. *ad* ℥. 1. *inuoluta nebulis, vt fiant, quod aiunt morſelli.*

Nonnunquam terebinthinæ [b] *dimidium* ʒ. *hieræ, aut rhabarbari incorporatur, vt ſint terebinthinæ* ʒ. 2. *vel* 3.

Fortioribus purgationibus vtendum non eſt, niſi vbi contumacius malum eſt. Tumque vti licebit ʒ. 1. *pulueris hieræ diacolo. coacta in pilulas. Aliquando etiam adiici poſſunt diacrydii* Gr. 3. *plus minuſve.*

Laudantur purgationes, quæ præterquam quod purgant, etiam dolorem ſtupefaciunt. Quibus vtendum erit nimium ſæuiente malo, quales ſunt

℞. *pul. hieræ picræ* ℈. 4. *opii, croci ana* Gr. 1. *vel* 2. *pro viribus ægri. Cogantur pilulæ cum vino. Similiter ſupradictis cathárticis* ℈. 1. *philonii commiſcebis.*

Poſt purgationes clyſteribus, fomentis, balneis vtendum eſt, iiſque maxime, quæ dolorem leniant, qualia ſunt chamæmelum, melilotum, anethum, althæa, ſemen lini, fœnugræci.

Tuncque vtendum erit amuletis, quæ a tota ſubſtantia conueniunt. Inteſtinum lupi ſiccatū, tri-

[a] Vel ſine auro, cum puluere glycyrrhizæ. Aurum enim ventriculo negotium faceſſit.

[b] Vt ℞. terebinth. ℥. ß. hieræ picræ ℈. 2. Miſce, & fiat bolus cum nebulis exhibendus.

tum datum ℥. 1. pondere aut ℈. 4. cum vino albo tenui, in quo chamæmeli flos, vel anethi efferbuerit. Vtuntur varie pelle lupi. Alii cubilium ſtragulas contra hoc malum inde comparant. Alii cingulum geſtant, aut partem pellis ventri admouent. Nonnulli ſtercus lupinum album tritum ex vino albo tenui propinant. Meliora putant, ſi oſſa in ſtercore inuenta, vna conterantur. Idem ſtercus nucula includunt perforata, ſuſpendunt e collo, vt ad ventrē perueniat. Atque in id vtūtur ligula e corio ceruino, aut filo lanæ ouillæ, quæ a lupo interfecta ſit, vel vt alii volunt, quæ a lupo euaſerit.

Ex Galeno lib. 10. Simplic.

Laudant & anguillæ ſanguinem. Alaudæ genus criſtatum (quod Galerita dicitur) vſtum aut elixum cum iure galli. Stercus gallinæ, quæ exercetur & nutritur ſicciore pabulo ex oxycrato. In capite limacum, qui colore ſunt cineritio, pellucidus lapis inuenitur, qui tritus, & ex vino, vel aquis conuenientibus propinatus, mirabile cōtra colicum dolorem remedium præſtat. Tunicæ interiores ventriculi erinacei, maſculi quidem in viris, fœminæ, in mulieribus, adiecta tertia parte eorum, quæ incidunt, detergent, & aliequi colicæ conueniunt. Hæc probantur Græcis & Arabibus. Placandis doloribus internis, poſt omnia tentata remedia, vtimur decocto chamæmeli, aut aqua deſtillationis eius arte chymica facta, & in potu data. Acerbius vero vexante malo, neque cedente aliis remediis, narcotica permittunt Arabes mixta pharmacis, vt prius, vel aliter. Ac primum quidem in clyſteribus ex le-

niente

niente materia capita papaueris cõcoquemus, quibus ſi nihil efficitur, vtemur flocculis qualis hic eſt.

℞ *olei anethini* ℥. 2. *caſtorei* ʒ. ß. *opii*[a] ℈. 1. *miſce, & in eo madefac flocculum lanæ, quem e filo ſuſpendes, ſuſpenſum impelles in ſedem, ac ſimul atque acquieuerit dolor,*[b] *retrahes, vel clyſtere vteris, cuiuſmodi eſt veterum.*

℞ *ol. rutacei* ℔ 1 *opii, caſtorei an.* ℈. 1. *Sed poſteritas* Medicorum *oleo admiſcet caſtorei* ʒ. ß. *opii.* Gr. 5. *Per os vero conuenit philonium Rhazæ, cuius hæc deſcriptio.*

℞. *piperis, ameos, foliorum rutæ ſiccorum, menthaſtri, caſtorei, baccarum lauri, cumini ana* ʒ. 1. *opii, mandragoræ ſeminis albi, hyoſcyami ana* ʒ. ß. *mellis* ℥. 1. *in quo cætera incorporentur, datur* ʒ. 1. *Quod ſi catharticum voles efficere, adiicies diacrydii* ℈. 1. *Secretum Albucaſis ex aliis diſtillatis cum opio.* κατὰ τόπους.

℞. *capita aliiorum n.* 6. *opii* ℥. 3. *fiat diſtillatio in alembico, detur modicum eius aquæ.*

Aliud Andromachi admirabile, lib. 9. *de comp. med.*

℞. *piperis albi* ʒ. 1. *opii* ʒ. ß. *croci* Gr. 18 *ſeminis hyoſcyami albi* Gr. 15 *ſpicæ nardi, pyrethri, caſtorei, euphorbii ana* ℈. 1. *vel* ʒ. ß. *excipe melle cocto. Doſis eſt* ℈. 1. *aut dimidiũ* ℈. *cum aqua frigida. Ad eundem ſcopum facit maxime Caſſii medicamen. Celſo c.* 14. *lib.* 4. κωλικὸν *dictum, quod & potui datũ prodeſt, & impoſitũ quoq; extrinſecus, digerendo ſpiritum, dolorem leuat.* ℞. *coſti. aniſ.*

a Vel potius ℈. ß. vel gran. 5.

b Ne longa mora inteſtinum labefactet opium, atque adeo ſtuporis loco νέκρωσιν inducat. Philonii deſcriptio alia eſt in cap. de ſputo ſanguinis.

caſtorei an. ʒ.1. petroſ. ʒ.1. piper. longi rotundi, myrrhæ, nardi ana ℈.1. excipiantur melle.

Curatio colicæ flatuoſę.

Eadem fere curatio doloris colici nati e flatibus. Nam non alia rê differt, quam quod in primo genere, plus eſt materiæ, ventorum minus. Hic vero inteſtina plurimis flatibus conturbantur, & vel [a] nulla, vel exigua materia eſt.

Propterea minor grauitas, diſtentio maior, vt aliquando parte aliqua venter in gibbum extuberet. Singulare remedium hic eſt. Cucurbitula ampla imbuta, vt prius dictum eſt, [b] medicamentis, quæ flatus diſcutiãt, cũ multa flãma medio vmbilico affixa. Clyſteribus primum vtendum eſt [c] qui ſtercus emolliant. Qualis ex hydrelæo, melle & ſale modico. Sed melius fuerit in ea aqua vnde hydrelæum paratur, prius fuiſſe incocta quæ flatus diſcutiunt. Sunt autem cuminum, ammi, amomum, ſeſeli, daucus, aniſum, fœniculus, petroſelinum, caruum, nigella, baccæ iuniperi, lauri, vrticæ ſemen, ruta, calamenthum, pulegium, zinziber, caryophylla, calamus aromaticus, cinnamomum, piper, galanga. Hæc aromata vino tenui incocta, vel cum vino percolata plurimum conueniunt. His autem colicis vina optima quæque tenui ſunt ſubſtantia & odorifera, non ſolum ægris ſed ſanis etiam conueniunt.

Abſtineant aqua, diluto vino [d] fructibus humidis, & olerib. quæ ratio vitæ imperatur & viris & mulieribus frigidioribus, quibus plurimi flatus to-

[a] Nulla non poteſt eſſe colici doloris materia, quãdoquidẽ flatus ſuas in humoribus baſeis habeãt conſtitutas.

[b] Vt generoſo vino, maluatico & decocto foliorũ & baccarum lauri. Vel allio poterit illini.

[c] Vt ℞. aquæ decoctionis ſummitatum anethi quartar. 3. olei cõmunis vel violati quartar. 1. ex hydrelęo fi. clyſter.

[d] Tum enim vitanda nimia humoris abundantia, & calor natiuus excitãdus, qui effœtus languet.

to ventre colligi ſolent. Hic etiam ariſtolochia, caſtoreo, euphorbio, quæ fortiora ſunt, uti licet. Ex his omnibus & melicrata componi poſſunt, vina quoq; reddi efficaciora, condiuntur cibi. Olea ungendo ſunt, ſacculi & fomenta. Probatiſſimū mihi eſt iſtud linimentum. ℞. olei rutacei & nardini an. ℥.6. galbani cū aqua vitæ diſſolut. ℥.3. Liquefiant ſimul. Deinde cum ciuetæ gra. 4. croc. gr. 6. f. litus. Vel oleum anethinum cum vitello oui ſubigatur, piper tritum addatur & umbilico adhibeatur. Sed hic, ut & in reliquis generibus colici doloris, ratio habenda eſt mulierum grauidarum, ne quid iniiciamus, aut etiam applicemus, vel aliter imperemus, quod abortum faciat. Quale eſt caſtoreum, euphorbium, amara omnia.

Videndum rurſus ne nimium aperientibus utamur. Sic enim fit, ut apertis orificiis uteris ſanguis effluat, & ſequatur abortus.

Præterea neque remolliendum, neque relaxandum nimis. Hinc enim diſſolutis uteri vinculis abortio fit.

Curatio colicæ bilioſæ.

Inedia [a] colicos iuuat a frigida, ledit [b] vero a calida. A materia acri vehementiſſime cruciantur, vomitus bilioſi, æruginoſi, motus [c] conuulſionis, & animi [d] deliquia, ſudores [e] interim frigidi, et febris, quibus phlebotomia exiguo [f] detracto ſanguine conuenire poteſt. Multo magis, ſi febris adeſt aut inflammatio orta in inteſtino. Sed aliquando

a Quod inedia cruditas tollatur, cuius dolor colicus ſoboles exiſtit.
b Quoniam acrior fit bilis quæ procreata eſt. Vnde ſymptomatis augentur ægri, tum vero inedia perennem affert generationem in bilioſis naturis.
c Vi doloris expunctis membranis.
d Syncopę ſtomachicæ per cardiogmū.
e Rapto ſeroſo humore in venas.
f Ad prohibēdam bilis generationem, & extinguendam inediam.

hic & in aliis generibus vrina ita ſupprimitur, vt inde [a] *periculum immineat. Qua in re e malleolo Vena* [b] *ſecanda eſt. Læduntur hi omnibus acribus & calidis, egentq; temperatis, deinde etiã frigidis.*

Purgatio [c] *conuenit non moleſta, nec aceruatim facta ſed interuallis ex* ʒ.ß. *pul. hieræ picræ,* ℈.2. *ad ſummum,* ʒ.1. *rhabarbari.*

Caßia, catholicon ad ʒ. 10. *exhibentur,* [d] *manna ad* ℥ 2. *eaque diſſoluere oportet in aqua hordei, ptiſana vulgari, ſero lact. decocto paſſularum, prunorum, ſebeſten, violarum.*

Clyſteres [e] *ex radice & foliis althææ, maluæ, violariæ, muccagine, ſeminis lini, althææ, pſyllii, cydoniorum, adiecto interim capite papaueris cum vitello oui, oleo violato, butyro recenti, adipe anſeris, gallinæ, anatis, ſaccharo violato, aut melle violato.*

Vrgente interim dolore, vtile erit hoc cataplaſma admouere. ♃. *farina lini & hord. ana M. 2. coquantur in oleo chamæmel. fi. cataplaſm. calidum apponatur. Vel, ceratum ſequens.* ♃ *ceræ* ℥. 5. *vitel. ouor. 2. farinæ fabar* ℥. ß. *olei chamæm. & roſ. ana* ʒ. 1. *Vitellos ouorum cum muccagine ſeminis lini coniunge, & cerato miſce.*

a A ſuppreſſione vrinæ, & eius ad nobiles partes paſſione, ſyndrome.
b Ad amotionem cauſæ cõiunctæ, & materiæ, quæ in vitio eſt, & vacuationem, cum vero ad vrinæ καταῤῥοπήν.
c Ad collectionem bilioſi humoris, quã coli inteſtini diſtentio ſequitur, diſtentionẽ dolor. Vt ♃. tamarind. ping. paſſul. mund. ana ℥.1. prun. damaſc. num. 12. fol. end. ſcariol. borrag. flor. viol. recent. ſummit. lupuli ana p. 1. ſeminum end. melon. aniſi, fœnic. glycyrrh. raſ. ana ʒ.1 ß. fi. decoct. in qua diſſolue ſyrup. violac. multarum expreſſionum ʒ.1. f. potio. d Manna tuto exhiberi nequit, quod huiuſmodi colici fere ſint πικρόχολοι καὶ μεγαλόσπλαγχνοι. e Vt ♃. radic. althææ ℥.1. fol. viol. mal. alth. pariet lactuc. ana M. ß. ſeminis pſyllii, cydon. althææ an. ʒ.2. furfur. macr. hord. integr. an. p. 1. prun. 10. f. decoct. In colat. ad ℔.1. diſſolue cathol. ℥. 1. vel ʒ. 6. mell. violat ſacchar. rub. an. ℥.1. ß. olei viol. ℥. 3. vel olei viol. & enupharini ana ℥.1. ß. fiat clyſter.

Pleroſque curaui lenticula, (vaſis genere lentis figuram referente) decocto conuenienti plena, & plantis pedum admota, prouocato inde ſudore. Admouetur quoque conuexa parte caua, e ferro albo, vel ſtanno.

Atq; interim ſi ſuſpicio eſt exulcerationis, tum plantago, roſæ, ſumach, & ſimilia decocto clyſterum miſcenda ſunt.

Plurimum laudantur clyſteres ex liquidiore hordeato, aut lacte amygdalarum dulcium ad quartaria quinque, in quibus diſſolue butyri recentis vncias tres, ſacchari violati ℥.1. Qui clyſteres, quia leues ſunt, ſi diutius retinentur, mel violatum loco ſacchari, aut etiam commune miſcendum erit.

Eadem[a] *quoque alimenta ſint. Panis ex*[b] *auſtero vino aquæ frigidæ potus, inunctio ex oleo violato, butyro recenti, oleo chamæmelino atque etiam anethino. Sacculi & fomenta ex proxime dicta materia, chamæmelo, anetho, &c.*

Balnea[c] *aquæ dulcis. Narcotica in hoc genere fere neceſſaria. Verũ Arabes corrigunt non caſtoreo, pipere & ſimilibus, ſed croco &*[d] *ſtercore lupi. Quæ ſi medicamentis miſcenda ſunt, miſcebuntur, vt prius, hieræ, rhabarbaro, catholico, cætera quoque & eadem ratione.*

Sunt & alia genera colici doloris, vt ab apoſtemate, vermibus inteſtini deſcenſu, indurata fæce, de quibus alio loco.

a Primum tẽperamento frigida, vt iuſcula ex decocto pullorum cum lactuca, portu. oxalide, ptiſana ſeu hordeatum, prunorũ damaſcenorũ vſus vini abſtinentia ſyr. violaceus. Ter die comedat. Nam inedia talibus inimica.

b Vt ventriculus confirmetur.

c Ex decocto viol. agrimon. parieta. fol. vitis.

d Vel condito borrag. citrin. myrobalani.

Eiusdem Hollerii Scholia.

Colici doloris ſublimis, aut inferioris nota.

Primum cum de dolore ventris æger conqueritur, an ſit ſublimis, nec ne, conſiderato. Galenus Aphoriſ. 7. lib. 6. ſublimem & non ſublimem diſtinguit peritonæo, ita vt ſublimis ſit in membrana, & muſculis abdominis. Hic dolores leuiores ſunt, & minus periculoſi, facileque ex proprietate doloris, & differentiis cauſa diſcernitur, addito partium conſenſu. Quare cum membrana & muſculi viliores ſint partes, & facilius remediorum vim ſentiant, de ſalute & remediorum inuentione minus dubitandum. Sin intra peritonæum, maius periculum. Primoque num ab vtero, an renibus, diſtinguit. Solent enim mulieres a partu, aut quo tempore fluxuri ſunt menſes, dolore colico ſimili torqueri Sed vtero affecto, dolor magis eſt in ligamentis, ad inguina deſcendit, coxendicus videtur. Quibus adde partum antecedentem. Si ob difficultatem menſium fluentium, dolor magis circum renes, quam in penitioribus partibus, qua parte venæ & vaſa ſpermatica ad vterum tendunt. in his enim diſtentio eſt ob plenitudinem, vnde dolor, qui magis torquet, cum menſtruum tempus appetit. Si a renibus, ibi dolor incipit, fixus eſt, diuturnus, in veſicam porrigitur, vrina aquoſa, tenuis in principio, vel turbida, aut ſuppreſſa, & ſimilia. Sic de calculo aut pituita in renibus ſuſpitio eſt, de inflammatione vero, ſi febris iuncta, & magna renum caliditas ſentitur. Alioqui in inteſtinis affectio eſt. Mordentur, diſtenduntur flatu, abſceſſum patiuntur, ſupra vmbilicum periculoſius, infra minus. Morſus ab intemperie, inflammatione, pituita vitrea, materia calida. In inflammatione febris & calor. In intemperie cum pituita vitrea, do-

Colicus dolor ab vtero, ab eo, qui eſt a renibus diſtinctus.

Colic. dolor a calida cauſa.

lor fixus in vna parte, inteſtinum perforare videtur. A materia calida, dolor acris mordicans, poſt morbum bilioſum, retentam bilem, vt in ictero, calidis irritatur, ſigna bilis adſunt. A flatu, aut alterius pituitæ multitudine, dolor non ita fixus in vna parte. Iliacus magis fixus, magiſque in circuitu vmbilici Colicus in lateribus potius iuxta fundum ventriculi, ſiue craſſus aut viſcoſus humor ſit, ſiue flatuoſus Spiritus interclusus, nec habens exitum. Symptomata ſunt, nauſea, vomitus pituitoſi atque corrupti humoris, multo grauiores, quam per nephriticos affectus, ob recurſum flatuum & materiæ ſurſum ab inteſtinis, qui aliquando bilioſi ſunt, tametſi materia pituitoſa, excrementorum retentio, vt ne flatus quidem aut ructus exaet. Sæpe vagus eſt dolor, modoque hanc, modo illam partem grauius torquet. Circa vmbilicum aliquando fiunt grauiſſima tormina propter anfractus tenuis inteſtini ſenſus vegetioris, in quibus interclusus ſpiritus dolores facit circa lumbos propter cæcum & colum, quod illic ſæpe anguſtius. Deinde quia illinc vincula neruacea ſunt, quibus colum & renes intet ſe alligantur, & renes lumbis. Hoc malum ſi diuturnum ſit, & perſeueret, nec remediis cedat, vt fomentes, clyſteribus, ſacculis vnguentis & ſimilibus, confirmata eſt intemperies, & veluti hectica, quæ diffi illime remoueri poteſt: vnde imminet periculum hydropis ſicci. Si a vacuatione critica, aut ſola refrigeratione nondum confirmata, adhibitis remediis facile ſedatur. Si hæc non adſunt, non flatus, ſed cancer aut abſceſſus aliquis dolorificus, metuendus, periculumque imminet, ne marcor hominem e medio tollat. Quod obſeruatum eſt a nobis in D. Zolin Medico, & Aduocato Gilot, cui

Colicus a flatu.

Colica ſymptomata.

D. Zolin Medicus colico peremptus. *collecta in colo cartilagine dura.* *Aduocatus Gilot colico morbo ſublatus.* *Hieronymus Germanus morbo prehenſus colico ſimili occumbit.* *Sacerdos ex aſsiduo colico dolore in paralyſin incidit.*

colum, qua parte vicinum eſt reni ſiniſtro, collecta veluti cartilagine dura in ſcirrhum obduruerat, interiore cauitate eo tumore intercepta, vt nihil tranſcurreret. Itaque neque clyſteribus, neque medicamentis iuuabatur, etiam fortibus. Parte dextra colum ad inſtar magnæ veſicæ dilatatum & extenſum, medicamentis datis & potionibus plenum. Supeiecti, vicinique muſculi abdominis, & peritonæum, ſanioſa. Poſt longa & multorum annorum tormina, e quibus tamen non decumbebat, ſexto, a quo decubuit, die mortuus eſt ſine febre, niſi quo die obiit, nimirum 5. Martii, 1555. Magiſter Hieronymus Germanus interna inflammatione, & putrilagine, colico morbum ſimilem paſſus eſt, quarto die obiit, extremis ante frigeſcentibus, langueſcente pulſu, & ſanguineis ſpectris ob oculos obuerſantibus. Quod autem a veteribus ſcriptum eſt, colicum dolorem tranſire in Paralyſim, id rarum apud nos, familiare quibuſdam populis, vt Britonibus. Sacerdoti cuidam annorum quadraginta, ex aſſiduo prope dolore colico Paralyſis nata, dolorem ſoluit, ſed manſit Paralyſis annis aliquot. Vires expulſu non colligendæ, quia in dolore graui pulſus fere paucus.

In vitrea pituita, vomitus, clyſmata, initio fortiora, pilulæ, vnguenta, ſyrupi. A viſcido humore, & flatu eadem remedia conueniunt, ſed imbecilliora, clyſter emolliens, diſcutiens, relaxans. A bile aut influxu acris humoris, purgatio ex hiera, clyſteres detergentes, fotus aliquando balneum, pulueres a paſtu. In phlegmone metuenda cathartica, quæ humores trahunt ad partem affectam. In flatu cucurbitula repente dolorem aliquando tollit. Rhabar. myrob. ob adſtrictionem, ſenna, caſſia, pruna, man-

na,

na, dulcia, ob flatus minus conueniunt, balneum quoque, quibus ad conuulſionem, paralyſim, arthritidem, natura propenſior. A nimium violentis inflammationis periculum imminet. Senibus, pueris, mulieribus grauidis, imbecillo calore & viribus, narcotica non exhibenda. In craſſis & viſcidis humoribus, inimiciſſima, in acribus & calidis, apta, in craſſis ſpiritibus conceduntur. Phlebotomia ſi febris, & ſine hac, vbi acutiſſimus dolor, & omnia conſentiunt. ſed anguſto foramine, pauca vacuatione. Veronica trita e vino albo & bibita, alauda criſtata in cinerem redacta, & eſa, cortex mali granati, capita veruecis, furfures frixi, cingula e corio lupi, allia diſtillata tunica interior ventriculi erinacei, anguillæ, ſanguis, oſſa & ſtercus lupi cum aqua tepida apot, caſtoreum, auicula (vulgo Meſange) coralli inciſi, triti, & ieiuno dati ad cochlearia 2. per triduum, cornu cerui vſti, vmbilicus inciſus recens nati infantis, vt ſi modicum de eo aurea, vel argentea armilla includatur, & circumferatur, cortex mali aurei. Sunt qui membranam inuolutam capiti pueri recens nati maximam vim habere contra colicum dolorem affirment. Propterea ſi quando id accidat (nam non omnibus accidit) obſtetrices ſeruant & experimento conſtare aſſeuerant. Vnde dicuntur (*naiz coeffez*) quod felicitatis præſagium dicunt. Natus eſt mihi filius Iacobus cum ea membrana, quare, quia inſignis erat, ſtatim ſubtraxit, ſubduxitque anus obſtetrix.

Quæ a proprietate colicis medentur.

Phyſica quædam ratione mirum in modum proſunt, ſi modo & tempore præparentur.

ANTON. VALETII EXERCIT. XLI.

Facta per diſtentionem in colo inteſtino continui ſolutione dolor prehendit ingens, qui ab affecta ſede colicus nuncupatur. Huius cauſæ ſunt, craſſus & pituitoſus humor intra coli membranas collectus, qui ventrem excruciat, & tormina facit vnde aluus ſuppreſſa eſt, & nauſea ac vomitus moleſtant flatuoſos ſpiritus, a quo tenſio atque rugitus inflammatio, cum qua febris adeſt, dolor in ventre pulſans, vrinæ retentio, bilis vomitiones, quæ alioqui nihil leuant, atque internus feruor, mordacium humorum collectio, a qua ſimilia propemodum, ſed paulo mitiora quam in phlegmone, ſymptomata ſequuntur. Fit interdum a fæcibus induratis, nonnunquam a lumbricis. Nephriticum dolorem colicus ſæpe ementitur, quia colon renibus incumbit. Sed vtriuſque diſtinctio ex peculiaribus ſignis petenda habetur apud Galenum cap. 2. libri 6. de locis mal affect.

Doloris colici cauſa ex ca. 7. lib. 12. Meth.

Colici doloris curatio.

Vocatus ad ægrum Medicus hoc vnum inprimis ſtudeat, antequam ad affectus cauſam tollendam aggrediatur, vt doloris vehementiam, quæ ſæpius ſyncopem calamitoſam inducit, ſummoueat. Sedatur dolor anodynis, clyſteribus, potionib. frictionibus ab-

domi-

dominis, fomentis, litubus, cataplaſmatis, inceſſibus, affixis dolenti loco cucurbitulis. Primorum clyſterum quantitas minor eſſe debet, vt diutius retineantur. Maior enim grauando vim irritaret expultricem. Sed & in dolore mitiore licebit eadem opera cauſam ipſam demoliri. Vt ſi craſſus ac frigidus humor inteſtinum afficiat, hic imperatur clyſter.

℞. mal. biſm. violar. pariet. ana M 1. chamæm. ſummitat. aneth. origan. calamenth. abrot. ana M. ß. ſemin. aniſ. caru. cumin. ameos, ſeſel. ana ℥. ß. baccar. laur. ſem. rut. ana ʒ. 3. f. decoct. ad ℔. 1. In colatura diſſol. cathol. & diaphœn. ana ℥. ß. ſacchar. rubr. mell. anthoſ. ana ℥. 1. ß. olei anethi & chamæm. ana ℥. 1 ß. f. clyſter.

Aſt vbi flatus præualebunt, ita præſcribetur.

℞. decoct. remollientis & carminatiuæ ℔. 1. in qua diſſ. cath. ℥. 1 confect. de baccis lauri ʒ. 3. mel. anthoſ. ſacchar. rub. ana ℥. 1. olei aneth. ℥. 3. f. clyſter.

Item ſi perſeueret dolor, denuo clyſt. alter iniiciatur.

℞. olei lini, ol. nuc. ana ℥. 3. olei aneth. ℥. 4. terebinth. ℥. 1. f. clyſter.

Terebinthina tum maxime adiicitur atq; etiam oleum de ſcorpionibus, cum renum male affect. ſuſpitio incidit. Quod ſi biliosa ſit cauſa, comparabuntur clyſteres non e ſolis calfacientibus, ſed miſtis refrigerantibus, vt ſi cum remollitiuis vulgo dictis cichor. endiu. violaria, ſemin. frigida decoquan-

tur, caſſia cum diaphœnic. ſacchar. mel. viol. oleum viol. & aneth. diſſoluantur. Neque vero omittentur potiones ex phlegmagogis, aut cholagogis, vt erit materia, inſtituendæ, nec quæ aſſumpta aut admota proſunt, qualia ab Hollerio deſcribuntur multa. Colicum dolorem quam citiſſime ſedare, quæ ad ampliſſimum Ducem Aumallium miſit. Comes Ruperfortius remedia, communi notum eſt experientia. Ea quamuis vulgaria, non grauabor ſubiicere. ℞. mal. bismal. mercurial. ana M. 1. parietar. M. 1. ß. ſem. rut. ℥. 1. Bulliant in æquis vini & aquæ partibus, parca tamen quantitate adhibitis, vt liquoris plurimum per ſeraceum traiiciendi ſuperſit. Herbis & ſeminibus coctis adde butyr. recent. & olei chamæm. quantum ſatis ſit ad cataplaſma. Excipiatur ſtupis, dolenti parti applicandum.

Sed antequam cataplaſma adhibeatur, ſpongia decocto imbuta ſuperiori cui tantillum aceti, aut vini albi immiſtum ſit, fouetur locus. Perſeuerante dolore, panis recens cocti in clibano, & adhuc calentis mica imbuitur ol. ſcorpion. ℥ 1. ß. ol. aneth. & rutæ ana ℥. 2. quæ puluere tenuiſſimo e ſeminibus cumini, aniſ. & fœniculi parato ſinapiſata, vt loquuntur, calide affectæ ſedi apponitur. Cæterum ſi dolor ſit a phlegmone, longe operoſior ineunda curatio, metu ilei,

in quem facile degenerat. Valentibus ægri viribus mittitur ſanguis. Mollientibus clyſteribus ſæpe ſollicitatur aluus. Admouentur initio repellentia deinde, vt in reliquis inflammationibus, ſenſim ad reſoluentia venitur.

De alui fluxionibus. CAP. 42.

FLuxiones alui partim vitio [a] *ventriculi & inteſtinorum, partim vitio materiæ excitari ſolent. Ea vero materia vel in ventre eſt concepta, vel aliunde* [b] *tranſlata, vt a cerebro, in fluxu* [c] *cerebrali. Eiuſmodi fluxus ſolet euenire otioſis, intemperatis, iis qui ſomno nimium indulgent, quique* [d] *humidiore ſunt cerebro, modo iuncta frigiditate, aliquando etiam caliditate. Humida aeris conſtitutione, Auſtrina, & maxime cum ſequuntur Aquilones, qui per Auſtros & cælum pluuium collectam materiam exprimunt in ventrem. Commouetur fluxio expergefactis, & periodica eſt. Ex ratione materiæ curatio inſtituenda eſt. Nam aliquando pituita dulcis eſt, aut expers qualitatis, aliquando ſalſa, acris & mordax, quæ diſtinguenda ſunt & curanda, ex iis, quæ cap. de catarrho deſcripta ſunt. Nam ſiſtendus eſt catarrhus, roborandum caput & ventriculus. Roborabitur ventriculus ea ratione, quæ præſcripta eſt cap. de debilitate ſtomachi. Influit aliquando ab hepate, liene, atque etiam vniuerſo corpore, de quibus poſtea.*

Quæ vero lienteria appellatur, multas cauſas

[a] Intemperie vitiata conformatione, ſolutione continui.
[b] Critice, vel ſymptomatice.
[c] Per Aphor. 30. lib. 7.
[d] Suppreſſa quoque cerebri vacuatione ſolita per nares.

habet, infirmitatem contentricis non ſolum ventriculi, ſed etiam primorum inteſtinorum, e quibus ſit alimenti diſtributio. Infirmitas ex intemperie naſcitur, intemperies alia ſimplex & ſine materia, aliquando vero cum materia. Quæ, vt plurimum accidit, ſalſa [a] *pituita eſt.*

Fit lienteria & ab acri [b] *humore, aut re alia eiuſmodi vim expultricem irritante, vt abiiciat cibum, priuſquam confectus ſit.*

Res autem eiuſmodi vlcera ſunt ſanioſa, quæ ab alimento vellicantur, quibus aliquando occaſio eſt pharmaci portiuncula retenta in rugis et aſperitatibus ventriculi. Quod ab agarico, colocynthide, metallicis, & rebus quibuſdam venenatis, vel non ſatis comminutis, vel maligna qualitate inferri ſolet. Duo hæc genera cauſarum Gal. annotauit 12. Aph. lib. 4. 23. lib. 3. & aliis quoque locis. Magna pars Græcorum, quiq; Arabes ſequuntur, ventriculum putant viſcida interim pituita illini, atque ita lubricari, vt inde diſtricta aſperitate & rugis ventriculi læuor quidam ſit & via lubrica vnde celeriter cibus defluat, nec poſſit contineri. ex qua ratione lienteriæ nomen factum eſt, quod non ita approbat Galenus com. in Aphor. 1 lib. 6.

Eſt & alia lienteriæ cauſa. Poſt dyſenterias & vlcera inteſtinorum, cicatrices ſunt, quæ ſi obducantur oſculis vaſorum, per quæ a tenui inteſtino ad portas hepatis inuehitur chylus, defluit alimentum aliqua quidem ex parte, ſed non omnino confectum.

[a] Vel etiam acida, eaque lienteria comitem habet oxyregmiam.

[b] Facit acrior ille humor quaſdam veluti aphthas, vnde expultrix facultas irritatur. Quo modo in veſica ſtranguriæ, in ano teneſmus excitatur.

Eſt

Eſt autem in genere lienteria coctionis priuatio, cum celeriter alimenta excernuntur, neq; conſiſtentia, neque colore, neque odore, neq; alia qualitate immutata, ſed ſubalbida, maxime aquoſa & liquida nulla commixta bile, aut ſanguine.

Alimenti nomine non ſolum cibus, ſed & potus audiendus eſt. In ea, quæ ab acri humore, doloris ſenſus eſt, qui ſi perſeuerat, dyſenteria fit. In imbecillitate nullus doloris ſenſus, & melius eunte morbo, acidi ructus commouentur.

Curatio lienteriæ.

Curatio tota in duobus eſt. Materia [a] *vitioſa (quam maxime arguit oris graueolentia, propter corruptum in ſtomacho humorem, aut cibum) primum eſt vacuanda. Deinde roborandus ventriculus. Itaque ſi materia acris eſt, infarcta tunicis ventriculi & inteſtini purgatione ex hiera, rhab. vtendum eſt. Diſſoluantur itaq;* [b] *ʒ.2. aut 3. hieræ, aut ʒ.1. eius pulueris in ſero caprino, decocto cicerum rub. vel abſinthii. Et quia puluis amarior eſt, adiicietur purgationi ex eo puluere ℥. 1 oxyſacch. ſimplicis, an. ʒ. 6. ſyrupi de abſinthio. Rhabarbari ʒ 1. aut ℈ 4 infuſi in aqua abſinthii, aut liquoribus ſupradictis. Veteres diſſoluunt in mulſa, cui & vis eſt detergendi, & leniendæ amaritudinis pharmacorum.*

In craſſiore bile & contumacius hærente veteres addebant ℈ 1, ſcammonii. Nunc vero ſatis fuerit, ſi Gr. 4. diacrydii miſceantur.

a Antecedens & coniuncta pituita acida, qua reſoluitur facultas retentrix: aut ſerum acre & pituita ſalſa quæ aluum facit aphthoſam.

b Vt ℞. radic. cichor. ʒ. 1. abſinth. in fine decoctionis poſiti p. ſ. f. decoct. in qua infunde rhei electi ʒ 2. In expreſſione diſſolue ſyrup. de abſinth. ʒ. 6. aut de mentha tantundem. f. potio.

[a] *Vacuata cacochymia, adſtringentibus vtendum, ſed modice multo etiam minus, ſi qua febris ſuſpitio eſt.*

a Nam adſtringentibus venæ obſtruuntur, & humores tenacius adhæreſcunt.

Probatum remedium antiquis ex tribus partibus ſucci granatorum acidorum, & vna ſucci menthæ ſimul coctis: deinde adiecto melle, vt fieret eclegma. Noſtro more vteremur ℥. 1. *oxyſaccharæ ſimplicis* ʒ. 3. *ſyrup. de mentha, vt per interualla* 2. *aut* 3. *cochlearibus vteretur, aut vt eſſet liquidius medicamentum* ℥. 1. *iulepi roſ. adiſceretur.*

Laudatum & alud remedium e cydoniis & malis granatis, vt eſſet vtriuſque æqualis modus, tum coquerentur ad putrilaginem, atque expreſſo ſucco tantum mellis miſceretur, quantum ſatis eſſet ad eclegma. Noſtro more licebit vti ſyrup. de cydoniis, & oxyſacchara ſimplici, [b] *vtroque ad* ʒ. 6. *cum* ℥. 1. *iulep. roſar.* Maximi *eſt momenti diacodion cum ſapa factum, quod & ſomnum conciliet, & ventrem ſiſtat. Simile huic eſt diaoporon Aſclepiadis.* ℞. *pyror. immaturor. malor. cydon. mal. granat. acidor. dactylor. immaturorum ana* ℥. 1. *Coquantur cum mellis roſac.* ℔. 1. *donec inſpiſſentur: ſubductis ab igne adde mac. acaciæ caryophyl. ana* ʒ. 6. *cinnamomi, balauſtior. ana* ʒ. 2. *Seruatur in vſus, & datur cum aqua ciſternæ.*

b Vt ℞. oxyſaccharæ ſimplicis ℥. 1. ſyrup. de mentha ℥. ß. vtatur ex cochleari, ſi febris abſit.

Exterius cataplaſmata, quæ in debilitate ſtomachi a calore dicta ſunt. His remediis celeriter curari ſcripſit Galen. in Meth.

In

In pituita eadem in genere conueniunt: quæ ſi craſſa eſt, oxymelite & ſimilibus primum incidenda: tum ex hiera repurganda. Si vero tantum conſperſa tunicis ventriculi, ſolis ſiccantibus et calfacientibus opus eſt, vt confectionibus e ſucco cydoniorum cum aromatibus, quæ prius ex Græcis & Arabibus deſcripſimus, vino forti antiquo, ſtiptico, ſed modica quantitate. Modus enim potus eſt, ne fluitet in ventriculo. Quod ſi conſuetudo eſt, diluatur vinum aqua ferrata, in qua vel cinnamomum, vel maſtiche, aut vtrumq; coxerit.

a Galenus lib. 8. meth. & 9. de cõp. med. local.

Proderit mirifice hic puluiſculus. ℞. coriandr. præ. ℈. 4. corall. rub. roſar. rubr. raſuræ ebor. cornu cerui, oſſis de corde cerui ana ℈. 1. cinnamomi ʒ. 2. ſacchari roſati ℥. 2. fiat puluis ſubtilis, vtatur in pane toſto.

Maſtichis Gr. 2. vel 3. in puluerem redact. et ouo ſorbili excepta, per interualla deuorantur. Chebulæ conditæ, nux quoq; moſchata condita, caro cydoniorum, gelatina ex iiſdem confecta, diacytonium, zinziber conditum: & alia in debilitate ſtomachi a frigore enumerata. Similiter & quæ exterius [b] *applicantur, ceratum ſtomachicum Gal. car. cydonior, emplaſtr. de gallia-*

b Vt fotus, linimenta, hapſi, emplaſtra.

In calido autem fluxu poteſt tale emplaſtrum imperari. Mica panis in oleo roſaceo ſubigitur: de inde cum ſucco ſemperuiui & lactucæ malaxatur, & imponitur.

Laudentur vomitus a cœna: &, quia cibos non continent, fixa ingenti cucurbitula, eo modo,

quo cap. de cholera diximus, ventri affixa, vt contineatur cibus procurandum eſt.

Ruſticus quidam percuratus eſt quotidiano vſu coaguli vitulini fabæ paruæ magnitudine cum vino epoti. Sunt qui puluerem ex pudendo ceruino & taurino exſiccatis parant, pani toſto oxyacanthæ ſucco, vel granatorum, prius imbuto inſpergunt & vtiliter aſſumunt. Fiunt etiam e farina fabæ freſæ ſiccata in clibano, dein piſta cum aqua roſacea veteri, & ſaccharo roſato nebulæ. Eidem farinæ paſta Regia miſceri poteſt. Quod ſi nihil iis remediis proficimus, dropace atque ſinapiſmo vtendum.

EIVSDEM HOLLERII SCHOLIA.

Lienteria, Cæliaca affectio, diarrhœa, dyſenteria, immoderatas alui fluxiones ſignificant: ſed vt nominibus, ita natura & cauſis diſtinctas. Λεῖον Græcis leue ſignificat, ſeu continuum, & nulla ex parte diuulſum, ſed ſibi vndique cohærens, æquabili ſuperficie. Vnde λειεντερία, quaſi λειότης τῶν ἐντέρων. leuitas inteſtinorũ. Ἔστι δὲ ταχεῖα διέξοδος τῶν προσφερομένων σιτίων ἀμεταβλήτων ἐκκρινομένων, cum cibus & potus, qualia ſumpta ſunt, celeriter & ante coctionem vllam aut exiguam, elabuntur e ventriculo & inteſtinis. Huic igitur duo propria ſunt, quibus facile diſcernitur ab aliis: nempe alimenta celeriter, poſtquam ſumpta ſunt, per aluum reddi, & mutationem fere nullam coctione adepta eſſe. Id neceſſe eſt fieri, vel ob imbecillitatem retentricis ab intemperie, vel irritatio-

Galen. com. ad aphor. 1. lib. 6.

nem excretricis. Intemperies ſiue ſit in ventriculo, ſiue in inteſtinis, quæ anadoſi inſeruiunt, ſiue in vtriſque, aliquando hectica eſt, & in habitu, quæ ſcilicet in ipſo corporum habitu firmata eſt, ſic vt calore ſuppreſſo coctionem prohibeat, & cibum diluat humiditate: aliquando propter acidam pituitam diutius inhærentem: vel, vt vult Oribaſius, frigidam, craſſam & lentam, quæ replet rugoſas & ſinuoſas partes, vnde inducta læuitate cibus effluit. Nonnunquam quoque a medicamento lubricante, aut alimentis pinguibus. Irritatur autem facultas expultrix multitudine materiæ & acrimonia. Multitudine quidem, vt alimentorum multorum, aut propter venarum meſaraicarum obſtructionem non diſtributorum, aut humiditate aliunde confluente dilutorum. Acrimonia vero humoris tenuis, aut alimenti corrupti, aut exulceratione aliqua. Partes enim exulceratæ ex permeante cibo dolorem percipientes, eum a ſe propellunt.

Lienteria a cæteris alui fluxionibus diſtincta.

Sequitur ſæpe alius fluxus, diarrhœam, dyſenteriam, aut longum morbum, tuncque fere lethalis eſt. Quod ſi excrementa non egerantur cruda, & imputrefacta, ſed ſemicocta, fœtida, neque ſtatim poſt cibi aſſumptionem, Cæliaca affectio dicitur, fitque ab iiſdem cauſis, ſed præcipue a cibi corruptione ac cacochymia, & intemperie ventriculi, ſiue frigida, ſiue calida. Vnde Paulus ſcripſit Cæliacam confundi cum Lienteria, quæ fit ab imbecillitate ventriculi.

Cæliaca affectio quæ

Merito ergo Galenus reprehendit veteres, qui in his affectibus cibos effluere ob læuitatem inteſtinorum exiſtimarent. Etſi enim hæc quoque cauſa eſt, non tamen præcipua, & propria, ſed imbecillitas potius, ob quam ventriculus & inteſtina grauata a cibis aſſumptis, ipſos

Paulus Æg. cap. 40 lib. 3
Galen. ibid.

confeſtim excernunt. In medicina facienda, tria in primis cognito morbo ſpectanda ſunt. An ſit obſtructio in venis meſaraicis, an humor acris, aut pituitoſus, & an a capite fluat. Obſtructionem indicabunt præter cætera grauitas in hypochondriis, excrementa chyloſa, vrinæ tenues. In acrimonia & exulceratione ſeu abraſa ſuperficie partium, cuiuſdam morſus inerit ſenſus. In imbecillitate, deiectio nullum dolorem efficit. Humorem autem a capite defluere Hippocrates colligi vult ex ſpumoſis excrementis. Quibus (inquit Aphoriſ. 30. lib. 7. (in alui profluuiis excrementa ſpumoſa ſunt, iis ex capite pituita defluit. Sed hoc non eſt neceſſarium, vt Galenus monet. Nam cum cauſæ continentes ſpumæ ſint ſpiritus humori mixtus, & motus inæqualitas, vnde frangitur humor in multas partes, ſiue ob multitudinem caloris, vt in iis, quæ elixantur, ſiue agitationem, vt in mari: poteſt a venis proximis, aut ventriculo, aucto feruore, aut agitatione humor cũ ſpiritu mixtus excrementa reddere ſpumoſa. Et in dyſenteriis materia commota, & calore æſtuante agitata videmus ſpumoſas deiectiones fieri. Alia igitur ſigna adiicienda ſunt ex iis, quæ circa caput apparent, vt grauitas, multitudo ſputi, quod mane & noctu vehementius fluat, ægri ſomnolenti ſint, pituita defluente ad ventriculum moleſtiam quandam ſentiant, & ſimilia. Solent autem, quaſi periodis quibuſdam, a ſomno nocturno ſpumoſa excrementa deiicere, quibus facile cerebrum repletur, & ventriculus humidior eſt. Eſt enim, vt Hippocrates ſcribit 4. de morbis, cerebrum pituitæ veluti fons quidam: quia velut cucurbitula incumbens corpori ex vniuerſo corpore attrahat, ex quo fluxiones fiunt. Acidi ructus in principio demonſtrant

Alui fluxus curaturo quæ conſideranda.

Cerebrum pituitæ fons Hippocrati.

pituitam in ventriculo, aut frigidam intemperiem, nec dum proſtratas eſſe vires, ſed aliquo tempore cibos retineri, & veluti initium quoddam coctionis fieri. Sed aucta paſſione ceſſant, quod malum eſt. Bonum vero, cum poſt longum tempus ſuperueniunt, ob eandem cauſam. Hæc igitur propria natura eſt, & eſſentia lienteriæ & cæliacæ fluxionis. A quibus diarrhœa diſtinguitur, quia non alimenta, ſed humores praui, multa liquida excrementa, pituita, vel bilis altera, ſincera vel mixta, vacuantur, ſiue ex toto corpore, ſiue ex aliqua parte.

Diarrhœa a lienteria & cæliaca diſtincta.

Natura enim ſeſe exonerante, ſi orificium, ſupremæque partes valentiores ſint, pylorus autem languidior, excrementa deorſum abiiciuntur. Sint contra, ſurſum repunt, & pro diarrhœa vomitiones excitant. Modus autem propulſionis eodem modo fit, quo in ſuperiore, irrritata excretrice, aut retentrice imbecilla. Symptoma eſt multorum morborum. Fit enim ſæpe in declinatione alicuius morbi acuti, vel poſt morbos diuturnos, cum varii & diuerſi humores purgantur, vel a cute adſtricta, a medicamentis conſtringentibus, aere, ſi poſt medicamenta purgans æger aeri ſe exponat, vel medicamentum ſit violentius, aut ſi ſingulis annis bis aut ter ita ſoleat expurgari. Ab intemperie certe frigidiore ventriculi multitudinem cibi non coquente lienteriam creari potius quam diarrhœam, conſentaneũ eſt. De dyſenteria dicetur ſequenti capite. Fiũt & multæ aliæ fluxiones, vitio alicuius viſceris, vt inflammatione hepatis, tumore lienis, & ſimilibus quæ ad alia capita referri debent. Memini me fluxum quendam diuturnum in multis obſeruaſſe, in quo varia, opima, nigra, cærulea, viridia, ſatis corpulenta excernebantur. Ex quo alios euaſiſſe, vt

Aduocatum De la Vergne Anglum Pædagogum filii legati Angliæ, & alios, vidimus alios interiiſſe, vt Malicornium ducem celebrem peditatus in exercitu. Haultemanum fabrum argentarium, & ſimiles. Omnibus fere vitium in viſceribus, & vlcus in poſtremo inteſtino. Dominus Datichy in vico Templi poſt ſextum annum, quo eo morbo laborauerat, interiit ob ſeſſo hepate multis vomicis, ſyderata parte meſenterii. Ioannes Gorræus eo morbo in ſecundum annum functus, conualuit. His, qui conualuerunt, interuallis idem morbus rediit, vel dyſenterica excrementa. Anno 1558. Autumno dyſenteriæ ſalutares iiſdem excrementis. In fine purulenta egerebant, de quibus ſequente capite. In omnibus certe Aphoriſmus Hippocrates notandus. *Si* qualia purgari, &c. Et cum duobus modis vacuatio moueatur in nubis, primum beneficio naturæ, vt in acutis morbis, diebus criticis: in longis autem & hominibus ſanis, ſtatis temporibus & periodis: deinde a qualitate quadam morboſa, & vi morbi inordinate & ſine periodis Medicus his fluxionibus obſiſtere debet: illas ſequi, & tardiores iuuare, materiamque naturæ comparare, & comparatam, ſi natura ceſſit, vacuare: ſi vacuatione nimia offendatur, compeſcere, vt & ſi ſit periculum vel ex tranſitu humoris vel læſione alicuius partis, vt in phthiſicis pulmonum inflammatione & coſtarum, longa difficultate inteſtinorum ex ſcirrho lienis, & ſimilibus.

Lientericorum hiſtoriæ.

Vacuatio duobus modis in nobis mouetur.

In diarrhœa, leuiora initio, ne quid in gracilioribus inteſtinis retineatur, lac, topica, ſacculi, vnguenta, fotus, cataplaſmata, purgatio, clyſteres, opiatæ, cucurbitulæ, fumigia, pulueres. In lienteria, purgantia, confectiones, emplaſtra, vnguenta, pilulæ, inunctiones, in aluo iniecto

humi

humidiore, parcior potus, iſque ad veſicam diuertendus. Vbi aluus ſiccior, largior potus, iſque ab anadoſi prohibendus. Vinum tenue & calidum, medicamenta diuretica, motus criticus, multas vrinas faciunt, vnde parua deiectio, quia materiæ pars, quæ per aluum flueret, ad vrinas diuertitur. Sicuti multa eunte deiectione vrina pauca, aquoſa, humore ad inteſtina conuerſo. Sudor minuit & deiectionem & vrinam.

ANTON. VALETII EXERCIT. XLII.

ALui fluor, qui communi nomine diarrhœa appellatur, tres cauſas potiſſimas, præter inteſtinorum & ventriculi intemperiem agnoſcit: humoris nimirum molesti copiam, qualitatem, vel vtramque. Fit autem vel ventriculo & inteſtinis primario affectis, vel per conſenſum cerebri, hepatis, corporis totius. A cerebro quidem fluor eſt ſpumoſus: ab hepate chyloſus: a liene niger: a toto corpore pinguis, & graue olens. Si a cerebro fiat, vtpote catarrho in aluum ruente, fons mali primum catharticis, humori accommodatis ex capite de catarrho repetendis exhauritur, niſi forte naturæ ſatis per ſe excernenti totum negotium committatur. Deinde vero excipiente parte confirmata ſæpe viribus exolutis conſu-

Diarrhœæ nomine omnis alui fluor ſignificatur.

Fluorum alui ſumma curatio.

litur. Quod idem in fluxione alui a reliquis cauſis procurandum. Quæ ventriculum roborent ſumpta & admota, ex capite de ventriculi imbecillitate petantur.

De Dyſenteria. Cap. 43.

Hieme [a] aquilonia, Vere [b] auſtrali & pluuioſo, calida Aeſtate, Aeſtatis fine & Autumno dyſenteriæ fiunt otioſis, intemperatis, & quibuſdam [c] naturis peculiariter, vt lentiginoſis. Nam antecedentibus anni partib. pituita craſſa & viſcida in inteſtinis colligitur. Quod ſi bilis non pro ratione e cyſti fellis in inteſtinum defluit, nec eam pituitam pro conſuetudine deterget, multo copioſior pituita in inteſtino, & bilis toto corpore aceruatur, acceditque cruditas. Hac omnia æſtiuo calore putreſcunt. Primumque illa pituita acris euadit: inteſtinum vellicat: fit deiiciendi [d] appetentia inanis aliquando, at interim pauca, vel cum maximo conatu mucoſa, & ſimilia albuminibus ouorum eguntur.

Fit etiam aliquando, vt acrimonia eius humoris clauſulæ venarum inteſtini reſerantur, et ita aliquid ſanguinis vna cum mucoſis illis excrementis [e] deiicitur. Hoc malum non dyſenteriam, ſed teneſmum appellari volunt. Tum dyſenteria eſt, cum bilis illa putris magno impetu in inteſtinum confluit, & grauius exulcerat. Radit primum [f] pinguia, quæ inteſtino adnata ſunt: deinde ramenta: poſtremo etiam ſanies effluit. Excrementa illa fe-

a Qua tempeſtate humor, qui in peculiari cuiuſque natura redundare conſueuit, exitũ non habet.

b Quæ tempeſtas pituitæ ſalſæ eſt procreatrix, & procreatæ corruptrix.

c Vt viris & mulieribus præhumidis, quibus nõ eſt perſpirabile corpus.

d Cum pituita viſcida ad ſphyncterem adhæreſcit, & rectum inteſtinum exulcerat.

e A tenuibus quidem, ſanguis fæci omni ex parte permiſtus: a craſſis, nullo modo, aut inæqualiter.

f Vnde deiectiones opimæ, paucæ & albæ.

reſpu-

re ſpumoſa ſunt, quia in dyſenteria & febris, & inflammatio eſt. Ita motu & calore ſpuma excitatur.

Omnis[a] *dyſenteria exulceratio eſt inteſtini, aliquando totius quidem, aliquando huius vel illius: quod ad curationem diſtingui oportet, ex cap. 43. lib. 9. Aetii.*

Curatio eſt in phlebotomia, purgatione, clyſteribus,[b] *potionibus, & externis remediis.*

Corpore bene carnoſo graui febre atque inflammatione, ſuppreſſa aliqua ſolenni[c] *vacuatione ſanguine multo*[d] *cum excrementis abeunte, conſentiente ætate & viribus, vena ſecari poteſt, etiamſi Gal. in Comment. ad Glauco. & lib. 4. de ratione victus in acutis repugnare*[d] *videatur. Verum quia aſsidua egeſtione perpetua*[e] *vigilia, febre atque inflammatione vires maxime laborant, temperandũ vacuandi conſilium eſt. Itaque alii humeralem, alii venas extremæ manus aperiri volũt, quia hinc minus virium cum ſanguine effunditur. Poteſt & baſilica aperiri, ſed anguſto foramine, & paulatim reuulſa atque etiam vacuata materia. In ſuppreſſis purgationibus inferioribus*[f] *venas malleoli aperiri iubent. Quod ſi fit, eo magis temperanda vacuatio eſt, quod hinc ductus ſanguis*[g] *plus virium, quam e manu exhaurit.*

Eadem quoque controuerſia de purgatione.

a Proprie dicta, cùm vlcus ſerpit per omnes inteſtini anfractus.
b Lenientibus, detergentibus, adſtringentibus, & cicatricé inducentibus.
c Vt hæmorrhoidum, aut menſtruorũ.
d Vnde infirmitatis, & ſyncopes motus adfertur.
e Imo non repugnat Gal. dum venæ ſectionem in diarrhœa prohibet, non item in dyſenteria.
f Ob frequétem deiiciendi cupiditatem, & anathymiaſeos ſomniferæ inopiam.
g Vt fiat humor κατάῤῥοπος erat ἀνάῤῥοπος, viamque ad loca commoda affectet. h Tum quod partes ſuperiores plus habeant ſanguinis, quam inferiores.

Sed iam indubitatum eſt, vbi & morbi magnitudo, & [a] cætera non repugnant. Nullum autem præſtantius pharmacum [b] rhabarbaro, a quo purgatio non ſolum ſemel conuenit, ſed ſi res exigit, & vires permittunt, ſæpius [c] repetenda eſt.

In purgatione conſilium eſſe debet, vt obſtructiones liberentur, &, via facta, redundans materia vacuetur.

Nec [d] de aſtrictione initio cogitandum eſt. Itaque ℈. 4. plus aut minus rhabarbari imperentur. Infundantur in aqua endiuiæ, aut ſimili, quæ vim habeat liberandæ obſtructionis. Aliquando ʒ. 6. ſyrup. roſ. de ſiccis, non tam adſtringendo, quam roborando commiſcentur. Nonnunquam aromata, cornu cerui, vnicornis, admiſcenda putant. Multo magis, vbi popularis dyſenteria eſt, & ſuſpitio virulentæ materiæ. Cornu ceruinum crematum prius, deinde elotum, dyſenterias ſcribit ſanare Galenus. Nec alia vis eſt vnicornu, niſi quod arbitrantur valere contra venena omnia. Itaque [d] potioni e rhabarbaro Gran. 4. vnicornu, aut plura, aut cornu cerui ad ℈. 1. miſceri poſſunt. Practici plurimum vtuntur myrobalanis, Dioſcorides manifeſta quidem ratione agarici ʒ. 1 imperat, vbi mucoſa & pituitoſa deiiciuntur. Neque a ratione alienum, vbi non ita vitioſa ſunt excrementa, & obſtructiones multa ſunt, deſcenduntque muculenta, expreſſioni ʒ. 1. rhabarbari infuſi in aqua endiuiæ aut cichorii adiicere expreſſionem agarici trochiſcati pondere ℈. 1. infuſi in melle roſato colato.

[a] Vt neque vires, neque ætas, neque anni conditio.
[b] Æque enim naturæ ſtudet & pugnat cũ morbo.
[c] Ob perennẽ humoris morbifici generationem.
[d] Metu inflãmationis febris, & tranſlationis ſymptomaticæ humoris morbifici ad nobiles partes, vnde pleuritis, peripneumonia, epilepſia.
[e] Initio hæc poterit præſcribi potio, cũ vacuandi conſiliũ aderit. ℞. rhei elect. ʒ. 2. macerẽtur in liquore ſtillatio endiuiæ & cichorii, f. leuis expreſſio, cui miſce ℥ 1. ſyru. viol. f. potio.

lato. Practici loco agarici expreſſione ʒ. 2. aut 3. [a] *carthami in ſero lactis infuſi, aut melle roſato, vtendum putant. Nonnunquam polypodio. Sed præcæteris rhabarbari vſus probandus eſt. Procedente morbo infuſioni ʒ. 1. rhabarbari ℈ 1. eiuſdem in puluerem redacti admiſcere licet. Poſtremo etiam* [a] *torrefaciunt, cum iam adſtringendi conſilium naſcitur. Maxime confert maſtichina aqua e ℔. ß. aqu. & ʒ. 1 maſtich. ſimul coctis vinum diluere. Vel deligetur aqua ciſternæ, in qua candens aurum fuerit extinctum.*

Quod ad clyſteres, & ad cætera remedia attinet, videndum ne initio adſtringentibus vtamur. Adſtringentia febrem augent & inflammationem, vitioſam materiam prohibent ne effluat, eaq; prohibita regurgitat in partes ſuperiores.

Hinc grauior febris incenditur, epilepſiæ fiunt & conuulſiones, aliaque eiuſmodi mala enaſcuntur. Adde quod adſtringentia inteſtinorum vlcera exaſperant.

Sed adſtringentium tempeſtiuus vſus eſt iam vacuata in totum, vel magna ex parte vitioſa materia, quoque tempore iam excernitur cum vitioſo frugi ſuccus, & inde virium caſus metuitur.

In adſtringentibus quæ lenius id præſtant, meliora ſunt, deinde ad fortiora progredi licet. Videndumque eſt, vt adſtringentibus partim lenientia miſceamus, partim etiam ſi per os ſumuntur, ea [b] *quæ vrinas ducant. Sic enim fit, vt nullo periculo*

[a] Præſtabit dilutũ exhibere cum forti expreſſione. Sic etiam partes quaſque ſubibit rhabarbarum, cum alioqui torrefactũ primas tantum venas permeet. Adde quod rheũ torrefactum actimoniam acquirit: proptereaque inteſtinis inimicum. Itaq. cum adſtringendum erit, ſic imperalis. ℞. rhei elect. in tenuiſs. puluerem redacti ʒ. 2 macerentur in liquore cõueniẽti: f. fortis expreſſio: adde ſyr. roſ. de ſic. ℥. 1. f. potio

[b] Vide hiſtor. 2. vniuerſ. li. 1. τῶν ἐπιδήμ. vbi de ſtrangurioſis agit Hipp. deriuatio ie ab aluo ad renes facta

materia prohibita ad vrinas diuertat, ne refluat in partes nobiles & ſuperiores. Quo tempore cõfirmandum hepar eſt, ne tam facile humores e corpore reliquo recipiat. Quod efficiunt cerati ſantalini ℥. 3. malaxatæ cum oleo roſaceo, extenſæ in aluta, vt fiat ſcutum ad modum creſcentis, pro hepate. Cætera quoque, quæ capite de debilitate hepatis a calida cauſa dicta ſunt. Eadem ratio ſtomachi & ventriculi habenda eſt ex iis, quæ propriis capitibus deſcripta ſunt.

Clyſteres primum leniant: deinde detergeant et abluant: poſtea etiam carnem regenerent, & conſolident. In quibus ſi oleum diſſoluatur, dulce a *ſit, non ſalſum: aut ſi ſalſum eſt, prius abluatur, vt ſalſuginem deponat, & omnem alienam qualitatem.*

Clyſteribus lenientibus optimum eſt admiſceri quod inteſtinum roboret. In detergentibus & reliquiis inteſtinorum ſenſus, & nuditas prius cognoſcenda eſt. Alia enim inteſtina vegetiore ſenſu ſunt, nec ita inducta pituita, non ita carnoſa, quibus clementiores clyſteres conueniunt.

Clyſteres lenientes.

♃. ^c^ *roſ.* M. 1. *Fiat decoctio in lacte recens mulcto ad* ℔. 1. ß. *Colatura fundatur tepida, diu re-*

a Nam initio potior eſſe debet materiæ cura, quam vlceris inchoati.

b Vt oleum commune, violac. amygdal. dulc.

c Vel roſarum p. 2. viol. M. 1. Vel lenientem clyſterẽ ſic præſcribes ♃. violariæ, alth. lactuc. pariet. ſummitatũ aneth. an. M. 1. prunor. n 14. furfuris macri. hordi. integr. roſ ana p. 1. ſeminis alth. pſyl. & cydo. ana ʒ. 2. rad. althææ ℥. 1. f. decoctio, in qua diſſolue (ſi potior ſit ratio materiæ quam vlceris) vel butyr. recentis, vel olei amygd. dulc. ℥. 2. mellis roſati & ſacchari rub. an. ℥. 1. ß. vitellos ouorum duos f. clyſt. Quod ſi roborandi conſilium eſt, adde muccaginis tragacanthæ extractæ in aqua plantag. ℥. ß. aut ʒ. 6.

tineatur. Dolorem mitigabis, temperabis ardorem, vlcera ablues & detergebis, illines inteſtinum, ſolidabis, roborabis, vim acrium humorum obtundes. Galenus, Oribaſius, Aetius, *ſolo lacte recens mulcto vſi ſunt. Aliud.*

℞.[a] *ol. roſar. ad* ℔. 1. *leuiter calidum pluribus horis retentum dolorem & inflammationem mitigabit. Poteris addere ſemiſſi libræ olei roſarum, decoctionem maluæ & fænugræci ſeminis lini, althææ & cydoniorum, aut horum mucagines pari menſura commiſcere.*

[a] Hæc ad materiam ad vlcus, præſcribuntur.

Alii ℔. 1. *olei amygdalarum dulcium, mucaginis, ſem. cydoniorum extractæ in lacte* ℥. 4. *adiiciunt.*

Conuenit amygdalogala, vel oryzogala, hordeatum, auenatum, liquidiora ad ℔. 1. *infuſa cum butyri recentis* ℥. 3. *aut pari pondere adipis anatis, anſeris, gallinæ, pinguedinis hirci, caprarum.* His *enim tutius vtemur, ſi quia olei qualitas ſuſpecta eſt. Amygdalogala & oryzogala leniunt magis & contemperant. Hordeatum etiam refrigerat. Auenatum ſiccat. Conuenitque magis in tenuibus fluxionibus. Ad eaſdem valet ſyrupus roſa. de ſiccis; diacodyon ſine ſpeciebus: hora ſomni datur.*

R*hazes non habere parem ſcribit in dolore ab acrimonia, olei roſati* ℔. 1. ß. *mucillaginis ſemi. pſyllii* ℥. 4. *Laudatur & hic clyſter.*

Rhazes lib. 9. ad Almanſ. c. de dyſente.

℞. *ſem. lini, althææ pſilii, conquaſſatorum ana* ℥. ß. *ſem. cydoniorum, oryzæ & tritici in tegula to-*

ſtorum ana P.1. fiat decoctio in lacte ad ℔.1. ß. in colatura fortiter expreſſa diſſolue ſeui hirci, aut pinguedinis raſæ ex abdomine arietis ℥.2. butyri recētis ℥.1. ſacchari violati ℥.1. ß. ouorum vitella 2. Vitella miſcemus leniendo, & vt diutius inhæreat inteſtino, quod infuſum eſt. Similiter & ſeuum et quicquid pingue eſt. ſaccharum & mel detergendo. Vtimur albiſſimo ſaccharo, vel leniſſimo, groſſo vero appellato, vt magis detergente.

Hoc etiam magis melle roſato & communi. Celſus hoc clyſtere dolorem mitigat, appetentiam excitat.

℞. decocti foliorum roſarum quartaria 5. vitella ouorū 2. In Dyſenteria fere [a] *tormina ſunt & flatus. Qua in re ſummitatum anethi & chamæmeli, florum anthos & meliloti aliquid miſcendum eſt. Contra vero ſanguinis excretiones taxo barbaro, plantagine, burſa paſtoris, centinodia, fragaria vtimur.*

a Ab humoris acrimonia flatu, aut affectione quadā inteſtini canceroſa.
b Quibus pugnatur cum vlcere & acrimonia materiæ.
c Aut etiam lac aſininum, quod multum habet ſeri, in quo vis eſt detergendi.
d Minoris ſi inflammatio nulla ſit.
e In aqua plātag. aqua roſarum lotæ.
f Ad pituitam contumacē.

Clyſteres [b] detergentes.

Aqua hordei, ſerum [c] *lactis cum melle, aut ſaccharo roſ. Similiter hydromel. decoctum cicerum rub. parietariæ. furfurum, vinum rubrum, decoctum betæ,* [d] *centaureæ, radicis cucumeris agreſtis, ficuum pinguium, abſinthii, lupinorum. Horum vnius quartaria quinque aut libra. In quibus diſſolue mel. roſ. ſacchari rub. ana ℥.1. ß. Aliquando ſemuncia terebinthinæ* [d] *liquidæ cum ʒ 2. ſalis* [e] *communis. Aut vt detergeas & lenias, detergētia coquuntur in lacte.*

Vel ℞.aqu.hord.℔.1.ſucc.plantag.℥.4.vitella ouor.3.f.clyſter.

Fuerit quoque vtile roſas, plantaginem & ſimilia adſtringentia admiſcere, vt robores. Vt materia contumax eſt, quæ inhæret inteſtino plus minuſve detergebis.

Fortiores ſunt clyſteres ex vrina, lixiuio, muria, ſalſugine, aqua ſalſarum oliuarum. Fortioribus vteris, vbi leuioribus nihil effectum eſt. Detergentibus dolor interim exaſperatur. Itaque *reddito clyſtere detergente, lac recens mulctum iniicies, aut clyſterem qui leniat.*

In carnoſis inteſtinis regeneranda caro: in membranoſis conſolidandum eſt. Carnem regenerabis clyſtere, qui primum abluat, deinde impleat carne. Ablues e ſero lactis & ſaccharo, ex vino calido, auſteriuſculo, mulſa & ſimilibus.

Deinde commiſcebis ʒ.2.pul.[a] *gentianæ, thuris, enulæ, tetrapharmaci ℥.1.vel eo plus: aut liquori cōmiſcebis mellis, terebinthinæ & butyri ana ʒ.6.* Optimumque *fuerit hos clyſteres*[b] *diutius retineri, craſſiores fieri additis ouorum vitellis.*

Conſolidant & cicatricem ducunt decoctiones adſtringentium, in quibus terra ſigillatæ, boli armen. ſanguis draconis, thuris aut ſimilium ʒ.2.vel eo plus miſceantur.

Sunt autem adſtringentia alia calida, alia frigida. Calida, *nardi ſpica, abſinthium, cinnamomū, caryophyllum, calamus aromaticus, lignum aloe, galla, thus, maſtiche, manna, aloe, myrrha, viſcum*

[a] Sunt hi pulueres ſarcotici.

[b] Ad leniendum, confirmandum & detergendū.

ris, gentiana, ariſtolochia enula, ſtyrax, [a] propolis, ſaluia, artemiſia, thymum, origanum, roſmarinus, pæonia, aniſum, ammi, cuminum, naſturtium, coagulum hædi & leporis, caſeus inueteratus in aqua coctus, ſiccatus, & in puluerem redactus.

a Hæc tamen ex Galen. vim habet attrahendi.

Frigida, hyoſcyamus, portulaca, lenticula paluſtris, pſyllium, ſemperuiuum, cichorium, polygonum, lactuca, vmbilicus veneris, oxalis, violaria, cucurbita, atriplex, ſolanum. Sed hæc non ita adſtringunt,[b] quia humidiora ſunt: quæ ſequuntur magis.

b Omnia enim quæ adſtringũt craſſiora ſunt.

Vitis capreoli, arnogloſſum, rubus, myrtus, balauſtia, malicorium, roſa ſicca, corna, ſorba, pruna ſilueſtria & pyra, meſpila, galla, thus, berberis, acacia, hypociſtis, terra ſigillata, hæmatites, bolus arm. ſang. draconis, ſalix, coriandrum in aceto maceratum, cerabe, caphura, corallus, magarita, cornu cerui, ſantali, ſpongia ex aceto expreſſa, imbuta pice, deinde cremata. Interior tunica ventriculi gallinarum, erinaceorum, papauer, hyoſcyamus, opium.

Aliud eſt genus clyſterum in putridis ac ſerpentibus vlceribus inteſtinorum, in quibus cauſtica diſſoluuntur, fiunt paſtilli cauſtici ex arrhenico. calce viua, auripigmento rubro, mixta acacia, & iis quæ adſtringunt. Coguntur ex ſucco plantaginis, ex vino cocto, fiuntq; pondere ʒ.1. 2. aut 3. Diſſoluuntur autem in ℔.1. vini diluti, in lacte & aliis decoctis lenientibus.

Sunt[c] qui addant ſingulis ʒ. eorum paſtillo-

c Vt ♃. paſtillorum deſcriptorum ʒ. 2. opii gran. 1. Diſſoluantur in lib. 1. lact. f. enema.

rum

rum ſingula Grana opii, antequam infundantur. Bucella panis ex aqua frigida, lacte, aut diluto vino exhibenda eſt.

Stomachus [a] *myrtino oleo, aut* [b] *ſimili roborandus eſt. Præterea muniendum caput, ne ardore clyſteris offendatur. Quodſi infuſo ſtomachus exuritur, detur frigida ad ℥. 4. lactucæ cauliculi ex et aceto. Retineri oportet quod infuſum eſt ad horam, quod minimum ſit, vel duas, quod plurimum. Si vero non retinent, ſed ſtatim eiiciunt clyſteres, muria prius, aqua marina, lixiuium, vrina cum ſale iniicienda.*

Anus ex decocto adſtringentium fouetur, vel ſacculo e milio & ſale expreſſo in vino nigro adſtringente. Poſt hos clyſteres, lac recens emulctum iniicidum eſt.

Clyſterum vſus, vbi exulceratio in inferioribus inteſtinis. Si vero in ſuperioribus, potiones conueniunt magis. Quanquam perpetuo [c] *vtriſque remediis vti licet. Et potionibus* [d] *quidem eo ordine, qui in clyſteribus præſcriptus eſt, exceptis cauſticis.*

Ad adſtringendum conueniunt potiones omphacomeli veterum. Nunc ſyrupus de agreſta, de myrtillis, de ribes, ſuccus cornorum, meſpilorum, cotoneorum, ſorborum, prunorum ſilueſtrium. Coquantur ſucci, & aliquid ſacchari roſati admiſceatur. Aqua decoctionis ſumach, maſtiches, & rerum adſtringentium. Alumen tritum ℨ. 1. pondere ex ouo. Similiter ſymphyti radix, pumex te-

a Quod per ſympateiam inteſtini labe factatur.
b Vt maſtichino, menthæ, cydoniorum, abſinthii.

c Ad expurgationẽ materiæ, partiũ robur, & meatuum libertatem.
d Vt primo lenientib. mox detergentib. poſtremo adſtringẽtibus.

nuiſſime tritus cum vino auſtero. ſaluia decoctum, lac vſtulatum, cum ʒ. I. ſtercoris canini, aut in radices quinque folii, conſolida maioris, & ſimilia coxerint, vel in quo calculi, vel fluuiatiles, vel marini igniti prius extincti ſint.

Coagulum leporis vel hadi ʒ. I. pondere e vino veteri abluitur. Datur cum aqua decoctionis ſumach, maſtiche, ſucco plantaginis depurato. Puluis factus e turture cum bolo armena ſanguis draconis, & mummia contuſa vaſe teſtaceo bene lutato, & ita cremata. Dantur ʒ. 2. ex lacte ouillo cocto.

Conueniunt cydoniatum, conſerua roſarum, cornorum, ſymphyti, & ſimiles. In aqua roſar. ℔. I. bulliant maſtiches ſumach, caryophy. an. ʒ. I. ß. fiat decoctio ad ℥. 8. pro tribus doſibus. Ouum ex aceto frigitur, deinde conſpergitur puluere adſtringente.

a Acid. ventriculo nocet.

Oſſa femoris bouilli trita, alumen in ſucco plantaginis diſſoluitur. In eo linteolum immergitur, ſiccatur, vritur, fit puluis conueniens. Succus expreſſus ex ſtercore aſinino. Eſt aliquando, cum multum ſanguinem fundunt. Frigida cibaria iis conueniunt, vt aliis dyſentericis tepida ac calida. Clyſteres itaque, vt prius. Hac vero potio, macis, balauſtiorum ana ʒ. I. Dato ʒ. I. aut ℈. 4. ex vino adſtringente, aliiſque remediis vtere, quæ ſanguinem ſiſtunt capite de ſputo ſanguinis.

Experimentum cuiuſdam eſt, vt herba Verru-

caria, quam Sancti Ficarii vocant, cum burſæ paſtoriæ æquis partibus, aceto & ſale additis, tundatur, & plantis ægri admoueatur. Atque vbi exſiccantur innouantur. Alii centinodio ita vtuntur.

Sudor excitatus plurimum prodeſt viribus valentibus, balneo aut ſuffumigio ex rebus ſudores mouentibus.

Later calfactus, & vino albo conſperſus, inuolutus pannis adhibetur [a] plantis pedum.

[a] Aut etiam vaſculum aquæ feruente plenum, niſi reſolutionis hepaticæ metus aliquis immineat.

Narcotica conueniunt nondum deiectis viribus. Syrupus de papauere aqua roſ. tepida, in qua coxerint ſemina papaueris albi.

Suppoſitoria, vt prius. In clyſteribus diſſolue ʒ. I. trochiſcorum de carabe aut philonii perſici. Quibus ſi nihil proficimus, dabimus ℈. I. aut ʒ. ß. ex decoctione maſtiches. Philonium capite de colico dolore proxime deſcriptum, & alia iam multis locis deſcripta.

Inungendus eſt venter primum quidem iis, quæ leniunt, deinde quæ adſtringunt, vt oleo de cydoniis, de ſpica, aut cydoniorum carnes in aceto coquendæ ſunt, detractis interioribus, deinde malaxatis. Adde trochiſcorum de carabe ʒ. I. maſtiches ʒ. I. ß. Fiat emplaſtrum, quod fumigetur cum ligno aloes.

Conſulendum viribus ex iis, quæ dicta ſunt de ſputo ſanguinis. Ratio vitæ inſtituenda pro rei neceſſitate. Leniendum enim, detergendum & adſtringendum.

Eivsdem Hollerii Scholia.

Dyſenteriæ differentiæ quatuor ex Hippoc. & Galen.

Apud Hippocratem & Galenum dyſenteriæ differentiæ quatuor reperiuntur,ſed tres priores improprie dictę. Vna,a copia ſanguinis toto corpore redundantis,qui e venarum orificiis apertis in inteſtina effunditur, vt in hæmorrhoidibus,e venis ani. Vbi vi morbi & vitio corporis, non prouidentia naturæ excernitur, malum itaque etiam quoties demittitur ſanguis per vias alienas. Sed quędam eſt naturalis vacuatio ſanguinis, vt per vterum mulieribus, quibuſdam per nares,aliis in criſi,nonnullus per hęmorrhoidas, natura expurgante vitium grauioris mali. His vacuationibus ſuppreſſis, aut intermiſſa exercitatione, aut truncato membro, certis interuallis ſolet huiuſmodi dyſenteria contingere, quam cruentam vocant Græci αἱματώδη. In hac ſępe etiam ſanguis niger pici liquidæ ſimilis excernitur. Nam cum hepar ſanguinem conficit, eius craſſiorem partem lien attrahit, & alimento tenuiori inde ſumpto reliquias deiicit deorſum Si vero hepar multum limoſi ſanguinis colligat, lien non expurget, neque attrahat, aut attrahat quidem, ſed prę copia,aut debilitate non conficiat, aut excrementa ſua non expurget, vtroque viſcere copia oppreſſo & debili facto, fiunt deiectiones nigræ, aut cum ante ſolita eſſent expurgari per hæmorrhoidas,vterum, aut hæmorrhagiam,ſi ſupprimatur ſolennis purgatio, acer-uatur humor,& per inteſtina vacuatur. Sed cum triplex ſit materia atræ bilis, ſanguis craſſior, vt vinum craſſum depoſita fæce, limus & fęx ſanguinis craſſioris, & bilis flaua, de his deiectionibus intelligimus,quæ nigræ ſunt,neque grumeſcunt,nec quicquam acre,corrodens,vel acidum habent,nec effuſæ in terram, feruent, aut ferment-

tant terram, ſed ſunt veluti ſanguis niger, aut limus ſanguinis, qui ſalubriter e corpore ſępe expellitur, & ſi retineatur diutius, in atram bilem exquiſitam tranſit, & extra vaſa nigreſcit ac corrumpitur, vnde multis interitus contingit. Ob idque optime de ſimilibus vacuationibus Hippocr. Sanguinem quidem ſupra ferri qualiſcunque ſit, malum, infra autem, bonum, cum niger deiicitur. Nam partes inferiores ſuperioribus minus principes. Deinde leuatur natura excremento melancholico, vnde & morbi graues ſolui poſſunt, & declinari. Sed revera multis diſtinctionibus eſt opus, num vi ſymptomatica, natura, arte exeat, quid inde fructus, quidque ſequatur incommodi; num ſignum, aut cauſa, an vtrumque. Altera dyſenterię ſpecies a Paulo ſub priore comprehenſa; a Galeno 3. de Sympt. cauſſis diſtincta, fit non propter ſanguinis copiam, ſed acrimoniam, bile flaua vel atra permixta, vnde ſtimulata venarum orificia aperiuntur. Poteſt initium eſſe a cauſſa frigida, quando craſſa & viſcida materia, interceptis anguſtiis hepatis, putredinem quandam contrahit, vnde cruentę ac ſanioſæ deiectiones prodeunt aucto feruore. Hæc priore periculoſior, aliquando tamen ſalutaris. Morbo inclinante, a pharmaco expellente nihil periculi. Si vero principio & incremento febris, periculum denunciat. Melius autẽ quando parcius, quam cum copioſius effũditur. Multos ipſe obſeruaui ſtantes & ſæpius deiicientes, nigra etiam fæci aut pici liquidæ ſimilia ſalutariter, & in febre, ſed natura ſuperante, & non in principio. Natura enim initio coquit, non vacuat, in coctis ſeparat vtilia ab inutilibus. Hæc victrix excernit. Ea enim eſt naturæ œconomia. Acrimonia autem irritante, excrementiſque magnam viſcerum aduſtionem & putredinem indicantibus, viſceribus nobilibus grauiter labo-

Hippoc. aph. 25. lib. 5.

Paul. Aegine. tac. 42. lib. 3.

rantibus, ſuperaſſato craſſiore ſanguine vel bile, putredine quadam contracta, lethale, quia ſuperior morbus. Bonum vero, cum natura vi medicamenti adiuta ruffi aliquid, vt a Rhabarbaro, nigri, a caſſia & Cathol. aliiſque id genus excernit, vitio euicto. Cauendum etiam hoc loco, ne frequentius permeante acri humore, vlcus in inteſtinis contrahatur, ſemperque a bile deiectiones ſynceræ metuendæ, & vt cauſſæ, & vt ſigna grauiorum affectionum. Tertia ſpecies eſt hepatica dyſenteria, cum aquoſus ſanguis deiicitur, loturæ carnium perſimilis ab imbecillitate retentricis & alteratricis in hepate, de qua ſuperius dictum eſt capite de morbis hepatis. Quarta maxime proprie dicta, facta in inteſtinis ab vlcere cum torminibus ventris & dolore, præſertim cum fluunt, vel redduntur excrementa alui. Aliæque a teneſmo, aliæ a diarrhœa incipiunt. Et in aliis acris materia, in aliis mucoſa egeritur. Quærit Galen 5. de vſu partium, Quomodo illic fieri poſſit vlcus. Nam cum ſentiant inteſtina, & vel naturalem bilem, aut leuiter atram ſtatim expellant, qui fit vt deſcendente materia acri, & celerius expulſa, fiat vlcus? Reſpondet tranſitu per anfractus & circumuolutiones id fieri, bile acriore vtraque, pituita vero ſæpe inhærente inteſtino. Putreſcit enim, & ſalſuginem contrahit, ſicque exulcerat. Vnde etiam ſequitur a quolibet humore dyſenteriam veram fieri poſſe, ſanguine acriore (qui aliquando in inteſtinis concretus refert etiam bilem) pituita, bile vtraque. Periculum intelligitur ex natura vlceris & humoris vitioſi. In vlcere enim primo videndum quouſque progreſſum ſit ex recrementis abraſis ab inteſtino, vt intelligatur an adhuc fiat, an factum ſit. Interior tunica inteſtinorum carnoſior, exterior magis membranoſa, tertia e peritonæo. Conſtant fibris circularibus & tranſuerſis,

Dyſenteria hepatica.

Dyſenteria maxime proprie dicta.

additis rectis, vt non ſine ratione quibuſdam viſum eſt, ad attrahendum, & ad firmamentum aliatum, pręcipue in recto, quod, quia magis laborat in egerendo ſtercore duro, pluribus fibris præditum eſt. Canibus eadem ratione plures fibræ in inteſtinis, quia non niſi magno conatu excernunt. Sua ergo inteſtinis, carnoſa ſubſtantia, quæ ſemel exeſa & eraſa eo grauius periculum denunciat, quo profundius abraditur. Primum pinguedo quædam & mucus apparet. Deinde effloratio quędam & ramenta ex ſuperficie, vt in epidermide cutis. Poſtremo ſubſtantia corpulenta inteſtini. Eſt autem veluti caro, non vt muſculorum, ſed peculiaris inteſtino. Cum qua cruenta deiectio ſequitur, interdum vlcerum cruſtulæ, & puris magna quantitas. Abraduntur enim primo inteſtina, deinde exeduntur, poſtremo vlcerantur. Magna ergo parte exempta huius ſubſtantiæ membranoſæ, ea neque renaſci poteſt, neque cicatrice tegi. Vnde deſperatio. Galenus quidem ſcribit multos fuiſſe ſeruatos putrefacta interiore tunica, integra exteriore. Sed hoc in eorum numerum referatur, quę accidunt aliquando. In indicando tamen multi decipiuntur, quod ſępe pingue aliquid ſimilitudine fallat, vt albida caruncula videatur. Sed pingue iniectum carbonibus liquatur, & nidorem pinguedinis effundit. Caro nigreſcit & ſiccatur. Cruor & ramenta cum excrementis mixta, nec ſtatim a dolore reiecta, in tenuioribus, ſupernatantia, & ſtatim poſt dolorem reiecta, in inferioribus inteſtinis & craſſis eſſe oſtendunt. Quod attinet ad humorem, qui deiicitur, Hippoc. ſinceras omnes deiectiones periculoſas eſſe vult. Tales ſunt, impermixtæ aquoſę humiditati, quádo ſolus humor qui vacuatur, deiicitur, ſiue ſit bilioſus, ſiue melácholic. ſiue porri coloré præ ſe ferat, ſiue bilis eruginoſa. Sed id in febre puto.

Gal. lib. 4. de vſu part.

Gal. comment. ad aphor. 23. lib. 7.

Nam deiectiones huiuſmodi exuſtam eſſe omnem natiuam humiditatem a febre demonſtrant. Quę ab atra bile fit, Galenus inſanabilem dixit, quia non differt a cancro.

Gal. comm. in Aphor. 24. lib. 4.

Qui ſi in ſuperficie non curatur, quãto minus in inteſtinis, vbi nec medicamenta adhęrent, & ſemper ſuperfluitate alimenti irruente tangitur vlcus? In libro quoque de atra bile, omnem exulcerationem ab atra bile inſanabilem facit, niſi quis circunciſo loco omnem vim eius abſcindat, ſublata etiam vicinia cum vlcerata parte. Aetius tamen, ſi per criſim excreta atra bilis dyſenteriam mouit non eſſe deſperandum ait. Si ſponte, & non critice, id eſt, nulla Naturæ, aut Medici prouidentia, deſperatio. Sed caue, ne ſanguinem concretum in inteſtinis referas ad atram bilem. Vidimus qui ſimile quid craſſiori pici nullo periculo & ſine febre deiicerent. Alios cum febre & periculo. Monachus quidem apud D. Genouefam dyſenteria laborans, cum vi morbi frigerent extrema, nigra, liquidæ pici ſimilia, deiiceret, ſpiraret difficulter, & iam de funere diſputaretur, conualuit. Anno 1557. Autumno, tempore bene conſtituto, peſtilentiſſimæ febres extiterunt, & quæ plurimos ſuſtulerunt, dyſenteriæ ſalutares. Nemo enim, in multis, quos vidi, interiit. Curabantur clyſteribus lenibus & rheo. Erant enim ab acri fluxione. Sępe quidem, ſed pauca, egerebant. Parum febricitabant, ac rheo dato conquieſcebat dolor. Sicque breui liberabantur. Anno ſequente, Autumno quoque dyſenteriæ multæ, in quibus viridia, cærulea, nigraililioſa, cruenta, deiiciebantur, & qualia ſcribuntur lethalia. Tamen omnes prope euaſerunt, cura etiam parum ſedulo adhibita. Annus fuerat bene conſtitutus. Hieme, Aquilonia, Vere Auſtrali & pluuioſo, Æſtate calida, Autumno dyſenteriæ. Aliæ ex victus ratione. Vergitinoſis &

Aetius Tetrab. 3. Serm. 1. cap. 43.

Monachus dyſentericus.

tuſſis magis periculoſæ. Lutetię humidiore anno periculoſiores, quam ęſtuoſo & ſicco. In ſicco ſtatu anni, materia ſępius bilis vtraque. In pluuioſo pituita putris. Cum cibi faſtidium accedit, quibus prius, non erat, malum eſt, & vt ſignum, quia vitium inteſtini ad orificium ventriculi perueniſſe ſignificat, & vt cauſſa, quia non inſtauratur, quare maxime egent. Sępe etiam latius peruagatur affectio, quam ad inteſtina. Adoleſcens anno 12. natus bilioſo profluuio cum febre correptus deiiciebat frequenter ſimilia dyſentericis, nigrum ſanguinem. Sitis, manus frigidæ, vigilia, vini magna appetentia. Nihil adiutus remediis obiit die 9. Apertus œſophago interiore ad ventriculi os ſuperius & ad medium thoracé, nigro, corrupto, epiploo ſimiliter corrupto, pulmonibus alteratis, recto inteſtino exulcerato. Dolor fuerat in ſiniſtro latere, imo ventre & ſtomacho. Alteri febris, vomitio, ventris dolor, deiectiones pici & nigro ſanguini ſimiles. 20. die mors. Secto corpore inuentum vlcus vſtulatum, in ambitu exeſis tunicis omnibus vétriculi, qua parte decliuis eſt in pylorum. Huic procidit anus fere toto morbo.

Dyſenteria humidiore anno Lutetiæ periculoſiores.

Cibi faſtidium dyſenteriæ ſuperueniens malum.

Dyſenterio- rum hiſtoria.

In huius morbi curatione duobus ſępius modis peccatur vulgo, celerius ſuppreſſa aluo, & aſtringentium vſu in pacto pure in inuolucris inteſtinorum. Suppreſſa intempeſtiue dyſenteria vidi inſanum factum. Mulierem quoque, cui in perpetuam vitam ita conſtricta aluus, vt ſeptimo quoque die tantum excerneret, & inde ore & naribus grauiter oleret. Galenus de venæ ſectione contra Eraſiſt. non paucos vidiſſe ſcribit, qui dyſenteria, varicibus, hæmorrhoidibus ſuppreſſis in inſaniam, apoplexiam, atram bilem, nephritidem, pleuritidem, hydropiſim, ſanguinis vomitionem & hæmoptoicam paſſionem inciderint. Nobilis quidam pictor in ſcabiem fœdam.

In dyſenteriæ curatione duplex vitium committitur.

Pictor nobilis ex ſuppreſſa dyſenteria in ſcabiem fœdam lapſus.

Corpore enim pleno materia feruida ſurſum fertur. Alioqui ita reſiccatur inteſtinum, vt maneat perpetua alui adſtrictio. Si ſurſum & deorſum obſeratur, in inuolucris inteſtinorum aceruatur magna puris quantitas, quæ tandem interficit. Quod nos cuiuſdam corpore diſſecto obſeruauimus. Fluxus acris & malignus moderandus hordeatis, clyſteribus e lacte, lacte poto & ſimilibus. Interea fouendæ vires, vt impetum natura ſuſtineat. Aliis materia acris, aliis mucoſa egeritur, quib. non eadem remedia conueniunt. Quæ a diarrhœa incipit, purgatione, confirmatione partium, diuerſione quæ e teneſmo, expulſione ſtercoris, detergentibus, lenientibusque clyſteribus opus habet. Conueniunt cholagoga, quæ adſtrictionem aliquam relinquant. Clyſteres, abluentes, detergentes, adſtringentes, cicatricem obducentes, linimenta, fotus, potiones ad ſomnum conciliandum, ſyrupi, iulepi, condita Quantitas clyſterum augenda ad ℔. 1. ß. aut 2. quia inanita inteſtina ſunt, & melius tergentur. In pulueribus periculum, ne remaneant in parte affecta, & pungant. Sanguinis quoque miſſio vitanda, quia vires deiicit, neque bilem trahit, neque curat vlcus. In cruenta laudatur.

ANTON. VALETII EXERCIT. XLIII.

Dyſenteria, ſeu inteſtinorum ab vlcere difficultas, inuadit, cum paulatim & breuibus interuallis, non affatim & repente, deiectio fit, quo nomine ab improprie dicta hepatica dyſenteria ſeiūgatur. Illius vero de-

iectionis hi gradus obſeruantur, qui magnitudinem vlceris deſignant. Adipoſa primum cum ſanguine, dein ramentoſa quædam, denique penitius graſſante vlcere, carunculæ excernuntur. Excitatur hic affectus a bilis, aut pituitæ ſalſæ prouentu, iſque vel in ſupernis & tenuibus, vel in infernis & craſſis inteſtinis. Itaque vtriuſque dignotio maximum habet ad curationem momentum. Si inteſtinis a ſuperioribus vniuerſus ſanguis excernatur, reliquis excrementis erit perfecte permiſtus. Si a craſſioribus, non tam bene permiſcebitur, ſed ſupernatabit. Deinde vbi ramenta ſola eiiciuntur, ſi pingue quippiam habeant, a craſſis, ſi tale nihil, a tenuioribus ſecedunt inteſtinis. Spectandum quoque an infra, an ſupra vmbilicũ ſit dolor. Qui enim infra, craſſiora indicat affici inteſtina, qui ſupra, tenuiora, quãquam non neceſſario. Quęrendum item ab ægro, an ſtatim a dolore, an longo poſt tempore excernat.

Vlcerum tenuiorum & craſsiorum inteſtinorum diſtinctio.

De his pluribus Gal. cap. 2. lib. 6. de loc. mal. aff.

Curatio in recta victus ratione magna ex parte conſiſtit. Confert hordeatũ ex hordeo torrefacto, & in aq. chalybeata cocto, adiectis mali punici acidi granis, ſemine papaueris albi, & id genus reliquis ſeminibus frigidis, a 1temperationẽ bilis opportunis. Carnes in viriũ deiectione cõceduntur, & elixæ quidem cũ portulac. lactuc. plantag. end. Aſſę vero aqua roſacea irrorantur, myrti germinib

Dyſenteriæ curatio.

configuntur, adſtringentibus farciuntur. Vſui ſunt fructus, paſſulæ integ. meſpila, ſorba, cydonia, & reliqui auſteri fructus. Ex aqua chalybeata, ſaccharo roſaceo, & pauco granatorum acidorum ſucco paratur potus. Hora ſitis Zulapium roſatum per ſe cum aqua chalibeata, deinde cum ſyrupo cydoniorum exhibetur. Mox autem humor inteſtina vellicans atque exulcerans vacuandus, aut alio deriuandus, potione quidem, ſi tenuia infeſtet inteſtina clyſtere magis craſſa.

Gal. ibid. & lib. 4. Meth.

℞. rh. elect. ʒ. 2. cinnam. ℈. 1. infunde in aq. endiuiæ quantitate ſuffic. In expreſſione diſſolue rh. puluerati ℈. 1. ſyrup. de cich. & cydon. ana ℥. ß. f. potus. Vel. ℞. agrim. centinod. plantag. ana M. ß. granor. berber. ʒ. 2. ſem. plantag. & cydon. ana ʒ. 1. cortic. myrobal. Cepul. ℥. 2. f. decoct. & colatura ad doſim. In qua infunde rhei elect. ʒ. 2. cum pauco ſantal. citr. In colatura diſſolues ſyr. myrtil. vel ſyr. roſ. ſiccar. vel zulapii roſacei ℥. ß. cum ʒ. ß. rh. puluerati.

Hæc ad dyſenteriam tenuium inteſtinor.

Additur aliquando ʒ. 1. raſuræ cornu cerui, aliquando gra. 3. aut 4. vnicornis. Sunt qui rheum aſſant, ſiue vſtulant, vt catharticā vim minuant, & aſtringentem augeant. Quod multi non probant: ſed vel fortiſſimam eius adſtrictionem præferunt, aut ipſum rheum totum in ſubſtantia præſcribunt. Pauperibus catholici ʒ. 6. cum rhabarbari, vt prius, in decocto adſtringente infuſi ℈. 2. diſſoluentur. Inter purgandum cauendum perpetuo ab omnibus acrioribus & ſcammoniatis medica-

mentis.

mentis. Poſt purgationem, venæ ſectio reuellendo, ſanguinis etiam decurrentis acrimoniam retundendo, mirifice prodeſt. Sed conſulendæ ante ſunt vires, quæ ſi deiectæ ac infirmæ, vt ſæpe ſunt propter copioſam vacuationem, & vehementiam doloris, phlebotome abſtinendum. Iuuabunt etiam apozemata refrigerãtia in bilioſa cephalalgia præſcripta, quæ etiam ſalubriora ſunt futura, ſi per vrinas materiam morbificam detinent. Cui ſcopo inſeruient, vini albi vſus, ſyrupus cydon. ſemina frigida maiora, ſed laborantibus craſſioribus inteſtinis plus eſt auxilii in clyſteribus Qui primi iniiciuntur, detergent, ac repurgant inteſtina iis ſordibus, quæ reſides & affixæ ſua acrimonia frequentem deſidendi cupiditatem inducunt. Vt,

℞. roſ. rub. thapſ. barb. plãtag. furfur. hord. ana p. 2. f. decoct. in lacte pro duab. iniectionibus. ℞. prædictæ decoct. ℔. 1. vel quart. 5. In colatura diſſol. mel. roſ. colati, ſacchari albi ana ℥. 1. ß. ſyr. roſ ſiccar. ℥. 1. f. enema, additis ouorum duorum vitellis. ℞. decoctionis eiuſdem quar. 3. in q. diſſol. ſacch. roſ. ℥. ß. ſyrup. cydon. & roſ. ſiccar. ana ℥. 1. ſucci plantag. ℥. 1. vitellum oui vnius, f. clyſt.

Maior clyſterum quantitas aſſumitur, cum eluenda & detergenda ſunt inteſtina, quia tum impleri debent, minor, cum adſtringendi, glutinandi, & conſolidandi conſilium præponderat, ſi quidem, id vt præſtent, longiore opus habeant retentione. Olea, ac

pinguia omnia, quæ ſordidiora reddunt vlcera, non immiſcentur, niſi ineunte dyſenteria ſedandus ſit dolor. Tum enim ol. roſaceum addi poterit. Cum tergendum ſimul & adſtringendum fuerit, talis imperabitur clyſter.

℞. furfur. macr. paleæ hord. thapſ. barb. flor. chamæmel. & ſummitat. aneth. ana M. 1. f. decoct. vel ex aqua pluuia, vel chalybeata, vel hydromelite; vel lacte vſtulato ad libr. 1. ß. in colatura diſſolu. ſyrup. roſ. ſiccat. & ſyrup. myrtil. an. ℥. 2. vitell. ouor. 3. butyr recen. ℥. 3 pulu. maſtic & ſang. drac. an. ʒ. 3. fiant duæ iniectiones, vna mane, altera veſperi.

Parabitur quoque adſtringens & conſolidans clyſter ex farinæ amyli ℥. 2. in lacte vſtulato (quod conſum pro ſero terget minus & adſtringit magis) coctis, additis butyri recent. ℥. 2. adip. hirc. cum butyro liquati ℥. 1. bol. arme. ʒ. 2. vitell. ouor. 2. In eum finem ſumuntur oua dura cum aceto cocta, zulap. roſaceum, ſyrup. cydoniorum. Vt,

℞. ſyrup. cydon. ℥. 3. vtatur cum tripl. aq. chalybeata longe a paſtu.

Imminutæ autem vires roborabuntur conditis, opiatis, inſtauratitiis deſtillatis. Hæc opiata omnium huius generis remediorum inſtar eſſe poterit.

℞. conſeru. ſymph. conſeru. antiq. roſ. & conſer. borraginis ana ℥. ß electar. diarhod. Abbatis, & diamargar. frigid. ana ʒ. 1. ß. cortic. citr. conditi ʒ. 2 cum ſyrup. roſ. ſiccat. aut cydon. f. opiata.

Confirmabitur etiam ventriculus admo-

tis, vt litu ex oleis cydo. & maſtichino, emplaſtro e carne cydon. maſtich. & cerato ſtomachico Galeni cum oleo myrtillor. emollitis confecto, & aliis ſimilibus. Quod ſi, vt fere fit, humorum acrimonia ſphincterẽ muſculum exerceat, hoc vnguento commode retundetur.

℞. mucag. ſem. cydo. & pſyllii extractæ in aq. plantag. vng. popul. ana ℥. I. vitell. oui vnius, ceræ q. ſ. f. vng quod e goſſipio in modum glandis efformatum, & filo appenſum, in anum immittatur.

Eidem ano præ imbecillitate a frequenti deiectione orta, hianti, ac velut procidenti, vtile erit hoc fomentum inſtituere. ℞. thapſ. barba. roſ. rub. centinod. & plantag. ana M I. f. decoct. in aq. fabr. & vini rub. æquis partibus pro fotu anicum ſpongiis. Alii imperant puluerem ex thur. roſ. rub. maſtich. qui igni impoſitus fumum reddit ægro per annum excipiendum.

De Teneſmo. Cap. 44.

Teneſmus irritatio [a] *eſt vltimæ partis inteſtini, id eſt, recti, in quo ſæpius libet ſine cauſa deſurgere. Excernuntur omnino pauca, mucoſa, idque maximo conatu, inſidentque ſtercori guttæ* [b] *ſanguinis.* Hic *ſi præter mucoſa ſtercora excernuntur, ea cocta fere ſunt. Naſcitur hæc affectio magna ex parte in* [c] *pituitoſis.* [d] *Aceruatur enim pituita recto inteſtino craſſa & viſcida, putreſcit tempore acrimoniam contrahit, irritat in*

a A b vlcere ſuperſtite a dyſenteria, vel ab omni materia quæ dyſenteriam facit.
b Reſeratis vaſorum oſculis ab acri materia, aut ſuperſtite vlcere.
c Tempeſtate præſertim auſtrina, quæ pituitę ſalſæ parens.
d Generatione multa, aut excretrice vi imbecilla, aut deſiderato naturali clyſtere ob folliculi fellis obſtructionem.

teſtinum, hinc deiiciendi libido. Sed quia contumacius inhæret pituita non niſi magno conatu excerni poteſt. Hoc teneſmi genus dyſenteriam fere præcedit.

Aliud vero genus hanc ſequitur. A dyſenteria relinquuntur vlcera, in quibus acris ſanies inteſtinum vellicat, ex quo fit teneſmus, inanis deſidendi cupiditas.

Poſt phar. ſi quid inteſtino hæſit, vt male infriata coloc. aga. aut ſimilibus, eadem affectio naſcetur. Vlceribus quoque in ea parte ſponte natis idem accidit. Abſceſſus in recto inteſtino natus eandem appetentiam inuehit nonnunquam.

Curatio.

Initio cauſa cognoſcenda eſt. Quod ſi præceſſit frigus, & pituita craſſa in cauſa eſt, rutam, hyſſopum, origanum, calamenthum, roſmarinum, maioranam, lauri folia, ſtœchades, anethum, melilotum, chamæmelum, vino incoques; hinc fouebis ſedem, materiam calidam emplaſtri modo toti perinæo induces.

Iuuant fotus [a] *ex oleo rutaceo, chamæmelino, anethino, ſeſamino. In vehementi* [b] *frigore oleo, in quo decima pars caſtorei aut bitumnis diſſoluta ſit. In dolore anethino & irino vtendum erit. Eiuſmodi oleis fouere & vngere oportet perinæũ & imum ventrem, iiſque calidis. Deinde contegendæ partes duplici aut triplici linteo calfacto.*

Laterem veterem denigratum fumo cõfringes, & comminues, aceto feruenti immerges, inuolues

a His imbuetur hapſus ex goſſipio carpto & perinæo admouebitur.

b Veiis accidit, qui ſine ſubligaculis per niues deambularunt aut lapidi inſederunt.

linteo, & calidum ſedi totique perinæo applicabis.
Molle filtrum, aut cotonem, vel ſpongiam molliorem ſæpius immerges vino calido, in quo ruta, fœniculus & quædam ex ſupradicta materia coxerint. Deinde expreſſa, ſed calida, ſedi ac perinæo applicabis. Poſt fotum linteis calentibus muniendæ partes, omninoque videndum eſt, ne refrigeſcant.
Laudantur hac in re ſuffumigia ex reſina pini iniecta carbonibus, nuce pinea, bene reſinoſa, aliquando addito ſemine rutæ, cumini, aniſi, fœniculi, vel hoc modo.

℞.[a] picis ſiccæ ℥. 1. bituminis ℥. ß. liquentur in aceto, liquatis inſperge ſulphuris in puluerem redacti ℥. ß.

Clyſteres ad quartaria 2. vel 3. ex iis comparentur, quæ calefaciunt, incidunt, detergent, leniunt, quales proximo capite deſcripti ſunt in dyſenteria.

Similiter ſuppoſitoria ex labdano, ſtyrace, oleo rutaceo, adiectis ſeminibus fœniculi, rutæ, aniſi, cumini, & ſimilibus.

Si dolor vrget[b] vehementius, narcoticis[c] vtendum erit, vt prius.

Sacculi fouendæ ſedi & perinæo ex milio, furfuribus, ſale, ruta, & deſcripta materia frixis in ſartagine, deinde ſacculo incluſis. Quo ſi inflammatio eſt, & cetera conſentiunt, vena brachii interna ſecanda eſt.

Probatur quoque Arabibus purgatio leuis. e caſsia, manna[d] ſuſpecta Græcis. Vrina & ſudor prouocari poſſunt ad diuerſionẽ, victus refrigerãs,

a Ex his fiunt trochiſci, quorum halitus ſeu fumus ſede excipiendus.

b Vt ſi cauſæ magnitudinẽ vincat doloris vehementia, inflammationiſque metum afferat.

c Vt Philonio in lacte diſſoluto, aut ſapa. Aut coquetur furfur cum ſapa ad pultis cõſiſtentiã hinc diſſoluantur opii gra. 3. aut 4. Iniiciatur.

d Ob impenſum calorem, quam facile contrahit.

Clyſteres lenientes e lacte, hordeato, oleo roſaceo tepidis, & aliis, vt prius.

Inſeßiones in decocto maluæ, biſmaluæ ſeminis lini, violariæ, adiecta portiuncula florum chamæmeli & meliloti.

Olea conuenient, roſaceum, violatum & nenupharinum, in quo folia ſalicis coxerint. Deinde etiã axungia, butyrum recens, ex quibus & vnguenta fiunt, quale hoc eſt.

℞. olei roſati ℥.1. olei ſalicis & violarum ana ℥.ß. mucaginis quatuor ſeminum frigidiorum in aqua cydoniorum extractæ ʒ.6. ceræ modicum, fiat vnguentum.

Molli goßipio in aceto albo feruente partes fouendæ ſunt, id eſt, imus venter & perinæon.

Vlcera ſi qua ſunt, abluenda [a] *primum ſero lactis, vino auſtero, mulſa, etiam lixiuio ſi ſanies contumacior eſt, aut vino auſteriuſculo tepido, & ſexta parte mellis roſati, quibus poſtea adiiciatur aliquid roſarum, thuris, maſtichis, gummi arabici, tragacanthi, & ſimilium. Aut fiant hæc vnguẽta.*

[b] *℞ ceruſſæ plumbi ʒ.1. mucagi. gummi arabici extractæ in aqua roſarum ℥.ß. corticis thuris ʒ.1. olei roſacei quantum ſufficit ad impinguandum.*

Aliud.

℞. mucaginis gummi tragacanthi & arabici, mucaginis ſeminis pſyllii ana ℥.ß. aloes lotæ ʒ.2. olei roſarum quod ſufficit. Cum modico ceræ fiat vnguentum. Hæc inunguntur vlceribus, ſi quidem apparent. Alioqui commiſcentur clyſteribus iis, qui

ad con-

[a] Vt. ℞. decoct. hordei, aut aquę mulſę (ſi nõ ſit ardor) ℥ 6. Mell. roſ colati ℥. 1. his commiſtis fiat enema.

[b] Vel ℞. axungiæ ſuillæ ℥. 1. ceruſſę, pompholygis lotæ ana ʒ. 1. cum aqua plantag. f. vnguentum.

ad conſolidandum deſcripti ſunt, cap. de dyſenteria. Potus lactis caprini primum quidem ad ℔. *1. quæ paulatim bibitur, non aceruatim. Poſtridie vero ad* ℔. ß. *remedio eſt teneſmo. Oportet primo die recens multum bibere. Poſtridie decoctum ad dimidias, & deſpumatum.*

Decoctum betonicæ in vino albo tenui, laudatur ab antiquis.

EIVSDEM HOLLERII Scholia.

Τεινεσμὸς *affectus eſt præter naturam in recto inteſtino in quo aſsidua & implacabili deſidendi cupiditate æger tenetur, vel vt alii, irritatio vltimæ partis inteſtini, in qua ſæpius lubet ſine cauſa deſidere. Initio excernuntur pauca, mucoſa magno conatu, aliquando conſperſa ſanguine, fitque velut procœmium dyſenteriæ. Hic neceſſe eſt naturam ſtimulari in inteſtino ab aliqua cauſſa præter naturam, quam excernere nititur, quaſi illic eſſet excrementum. Ea eſt vel ſine materia, vel cum materia, & ſi cum materia, vel in cauitate inteſtini continetur, vel extrinſecus comprimit meatum. Sine materia intelligimus, vt cum frigus partem illam conſtringit & mordicat, vt ſi æger in ſolio frigido, aut lapide ſederit, aere, vento frigidiore. Aliquando reduplicatur inteſtinum, vel muſculus, vt nec clyſteres, nec alia auxilia excipiat pars implicata, ſæpeque efficiat, vt lateat vlcus. Materiam vero dicimus, quicquid interiorem illam cauitatem irritare poteſt, vel vlcus (niſi tum dyſenteriam eſſe velis) vel abſceſſus, vel hæmorrhoides interiores, aut vermes, aut humor acris, aut ſtercus induratum & coactum. Quæ omnia tum ex relatu ægri, tum excrementis & doloris proprietate artificioſa coniectura diſ-*

Teneſmi cauſa vel cum materia, vel ſine materia.

cernere licebit. In vlcere excernitur ſanies aut ſanguis, dolor acutus, humor acris relictus poſt dyſenteriam, & ſi nihil perſpici poteſt, profundum eſſe ſuſpicamur, ſitque aliquando cacoethes. Vidimus vermiū globulos aſſidue reiici, ac ſubinde renaſci. Ante dyſenteriam fere fit a pituita putri: in dyſenteria, ab acrimonia, vel medicamento male infriato, vel glande immiſſa. Aliquando iecur plus iuſto calefactum, acriorem materiam perpetuo generat, quæ ad partem affectam defluit. Reiicitur, ſentitur morſus, quandoque ſequitur febris quaſi hectica, & paulatim atrophia. Stercus induratum conuicimus, ſi diu æger nihil reddiderit, aut non niſi recrementa dura, ſicca, ſine muco. Extrinſecus comprimitur & pungitur vel a magno & inæquali veſicæ calculo, quia veſica recto inteſtino incumbit, vel inflammatione paraſtatum. Hic adeſt penis diſtentio, ardor vrinæ. Illic calculi ſigna adiicienda, vrina retenta, turbulenta, ſanguinolenta, & ſimilia. In grauidis minatur aborſum, vt ſcripſit Hippoc. Vterus enim inter veſicam & rectum inteſtinum ſitus eſt, fœtuque concepto amplior, & veſicam (vnde aſſidue meiendi cupiditas) & inteſtinum premit. Quo fit vt etiam in laboribus partus, & alio quoq; tempore teneſmi cuiuſdam imago illis eueniat, & ſi hoc morbo vehementius corripiantur, in vehementi illo conatu neceſſe eſt laborare vterum, fœtum quoque deprimi aſſiduo deceſſu, & vires lædi. Vnde abortus. Interdum tam vehemēs affectus eſt, vt dyſenteria ſimilis videatur.

Teneſmus grauidis abortum minatur.

Curatur ſublata cauſa & affectu, vnde naſcitur. clyſteres ex hydromelite probe cocto cum rebus coquentibus, carminantib. detergentib. Omnes in minima quantitate ad ℥. ſ. aut ℔. ß. quia inteſtinum fere ſtrictū, & vltima tantū pars abluēda. Inſeſſus in decoctione pingui, inunctio, in vlcere vnguentū Ægyptiacum, fotus ex vino, in quo ruta, vel quæ coquant, incidant, confirment, coxerint. Later vetus fumo denigratus aceto feruenti, vt excipiatur fumus, linteo conuolutus, admotus & ſimilia.

ANTON.

ANTON. VALETII EXERCIT. XLIIII.

Τεινεσμὸς ſeu τεινεσμὸς, affectus eſt a ſymptomate nomen habens, videlicet a tenſione, quæ recti inteſtini extremitatibus incumbit. Cauſis & ſymptomatis cum dyſenteria conuenit, & propterea ſcripſit Galen. teneſmum quandã conſtituere dyſenteriæ differentiam. A bile igitur, an pituita ſalſa ſi ortum habeat, huc reuocantur remedia ad dyſenteriam imperata, cathartica, enemata, tum etiam ea, quæ refrigerando humores contemperant, quæque per vrinas materiam deriuant, apozemata, & zulapia. Quod ſi frigori aut flatibus accepta referatur cauſa, fomenta calida ſatis eſſe poterunt.

Gal. lib.3. de ſympt. cauſis.

De curatione hepatici [a] fluxus, CAP. 45.

Hepate calidiore excrementa duriſſima & ſimilia pilulis caprarum, vnde σπυραθώδη a Græcis, niſi iuncta ſit imbecillitas. Hic enim bilioſa liquidiora, & vt [b] *augetur calor, inſigniter flaua, craſſiora grauiter olentia, æruginoſa, nigricantia aſſatis humorib. & postremo colliquata hepatis ſubſtantia. Hic ſitis, ardor, deiecta appetentia, aſſidua corporis iactatio, difficilis* [c] *curatio. In infirmitate attractricis hepatis, chyloſa. In infirmitate alteratricis primum quidem loturæ carniũ ſimilia, & ſanguini diluto aqua, deinde varia*

a Hunc hepaticam dyſenteriã vocant.
b Humeris ſuppreſſione & æſtu.
c Vehementia ſymptomatum, humoris contumacia, reſoluta hepatis vi ac ſubſtantia.

qualitate & conſiſtentia, interim quaſi limus ſanguinis & grumus. Integra fere appetentia, ſitis nulla, frigoris ſenſus, fœtor exiguus. Hepatici *fluxus nocte excitantur magis longioribus* [a] *interuallis.* Horum *curatio ex capite de debilitate hepatis petenda eſt,*

In *ſumma vtendum eſt refrigerantibus ſi infirmitas a calido eſt, calefacientibus ſi a frigido. In vtriſque vitanda ſunt quæ obſtruunt. In calida.*

℞ *electarii tria ſant.* ʒ.2. *coriandri præparati* ʒ.1. *ſemin. acetoſæ & portulacæ ana* ℈.1. *coralli rubri* ℈ ß. *ſacchari roſati* ʒ.6. *miſce, vtatur in iuſculis, in hordeatis, in potu.*

Syrupi conueniunt, roſatus, de ribes, myrtinus, cydoniorum, vel iulepus cum multa aqua ferrata. Spodium, ſemen portulacæ, acetoſa corall. rubr. flos roſarum, & ſemen arilli, lappæ, cichorium, endiuia, ſonchus, coriandrum præparatum, acetoſitas citri, ptiſana, & ſimilia conueniunt. Ceratum [b] *ſantalinum ſubactum e roſaceo, ceratum ex oleo roſarum, deinde ſubactum cum ſucco cichorii, endiuiæ, ſonchi, plantaginis & tantillo ſucci abſinthii, vel eupatorii. Ceratis inſpergi poſſunt pulueres ex proxime dicta materia.*

In [c] *frigida; vnde lotura carnium, electarium de vino prius deſcriptum, mel paſſulatum hoc modo præparatum.*

a Gale. cap. 2. lib. 6. de locis male affect.

b Vt ℞. cerati ſantalini ℥. 3. pulue. ſubtiliſſimi coral. rub. ℈. 4. malaxentur cum oleo cydoniorum. f. emplaſtrum in formã lunæ creſcentis. & dextro hypochondrio admoueatur.

c Materia ſcilicet conuenit, quæ penetrat, vt cyperus, ſchœnanth. quæ aperit, vt abſinth. cichorium lenit, vt paſſulæ, vinũ granatorum, dulc. abſtergit, vt mel, incidit, vt vinum granatorum, maturorum, præſeruata putredine. vt calam. aromaticus, cinnamomum, lignum aloes. Cæterum electuarium de vino Arabum his omnibus pollet commemoratis dotibus.

℞. paſſularum bene pinguium M. 2. fiat decoctio ad ℔. 1. ß. vini optimi auſteriuſculi. Coquantur dum craſſeſcat vinum. Deinde paſſulæ in ſupradictum vinum fortiter exprimuntur per ſetaceum, idque ſatis rarum. Expreſſio cum vino rurſus coquatur ad craſſitudinem. Cui adde aromatici roſati ʒ. 1. ſem. naſturtii & ſecuridacæ aſſati & infriati, cinnamomi electi ana ʒ. ß. miſce, vtatur ſæpe. Hunc eundem pulverem ſeorſum aceruabis, inſperges ʒ. 1. lactis vſtulati ℥. 4. cum vitello oui, fiet pulticula.

Poterit inſpergi & lacti amygdalarum bene cocto. In hoc fluxu lac ouillum coctum & vſtulatum conuenit, ſed inſpergere oportet aliquid ſupradicti pulueris. vel hunc,

℞. corticis thuris ℈. 2. caryophyllorum, cinnamomi an. ℈. ß Oryzogala, pulli gallinarum et columborum, perdices, auiculæ, aſſatæ, vinum tenue, odoriferum, ſubaſtringens. Inungatur hepar cum oleo maſtichino de ſpica, de abſinthio, & aliis dictis prius. Deinde ſuperaſpergatur pul. maſtichis ℈. 1 ſtyracis calaminthæ Gr. 16. thuris albi & nigri an. Gra. 6.

Fotus e ſpongia expreſſa in vino decoctionis maſtichis, thuris ſtyracis, calaminthæ, roſarum, abſinthii, florum cup eſſi, eupatorii, aſari.

Si ſuperueniat febricula (quod ſæpe fit) proxime dicta remedia calfacientia temperanda ſunt prius dictis refrigerantibus.

EIVSDEM HOLLERII SCHOLIA.

De hôc affectu lege Galenum cap. 2. lib. 6. & cap. 7. lib. 5. de locis affectu, capite 8. & 6. lib. de Morbis & ſymptomatis. Maior ſanguinis quantitas reiecta ab hepate neceſſario oritur. Sanguis vel rubet, vel aquoſus eſt, vel ater & niger Is duplex, vel ſanguis craſſior, vt in bobus, vel limus & fæx ſanguinis Hic rurſus duplex ſiue aduſtus ſit, ſiue naturalis, craſſus nimirum, a quo vlcera profunda fiunt; & eiuſdem veluti ſerum ſeu pars tenuior. Rubens αἱματηρὰν *dyſenteriam efficit: niger, tenuis & ſplendeſcens, lotiuum fluxum, quem vulgo vocāt, & quem prima dyſenteriæ differentia complexi ſumus, craſſus tum hanc, tum etiam ſecundam. Sed tenuior magis e venis meſaraicis & ramis venæ portæ, quæ incoctum ſanguinem & ſeroſum continent, craſſior ab hepate, vel liene. Si cum torminibus, dyſenteria eſt. Si in fine febrium quartanarum, morbis a melancholia, & aliquando in peſte, non malum. Si ſanguis aquoſus, tertia eſt dyſenteriæ impropriè dictæ ſpecies. Nonnullis etiam lotiuus fluxus dicitur. Læſo hepate, rupta aut aperta vena, ſanguis niger, velut craſſum atramentum, deinde rubens aliquando excernitur, & moriuntur. Quales duos ipſe vidi. Vterque vix ſentiens periculum, animi deliquio paulatim extinctus eſt. Sunt & aliæ multæ differentiæ deiectionum alui ex variis cauſis apud* Hippocratem, *vt* ξύσματα, *interpretari ſtrigmenta, veluti linamenta* πελιδναὶ, *liuidæ,* δυσώδεες, *fœtidæ ex corruptione partium, vnde exeunt:* χολώδεες, χολὴν ἄκρατον, *bilem ſinceram ſignificantes, non multam, vt vult Muſa, & ſimiles. In quibus hæc duo generalia præcepta tenenda ſunt, omnem ſinceram excretionem metuendam in morbis, quia cruditatem ſignificat, omnem quoq; corruptam ſi die non critico. crudo adhuc morbo, cum labore ægri, ſi non leuat, aut tantum ad tempus. Ab initio quidem (inquit Galenus de omnibus) numquam ad bonum fiunt*

huiuſmodi deiectiones, vtpote magnam viſceris læſionem oſtendentes, ad morbos quidem conſiſtentes ſequuntur ſæpius, natura ſuperfluitates expurgante. Et paulo poſt. Multi deiectionum colores præter naturam, ſponte quidam euacuati, multarum atque malarum in corpore diſpoſitionum ſunt ſigna. A medicamento autem ducti vim habente plures humorum ſpecies euacuandi, nihil abſurdum ſignificant. Sed de his multa ſuperiore capite. Varia autem illa excrementa, quæ deiiciuntur, cruditatibus ventriculi reſpondent, quæ retenta corruptelam quandam & vitium contrahunt.

Pro varietate cauſarum multiplex curatio. Quibus ſanguis excernitur, rupta aut exeſa vena, ſi vires firmæ, ſanguis modicus e baſilica detrahendus, rhabarb. in ſubſtantia, cum ſyrupo roſaceo, aqua arnogloſſi, tabula ex iis, quæ ſanguinem ſupprimunt, ſyrupus ex ſucco arnogloſſi, centinodia, burſa paſtoris, millefolio, vrtica Græca, vino granatorum, cum ſaccharo roſarum. embroche ex oxycrato parato ex aqua plantaginis, &c. Vitanda in cæteris quæ obſtruunt, vtendum roborantibus, redeundum ad caput de debilitate hepatis, aperiendum roborando, aqua decoctionis paſſularum, Gallina cum cydoniis & conſeruis adſtringentibus cocta in balneo mariæ, donec ius concreſcat in cauſa conueniente, gelatina ex rebus corroborantibus, cinnamomo & aliis, aqua diſtillationis maſtichis, coralli, ſeminis cydoniorum, vnde diluatur vinum.

ANTON. VALETII EXERCIT. XLV.

HEpatici fluxus pauci meminerunt Practici, quod affectio iſtiuſmodi vel ad hepatis intemperiem aliquam, calidam, frigidam, a qua attractrix vel retentrix facultas

imbecilla, aut ob viſceris eiuſdem obſtructionem, fiat, vnde & communem habet illis cum affectibus curationem. Auicennas in obſtructorum reſeratione, & hepatis confirtione ſumma medendi præſidia collocauit. Vide cap. 10. lib. 3. Fen. 19. Tract. 2.

De fluxu[a] peſtilentiali. CAP. 46.

GAleno olida inſigniter, fulua & craſſa excernuntur, aliis ſubalbida, Autumno fere, liueſcit facies, grauatur corpus, pulſus[b] *concidit 4. 7. vel 9. moriuntur, aut ægre conualeſcunt. Aliis tota cute*[c] *commutantur. Aliis decidunt*[d] *vngues. Fluxus hic pericloſe adſtringitur. Præter remedia ſupradicta in dyſenteria, vtatur auro in decoctis pullorum perdicum & ſimilium, ſyrupo de ribes, de cydoniis, de myrtillis, de limonibus, acetoſitate citri, vino granatorum, ſyrupo acetoſo ſimplici cum lulepo roſato. Atque aliquando in aurora ʒ. ß. bonæ theriacæ in vino granato, acetoſitate citri, aut re ſimili diſſolues. Iuſcula alterentur cum multa acetoſa, & nodulo de berberis.* Colatitiis *inſpergatur puluis hic.*

℞ *limaturæ auri ʒ. 1. diamargariti recens facti ℥ ß. nucis moſchatæ ʒ. ß. margarit. ſmaragdorum, ſaphyrorum an. ℈. ß. panis ſacchari ℥. ß. fiat puluis. Interim quoque vtatur puluere vnicornis & cornu cerui, vino tenui odorifero, diluto aqua,*

a Quod eſt luis peſtiferæ ſymptoma.

b Hippo. ſect. 3. lib. 3: τῶν ἐπιδημ.

c Diffuſa peſtilenti putredine per habitum corporis.

d Ex atrophia partium, & venenata humorum qualitate.

in

in qua aurum extinctum ſit. [c] Vtatur interim hoc electario.

♃. conſeruæ roſ. ℥. I. ß. conſeruæ corticum citri conditi cum ſaccharo ℥. I. cortic. citri ʒ. I. ß. margaritarum electarum ʒ. I. hyacinthorum, ſmaragdorum an. ℈. ß. ſerici crudi ℈. I. ſem. citri mundat ℈. 2. ß. acetoſæ ʒ. ß. boli armen, terræ ſigillatæ, ana ʒ. 2. limaturæ auri ʒ. I. cornu cerui et vnicornis, raſuræ eboris an. ℈. I. ſacchari albiſſ ℥. 19 folia auri numero decem. Fiat conditum ad formam ſacchari roſati cum aqua roſata moſchata.

a Interim etiam vti poterit pilulis Rufi ex aloe, myrtha & croco.

EIVSDEM HOLLERII SCHOLIA.

Peſtilentis huius conſtitutionis Galenus meminit pluribus locis, vt Aphor. 21. lib. 4. & in lib de atra bile. Excernebant nigra fere 7. 9 11. Quibus deiectio talis non fuit, puſtulæ nigræ toto corpore excitata. Nullus autem ſeruatus, qui atram bilem exactam deiecerit. Primis diebus deiectiones erant ruffæ & colliquationis indicet, vel vt alio loco κατὰ τὸ πᾶς, vitellinæ, craſſæ, atres, fœtida, ſpumoſa. Poſtea vero, vt ſcribitur in eundem Aphoriſmum, nigra, vel ſuperaſſato ſanguine vel putredine quadam contracta & corruptela. Sed an fuerit peſtis peculiariter appellata, an Epidemius morbus qui multos interfecerit, dubitari poteſt. Nam puſtulæ illæ nigræ raro in peſte apparent, quin ſequatur mors. Et multos ipſe obſeruaui peſtilenti febre laborantes, quibus eruperunt infiniti prope carbunculi, aut furunculi ſimiles carbunculis, quorum nullus euaſit. Cutem & vngues decidere nonnulli a veneno putant.

Non temere ſupprimendus fluxus, ſed bezoardicis vtendum, ſyrupis, cordialibus, conſeruis, opiatis, raſura vnicornu, & ſimilibus.

ANTON. VALETII EXERCIT. XLVI.

SYmptomaticus huiuſmodi fluxus peſtilentialis appellatus, bilioſus eſt, ratione feruoris hepatis, vt plurimum prouenienſ. Itaque grauis eſſe ſolet,vt vires quam celerrime proſternat. Si non vſque adeo ſit efferus, ſoluenti medicamento, vt rheo, curatur.

℞. polypod. quern. contuſ. cum pauco ſemine fœnic. ℥. ß. herb. ſcariol. cichor. & oxalid. totius. ana M. 1. chamarind. ping. ʒ. 5. prun. accid. nu. 5. paſſul. mundatar. ʒ. 3. ſem. ſcariol. & aniſ. ana ʒ. ß. flores cardiac. pugillum vnum, fiat decoctio ad doſ. Infunde rhei electarii ʒ. 2. cinnamomi ℈. ß. Factæ poſt ſex horas forti expreſſioni adde zulapii roſ. aut ſyrup. cydon. ʒ. 6. fiat potio.

Alias optimum erit bolum armenam, aut terram ſigillatam, vt in peſte dicetur, exhibere. Empirici in hunc ſcopum imperant puluerem, aut ſuccum ſcordii, felici nonnumquam ſucceſſu, quia fortaſſe ſimplicis id medicaminis feruida viſcera, maximeque iecur, alterat atque immutat.

De difficultate meiendi. Cap. 47.

VEſica interiorem membranam habet contextam omni genere fibrarum, quas dū intendit, vrinam continet. Si ſolum tranſuerſis agit, exprimit. ~~*Eius actio in totum naturalis.*~~
Eiuſdem collo muſculus eſt obliquus. Agit hic

Galen: lib. 6 de loc. affect. cap. 4: totq contra vis

tranſ-

tranſuerſis fibris arbitrario quidem motu, ne vrina intempeſtiue effluat. Itaque cum plena eſt veſica, & quantitate vel qualitate irritatur, tranſuerſas fibras intendit, muſculus ceſſat ab officio, atq; ita vrina emingitur. Nerui a lumbis & oſſe ſacro ad veſicam perueniunt. Reſolutis neruis aliquando torpeſcit ſenſus veſicæ, aliquãdo muſculus ſphincter, qui collo veſicæ adnatus eſt, reſoluitur, atque ita vrina intempeſtiue effluit. Gal. cap. 4. lib. 6. de loc. male affect.

Aut ſi ſenſum perdidit veſica, retinetur. Aliis naſcitur inflammatio læſis vertebris, vnde nerui oriuntur, quod & dolore, & calore loci intelligitur. Aliis rupta vena ſanguis emingitur. Grumus fit, qui meatum intercipit, quo vrina expurgatur. Idem meatus & lapillis, & tuberculis, & inflammationibus, craſſo puro, vel humore aliquando præcluditur, atque hinc vrina exprimitur.

Vitiatæ vero mixtionis tria ſunt genera, dyſuria, id eſt, difficultas vrinæ: ſtranguria, ſtillicidiũ, aut ſubſtillum malum: iſchuria, cum omnino vrina ſupprimitur. Dyſuria libidinem meiendi facit, ſed ægre & vi quadam, aliquando etiam cum dolore vrina excernitur.

In ſtranguria aſsidua meiendi cupiditas, ſed vrina guttatim effluit. Iſchuria improprie quidem fit perdita renum actione attrahente. Si enim ſerum ſanguinis non attrahitur, vrina non fit. Proprie vero meatu vrinario præcluſo, aut infirma excretrice veſicæ, quæ tranſuerſis fibris exprimere non

poſſit. Idque propter intemperiem, ut ſiccitatem, in ardentiſſimis febribus, aliquando reſolutis veſicæ neruis, & muſculo incolumi. Nam ſi muſculus vna reſolutus eſt, vrina præter voluntatem effluit. Dyſuriam & ſtranguriam facit recentricis imbecillitas, quæ fere fit a frigido. Frigidum enim veſicæ corpus, & frigido facile euincitur. Altera cauſa eſt vrinæ acrimonia. Adiunge cætera, vt inflãmationem, grumos, vlcera, calculos, & cætera.

Curatio dyſuriæ & ſtranguriæ.

Si a frigore infirmitas, calorificis vtendum eſt vnctione perinæi & pectinis fomentis, balneis, clyſteribus, potionibus, aliiſque remediis. Vngnendo olea [a] conueniunt rutaceum, anethinum, chamæmelinum, balſaminum, de ſcorpionibus, de keiri, de lilio, de cucumere aſinino, in quo decima pars caſtorei, ſexta galbani vel opopanacis coxerint. [...] modi oleis fiunt cerata. Ceratis [...] romata, quæ calefaciant, & p[...] cile penetrent.

Fomenta fiunt ex decocto maioranæ, roſmarini, artemiſiæ, origani, calamenthi, thymi, hyſſopi, parietariæ, ſyſimbrii, berulæ & creſſonum, ex quibus & balnea comparari debent. Alioqui has [c] herbas friges in ſartagine ex oleo vel butyro, & emplaſtri modo ſemori ſuperiori pectini & perinæo calida admouebis. Omentum arietinum calidum, iiſdem locis admotum iuuat, vel recens detracta pellis cuniculi, Cuius axungia in eundem vſum plurimum commendatur.

[a] Expultricis ſcilicet facultatis veſicæ, quæ dyſuriã facit: aut retentricis, quæ ſtranguriam.

[b] Commendatur præter cætera oleũ de ſcorpionibus cũ anethino. Vt ℞. olei anethini, olei de ſcorpionibus an. ℥. 10. caſtorei ℥. 2. galban. ℥. 3. Coquãtur in balneo mariæ, f. linimẽtum.

[c] Vt caryophyl. macis, cyperus, angelica.

[d] Vt. ℞. raphani contuſi, parietariæ, creſſionis an. M. 1. Ex his cũ ſuillo adipe frixis, vel axungia fœniculi, f cataplaſma admouendum pubi & perinæo

Clyſte-

Clyſteribus & glandibus ex ſupradictis herbis, oleis & materia adiecto ſale & melle, ad irritandum, confici debent.

Decoctum radicis eringii, cyperi, radicis lappæ, ameos, cinnamomi, nephitæ, myrrhæ, opopanacis, cretæ marinæ, carthami, extremitatum caulium, & alia quæ poſtea dicentur cap. de lapide.

Aquæ conueniunt tribulorum, raphani, cretæ marinæ, pentaphylli, alliorum, acori, florum maluæ, cyperi, erytrodani, ſabinæ, fabaceorum, ſcolopendrii, alkekengi. Grana alkekengi trita & expreſſa ſuccum reddunt, vtilem cum vino albo tenui, terebinthina, parietaria, acetoſa, acetum album.

Conueniunt a proprietate viuerræ genitale, cinis ſcorpionum crematorum, teſta oui repurgata, e qua pullus exierit, aſelli, vermes terreni, erinacei ſiccati, aut eorundem teſticulor. puluis. veſica tauri & capræ.

a Naturalis œconomię vitio, excremẽti ſuppreſſione, quod in peculiari cuiuſque natura redundare cõſueuit, aut improba victus ratione.

Conuenit & theriacæ potus, vocatum lithontribon, electarium ducis, aurea Alexandrina, cucurbitulæ natibus affixæ. Pediculus inditus foramini virgæ, aut cimex, vel loco horum fila croci, granulum ſalis, catheter, algalia, ſyringua, aut candela cerea oleo prius illita.

Vbi vero vrina [a] acrior eſt, ſi quidem corpus bene carnoſum eſt, ſi inflammationis ſuſpitio, vena baſilica [b] ſecanda eſt.

b Ad ſedandũ ardorem, materiæ, euacuationem, & faciendum perſpirabile corpus.

Purgandum cum ℥. 10. caſsiæ diſſolutæ in ſero

caprino, vel liquore [a] *conuenienti. Vomitus, ſi quidem conſuetudo eſt, plurimum prodeſt. Clyſteres e lacte,* [b] *ſudoris prouocatio.*

Galenus [c] *ex Hippocrate, phlebotomiam e crure magis probaſſe viſus eſt, quam e brachio. Arabes prius e brachio, quam e crure, quod & aliquot locis Galeni non repugnat.*

Hic olea conueniunt, violatum, nenupharinum, de papauere, ex quibus cerata fiunt, admixta modica quantitate caphuræ, gr. 3. aut 4. ad ſingulas ℥. cerati.

Balnea & fotus in decocto ſem. lini, fœnugræci, althææ, pſyllii. Nec peccaueris ſi quid chamæmeli adieceris.

Aqua diſtillata ex acetoſa, plantagine, laureola, pentaphyllo, ſyrup. de iuiubis, de papauere, decoctum glycyrrhizæ, portul. lactucæ, quatuor ſeminum communium, lac aſinæ, vel capræ, ſerum lactis, lac amygdalarum, hordeatum cum ſem. lini, melonum, cucumeris, 4. ſem. communibus frigidis, quale hoc.

℞. ſeminum pſyllii, melonum, cucumeris ana ʒ. 2. ſem. althææ, cydoniorum ana ʒ. 1. ſem. lactucæ, hyoſcyami albi, papaueris albi ana ʒ. ß. gummi tragacanthi ʒ. 2 fiat decoctio, cum qua diſſolue amygdala dulcia. Fiat lac amygdalarũ cum ſaccharo violato. Quod ſi ſuſpitio eſt vlceris, iam bolus armena, terra ſigillata, ſanguis draconis, pulu. equiſeti cum lacte vſtulato, ſyr. myrtillorum, iulepo roſato conueniunt. Similiter ſaccharum ro-

[a] Vt aqua decoctionis glycyrrhizæ.

[b] Vt exitium habeat ichor, cuius acrimonia ſit ſtranguria.

[c] Lib. 6. Aphoriſ. aph. 36. & ſentent. 5. ſect. 1. lib. 6. τῶν ἐπιδημ.

ſatum,

ſatum, triaſantalum, tragacanthum frigidum, cydoniatum ſine ſpeciebus factum cum ſaccharo. Iniicitur in virgam lac recens emulctum, maxime muliebre, cui ſi calor maior eſt & dolor, addatur mucilago ſeminis papaueris, cucumeris, pſyllii, & ſimilium cum modico caphuræ. Vbi vero conſolidandum.

℞. lactis mulieris, vel bubuli vſtulati ℥.3. ſarcocollæ nutritæ, amyli, ceruſſæ ana ʒ.1. fiat iniectio ter aut quater in die. Laudatur hic puluis, quo mane & veſperi vtatur.

℞. ſemen melonum excorticatorum ʒ.2. ſem. citruli, cucurbitæ, portulacæ, papaueris albi ana ʒ.ß. ſem. hyoſcyami albi ℈.ß. & Gr.6. panis ſacchari ℥.3. fiat pulu. detur ad ʒ.2. cum iulepo violato, aut liquore conuenienti. Drachma vna trochiſcorum alkekengi cum liquore conuenienti plurimum commendatur.

Grumi decocto ſtæchados, ſarmentorum vitis, mummia, oxymelite, rebuſque eiuſmodi incidentibus diſſolui debent. Hinc graue periculum eſt. Sequitur enim animi defectio, coloris fœditas, pulſus paruus, frequens, obſcurus, anxietas, & vt plurimum mors.

Sanies & pituita ſi craſſior eſt, incidenda. Inflammationes & vlcera ſuo modo curanda ſunt. Ita & calculus. Plenior veſica manibus comprimenda eſt, & qua parte tumor eminet.

EIVSDEM HOLLERII SCHOLIA.

Vrina vel ſupprimitur, vel parum & frequenter mingitur, vel ſeruat naturalem excretionis modum, ſed veſica cum difficultate aliqua aut dolore operatur. Supprimitur autem vel vacua, vel plena veſica. Si vacua, argumentum eſt, vrinam non tranſire ad veſicam. Vitium igitur erit vel in vreteribus, vel renibus, aut reſolutis, aut interceptis. Philoth. in Aphor. obſtructionem addit in craſſioribus inteſtinis a craſſa & viſcida pituita, quæ prohibet ἀνάδοσιν ad hepar, & con*ſequutione quadam ſucorum generationem, & vrinæ ſecretionem. Si vero veſica plena ſit, in ea affectionem morboſam eſſe neceſſe eſt. Suppreſſio vrinæ ſiue renum* vitio, ſiue veſicæ fiat, quibuſdam dicitur ἰσχουρία. *Proprie tamen hoc nomen vſurpari debet in ea tantum affectione, in qua vrina ſupprimitur, læſione in veſica exiſtente. Cum autem parum & frequenter, ſiue guttatim & maturius, quam pro naturali excretione emittitur,* στραγγουρία: *quando tempore conuenienti, ſed cum difficili motu, aut dolore,* δυσουρία *nominatur. Hæc eſt vera diſtinctio inter has affectiones breuiſſime ex multis Galeni locis comprehenſa. In quem acerbius tanquam tenebras offundentem, nobis inuehi videntur, qui nuper Commentarios in Aphoriſ. ſcripſerunt. Aiunt.n. in dyſuria ſemper dolorem fieri, vt in dyſenteria, numquam in ſtranguria. Sicque hac ſola differentia dyſuriam differre a ſtranguria, ſiue guttatim emittatur, ſiue contra. In quo & ſibi & experientiæ repugnant, vt qui alio loco ſcribant ſtranguriam fieri eo modo, quo dyſenteriam ab acri humore confertim ad veſicam irruente, & alibi ardorem vrinæ adiungant, imo producant Aphoriſ. 55. libri quinti. Vbi Hippocrates ait, ſtranguriam fieri a magna inflammatione vteri, aut inteſtini, aut renibus purulentis. Quo pacto hic dolor ad ſtranguriam nihil pertinebit.*

Vrina ſupprimitur vacua, aut plena veſica.

Philoth.com. ad aphor. 46. lib. 7.

Fuchſius notatur.

Neque

Neque ad mixtionem duarum affectionum recurrendum, niſi maiorem multo confuſionem in omnibus & Hippocratis & Galeni ſcriptis, de induſtria mutatis pro arbitrio vocabulorum ſignificationibus, inducere velimus: vnicuique enim libenter conceſſerim rem quamlibet, vt velit, nominare, modo aut a ſeipſo, aut ab aliis intelligatur. At in veterum ſcriptis interpretandis non idem licet. Illi enim perſpicuitatem ſequuti propriis, & ſuo tempore vſitatis dictionibus conceptiones animi expreſſerunt, parum admodum ſolliciti, quo quiſque idiomate deinceps loqueretur, aut inquam ſignificationem vocabula traduceret, modo ſententiam non peruerteret. Ac certe neſcio an vlla vnquam maior in grauioribus ſcientiis exorta ſit confuſio ex præſtigiis quibuſdam & captionibus tum verborum, tum dialecticarum ratiocinationum, quam quæ imminere videtur, neglecta vera illa antiquiorum methodo, ſolo nomine pleriſque, etiam doctioribus nota. Cum igitur perſpicuum ſit, non ſolum in dyſuria, ſed & in ſtranguria, & iſchuria dolorem ſæpe fieri, actionem tamen veſicæ diuerſo modo lædi, num ſatius fuerit a rei natura, & læſionis in excretione varietate harum affectionum diſtinctionem ſumere, quam ex dolore, qui omnibus communis eſſe poteſt? Vt igitur aluus in lienteria, ita veſica in ſtranguria, ſiue vrinæ ſtillicidio non expectat, vt vrina tota colligatur, ſed ſtatim, tanquam grauantem (vt ait Galenus) aut mordentem expellit. Gal. c. 4. lib. 4. de loc. mal. af. *In dyſuria ſiue difficultate vrinæ expectat quidem, atque aliquando diutius, quã oporteat, ſed cum excernenda eſt, percipit æger dolorem, aut tantam difficultatem, vt ſæpe, niſi locum veſicæ comprimat manu, aut diu & magno conatu enitatur, libere non profluat. Et ſi in totũ ſupprimatur, iã erit* ἰσχουρία. *His poſitis cauſæ facile inueſtigari poſſunt. In ſtrãguria primum veſicã ſtimulari ad excretionem ante tempus perſpicuũ eſt. Id igitur vel vrinæ mordẽtis acri-*

Stranguriæ cauſæ.

monia fieri neceſſe eſt, vel imbecillitate recentricis, quæ minimo etiam onere grauatur, vel ab vlcere, eryſipelate, abſceſſu, inflammatione. Acrior vrina redditur vel admixtione acris alicuius humoris, vt pituitæ ſalſæ, aut bilis, puris per veſicam euacuati, vt a renibus ſuppuratis, vel quia talis ex venis effluit ex praua victus ratione, aut intemperiem calidam, & humidam, vel humidam acquiſiuit. Idque aliquando per conſenſum vicinitatis ratione. Participat enim intemperie & inflammatione partium proximarum, a quarum etiam tumoribus premitur, vt inteſtini & vteri. Retentrix imbecilla redditur ab intemperie qualibet, ſed præſertim frigida. Muſculus veſicam claudens quandoque reſoluitur, vt in ſenibus. Sed proprie non eſt ſtranguria. Hæ ſunt in vniuerſum cauſæ huius præcipitis excretionis, propriis ſignis diſtinguendæ, & ex relatu ægri, quas diuerſis locis Hippoc. expoſuit. Vt cum ſcribit in ſiccitatibus vrinæ ſtillicidia fieri, alio loco, Recto inteſtino, aut vtero inflammationem patiente, & renibus purulentis, curari quoque vini potione, & ſectis venis interioribus.

Aphor. 16. li. 3. 58, 5. 48, 7.

δυσουρίας *ſi dolorem pro ſymptomate habeat, cauſa erit inflammatio, vel abſceſſus, vel vlceratio, vt ab vſu medicamentorum acrium, vel ſpiritus flatuoſos, vel inæqualis intemperies. Si vero difficilem aliquem motum, imbecillitas potentiæ excretricis, vt ob frigus veſicæ, aut colli, vel tumor præter naturam, vel obſtructio a craſsis & viſcidis humoribus infarctis, aut adhærentib. ceruici veſicæ, aut vrinæ permixtis,* ἰσχουρία *naſcitur obſtructione meatus vrinarii, imbecillitate excretricis, intemperie. Obſtructio, vel cum collum veſicæ tumeſcit & induratur extra naturam, adeo vt via vrinæ claudatur, vel cum ibi aliquid præter naturam generatur, vt tophus, caruncula, tuberculum, vel aliunde confluit aliquid in illam cauitatem, vt grumus, lapis. Imbecillitas ab intemperie, morbo organico, ſolutione continui, ſæpe neglecta meiendi occaſione, velut euerſa*

Iſchuriæ cauſæ.

expul-

expultrice ob copiam vrinæ immodicam, vnde etiam obturatur meatus. Sic nec veſica ſeſe contrahere poteſt ad expellendum, nec ſi id fecerit, præcluſo aditu vrina exire. Intemperies a multa ſiccitate idem efficit, vt in febribus ardentiſſimis & ſicciſſimis Si lapis exitum prohibeat, ſicque inſignis magnitudinis, cognoſcitur, quoniam ægro ſupino, ſi concutiatur, vrina prodit, ſi paruus extiterit, cathetere immiſſo ſentitur in collo veſicæ. Si arena, dignoſcitur exitu, quanquam raro obſtruat, niſi lentus humor adſit. Si ſanguis concretus liquidus ſolet ante effluere, ſi pituita, apparet dum excernitur. Si imbecillitas, præceſſit aut diuturna retentio, aut frigus vehemens, aut alia intemperies. Si abſceſſus, dolores, & febres præceſſerunt. Tophus, callus, tubercula ſolent ſequi ardorem vrinæ, fluxum ſeminis, morbum gallicum, vlcerationem a cathetere. In cathetere cauendum ne fallamur, quod aliquando pure aut craſſitie pituitæ orificium intercipiatur, & os catheteris anguſtius, aut quia nihil lotii in veſica, interceptis ſuperioribus. Conſtat experientia vrinam ſupprimi a calculo in ventriculo renum ſine dolore. Sed vbi incidit in vreteras, acerbiſſimus dolor excitatur. Pleriſque ſuppurantur renes calculoſi, & colliquantur, vt tantum maneat pellicula, ſicuti D. de Mancy, cui ren dexter colliquatus, ſiniſter calculum habebat, vreter & partes reliquæ ſiccatæ. Subita reſolutione veſicæ cuidam cum ſubitus dolor motus eſſet in oſſe ſacro & coccyge, vrinæ ſuppreſſio ſequuta eſt, quam tamen reddebat tuſſiens, & ſeſe comprimens, manu admota pubi. Senſus amiſſus in recto inteſtino, vt neque clyſterem iniectum ſentiret, neque cum redderetur. Admotis fomentis, & emplaſtris oſſi ſacro contra Paralyſim, rediit ſenſus & conualuit. Viro nobili in pueritia aderant ſigna omnia calculi, niſi quod cathetere non inueniebatur. Mortuo a male curata cicatrice abſceſſus & gangræna in veſica & vicinia inuenta eſt. Inflammatio veſicæ dignoſcitur tumore ſupra pectinem, febre, vrinæ retentione & excrementorum

Domino de Mancy ren dexter colliquatus, ſiniſtro calculo obſeſſo.

Inflãmationis veſicæ notæ.

aluı. Sequitur fere vlcus, calculum, vſum medicamentorum acrium, dolorem vehementem.

Varia curandi ratio. Pro cauſarum diuerſitate conueniunt clyſteres ex materia conuenienti, quia collum veſicæ incidet recto inteſtino, fotus, inſeſſus, veronicæ ſuccus, cuniculorum eſus, qui iuniperum oleant, candela cerea, iniectiones per virgam, caſſia cum tantillo rhab. terebinthina, iniectio ex oleo nardino & ſucco ocimi, aqua theriacalis, gallus cum perietaria, radicibus, herbis, ſeminibus conuenientibus coctus, aqua liguſtri, herniaria, ſaxculi, vinum dilutum, aqua parietariæ intinctus ciborum in oxymelite, vel ſucco limonum, ſectio venarum interiorum iuxta Hipp. A materia frigida vini potio, fotus ex decocto apij, illitus ex vnguento Agripp. Martiato & ſimilibus, vinum enulatum, ſtercus grandioris muris.

ANTON. VALETII EXERCIT. XLVII.

VRina guttatim & ſæpe reddita ſtranguriam facit, excreta magno cum dolore & niſu, aut etiam manu firmiter appreſſa, dyſuriam, ſuppreſſa, ſeu cohibita iſchuriam. Stranguria duas cum habeat cauſas, acrimoniam vrinæ, ab humorum corporis totius mordacitate, aut aliquo renum vitio, vt vlcere & abſceſſu, itemque facultatis veſicæ retentricis imbecillitatem, a morbo, vt intemperie, aut humore prệter naturam, ſi quidem ab illa fiat, dolorifica eſt, ab hac minime. Dyſuria vero atque iſchuria maioris tantum & minoris ratione diſtinctæ affe-

Dyſuria & iſchuria non multum inter ſe diſtincta.

ctiones iiſdem innituntur cauſis. Aut enim fiunt ex partium aliarum conſenſu, vt reſolutorum renum ſerum non attrahentium, vreterum interceptorum, craſſorum inteſtinorum inflammatorum, aut per protopatheiam veſicæ, vel plus æquo frigidæ. vnde expultrix facultas imbecilla, vel obſeſſę phlegmone, tumore aut obſtructione, ſanguinis grumo, pure, caruncula, topho, lapide, copia vrinæ, aut denique re quauis alia vrinam exitu prohibente. Horum cauſæ & ſigna affectuum a Galeno deſcribuntur lib. 3. de ſymp. cauſ. & lib. 6. de loc. mal. affectis. Quinetiam plerunque in morbis acutis inſtante criſi, vrinæ ſuppreſſio interuenit ad criſim apparens, per ſudores, aut alui profluuium futuram. Aliquando iiſdem in morbis per reſolutionem caloris inſiti veſicę vrina intercipitur ad mortem. Sed hæ ſuppeſſiones iſchuriæ non ſunt, quia veſica plena non fiunt. Vt cauſæ ſunt variæ, ita curandi ratio diuerſa. At priuſquam de remediis decernas, affectam partem explorabis, & ſi tenſio, tumorque nullus ſenſu percipiatur, fiſtulam vrinariam, catheterem vocant, in penem immittes. Vbi conſtiterit vrinæ acrimoniam, aut vlcus & abſceſſum renum, ſtranguriam excitare, opportunum fuerit ad ea præſidia, quæ cap. de ardore vrinæ & de inflammatione renum traduntur, recurrere. Quod ſi ab intemperie

Non omnis vrinæ ſuppreſſio eſt iſchuria.

Hippo. ſent. 16 ſect. 2. Prorrhet. 1.

frigida veſicæ id mali acciderit, calorificis remediis, præſertim admotis, ſanatur. Cum autem meiendi difficultas, vel etiam iſchuria vitio renum ſerum non attrahentium fiūt, quia fuſione & ſecretione eſt opus, comparāda ſunt ex ſimplicibus calidioribus & acrioribus apozemata, quæ ſanguinem fundant, & ſerum ſegregent, ſed præmiſſa tamen purgatione blanda.

℞. caſſiæ recentis e canna extractæ drach. 6. pulpæ ſebeſten drach. 1. rhe. elect. puluerati ℈. 4. vel ʒ. 1. cum puluere glycyrrhizæ, f. bolus. Vel,

℞. terebinth. Vener. claræ, in aqua roſac. & alkekeng. lot. drach. 3. rhe. elect. pulu. ℈. 2. cum diatragacanth frigido. f. bolus. Hic vtilior eſt, cum detergendi conſilium ſuſcipitur.

Clyſteres ſubinde repetiti, materiam alio deriuando, nec in affectam partem adducendo, magis conferūnt. Apozema vero vrinas ciens erit huiuſmodi.

℞. radic. quinq. aper. rad. valerian. rub. tinct. maioris ering. 1. an. ℥. 1. hep. capil. cich. chamædr. chamæpit. ſcariol. agrim. eupa. ol. Abſinth. hyſſop. ana M. 1. ſemin. apii, petroſ. azar. ſeſei. haliacacab. ana ʒ. 1. paſſul. integ. ℥. 1. ſ. flor. geniſt. ſambuc. ana p. 1. cicer. rub. ℥. 1. hermariæ vnc. ß. f. decoctio ad ℔. 1. in colatura diſſolue ſyr. capil. ven. & de bizantiis, ana ℥. 2. ß. f.

Apozema conditum vt decet. Vbi ſanguinis grumus caruncula & tophus ſeu callus in veſica affuerint, vſurpanda erunt mollientia, digerentia, exedentia. Molliet hic litus.

℞. ol. amygdal. dulc. & de ſcorpionibus in aq. parietar. lotor. mucag. ſem. alth. lini & fœnug. in aq ſaxifrag. extract. & axung. cuniculi ana ℥. ß. cum pauca cera in aq. pimpinellæ emollita. f. linimentum.

Fomentum ex oxymelite cum ſpongia ad incidendum accommodatiſſimum. Vel eius generis incidentia, vt hydromel, oxymel, in quibus quæ calida ſunt, incocta ſint, intromittuntur per catheterem. Exedentia poſtulant caruncula, callus, ſed quæ minimum habeant eroſionis. De his conſule Alphonſum Ferrium Neapolitanum Medicum longe doctiſſimum, qui pulcherrimum de caruncula tractatum edidit. Si lapis in veſica ſuppreſſionis vrinæ cauſa ſit, quærenda remedia ex capite de calculo veſicæ.

De [a] calculo. CAP. 48.

Calculum gignunt calor renum [b] immodicus, aliquando etiam tepidus & humor craſſior, qui calore lapideſcit. Generatur aliquando in renum ſtomacho, aliquando in ſubſtantia. In veſica [c] quoque generari veriſimile eſt, & maxime pueris.

*Signa dolor [d] fixus in renibus grauitas, vrina initio tenues. Primum quidem cum arenis, & exigua aſperitate, deinde cum multo ſabulo & craſſiores excernuntur. * Primum igitur clyſtere molliendus venter eſt. Renes enim oppreſſi ſtercore*

[a] De lithiaſi, ſiue lapide renum.

[b] Si tenuis ſit humor, aut acer, vnaque expultrix, renum facultas languidior, et meatus anguſtiores.

[c] Prima generatione, aut ſecundaria.

[d] Non vagus, vt in colico dolore.

[e] Ab obſtructione vaſis vrinarii. Aut etiã vrinarũ ſuppreſſio cũ dolore renũ repente oborto. Ex Hip. in Coacis animaduerſ.

* Pituitæ vomitio, deinde etiam bilis æruginoſæ, femoris quod e directo eſt ſtupor.

grauius dolent, liberati leuius, & ex eo calculus minori negotio excluditur.

In dolore vehementi ſanguis detrahi poteſt e poplite vel malleolo. Aluus quoque leni medicamento ducenda eſt, vt caſſia ad ℥. I. cum ſaccharo violato, vel glycyr. decocto. Optimum quoque fuerit interim, dum Medicus laborat excludendo calculo, alternis diebus [a] *Caſſiæ ℥. ß. aut ʒ. 3. cum ſaccharo violato imperare hora dimidio ante cibum. Poſtea quam vero* [b] *ſtercus depulſum eſt, ſecta vena eſt, & lenita aluus, vnctionibus, fomentis, balneis & remediis lenientibus atque laxantibus vtendum eſt. Conueniet itaque oleum viol amygd. dulc. butyrum recens, oleum in quo radices althææ coxerit. Vnguentum dialthææ, æſypus, hieme etiam oleum liliorum, & cham. fotus & balnea ex maluæ, biſmalua, violaria, cham. meliloto, lini ſemine & fænugr, aliiſque eiuſmodi.*

Iuſcula [c] *quædam ex malua, biſmalua, adiectis ciceribus rubris cum multo butyro & modico ſale. Poſtea vero remediis* [d] *vtendum eſt, quæ calculum excludunt. Primum quidem leuioribus, deinde fortioribus. Conuenit initio oxymel ſimplex cum decocto liquiritiæ. Betonica, lupulus, capparis, ſcolopendrium, capillares herbæ, radix graminis, chamebati, & ſimilia. Fortiora ſunt ſcylla, iris, enula, ariſtolochia, & ſimilia. Oportet autem interuallis repetere hæc remedia leniendo, laxando, excludendo.*

Sanguis [e] *hircinus e iugulato hirco iuuene, quo*

tempore

a Vt nephritica remedia inoffenſo curſu ad renes peruenient.

b Stercoris enim copia nephritici damnis augentur, compreſſis a colo fæcibus diſtento renibus.

c Vt. ℞. ſummitatum biſmaluæ M. I. ß. iuſculum cũ multo butyro & cochleari vno mellis Narbonenſis.

d Si ſubſiſtat calculus, & ad veſicam viã affectet.

e Hæc ex Ætio. Obſeruabis vero ſanguinem illũ efficaciorem futurum, ſi poſtremis diebus hircus diureticis altus fuerit.

tempore vuæ matureſcunt, medius quidem excipitur, relicto eo, qui primus fluit, & poſtremus fictili vaſe excipitur. Inſolatur,[a] *exſiccatur, reſeruaturque fideliter. Cum vſus fuerit, accipies pul. ʒ. j. ß. cum vino tenui.*

Aurelianus a balneo, aut iam laxatis viis, renes, pubem, interfemineum, calido hirci ſanguine inungit. Lapis Iudaicus tritus & potui datus ʒ. 1. pondere. Solinus, Dioſcorides & alii Medici tum renum, tum veſicæ lapides frangere hunc ſcribunt. Galenus non veſicæ, ſed renum. Auctor libelli de calculo duplex[b] *genus facit, ſcribitque marem e renibus, feminam e veſica calculum educere.*

Datur cum oxymelite tritus in cote, vel cum ℥. 3. aquæ conuenientis. Oleum[c] *chamæmelinum fictili vaſe concluditur, miſtis floribus geniſtæ. Vas fideliter clauſum ſtercorario fimo ſepelitur, illicque, vt efferueſcat, aliquod dies relinquitur. Eo oleo renes, pubes, perinæum, inunguntur.*

Beſtiolæ in lapidariis, fodinis, quaſi verrucæ lapidibus obhæreſcunt, quæ ſi quinque numero ex aquæ ℥. 3. ſumantur, mirabiliter iuuant. Pellis[d] *leporis cremata, lepus decolatus alioqui integer cum croco & carnibus vaſe fictili crematur. Eiuſdē renes ſiccati & inueterati pondere ℈ 4. ex vino tenui propinantur. Cinis vngulæ equi, plumarū palumborum, teſtæ cochlearum cancrorum, vermium terreſtrium.* Conferet mirifice ad lapidem confringendum cum vino albo aqua fœnicul, ſcolopend. aut petroſelini diluto exhibitus.

[a] Obducto linteo, ne ſolis ardore vis euaneſcat.

[b] Gal. lib. 9. Simplic. vnū lapidis Iudaici genus tantum ſtatuit. Vnde colligas libel. de calculo falſo Galeno tribui.

[c] Huiuſmodi oleū tenuandi & incidendi in διεξόδῳ vim habet.

[d] Hæc proprietate inexplicabili dicuntur eſſe nephritica. Puluiſculum autem apte conficies ex radic. petro. rad. ſaxifrag. & lapillis qui in aſtacorum capitibus reperiuntur.

renorum, aſellorum, paſſerculi, quam caudam tremulam vocant, ſtercus murium in aceto tritum. Calculus, quem quis primum excluſerit. Lotium capræ montanæ, cicadæ aridæ, & alia eiuſmodi a proprietate calculum excludunt.

Corticis raphani acerrimi ℥.6. horis 12. in [a] *vini albi tenuis ℥.8. madeant. Colatura duabus doſibus ſumitur.*

Terebinthina [b] *ad cautionem calculi potius, quã ad excluſionem, imperanda eſt, eaq; multis modis vtimur.*

℞. *terebinthinæ ℥. 4. inuratur in lamina ferrea candente, vt poſſit infriari. Dabis ʒ.2. eius pulueris cum ℥.2. aquæ ſaxifragiæ, chamæmeli, vel geniſtæ, & ℥. 1. oxymelitis. Hoc medicamentum* [c] *excludendo calculo ſatis eſſe poteſt, vbi prius lenieris, & relaxaueris. Vt.*

℞. *terebinthinæ ℥.ß. lithontribi ʒ.2. miſce, fiat bolus. Aliud.*

℞. *terebinthinæ lotæ decies in aqua ſaxifragiæ ℥.ß. cum ſaccharo fiat bolus. Hoc vero datur tempore paroxyſmi.*

℞. *terebinthinæ lotæ in aqua violarum ℥.ß.* [d] *benedictæ ʒ.2. Aliud.*

℞. [e] *terebinthinæ lotæ in aqua haliacacabi ʒ. 2. pul. tragacanthi & glycyrrhizæ ana ʒ.1. incorporentur ℥.ß. caſsiæ, cum ſaccharo fiat bolus. Aqua diſtillata e terebinthina.*

Iuſtinianum excludendo calculo ad ʒ.3. diſſoluitur in glycyrrhizæ decocto, vel cum ſaccharo vio-

lato

a Vini albi vſus in calculi geneſi non probandus, quod ad renes humores deducat excrementitius.

b Imo potius ad curationẽ, quam ad prouiſionem terebinthina præſcribẽda.

c Idem facit terebinthinæ aqua ſtillatitia.

d Ex Rhazæ deſcriptione, quę terebint. non recipit, Attamen huius loco recte ſubſtitues hieræ pi. ʒ.2.

e Hoc medicamentum pari facultate leniendi & tenuandi pollet, proptereaque ad paroxyſmum διεξόδῳ imperari poteſt:

lito in bolum cogitur. Lithontribon per ſe ʒ. 3. pondere, vel cum ʒ. Iuſtiniani ex decocto glycyr. aqua violarum, chamæmeli, aut ſimili. Aliud.

℞ cornu cerui vſti & puluerifati, gummi tragacanthi ſimiliter pul. ana ʒ. 1. terebinthinæ in lamina terrea, vt prius, crematæ ʒ. ß. lapidis Iudaici, pul. vermium terrenorum an. ℈ 1. incorporentur omnia in Iuſtiniani ʒ. 1. ß. Deinde in decocto glycyrrhiz. diſſoluantur, & fiat potus.

Sunt qui ſingulare præſidium putant frangendo lapidi lignum [a] guaiacum, iuſta quidem ratione, virtute videlicet incidente, adſtringente & leniente. Talia enim eſſe oportet, quæ calculoſis imperantur. Vitanda tamen ſunt, quæ nimium ſiccant, quæ craſſiorum partium.

[a] Guaiacinũ decoctũ diureticum eſt, vnaque cum vrinis ſudores ciet maxime, ſed poti⁹. in prouiſione cõfert, quam excluſione.

Ratio quoque habitus corporis ineunda eſt. Obeſum corpus magis [b] tenuantia, gracile vero minus perferre poteſt. Sic loci, temporis, anni, ætatum, & ſimilium meminiſſe oportet. Laudatur & hæc diſtillatio.

[b] Quod venas habeant anguſtas.

℞. mellis roſ. terebinthinæ an. ℔ 1. iuiubarum, ſebeſten. nucleorum pini an. ℥. 4. Granorum alkekengi, ſeminis cucumeris, nigellæ, apii ana ℥. 2. ſucci raphani per reſidentiam depurati ℔. 2. Semina, & reliqua materia ſolida, cõquaſſentur, cum cæteris in alembico ponantur, fiat diſtillatio. In diſtillationis ℥. 3 diſſolue ʒ. 1. aut ℈. 4. [c] eorũ, quæ a proprietate calculum excludunt. Qualia ſunt antea deſcripta, cinis ſcorpionum, ſcarabeorum, hepatu aſini

[c] Vt pulueris polygoni minoris, betonicæ, lapillorum aſtacinorum, pulueris corticis caſſiæ.

teſtæ ouorum, ex qua excluſus recenter pullus eſt, hirundinum, teſtarum, auellanæ.

Limonum ſuccus a multis commendatur. Item & cinis vitri combuſti. In vehementi ſiti & calore, ſi quidem prius vacuatum corpus eſt ſi debilitas viſceris aut conſuetudo non prohibet aquæ frigidæ potus largiter exhibitus, aliquando calculum excludit. Aliud remedium.

℞. rad. aſparagi rad. humilis ana M. 2. foliorum betonicæ, polii montani ana M. 2. cicerum nigrorum M. 1. fiat decoctio in aqua pluuial. ſecundum artem. In fine decoctionis adde aceti ſcyllitici ℥. 1 fiat colatura. Doſis ℥. 4. cum ʒ. 1. lapides iudaici, aut ſimilium.

Frangendo calculo non eſt remedium inuenire forſan iſto accommodatius. ℞. ſucci limon. ℔. 2 ſucc. raphan. ℔. 3. ſucc. pimpinell. beton ſaxifrag. parietar. alkekeng. alth creſsionum ana ℔. ß. Miſceantur ſimul. Quibus adde tribulor. cortic. bruge ſpinæ radic. fœnic. petroſ. acor. enulæ, veronicæ, gentian. ireos Florent. an. ℥. 2. ſeminis melon. ocymi, bardan. milii ſolis, ſeminis petroſel. Macedonici an. ℥. 1. ſemin cucumeris, portulac. citrul. an. ℥. ß. fol. & flor. beton ſcolopend. aſpleni, flor. viol. alth. bugloſſ. thapſ barb. ana M. 2. f. infuſio, deinde fortis expreſsio. In qua diſſolue mell. optimi deſpumati ℔. 2. terebinthinæ ℔. 1 aceti alb quart. 1. ſpecier. electar. Duc. aureæ Alexandrinæ lithontr. ana ℥. 1. f. diſtillatio in alembico ex arte. ℞. ſupradictæ diſtillationis ℥. 3. ſacc. violacei ℥. 1. cinna

ʒ. ß.

ʒ.ß. *Detur bis in die horis 4. a cibo, neque comedat poſt horas quatuor.*

Sunt qui agripalmæ manipulos duos contundant, ſenſim effundendo vini alb. ℥. 4. *ſalis ſubtiliſsime triti* ʒ.1. *& factam expreſsionem potui dent. Alii aquam argentinæ commendant, aquam chamæmeli, itemque lappæ radic. decoctum.*

Remedium Porphyrii & Octauii.

℞ *braſsicæ ſiccæ & in puluerem redactæ* ℥.2. *piperis* ℥.ß. *miſce. Dato* ʒ.1. *ex aqua, aut aqua alkekengi, aut ſimili.*

Gallus laſſatus flagris cum polytrico, trichomane, lupulo, aſparagis, aliiſq; eiuſmodi ad putrilaginem coquitur, ius ſorbetur. Conueniunt præterea ſcolopendrium, portulacæ ſuccus, cucurbitæ cinis, valeriana, ſemen perſonatæ, cardui & damaſonii radix, lini, cucumeris, maluæ, fœnugræci, apii, ſeſeleos, hederæ ſemina, cyperi radix, aſari, ruſci, cynoſbati fructus detracta interiori lanugine, & ſpongiolæ in cynosbato natæ, gummi, nuclei ceraſorum, perſicorum, cortex medius corilli, ſarmenta vitis combuſta, & extincta in vino tenui, aut liquore conuenienti, vt bibatur colatura.

Electri, lapidis ſpongiæ pul. ſaxifragiæ ana ʒ.ß. *ex aqua geniſtæ, aut ſimili.*

Cucurbitula, lenito prius dolore, remollitis ac relaxatis partibus, tam non vrgente inflammatione, renibus primum, deinde perinæo & inguinibus affigi debet.

In ſumma clyſtere mollienda aluus, leniendus

venter e caſsia. Detrahendus ſanguis e crure, niſi plenitudo ſit totius corporis: ſic enim e cubito prius. Lenientibus atque laxantibus, deinde etiam leuiter incidentibus calculus ad excluſionem præparādus eſt, paulatimque faciendus gradus ad ea, quæ detergent, attenuant, expellunt, atque etiam vrinas mouent, multo maxime cum iam remittitur dolor, & calculus commutat locum. Quod ſi iis, quæ bibuntur, nihil efficitur, cucurbitulis vtendum eſt. Si vero neque hac ratione exit calculus, ad [a] relaxantia, lenientia, & initium curationis redeundum eſt. relaxabunt & leniunt fomenta, cataplaſmata, vt. ♃. fol. malu. biſmal. parietariæ ana M. I. ſummitat. aneth. flor. chamæm. & melilot. ana q. I. ſemin. alth. lini, fœnugr. aniſ. ana ℥. ß. bulliant in aqua & vino albo pro fotu. Ex huius decocti magmate fingetur cataplaſma, additis ol. ſcorpion. & cuniculi axungia. Auena, berula, gallitricum, melilotum & ſimilia e vino albo, aut butyro friguntur, & inde fiunt ſacculi & emplaſtra minori apparatu. Si vero translatus eſt calculus in veſicam, nec aliter extrahi poteſt, ad inciſionem confugere oportet. cuius rationem repetes ex 6. Pauli, Chirurgia Albucaſ. & aliis Chirurgis.

[a] Vt ad cataplaſmata ex raphano, naſturtio aquatico, parietaria in adipe cuniculi friꝰis confecta.

In hoc morbo dolor intolerabilis facit, vt aliquando vtendum ſit narcoticis. De quibus multa antea.

Deſcriptio [b] olei de ſcorpionibus.

[b] Quod ad comminuendum calculũ in renib. valere putatur.

♃. *ariſtolochiæ rotundæ, gentianæ, cyperi, cor-*

tium

ticum radicis capparis ana ℥.1 Bulliant omnia in ℔.1 olei amygdalarum amararum.

Sunt qui addant ſucci raphani ℔. ß. ut fiat decoctio ad ſucci conſumptionem. Alii aquam. Per hebdomadem inſolentur.

Singulis libris colaturæ adiice duos ſcorpiones, & rurſus inſolentur dies 15. Gutta eius olei virgæ infunditur, eodem oleo pectin & perinæum inunguntur.

Probatum quoque multis balneum ſulphureum, ex aquis naturalibus vel ſubquadruplo ſulphure liquato in quadrupla aqua. Alii in eiuſmodi aquā calidam lintea immergunt, & calida peritonæo ac pectini opponunt.

EIVSDEM HOLLERII SCHOLIA.

Multis in partibus corporis humani calculi generari poſſunt. Obſeruauimus concretos in capite & utero mulieris, cui diſſecandæ in Scholis publice præfuimus. Multis in folliculo fellis leues, nigri, flaui, innatantes aquæ, qui quandoque excluduntur deorſum. In nobiliſſima muliere 53. repertos, ſecto folliculo, videre licuit in Aruernia. Puero cuiuſdam ſutoris in meſenterio inuenti, duabus mulieribus in pulmonibus, multis in articulis, iecore, liene, ventriculo. Adhærent ſæpe veſicæ, cranio, utero. Galenus de his humoribus meminit calculi in utero. Muſa mulierem refert ex ano quinq; lapides reddidiſſe. Quod veriſimile eſt. Nam pituita ſæpe lētiſſima inteſtino hæret, quæ poteſt concreſcere, dum ſatis non detergitur. Galenus 5 de locis affectis meminit cuiuſdam, qui e thorace velut gradines expuebat. Alberto Sauonarolæ mortuo decem calculi inuenti in veſica magnitudine oui columbæ & figura, ſinguli pendētes plus quam ℥.v. omnes ſimul ℥. v 1. ut ſcripſit Muſa. Pituita putris & pus craſ-

Calculi in capite concreti.

Lapides ex ano redditi.

Mirū de Alb Sauonarola calculoſo.

De calculi cauſis variæ ſunt auctorũ ſententiæ.

ſum aliquando repreſentat calculi ſigna, vt in Præſide quodam multa mucoſa, viſcida, longo tempore quotidie expurgante. Sed de materia, cauſa efficiente, & generationis modo in veſica & renibus non eadem omnium ſententia. Alij aiunt multam materiam craſſam ac terream primum cogi in vnum in veſica, cuius pars intima concreſcit, tandemque, ſi nõ eiiciatur, calore & frigore parte tenui conſumpta in lapillum coaleſcere. Hinc voluitur ab vrina, & ſemper ſibi adiungit atque ſic augetur. Cauſam autem efficientem eſſe tum calorem, tum frigus, vnde in ſenibus & pueris generantur, non in iuuenibus. Alij ex Hippoc. materiam faciunt vrinam aduſtam a feruore & ardore. Quorum enim aluus fluida eſt ac ſana & veſica, aut veſicæ os non ardet, his facile vrinam effluere, & in veſica nihil congregari. Quorum vero aluus ardens & feruida fuerit, in his etiam neceſſe eſſe veſicam idem perpeti. Cum enim magis, quam pro natura fuerit calefacta, ſtomachus eius inflammatur. Vbi vero hæc perpetitur, vrinam non demittit, ſed in ſeipſa concoquit & adurit, & quod quidem tenuiſsimum in ipſa eſt, excernitur, quod puriſsimum tranſit ac emingitur. Indicio eſſe vrinam ſplendiſsimam excerni inſtar ſeri. Braſauolus tertium modum affert ex eodem Hippoc. 4. de morbis. Fieri enim ex arenis, ſedimento, velut glutine, copulante. Hoc quibuſdam non placet, quia natura vt ſtatim arenam ſenſerit, protinus eiicit, & cum renum calculus nudus ſit, adeo veſicam vexat, vt diu non poſsit retineri, quare nec augeri. Contra nonnulli nullum in veſica lapidem generari aiunt, quin in renibus acceperint principium & rudimentum. Indicia eſſe nephriticos dolores, qui in omnibus præcedunt, & in omnibus calculis medium quaſi nucleum reperiri, verum rudimentum a renibus exturbatum. Philot. contra, ſæpius in veſica propter capacitatem calculos generari. Reſpondent, capacitatem iuſtum argumentum non eſſe, & experientia doceri contrarium. Tantam controuerſiam neque noſtrum eſt conciliare, neque breuibus ſcholiis id poteſt præſtari. Si tamen licet ex iis, quæ

Hæc Fernelii eſt opinio ca. 43. lib. 6. Pathologicor.

Philoth. comment. in aph. 30, lib. 4.

apparent,

apparent, quicquam efficere, cum lapides renum & veſicæ, neque eodem colore, neque eadem figura, neque eadem ſubſtantia, nec in eodem ſexu aut ætate ſimiliter concreſcere ſenſus doceat, omnibus eandem cauſam, aut generationis modum tribuere, aut locum, non minus abſurdum videtur, quam ſi in metallis & lapidibus terrenis idem fieret. Veſicæ enim calculi fere maiores, raro alio colore, quam albo, aut cinereo, in pueris frequentius ob edacitatem, vt ait Galenus, vnde crudi humores generantur, qui calore concreſcunt. Sed fuſam craſſitiem, exceptam ob robur natiui caloris & virtutis naturalis in veſicam renes excernunt. Adde ſi uis mollia & humida corpora puerorum & fluxilia, quod plurimum facit ad excretionem materiæ craſſæ. Quæ quia in ſenibus & adultis non adſunt, in iis frequentius generantur in renibus. In mulieribus rarius propter menſtrua, & laxitatem mollitiemque viarum. Aceruantur lactis, caſei, vinorum craſſiorum vſu, vt Ferrariæ, aquarum limoſarum, vt Lutetiæ, alimentorum craſſi ſucci, vbicunque ſit. Vrinæ aliquando arenoſæ ex veſica, aliquando contra. Ex his omnibus in veſica & ab arenulis, & a materia terrea atque aduſta, ſed multo frequentius ex crudo ſucco, limoſo ac viſcido, quo etiam coguntur arenulæ, calculos oriri conſentaneum eſt. aliquandoque arenulas ex renibus in veſicam labi, ſed etiã ex ipſius vrinæ fæce reſoluto humore poſſe fieri, a calore ſtomachi ipſius, vt ait Hippocrates, quales in matula fundo apparent. Craſſities materiæ intelligitur ex corticibus velut ceparum, quibus lapides veſicæ integuntur, & ex compacta ſubſtantia ac duritie. A viſcido humore frigus, a ſuperueniente calore induratio, coctio & quaſi aſſatio, vt in lateribus ex luto, vnde neque calore liquantur, neq; frigore. In renibus vero fere tinguntur rubro, vt rubrum intelligas, & flauum & ruffum iuſta ratione, quod & in arenis videre licet. Nam a ſanguine, calore loci, & partis colore tingi ſolet. Minus duri, aſperi, et magis friabiles, quam in veſica. Ergo magis ex arenulis

Calculi in renibus cur mulierib. rarius generentur.

Cur multi arenulas fundunt, cum calculoſi non ſunt.

coaleſcunt. Cur igitur multi arenas mingunt, neque calculoſi ſunt? Cauſa in promptu eſt. Non enim coguntur, niſi viſcido aliquo & crudo humore tanquam glutino. Opus eſt tempore. Vbi igitur obſtructio a craſſis & viſcidis humoribus, & acrior vrina ac magis fæculenta, anguſtiores meatus, calore ſuperueniente a quacunque parte vt hepate, corde renibus, quod diu impactū fuit in meatu, induratur & lapideſcit figuramque accipit a ſinu, in quo eſt. Neque impedimento eſt, quod nonnulli reſpondent, ex calculo arenulas fieri, non contra. Cur enim qui generantur in veſica, in arenulas raro diſſoluuntur? Neque etiam ob id neceſſe eſt in calculo renum ſemper arenulas excerni cum vrina. Nam in multis diſſectis probatum contrarium, qui calculoſi ſunt inuenti, cum neque arenas meierent, neque laborarent vrinæ difficultate, infoſſo calculo in ſubſtantia renum. Archigenes & Philagrius arenas reddi volunt, cum iam calculus e rene in veſicā deſcendit. Rudimentum quoque in renib. quandoque accipi, accretionem vero in veſica non eſt negandū. Cuiuſmodi calculi in medio ſunt friabiles, in ſuperficie duriores & magis compacti, doloreſque nephritici præcedunt.

Renum calculi facilius atteruntur, quam veſicæ.

Quæ omnia plurimum conferre videntur ad curationem & prædictionem, vt in quibuſdam potius ad arenularum generationem reſpicere, in aliis ad crudorū humorum copiā oporteat, certumque ſit in renibus, & ex arenulis facilius poſſe comminui. Calculus renū exacte deſcribitur his ſignis. Dolor renum acutus adeſt. Sexto tamen Epid. grauis in renem dolor, cum cibo replentur. Quod ita diſtinguendum cenſemus: Cum enim in ventriculo renum figitur, vel ſine dolore eſt, vel cum graui. Vbi incidit in vreteras, vel etiam intra renem, pungit pelliculam in exortu vreterum dolor acerbiſſimus. Cum etiam mouentur vehementius, aut ſpinam flectunt, dolorem acutum percipiunt, & ſtuporem circa lumbos & crura ob compreſſionem nerui a lumbis, vel, vt alii volunt, venæ cauæ. Proinde additur ab Hippocr. & in lumbos, & in teſtem ſecundum renem ſitum. Videtur enim quibuſdā teſtis ſurſum trahi. Dolor ille fixus eſt, nec locum mutat,

vt in colico. Frequenter mingunt. Sed paulatim adſtringitur & ſupprimitur vrina. Vrinam enim frequenter fluere non eſt ſufficiens argumentum liberos eſſe calculis vreteras, cum vno clauſo per alterum reddi queat. Suppreſſa vrina regurgitat, vnde alui tumor, ſingultus, animi deliquia, coma, dyſpnœa, Cataphora, &c. Non ſemper arenulæ rubræ prodeunt, ſed ſæpius, præſertim vbi e renibus emotus eſt lapis. Vomunt pituitam inualeſcente dolore, & æruginoſa, faſtidium cibi, alui excretio difficilis. Ex lib. 6. τῶν ἐπιδημιῶν. Sæpe ſanguis excernitur ob violentiam calculi.

Vrina quantumuis fluitans, liberos calculis vreteras non arguit.

Clyſter lenis, fomentum, vnguentum, bolus, phlebotomia. Molliuntur viæ caſsia cum rhab. ceſſante dolore & vomitu. Deinde terebinthina, poſtea oleo amygdal. dulc. cum alphenico, vel diatrag. hinc cataplaſma molliens. Poſtremo quæ comminuunt. Inueteratus calculus paulatim atterendus. Alioqui fruſtra contendimus exſcindere. Vbi iam durior & maior ſubſtantiæ reni impactus, & quaſi actu digitis & radicibus inhæſit fruſtra oppugnatur. Recens natus mollior. Ille tamen atterendus paulatim, & confringendus. Alia enim remedia excludunt, alia atterunt & frangunt. Regurgitante vrina ad ventriculum vomitus ciẽdus, aluus ſubducenda. Alioqui vis medicamentorum hebetatur, licet ab hepate & renibus eorum quoq; vis infringatur. Vehemens impulſio, commotio, affrictio, qua parte vreteres explanantur, e renibus vrinam & calculum promouent. In excludendo calculo renum videtur quædã periodus. Multis quieto dolore, nec opinantibus, excidit. Infinita prorſus ſunt remedia in veterum libris, ſed cum iudicio & delectu eligenda. Quidam nobilis Lutetiæ lapidem habuit mollem, laxum, efformatum ad inſtar mortarii, per què tranſcolata aqua & epota mirum in modum iuuabat calculoſos, & vrinam ſuppreſſam. Cauendum a nimia refrigeratione renum, quia inde anguſtiora vaſa redduntur, & aliquando gignendi impotentia conſequitur.

ANTON. VALETII EXERCIT. XLVIII.

CAlculi, lapides, arenulæ, ſæpe præter naturam in renibus coguntur, humore ſcilicet aqueo ac terreo, tenaci præſertim & glutinoſo, eo confluente, cuius portio tenuior caloris acceſſione exhalet, craſſior exuſta, exſiccataque ſpatio temporis in ſubſtantiam topho ſimilem & lapidoſam conuertatur. Vide Galen. comment. ad ſent. 6. ſectio. 1. lib. 6. Epidem. Vnde deprompta reperias, quæ de calculi cauſis & ſignis fuſius ab Hollerio memorantur.

Calculi renum curatio.

De calculo atterendo cum cogitat medicus præpurgata prima corporis regione blãdo cathartico, aut iniecto clyſtere, toti proſpicit corpori ſectione venæ, ſi plenitudo adſit: ſi fluxionis metus & inflammationis in propinquo ſit, ſi dolor intolerabilis, atque adeo grauis febris vrgeant, viribus alioqui conſtantibus, pertunditur vena axillaris interna cubiti directo, quanquam Galen. in nephritico dolore venam poplitis, aut malleoli ſecat. Quod non fit, niſi inflammatio, fluxio, aut copia ſanguinis aliud ſuadeat. Mox conueniet purgare, vias lenire, ac laxare. Purgatio ergo ſit eiuſmodi.

Gal. c. 17. lib. De curand. rat. per ſang. miſſionẽ.

℞. caſſi. fiſt. recens e canna extr. ℥. 6 rh. elect. pul. ʒ. 1 diaphœnic. ʒ. ß. cum puluere glycyrrh.

& tra-

& tragacanth.f.bol.parui, obeliis inuoluti. Vel ℞ rh.elect.ʒ.1.ß. agar.troch, ʒ.1. infundantur ſeorſim in aqua parietar.vel vino albo, vel cicer. rub. decoct. cum tantillo cinam. Factis expreſſ. adde ſyr.de alth vel de ſcolop. aut glycyrrh. & cathol ana ℥.ß.f potio.

Pauperibus in oxymelite Galeni,aqua parietariæ,aut decocto radic. aperientium diſſoluitur ℥.1.cathol.cum ʒ.2 diaphœnic, Syluius putabat clyſteres maiorem habere vim quam quæ per os ſumuntur, quia integris viribus ad renes perueniũt, ipſos onere magno leuant, ac velut fomento quodam dolorem mitigant. Sic autem parantur.

℞.malu.biſmal.parietar.berul. ana M.1. flor. cham. melil.ana p.2.ſemin aniſ. fœni.ana ʒ.2.f. decoct.& colatura ad ℔. In qua diſſol. benedic. laxatiu.& hieræ ana ʒ.6. terebinth Venetæ ʒ 3. mell.roſ.colati,ſacchar.rub.ana ℥.1 olei rutac & aneth.ana ʒ.1.ß.f.clyſter. Vel ℞.decoct. remol. addita ℥.ß.ſemin. fœnic. vel hydromelitis bene coct. ℔.1. In qua diſſolue quæ ſupra.

Quod ſi leniendus tantum ſit dolor, ex ol. amygd. dulc. lini, & chamæm ana quart. 1. f clyſter Reiecto clyſtere hæc imperentur.

℞.ol.amygdal.dulc.℥. 2. vini malvatic. ℥. 4. Cap. poſt clyſterem ℞ parietar. M. 3. frigantur cum oleo de ſcorp.& amygd.dulci.f cataplaſma pro renibus.

Si calidiores fuerint renes, illinetur eorum regio oleis roſ. & violaceo lotis in aqu. plantaginis,aceto tantulo addito. Ab his piæ-

ſcribetur apozema ad calculum conuertendum, quale hoc eſt, quod Holerio & Syluio fuit familiariſſimum

℞. radic. althææ, gram. acetoſ. petroſ. ana ℥. 1. brugeſpinæ & ramuſcul eiuſdem, ſerraturę ligni guaiaci ana ℥. 1. corti. radic. cappar. thamariſc. & fœnic. ana ℥. ß. ſemin. aniſ. fœnic. milii ſol. hyper. ſemin. cucum. cuſcut. citr. ana ℥. 2. folior. biſmal. M 4. beton. viol. maluæ ana M 1. end. ſcariol agrim. ana M. ß. fol. pariet. capill vener. ceterach. ſcolopendr. cuſcut. ana M 1 paſſul. mundat. iuiub ana num 12. fruct. alkekeng num 30. flor. beton. hyperic. biſmal malu thapſ barb. viol borrag. ana p. 2. aquar. ſtillatit. halicac. parietar. end. portul. acetoſ. chamæmel. ſucc. limon. ana ℥. 2. aqu. fontanæ puriſſ q. ſatis f. decoct. ad ℔. 2. In colatura diſſolue ſyrup. de althæa & de limonibus ana ℥. 4. f. apozema conditum ex arte. Vel in colatura diſſoluta ℔. 1. ſacc. & ſyrupor prædictor. ana ℥. 2. fi. ſyrup. perfecte coctus, vtendus per ſe, vel cum vino albo Vel ℞. radic. petro fœn. apii, temperatar. in aceto fortiſſi. per noctem. cordibus abiectis, ana ℥. ß. rub. maioris ℥. 1. capill. ven. ceterach. adianth. bardan. ana M. 1. ſemin. aniſ. alth milii ſol. ameos ana ℥ ß ſemin. mel. ℥. 1. vuar. paſſar. ℥. ß. glyzyrrhiſ. raſ. ʒ. 2. cicer. rubrium flor. cardiac. ana p. 1. aqu. fon. ſuffi. vini alb. ℔. ß. f. deco. & ad ℔ 1 In colatura diſſol. ſyr capill. ven. & oxymelitis ſimplicis ana ℥. 2. f. apoz. in treis doſ.

Vulgo probatur decoctum cicer. rubrorum. Ioannes Vaſſæus Medicus celeberrimus improbabat, quod renes vlcerare contenderet ex Dioſcoride. Eius loco aiebat ſaluberrimum eſſe remediũ decoctum ſummitatum althææ, braſſic. rub. cum melle optimo,

optimo, & butyro recenti. Huius decocti vſus eſſe debet per dimidiam horam ante paſtum.

Alii iuſcula inſtituũt ex malu. biſmal. pimpinel. ſaxifrag. berul herniaria, violaria radic. cappæ maioris, aſparag quinq foliis cupreſſi, ciceribus rub. radic. pe roſ. fœnic in aq. fontanea ad mediæ partis conſumptionem, quorum vſus ſit ante paſtum. Obeſis corporibus, iiſque prius bene purgatis, guaiaci decoctum conferet. Honoratus Caſtellanus maxime probabat decoctum vrticæ nouellæ, ſed præſertim veris initio vſque ad Maium. Efficacius fuerit, ſi ſumpta electarii ſequentis tabella vna ſuperbibatur.

℞ nucl. perſic. ʒ 2 lapil. lync. Iudaic. ana ℈. 1. milii ſol gran. alkekeng. gram. ana ʒ. ß. polypod ʒ. 1. geniſt. aſparag. ſemin. baſilic. ana ℈. 2. nucl. meſpilor. ana ʒ. 1. ß ſemin apii, ſaxifrag. fœnugr. ana ʒ. 1 ſemin biſmal. dauc. ana ℈. 1. electarii lithontr. ʒ. ß. Puluerata ſingula excipiantur ſaccharo anthoſato in aqua parietariæ, ſiue ſaxifrag. diſſoluto, fiantque tabellæ ponder. ʒ. 3.

In præſcribendis eius generis remediis habeatur ratio naturæ ægri, & aeris. Vbi enim frigus dominatur ſemin. apii, petroſ. Macedon. ſaxifrag. aſpar. addi poſſunt, vbi vero calor, ſemen. acetoſ end. pepon. melon. pulu diatragacanth. frigid. Ad commi nuendum & deturbandum calculum, ſunt qui gallinæ ventrem exenteratum malo citrio vno minutiſſimas in partes diſſecto, ſem. bardan.

melon.alth.ana ʒ. ß.& cicer.rub.p. 2. infarciunt, elixant, iuſculum ſorbendum exhibent, idque continuant per aliquot dies, poſt terebinthinæ vſum.

Alii has pilulas maxime commendant.

℞ lapid.Iudaici, lync.ana ʒ.1.nucleor.meſpilor. ʒ. ß.tragacanth.gumm.ceraſor.& perſic. ana ℈.1 teruntur omnia,& incorporantur in ℥.1.terebinth. pro doſib.3.

Hoc quoque vulgi experimentum minime contemnendum.

℞. radic.enul.℥. ß.granor.alkekeng.℥.2.baccar iuniperi ℥. 1. glycyrrhiz. ʒ. 6. omnia tuſa in vino albo bulliant, colatura detur.

Lignei ramuſculi, vel cortices radicum brugeſpinæ ſiccantur in clibano, vt teri poſſint in mortario.

Puluis transfunditur per ſetaceum, vt ſit tenuiſſimus Exhibentur eius pulueris ℈.4.cum ℥ 4. vini alb.bis in mēſe, aliis opportunis calculo arenulis, ſemel. Infinita alia reperiuntur remedia, in quibus præſcribēdis eam cautionem ſeruare nos oportet, vt nimium acria & calida diuretica (quæ alioqui vrinæ cohibitio huic affectu familiaris expoſcit) declinemus. Hæc enim calculum cogerent magis, & indurarent. Si ex deciduo calculo renib. vlcus impingatur, proderit terebinth. emulſio amygdal.ex aqua hordei, vel mulſa, vel plantag decocto, addito ſyrupo de althæa. Si calculus in vreterib. reſiſtat, fotus, balnea, ſemicup. vias dilatādo præſentaneo erūt remedio.

Galen.lib.5. Sim.& lib. 5. 10.de compoſ. pharma. κατὰ τόπους.

De

De lapide veſicæ. Cap. 49.

Calculus veſicæ curatur eodem modo, quo calculus renum. Nihilominus tamen in calculo veſicæ fortioribus opus eſt medicamentis, quam renum.

Calculus veſicæ ſi per fiſtulam vrinariam exitum non habeat, ſola chirurgia curatur.

Eivsdem Hollerii Scholia.

Signa lapidis in pueris ſunt, vrina aquea, ſimilis lactis ſero, ſedimentum arenoſum & tenſio virgæ, alioqui non conueniens illi ætati. Cum factus eſt, difficultas meiendi, vrina ſubcruenta, dolor in eius excretione, pruritus in præputio ex motu lapidis & arena, vel etiam lapilli parui ex attritu. Certiſſimum ſignum, ſi meiendo aliquid egerunt, aut egerendi cupiditate tenentur. Cum ſedent repente, vel ſedendo concutiunt vehementer alterum pedem, dolorem ſentiunt iuxta anum, in ima parte pudendi. Nonnulli iubent ad certiorem diſtinctionem ægrum equitari, ſaltare, exercerique vehementius. Inde exhiberi lapidem comminuentia, & ſubſidentia in vrina inſpici. In qua ſi tribus aut quatuor diebus puluis appareat, lapidem eſſe durum, ſi lapidum fruſta, & quaſi arenæ tophum, ſi nihil horum appareat, lapidem proculdubio non eſſe. Sed cauendum, ne exercendo in ardorem vrinæ incidant. Ponunt autem tripliciter in veſica lapidem generari. Ex arena, ſed raro, vnde ſit tophus: ex lapide iam in renibus concreto, & ex fæce vrinæ. Cum vero lapis iam vlcus excitauerit, aut carnem, ſigna confundi. Omnibus tamen certiora ſigna digiti in rectum inteſtinum, cui veſica incumbit, immiſſio, & catheter, ſed quæ non ſine dolore adhibentur. Suppreſſa vrina corpore ſupino & concuſſo ſi prodeat, lapis meatum occludebat. Neque catheteri ſemper fidendum. Mercatori cuidam omnia calculi veſicæ ſigna aderant. Cathetere probari non potuit. Mortuo duo magni calculi inuenti ſunt, ſinguli ℥.2. ß. membrana incluſi, vtrique ſicca. Vbi concre-

nit in veſica, fere maior euadit ob maiorem capacitatem veſicæ, & colluuiem. Tum non mutatione ætatis, ſed ſola Chirurgia curatur. Atque aliquando liber eſt, interdum hæret veſicæ, nec niſi vi extrahitur. Nam vt matula excrementa hærentia contrahit, ita veſica imbecillior. Deinde imbecillitate veſicæ & anguſtiis viarum impeditur excluſio. Hinc mors, quia febris & inflammatio ſequuntur. In conſilio ſecandi videndum qua parte ſit, & an ſine periculo eximi poßit, an pertinaciter hæreat, an ſit in meatu virgæ, & anfractu colli eiuſdem. Contuſio ab aſperiore & longiore operatione inflammationem, gangrænam, mortem denique infinitis adfert. Sunt, qui iniecto oleo ſcorpionum & aliis per penem contendant frangi poſſe. Vidimus mulierem, quæ inunctionibus & ſuctu penis multos liberauit. Sunt qui napo orbiculato oleum accommodatum immittunt. Napum coquunt, deinde ad modum emplaſtri pubi admouent.

Sunt, qui aperto veſicæ collo, quomodo Lithotomi faciunt, viam aperiant, nulla vi eiuſmodi illata, quæ inferri ſolet a vario genere ferramentorum, vbi calculus extrahitur. Atque ea ratione facta via, aliquando ſponte naturæ calculus, niſi grandior ſit, excluditur. Hoc in mulieribus facile ob breuitatem & rectitudinem colli veſicæ, vix tamen ſine læſione aut laceratione ſphincteris, vnde ſequitur inuoluntarius vrinæ exitus. In viris difficilius ob reflexionem, quæ fit in modum literæ S. Tutior tamen videtur hæc ratio. Sed ſi lapis grandior ſit, instrumentis intra frangendus. Deinde ſectio facienda paulo ſupra anum, qua parte eſt ſphincter ſecundum fibras rectas.

ANTON. VALETII EXERCIT. XLIX.

LApis veſicæ cauſa eſt morbi, nempe obſtructionis vrinæ excretionem præpe-

dientis. Morbus tamen in numero eſſe poteſt, ſi videlicet adeo ſit ingens, vt veſicæ ipſius circa vrinam obuolutionem fieri vetet. Huius quoque cauſa craſſus eſt & crudus ſuccus per venas cum vrina in veſicæ capacitatem delatus, qui tanquam fex ſubſidens ſenſim lapideſcit. Quam ad cauſam accedunt innata veſicæ frigiditas (neruoſa enim eſt & exanguis) ampliſſima eius cauitas (vnde non neceſſe ſtatim humorem illum excerni) longior in veſica eiuſdem humoris cunctatio. Sæpe tamen lapis ille e renibus per nephriticos dolores excidit. Signa ſunt aſſidua pene pudendi frictio, erectio cum meiendi deſiderio, inceſſens alui ſoluendæ libido, vrinæ crudæ, &c. Quod ſi calculus in veſicæ ceruicem ſe intruſerit, vel vrina continuo propellitur, & guttatim emittitur, vel ſupprimitur omnino. Curatu difficilis eſt veſicæ lapis, quia medicamenta integris viribus, ob longitudinem viæ, eo non pertingunt, & durior eſt in veſica, quam qui concreſcit in renibus, lapis. Si tamen non ita ſit magnus & prædurus, poſt vacuatum ſi fuerit opus per venæ ſectionem corpus, & redundantem humorem perpurgatum, fient iniectiones per fiſtulam argenteam in veſicam, quales ex ſucco limonum, ſaxifragiæ & ſimilium, vel ex decocto conuenienti & oleo ſcorpionum concinnantur.

Lapidis veſicæ cauſa ex Galen. comm. ad ſenten. 15. ſect. 3. lib. 6. Epid.

Signa lapidis veſicæ.

Vel ℞,creſſion.parietar.ana M.1.petroſ. cum radic. p. 1. f. decoct in aqu. pariet.& vino alb.ad ℔.1 ex qua cum melle Narbonenſi f. hydromel. colatum & clarificatum pro iniectione.

Satius etiam fuerit, maxime ſi ſuſpitio ſit calculum eſſe in meatu vrinario, huius decoctionis vaporem in veſicam recipi per infundibulum oris anguſtiſſimi, vt calculum, aut materiam craſſam, viſcidam, ipſi hærentem diſſoluat. Ex vſu quoque erunt inunctiones pubis & perinæi ex axungia cuniculi, ol.ſcorpiõ.item emplaſtra ex gummi ammoniaco, bdellio,ſagapeno,diſſolutis in aq ſaxifrag. oleo ſcorpionum, additis puluerib. lapidis Iudaici,lyncis, & ſimilium ante explicatorum. His ſi nihil proficitur, tota ſpes curationis ad lithotomiam conuertenda.rarum eſt, & miraculo plenum naturæ opus, quæ nonnunquam viam ſibi molitur,per quam calculum excludat. Id mihi alias,dum Burdegalæ agerem, videre datum eſt vna cum Emanuele Phauorino, Medico & Philoſopho eminentiſſimo,præceptore meo mihi multis nominibus ſemper obſeruando, colendo & memorando.Erat in ſuburbiis Diui Seuerini lignarius faber, qui calculo vexabatur,figura, vt poſtea ex conſpectu conſtitit,longiore.Hic cum ab ima parte acutior & aſperior eſſet, veſicam prærupit, tum & teſticulorum tunica præfracta poſt multos ac pene intolerabiles dolores,tandem in conſpectum venit quo

facile

facile deducto cum multi hominem moriturum iudicarent, ille tamen præter opinionem conualuit, hoc ſolum ex tanto malo homini incommodo relicto, quod inde ſemper vrinam reddit. Idem de quodam Nicolao ruſtico recenſet Beniuenius cap. 78. lib. de abditis morborum cauſis.

De ardore vrinæ. CAP. 50.

IN iudiciis acutarum [a] febrium bilis plurima aliquando excernitur a natura, quæ ſi diffluit in veſicam, ardorem [b] vrinæ facit. Vrina ſero ſanguinis & bile conſtat. Cum autem alterum acrius, vel augetur proportio bilis, ardor vrinæ fit. Vrina omnis acris eſt, ſed multo maxime ſentitur acrimonia ſi pars vlcerata eſt, effluit. Ad veſicam glandulosa ſunt corpora, quæ humorem reddunt, vnde vrinæ acrimonia temperari poteſt. Ea exſiccantur immodico coitu, morbo aut medicamento, quæ cauſa ardorem vrinæ gignit. Sanies quoque acris ex ſuperiori corpore in veſicam defluit, quæ vrinæ mixta ardorem facit. Cognita cauſa de phlebotomia, purgatione, & aliis remediis cogitandum. Phlebotomia [d] tum conuenit, cum calidius corpus eſt, e brachio.

Purgatio [e] & diuertendo & acriorem humorem repurgando conuenit. Sed prius conſiderandum eſt, an ſolum leniendum, an etiam detergendum. Vbi ſola humoris acrimonia eſt, leniendum ſolum. Vbi vlcus etiam detergendum.

[a] Et diuturnarum, nec non criſi propria partis alicuius affectæ, aut etiam materiæ auerſione, vt in parotidibus & ſurditate.

[b] Abradendo, exaſperando, & inflammãdo.

Quia eſt ſymptomaticus ipſi veſicæ, non autẽ ipſius veſicę ſymptoma.

[d] Si ſerum in vitio ſit, & æſtu incanduerit, aut ſi a miſtione bilis ardor vrinæ fiat.

[e] Humorem ad inteſtina deriuando, qui ferebatur ad renes.

Leniendo conuenit Caſsia detergendo, terebinthina, vtriuſque virtus augetur, aut temperatur iis, in quibus diſſoluitur. Itaque ſi leniendum imperabis ʒ 10 caſsiæ aut ℥. 1. diſſoluesque in decocto iuiubarum, paſſularum mundatarum, ſebeſten, prunorum & ſimilium. Si detergendum ſimul & leniendum, diſſolues in aqua hordei, in ſero caprino, in iulepo violato, qui et lenit & deterget. Terebinthina, vt prius dictum eſt, vteris. Aliquando rhabarbari ʒ. aut ℈. 4. 6. ʒ. 2. caſsiæ commiſcebis, atque ita diſſolues, vel cum ſaccharo coges in bolum.

Quod attinet ad reliqua remedia, reuocanda ſunt in hunc locum quæ de ſtranguria ab vrinæ acrimonia dicta ſunt. Si tantum humoris acrimonia eſt, leniendum, ſi etiam vlcus præterea, detergendum & conſolidandum. Leniunt iulepus & ſyrupus de violis, maluæ & biſmaluæ frequens vſus. Aqua ex iiſdem diſtillata. Decoctum glycyrrhizæ raſæ, paſſularum mundatarum, prunorum, iuiubarũ, ſem. communium frigidorũ, pſyllii, cydoniorum, lac muliebre, oua & ſimilia. Imperabis ergo.

℞. aquæ maluæ ℥. 4. iulepi violati ℥. 1. ß. Atque vbi leuiter detergendum, vteris ſyrupo viol. de iuiubis, de nenuphare, de papauere. Et his quidem magis, ſi maior ardor eſt, hoſque ſyrupos diſſolues in ſupradictis decoct.

Semina melonum excorticata & mundata ℥ pondere aut ex iiſdem ſeminibus, ſemine cucumeris & cucurbitæ cum amygdalis dulcibus imperabis lac amygdalinum aut hoc ipſum iubebis comparari

diſſolutis amygdalis in decocto prædictorum ſeminum, atque vbi vigebit ardor, ſemina hyoſcyami albi & papaueris albi & pſyllii commiſcebis. Sem. lini, altheæ & cydoniorum, eidem vſui eſſe poſſunt, ſi parentur, vt dictum eſt, vt vel hordeatis, vel lacti amygdalarum miſceantur. Deterget iulep. id eſt aqua ſacchari ſed leniet magis, ſi ſaccharum violatum ſit. Plurimum laudatur medicamentum ex trochiſcorum alkekengi ʒ. 1. iulepi violati ℥. 3. Hocque vtendum erit, vbi maior ardor eſt. Lac muliebre & bubulum leniens magis. Ouillum confirmat. Caprinum & aſininum detergent magis. Serum ſeparatum ab his generibus lactis magis detergebit. Sed quia ardoris ſenſus magna ex parte ſentitur ad collum veſicæ & extremitatem glandis, propterea iniectionibus in colem, turundis quoque in foramen virgæ vtendum eſt. Leniendo lac muliebre iniiciendum eſt.

Liquor tenuis albuminis oui agitati, atque deſpumati, vel hoc.

℞. mucagi ſem. pſyllii & cydoniorum extractæ in aqua cucurbitæ, violarum, maluæ ana ℥. ß. lactis muliebris ℥. 1. liquoris oui drach. 2. miſce pro iniectione.

In maximo ardore mucagines ſeminis hyoſcyami & papaueris commiſceri poſſunt, vel caphuræ Gra. 6. aut plura, vel opii Gra. 2. aut 1. Turunda intingi debet cerato roſaceo Galeni, quod ita comparabis.

℞. olei roſarum ʒ. 6. lauetur ſexies ex aqua ro-

ſarum. Deinde cum ℥. 2. ceræ lotæ fiat ceratum liquidum in duplici vaſe.

Poteſt & hoc ceratum refrigeratum affundi ſucco plantaginis. Et hoc magis, vbi extremitas virgæ vlcerata eſt.

In dolore vehementi diſſolues caphuræ ℈. 1. in aquæ roſarum aut violarum ℥. 1. vel in vino dulci, opii Gra. 2. atque ita linamentum, id eſt, turundam in his liquoribus madefacies, & molliter indes in virgam.

Si detergendum, ſupradictis iniectionibus addes ſaccharum, vt non ſolum lenias, ſed etiam detergeas, vel aquam hordei, vel ſerum lactis cū modico ſaccharo. Cum vero vlcera deterſa ſunt, conueniunt quæ conſolidant, vt.

℞ ſacrocollæ ℈. 1. amydi, ceruſſæ lotæ ana ℈. ß. nutriantur in lactis muliebris aut caprini, vel ouilli ℥. 2. Fiat iniectio in virgam, quæ ter aut quater in die reparatur. Aliud.

℞. aluminis plumæ (ſciſſile vocatur a Galeno) ſacchari ana ℈. 1. mellis ʒ. 1. ß. vini albi auſteriuſculi ℥. 2. leuiter bulliant. De colatura fiat iniectio. Conueniunt & hæc.

℞ ſucci virgæ paſtoris depurati: ſucci plantaginis ana ℥. 1. boli armenæ, mummiæ ana ʒ. ß. miſce pro iniectione conſolidante.

Trochiſci de carabe, de terra ſigillata, bolus armenæ, tragacanthum, trochiſci de ſpodio ʒ. 1. pondere diſſoluuntur in ℥. 2. ſucci equiſeti, plantaginis, iulepi violati ſyrupi myrtillorum, diluti, vbi conſolidan-

ſolidandum eſt. Sed trochiſcis de carabe in maiori ardore vtendum eſt.

In curatione ardoris vrinæ clyſteres [a] ex iis quæ leniunt, iniici debent. Quales multos habes de dyſenteria. Atq; vbi humoris acrimonia cauſa eſt, ſudoris prouocatio & vomitus ex vſu ſunt. Inunctiones pectinis & perinæi, e deſcripto cerato, roſaceo, oleo violato, de nuphare, de mandragora, de ſalice, cucurbita & cucumere.

Balnea, immerſio pudendi in [b] decocto leniente.

Laudatur a multis iulepus ex aqua acetoſa & quarta parte ſacchari violati. Poſtremo partes affectæ roborandæ, de quo in Gonorrhœa.

[a] Vt ex decocto maluę, althææ, violariæ, decocto capitis veruecini.

[b] Vt in lacte in quo decoctum fuerit verbaſcum.

EIVSDEM HOLLERII SCHOLIA.

Per penem redduntur vrina, ramenta, pituita, vermes, pus, ſemen & ſanguis. Vrina duabus partibus conſtat, ſero & bile. Hæc ſi ſuperat, aut ſerum ſit acrius, fit vrinæ ardor. aliquando etiam per criſim. Sunt & glandulæ ac paraſtatæ humore quodam tamquam ſaliua con fertæ, quæ vrinam temperant. His reſiccatis aut male affectis idem quoq; ardor excitatur, id eſt, dolor quidam, qui ſentitur inter meiendum Multæ quoq; ſunt aliæ cauſæ, quæ ad dyſuriā pertinent Sæpe pituita putris, aut ſalſa, vt in ſenibus, aut pus acre permiſcetur vrinæ, eamque acrē reddit, aut illa omnia cum vrina exeuntia dolorem excitant, præſertim ſi qua ſit exulceratio, aut inflāmatio. Sed in vlceratione ramenta quædā ſimul conſpiciuntur. Non erit inutile ſigillatim de ſingulis agere, nō ſolum ad huius affectus diſtinctionem, ſed multorū etiam aliorum, quib. hic permiſcetur, aut ſimilitudine quadam reſpondet. Puris & pituitæ differentia obſeruanda, tū ex iis, quæ præcedunt, tum ex natura rei. Pus præcedit dolor, cruor, grauius olet, minus viſcoſum eſt. Contraria in pituita, Nam raro dolor, niſi cū putris, ſalſa, frigidior. Memini frequenter vidiſſe interceptam vrinam craſſa pituita.

quæ dolorem & ardorem, vt in calculo, excitaret. Vidi & intolerabili cruciatu aliquot diebus affectum, qui pituitæ partes velut cryſtalli, aut concocti ſucci, quem gelatinam vocant, globulos colore aqueo pellucidos eminxit. Duos itidem, quibus pituita putreſcens in vermes vertebatur, quos emingebant. Beauclet aduocatus poſt dolores renum magnum vermem eminxit. Quidam literas ad Hiſpanum ſcriptas oſtendit, quibus conſilium petebatur pro calculoſo, cui eiectu calculis aliquot & arenulis prodierant duo vermiculi acuto capite, corniculato, ventre & dorſo teſtula inductis inſtar teſtudinis, nigri, niſi quod rubebant ventre. In quo videtur generatio quædam eſſe a putredine pituitæ, calore multo totius venoſi generis eam pituitam ita conformante. Quemadmodum cum fit τρίχιασις, id eſt, capillitium illud, de quo agit Galenus Aphoriſ. 76. lib. 4. id eſt, pituita, quæ in longum deducta a calore exurente capillos repræſentat aliquando ad dimidium cubitum, ex vſu craſſioris alimenti genita, quæ cum vrina craſſa excernitur. Viſcidior enim fit, & reſiccatur, non omnino quidem, ſed vt in longitudinem produci poſſit. Aliquando animatur, vt cætera animalia, quæ ex putredine ortum habent, Archigenes fieri putauit a fluxione mucoſa, vnde & foliacea & veluti pili aliquando implexi, breues, longi, & materia quædam e venis ad renes, vbi cogitur. Galenus ſcribit, in quibus talia exeunt, ſemper vrinam eſſe craſſam. Contrarium experientia docuit. Quidam annis pluſquam viginti tales vrinas cum capillitio emiſit ruffas, mediocri conſiſtentia, non craſſas. Temperamentum illi erat bilioſum, atis tamen quadratum & carnoſum corpus. Multis idem contingit, aliis cum craſſa vrina. In præſide Longueil pituita lenta, corrupta, quam incredibili quantitate multis menſibus eminxit & deiecit, quoties ſumpſit medicamentum, cum vrina tenui, ſeroſa, ſimili ſero lactis Opportunus erat arthritidi & calculo. Sed vtroque affectu liberatus, vigiliis, frequenti mictu dolorifico

Vermes per vrinas excreti.

Vrinæ cum capillitio emictæ.

torquebatur. Malum modo remiſſius, modo acerbius per frigora & humidum cælum. Modo ſtillicidium, mictus exiguus & frequens, modo vrina largior. Remittebatur dolor, tum acerbior redibat. Penis & crura condolebant. Vrina modo mordax, modo contra. Eadem omnino apparuerunt in Procuratore ad Paruum pontem. Vtrique ætas annorum circiter 52. hepar calidius, ſitis multa. Sed Præſes naribus nihil expurgabat, alter contra. In ſacerdote Normano multa mucoſa per vrinam prodibant, ſæpe emingebat In his omnibus cum pituita acris, ſalſa, putris, frigidior erat, dolor excitabatur. Creditur tamen pituita viſcida & parum permixta, cum dolore excreta & magno conatu in vlcere renum aut veſicæ calculo tantum emitti. In aſthmate aut ſimili affectu, morbi vel magnitudinem, vel mutationem ſignificat. Quæ omnino ſine dolore exit, & in fundo craſſiori farinæ ſimilis apparet, crudus ſuccus eſt. Quem ſæpe ſequitur renum aut articulorum dolor aut calculus, aut morbi longitudo, aut corporis conſumptio. Pus reſudat & effluit ab abſceſſu, inflammatione, vlcere. Non ſemper ſanguini permiſcetur. Multi enim renum abſceſſus reperiuntur, in quibus pus ſolum, certis interuallis cum vrina excernitur, vt in duabus mulieribus, altera vxore Senatoris Conſulis Claudii Fabri, altera vxore Vincentii Fabri negotiatoris. In aliis quoque, qui inde tabidi mortui ſunt. Sanguinolentum aliquando. Vtrumque exacte vrinæ permixtum, aut reſidens, ſed poſt longum tempus, vrina etiam inde craſſiore reddita, e renibus eſt, præſertim ſi dolor fixus in lumbis præceſſerit, aut calculus reiectus fuerit, aut ex vreteribus vlceratis tranſitu calculi, vel in illorum cauitate orta poſt vlcus caruncula Sed copioſius e renibus, quam vreteribus. Cito ſubſidens, viſcidum, muco permixtum, cum ſquammulis minime carnoſis, e veſica, ſi nullus dolor in lumbis aut circa pubem grauitas præceſſerit. Sine vrina profluit e pene, vt dicemus. Neque tamen e renibus aut veſica ſemper exit. Ab omni-

bus enim fere partibus ſuperioribus miro naturæ artificio, & per corpus confluxile facta exudatione modo in inteſtina, modo in veſicam exoneratur. Mulieri cuidam intolerabili cruciatu vrina purulenta profluebat. Mortua poſt quartum menſem, & diſſecta, duo calculi in corde cum multis abſceſſibus paruis inuenti, renibus integris & viis vrinæ. In qua veriſimile eſt, aut potius neceſſarium, pus acre per vrinas naturam expurgaſſe, quoad fieri potuit. Carnoſa ramenta a renibus, furfuracea non ſemper a veſica. In febre enim ardente & colliquante a tunica venarum ita exeſarum acrimonia (quo modo a cutis ſuperficie pituita ſalſa & mordente eroſa) furfures redduntur. Aliquando in eadem febre ardente ab aduſto ſanguine, præſertim craſſiore & melancholico, ac veluti in cinerem reſoluto. At in vrina mediocriter habente, ægroto non febricitante, a veſicæ ſcabie & prurigine oriuntur. Semen præter naturam & voluntatem effluit vaſis relaxatis, imbecillibus poſt immodicum coitum, colliquato corpore, vlcere irritante, frigidis flatus generantibus, acriore ſemine, retento ob contortionem pudendi. Si nihil horum neque renes neque veſica patiantur, frequentius Paraſtatæ, aut glandulæ ſemen retinentes, quæ ſunt in vaſis circulatoriis in paraſtatas deſinentibus, aliquando præter naturam affectus laborant. Sunt autem multi, vt inflammatio, vlcera, ſciſſuræ, reſiccatio. Inflammatio ſine coitu a ſemine retento, & illic putreſcente, vnde puris reiectio, pudendi mador, erectio, aliquando etiam a partibus viciniis inflammatis, vt in hæmorrhoidibus, nonnumquam defluxis humorum poſt equitationem longam, celerem, acrium nimium vſum. In vlceribus maior puris quantitas, minor ardor, quam in inflammatione. In ſciſſuris, ſolus vrinæ ardor abſque puris emiſſione. Si poſt coitum præſertim cum infecta, Paraſtatæ aut glandulæ inanitæ & calfactæ halitum quendam tetrum contraxerunt a concubitu; efficitur ardor vrinæ, quem vulgo proprie vocant Chaudes piſſes. *Erigitur veretrum,*

Calculi in corde inuenti cum abſceſſibus.

vrina cum maximo dolore redditur. ſanies liuida, vireſcens mordicatio in meatu. In erectione pudendi fit etiam contractio cum dolore, non in neruo cauo, vt nuper nonnulli ſcripſerunt. Nam ſic erigeretur potius, quā inflecteretur, ſed ob plenitudinem, vel inflammationem, vel inanitionem in meatu vrinæ. Vnde ſæpe fit, vt qui tum vtuntur coitu, vt erecto membro illis ſciſſura fiat, aut vlcus. Hinc vel exitus vrinæ, quaſi cuniculu facto per anum, aut aliquam aliam vicinam partem, vel carunculæ, tanquam fungi concreſcentes, aut tubercula in anfractu colli veſicæ, aliquando in reliqua fiſtula penis, a quibus & ἰσχουρία, & dolor grauis in meiendo. Oribaſius calore loci ſcribit huiuſmodi φύματα celeriter ſuppurari ex Hip*pocrate. Experientia tamen docet ſæpius carnem abſumentibus curari. Sæpe hic decipimur ſpecie calculi, vt in nobiliſſimo viro poſt vrinæ cruciatum in octauum menſem ambigentibus Medicis & Chirurgis de calculo, adhibitis fruſtra remediis tandem apertio facta, vt ſolent Lithotomi. Liberatus omnino dolore non inuento calculo, ſed carne in collo veſicæ, quæ paulatim conſumpta eſt conuenientibus remediis. Harum omnium affectionum curationem exponere non eſt huius inſtituti.*

ADMIRAL D'ANNEBAVLT. Caruncula in veſicæ collo calculum ementita.

ANTON. VALETII EXERCIT. L.

ARdor vrinæ veſicę potiſſimū ceruicem, atque adeo pudendi meatum infeſtat, punctiles inferens cruciatus. Cauſam habet pituitam ſalſam, aut bile acri commixtam, iecoris & renū calore vehemētiore genitam.

Ardoris vrinæ cauſa et curatio

Ad hanc noxam quam diligentiſſime attentum Medicum eſſe oportet, ſi quidem vrinæ acrimonia, dum perſeuerat, veſicæ & vrinæ meatuū exulcerationem creare ſolet. Quam primum igitur humor acris vacuatur, calorque iecoris & renum reſtinguitur. Blanda purgatio ſit huiuſmodi.

℞ glycyrrh raſ. polypod. quern. radic. oxylapath. ana ʒ. 2. fol. lactuc. & portul. an M. ß. ſebeſt. n. 4 ſem. melon & cucumeris ana ʒ. 1. flor. viol. p. 1. f decoct. & colatura ad doſ. Infunde rh. elect. ʒ. 2. ſantal citr. ℈. 2. In expreſſ. diſſol. catho. & ſyrup. viol. ana ℥. ß f. potio.

Ex caſſia ſola, vel cum rheo ex catholico, vel terebinthina in aqua refrigerante lota, commoda quoque purgatio. Sanguinis miſſio calorem minuendo, & partem materiæ auertendo atque vacuando mirifice prodeſt. Secatur vena cubiti maxime vbi plethora, tum deinde poplitis, ſi chirurgum nacti ſumus in artis operibus exercitatū. Iuuat vtriſque naribus deriuationis ergô cucurbitulas affigere. Dein vero humorum acrimonia obtundetur emulſionibus vulgo appellatis.

Vt. ℞. ſemin. melon. cucurb. papaue. alb. ana ʒ. 3. amygdal. dulc. recentes & mundat. n. 10, contundantur in mortario lapideo, ſenſim affundendo aquæ decoct. hord. ℔ 1. ß. f. emulſio, quæ edulcetur ſacchar. ℥ 1. ſyrup. violacei ℥. 1. ß. pro doſib. 4.

Alii imperant oleū recens amygdal. dulc. cum aq hord. ſyrup. viol vel iuiubino, vel pa-

paueri-

pauerno. Licebit & iiſdem vel ſyrupis in decocto ſem. refrigerantium ſolutis. Nec omittenda quæ admouentur. Iecur calidius temperetur litu ex oleo roſ. & abſinth. pauco, aceti etiam roſacei tantillo addito. Renes cerato refrigerante Gal. cum aceto emollito. interim veſicæ regio cum toto pudendo decocto tepido fouebitur, ex floribus viol nympheæ & frigidis ſeminibus inſtituto. Si vlcus relinquatur, tergetur iniecta per ſyringuam aqua hordei, aut ſaccharo roſaceo. Vnietur denique lacte vaccino, addita pompholyge, bolo armenica, aut ſimilib. pulueratis

De inflammatione renum. CAP. 51.

Renes inflãmari cõtingit vulnere, attritu, aſſidua equitatione, corruptela et affluxu humorũ, potis pharmacis. Dolor pulſatilis in lumbis, & ſuperius ad nothas & hepar, ſi ren dexter, inferius ad veſicam et femur, pectinem, pudendum, ſtupor cruris reſpondentis. Sternutatione, concuſsione corporis et vehementi motu lancinatio vehemens. Extrema ſuræ præcipue & pedes frigent, febris vehemens. Vrinæ primũ retinentur, aut tenues fluunt & aquoſæ. Procedente morbo in peius, rubræ, deinde craſſæ & mucoſæ, quæ, vt augetur malum, ita augentur. Nauſea, vomitus bilioſus, cordis morſus. Quibuſdam animi deliquia & ſudores ſyncopales. Siſtitur venter, vnde inflatio & ructus. Breuibus aut maioribus interuallis exacerbationes.

Initio molli clyſtere pauca quantitate leniatur aluus, detrahatur ſanguis, frugaliter viuat. Hordeato ſatis liquido, & iuſculis mitigantibus vtatur. Vino, mellitis, diureticis abſtineat. Inijciatur cum clyſteribus, iam puro inteſtino, quæ leniant. Exacerbata inflammatione iterum phlebotomia, cataplaſmata e farina hordei primum in mulſa, deinde paſſo ex farina dicta, & iis quæ leniendo diſcutiant & roborent. Cataplaſmatis non cedente morbo cucurbitulæ cum ſcarificatione applicentur lumbis & ilibus. Inſeſſiones deinde parentur ex decocto lenientium & reſoluentium, roborantium. Prius tamen cum veſica hydrelæo plena cum ſpongiis foueatur locus. Tum ad cerata & malagmata ex eadem materia eiuſdem virtutis. Vtendum quoque potionibus narcoticis, & cocta inflammatione (quod vrinis craſſis euntibus & boni ſedimenti intelliges) diureticis. Meſuæus initio ex farina hordei, roſis & ſimilibus repellentibus, deinde mixtis detergentib. chamæmelo, &c. Emplaſtrum de muſcillaginibus, deinde de meliloto. Lactis aſinini vſus cum modico melle efficaciſſimus renibus exulceratis.

ANTON. VALETII EXERCIT. LI.

Renũ inflammatorũ notæ.

RENes phlegmone tentari indicant febris inordinata, nec vſque adeo ardens, ſed cum horrore & rigore inſultans mixtio frequens, grauis dorſalium partium dolor, iiſ-

demque

demque in partibus pondus veluti propendens. remedia ſunt, venæ ſectio (ſi modo nihil aliud prohibeat) citra cunctationem in principio celebrata, admota topica mediocriter refrigerantia. His ſi non ceſſerit phlegmone, neque ſymptomata conquieuerint, pus hac in parte colligi indicium eſt. Atque tum ſuppuratio, quæ alioqui fuerat declinanda, vitatis impendio calidis, promouebitur cataplaſmate e mollientibus herbis, ſemin. lini, floribus chamæm. & ſimilib. Prodeunte pure aſſumpta tergentia vſui erunt.

De mictu[a] ſanguinis. CAP. 52.

QVibuſdam [b] naturis eodē modo ſanguis per vias vrinarias excernitur, quo alius per nares [c] venas ſedis, aut [d] vomitum. Hoc ipſum præter [e] naturam eſt, debetq; anteuerti ſecta vena e brachio dextro. Eiuſmodi excretiones ſanguinis excitantur fere inclinante vere. Veris itaque initio anteuertendum eſt.

Alius [f] cruenta eſt vrina, ſimilisq; diluto ſanguini ex laxitate atque amplitudine venarum, quæ a caua renibus inſeruntur.

Renum quoq; infirmitas hoc idem efficit. Scriptum autem ab [g] *Hippocrate*: Quicunque ſponte ſanguinem mingunt, iis a renibus venula rupta eſt. *Sponte, hoc eſt, et repēte et ſine manifeſta cauſa. Rupta vero vena propter humorum multitudinem, ac craſſitudinem, vnde venæ, quæ renum*

a Sinceri mixti, atq ſeroſi.
b Vt ſanguineis, vel etiam proprii excrementi & ſolitæ vacuationis ſuppreſſione, aut membro aliquo mutilis.
c Vt melancholicis.
d Vt mulieribus, a ſuppreſſis menſtruis.
e Quod ſanguis per commoda loca nō feratur. Adde quod exeſæ, apertæ, aut ruptæ venæ, infirmi etiā renis ſymptoma eſt.
f Talis affectio hepaticæ dyſenteriæ conſimilis eſt
g Aphor. 78. lib 4. Aphor.

ventres ſubintrant, diſrumpuntur, aut aliquando aperiuntur. Ex caſu, ſaltu, ictu, aut vehementiore motu idem poteſt contingere. Rupta vena confertim effluit ſanguis, aperta paulatim. Laxioribus venis emulgentibus, infirma vi renum contentrice aut diſcretrice, ſtatim a cibo ſerum ſanguinis purum poſt coctionem cum [a] *ſpongioſo ſedimento excernitur. In infirmitate vaſorum ſeminalium aliquando excernitur ſanguis non cum vrina, ſed in* [b] *coitu aliter, quam veſica exulcerata. Hic enim cum vrina ſanguis emingitur quibuſdam corpuſculis immixtus: Nec in veſica ſolum, ſed etiam in cole, exulceratio eſſe poteſt. Sed vlceris ſanies & dolor indicia ſunt. In imbecillitate primũ cognoſcendũ eſt, an a calido, an a frigido, fereque a calido eſſe volunt.* Quod *malum adſtringentibus, refrigerantibus atque ſupprimentibus corrigi debet, quæ quia propter tardum motum non facile penetrant ad renes, diureticis maxime aromatibus, commiſcenda ſunt. Sed diureticorum minima ſit portio non enim vt vrinas moueant, ſed vt adſtringentia ad renes deducant, commiſcentur.* [c] *Materia in ſputo ſanguinis, in hæmorrhagia e naribus deſcripta eſt, & aliis locis.*

Auicennas nihil melius exiſtimat confirmandu

a Hoc ſpongiolum ſedimentum flatulenti ſpiritus eſt ſoboles, ex quo effœtam vim renum liceat colligere.

b Vt in iis, qui laborant fœda colluuie, aut quibus immoderato venereorum vſu imbecillia ſunt vaſa ſeminalia.

c Adſtringentium ſcilicet & glutinantium, quibus cum venarũ anaſtomoſi pugnandum. Sunt autẽ adſtringentia plantago, balauſtia, &c. Glutinantia vero bol. armena, terra ſigillata, ſang. drac. gummi arab. tragacanth. Sed trochiſci Gordonii cum lacte ouillo recens mulcto propinati horum omnium inſtar eſſe poterunt. Interim ſit purgandi & temperandi viciſſitudo ſemel aut bis in hebdomade per catharticum vt ex diluto rhei cum multo ſyrup. violaceo, ne labefactata vi retentrice ac ſecretrice renum, excrementis onerentur, & augeantur ſymptomatis. Vt ℞. caſſiæ recentis extractæ ʒ. 6. pulueris dia tragacanth. frig. ʒ.1. cum ſaccharo f. bolus.

renr-

renibus lacte ouillo. Datur ieiunis ad ℥. 6. quibus aliqui admiſcent boli armenæ aut ſimilis medicamenti ʒ. 1. alij etiam ℈ ſpicæ aut cinnamomi.

♃ lactis ouill. ℥. 4. aquæ millefolij ℥. 1. boli armenæ ℈. 2 ſpicæ. ℈. ß. Aliud.

♃ lapidis hæmatitis ʒ. 1. diſſolue in aqua plantaginis ℥ 4. Quod ſi ardor ſentitur in renibus,

♃ aquar. plantaginis & portulacæ ana ℥. 2. philonii ℈. 1. Aliud.

♃ mucaginis ſem. papaueris albi ℥. ß. trochiſcorum de carabe ʒ. ß. raſuræ eboris & cornu cerui an. ℈. ß. Omnia incorporentur carne cydoniorũ condita ſine ſpeciebus. Dentur auellanæ magnitudine, duabus horis antepaſtum.

Conueniunt radix conſolidæ maioris, gummi arabicũ, tragacanthi, macerata prius, deinde ferue facta in vino auſteriuſculo, colatura bibitur. Maxime vbi ſolidandum eſt, & hoc quoq; laudatum ab antiquis.

♃. aluminis plumæ ʒ. 1. gũmi arabici ʒ. ß. tragacãthi ʒ. 2. cum vino adſtringente fiant trochiſci pondere ℈. 2. dentur vt prius. Ad deterſionem vlcerum & conſolidationem repetenda ſunt, quæ proximo capite. Aliud remedium.

♃ ſpodii ℥. ß. berberorũ ʒ. 3. ſem. lactucæ ʒ. 5. cum ſucco cydoniorum fiant trochiſci. Detur ʒ. 1 ex decocto ſumach. Puluis ſem. lactucæ inſpergitur vitello oui mane. In hæmorrhagia veſicæ, ilib. ac lumbis, atque etiam natibus & coxendici exteriori [a] cucurbitula affigi debet. Inunctiones [b] renum.

a Ad reuulſionem hæmorrhagiæ, nõ ad diauroſeos amotionem.

b Ad inflammationẽ prohibendam, & perennem arcendum affluxum.

peripæi & pectinis ex oleo roſato, myrtillorum, de cydoniis, aut [a] oleo in quo adſtringentia coxeris. Hinc fiunt cerota liquida, quibus conſpergi poſſunt ſantali, bolus arme. cortex thuris, & ſimilia commiſceri, acacia, hypociſtis.

a Maſtichinũ oleum, in quo fuerit decoct. myr. ad id mirifice confert.

Hic ſummum periculum eſt, vbi grumeſcit ſanguis. Nam hinc ſequuntur, quæ capite de difficultate meiendi dicta ſunt. Conandumque eſt, vt incidantur grumi oxymelite, artemiſia, ſtœchade; aſſa odorata, coniza ſem. raphani, coagulo, ſummatim iis, quæ lapides comminuunt, datis ex oxymelite. Quibus ſi nihil efficitur, [b] inciſo perinæo, quo modo calculi educi debent, molienda curatio.

b Ad vitandã iſchuriã, ſyncopem, & veſicæ gangrænam.

EIVSDEM HOLLERII SCHOLIA.

Sanguinis nomine non intelligimus ſanguinem purum, exquiſitum, ſyncerum mingi, ſed aliquando ſerum, aliquando ſuo ſero mixtum, & cum vrina, aliquando cum pure. Ab vlcere id fit, aut læſione vaſis alicuius. Sed vlcera intelliguntur tum ex dolore, tum ex pure & corpuſculis ſimul prodeuntibus, vt ſquamulis e veſica. Pus ergo cum ſanguine exit per vrinam, renibus, vreteribus mediis & veſica exulceratis. Nam ſi in pene exulceratio ſit, ſine vrinis & pus exit, & ſanguis. Exeunt quoque e renibus ſanguinis grumi in febribus aſſati. Nonnunquam carunculæ; veræ renum partes, licet in Aphor. Galenus id ſe vidiſſe neget. Sexto tamen de locis affectis, & initio primi videtur agnoſcere, vbi iam vlceris acrimonia eraſit particulas renum, quo modo & in pulmonariis tabidis contingit particulas pulmonis expui, & in dyſenteria

Sanguinis grumi per febres aſſati interdum e renibus ſecedunt.

partes inteſtini. In aduocato Perrot vidimus minimas carunculas, vt non abre σαρκία μικρὰ *dici deberent, quas ſæpe emingebat, neque re vera erat grumus. Has carunculas præcedit dolor pulſatilis, qui ad lumbos & nothas coſtas extenditur, & ſigna exulcerati renis. In concreto ſanguine & orobeis vrinis non præcedit. In vtroque, hepate incolumi, poſſunt vrinæ naturaliter cætera habere. Si in alijs partibus fuerit exulceratio, ex dolore quoque & ſimul exeuntibus corpuſculis dignoſcendum, hoc tanquam generali axiomate notato in his omnibus affectibus, a renibus dolorem & ſenſum quemlibet a lumbis ad nothas coſtas extendi, ab veteribus per illa oblique deſcendere, a veſica, in pectine, a veſicæ collo, in perinæo. Poteſt ſeorſum pus exire, vt diximus ſuperiore capite. Poteſt quoque & ſanguis ſolus, aut cum vrina. De quo præcipue hic agitur. Si ergo vlcus nullum ſit, huius cruentæ excretionis cauſæ multæ eſſe poſſunt. Eſt quidam multus ſanguinis criticus & interuallis quibuſdam motus, qualis fuit in Moniali muliere, cuius meminit Muſa, quæ ſingulis menſibus, ſuppreſſis menſtruis, multum ſanguinem emingebat. Archenbault aduocatus per aluū, vomitum, vrinam interuallis ſanguinē reddebat ætate virili Quibuſdam inclinante. Vere multus emingitur. Id ab Archigene ſcriptum reperio, quibuſdam per circuitus, vt in hæmorrhoidibus, ſanguinem multum collectū renibus emingi, vnde ſubleuentur, idq; accidere iuuenibus, qui maiori licentia Veneri indulgent.*

Monialis mulier ſingulis mēſibus multum ſanguinē emingens.

Archenbault aduocatus per aluum, vomitum, vrinam ſanguinem emingens.

Mileſius quidam apud Aurel. 5. χρονιῶν, *ſanguinem emictū affirmabat eſſe ex infirmitate ſeminalium vaſorum. Ab Aureliano reprehenditur. Sed cum experiētia doceat e renibus per vaſa ſpermatica diffluere, & ab his, & a renibus exire certum eſt. Vidimus, qui a coitu multum ſanguinem effunderent, quique non facile reprimeretur, laxatū nimium vaſis, & imbecillioribus redditis profuſo omni ſemine. Animaduertendum igitur, num grauitas renum & calor præ-*

Sanguis multus e coitu effuſus.

ceſſerint, an immodicus coitus, an ſolita ſit excretio. Quod ſi repente, & nulla cauſa antecedente profluat, e renibus & vreteribus excidit. Neque enim a venis veſicæ id accidere poteſt duabus de cauſis. Vna, quia non ita multum ſanguinem vt renum, excipiunt. Altera, quia renum venulæ nudæ ſunt, inueſtes & expoſitæ ruptioni. Quod contra fit in venis ad veſicam perreptantibus. Ex illis igitur ſanguinem tribus de cauſis exoriri conſentaneum eſt, vt & in cæteris omnibus hæmorrhagijs, orificij venarum apertione, eroſione, ruptione. Apertio fit ob nimiam laxitatem & amplitudinem venarum, quæ ad caua renum pertinent, & ob imbecillitatem retentricis, vel diſcretricis in renibus. Hæc enim duo ſæpe efficiunt vt calfactis, & exercitio commotis cruentæ vrinæ profluant. Sed in laxitate, craſsiores, in imbecillitate, tinctura eſt a ſero. A cibo quoque ſero ius ſanguis, poſt coctionem ſpongioſo ſedimento. Aperta enim & hiantia orificia venarum, nec confertim, ſed paulatim, non craſſum ſanguinem, ſed tenuem, & quaſi percolatum reddunt, præſertim vbi apertio eſt parua. Maior craſsiorē reddit. Rupta autē vena ἀθρόως, id eſt, copioſe & repēte prodit, eſtque craſsior. In eroſione denique ἐπὶ δὲ ἀναβρώσεως ὀλίγιστον, vt in anaſtomoſi non ſanguis, ſed quid αἱματῶδες, vt vult Philot. Eroſionis cauſæ ſunt, quæcunque acriorem ſanguinem reddunt, & tenuiorem, aut quæ exulcerant, vt cantharides, quibus aſſumptis ſanguis mingitur, penis diſtenditur, & quodammodo æger ad venerem irritatur. Ruptionis cauſas Galenus facit multitudinem & craſsitudinem ſanguinis intercluſi in venis renum. Hoc etiam fit ictu, caſu & vulnere, vt in ruſtico quodam enſe transfoſſo vidimus. Inde ſæpe naſcitur vlcus, niſi occurratur, vt in puero quodam, qui in ludo graui Britone inſultante, ſanguinem minxit primum, deinde pus annis ſequentibus. Ita alijs multis. Sed vlceris ratio diſtinguenda, vt aliorum vlcerum, quia putre, calloſum, &c. In vniuerſum ergo per penem ſanguis exit a

renibus,

renibus, vreteribus, vaſis ſpermaticis, veſica, aut veſicæ collo. Sine vrina e collo, cum vrina ſtatim ſubſidens, & cum dolore in pectine, e veſica, cum dolore in lumbis multus, nec niſi poſt multum tempus ſubſidens, e renibus manat. In apertione, ſeroſus, in ruptione multus & craſſus, in eroſione, paucus & tenuis. Singulis cauſis ſua debetur curatio ex alijs locis petenda.

ANTON. VALETII EXERCIT. LII.

Cruenta mictionis cauſa.

CRuenti mictus cauſæ ſunt externæ, aut internæ. Externæ, ictus, lapſus, caſus, coitus immoderatus. Internæ, ſanguinis copia, qualitas vtraque ſimul; vnde venarum ruptio, apertio, vel eroſio renum, calculus, vlcus eorundem, itemque veſicæ, & aliarum partium vreticarum. Quinetiam inter huius generis cauſas reponũt imbecillitatem renum, qui ſanguinem retinere nequeunt, ſed cum vrina ſimul excolari ſinunt, iecoris infirmitatem, ſolennis alicuius vacuationis ſuppreſſionem. Fernelio interna cauſa vnica eſt calculus videlicet, qui per corporis laborem, præſertim per exercitationem validam, veluti equitationem aſperiorem, renes eorumq; venas obterens, ſanguinem ciet. A cuius autem partis vitio fiat, diſtinguendum dolore affectæ ſedis & ſanguinis cum vrina permiſtione. A renib. enim qui excidit ſanguis, copioſior eſt, & vrinæ toti, propter longitudinem

Fernel. c. 13. lib. 6. Patholog.

viæ, exquiſite permixtus, qui mox in fundo matulæ ſubſidet liquidus & rubicundus. Et qui a veſica defluit, vrinam non æquabiliter perfundit, & in ima matula in grumos cogitur. Adde quod paucus elabitur, propter venarum veſicæ anguſtias, niſi forte a ſphynctere ceruicis muſculo dimanet.

Cruenti mictus curatio.

Præſentaneum remedium eſt venæ ſectio, vbi plethora huic malo cauſam præbet, aut cohibita vacuatio. Vbi humorum acrimonia purgatio ex cholagogis, ex hydragogis, cum dilutior & ſerioſior fuerit ſanguis.

Exhibendi interim ſyrupi roſac.ſicc. granar.cydon. myrtill.zulap.roſ.cum aqu. chalyb.plantag. portul. aut decocto adſtringente. Valebunt trochiſci, de carabe, de terra ſigillata. Vbi ſanguis a veſica flueret, poſteriori coxendici, vel natibus vtiliter cucurbitulæ affiguntur. Quod ſi a lapſu ſic, aut caſu, cruentus mictus, linetur affecta pars vnguento ex boli armen ſang. drac. terr. ſigil. hypociſtide, cum oui albumine, vel oleo roſaceo & aceto.

[a] De profluuio vrinæ vi renum ruptæ vbi potioni concolor eſt ipſa vrina.
[b] Fuſa toto corpore materia. aut a capite aut ſeri copia.
[c] Deprauata alteratrice renum facultate & infirma retentrice.

De [a] Diabete & ſimilibus. Cap. 53.

Ουρητικοὺς Græci vocant, qui ſæpius mingunt. Vitia, quæ in ſæpius meiendo contingunt, vrinæ [b] multitudo efficit, renum vitium, reſolutio vel infirmitas muſculi, qui collum veſicæ claudit. Diabetes proprium eſt [c] renum vitium. Naſci-

tur primum humoribus [a] vitioſis ſubſtantiæ renum imbibitis. Vnde [b] inſatiabilis appetentia potus, vt in canina appetentia inſatiabilis ciborum cupiditas, ex vitioſo humore, qui ſtomacho imbibitus eſt

Sequitur perpetua renum attractio. Sed cum infirma ſit alteratrix & cõtentrix, quicquid hic bibitur, ſtatim per vrinam effluit, quo modo in lienteria potus cum cibis.

Hic ardent [c] viſcera, atque adeo vniuerſum [d] corpus, propterea quod quicquid aquoſum eſt & ſeroſum in venis, vnde videlicet ſanguis temperatur, attrahitur in renes & emingitur. Ex quo fit, vt & humores ſolidarum partiũ exugant venæ, quod deinceps renibus attrahẽtibus emingitur. Rara hæc [e] affectio, & in ardoribus naſcens, vbi vrina aquæ omnino ſimilis eſt.

Alius affectus eſt veſicæ, cum vel defluxione, vel frigore, ictu, caſu, vulnere, aut aliis eiuſmodi cauſis, nerui, qui veſicæ muſculum claudunt, reſoluuntur. In qua affectione & noctu & interdiu præter voluntatem vrina effluit. Cui & alia affectio vicina eſt eorum, qui non ſatis vrinam continent, ſed ſtragulas noctu permingunt. Quod vitium familiare ſenibus & pueris. Senibus quidem propter ſiccitatem, pueris autem propter laxitatem & mollitiem.

Curatio.

In ardente febre diabetes [f] incurabilis. In aliis ægre [g] curari poteſt, quia non facile initio depre-

a Vt bile, aut piruita ſalſa.

b Eo enim humore renibus imbutis repentina fit vrinæ nullo modo cocta attractio.

c Ex perenni & violẽta ſeri attractione.

d Defraudatis ſero humoribus.

e Hanc bis tãtum vidiſſe ſe cõmemorat Gal. cap. 3. lib. 6. De loc. male affect.

f Partium ſolidarum exhauſtio.

g Magnitudine cauſæ, ſymptomatũ vehementia, & curandi difficultate, labefactata omni naturali œconomia.

hendi poteſt, Quod ſi initio deprehenditur, mittendus ſanguis eſt e cubito, ſed moderate.

Deinde utendum iis eſt, quæ refrigerant, contemperant, & paulatim vitium renum corrigunt. Vitæ ratio omnino frigida, tum actu, tũ potentia.

Cataplaſmata quoque refrigerantia tum renibus, tum viſceribus applicanda. Vomitus eius quod bibitum fuerit.

Sudor excitatus in dolio, ut tantum exeratur caput.

Conueniunt cibi, lactuca, endiuia, oua ſorbilia, recens caſeus ſine ſale, lac in quo chalybs, vel calculus fluuiatilis ſæpius extinctus ſit. Pulli gallinarũ hordeo mundato, vel quatuor ſem. maioribus frigidis infarcti, hordeatum, lac amygdalarum, præparata cum refrigerantibus. Et quia hic viribus plurimum detrahitur, [a] ſuilla caro, vinum craſſum rubrum, aqua frigidiſſima dilutum, concedi poſſunt.

[b] Farinam oxyrhodino ſubactam, emplaſtri modo, & renibus & hypochondriis applicabis. Vitis & roſarum folia, ea in ſumma, quæ [c] refrigerant, & adſtringendo roborant, renibus applicabis.

Cerata cõparabis lumbis & pectini ex roſaceo, ſubigeſque cum lactucæ ſucco & ſimilium. Aliquando etiam in maiori ardore expreſſo ſucco e foliis papaueris cerato ſubiges, aut populeum vocatum cerato commiſcebis. Eruntque ʒ.2. populei ad ſingulas ℥. cerati.

Laudatur & infuſio ex oleo, in quo vermes ter-

a Vel potius vitulina carnis atque pullorum ſtillatitia.

b Præſertim hordei.

c Vt ceratum refrigerãs Galeni cũ caphura, vnguentũ roſatum Meſuæi, mucagines ſeminis pſyllii & cydoniorũ lamina plumbi tenuiſſima ſæpe mutata.

reni fuerint cocti. Mirum eſt quod theriaca ex natura ſua calida & ſicca ſitim diabetis extinguit, data interuallis. Leges vltimum problema primi Aphrodiſæi. Hunc morbum appellant ſyphonem, vrinæ profluuium, intercutem matulæ, dypſacum.

In paralyſi, diabetæ curatio.

Si paralyſis ex luxatione vertebrarum, non facile curatur. Alioqui balneis ſulphureis, frictionibus aſperis, inunctionibus dictis cap. de paralyſi, dropace & ſinapiſmis vti oportet, vt vim medicamentorum percipiant lumbi, perinæum & pecten.

Quod ſi vrinæ multitudo in [a] cauſa eſt, victus [b] ratione exſiccante, iis quæ ad [c] inteſtina diuertunt, vtendum eſt. Ad alios vero quibus infirmitas claudentis muſculi cauſa eſt, conueniunt caro ericii, cerebrum aquilæ, cerebellum, renes, teſticuli leporis, pulmo hædi, lingua anſeris, galli guttur, veſica ſuilla, tauri, capræ, ouis, enula, thus, myrobalani, cyperus, coriandrum præparatum, myrrha, mentha, calamenthum, galbanum, caſtoreum, ſeſeli, lac ouillum & caprillum, oleum de ben, de ſpica, rutaceum, maſtichinum.

Vulgare remediũ eſt eſus murium. Oleis itaq; vel inde comparatis cerotis pecten & perinæum inungenda ſunt, reliqua ex vino odoro ſenibus, ex aqua, pueris exhibenda ſunt. Laudantur & hæc.

℞. cinnamomi electi ℥. I. ſpicæ nardi ℥. ß. cyperi, coriandri præparati ana ℈. I. veſicæ ſuillæ ſiccæ, teſticulorum leporis ſiccorum ana ℈. ß. Omnia

[a] Ex ſuppreſſione ſeri aut potu largiore, aut pituitæ colliquatione.

[b] Aut decocto radicis iuncatæ, abſtinentia iuſculorum.

[c] Cuiuſmodi ſunt cathartica, quæ leniendo aut trahendo purgant.

incorporentur conſerua enulæ campanæ prius conquaſſata & ſubacta. *Aliud.*

℞ glandium ʒ. 2. corticis thuris ℥. 1. ſemin. coriandri præparati, boli armen. gummi arabici ana ʒ. 2. ſpicæ, cinnamomi ana ʒ. 1. teſticulorum leporis, veſi æ ſuillæ ana ʒ. ß. miſce, fiat puluis, vtatur ſæpe.

Laudatur & lac ouillum & caprillum cum modico ſaccharo, vel cum medicamentis deſcriptis.

Ne permingant ſtragulas veſica tauri vel ſuis prius madefacta oleo interiori parte debet e cole ſuſpendi, & ita alligari, vt quicquid meitur, excipiatur veſica.

EIVSDEM HOLLERII SCHOLIA.

Vrinam cur pueri & ſenes continere nequeant.

Vrina ſecundum naturam habens quantitate potui reſpondere debet, aut ab eo paululum diſtare, & tempore conuenienti excerni. Ob id frequens, aut pauca, aut plurima mictio præter naturam eſt. Frequens fit tum ob cauſas ſuperius dictas, tum ob reſolutionem muſculi orificium veſicæ motu voluntario claudentis & aperientis, quæ ſæpe fit luxatis vertebris, refertúrque ad paralyſim. Pueris quoque molliores nerui, ſenibus ſicciores, vnde permingunt lectum, neque diu vrinam continent. Pauca autem fit æſtate ob ſudorem & exhalationem, vel ob multam & humidam deiectionem, quia materiæ pars, quæ per vrinam flueret, ad inteſtina diuertitur, vel ob reſolutionem & exſiccationem, vt ex ardente corpore in febribus, vel ob aſcitem. Multa, frequens & copioſa multis de cauſis contingere poteſt.

Vrinæ largioris & frequentioris cauſæ.

Alimento & potu copioſiore, colliquatione aut diſſolutione totius corporis, intemperie vel renum, vel hepatis, & criſi. Largior ergo potus vini tenuis & calidi, & me-

dicamenta diuretica multas vrinas faciunt. Cruditas quoq; multam efficit mictionem & deiectionẽ, et ſtatim a cibo tractus ſine mora tenuior ſuccus ab hepate calidiore, aut inanito. Quod ſi hepar adhuc calidiore intemperie teneatur, robuſtum tamen ſit & valens fæcem, quæ eſt in inteſtinis, omnẽ ſugit, vnde ſicca & pauca remanet, ſerum autem augetur, ſicq; fit plurima mictio, & pauca deiectio. Nonnumquam quoq; ob imbecillitatem naturæ partes frigidiores alimenti tranſmutari non poſſunt, in quibus quoq; plus iuſto vrinæ apparet. In his omnibus nondum veteres diabeticam paſsionem poſuerunt, ſed in affectis renibus & veſicæ per conſenſum. Harum enim partium morbus eſt διαβήτης, ἀπὸ τοῦ διαβαίνεσθαι, *id eſt, pertranſeundo, quod humor corporis ſubinde mutet locum, & veluti tantum per renes percoletur potus. Multum enim & frequenter mingunt ægri, & ſtatim a potu vrinam aquoſam & tenuem profundunt. Vnde* ὕδερον εἰς ἀμίδα, & διάῤῥοια εἰς οὖρα, & διψακὸς *Græcis etiam dicitur. Habet enim hæc affectio aliquid ſimile cum lienteria & canina appetentia. Cum illa quidem, quia potus omnis ſubito per vrinas effluit, cum hac vero, quia perpetua ſitis, ob inexplebilem cupiditatem attrahendæ vrinæ in renibus, & eiuſdem retinendæ impotentiam. Si igitur huius vehementioris attractionis cauſam intellexerimus, natura huius morbi perſpicua fiet. Tres autem in vniuerſum cauſæ videntur. Calida & ſicca renum intemperies, humor biliosus, acris, ſalſus renibus impactus, quos aſsidue irritat ad tractionem, & venenum aliquod deleterium. Quibus adde ſeri tenuitatem & bilioſum temperamentum. Ex his igitur ſitis ingens excitatur, ob quam æger aſsidue bibit. Totum hunc auide renes attrahunt, antequam coquatur in ventriculo, ſed propter imbecillitatem non retinent. Hinc etiam vrina aquoſa & tenuis redditur, licet ſit ingens calor, quia breuiore mora retinetur quam vt coctionem & tincturam accipiat. Sũt tamẽ aliæ huius affectus ſpecies duæ, a*

Diabetæ quæ cõmunia ſint cum lienteria, & cum canina appetentia.

Diabetæ tres cauſæ.

colliquatione renum, & totius corporis diſſolutione. Huius meminit Aretæus, fitque frequenter in febribus, quam ſequitur macies totius corporis. Cum dolore meiunt ægri, viſcera aduri illis videntur, omnia faſtidiunt, animo ſunt dubio, ſaliuam habent albam & ſpumeam, præcordia grauia. Increſcente morbo calor mordax in viſceribus, abdomen corrugatur, venæ intumeſcunt, fit tabes. Si vel modico tempore a meiendo abſtinuerint, tument lumbi, teſtes, & ilia. Rarus affectus, & bis tantum a Galeno viſus, a nobis ſæpius. Gal. cap. 3. lib. 5. de loc. mal. affect. *Anno 1558. Auguſti fine in vico veteri Templi Conſuli du Val, in febre continua non ita ardente, ad ſenſum lingua ſcabra, arida, nigra. Quotidie ſex pintas, (quas vocant Lutetiæ) vrinæ mingebat, non ita ſiticuloſus, conſtabat mente. Sub ſeptimum diem obiit. Conſuli Quelim nephritico, in febre profluuium vrinæ motum, in quo ſeroſa vrina ad duas quartas emingebatur, ex quo euaſit. Eodem morbo paulo ante eius pater obierat. Alter ab eodem profluuio obiit in vico Sancti Ioannis Bellouacenſis. Quibuſdam diutius vrina ſuppreſſa, ſequitur vrinæ profluuium, aut morbus aliquis acutus per criſim, qui malignitatem ſuam in renes deponit, vt ait Aretæus.*

In ardente febre raro curatur, ſicuti & in colliquatione. In aliis difficile niſi ſtatim initio deprehenſo morbo occurratur. Secatur vena in cubito, ſed moderate. Refrigerantur renes & confirmantur. Alimenta craſſa, emplaſtica, minime calida, vnguenta circa renes, inunctio ſpina opiata.

ANTON. VALETII EXERCIT. LIII.

DIabetes proprium eſt ſymptoma renũ, in quibus calor ingens, aut impactus humor ardentiſſimus, trahendi ex omnibus

partibus

partibus ſeri vim vehementer atque continenter vrget, quod tamen præ retentricis facultatis imbecillitate, & alteratricis deprauatione continuo prolabitur in veſicam, indeque excernitur. Hinc inexplebilis ſitis, quæ nimio cruciatu clamorem ægrotanti excitat. Per initia diabetæ, viribus adhuc integris, miſſio ſanguinis e cubito reuellendo & ardorem temperando maximopere confert. Dein vero vtilia ſunt vretica frigida ad eum, qui renibus eſt imbibitus, detergendum & expurgandum humorem, quorum materia ex capite de vrinæ ardore repetenda. Refrænabuntur quoque humores, & cohibebitur ſitis, ſyrupis de agreſta, de oxalide granatorum, in decocto refrigerantium & adſtringentium diſſolutis. Cacochymum ſi fuerit corpus, purgabitur caſſia, myrobolanis, tamarindis, ſyrup. laxatiuo roſa. pallid. Interea topica inſtituentur. Hepati quidem tale epithema.

Gal. cap. 3. lib. 6. de loc. mal. affect.

Diabetæ curatio.

℞. aqu. cichor. end. plantag. ſolan. roſ. an. ℥. 3 ſantal. citr. puluerati ʒ. 2 aceti ℥. 1. f. miſcella, qua imbuta lintea hepati applicentur.

Renes vero inungentur oleo roſar. cydon. myrtill. addito pauco populeo, aut cerato refrigerante Gal. vel fiet cataplaſma ex farina hordeacea cum ſucco plantag. adiecto, ſi velis puluere malicorii, balauſtii, ſumach, vel caphuræ modico. Sanabitur eodem modo in-

Mictus inuoluntarii curatio.

ſpontaneus mictus, ſeu vrinæ incontinentia, quæ ab hepatis & renum calida fuerit intemperie. Quod ſi ſit a reſoluto ſphinctere ceruicis veſicæ, atque iis neruis paralyſi affectis, qui e lumbis in eum muſculum inſeruntur, potiores erunt inſeſſus & fomenta ex ſaluiæ, iuæ arthriticæ, rutæ cortic. querc. meſpil. ping. nuc. cupreſſ. roſ. rub. decocto ex vino auſtero facto, adiecto ſub finẽ alumine.

De vermibus. CAP. 54.

Vermium [a] *tria ſunt genera. Aſcarides infima parte recti inteſtini adultioribus pueris familiares. Rotundi, qui pueris ſuperiore fere inteſtino generantur. Latus vermis per totum inteſtinũ aliquando extenditur, raro admodum & paucis gentibus generatur, numquam Athenienſibus, Thracibus, vt ſcribit Theophraſtus. De eo tum antea, cap. de canina appetentia. Horum omnium generatio, putris materia & calor. Signa ex Paulo et Aetio colligenda ſunt. Verminam hunc morbum & verminationem appellarunt, non ſolum hominibus, ſed iumentis familiarem.*

In genere conueniunt, quæ enecant vermes & excludunt, acria, amara, quæ vias lubricant, quæ a proprietate hoc efficiunt.

In aſcaridibus, quia infimo inteſtino hærent, glandibus potius vtendum eſt, quam potionibus. Fiunt glandulæ ex carne ſalſa filo appenſa, fiunt ex lardo prius in aqua frigida macerato. Item ex

melle

a Hippo. lib. 4 de morbis.

b Ac rotundi quidem ſigna ſunt cardiogmus, ſyncope ſtomachica, cum ad ſtomachũ ſerpit, pruritus narium, tuſſicula ſicca, ſuffuſio ruboris in facie fugax cum viciſſitudine caloris, tormina in aluo & ſyſtrophe, dentium ſtridor pueris dormientibus. Lati canina appetentia, bulimus, & vermiculorũ qui cucurbitæ ſemen referunt, excretio. Aſcaridũ vero, ani pruritus, teneſmus, prolapſus.

melle mixta aloe, & iis, quæ interficiunt vermes, qualia ſunt coriandri ſemen & caulium, decoctum thymi, allium, abſinthium, hyſſopus, mentha, bouis aſtragalus vſtus, vermes terreni vſti, chamæmelum, zedoaria, abſinth. Santonicum, myrrha, puluis contra vermes. ſecuridaca ſemen, ſuccus portulacæ & endiuiæ, oleum omphacinum, medulla cerui, folia perſicorum, rutæ, raſura eboris, vnicornu rhabarbarum, cornu ceruinum. Superſtitioſum eſt, quod ſcribit Scribonius, oportere e cornu cerui ſcobem fieri lima lignea, nam aliter iuuare poteſt. Plurimum laudatur decoctio ſebeſten. Alia quoque, quæcunque qualitate aliqua [a] *vniuerſali vermes interficiunt.*

Aquæ conueniunt graminis, abſinthii, portulacæ, & rerum amararum. Purgatio quoque an conueniat, quæſtio eſt, de qua non dubitandum. repurgata enim materia, vnde vermes generantur, vna cum ea vermes excluduntur. Laudantur rhabarbarum, hiera cum ſimplex, tum diacolocynthidos. Veteres etiam medici ſcammonio vſi ſunt. Nunc licebit vti granis quatuor diacridii, cum aqua abſinthii aut ſimili. Sed purgatio commodior, vbi in ſuperiore inteſtino vermes ſunt.

℞. decocti ſebeſten. ℥. 3. cornu cerui ʒ. 1. menthæ ſiccæ & piperis triti ana ℈. 2. Latos etiam expellit rhabarbari ʒ 1. aquæ graminis aut abſinthii ℥. 2. ſpicæ nardi Gr. 4. Clyſteres ex vini ℔. 1. olei abſinthii ℥. 4. pulueris hieræ ʒ. 2. Poterit etiam adiici ℥. 1. mellis, & ʒ. 1. ſalis. Nam & ſa-

[a] Vt decoctū graminis cū raſura cornu ceruini, pueris poterit præſcribi. Vel hic puluiſculus. ℞. abſinthii, Santon. ℥. ß rhei el. ʒ. 2. raſuræ cornu cerui ʒ. 1 ſ. puluiſculus, cap. ad ʒ 1. cum iuſculo capi.

deglutitum aſcendentes vermes ad ſtoma.hum, deorſum pellit.

Viden.lum tamen, ne odioſa vermibus per ſedem iniiciamus, cum ad ſuperiora eorum motus eſt. Tum [a] enim iucunda potius, vt mellita & dulcia, iniicienda ſunt, aut eiuſmodi glandulæ ſubiiciendæ. Bibenda vero quæ eoſdem vermes deorſum pellant. Nam aliquando ad ventrem vſque aſcendunt, & ſtomachum lancinant, vnde ſyncope, conuulſio, mors.

[a] Dum hæc fiunt, cataplaſma ex aloe, abſinth. Sant. & felle fieri poterit, vmbilico admouendum.

Emplaſtra & cerota ex cerato facto e tribus partibus olei abſinthii, amygdalarum amararum, nucleorũ perſici, & vna ceræ amaræ. Deinde vbi refrixerint, ſubigi debent ex ſucco amaro, vt abſinthii. Adiiciendum quoq; aliquod genus fellis. Nã fel inſigni amarore enecat vermes, ex quo et glandulas felle illinimus. Medulla cerui, venter, lumbi & perinæum inungi poſſunt. Mirum eſt, quod contigit aliquando vermes per inguina prorupiſſe, via exedendo facta. Alius per vmbilicum.

Nonnullis quoque contigit, vt multitudo vermium tunicam ſibi contexerit extenſam toto inteſtino, & omnino ſimilem veri inteſtini.

Vbi coniunctus eſt alui fluor, eligenda ſunt, quæ præterquam quod vermes enecant, etiam alui fluxionem retineant, quale eſt rhab. & plantago.

Et quia pueri fere vermibus infeſtantur, refugiunt autem quæcunque amara ſunt, diductis dentibus, clyſterio, aut curuata fiſtula, medicamenta in œſophagum infundenda ſunt.

Fiunt

Fiunt clyſteria ex muria, aqua oliuarum, cẽtaurio, abſinthii decocto. Sed vbi vermes excluſi ſunt, roborandum inteſtinum, inſtituenda vitæ ratio, ne in poſterum regenerentur.

Theriaca & mithridatium, ſi nulla febris, vermes enecant & excludunt.

EIVSDEM HOLLERII SCHOLIA.

Ex multis humani corporis partibus reiiciuntur vermes, ventriculo, inteſtinis, veſica, vtero, dentibus, vlceribus. Puella quædam quæ in taberna ad portas D. Iacobi decumbebat, album vermem, latum, palmo maiorem, ſatis craſſum reiecit per nares nulla tuſsi, nullo vomitu antecedente. 9. Aprilis, anno 1553. In quodam e renibus longi, præcedente magno dolore lumborum, per vrinam reiecti ſunt, in aliis duobus parui. Muſa Aphor. 49. lib. 4. ſcribit quendam tuſsi expuiſſe vermem, neſcio an a ventriculo, an a pulmonibus. De generibus vermium, materia generationis modo in inteſtinis, non eadem eſt omnium ſententia. Vulgo tria genera faciunt, ἕλμινθας ϛρογγύλας, *id eſt, teretes & rotundos, qui in ſuperioribus & gracilibus inteſtinis naſcuntur, ventriculum ſubeunt, & per os ſæpe aut nares reiiciuntur: deinde* ἕλμινθας πλατείας *i. latos, et longos, qui aliquando per tota inteſtina extenduntur, a quibus oriuntur cucurbitui, quod ſemina cucurbitæ referant. Tertium genus aſcaridum, qui exigui ſunt, teretes, vermibus caſei ſimiles, & in recto inteſtino continentur. Alii præter latos quartum longiſsimum adiiciunt, eumque tineam nominant, quanquam ſub latis comprehendi poteſt. Cucurbituos etiam a latis ſeparant, quod neque illius tineæ fœtus eſſe poſsint, neq; partes animalis, cum ipſi ſint animalia. Sicque in vniuerſum erunt, rotundi in ſuperiorib. inteſtinis, tinea, lõgi, lati, cucurbitui extẽſi per inteſtina, & aſcarides iuxta anum. In qua diuiſione, cum*

Vermis latus narib. eiectus.

Vermes lõgi e renibus eiecti.

Vermium genera tria.

ex rei natura ſumpta non ſit, & membra ſimul permiſceri queant, nihil mirum confuſionem reperiri, & controuerſiam. Experientia tamen omnia facilia. Conſtat enim longos & rotundos in ſuperioribus inteſtinis contineri & per os reiici. Anno 1553. in Collegio D. Barbaræ puer annos 12. natus interuallis vomere ſolebat longos vermes, albos, e ventriculo. Sentiebat motum, morſum & commotionem. Dum vrgebant, ſitiebat, angebatur. Nutritus fuerat lacte & fructibus. Tineam vocatum vermem Arelatæ vidit F. Valeriola longitudine, ſi bene memini, nouem pedum, aut etiam amplius: cuius vir ille doctiſſimus in ſuis Obſeruationibus copioſe meminit, & quæ ad eius generationem intelligendam pertinent, accurate docuit. Cucurbitinos quoque vermes eſſe certum eſt, vt iam quinque genera inter ſe vel loco, vel figura, vel magnitudine diſtincta conſtitui eadem ratione poſſint. Aſcarides quibuſdam quaſi ſacculo incluſi & membrana inuoluti latitant in facibus. Quod ad materiam pertinet, nonnulli ex Hippocrate 4. de morbis ab vtero ſeminaria accipi volunt. Generari enim in vtero matris, quoniam tunc fœtus non expurgatur a fæce. Non apparere autem, niſi ad id tempus, quo infans incipit veſci cibo, tum ob benignius lactis nutrimentum, tum quod humidiora, & minus calida ſint illorum corpora. Quod certe principium longius petitum videtur, cum in grandioribus atq; adeo ſenibus frequenter, vt in pueris, naſcantur. Muſa ſcribit ſenem annorum 82. in extremis poſitum accidentibus, quæ vermiculoſis pueris accidunt, & cum graui halitu, qualis pueris eſſe ſolet, plures 500. excreuiſſe medicamento e ſcordio, & coralina. Ruſticæ cuidam mulieri plures prodierunt, cum ante incredibili palpitatione & fluctuatione ventris laboraſſet inde aſſurgentis & tumentis, vt in grauidis conſueuit, robuſto fœtu. Græci alios a bile, alios a pituita, quoſdam a melancholia generari volunt. Aetius latum vermem, ſiue tineam, nihil aliud eſſe vult, quam mutationem membranæ interioris tenuium inteſtinorum in cor-

Vermes lõgi per interualla e ventriculo excluſi.

Vermes an ab vtero ſua ducãt ſeminaria.

Aetius Tetrab. 3. ſerm. 1. cap. 40.

pus quoddam viuum animatum, mobile. Quæ omnia parum probabilia videntur. Bilis enim & melancholia humores ſunt tota natura ad hanc generationem ineptiſſimi, niſi temperentur ab aliquo alio longe ſuperante. Et Galenus tanquam admirandum proponit in dyſenteria, hominem abraſa interiore tunica inteſtinorum viuere poſſe, cum tamen expulſis huiuſmodi latis vermibus ægri longe melius habeant. Rationi magis conſentaneum & experientiæ, vel ex chyloſo ſucco, vel pituita ortum habere, qua tamen aliquando aliis humoribus tingi poteſt. Hoc intelligitur ex cruditate & alimentis eorum, in quibus reperiuntur. Deinde facile in gluten reſoluuntur, & ſecti rurſus vniuntur. Neque alius generationis modus videtur, quam per corruptionem & putredinem, in qua natura, id quod benignius eſt, calore viuifico tanquam opifice, efformat in animal, qualecunque poſſit effingi, vt Ariſt. docet in Meteoris. Id perſpicuum eſt ex fœtore excrementorum, & halitu. Varia inducunt ſymptomata. Nam chylum conſumendo corpus minuunt, in ventriculo vomitum, famem, ſyncopem mordendo, inſtimulant, & aliquando iugulare videntur. In recto inteſtino pruritum excitant & teneſmum. In ventre medio fluorem alui, lienteriam, ventris inflationem. In omnibus aliquando febres quotidianis ſimiles, inordinatæ & horrificæ, &, ſi arrodant inteſtina, ſæpe interficiunt. Hæc eadem vermium ſigna ſunt, ſicuti anhelitus fœtens, tuſſicula inanis & ſicca. Cum clamore expergiſcuntur ægri, arctius dormiunt, ſtrident quodammodo dentibus, morſus, nauſea, faſtidium, & ſimilia. Latus raro generatur, & paucis gentibus, nunquam Athenienſibus, vt dictum eſt. In inteſtinis obiectum rapit alimentum, vt alio ſtatim opus ſit. Inde eroſio, fames canina, gracilitas, imbecillitas, ſine manifeſta occaſione. Certiſſimum ſignum eſſe volunt, in recrementis ſimilia quædam cucurbitæ ſeminibus reiecta. In omnibus nihil certius, quam ſi vermes aliqui reiecti ſint.

Aſcarides glandibus ſiue ſuppoſitoriis, rotundi potio-

nibus: vtrique lati curantur, ex materia, vt eſt ſcopus, necandi, alliciendi, purgandi. Conueniunt ſyrupi, topica ſupra vmbilicum, cataplaſmata, vnguenta, inunctiones, clyſteres, & ſimilia.

ANTON. VALETII EXERCIT. LIIII.

Gal cõment. ad aphor. 26. lib. 3. Aph.

OMnium trium generum vermium origo, lubricorum, teretum & aſcaridũ, ex cruda, craſſa, pituitoſaque materia putredini accommoda exiſtit vehementi calore inteſtinorum accedente. Teretes & longi, etſi deſcendant atque aſcendant, in ileo plerunque gignuntur, in colo lati, aſcarides, teretes & breues, in fine recti inteſtini. Habẽt vermes interdum morbi rationem, vt cum quiddam toto genere præter naturam, quod eſt auferendum, adeſt, nonnunquam cauſæ, quam morbi excipiunt, febres, epilepſiæ cõſentiente cerebro, ſpaſmi, vertigines, dẽtium ſtridores, alias ſigni ſolius, quatenus conſiderantur, vt excrementa. Sic quando in initiis febrium eiiciuntur, malum indicant, putridæ, ſcilicet materiæ multitudinem, ſicut & in vigore ſymptomatice expulſi, eius malignitatem. In declinatione autem, quum critica comitatur excretio, ſanitatis ſpẽ portendunt. Vermium malignitas ex colore dignoſcenda. Qui vnius ſunt coloris, vt albi, minus cenſentur mali, qui verſicolores

Vermes quam varie conſiderentur.

Vermiũ malignitatis ex colore dignotio.

Vermium ſigna.

deteriores, quia putredinem arguunt maiorem. Varia ſunt vermium ſigna. Turbatur ſomnus, & vociferatio editur, ab excitatis a vermibus malignis vaporibus cerebrum petentibus. Pueri (qui propter lactis vſum & edacitatem in hunc affectum crebrius incurrunt) dormientes quaſi cibum, vel lac ore trahunt, quia vermes humiditatem exugunt. Tuſſis adeſt ſicca, propter partium ſpiritaliũ conſenſum cum naturalibus, a quibus putridi vapores attolluntur: qui cum lædunt os ventriculi, ſingultum mouent, cum caput conſcendunt, narium pruritum, ruborem. genarum, oculorum ſuffuſionem leuem Vermes, ſiquidem febris abſit, inprimis necandi ſunt, quod viui inteſtinis adhærentes reſiſtant, at mortui cum fæcibus excludantur. *Gal. ſub finem lib. 4. Meth.* Vulgaris eſt vſus rhei infuſi in aqu. gram. cichor. abſinth. cardui, portul. vel plantaginis, ſi alui profluuium acceſſerit, cui expreſſo adiiciatur ſyr. de portul. vel de abſinth. Vel.

℞. radic. gram. & cichor. ana ℥. ß. radic. petroſ. ʒ. 2. ſebeſten ℥. 2. f. decoct. ad ℔ ß. in qua infunde ſummitat. abſinth. Rom. & fumar. ana p. 1 Deinde e colatura cum ſaccharo ſufficienti f. ſyrup. Detur ℥. 1. ß. cum ℥. 2. aqu. portul. in quibus ponatur corn. ceru. præpar. puluer. contra vermes ana ʒ. ß.

Diuitibus raſura vnicornis imperatur. Vermes vero vt ad ſuperiora inteſtina, & ven-

triculum non perrepent, alliciuntur dulcibus clyſteribus, ex lacte, oleo non addito, eo enim fugantur. Interea extrinſecus, vt vmbilico, linimenta, emplaſtra, ex amaris compa-rata admouentur.

℞ ol. rutac. amygd. amar & abſinth an. ℥. ß. myrrh. aloes ana ʒ. ß. f. litus pro vmbilico. Vel. ℞. aloes elect. ℥. ß. flor. tanacet. puluerator ℈. 2. mithridat. ʒ. 1. cum oleo amygd amar. & felle bubulo, addita cera & farin. lupinor. f. emplaſt.

Vel ſemuncia maſſæ interioris pilul. communium malaxatur cum oleo rutaceo & felle bubulo, & ſuper alutam extenſa vmbilico adhibetur: ſed aduertendum, vt ſi febris adſit, minus amara vſurpentur, vt ſi ex farinæ hord. & lupin. ana ʒ. 6. ſucc. limon. & portul. ana ℥. ß. aceti ℥. 1. cum oleo amygd amar. cataplaſma fingatur.

De [a] Hæmorrhoidibus. CAP. 55.

HAEmorrhoides *vniuerſum* [b] *corpus vacuant, aliquando* [c] *cacochymia, aliquando* [d] *puro ſanguine, quique* [e] *ſola quantitate peccat. It autem per venas, quæ a* [f] *vena caua explantatæ vtero, pudendis & ſedi implantantur. Hoc enim veriſimilius eſt, quam per venam, quæ a portis hepatis in extremum rectum inteſtinum porrigitur. Ne-*

a De ſanguinis, aut humoris melãcholici fluxu, qui fit per venas ad podicẽ pertingẽtes, quæ ab ea affectione nomen habent.

b Cacochymiã purgando, aut plethoram deplendo.

c Melancholica, per meſentericas venas.

d Per venam hypogaſtricã quæ muſculis inteſtini recti, ceruicib. veſicæ ac vteri ſanguinem imperat, atq. etiã pudẽdo.

e Vt in grauidis, in nimia ſanguinis abundantia, mulieribus, quibus ſuppreſſi ſunt menſes, aliquo etiam membro mutilo.

f A ramis illis trunci inferiores venæ cauæ.

que

que admodum veriſimile hæmorrhoidum mate riam per venam à liene repurgari. Ramus enim venæ, quæ a medio liene deſcendit, deſinit in omentum. Hæc vacuatio in genere præter naturam eſt. Ideoque periculoſa, propterèaque non facienda eius conſuetudo. Quibuſdam tamen naturis fit naturali conſuetudine, & incolumis valetudinis cauſa eſt. Tale eſt, quod ſcribit Hip.[a] *Atra bile vexatis, & renum paſſionibus, hæmorrhoides ſuperuenientes bonum.*

Præterea quod quartana, melancholia, angina, pleuritide, & aliis eiuſmodi grauioribus[b] *morbis hominem vindicant. 6. Epid. Salutaris quoque hæc vacuatio epilepticis, & iis quibus tubercula & maligna Vlcera oriri ſolent. Fluunt tamen hæmorrhoides aliquando*[c] *immodice. Oportet enim ea fluxione corpus*[d] *leuari, non infirmari. Atque vbi de commouendis hæmorrhoidibus conſilium eſt, peculiaris natura ægri primum interroganda eſt, an ex conſuetudine, & ſtatis interuallis ſoleat eo modo repurgari. Sunt enim quibus periodice fluunt. Mulieribus*[e] *viduis,*[f] *ſenibus, & quibus aliter ſupprimuntur menſes: ſanguis interim diuertit a venis Vteri ad ſedis venas, & ita per periodos ſeſe repurgant. Præterea interrogandus eſt æger, num ſit opportunus grauioribus illis morbis, quos diximus. Hæc enim efficiunt conſilium excitandæ huius purgationis.*

Excitantur autem aliquando[g] *purgationibus,*

a Aphor. 11. lib. 6. Aphor. 8. ſect. 3. lib. 6. τῶν ἐπιδημ. & ad finé lib. de humorib.

b Vnde cachexiã adferunt, indeque hydropem.

c Quod erat alioqui onuſtũ humoris melancholici prouentu aut ſuppreſſi ſanguinis plethora.

d Quæ fuerãt olim reſtibilis fœcunditatis, hoc eſt ſingulis annis periebant.

e Melancholicis, olim bilioſis, quorũ corpora bilioſa iã perſpiratione carẽtia fiunt melancholica.

f Ex decocto folliculorum ſennæ & caſſia, dilut. rhe: & diaphœn. maxime vero aloes vſu.

quæ cacochymiæ conueniant. Nonnunquam phlebotomo e malleolo, vel iis venis, quæ ſuperiore parte pedis eminēt, cucurbitulis item cruribus admotis & ſedi. Leuiſſima via eſt per ſanguiſugas.

Ferro etiam aperiuntur, vbi turgent, quas mariſcas appellant. Tum etiam medicamentis, vt oleo enucleis perſicorum, aut in quo res [a] acres & amaræ coctæ ſint. Aut vnguento.

a Vt perſicaria, myriophyllum, apparine & præſertim, rubia minor.

℞. pinguedinis lardi craſſa ex parte pinguiſſima ℥. 1. olei irini, rutacei, aut ſimiliū ʒ. 3. Fiat veluti vnguentum molle, quod ſubigatur ex ſucco cepæ rubræ. Eadem cepa aceto macerata, contuſa, & impoſita. Verum vbi dolor eſt, cum butyro ſubigimus, oui vitello, vel roſaceo. Pulpa colocynthidis conuenienti oleo immergitur, ano alligatur: quinque horarum ſpacio aperit.

Collyria, ſuppoſitoria ex radice cyclaminis, ex radice caulium induntur. Fortiora, ſi taurino felle illinuntur. Fellis genera, maxime flaua ſedi illinuntur, vel goſſipio excepta induntur. Pallida vero mitiora ſunt. Forte hoc eſt,

℞. ſtercoris columbini in puluerem redacti ʒ. 3 inſpergantur vnguento molli facto ex pinguedinis lardi ʒ. 1. olei, in quo matricaria coctarit ℥. ß. ſalis ʒ. 2. omnia miſceantur in mortario.

Celerius agent medicamenta, ſi ante confricetur ſedes ex foliis ficus, parietariæ, aut aliis aſperiorib. vt linteo cannabino, vel detrito panno.

Fotus quoque ex cyclamino, centaurio, abrotono, matricaria, bryonia, radice enulæ, ireos, ab-

ſinthii & ſimilium. Reliqua materia cap. de commouendis menſibus dicetur.

Sed aliquando latent [a] hæmorrhoides, quæ in replacuit Antiquis vt ſedes euerteretur. Inuſitatum nec ita tutum remedium noſtris temporibus. Euertitur ſedes quo facilius remedia applicentur.

℞. Piperis, nitri ana ʒ I. leuigatis locum attingito. Vtilicet & ſale gemmæ, & pul ſeriphii & felle, abſinthii [b] ſucco, & matricariæ. Poſtea vero reponenda ſedes ex iis, quæ capite proprio dicentur. At vero vbi iam immodice fluunt, ſiſtere oportet. Siſtuntur autem, vbi odioſæ ſunt. Atque vbi grauius aliquod malum non metuitur, ad eam rem vena [c] cubiti ſecatur, aut extremæ manus. Cucurbitulæ hypochondriis, lumbis ac ſcapulis affiguntur. Reliqua curatio [d] potionibus, topicis remediis, Chirurgia perficitur. Quod autem ad Chirurgiam attinet, meminiſſe oportet, anum maxime ea parte, qua ſphincter eſt, partim neruoſa ſubſtantia, partim neruoſo circulo conſtare.

Neruoſa ſubſtantia neque acria & mordacia medicamenta, neque vſtionem aut inciſionem, ſine conuulſionis periculo, perferre poteſt. Exterior muſculus recti terminus ignobilis & carnoſus, qui vocatur podex, ea remedia perferre poteſt. Quod autem ſcriptum eſt ab Hippocr. quodque ad conſilium ſiſtendi hæmorrhoides pertinet, A diuturnis ſanato hæmorrhoidibus, ſi vna non ſeruatur, periculum eſt, ne intercus, aut tabes ſubſequatur; ita

a Neque ſub aſpectum veniunt, ſiue ſiſtendi, ſiue ciendi conſilium ſit, ſiue ſymptoma corrigendi.

b Nonnulli fiulæ lacte utuntur

c Tum ad reuulſionem humoris eo fluentis, tum etiam ad prohibēdam fæculenti ſanguinis generationem.

d Alterantibus, vacuantibus & ſiſtētibus.

Præter hæc abſtinendum erit vino, vt orgaſmus inhibeatur.

intelligere oportet, Medico ſananti hæmorrhoidas, id eſt, dum ſanguinem mittit, affigit cucurbitulas, topica & reliqua remedia adhibet, rectam vitæ rationem inſtituit, vna quidem eo tempore relinquenda hæmorrhois, vt paulatim, non temere ac præcipitanter fluxum cohibeat. Vbi vero perſanauit, nulla relinquenda eſt.

Potiones *conueniunt, quæ partim cap. de ſputo ſang. partim ca. de profluuiis alui & mictu ſanguinis deſcriptæ ſunt, & deſcribentur cap. de ſupprimendis menſibus. Sed quia in hæmorrhoidibus fere cruciat dolor, his vtendum eſt.*

Symptoma correctio.

℞. olei violarum ℥. 3. mucag. ſem. pſyllii ℥. 2. miſce, vngatur ſedes. Aliud,

*℞ olei violarum ℥.3 ceruſſæ lotæ drach. 6. ceræ albæ quod ſufficit. Aliquando vitellum oui cum roſaceo, aut violato oleo ſubigimus. Nonnunquam albumen commiſcemus, vbi maior ardor eſt, ſimiliter & * micam panis albiſſimi ex ſupradictis oleis ſubactam emplaſtri modo apponimus. Conueniunt & mucag. portulacæ, lactucæ, ſed maxime pſyllii. Fiunt quoque ſacculi ex rebus anodynis. Fiunt fotus ex iiſdem, atque vbi dolor vrit grauius.*

* Violaria in lacte cocta ad pultis cõſiſtentiam mirifice dolorem ſedat, ſi cum tantillo olei roſacei admoueatur.

℞. olei violati ℥.3. populei ʒ. 2. cum ouo integro fiat vnguentum. Quod *ſi res vrgeat, opii ℈. commiſcere potes. Poſtremo videndum, ne adſtringentibus immodice nimium reſiccatus podex non præſtet officium.* Itaque *fomentis humectantibus corrigendum vitium eſt, ſimiliter cum nimium po-*

dex

dex refrixit, refrigerantibus medicamentis & narcoticis, temperandus eſt.

Poteſt ſiſti hæmorrhois ſiccantibus, cauſticis, volſella prehenſis & vinculo interceptis venis.

Laudatur farina volatilis, aranearum tela, & alia in fluxu ſanguinis numerata. Vrunt, & vt loquuntur, mortificant ex puluere radicis caulium torrefactæ, & ſtercore canino ſimiliter cremato, fæce arida vini adſtringentis cremata, adiecta tertia parte vitrioli Romani.

Extremum eſt arrhenicum rubrum, cum aqua parte aluminis plumæ. Oportebit autem, priusquam hæc admoueas, ſedem madefacere vino adſtringente.

EIVSDEM HOLLERII SCHOLIA.

Per anum effluit ſanguis multis modis, vt per inteſtinorum fluxũ, hæmorrhoidas, σύκωσιν ſiue ficum, & Thymum ſiue Mariſcam. In quibus multi ſæpe falluntur, qui ſine diſtinctione, ſtatim fluxu aliquo in ano, aut tumore apparente, hæmorrhoidas eſſe putant, cum plurimũ hi omnes affectus inter ſe differant, & natura, & curatione. Thymus a veteribus deſcribitur tuberculum carnoſum, quaſi verruca eminens ad cutem, tenue, ſupra latius, ſubrubrum, in ſummo peraſperum, oblongum, florem thymi referens, vnde nomen habet. Facile finditur & cruentatur, modoque vnus, modo plures naſcuntur in pedibus, talis, palmis, mediis femoribus, glande, præputio, facie, & ſæpe in ano. Alii ſunt ſine dolore carnoſi, aſperi, candidi, aut ſubrubri. Alii cũ dolore pũctorio duriores, aſperio- *Mariſca. Thymus.*

res,maiores, fæculenti, liuidi qui non facile curantur, niſi tota parte exacta,cui innaſcuntur. Sycoſis idem ſignificat, niſi quod minor eſt quantitate & magnitudine, vt ſcribit Aetius.
De quibus ſic Iuuenal Satyr. 2

Cæduntur tumidæ, Medico ridente, mariſcæ.

Aetius Tetrab. 4 Ser. 2. cap. 4.

Mariſcarum & hæmorrhoidum generatio.

Falluntur ergo, qui mariſcas cum hęmorrhoidibus confundunt. Illæ enim generantur ex præpoſtera venere, immodica equitatione, vel attritione qualibet in ea parte facta. Hęmorrhois vero (nomine pro affectu ſumpto, ſiquidē partem affectam quandoque ſignificat) nihil aliud eſt, quam profluuium ſanguinis per venas ani, aut in illis tumor ab influente ſanguine. Quę affectio vt diſtinguatur a fluxu ſanguinis antea deſcripto ſuperioribus capitibus, obſeruanda eſt hęc methodus, omnium fluxionum cauſis inueſtigandis accommodatiſſima, ſiue naturales ſint, ſiue præter naturam. Tria enim ſunt in genere, in quibus cauſam inuenies. Virtus quæ mittit: inſtrumenta ſeu viæ fluxionum, vnde, qua & quo mittuntur, poſtremo materia fluens. Virtus quadruplex, attractrix, retētrix, concoctrix & expultrix. In materia notanda mixtio cōſiſtentia, quātitas, qualitas. Primum igitur per quā viam ſanguis fluat, obſeruandum, an per inteſtina, an per venas ani. Hoc cum ex cauſis antecedentibus & ſenſu, tum ex mixtione coniiciendum. Nam ſimul cum recrementis reiectus, & cum illis mixtus ab inteſtinis prodit, ſine recrementis, ab ano. Illic cauſa eſt vel in ſanguinis multitudine aut acrimonia, vel in virtute, ſiue non retineat ob imbecillitatem, ſiue excernat ob copiam, vel in via, vt vlcere aliquo in inteſtinis. De quibus omnibus dictum eſt ſuperius. Si a venis ani (ſimul cum arteriis: ab vtriſque enim fiunt) hæmorrhoides erunt. Itaque videndum initio, vt fluxionis

Fluxionum omnium cauſæ quî poſſint dignoſci.

Sanguinis per inteſtina reiecti ſigna.

natura

natura & origo exacte intelligatur, vnde venæ illæ oriantur, qua progrediantur, & vbi terminentur. Vna eſt inſignis, quæ a ramo ſplenico venę portę per meſaræum circa collum & inteſtinum rectum extenſa terminatur in muſculis ani & inteſtino interiore, cui circa lumbos occurrit arteria. In eundem locum, ſed vlterius ad cutim vſq; a vena caua, tres cũ ſuis arteriis, a duabus illis & ramulo venæ ſacræ dictę Syluio. Si per has effluat ſanguis, quia exteriores ſunt, hæmorrhoides apertæ dicuntur, ſiue externę, in quibus neceſſe eſt hepar, renes, & totũ illud venoſum genus a vena caua magis expurgari, proindeq; ſanguinem magis coctum eſſe, quam qui fluit a venis meſaraicis, in quib. adhuc rudis eſt & ſplendidus, licet ater ſit & craſſus, quem lien, & meſaręum maxime hac via expurgãt. Nam hepar ſanguinem coctũ per venam cauam diſtribuit. Meſaraicæ vero ſugunt a ventriculo, & omnibus inteſtinis, atque ad hepar ſuccum mittunt, plurimumque ſeri continent. Lien autem ſanguinem fæculentum exonerat in ramum ſplenicum. A quo deſcendit per meſaraicum ramum, vnde primus ramus, qui deſcendendo occurrit, hæmorrhoidalis eſt, paulo infra, venæ meſaraicæ. Si igitur per venam a meſaraico ramo, qui a ſplenico oritur, fiat ille fluor, hæmorrhoides internę erũt, quod intus lateant, nec oculis cerni poſſint, niſi deſcendente ano, aut immiſſo ſpeculo. Vtræque rurſus diuidantur in cæcas, & apertas. Cæcę ſunt, quę tument cum maximo dolore, nec ſanguinem reddunt. Quanquam non ignoro cæcas etiam dici illas interiores, quia non videntur. Apertæ vero, in quibus eſt ſanguinis profuſio. Rurſus vel ſine inflammatione ſunt, vel cum inflammatione. Inflammationis ſigna ſunt dolor, rubor, tenſio, renixus, febris. In cęcis grauiſſimus dolor, quia partes illę acutiore ſunt ſenſu. Sphin-

Hæmorrhoides cæcæ.

Hæmorrhoides internæ.

Inflammationis in hæmorrhoidibus notæ.

ter enim neruoſa quędam ſubſtantia eſt,quę neque vſtionem, neque ſectionem facile ferre poteſt ſine conuulſione. Deinde habent e vicino ille ſacro ductos neruos, & extremę partes ſunt, quales acerrimum habent ſenſum, neque ſine periculo offenduntur. Indicio eſt e pollice pedis ſubita mors apud Hippocr.1.Epid.& læſis extremis digitis dolor grauiſſimus & oculis, & pudendis, & ſedi. Rectitudo quoque & tenuitas neruorum plurimum facit ad doloris ſenſum. Quæ omnia indicant,non ſine cauſa,plenioribus vaſis, & diſtenſa membrana ſedis, quæ orificiis venarum prætenditur,a plenitudine,aut inflammatione acutiſſimum dolorem excitari, qui ſępe ad ſe totam curationem traducit. Ex his etiam perſpicuum eſt, non ſolum propter craſſum & fæculentum ſanguinē, ſed etiam puriſſimum, hæmorrhoidas fieri, licet Gal. in Aphor. contra ſentire videatur. Si igitur ſanguis,qui effluit, redundet & vitioſus ſit, magna ex hęmorrhoidibus commoda conſequuntur, quæ numerantur ab Hipp. Incipientem melancholiam prohibēt, factam ſanant,quod fere is humor craſſior & nigrior per has venas vacuetur, quāquam & alius. Varicibus, lieni indurato, arthritidi, nephritidi remedio ſunt. Quibus (inquit Hipp. ſect.6. Epid. 3) hęmorrhoides,ii neque pleuritide, neque peripneumonia, neque phagedæna, neque furunculis, neque thermyntis, fortaſſe neque lepra, neque alphis corripiuntur. Sed non ſolum his, quæ dicit Hippo. proſunt,verum etiam vteri, veſicæ & pudendi affectibus. Ex eadem enim diuiſione hæc omnia venas habent. Æ viduis quibuſdam loco menſium fluunt hæmorrhoides. In grauidis quoque notaui hæmorrhoidas vtiliter fluere in duabus mulieribus nobiliſſimis iam quatuor menſes in vtero habentibus, in quibus partus tempeſtiuus conſequutus eſt, & ſaluber-

Gal comment. in aph. 11. & 12. lib. 6. & comm. in ſent. 37. ſect. 3. lib. 3. Epid.

Hæmorrhoides fluentes menſium loco.

rime adoleuit. Erat autem frequens & multus fluxus, ſanguis fere dilutus, qui vbi ſubſiſtebat, grauius habebant. Ægre excluſo leuabantur. Quibuſdam etiam familiis conſuetæ ſunt. Cuidam nobili in æde Ambroſii Parçi Chirurgi decumbenti, qui me ad conſilium adhibuit, cum in grauiſſimo renum dolore emingeret pus, ſanguinem & craſſam pituitam, natura remedium oſtendēte, quia tumebat hæmorrhois, & aliis remediis non cedebat dolor, eo ſtatim tempore iuſſit aperiri hæmorrhoidē, vnde incredibili celeritate dolor conquieuit. Sed hæc omnia intelligenda de natura ſuperflua exonerante, & ſi ægri leuiter ferant. Nam quæ ab infirmitate viſcerum & intemperie, vnde ſanguis vel acrior, vel ſeroſior generatur, vel quæ a laxatione & hiatu venarum ortum habent, aut immodice fluunt, in his celeriter tolli debet totius mali origo. Alioqui intempeſtiue cohibitę deteriora longe & periculoſiora vitia inuehũt. Nam ſuppreſſus ſanguis ad hepar, hinc aliquando ad pulmonem, cerebrũ, latus, aut in corpus diffunditur, vel aliqua parte cōſiſtit, vnde morbi illi omnes ſuperius relati oriuntur, & ſi qua adhuc grauiora dici poſſunt. Paucis enim grauioribus annotatis morbis, alios intelligit Hippocrates, vt Epilepſiam, & ſimiles. Non immerito igitur quæſtiones illæ duę ponũtur, an prouocandę ſint, an ſiſtendæ Et ſi ſiſtere conſiliũ ſit, an vna relinquēda, vt Hippocr. præcipit in Aphoriſmis. De quib. remota omni diſputatione ab hoc loco aliena, ſic breuiter cenſemus. Aſſuetis & grauiorib. morbis laborantib. aut opportunis, aperiri poſſe. Quibuſdā familiis cōſuetas eſſe, in quib. indiuidui ratio habēda. Et quia ante pubertatē nō fluũt, vt eſt author Hippocr. impetus quoq; naturę cōſiderādus. Alioqui non eſt facienda cōſuetudo. Aperiēdę igitur non ſunt ſi non tumeant, & ſi nunquam fluxerint.

Sanguinem & pus mingenti hæmorrhois aperta ſaluti fuit.

Hæmorrhoides quando prouocandæ, aut ſiſtendæ.

Quod ad alteram quæſtioné pertinet. Curati (inquit Hippoc. 6. Epid.) importune multi ſubito his morbis correpti ſunt, & grauiſſime. Galenus importune curatos interpretatur, qui neq; phlebotomia, neque medicamento ſubducente per interualla exhibito, vel exercitationibus vacuantur, qui item neque venam ex ipſis relinquũt, ſed omnes in vniuerſum tollunt. Vbi Galenus videtur ſentire omnes quidem tolli poſſe, ſed non ἀθρόως Deinde oportere κατὰ περιόδους vacuare corpus, phlebotomia, medicamento, exercitio, alioqui vnam relinquendam. Quare vbi hæc remedia adhibita fuerint, & per interualla, nulla relinquenda videtur, præſertim cum ea purgatio non ſit naturalis, & optima victus ratione declinari queat. In recentibus quoque metu grauioris mali vna ſeruari poteſt. Multis percurantur. Sed experientia docet, niſi purgentur, & ſanguis detrahatur, neſcio qua melancholia & obſcœnis ſomniis vexari. An autem vena relinquenda ſit, quæ ſtatis periodis effluat, an obligandus æger phlebotomię per interualla, & medicamentis, id fere arbitrio ægri relinquendum, niſi ſi quis a phlebotomia, purgatione, exercitiis deterius habeat, aut hæc leuiter ferens, grauius ferat hæmorrhoidem. Relinquere autem venam apud Hipp. nihil aliud eſt, quam non ſecare, non vrere, non conſuere, ſiccare, putrefacere. Nam liber eſt de hæmorrhoidibus, vbi omnes vrit, ſecat, curat, conſuit, putrefacit, ſiccat. Vrit autem non adhibito venæ ferro, ſed tantum admoto, vt aſſetur, & ſiccetur. Quod igitur Aetius nullam ſeruandam ſcripſit, Paulus contra, non ſolum in diuturnis, ſed vbi ſtillicidii modo effluit ſanguis, cæteris occluſis, vnam relinquendam præcipit. Seruari duobus modis interpretari poteris, vel neglecta artificioſa curatione, vel adhibita. Si negligatur, vna ſeruanda eſt, ſi adhibeatur,

nulla

nulla. Rurſus ſiſtendi conſilium duplex. Alterum dum fluentes ſiſtimus, alterum, dum fluxuras animaduertimus.

In illis immoderatum fluxum adſtringi debere non eſt dubium. Cæterum externę facile deprehenduntur ex tumore. Internæ vero ex pondere circa ſedem, egerendi difficultate, & clyſteres aut glandes immittendi, ſanguine aliis excrementis non permixto, & conſueta purgatione, atque indiuidui natura.

*M*ulti ſunt igitur curationis ſcopi. Tumentes aperiendæ, fluentes compeſcendę, dolor mitigandus, & inflammatio tollenda. Quæ omnia propriis remediis perficiuntur. In omnibus, partis affectę habita ratione, ab omnibus acribus & mordentibus abſtinendum. Cauendum a cancro, aut fiſtula, quæ vehementioribus medicamentis facile inducuntur. Nam cuniculi quidam ſæpe latent, in quibus pus. Vnde longiores ſinus in fiſtulas abeunt. Videndum etiam, ne nimium adſtringamus aut refrigeremus podicem Hinc ſequitur ani prolapſus, vel reſolutio, illinc non prę̈ſtat officium, & aluus nimium reſiccatur. Itaque poſt vſum horum corrigi vitium debet, ſi quod illatum ſit. Vbi remediis non eſt locus, Chirurgia opus eſt ligatis, vſtis, tabefactis venis. Sed revera in hæmorrhoidibus diuturnis, in varicibus, & reliquis influxionibus & collectionibus iam inueteratis omnino periculoſa ſectio, qua vel moriuntur, vel in aliquem grauiſſimum dolorem incidunt, priore peiorem. Purgato corpore fotus conuenit cum vino adſtringente, decoctione roſ. centinod. plantaginis, ſcoria ferri, & ſimilibus. Topica adhibentur & ſedi, & oſſi ſacro.

ANTON. VALETII EXERCIT. LV.

Gal. comment. in ſenten. 25. ſect. 5. lib. 6. Epidem.

HÆmorrhoides aliæ ſunt internæ, externæ aliæ. Illæ a ſplenico ramo & meſenterio; hæ potius a venæ cauæ propaginibus ipſi ſedi explantatis fiunt. Internarum ſanguis parcior & aquoſior, craſſior externarum. Sunt item aliæ vuis ſimiles, rugoſæ, proptereaque dictæ vulgo morales, quod moris ſimiles conſpiciantur. Corpus alias cacochymia expurgant, præſertim melancholica, aliquando plethoram depſent. Proruptionis ſanguinis ab hæmorrhoidibus commoditates vide apud Gal. cap. 7. lib. de venæ ſectione aduerſus Eraſiſtratæos, comm. in ſent. 8. ſect. 6. lib. 6. Epid. & in 37. ſent. ſect. 3. lib. eiuſdem. Suppreſſarum vero incommoda comm. in ſent. 39. Porrhetic. 3. Prima curatio eſt, vt moleſtus dolor ſæpe leniatur: ſecunda, ſi ſiſtantur, & mali grauioris metum afferant, & aperiantur: tertia ſi immodice fluant, vt cohibeantur. Sola quippe vacuatio optima cenſetur, quæ quod graue, infenſumque eſt, velut onus inutile, deponit citra corporis infirmitatem, & virium iacturam. Sed labitur itaque dolor aluo molliore facta, vt minore cum expreſſione & conatu fæces reiiciantur, quæ alioqui duræ hæmorrhoidas exaſperant, fluxionem videlicet dolorifica duritie ingeminando. Et quia inflammatio

Gal. ad finem lib. de differ. ſympt.

ſæpe

ſæpe adiungitur, conuenientiſſimum hoc erit remedium.

℞.mucag.ſeminis pſyllii ℥.3. vnguenti populei ℥.2.miſce pro linimento: quo pannus mollis, aut goſſipium imbutum, in anum inditur.

Quod ſi tentio ſine inflammatione ſit, ſatis erit bombycem imbuere liniméto ex mucaginib.alth.lini & fœnugr. vel oleo viol. aut ſimil. Deinde aperiuntur hæmorrhoides infinitis prope artibus ab Hollerio traditis. Vulgo tumentes venas inungunt ſanguine gallinæ, aut columbi: mox hirudines præparatas affigunt, quæ ſi ſatis ſanguinis non exhauriant, ſanguinẽ fluere ſinunt. Quod ſi per ſe ſiſtatur, ægrum iubent in aqua tepida inſidere. Cõtra vero ſi per apertas hęmorrhoidas fiat profuſior ſanguinis proruptio, a qua periculũ tabis, aut cachexiæ impendeat, auertetur ſanguis ſecta dextra baſilica, largo ſanguine ducto, ſi multus ſubſtiterit, affixis dextro hypochondrio & interſcapulio cucurbitulis, &c. Vbi tenuitas ſanguinis & acrimonia in ſuſpitionẽ venit, ſyrup. incraſsãtes, refrigerãtes & ora vaſorũ occludẽtes vſui erũt. Tutiſſimũ etiã erit, rhei electi in aqu.cichor. plantag.roſar.aut ſolani cũ pauco cinnam. craſſiuſcule cõquaſſato infuſi fortẽ expreſſionẽ exhibere, adiecto ſyrup.aliquo adſtringẽte, aut ſi magna fuerit cũ ſanguine ſeri copia, ſyrup. laxat. roſar. pallid. facit & huc maxime hic potus.

℞.ſacch.roſ.ʒ.2.bol.arm.elotæ in aqu.roſ. ℈ 2.ſyru.myrtil.℥.1.aq.roſ.℥.2.f.potus.

Foris ſedi admouentur ad ſiſtendum fluxum eadem ferme quæ in ani procidentia.

De exitu [a] ani. Cap. 56.

*A*Nus totum rectum inteſtinum eſt, aut extrema laxitas eius. Excidit hæc infirmis muſculis obliquis, qui ſedem ſurſum reuellunt, & laxitate [b] membranarum, quibus oſſi ſacro & lumbis colligatur. Nerui etiam [c] reſolutione, qui ab extrema ſpina ad ſedem porrigitur. Itaque primum animaduertendum, num quæ inflammatio adſit, quod tumore, rubore, calore & [d] duritie intelliges. Hic [e] ſanguinem e brachio detrahes, deinde etiam e [f] malleolo. Si fuerit opus materiam inflammationis reſoluentibus medicamentis & laxantibus digeres, admixta etiam parte eorum, quæ repercutiant & corroborent.*

Topica remedia fruſtra ſunt adhibita ſedi, ſi a læſo neruo vitium eſt. Tuncque applicanda extremitati ſpinæ, vbi [g] coxa eſt, redeundumque ad genus [h] curationis, quod cap. de Paralyſi dictum eſt. ſi vero infirmitas eſt eorum obliquorum muſculorum, & corpus craſſis ac viſcidis humoribus abundat purgatione primum vtẽdum eſt ex hiera ſimp. aga. hiera diacolocynt. & ſimilibus: tum ſi qua ſordes ano inhæſit, detergenda prius hydromelite, vrina propria decocto betæ, muria, marina aqua.

Poſtea vero fotus conueniet ſæpe repet tus ex

a De vltima recti inteſtini partis prolapſu.
b Ductarum a peritonæo, atque etiam a ligamentis lumborum & oſſis ſacri.
c Quæ vel ab obſtructione, vel compreſſione fit.
d Dolore item & pulſu.
e Ad reuellendum et inhibendum fluxum.
f Ad amotionem materiæ coniunctæ.
g Qua parte iſchium cum oſſe ſacro connectitur.
h Vt ad fotus, litus, emplaſtra, dropaces, De his vide Hippocratem ad finem libelli de fiſtulis.

vino auſtero, in quo acacia, hypociſtis, myrtus, malicorium, roſæ, ſcoria ferri & alia eiuſmodi adſtringentia cocta ſint, adhibita ratione, quæ iubet mollioribus mitiora, durioribus fortiora remedia eſſe adhibenda.

A fotu unctiones, inſperſiones pulverum, inſeſſiones & balnea vſurpanda ſunt. Quanquam inunctiones & olea, quæque lubrica ſunt omnia, non ſine ratione quidam reiiciunt, alii admittunt, quia firmius inhærent. Laudabitur oleũ nardinum, coſtinum, laurinum, maſtichinum, roſaceum, quæ vbi inuncta fuerint, puluis ex arida pice trita, ſeta porcina, vſta galla, fimo canino, cornu cerui, carabe, ſanguine draconis, maſtiche, corallo & ſimilibus.

Suffitus e bdellio, pice arida, pinea, Colophonia, exuuio ſerpentis, lapide molari candente conſperſo aceto, in quo porri folia coxerint, vino auſtero nigro, in quo aliquid adſtringentium ferbuerit, inceſsiones in aqua ſulphurea, marina, bituminoſa aluminoſa & ſimilibus. *Puluis.*

℞. ſang. draco. malicorii ana ℥ 1. gallæ, bituminis ana ℈. 2. ſubtiliſsime trita et cribrata inſpergantur. *Alius.*

*℞. carabe, cornu cerui vſti, coralli, balauſtiorũ, thuris albi, *antimonii, acaciæ ana ʒ. ß. trita inſpergãtur, aut incorporẽtur vitello oui, & modico petrolei. Vitellũ oui vſurpamus, vt in eo pulueres incorporentur, quia non, vt oleum, ſordes relinquit*

*Stibii non chalcinati.

Emplaſtra fiunt ex ammoniaco bdellio, malaxatis cum oleo nardino, & ſimilib. cõſperſis pului-

ſculis, quæ adſtringant, oßi ſacro, perinæo & ſedi apponi debent, & ne concidant, faſciis contineri. Tempus *remediorum, vbi iam ægri deiecerint, & abluta ſedes repoſita fuerit.*

EIVSDEM HOLLERII SCHOLIA.

Alexand. Aphrodiſ. lib. 1. Prob.

Rectum inteſtinum, Græcis ἀπευθυσμένον *dicitur, Hippocrati* ἀρχὸς, *Aph. 58. libr. 5. vt interpretatur Philoth. Prius nomen illi inditum eſt, quod cũ alia inteſtina flexuoſa ſint, recta linea ſine vllis gyris in anum ſiue podicem deducatur: poſterius vero, quo vel aliis imperet, vel aliorum ſit principium. Excrementa enim excipit, & foras agit, adiutum ſepto tranſuerſo & muſculis abdominis propellentibus. Opus igitur habuit muſculo, a quo, tanquam crumena, conſtringeretur, ne ante tempus excrementa effluerent, quem Græci* σφιγκτῆρα *vocant,* ἀπὸ τοῦ σφίγγεσθαι, *id eſt, conſtringendo. Quæ eſt illius propria actio, non autem excretio, vt multi voluerunt. Deinde altero (qui geminus eſt, vel etiam tergeminus) oblique ſupra rotundum ſito, quo ſurſum reuellitur. Adiectæ ſunt membranæ, ad maiorem firmitatem, quibus alligatur oßi ſacro & lumbis. In hac parte morboſi affectus plurimi oriuntur. Si excrementa nobis inuitis egrediantur, reſolutio eſt ſphincteris. Si vero extra anum prolabatur inteſtinum rectum, neque ſurſum retrahi poßit, niſi manu protrudatur, neceſſe eſt cauſam eſſe in muſculis, aut neruis ſurſum reuellentibus, vel membranis alligantibus. Id autem fit laxatis illis neruoſis corporibus, vel imbecilloribus redditis, vel intumeſcente & inflato inteſtino. Si reſoluantur nerui, cauſa ex capite de Paralyſi exquirendæ ſunt, topicaque oßi ſacro imponenda. Imbecilliores redduntur aliquando ob nimiam mollitiem & humiditatem, vt in pueris, vel frigus a quacunque cauſa externa, vel aliquam aliam intemperiem, aut humorem*

madefa-

madefacientem. Aliquando vero ob magnam aliquam contentionem in reddendis excrementis durioribus, aut acrioribus, vt in dyſenteria, vel teneſmo. Inflatur autem a quolibet tumore, ſed præcipue inflammatione, quam ſequitur dolor, febris, perpetua irritatio ad excretionem, ſtillicidium vrinæ. Fieri ſcribit Hippocr. de fiſtulis a pituita ex corpore in inteſtinum rectum decumbente. Quanquam in contextu Græco habetur ὑπὸ τοῦ φλέγματος. Certum autem eſt phlegma Hippocrati aliquando inflammationem dici, vt in Prognoſticis. Nec dubium, quin ab aliis etiam humoribus, præſertim a ſanguine, fieri poſſit. Mirum eſt, quod nobili cuidam mulieri contigit anno 1559. Nihil excludebatur ſtercoris: dolor ingens in ano, qui nullis remediis cedebat. De cauſa diſputabatur. Nihil e ſpeculo immiſſo apparuit interiore recto inteſtino. Tandem ſumma vi, & eo dolore, qui in parte difficili excitatur, rotundum globum tophaceum e cæco inteſtino deiecit. Hernia laborabat. Erat is globus tunica inuolutus, ſuberis ſubſtantia.

Non eadem omnibus curatio. Fruſtra adhibentur remedia ano, ſi ſpinæ vitio reſolutus ſit neruus. Inflammatio curanda, vt cetera, indicatione ſumpta a parte.

ANTON. VALETII EXERCIT. LVI.

Uteri procidentia cauſa & eiuſdem curatio.

PRocidit anus vel ab externa cauſa, vt ictu, lapſu, caſu, nimioque egerendi conatu, velut in teneſmo, vel ab interna, vt frigida humida intemperie, calida humida, muſculos reſoluente, aut ab aliquo præter naturam humore. Hic affectus vt curetur, ſordes inprimis, ſi quæ adhæreant, hydromelite, vel decocto betonicæ detergenda, deinde ſordes ſic fouenda.

♃.roſ.rub.myrtill.ſumach.cortic. granat. balauſtior. cupul gland.gall.nucum cupreſſi ana ʒ. ß. Contuſa omnia bulliant in ſufficienti quantit.vini auſteri Eo decocto foueatur anus procidens, poſtea exſiccetur, & oleis ſequentibus linatur. ♃.ol.myrt.roſar. & cydon.ana ʒ.ß.miſce.

Poſtremo ſequenti puluere aſpeigatur, ac demum reponatur.

♃.corti.granat.roſ.rub balauſt.myrtill.cupul. gland.ana ʒ.1.f.omnium puluis, vteadus, vt dictum eſt.

Inteſtinum vero ſic repoſitum denuo ſouebitur decocto præſcripto, ægro quieſcente, altis & iunctis clunibus. De conuenienti deligatione ani ex Hippocrate, Gale. & Heliodoro vide Cornel. Celſ. libr. 6. cap.de condylomate. Hippocrates libr. de fiſtulis vtitur zona, a qua deducta faſcia per dorſum recta ano ſubinducitur, & ſuperadductæ zonæ ad vmbilicum religatur: ſed prius reponit anum, fouet decocto adſtringente, tegit molli ſpongia, vel linteo in decocto inſuccato. Vbi deiiciendi, cupiditas vrget, anguſtiſſimis aſſeribus ani latera innitantur: aut ſi puer eſt, femur pedibus inſideat, vtrinque extentis cruribus deiiciat. Si dolor acceſſerit, ſedabitur vt in hæmorrhoidibus.

De

De exitu matricis. CAP. 57.

RElaxatis [a] vinculis, refrigerato [b] vtero, collecta [c] mucoſa ſubſtantia vterus excidit, ſenibus magis, & iis, quæ ex inſtituto vitæ [d] nudos pedes in frigida continent, aut diutius in frigido lapide ſedent, vel aerem frigidiorem excipiunt, maxime in puerperio, & [e] tempore menſtruorum. Caſu, ictu, reſolutione quoque decidit. In vehementi motu eo modo, quo vrina & ſtercora præter voluntatem effluunt, ita etiam vterus [f] delabitur.

Totum vterum decidere poſſe quidam [g] e Græcis negant: contra quos [h] Arabum auctoritas & experientia facit. Tumq; deſperata res eſt, vt cum inueterauit malum, quod ætate ſenili non facile curari poteſt.

Initio animaduertendum, num retenta vrina, [i] aut ſtercus. Primum enim excludere oportet. Vterus enim in medio poſitus, & compreſſus magis expellitur, nec facile reponitur.

Apte collocanda mulier eſt, ſublatis coxis inuicem dilatatis, reflexis poplitibus. Atque eo modo, quo in ſede diximus, detergendum, abluendum, fouendum, peſſuli quoque e lana molli inuoluta linteolo fingendi ſunt. In ea lana [k] pulueres miſceri poſſunt, qui vterum confirment.

a Quibus vterus coaleſcit, adiungitur, mouetur, nutritur.
b Quod frigus vtero bellum indixerit.
c Tum in corpore vteri, tum in acetabulis ipſis. Vnde grauior factus, vinculis ſuo loco contineri non poteſt.
d Vt mulieribus lotricibus.
e Quo tẽpore vteri pars vtraq. hiat.
f Accedit & coeundi libido, cum ſcilicet vterus defraudatur, & appetitum non explet. Ariſt. cap. 2. lib. 7. hiſtor. Anim.

g Vt Aetius. h Vt Auicennæ. i Vt ſi in craſſo inteſtino ſphincteris, conſtructione obduruerit. k Ex balauſtiis, radice cyperi, nuce cupreſſi, roſis.

Peſſulus factus pro ratione ætatis immergendus eſt vino, in quo [a] *adſtringentia coxerint, & ita inſinuandus pudendo, prius repoſito* [b] *vtero.*

Pectinem quoque & lumbos lana, bombace, aut ſpongiis imbutis oxycrato contegemus, & ne concidant, alligabimus.

Cucurbitulæ cum multa [c] *flamma vmbilico & ſumini, atque etiam ilibus affigendæ ſunt, ſæpiuſque repetendæ. Atque interuallis cucurbitularum* [d] *emplaſtrum ſupra vmbilicum & lumbos affigendum eſt.*

℞ galbani ℥.1.ß. myrrhæ, thuris albi ana ʒ.2. terebinthinæ ʒ.ß. ſem. lauendulæ ʒ.1. moſchi ℈.ß. incorporentur, & extendantur in aluta.

Peſſarium, peſſulus, priapiſmus.

℞. aſſæ fœtidæ, myrrhæ, thuris albi, maſtichis an. quod ſufficit pro ætate, & ratione mulieris.

Fiat peſſarium malaxatum cum oleo laurino, vel de liliis, addendo ʒ.1.ß. lauendulæ, & baccarum lauri ʒ.ß.

Naribus odora, vtero fœtida admouenda, pannis lineis inuoluendæ partes pudendæ & vicinæ, perfumigatis cum myrrha & thure. Suffumigia & inceſſiones vt prius.

Sed hic peculiariter ex lauẽdula, biſtorta, foliis & baccis lauri, adiecta portiuncula myrrhæ, thuris cum cortice, & maſtichis.

Si putruit vteri pars, quæ decidit, placuit Græcis & Arabibus, vt quicquid corruptum ſit, amputetur.

[a] Vt baccæ, cortex & folia roſæ caninæ fol. rubi. hypociſtis, balauſtia.

[b] Vt repoſitus ſuo luco cõtineatur. Hinc ſemiſphæram figura ouali, cera obductã, filoq. appenſam in muliebrem ſinum (ſi vſquequaque ſit prolapſus vterus) immittere, & ſubligaculis retinere decuerit.

[c] Vt maiore vi ſurſum attrahant vterũ prolapſũ.

[d] Quod vim habeat cõfirmãdi & conſtringendi: cuiuſmodi eſt emplaſt. cõtra rupturã, vng. Comitiſ. emplaſt de maſtich. rubrum deſiccatum cum radice cyperi,

EIVSDEM HOLLERII SCHOLIA.

Vterus vinculis vndiquaq; alligatur ante, retro: ſuperius, inferius: dextra, ſiniſtra: oblique ad collum & inguina. Oſſi pubis, ilion, & ſacro per tunicam a peritonaeo, dextra & ſiniſtra parte annectitur, magnis vaſis per arterias & venas, praeſertim ſpermaticas & apophyſim peritonaei, ſpinali medulla per neruos, recto inteſtino per fibras quaſdam tenues: veſicae per alias, ſed plures & laxiores: oſſi pubis per vincula laxa. Omnia membranae peritonaei praeter vaſa. Hinc maximus vteri conſenſus cum vniuerſo corpore. Plato tanquam animal vorax moueri putat modo deorſum ad ſemen excipiendũ, modo ſurſum, fuga male olentium, aut alia cauſa. Medici vero naturaliter quidem excipiendo ſemen, hiare, deinde conſtringi volunt: ſurſum autem non moueri, niſi vaſis plenis reuellatur, aut infletur, vt in ſuffocatione: deorſum vero, cum peritonaeum aut vincula a peritonaeo relaxantur vel rumpuntur, vel fundus inuertitur, vnde vteri procidentia. Contorquetur etiam interdum, vt ob abſceſſum, vel inflammationem, vel vim aliquam illatam, vel poſt partum. Videre etiam licet multas, quae cum vtero geſtant, dolore coxa affectis ligamentis laborent, ſic vt edito foetu dolor maneat, vnde claudicãt, cuius meminit Galenus 6. de locis affectis. Sunt igitur tres affectus vteri praecipui ex deprauato motu, vnde infinita & admiranda ſymptomata conſequuntur, ſuffocatio, contorſio & procidentia. Hic de poſtremo tantum agitur, in quo aliquando collum, aliquando fundus in vuluam procidit. Vbi collũ excidit, videtur veluti glãs viri rubens, quae ſe oſtendit in ore pudendi cum ſuo foramine. Fundus autem cum procidit, inuertitur. Quae omnia ratione diligenter diſtinguenda ſunt. Cauſae igitur ſunt, relaxatio aut ruptio aliquando vinculorum ad oſſa pubis: nonnunquam peritonaei. Relaxatio fit ab humiditate, aut difficili partu, aut rupto peritonaeo, aut tenſis inferioribus ligamentis. Quod tamen fieri nõ poſſe exiſtimo. Sic enim traheretur ad oſſa pubis potius. Ariſtoteles 7. de natura animalium ſcribit quibuſdam deſi-

Vteri maximus cõſenſus cum vniuerſo corpore.

Vterum geſtantes nonnullas vnde claudicare contingat.

derio coitus, aut longiore Veneris abſtinentia vterũ excidere, quib. coitus & cõceptus remedio eſt. Sæpius ſit caſu, ictu, vehementi metu, mora in aqua frigida, vt in lotricibus, difficili partu, magno conatu in reddendis excrementis Ob rupturam peritonæi, aut difficilem partum, vix curatur, aut nunquam.

Si fundus procidat, ſublatis cruribus facile redit: ſi vincula, declinet in latus vnde dilabuntur. Puellæ cuidam (quod a nobis annotatũ eſt) tremor ſiniſtra parte in facie & thorace, non inferioribus partib. Decumbenti in ſiniſtram mouebatur: quieſcebat reuolutæ in dextrã. Mane & veſpere mouebatur. Ardebat ſimiliter & frigebat. Suppreſſi menſes annis fere tribus, facies ſaturato rubore, teneſmus, dolor ſtomachi, lien inflatus. Si ab humiditate fiat relaxatio, reſiccantibus & adſtringentib. vtendum. Vacua in repellendo debẽt eſſe inteſtina & veſica. Conueniunt fotus, inunctiones, peſſaria, odores fœtidi, fumigia, emplaſtra, cataplaſmata, vnguenta, cucurbitulæ admotæ lumbis & vmbilico. Extremum remedium eſt zona Hippocratis, quæ a cingulo zonam habeat a parte poſteriore per perinæum adductam in anteriorẽ partem ad idem cingulum iuxta pubem arcte colligatur. Alij e ſubere ouales formas inductas cera, & quaſi pediculo alligatas, immittunt in ſinũ pudendi, atque alligant coxis. Inunguntur oleis & vnguentis adſtringentibus.

ANTON. VALETII EXERCIT. LVII.

Vterus procidit praua fœtus extractione, violenta ſecundinæ depulſione, ſpiritus cohibitione, immenſi oneris ſublitione, plaga, partuum frequentia, animi affectibus, vel reſolutione ligamentorum & muſculorum vterum ſuſtinentium. Quod ex vtero propendet, ouo ſimile exiſtit. Vterus ante-

Curatio.

quam

quam reponatur, & aluus clyſtere ſubducitur,& excluditur vrina, vt potentior ſit ipſi vtero locus. Dein fouetur eodem decocto vterus, eodem item puluere aſpergitur, quo prolapſa anus: tum vero obſtetrici manibus oleo maſtich.aut roſ. vel butyro inunctis ſua ſtatione locatur. Interim cucurbitula magna vmbilico ſæpe admouetur: vel ſingulæ cucurbitæ ſingulis vmbilici lateribus affiguntur: pecten, lumbi, os ſacrum, lana, vel goſſipio, aut ſpongiis, oxycrato madidis conteguntur, ſuperductis faſciis. Denique emplaſtrum de galbano dorſo, vmbilico adhibetur.

De [a] ſiſtendis menſibus. CAP. 58.

Menſis [b] naturalis eſt purgatio, niſi vel quãtitate excedat, vel [c] præter ſtatas periodos effluat. Decimo [d] *quarto anno excitatur, nonnullis 12. rariſſime 7. Deſinit vero 40. aut paulo poſt, alioqui ad 60. producitur. Aliis ſingulis menſibus, nonnullis vno aut pluribus menſibus intermiſſis; quibuſdam ſæpius vno [e] menſe redit. Iunioribus ad lunæ plenilunia; aliis fere decreſcente luna, tribus, 4.5.6.7. diebus, eo plus minuſve. Maiorẽ copiam efficiunt, ratio vitæ plenior, otium, temperamentum [f] frigidius, tenuitas ſanguinis, vel acrimonia, amplitudo vaſorum, quæ plurima & maxima ad vterum perueniunt. Subſiſtere debent in totum grauidis, puerperis, lactantibus*

a Cum ſcilicet fluunt immodice, & præter modũ peculiaris naturæ, ætatis, diætæ.
b Quæ commodo naturę fit, & a natura ſuſcipitur.
c Vt ſi bis mẽſe repetat.
d Cum puellæ ad iuſtam magnitudinẽ & modum peruenere.
e Vt ſalacibus mulieribus, quæ ſero abundant.
f Vt ſi mulier ſit habitior, corpus habeat minus perſpirabile, glabrum, cutim albam, capillos nigros & rectos, oculos quoq; nigros, vocem acutam, vt ſi ſit iracunda.

Vt ſiſtas, primum animaduerte [a] *cauſam immoderati fluxus, colorem ſanguinis fluentis. Si linteolo excipias, animaduertes. Calida enim menſtrua, vbi ſanguis calidior eſt, florida atque rubentia, vbi ſanguinis copia in cauſa eſt, ſubalbida, vbi ſanguis,* [b] *frigidior eſt. Rubentibus itaque menſtruis, ſi quidem corporis plenitudo eſt,* [c] *venam e cubito ſecato. Si vero magna pars plenitudinis iam* [d] *depleta eſt, aut alioqui non redundat in reliquo corpore ſanguis, cucurbitulas ſatis amplas cum multa flamma ſub mammis affigito: vinculis brachiorum vtitor,* [e] *frictionibus manuum & calfactionibus. In vſu phlebotomiæ & reliquorum, interrogabis primum, qua parte vteri maior grauitas ſit. Si dextra parte, baſilicam dextram ſecabis, dextram manum ligabis, fricabis, calefacies. Sub dextra mamma cucurbitulam affiges.*

Si vero cacochymia eſt, bilioſum ſanguinem rhabarbari ℥. 1. ß. *aut hiera picra repurgabis. Si pituita, eadem hiera aut rhabarbaro vteris, ſed addito agarico. Sed fere vbi nulla plenitudo, aut manifeſta cacochymia, cucurbitula ſub mammis, aut in humeris appoſita, vincula manuum, remedia, quæ ſanguinem ſiſtunt, ſatis eſſe poſſunt.*

In laxitate meatuum adſtringentibus, in tenuitate incraſſantibus vtendum eſt. Conuenit inter Græcos & Arabes ſuccum plantaginis efficaciſſime menſes ſiſtere. Memini (inquit Gal.) cum quatuor diebus iugiter ſanguis fluxiſſet, nec ſiſti poſſet,

a Quę triplex eſt, ſanguinis copia & qualitas, vaſorũ laxitas, facultatis retentricis infirmitas.
b Aut etiam frigidior mixtione ſeri.
c Ad reuulſionẽ & plethoram deplendam.
d Immoderato ſcilicet fluxu, vt venam ſecare tutum non ſit.
e Ad reuulſionẽ obſcuram.

cyatho vno ſucco plantaginis conſtitiſſe. Recentiores [a] *aqua plantaginis vtuntur. In aqua melius fuerit aliquid diſſoluere eorum, quæ ſanguinem ſiſtunt, vt ʒ. 1. trochiſcorum de carabe, de ſpodio, de terra ſigillata, & eorum quæ iam antea ſæpe enumerata ſunt.*

Loco *peſſulorum* (*quoniam mulieres non facile admittunt peſſula*) *lana vel goſſipium aut mollius linteolum ſucco adſtringente, vt plantaginis, inſuccatur, & ita inditur genitalibus. Mulieres fingunt e peruinca, quæ iniiciunt cruribus. Laudant vngulas aſini pelles anguillarum, pelliculas interiores nucis auellanæ, quæ cum ſucco cydoniorum coguntur in pilulas, aut diluuntur in ſucco conuenienti.*

Peſſuli, ſi finguntur, teretes ſint ac rotundi ad inſtar digiti e lana, bombace, aut conſerto linamēto, quibus medicamenta adſtringentia excipiuntur. Deinde conuoluantur, vel ſerico raro, vel lineo linteolo. Pendeant e filo, vt cum opus fuerit, retrahantur. Vtuntur epithematibus lumborum [b] *& crurum poſteriorum ex aqua plantaginis, ſumach, vino rubro adſtringente, & ſimilibus.*

℞ *ſcoriæ ferri crematæ, & in aceto extinctæ, deinde pulueratæ, lapidis hæmatitis triti ana ℈ 2. ſyrupi myrtillorum & roſ. ana ℥. ß. aquæ plantaginis ℥. 2. Fiat potus.*

℞. *trochiſcor. ambræ citrinæ puluerataæ ʒ. 1. datur cum vino adſtringente diluto modica aqua plantaginis.*

[a] Ad felicius aqua nucamētorum ſalicis, ſucco radic. vrticæ albæ, ſucco burſæ paſtoris, atq. lanceolæ.
Vt ℞. ſuccorum depuratorū lāceolæ, burſæ paſt. rad. vrtic. al. ℥. 2 ſacch. q. ſ. f. ſyrupus.

[b] Ad regionem venarū ſpermaticarū quæ ad fundum vteri feruntur. Iiſdē etiam partib. emplaſtra admouentur e bolo, empl. contra rupturam vnguentum Comitiſſæ.

℞. ſanguinis draconis, boli armenæ, ambræ citrinæ, coralli rubri ana ℈. 1. Fiat puluis, detur ex aqua plantaginis.

℞. boli armenæ ʒ. 2. coque in vino ſubtili ſubauſtero ad ℥. 2. colatura bibatur. Opiata.

℞. [a] conſeruæ veteris roſ. ℥. 2. ſem. plantaginis ʒ. 2. ſanguinis dracō. boli armenæ an. ℈. 4. ambræ citrinæ, coralli rubri an. ʒ. 1. cum ſyrupo de myrtillis fiat opiata. Datur caſtaneæ magnitudo ſero & mane ante cibum.

Laudant puluerem e pectunculis, quæ e Cōpoſtella & mari comportantur. lapſis, onyx, id eſt, corallina, hæmatites, corallus ruber prodeſſe creduntur, ſiue in puluerem redacta vſurpentur, vel e collo pendeant, manui alligentur, aut ſupponātur mānus: diſtillatum e conſerua cōſolidæ maioris & limacibus ana quod ſufficit. Aliquando ad ſtupefacientia deueniendum eſt. vt,

℞. philonii ʒ. 1. boli armenæ ℈. 1. cum vino ſtiptico fiat potus. Ablutiones ex vino auſtero, in quo ſaluia coxerit, aut aliquid ex materia adſtringēte. Inunctiones ex oleo roſarum, melino, vel in quo adſtringentia coxerint, vnde & alia remedia ex aliis locis.

a Huic addes ſymphyti & nenupharis conſeruam.

De prouocatione menſtruorum.

Reſiſtunt menſes [b] ætate, conceptu, [c] lactatione, & his prouocari non debent. Sunt quib. præter calidius & ſiccius temperamentum, præter frugaliorem vitam, exercitia maiora, vacuationes tum manifeſtas,

b Vt anno 45. 50. aliis ſerius, aliis celerius.

c Vt in nutricibus, quod per venam epigaſtricam atque mammariam ſanguis fiat ἐνάῤῥοπος ad lactis generationem.

nifeſtas, tum inſenſiles, vt ſanguinis vacuationem per nàres, phlebotomias frequentes, & alia eiuſmodi. Item in iis, [a] *quæ a longo morbo ſe confirmant. Aliis propter pinguedinem, in quam totus ſanguis conuertitur. Nonnullis propter gracilitatem & copiam ſanguinis. Neque his commouendus menſis, vt nec bene carnoſis, ſiquidem ceſſatione menſtruorum nihil offenduntur. Vnicum tamen eſt,* [b] *quod excipi debet ratio generationis. Nam vt mulier ſuppreſſa purgatione, nihil lædatur, quia tamen ſine menſtruo ſanguine* [c] *generatio eſſe non poteſt, oportet quidem naturam aſſuefacere, vt ſanguinem in vterum deriuet. Nam in multis conceptum adiuuat bis aut ter detractus* [d] *ſanguis in anno, ſed iis maxime, quibus præ copia ſanguinis menſtrua reſiſtunt. Huius rei auctor eſt* [e] *Hippocrates. Frequentiſſimum eſt, vt vel craſſiore ſanguine, vel alioqui interceptis vteri venis reſiſtant menſes: qua in re conſilium eſt* [f] *Galeni, vt vena malleoli aperiatur. Tria vaſcula detrahuntur aliquot poſt diebus, duobus tribuſve balneum imperetur, in quo chamæmeli flores, origanum, maiorana, artemiſia, folia lauri, coniza, baccæ iuniperi & lauri,* [g] *aliaque eiuſmodi coxerint. Statim a balneo* [h] *melicratum propinandum e pulegio, calamentho, & eiuſmodi. Alioqui noſtro more ſyrupus de hyſſopo, praſio, calamentho, de bizantiis de duabus radicibus, aut quinque radicibus ad ℥.1.ß. cum aqua cuſcutæ, decocto cinnamomi, aut caſſiæ liquore ad ℥.3. propinabitur. Quodſi for-*

a Quod nullæ ſint in his reliquiæ partiũ ſanguinearũ alimenti.

b Vt in mulieribus bene carnoſis, & propterea ſine incommodo valetudinis non menſtrualibus.

c Hippocrat. ſect.7. lib. 6. τῶν ἐπιδημ.

d E malleolo.

e Hipp. lib. de carnibus.

f Lib. de curand. ratione per ſang. miſſionem. & libel. de tremore.

g Vt matricaria, nepeta, hyſſopus.

h Vt ℞. decoct. puleg. & calamenthi, ℔. 2. quibus adde mellis ℥.3. hieme: æſtate ℥. 2. ß. melicr.

tius volueris, caſtorei ℈ 1. aut eo plus adicies. Hac arte ſemper expertus eſt Galenus moueri menſes, vt nihil inde mulier læderetur. Cucurbitulæ pubi, inguini, interiori femori affigi debent. Purgationes conueniunt ex hiera picra, quæ hoc modo parari debet:

℞. [a] aloes ſuccotrin. ʒ 2. ſpicæ, caſsiæ ligneæ, cinnamomi, xyloaloes, radicis gentianæ, maſtichis, aſari, cubebarum ana Gr. 6. Gr. 3. Omnia pulueriſata incorporentur cum modico conſeruæ anthos, aut borraginis, propinentur cum vino albo tenui.

Secretum eſt quarundam mulierum, vti conſerua borraginis diſſoluta in vino albo tenui. Poteſt & pulueri hieræ aliquid agarici commiſceri. Laudantur & pilulæ elephanginæ maſtichinæ & ſimiles. Laudatur quoq; hæc purgatio.

℞. caſsiæ fiſtulæ ʒ. 10. pul. liquiritiæ ʒ. 2. croci Gr. 3. mellis anthoſati ʒ. 3. diſſolue in decocto cicerum rubrorum. Vacuato & bene purgato corpore, aliis remediis vtendum eſt. Suffitus [b] aromatum muliebria ducit. Fiunt autem cum baccis lauri, iuniperi, ſiccis herbis odoratis, caſsia lignea, & aliis eiuſmodi.

Inſeſsiones, vt prius. Vbi biliosi & pingues humores ſunt, petroſelino, porro, apio, alliis, ſmyrnio, ſtyrace, melanthio, fœniculo, vtraq; centaurea vtendum eſt, et ad ſuffitus et olea comparanda, & peſſulos. Laudatur & oleum de ben, de nuce moſchata, laurinum, de iunipero. Sunt qui geniſtæ floribus ad dimidium vas impleant, oleum chamæ

melinum

[a] Vel ℞. caſtorei ʒ. 1. diſſolue in vino albo, fiat potus. Mirifice confert ad ciẽdos menſes. Cæterum ad obſtructa liberanda, & materiam præparandam ſic imperabis. ℞. ſabinæ, fol. M. 1. cuius decoct. adde ſyrup. de radicibus, aut capil. ven. ℥. 1. ß. propinetur.

[b] Aphor. 28. lib. 5. Sunt autem ſufflatus aromatũ caute per infundibulum adminiſtrandi. His enim plerumque ſicca ventriculi intemperies contrahitur, imo vaſa & cotyledones aduruntur.

melinum ſuperfundunt, fideliter obturatum vas fimo ſepeliunt, aut reponunt in furno calido, ſinūtque efferueſcere: quo oleo inguina inungunt, & peſſulos madefaciunt.

Optimum eſt imperare decoctionem cicerum rubrorum coctorum cum radicibus petroſelini, vt cum modico butyro iuſculum paretur, cui, vt fere conſuetudo, puluerem cinnamomi, & tantillum croci inſperges.

Laudantur aquæ abſinthii, cuſcutæ, pulegii, calamenthi, mentaſtri, rubiæ tinctorum, ſabinæ. Vinum album tenue, colatum per manicam Hippocratis cum ſaccharo in aqua anthos diſſoluto, & tantillo cinnamomi.

Hermodactylos ſcribit Meſuæus non habere par remedium in mouendis menſtruis, & fætu mortuo.

Fortes quoque ſunt trochiſci de myrrha.

℞. [a] myrrhæ electæ ℥. 1. lupinorum optime trit. ℈. 5. foliorum rutæ, mentaſtri, pulegii, cumini, rubiæ tinctorum, ſerapini, opopanacis ana ℈. ß. Formentur trochiſci pondere ʒ. 2. Detur vnus mane cum aqua, in qua iuniperi ſemen coxerit. Vel.

[a] Conſerua borraginis in vino albo diſſoluta mirifice menſtrua & lochia ciet.

℞. myrrhæ ℈ 2 aſſæ fætidæ ℈. ß. cinnamomi Gra. 10. croci Gra. 2. cum aqua rubiæ fiant pilulæ. Fœniculi radix, melanthium, quod quidem præſtantiſſimum eſt. Alii dant triphera ſine opio ʒ. 1. cum decoct. cinnamomi. Eodem modo mithridatium dari poteſt. In ſumma omnia, quæ magis calfaciunt, & ſiccant minus.

Peſſulus.

♃. olei moſcati, vel alterius conuenientis ℥. 2. pulueris gentianæ ʒ. 2. miſce cum bombace moſchato in eo madefacto, fiat peſſulus.

EIVSDEM HOLLERII SCHOLIA.

Mulierũ purgamenta per vterum varia.

Mulierum purgamenta per vterum quædam ſunt multum inter ſe differentia, quæ tamen ſimilitudine ſæpe fallunt vt ſpecies quædã hæmorrhoidũ, λόχια, ſpermatis corruptela, muliebris purgatio, & menſtrua. Nam ex ramo ilio venæ cauæ duæ ſunt propagines, quarum vna Syluio epigaſtria dicta, ſurſum aſcendit per muſculos rectos, ac mammariæ occurrit. Paulo ſupra altera propago ceruici vuluæ & ori inſeritur; ſicuti & ſedi hæmorrhois, vnde fit conſenſus vteri cum mammis ob viciniam, ſurſum ac deorſum fluente ſanguine ex vtero in mammas, & contra. Ab hac propagine poſteriore interdum fluit craſsior ſanguis non aliter, quam per hæmorrhoidas. Aiunt Virgines & grauidas hac via aliquando purgari. Quod certe in grauidis magis neceſſarium videtur poſt aliquot tempus, ob arctam illam colli vteri adſtrictionem, quaſi nodulis quibuſdam accurate & artificioſe a natura inſtructam, vt ne vi quidem ſpecillum emitti poſsit, & ob acetabula, e quibus ſanguis deſtinatur alendo fœtui. In virginibus non tanta adſtrictio. Quæ igitur fluxio fit ex iis venis, eam ad menſtruam purgationem vulgo referunt, cum tamen & partis, & vaſorum, & ſanguinis fluentis natura diligenter perſpecta, hæmorrhoidum potius ſpecies quadam appellari debere videatur. Non enim niſi ſolo ſitu differunt, niſi dicas in grauidis veram eſſe purgationem menſtruã regurgitante illuc ſanguine, qui in capacitatem vteri per venas e ſeminariis vaſis expurgari debebat. Sed cum hoc non ſit omnino ſecundum naturam & ex iis quæ raro contingunt, id etiam

cæteris, quæ vterum non gerunt, haudquaquam conueniat, nec ita certis & menſtruis interuallis fiat, minus id videtur conſentaneum rationi.

Non ignoramus tamen veram purgationem menſtruam in grauidis fieri poſſe, ſed diuerſo modo, eoq; duplici. Vno, primo menſe per vteri capacitatem, quia ad huc os illius non ita conſtrictum eſt, cum etiam fiat ſuperfœtatio. Altero, per alterum ramum ſpermaticæ iuxta hederiformem, quæ ad latera vteri deſcendit, & hypogaſtriæ occurrit. Sed vnicuique liberum ſit vocare vt libuerit, curationem tamen eandem non habere perſpicuum eſt. Curatur enim fluxio huiuſmodi eadem ratione, qua hæmorrhoides, præſertim quod attinet ad venæ ſectionem. Nam retentis menſtruis vena cruris ſecatur, hæmorrhoidibus ſuppreſſis interdum vena cubiti. Quod hic quoq; obſeruandum eſt. Proinde hi affectus diſtinctione opus habent: λόχια quoque diſtinguenda, tum quod edito fœtu tantum prodeant, tum quod comprehendant quicquid poſt fœtum & ſecundas exit a puerperio.

Menſtrua purgatio in grauidis duplici fit modo.

Sæpe etiam a ſpermatis corruptela ſalacibus, Venere abſtinentibus, viduis & ſimilibus redditur humor quidam craſſus, & veluti ſeminalis in vtero corruptus, vel ſanguis grumoſus, qui ad menſtruam purgationem nullo modo referri debet. Quarta fluxio eſt illa, quam vocant muliebrem purgationem, quæ quibuſdam quotidie, aliis poſt menſium purgationem, nonnullis inter duas purgationes contingit, vel a toto corpore, vel affectibus vteri. in hac excernuntur quædam excrementa feroſa, & veluti ichores ſine dolore, & in maiore quantitate quam pus ab vlcere. Quæ colore intelligimus modo ab hoc, modo ab illo humore vitioſo ſeparari. Numquam enim fit abſque cacochymia. Ponamus igitur præter has quatuor affectiones, Menſes proprie dici, quos Græci καταμήνια vocant, cum ſanguis ille generationi & alendo fœtui deſtinatus a natura ratis

ſtatiſque diebus ſemel in menſe excernitur per venulas e vaſis ſeminariis in vteri capacitatem, non quod ab vtero trahatur, ſed quia illuc mittitur, ſiue lunæ curſu, ſiue alia quapiam prouidentia moderante. Vnde non ſine ratione multi contendunt neque præter naturam eſſe, neq. excrementitium, niſi ſola quantitate.

Menſtrua nō eſſe virulenta.

Nam ſi quæ in eo maleficia reperiantur, quæ Plinius recenſet, ea corruptioni illius, & diuturniori in vtero moræ, cum e vaſis propriis excidit, accepta referri debent, aut mixtioni vitioſi alicuius ſucci. Quod ſatius eſt, quam duas illius partes conſtituere, puriorem beneficam, & fœculentam, veneficam. Neque enim probabile eſt hominem veneno concipi, conceptum veneno conſeruari in vtero. in lucem editum eodem ali, niſi iam dicere velis infantis corpus aut totum, aut magna ex parte venenum eſſe.

Sanæ igitur mulieri (inquit Hippocrates 1. de Morbis mulierum) ſanguis menſtruus exit interuallis victimæ iugulatæ, ſanguini ſimilis, rubens. Effluit autem duarum heminarum Atticarum menſura. Quæ non, vt Fuchſius Aphoriſ. 30. lib. 1. olei menſura exiſtimanda eſt, ſed ſanguinis, vt redeat circiter ad tres ſemiſextariolos Lutetianos, natura tamen, ætate & ſimilibus perpenſis. Id autem abſoluitur duobus aut tribus diebus. Exceſſus & defectus in vitio eſt. Illinc tenues fiunt, fœtus emarceſcit, aut parũ vitalis eſt. Hinc ſi videlicet, minus quã tribus vel duobus diebus, & pauci, craſſæ fiunt, nec facile concipiunt Quæ plus habent ſanguinis ad quinque, ſeptem: quæ ſanguinem craſſum aut venas exiles, ad plures etiam purgantur. Initio vero & fine pauciores & tenuiores, inter media purgatione plures & craſſiores, præſertim vbi multi fluunt. Ariſtoteles cap. 2. 7. de hiſtor. animalium moueri ſcribit decremento lunæ, & hac creſcente colligi, vnde cauillo ſexum fœmineum lunæ tribuunt. Aliter tamen ſæpe experimur. Idem quoque voluit mulieres quaſdam eſſe, quæ concipiant, etiamſi non fluant menſes, quibus

Menſtruorũ exceſſus & defectus in vitio eſt.

Mulieres quæ dam concipiunt quamuis menſes non profundunt.

non plus eſt ſanguinis, quam aliis reſtat a purgatione. Sed haud ſcio, an id ex principiis Galeni admitti queat. Conſtat tamen multas concepiſſe antequam paſſæ eſſent menſtrua. Naturalis purgatio ceſſat 45. aut 60. ætatis anno experientia & iuſta ratione. Incipit 13. 14. quo tempore ceſſat incrementum, & in quibuſdam 20. ob pituitam, & ſanguinis paucitatem. Ex his intelliguntur, quot modis menſes præter naturam eſſe poſſint. Vel enim omnino ſupprimuntur, vel immodice fluunt, vel tempore non conuenienti. Sanguis autem peccat in qualitate, quantitate aut conſiſtentia. In quibus omnibus perueſtiganda cauſa, & an ob id morboſæ viuant. Nam aliis debetur curatio, aliis præcautio, aliis conſeruatio vt pro ratione quadam peculiaris temperamenti, aut cauſa morbifica ſemel in menſe multis, aliis ſæpius, quibuſdam vno menſe intermiſſo, nonnullis tertio quoque menſe prodeunt. Supprimuntur, quia vel ſanguis abſumitur, vel retinetur. Illud fit aliquando in ſicciore temperamento & calidiore, in pinguibus ob pauci ſanguinis in pinguedinem conuerſionem, venarum anguſtiam, vnde etiam non concipiunt, aut imbecilles pariunt. Id etiam fit in longo morbo conſumptis, lactantibus auidiores pueros, viraginibus, exercitio multo vtentibus, ſanguine in nutritionem conuerſo. In quibus fruſtra naturæ repugnamus mouendis menſibus. Retinentur autē aut euerſione vteri & diſtortione oſculi interioris, in quibus quoque fruſtra mouemus menſes, aut obſtructione, quia ſanguis craſſior, aut acetabula muco plena, aut condenſata ſubſtantia. Mœrore quoque ſupprimi etiam, quæ iam fluant, & præ doloribus, certum eſt. Tunc ſanguis fere tertio menſe incipit regurgitare in hepar, caput, pulmonem, totum denique corpus, vnde ſequuntur iidem fere morbi, quos de hæmorrhoidibus diximus, vteri ſuffocatio, difficilis ſpiratio, vel ob plenitudinem venarum, vel oppreſſo corde ab humore in pericardio. Si diutius, quam

Menſtruorũ naturalis purgatio quando ceſſet.

Menſtruorũ retentorum cauſæ.

Menſtruorũ immodice fluentium ſignum certiſſimum.

par ſit, ſuppreſſionem menſium ferant, vix curantur obductis & induratis meatibus. Immodice fluentium ſignum certiſſimum eſt imbecillitas virium. Hoc fit, vt cæteræ fluxiones, nimia vaſorum laxitate, ruptione, eroſione, ab acriore ſanguine, imbecillitate partium cauſa externa, in abortibus fractis vaſis, aut obſtetricis vnguib. irritato vtero in partu, aut natura imbecilliore reddita ad violentiam, et ſimilibus cæterarum fluxionũ ſignis, exquirenda ſunt. Sanguis qualitate peccat, ſi male coloratus ſit, quia, vt vult Hippocr colore ſimilis non eſt ſanguini recens mactati animalis. Albi, ſanioſi, loturæ carnium ſimiles, a pituita, pallidi, flaui & acres a bile, nigri, craſſi, pauci a melancholia. Iam atra bilis eſt, cum, veluti acetum, terram effuſi radunt, fermentant, & grauiter exulcerant. Alii carbunculo ſimiles, caliginoſi, æres, turbati, ſalſi, purulenti, Quo magis a naturali conſtitutione receſſerunt, eo periculoſiores. Fluxus albus prouectis magis, rubens iunioribus, fuluus vtriſque. Ariſtoteles vult puellis albos fieri, vnde extenuantur, præſertim ſi victu humidiore vtantur, ſicque incrementum phibetur. Alio loco ſanioſas purgationes & humidiores puellis, ſenibus paucas, craſſas, nigras, quæ facile concreſcant, media ætate medias. In quo non videtur conſentire cum Hippocr. Vt autem ex ſanguinis colore humor peccans internoſcatur exacte Hippocr. iubet ſubſtrata arena in ſole ſuperfundi menſes, aut linteo excipi & ſiccari. Nam bilioſi pallidum, pituitoſi mucoſum, grumoſum, pelliculoſum, albidum colorem relinquunt. A melancholia nigri, valde ſplendidi, pauciſſimi. Sed anteacta vita, temperamentum corporis, ætas, omnia conſideranda. Tardiores craſſiore materia, pauciores denſatione & præcluſione acetabulorum, oſculi vteri, e contrario, plures. Sed & frequenti coitu copioſiores fiunt. In omnibus colores fœdi. Quod tamen vitium aliquando ſimplex eſt ſuppreſſis menſibus, aliquando affectis viſceribus & corpore. nonnumquam malo naturali contracto ante tempus menſium. Quod ad curationem ab ægra ſciſcitari oportet.

In

In cachexia ſanguis generandus, in obſtructione medicamenta aperientia, ſanguis ad vterum trahẽdus cucurbitulis circa emunctoria. Sanguinis miſsio ex talo, poplite, ligatura in coxis, frixiones, linimenta, ſuffitus, vnguenta, ſyrupi aperientes, incidentes, attenuantes, peſſaria nuptis, omnia tempore quo fluxuri ſunt. Hoc præcepto perpetuo obſeruato, in omnibus morbis, qui fiũt per conſenſum, partem primario affectam primo loco curandam eſſe, & cauſam ſine qua non remouendam. In locum miſsionis ſanguinis ſuccedit catharticũ, fit enim affatim & plus e corde educit, vnde virium maior deiectio. Sed longe vtilior. Vomitu & narium profuſione leuantur a natura. An id medico imitandum? Ad redundantem ſanguinem reſpicienti licet, ad menſes mouendos, minime. Niſi ſuppreſsis menſibus oriatur morbus, qui venæ ſectionem requirat e ſuperioribus. Tunc vena ſecatur e cubito. Vt enim natura viis interclusis per oppoſitas partes, aliquando per vicinas multitudinem vacuat, ita licebit aperto cubito multitudinem tollere, & morbo mederi, malleolo ſecto, ſanguinem trahere. Neque naturæ imitator ſemper eſſe debet medicus, ſed miniſter, in quibus ipſa nihil poteſt, vt cucurbitulis affigendis, ligaturis, venæ ſectione. Natura vero id quod commodius eſt, ſequi ſolet in iis quæ poteſt. Cum itaque via per venas brachii apertas non pateant, alias, quas ſequi poteſt, aperit. Contraria omnia fiunt inſiſtendo. Reuulſio ſanguinis miſsione e mediana, cucurbitulæ in circuitu mammarum, ligatura in brachiis potius, quam digitis, quia per plures venas fit attractio, & iter breuius.

Medicus non ſemper naturæ imitator.

ANTON. VALETII EXERCIT. LVIII.

TRiplex mulieres exercet fluor, menſtruus vnus, in partu alter, tertius inor-

dinatus, qui, quoniam proprium nomen nondum eſt adeptus, muliebris fluor vulgo nuncupatur, in quo quod excernitur, alias albicat, pallet alias, nunc alium colorem, pro cacochymia laborantis corporis, ſeque per vterum repurgantis, refert. Menſtruus, ſi moderatus, naturalis eſt, & ſinendus; at vbi exuberat, ſiſtendus. Eoſdem enim morbos, quos ſanguinis per hæmorrhoidas largior profuſio, infert. Quanquam & hæc affectio interdum ſine noxa accidit, otioſis præſertim & ſedentariam vitam agentibus, quæ victu ſeſe inuitant copioſiore. Quantitas legitimæ purgationis menſtruę moderata erit cheopinæ vnius, aut duarum: pro cuiuſq; mulieris propriæ natura. Si maior eſt, & plurium dierum, ſymptoma eſt ex genere immodice excretorum, non toto genere præter naturam, ſed multitudine, vel qualitate. Fluxionis vero huiuſmodi tres ſtatuuntur cauſæ, fortis virtutis ratio, cum vterus ſit a natura fabrefactus ad corpus expurgandum, humor, vel multitudine, vel qualitate praua, acri videlicet & ſtimulante, peccans, membrum propter vaſorum nimiam imbecillitatem, vel compoſitionem, læſum apertis ſcilicet, vel reſeratis, aut eroſis oſculis venarum. Itaque optime curatio vt ſuſcipiatur ſanguinis quantitas conſideranda, excretionis modus, necnon qualitas ipſa, obſeruatis linteis quibus exci-

Hippocr. aph. 57. lib. 5.

Mēſtruæ purgationis debita quantitas.

pitur, vt intelligas an per anaſtomoſin, an per diaureſin, an per diapedeſin vacuetur. Fluxus immodicus reuulſionis indicationem præbet. Vnde opportune vena cubitum perreptans (partita interim ſanguinis miſſione) incidetur, cucurbitula magna ſub mammis defigetur, ventri deinde medio. Interim auſtera & refrigerantia edulia plurimum iuuabunt. Mox propinabitur hoc medicamentum.

Gal. ibid. & lib. 3. meth.

℞. myrobal. citr. ʒ. 3. coquantur in aqu. plantag. & roſ. In expreſſa colat. diſſol. rh. elect. puluerati ʒ. 1. ſyr. roſ. ſicc. vel cydo. ʒ. 6. vel ℥. ß. f. potio.

Quia vero bilioſus eſt, vt plurimum ſanguis, ſyrup. zulapiis, opiatis temperādus. Vt.

℞. aq. roſ. & plantag. ana ℥. 2. ſyr. myrtil. ℥. 1. trochiſc. de carab. ʒ. 1. f. zulap. Vel ℞. aqu. roſ. & arnogloſſ. an. ℥. 1. diacod. ſine ſpeciebus ʒ. 1. f. potio. Detur hora ſomni.

Opiatæ hunc in modum concinnantur.

℞. conſeru. roſ. viol. & ſymphyti an. ℥. ß. ſem. portul. plantag. coroll. rub. ana ʒ. ß. bol. arm. raſur. ebor. & corn. cerui vſti ana ℈. 1. cum ſyrup. myrtill. aut roſ. ſiccar. f. opiata.

Huc quoque facient myrobolan. conditæ, grana quoque berberis condita. Vbi ſuſpitio fuerit calidioris hepatis copioſiorem & calidiorem ſanguinem generantis, admouebitur epithema, ex aquis refrigerantibus puluerib. trium ſantalor. roſ. rub. & boli armenæ pauca caphura addita. Iuuabit etiam emplaſtra adſtringentia lumbis & pubi inſtituere. Vt.

℞.emplaſt.contr.ruptur & vnguent. Comitiſſ. ana ℥.2. cum oleo myrtill. f. emplaſt. pro lumbis & pube.

Erunt & ex vſu iniectiones in vterum, qualis hæc eſſe poteſt.

℞ plantag.abſinth thapſ.barb.roſ rub.an.M.1. balauſtior.calic.gland.querc.ana p.1.f. decoct. In ℥.3. colaturæ diſſolue pulu. maſtich. & trochiſc de carab.vel de terra ſigillat.ana ʒ.1.f. clyſter metrenchytes.

Vel ad eundem ſcopum comparantur peſſuli e pulueribus corall.rub. hæmatit. ſang dracon bol.armen. linamento, goſſipio, aut re quapiam tali, in vnguentum commodum demerſa, excipiendi, deinde panno tenui integendi, vt in vterum indantur. Vulgaris puluer.quantitas eſt ℥. ß. Paratu facilius erit peſſarium ex ſemimanipulo conuenientis herbæ leuiter tritæ, & vt ante tereti linteo inuolutæ. Interim ſi fractæ appareant vires, roborabuntur ſtillatitiis inſtauratis. Vt.

℞. conſeru.antig.roſ.℥.3. conſeru.ſimphyt. & carn.cydon.ana ℥.2.granor.berber.p.2.ſemin. portul.acetoſ. citr. card. pap. alb. ana ʒ.2.ſpecie. diamarg. diarho. Abba.& triaſantal ana ʒ.3.aqu. plantag.arnogloſſ. portul.& roſ.ana ℥.4.decocti vnius capi cum multa oxalide alterati ℔. 2. adde carn.pullor.2.vel perdiculor. cum mica panis alb. f. diſtillatio lento igne in alembico, vel diplomate. ℞. prædict. diſtillat. ℔. ß. ſacchar. roſ. ℥. 2. cinnamom. ʒ. ß. traiiciatur per manicam Hippocratis.

Accidit etiam, vt ſupprimantur menſes:

quorum ſecundum naturam eruptio vt melioribus fit naturæ rebus, ita retentio præter naturam maximo eſt detrimento. Suppreſſionis illius cauſam triplicem aſſignat Galenus: priorem quidem partium expurgantium imbecillitatem: anguſtiam vaſorum alteram: tertiam vitium ſanguinis, craſſi, lenti, multi, pauci. Quibus addi poteſt vitium corporis totius a diuturna exercitatione, morbo præcedente, tenui victu, aut per alias vias reuulſione & deriuatione facta. Imbecillitatis parens eſt intemperies, anguſtiæ obſtructio, vel tumor præter naturam ab humorum defluxione, obſtructionis craſſities, aut tenacitas humoris, aut cum aliquid, velut germen, vaſi adnatum eſt. Cum autem tot ſint τρόποι ἰάσεως, quot morborum ideæ, cognito per ſuas cauſas morbo, non difficile fuerit indicationes curatiuas, atque medicamentorum euporiam venari. Sed inprimis aduertendum quibus cieri menſes debeant, quibus minime. Non enim ante tempus a natura definitum, vt ante annum 14. aut circiter, & poſt 45. aut circiter, citantur, non iis quæ vtero geſtant, aut quæ lactant, non quibus laborioſa vitæ ratio inita, & quæ a ſuppreſſione nihil mali perſentiſcunt, non tenuiter viuentibus, præpinguibus a morbo diuturno conualeſcentibus, nec ante ſolitum tempus, quo natura ad excre-

Suppreſſionũ menſiũ cauſæ ex Galen. comment. 2. in lib. de Humorib.

Mẽſtrua quomodo & quibus mouẽda.

Mẽſtrua ſuppreſſa quam grauia inferant incommoda.

tionem ſeſe componere conſueuit. Tum vero prouocantur potiſſimum, cum grauia inducunt incommoda, tabem, fœdos colores, lipothymiam, vertiginem, deiectam appetẽtiam, dyſpnœam, hydropem, articulorum cruciatum dorſi, & lumborum dolorificam grauitatem, quæ nephritidem, ventris tormina, & colicum ementitur effectum. Initio igitur, poſt aluum clyſtere aut cathartico ſolutam, ſecabitur cubiti vena in plethora,

Curatio.

aut obſtructione vaſorum, ne fluor ſequatur largior, quam vt ſiſti poſſit, ſi in poplite vel talo ſecetur: vel vt imminuatur & reuellatur ſanguis qui copia ſua obſtructionem fouet. Ad prouocationem & vacuationem tam deinde in vtroque poplite, vel malleolo, vena aperietur. Reliqua autem materia ad faciliorem euocationem apparabitur zulapiis, apozematis. Vt.

℞. radic. comm. aper. in aceto temperatar. an. ℥. 1. radic. rub. tinct. ℥. ß. ſabinæ, nepetæ, puleg. abſinth. menth. hyſſ. artemiſ. ana M. ß. ſemin. petro. fœnic. apii ana ʒ. 1 ſemin end. portul. cucurb. melon ana ʒ. 1. ß. flor. cardiac. geniſt. & anth. ana p. ß. f. decoct. ad ℔. 1. In colatura pro doſib. 3. diſſol. ſyrup. de artemiſ. capil. ven. & de quinque radic. ana ℥. 1. f. apozema clarum, conditum cinnam.

Ex iiſdem ſyrupis & ſimilibus cum àquis apii, fœnic. aut cicer. rubrorum decocto diſſolutis zulapia parantur. Purgatio ſequetur.

℞. polypod. quern. gram. petro. rub. tinct. an.

ʒ. 2. cichor. cum toto, agrimon. ana M. 1. ſemin. aniſ. fœnic. apii ana ʒ. 1. flor. cardiac. ana p. 2 f. decoctio, addendo ſub finem follicul. ſennæ mund. ʒ 3. In colatura infunde rhei elect. ʒ. 1. ß. agar. troch. ℈. 2. cinnamom. ʒ. 1. In expreſſione diſſol. ſyrup. laxatiui roſ. pallid. ʒ. 6. f potio.

Inſtante iam iam menſtruorum tempore balneum vtiliter imperabitur, ex origano, ca ... meo. artemi. matricar. parietar. florib. chamæm. melil. Vel decocto eorundem fouebitur imus venter, ilia & lumbi, adhibito deinde litu ex oleo liliaceo, aut irino. Repetenda quoque venæ ſectio in maleolo altero, aut vtroque, cucurbitulæ interiori crurum parti affigendæ. Ineictiones in vterum, aut etiam peſſaria huc reuocanda.

℞. ſucc. mercuria. depurati, vel decoctio rub. tinct. ering. vel cyclam. vel radic. comm. aperitiuar. vel ſaluiæ, matric. nepetæ ℥. 3. pulu. melanthii ʒ. 2. f. iniectio in vterum.

Talis tamen acrior iniectio virginibus viros non expertis inſtituenda non eſt, ſed potius ſeceſſus, aut ſuffitus. Peſſarium vero ſit huiuſmodi.

℞. radic. ireos, cyclam. ana ʒ. 1. myrrh. elect. caſtor. ana ℈. 2. ſem. rut. melanth. ana ʒ. ß. Ex his omnibus fit puluis, ex quo terebinthina excepto fingitur peſſus.

Ex ſemimanipulo mercurialis parum trit. & hier. ſimplic. & mithrid. ana ʒ. ß. granis aliquot moſchi additis f. etiam peſſ. Non omittenda cardiaca ad vires reficiēdas capienda, conſeru. bugloſſ. melyſſ. borrag. cort. citr.

cond.ther.vet. mithrid. aut ex his & ſpecieb. diamarg. trochiſ. de myrrh. raſur. eboris & cornu cerui cum ſyrupo limon. fingenda cõdita. Cæterum fluor muliebris, qui fere pituitoſus & ſeroſus, purgantibus, ſudores mouentibus, aut vrinas, ſaneſcit. Lochia vero ſeu purgamenta a partu, eandem, quã menſtrua, poſcunt curationem.

De vteri [a] præfocatione. Cap. 59.

Multa ad hanc rem ex capite 5. lib. 6. de locis affectis, & Aetio colligenda ſunt. Vocatus in paroxyſmo primum an [b] viuat mulier, cognoſcendum eſt. Nam ſæpe fit, vt grauiore [c] acceſſione intereant, aut non aliter iaceant, quam mortuæ. Infidele eſt ſignum vitæ, quod floccus naribus admotis, vel vaſe pleno aqua impoſito regioni ſtomachi, colligitur. [d] Sternutatoriis potius de vita cognoſcendum. Secundum eſt, vt cauſam cognoſcamus. Cauſæ ſunt, menſtruorum ſuppreſſio, ſpermatis corruptela in nubilibus, virginibus, viduis, & iis mulieribus, quæ natura ſunt ſalaces & præter conſuetudinẽ non miſcentur viris. Aliquando humor quidam craſſus, & veluti ſeminalis, vtero [e] collectus corrumpitur. In tali cauſa præfocationis vteri in paroxyſmo extremorum vincula, [f] frictiones maxime crurium ex ſale & aceto, vel ſimilibus. Odorata [g] vtero: grauiter olentia naribus admouenda ſunt. Maleolentia, vt caſtoreum,

galba-

a De ſuffocatione hyſterica, quam alii ſtrangulationẽ appellant.
b Interdum enim mortuæ ſimilis videtur, quod ſpiritum non ducat.
c Ab impeditis reſpirandi inſtrumentis.
d Vt helleboro & pyrethro narib. admotis, aut immiſſo puluere aut etiã pẽna.
e Et eius corruptione hyſterica fit ſuffocatio, ſublato reſpirationis vſu, propter oppreſſionem diaphragmatis.
f Vt excitetur ſpiritus, & excitetur humor ad excretionem.
g Vt in ſinum pudoris immittantur, & vteri ceruicẽ.

galbanum, [a] gagates lapis, capilli hominis, aſſa fœtida, plumæ crematæ, cornu cerui, cornua reliquorum animalium cremata, euphorbium. Quæ omnia excipi poſſunt pice humidá, vel in puluerem redacta galbano, & rebus eiuſmodi. Huius rei cauſam repetes ex problem. 60. Aphrodiſæi, libr. 2. Odorata vero, quæ vtero admouentur, ziber, ſeu ciueta, bombyx moſchatus, aut goſſipium moſcho conſperſum, oleum moſco perfuſum, gallia moſchata, alipta moſchata, caryophyllum & ſimilia.

a Niſi mulier ſit epilepſiæ obnoxia.

℞. aliptæ moſchatæ ℈. 2 ligni aloes, caryophyl. ana ℈. ß. aut ℈. 1. moſchi, ambræ ana Gran. 3. excipiantur oleo de ſpica. Aliud.

℞. galliæ moſchatæ ʒ. 2. cinnamomi folii, macis, caryophyl. ana ℈. 1. ambræ, moſchi ana Gr. 3. labdani, ſtyracis ana q. ſ. cum aqua roſata moſchata fiat veluti ſuppoſitorium, quod indatur genitalibus. Pulueres eiuſmodi aliquando inſpergimus oleo coſtino, de ſpica, laurino, de lilio, vt inde intinctis, digitus [b] obſtetrix affricet os vteri in virginibus, in aliis etiam interiora. Et vt a paroxyſmo excitentur, vellicandæ aures, nares, ſed maxime pili, qui pudendis adnaſcuntur. Aliquando etiam piper, zinziber, ſal gemmæ, & alia eiuſmodi pudendis immittuntur, vt naturam irritent ad excretionem. Et quia magna ex parte plenæ ſunt ventorum, glandulis, clyſteribus, unctionibus, quæ flatus diſcutiunt, vtendum erit ex cap. de colico dolore.

b Vide Galen. ca. 5. lib. 6. de locis male affect.

Excitatis a paroxyſmo nullum remedium me-

lius marito. Alioqui ſi retenti menſes in cauſa ſint, remouere oportebit ex proximo capite. Et ſi humor craſſus, purgationes conueniunt. Imperabis igitur hieræ diacol. ℈. 4. *aut infuſionem* ʒ.1. ß *agarici trochiſc. vel* ʒ. 2. *pulueris hieræ picræ. Alioqui,*

Remedia hyſtericæ ſuffocationis, quæ fit a ſeminis corruptione, dicata.

℞ *terebinthinæ lotæ in aqua matricariæ* ℥. ß. *ſemin. dauci, agni caſti, cinnamomi ana Gr 8 cum modico conſerua anthos fiat bolus. Aliud*

℞. *terebinthinæ* ʒ.3. *agarici trochiſcati* ℈. 2 *ſeminis dauci, cannabis, ligni aloes ana Gr. 8. cum eadem conſerua fiat bolus.*

Purgationes per interualla repetendæ ſunt, ſed paulatim imminuto modo. Laudatur caſtoreum per interualla datum. Hoc autem variis modis vtuntur. Nam in paroxyſmo diſſoluimus in aceto acerrimo, & naribus admouemus, vel eius ℈. 2. *aut* ʒ. 1 *exhibemus cum aqua diſtillationis radicum dauci vel artemiſiæ q. ſ. Acetum ſcylliticum, vel in quo, pulegium, calamenthum, thymum, origanum, coniza coxerint, naribus admotum, vel etiam potum adiuuat, etiam ſi vterum lædere videatur.*

Laudatur ab antiquis ſuccus & ſemen plantaginis. Cinnamomum, lignum aloes, ſemen dauci, cannabis, rutæ, agni caſti, radix nimphaeæ, & quæ ſemen extinguunt. Vomitus ſternutatio, cucurbitulæ, primum quidem inguinibus & coxis, deinde ilibus cum multa flãma affixæ. Hypochondria quoque faſciis deligata & conſtricta. Glomeres fili anethino feruẽti inculcati & calida alternatim, appreſſi pe-

ctini,

ctini, Laudatur puluis conchulæ, ſeu blattæ Bizantiæ, & pectunculorum.

Poſt alia quoque remedia dropaces & ſinapiſmi extremæ ſpinæ & ventri appoſiti. Balnea naturalia. frequens coitus, vnctio ex oleo dulci, in quo ſemen agni caſti, rutæ, cinnam. confracta omnia coxerint, vt eo ſumen & lumbi inungantur. Adiicitur aliquãdo pyrethrum, piper & ſimilia. Sed ineunda ratio habitus corporis, temporis, anni, & reliquorum. Similiter clementer agendum eſt cum prægnantibus.

Quod ad phlebotomiam attinet, [a] ſuſpectum remedium eſt, niſi cum ſuppreſſi ſint menſes. Tumque eo modo quo in mouendis menſibus, ſiquidem nigella mulier eſt, malleoli venam phlebotomo aperies, ſin alba & mollis, vel ſcarificatis, & ſanguiſugis vteris.

[a] Nunquam enim venam ſecabis in ſuffocatione hyſterica a ſeminis corruptione.

EIVSDEM HOLLERII SCHOLIA.

Υστερικὴ πνίξ, *Græcis dicitur vteri ſuffocatio, cum vterus ſurſum aſcendit, vel quia inflatur & intumeſcit, vel quia plenis venis, quæ ad vterũ pertinent, reuellitur, in qua paſſione, ſine motu, ſine ſenſu quaſi mortuæ iacent, frequentiuſq; viduis & male purgatis a ſterilibus accidit, & iuuenculis ad venerẽ procliuioribus. Vnũ commune ſymptoma eſt, defectus reſpirationis, non quod ſtranguletur, vt inquit Galenus, quia nihil eſt, quod ſpirationem intercipiat, ſed quia ita inflatus vterus primũ inteſtina, deinde mutuo contactu ventriculũ & diaphragma comprimit adeo, vt dilatri nequeant. Atq; ob id nõ loquuntur, quia aeris ſatis nõ attrahitur, aut extra propellitur. Alij id referunt ad frigiditatẽ humidi & frigidi ſeminis totum corpus refrigerantis, vt ſic tranſpiratio*

Vteri affecti varia ſymptomata, ob partium, quibus cũ conſentit, ſympatheiã.

per poros illis ſufficiat. Quanquam in nonnullis hæc conſtant, & ratio, pulſus languidus, exiguus, & aliquando nullus. Sed quia vterus maximum cum corde per arterias habet conſenſum, cum cerebro vero per ſpinæ membranas & neruos, horum membrorum actiones varie læduntur, admirandaq; ſubſequũtur ſymptomata, præſertim ſublato tetro vapore ſurſum ex cauſa coniuncta ipſius affectus. Cum acceſſio imminet, torpor mentis, pigritia, crurum imbecillitas, pallor quidam faciei. Hinc ſopor grauis, mentis deſipientia, ſenſuum interceptio, ἀφωνία, crurum contractio & ſimilia. Quibuſdam riſus, aliis lachrymæ, aliis vtrumq;, vt D. de Rochepot, quæ cum varicoſa eſſet, eo affectu corripiebatur cum delirio, riſu, lachrymis, contractione oculorum. Alteri riſus, deinde perturbatio mentis, hinc lachrymæ, a quibus etiam monitæ non ceſſant. Sed nihil admirabilius, quam quod duabus filiabus Præſidis Rhotomagenſis contingere ſolebat in motu ſurſum vteri, quo internallis laborabant. Riſu enim longo ad horã, & horas duas imminente paroxyſmo capiebantur, quem neq; metu iniecto, neq; hortatu, neq; aliis artibus poterant compeſcere. Parentibus interrogatæ & obiurgatæ, reſpondebant ſe non poſſe continere riſum.

Suffocationis hyſtericæ cauſæ.

Aliis prius lachrymæ, deinde riſus mouetur in eodem affectu. Sunt quæ magnam ducunt reſpirationem, in quibus neceſſe eſt nullam fieri compreſſionem ſtomachi & cordis, ſed materiam alio ferri. Inclinante acceſſione humiditas quadã e locis muliebribus prodit, ventris ſtrepitus, laxatio vteri. Circuitu quodam redit morbus, hieme præſertim, & autumno. Cauſæ ſunt refrigeratio vteri, ſpermatis corruptela, humor quidam craſſus, & veluti ſeminalis in vtero corruptus, grumus, menſes ſuppreſſi, læuigatus & nimium vacuatus vterus. Sic enim ad loca humida ſeſe conuertit, & e capite ac reliquo corpore immodico labore ſiccatus trahit. Id quoque grauidis fieri poteſt inopia alimenti ſicciore facto vtero, & concalfacto labore. Eodem modo e defluxione pituitæ à

capite

capite in præcordia, & inde impedita reſpiratione, vtero ad humiditatẽ concurrente. In remediis hæ omnes cauſæ diſtinguendæ. Alij aiunt vacuato vtero, vt per immodicam menſium fluxionem, aere vterum repleri, & ita infari conniuente collo. Gratis etiam odoribus ad nares quibuſdam aſcendit.

Præfocatio vteri ceſſatione menſium naturali 45. anno, vel 50. vel ceſſat, vel ingraueſcens interficit. Diſcernitur primum a ſyncope, pulſu, ſudore, pallore, odoribus admotis. Nam hic pulſus eſt aliquis, licet languidus, ſudor frigidus nullus, minor pallor & odorata nocent, niſi admoueantur, inferioribus. In ſyncope contraria omnia. A Catalepſi vero quia rigor nullus, aut refrigeratio, qualis in corpore gelu concreto, nec oculi aperti, & ſimilia. Ab apoplexia, ſenſu. Sentiunt enim, cum punguntur, licet obtuſe. Ab epilepſia, quia corpus non concutitur. A flatibus fieri intelligimus, cum venter intumuit.

Suffocatio vteri quando ceſſet.

Remedia ſunt, odores fœtidi ſurſum admoti, vt bituminis, caſtorei, galbani, picis liquidæ, pilorum combuſtorum, rutæ, ceparum, alliorum, grati vero deorſum, vtero, vel ad coxas, ligaturæ dolorificæ in inferioribus partibus, cucurbitulæ in inguinibus, peſſaria trahentia, emplaſtrum ceroneum. Vbi frigiditas & inde dolor, confectio Neræ, quæ etiam conceptum iuuat, pretioſiſſimum ſuffumigium.

ANTON. VALETII EXERCIT. LIX.

PRæfocatio ab vtero vehemens eſt totius corporis refrigeratio, cui cauſa continens vapor malignus ab vtero ſublatus. Materia, ex qua effertur vapor, ſemen, vel menſtruum, putre ſuppreſſum, mola, humores praui, vteri abſceſſus. Pro magnitudine cau-

ſæ,& partium vtero conſentientium læſione varia inſurgunt ſymptomata. Hinc ęgra nonnunquam ſenſu & motu priuatur, ſine euidenti reſpiratione & pulſu, alias illæſa ratione manente, animi deliquio concidit, & reſpirat difficulter, alias conuelluntur haud aliter membra, atque in epilepſia. Paroxyſmus primum tollendus: deinde, vt ne recurrat, prouidendum. Et quia vapor teter mali huius auctor ſurſum contendit, & vteri diſtenſio a repletis vaſis compreſſionem diaphragmatis, a qua præfocatio, molitur, vſurpanda ſunt, quę ſpiritum vitalem, animalemque vehementer moueant, atque vterum ipſum deorſum pellant. Itaque frictiones fiunt extremarum partium, plantarum pedum, manuum, ex ſale gemmæ in aceto diſſoluto, coxarum ligaturæ dolorificæ; cucurbitulæ inguini, iliis, lumbis, pubi, carnoſæ tibiarum parti aptantur. Fumus rerum graueolentium naribus captus, expultricem facultatem ſtimulando præſenti eſt remedio. Vnde & ſternutatoria e caſtoreo puluerato, aut helleboro, in nares indito, quam citiſſime opitulantur. Alio cocto & expreſſo additur tantillum aloes, eo imbuitur vmbilicus magno ſucceſſu, quorundam opinione. His accedent propiora remedia, linimenta in collum vteri indita, ſi mulier virum iam ſit experta, ſuffitus aromatum: ſi virgo ſit, linimentum erit ex olei

Hippoc. lib. 1. de morb. mulier. ad finem lib. de loc. in hom. & Gal. cap. 5. lib. 6. de loc. affectis.

Suffocationis hyſtericæ curatio.

muſcha-

muſchati & nardini ana ℥. 1. nuc. moſc ſtyrac. calaminth. & ligni aloes ana ʒ. ß. cera addita pauca. Suffitus ex pulueribus aromatum, benzoini, calam. arom. maioran. & ſimil. in trochiſcos ex aqua artemiſiæ compactis. Vbi, ægra paroxyſmis liberata, cardiacis recreabitur: tum vero emplaſtrum de galbano cum pauco moſcho vmbilico apponetur. Cęterum quia dæmoniis hoc genus (vt dici ſolet) non niſi ieiunio multo eiicitur, vitandus erit vſus ouorum, carnium, vini, & eorum quæ multum nutriunt, & ſemen augent.

Ad Rhagadas. CAP. 60.

RHagades vlcera ſunt [a] ani & vteri deducta in fiſſuras. Sed alia humida & znioſa, alia calloſa, nonnulla cancroſa & feruida. Sanioſa primum [b] ablues ſero lactis, mulſa: deinde conſolidabis tetrapharmaco in roſaceo diſſoluto, medicamentis e lithargyro, [c] chalcitide, & metallis. Calloſa remollies œſypo humida, radice lilii, iride Illyrica, quam excipies terebinthina. Alioqui vitellum oui aſſum cum lacte muliebri ſubactum impones. Vbi feruet & cancri ſuſpitio.

℞. ceruſſæ lotæ, tuthiæ præparatæ & puluerata partes æqual. miſce. Aliud.

℞. ſucci portulacæ, lactucæ, plantaginis, pſyllii, horum vnius ℥. 3. Agitentur in plumbeo mortario piſtillo plumbeo ad craſſitudinem. Aliud.

Valebit etiam ceratum roſaceum Galeni cum

[a] Vt hæ partes dehiſcãt perinde ac calloſæ Aquilonia tempeſtate manus.

[b] Ad infringendã saniei acrimoniam, & vlcus detergendum.

[c] Vel vnguento diapõpholygos, item ex ceruſſa, pompholyge, adipe ſuillo & aqua plantaginis.

ſucco ſolatri, vnguentum de ceruſſa, de plumbo, quibus tuthia lota & infriata commiſceri debet.

Eivsdem Hollerii scholia.

Ῥαγάδες fiſſuræ, vel rimæ, quibus partes muſculoſæ velut proſcinduntur, vt labra quandoque & manus ex vehementi frigore. Naſcuntur ex difficili partu, & violento coitu, in ano ex vi aliqua. Aliquando in cauſa eſt humoris acris affluxus, aut condylomatum inflammatio & diſtenſio rupta cute. Hæc vlcera vel ſanioſa ſunt, vel calloſa, vel cancroſa.

Conueniunt, diapompholygos Nicolai mollitum liquido cerato roſaceo, vbi callus eſt, mucagine & adipibus emollientibus: ſi calor eſt, vitellus oui, ſuccus cancrorum, plantaginis, clymeni, vnguentum de ceruſſa, de plumbo, lithargyro, & ſimilia.

ANTON. VALETII EXERCIT. LX.

RHagades hiantia ſunt vlcuſcula, acrium humorum decubitui accepta ferenda. In quibus ſanies cumulatur, deterſio ex hydromelite ineunda. Callum ſi contraxerint, cum medulla cerui, oleo liliorum & cera emolliuntur. Si calor in parte adeſt, huic oleo roſaceo, vel vitello oui aſſo cum lacte muliebri ſubacto, ſubuenitur. At vbi cancroſa labes inuri cœpta eſt, vnguentum de plumbo, & ſimilia vſui ſunt. Cum interna ſunt id genus vitia, iniectiones fiunt ex aqua hordei cũ melle roſaceo. Vel ex ſeri lactis ℥.4. ol. roſ. ℥.2. tuth. præparat. ℥.ß. alumin. ʒ.2. in mortario & piſtillo plũbeis ductis fit vnguentũ, cuius portio in aq. hord. diſſoluta iniiciatur.

De mola. CAP. 61.

MOla cruditas quædam eſt, & [a] coagulatio materiæ, quam naturalis calor conformare non poteſt, vixque [b] curatur. Vtendum tamen eſt primum quidem mollientibus, ex capite de ſcirrho: deinde iis, quæ partum eiiciunt, & fœtum mortuum excludunt, quales ſunt trochiſci de myrrha, hermodactyli, & alia eiuſmodi. Deinde opus erit manu chirurgica, vt nonnunquam ſpeculum matricis adhibetur.

a Rudior, indigeſtaque moles in vtero ex ſeminis vitio, effœta, vt e ſanguinis menſtrui largiore affluxu concepta. Hippo. lib. de Sterilibus.

b Ariſt. cap. 7. lib. 4. de gener. animal.

EIVSDEM HOLLERII SCHOLIA.

Ea eſt naturæ prouidentia, vt calor opifex & formator eorum quæ generantur, nunquam ſit otioſus, ſed quamlibet materiam in opus aliquod miro artificio ducat, qualecunque tandem ſit. Sic Ariſtoteles in putredine vermes generari ſcribit, cum humidum ſubſtantificum, in quo calor inſitus eſt, diſſoluitur, & extra, calore externo illectum, effluit. Tum enim calor in exitu, ne proprio ſubiecto deſerto intereat, quicquid eſt benignioris materiæ colligit, eamque effingit in animalculum aliquod, in quo conſeruari queat, pro quantitate & qualitate illius materiæ, ex qua nihil maius efficere poteſt. Quod ſi eam quaſi pro arbitrio tractare non poſſit, quia aut copioſior, aut minore copia, aut ex diuerſis generibus conſtans, minuſque ſequax, monſtrum generat, ſiquidem aliquid perfectius non licet. Sin inepta omnino ſit, aut herbam, aut aliquid adhuc rudius efformabit, inducta quam maxima fieri poterit, perfectione: natura enim, quæ in perpetua indiuidui ſucceſſione continuatur, longe ſatius eſt creare aliquid, quam nihil. Hoc idem noſtra quidem ſententia in vtero generationi a natura deſtinato fit, a ſpiritu illo gignitiuo & calore, quem

non ſine ratione ſui domicilii architectum veteres Philoſophi appellarunt. Materiam enim conuenientem & tractabilem ſi repererit ex vtriuſque ſexus ſemine, fœtum pulcherrimum ad vtriuſque exemplar diuinitus fabricatur, aut vni magis, quam alteri ſimilem, pro ratione materiæ & viribus imaginatricis facultatis, tanquam optimi moderatoris. Si vero ipſe imbecillior ſit, materia autem ſubiecta qualitate, quantitate, conſiſtentia, aut mixtione alicuius extranei, vt ſanguinis craſſi, aut alterius ſucci vitioſi ineptior ad tantam perfectionem, aliquid tamen, ne nihil, generat, ſiue animatum, ſiue rude & expers vitæ. Vidimus mulierem, quæ cum nouem menſium ſpatio vterum geſtaſſet, omnibus, quæ in legitimo partu euenire ſolent, mirifice reſpondentibus, tandem nihil aliud præter animalia quædam ranis haud abſimilia, cum multis purgationibus cruentis & corruptis in lucem edidit, aliam, cui carnea moles informis exiit cum fœtu, veluti ſuperfœtatione quadam.

F. Valeriola multas protulit & admirandas in huiuſmodi partubus obſeruationes, maximeque curationem de mola, cui partus quatuor menſium erat alligatus, cum ipſa iam pro vero fœtu nouem menſes in vtero latitaſſet. Qui quia materiam hanc copioſiſſime & doctiſſime tractat, longiori demonſtrationi ſuperſedendum putamus, ſummam generationis tantum complexi.

Primum carnem hanc informem, & tanquam exiguum quoddam chaos non eodem modo, quo vermes, in vtero generari a calore tantum coquente, & humore craſſo ac viſcido, ſed ex ſemine & viri, & mulieris efformari a ſpiritu illo gignitiuo. Indicio ſunt membranæ, quibus aliquando integitur, ligamenta, ſuperfœtatio fœtu alligato, incrementum, motus quidam tremulus cum tumore vteri. Quæ omnia concepti fœtus ſpeciem per initia exhibent. Neque vnquam quiſquam ſine coitu concipi obſeruauit. Cauſſa igitur efficiens erit ſpiritus ille, qui opificis vices gerit: materia, ſemen cum multo craſſo & ſpiſſo ſanguine menſtruo concreto & indurato:

Mola ſine coitu non concipitur.

vel (vt ait Hippocr. de Sterilibus) morboſum ſemen viri & modicum, cum menſium copia: forma, modo perfectior & animata (nam & animalia illa ſpeciem quandam molæ, quod eodem modo, iiſdemque de cauſis generentur, eſſe putamus) modo rudior & expers vitæ, licet augeatur & increſcat.

Galenus ſcribit fœtum ita informari in vtero, vt primum viuat tanquam planta: deinde vt brutum, poſtremo vt homo: non quod tot ſimul formæ in homine contineantur, tanquam Geryone quodam: ſed quia cum quatuor ſint naturæ perfectiones, eſſe nimirum, vt in elementis: viuere, vt in plantis, ſentire vt in animalibus, & intelligere, vt in homine: poſteriores prioribus continentur, vt numeri minores maioribus. Vt enim vnitas non eſt binarius, neque binarius eſt ternarius: binarius tamen continet vnitatem: & ternarius binarium: ita quod eſſentiam duntaxat habet, neceſſe non eſt vt viuat, neque quod viuit, vt ſentiat, aut quod ſentit, intelligat. Quod tamen intelligit & ſentit vt homo, neceſſario & in rerum natura cohæret, & viuit. Atque hæc vera ratio eſt cur veteribus homo μικρόκοσμος dicatur. Eius enim forma cæterarum omnium perfectionem complectitur, ſiquidem eſſentiam cum elementis, vitam cum plantis, ſenſum cum animalibus. intelligentiam cum formis diuinis habet communem. Cum igitur natura ita progrediatur, non vt ex ſpecie aliam ſpeciem procreet, vt ex planta hominem, ſed formam perficiat gradatim aſcendendo, haud abſurdum fortaſſe fuerit neq; a Galeni ſententia alienũ in hac portẽtoſa generatione idẽ fieri. Primũ enim rudis quædam moles gignitur, in qua ſi natura vitio materiæ, quaſi in itinere intercipiatur, cõſiſtit, neq; aliud quicquã addit. Sin vlterius nullo vitio repugnãte progrediatur, paulatim perficit, vt iã videatur ſtipes, deinde animal. Cuius pro materiæ quãtitate et tẽperamẽto variè figura immutatur, & corporis effigies. Hinc fortaſſe ex molis aliæ rudiores, aliæ propius ad legitimũ fœtũ accedẽtes, aliæ variis animaliũ

Homo cur μικρόκοσμος appellatus.

imperfectorum figuris efficta conſpiciuntur. Finis autem ſemper eſt generatio humanæ naturæ, ad quam perfectionem diuina facultas corporis noſtri architectatrix, vteri vitio colluuie humorum, materiæ ineptitudine, & caloris imbecill tate præpedita, peruenire non potuit, nonnunquam etiam alterato optimo ſemine ab aere externo, aut vteri intemperie, vt frigore. Locus generationis huius præter vterum nullus eſt. Tempus & reliqua fere omnia, vt in legitimo partu. Hinc fit, vt in principio a vero partu diſtingui non poſſit. Menſes ſupprimuntur, vterus attollitur, nauſea & vomitiones incurrunt, motus in vtero tremulus percipitur, ſiue fit a mola, ſiue ab vtero veluti inutile pondus excutere contendente. Quod ſi animatum ſit, quicquid il lud eſt, difficilius adhuc internoſcitur. Certiſſima ſigna ſunt, primum ſi tempus legitimi partus exceſſerit. Nam aliquando geſtatur mola decem, duodecim & plures menſes: aliquando toto vitæ ſpatio, ſæpe foras expellitur primis menſibus. Deinde ſi motus inſtar lapidis perci piatur a latere in latus, non qualis ineſt fœtui, qui calcitrat & circumuoluitur, neque eo tempore, vt menſe 3. in maribus: 4. in fœminis. Præterea ſanguis menſtruus, qui in vterum delabitur, in alimentum non ita abſumitur, ſed corrumpitur, vnde vterum peius affici neceſſe eſt, & per conſenſum corpus vniuerſum. Hinc ventris tumor maior & tenſio, color fœdior, appetentia magis deiecta, grauitas difficilior, quam in vera impregnatione. Sed nihil adhuc certius, quam ſi mammæ tumeant ſine lacte. Si initio deprehendatur, non expectandum tempus partus. Sic enim ſæpe incurabilis eſt, aut onere grauata natura propulſatur, ſed exeundo interficit, aut dolores acerbiſſimos, ſymptomataque periculoſa inuehit. Quibus Perpiniani viſa eſt mulier nobilis interiiſſe, cum molam geſtaſſet duodecim menſibus.

Molæ conceptæ certiſſima ſigna.

Curatur ſanguinis miſſione, laxatis partibus fotu, medicamentis aperientibus, & iis omnibus, quæ abortum prouocant. Alioqui Chirurgia eſt opus, videndumque

an inſideat ori vteri, an ſuperiore parte, vel ad latera, vt remedia adaptes. Si vel ante, vel poſt veram imprægnationem oriatur, fœtum necat.

ANTON. VALETII EXERCIT. LXI.

PAuco ſemine eoque morboſo, aut multum ſanguinem menſtruum concedente, progignitur mola. Calor enim in illo debilis efficit, vt formatrix facultas eam materiam effingere non poſſit, vnde manet rudis quædam caro, quæ per ſuas venas non ſecus alitur, ac fœtus. Sed certis quibuſdam ſignis ex Hollerio facile ediſcendis internoſcitur. Curationem autem recipit menſtrua prouocantibus medicamentis.

De Hernia. CAP. 62.

QVæ [a] ad hanc rem pertinent, plurima cap. 18. & ſequentibus libri 7. Cornelii Celſi. Multa quoque apud Paulum & Aetium.

Cæterum vinculum quoddam membranoſum eſt, vtrinq; ab inguinibus procedens, in peritonæum exporrectum, cuius robore peritonæum confirmatur. Atque hinc omentum & inteſtina. Relaxatum herniam facit, deſcenditque plus, minuſve inteſtinum & omentum, aliquando in inguina, nonnunquam in ſcrotum, vnde nomina enterocele & epiplocele.

Aliquando [b] rupto peritonæo idem fit. Graue malum eſt, cum [c] inteſtinum deſcendit, inteſtinum-

Galen. lib. 14. de vſu part.

a Vt ad diagnoſim, prognoſim & curationem herniæ.

b Labore, i. ictu, caſu.

c Leue, diſtributioni chyli & ſecretioni ſtercoris dicatum, quod a ſuo meſaræo diuulſum deſcendit. Quàobrem enterocele fere ſit cæci inteſtini prolapſa, quæ nihil aliud eſt, quam apophyſis quædam cum meſenterio minime connexa, & propterea abſolute inteſtinum dicitur.

Commen. in ſent. 3. ſect. 4. lib. 6. Epid.

que in ſcroto conuoluitur. Supprimuntur fæces, regurgitantque in ventrem. Teſticulus erythroide tunica veſtitur. Poſt hanc vero adnata eſt δάρτος. In ſuperficiem extenditur folliculus genitalis, quod ὄσχεον Græci, ſcrotum Latini vocant.

Inter erithroidem & darton & interteſticulum & erytroidem, aut etiam in ſcroto, aquoſa ſanies aut aqua colligitur, vnde hydrocele. Nonnunquam ſoli flatus herniam repræſentant. Id recens natis puerulis ſæpe contingit, facileque diſcutitur. Varicoſus ramex, ſarcocele, teſticulorum inflammatio, tumor & ſimilia extra rationem herniæ ſunt.

Aquoſa & ventoſa hernia remediis curantur, quæ deſcripta ſunt in aſcite & tympanite. In aquoſa peculiariter laudatur emplaſtrum factum e recenti ſtercore vaccino & tertia parte pulueris boli armenæ, vel ſang. draconis. Laudatur & ſemuncia pulueris e cremata radice braßicæ. Puluis is incorporetur adipe ſuillo vetere. Ad enterocelē & epiplocelem multa remedia ſunt medica, tum quæ per os ſumuntur, tum quæ apponuntur. Sed in primis habenda ratio, vt quod decidit, reponatur. Quies ad multos dies imperetur: molli lecto decumbant, pro ratione corporis, abſtineant clamoribus. Et in [a] egerendo manum apprimāt pubi & ſcroto, ne quid recidat. Faſciæ ſeu loculamenta ſcroti ex panniculis comparentur, ſed ita compactis, vt ſolida ſint. Optimumque fuerit materiam eiuſmodi faſciarum adſtringentem materiam primum imbibiſſe. Poſſunt & ex ligno, ferro, aut alioqui ſolidiore mate

[a] Imo danda opera, vt fæces duræ non ſint, ſed molles.

teria confici, ſed ita vt interiori parte, qua ſcrotum contingant & inguina molliori corpore inducantur. Laudatur ſuccus iaceæ [a] vtriuſque. Datur ſingulis diebus mane, quantum teſta oui capiat, cum modico vini albi. Ex eodem ſucco depurato iulepi & ſyrupi comparari poſſunt.

Laudatur pul. & ſuccus radicis conſolidæ maioris, ruſci, oſmundæ regalis, ſigilli Salomonis, panis cuculi, radicis valerianæ. Pulueris ʒ. 1. datur pueris in lacte cocto, addito oui vitello, aut ex ſolo oui vitello. Succis vtemur, vt ſucco iaceæ, eodem modo, ſem. thlaſpi, vermibus terrenis, limatura chalybis, lapide quem vulgo (diament) vocant, hepatica trita. Et quidem probata multis. Herbula [b] eſt in ſabuloſis naſcens: ramulos multos in terram ſpargit, foliis minimis & rotundulis, aliis follicatis ex viridi flaueſcentibus, per ramulos ſparſis, adſtringente guſtu, ex qua ſuccus expreſſus ſubinde affuſo vino albo certiſſimum, & aliquoties probatum remedium contra deſcenſum inteſtini. Nam nouem diebus ita percurat, vt poſtea non redeat malum. [c] Facilis inuentu Autumno.

Ex radicibus oſmundæ regalis repurgatis fiunt ſyrupi, qui huic rei conueniant. Radices eiuſmodi in nigro vino auſtero coqui poſſunt, & inde emplaſtra fingi. Alioqui vtendũ erit emplaſtro Pharmacopolarum contra rupturam. Valet & lenticula aquæ trita et alligata, ſimiliter & cicuta valet, radix pentaphylli ſicca trita ʒ. pondere ex vino data. Semuncia foliorum equiſeti tritorum ex aqua cali-

a Prçſertim tamen albæ.

b Hęc bermiaria dicta, ab aliis herba Hollerii.

c Puerorum pulticulæ ex pane albiſſimo in tenuiſſimum puluerem redacto & lacte conficiatur, quibus mellis non nihil addi poterit, vt aluus fluat liberius.

da. Parabile emplaſtrum ex ℥.1. bdelii, mane quidem ſubacta cum ſaliua hominis: veſpere vero cum vino auſtero. Radix cyperi, arnogloſſi, ariſtolochiæ longæ & rotundæ in emplaſtrum formata, & trita prius, deinde data potui.

Emplaſtrum.

℞. maſtichis, corticis thuris, nucis cupreſſi, myrrhæ, ſarcocollæ, glutinis piſcis (vſblach vocant, & ichthyocollam) ana ℥. ß. ichthyocolla in aceto diſſoluatur, reliqua trita miſceantur, extendantur in aluta.

E nucibus cupreſſi & gallis immaturis ad conſumptionem coctis emplaſtra fiunt parabilia, quæ in menſem relinquantur, niſi ſuperueniat dolor. Liquor autem, in quo coxerint, potui datur.

Probatiſſimum iſtud eſt Octauio. ℞. balauſtiorum ℥.1. ß. gallarum ℥. ß. radicis aſphodeli, radicis narciſſi aut (ſi hæ radices deſunt) radicis arnogloſſi & betæ, loco petroſonatæ, ana ℥.1. ß. coquantur in vino, tundantur in emplaſtrum, ſubigantur.

Aliud.

℞ ſpumæ argenti vehementer cōbuſtæ ℥.9. aceti ℔ 2. & ℥.3. olei cydoniorum ℔. ß. ſucci plantaginis ℥.2. Spuma argenti in aceto extinguatur, etiam dum feruens: deinde teratur. Tum adiecto oleo & ſucco, perpetuo agitando, fiat decoctio ſecundum artem, vt habeas emplaſtrum, quod quidem diebus continuis adhibetur.

Aliud emplaſtrum.

℞. thuris, maſtichis, ſarcocollæ, acaciæ, lapi-

dis he-

dis hæmatitis, mummiæ, tragacanthi, gummi arabici, terræ ſigillatæ ana ℨ 3. boli armenæ, gallæ, lithargyri, balauſtiorum, nucis cupreſſi, malicorei, ariſtolochiæ longæ & rotundæ, corticis olibani, roſarum, radicis vtriuſque conſolidæ, orobi, ſiliginis. ſambuci, cyperi ana ℥. ß. picis naualis ℨ. 2. ß. Colophoniæ, reſinæ pini, terebinthinæ ana ℥. 1. viſci querni ℥. 1 ß. ceræ ℨ. 2. pilorum leporis vſtorum ℨ. 4. olei, in quo ficus pingues incoctæ ſint, ℥. ß. fiant magdaleones ſecundum artem, de quibus portio extendatur in aluta, applicetur. Quod ſi his remediis nihil proficitur, ad Chirurgiam veniendum eſt, quam ex 6. Pauli, 7. Celſi, & recentioribus colliges.

EIVSDEM HOLLERII SCHOLIA

Ad oſſa pubis non perforatur peritonæum, ſed productio quædam illius deſcendit in ſcrotũ, per cuius meatum vaſa ſpermatica, arteria ſcilicet & vena, perreptãt ad teſtes, & per eundem locum eiaculatoria aſcendunt, vt inſerantur collo pudendi. In hac productione multi tumores fiunt, quos Græci κήλας vocant, modo in ſcroto, modo ſupra ſcrotum, qua parte in illud deſcendit. Quorum omnium cauſa eſt vel flatu, aut aqua ibi contenta, aut caro, aut tumor venarum varicoſus: vel delapſa pars aliqua ex ijs, quæ intra peritonæum continentur, vt inteſtinum & epiploon. Idque fit vel rupto peritonæo, vel relaxato & hiante. Ex omnibus autem inteſtinis ſolum ileon, in quo chylus ſemper continetur, procidit. Nam rectum in anum, cum relaxatur, deſcendit. Colum alligatum eſt renibus, & altius aſcendit ad ventriculum. Ieiuna & tenuia inteſtina ſublimiora ſunt. Ileon itaque tantum ſupereſt vel cæcum. Neque enim de duodeno vlla dubitatio. Duo igitur in his affectibus ſta-

Hernia fit producto tãtum non rupto, peritonæo.

Ileon ſolum, vel cæcũ procidit in hernia.

tim initio diſtinguenda ſunt, an ſit aqua, vel flatus, vel caro, vel varicoſus ramex in mulieribus, laxatio foraminis ligamenti deſcendentis ad internam partem inguinis: an ileon delapſum, vel epiploon: nonnulli addunt muſculos ruptos epigaſtrii. Deinde ſi quid deſcenderit, a qua parte ſit, & an ruptione, an relaxatione id fiat. Si aqua fuerit, hydrocele: ſi flatus, pneumatocele: ſi caro, ſarcocele: ſi varices, cirſocele: ſi ileon, enterocele: ſi epiploon, epiplocele nominatur. A ſitu vero partium, bubonocele, in inguine: oſcheocele in ſcroto dicitur. Quibuſdā teſticulus in inguen translatus impoſuit, vt herniam crederent. Aliquando etiam hi affectus inter ſe complicantur. Sæpe vehementi imaginatione libidinoſis colligitur ſemen inter tunicas teſticuli, vt videatur quædā eſſe ſarcocele, aut hydrocele. In quibus omnibus cauendum, ne iudicando fallamur. Primum in hernia aquoſa cognoſcenda omnis aditus lucis intercludatur, & obiecta candela cerea, videatur num quid pelluceat. Eſt enim aliquando durities, quæ plenitudine & tenſione fallit, vt videatur eſſe carnoſa, aut inteſtinalis, ſed pelluciditas fraudem detegit. Sed quia pelluciditas conuenit etiam flatuoſæ, ad leuitatem reſpiciendum. Nam aquoſa obſcurior eſt & grauior, quam flatuoſa. Vbi conſtiterit de aqua, videndum quo loco contineatur. Qua in re veteres ſatis perplexi & confuſi videntur. Galenus de tumoribus ſcribit in tunicis, quæ teſtes ambiunt, contineri. Paulus in corporibus ſcrotum implicantibus. Celſus integris membranis colligi: alii ruptis etiam & relaxatis. Alij modo intra tunicas, modo inter membranas. Si inter tunicas, vel inter ſummam & mediam, vel mediam & imam. De loco certe & ad prædictionem, & ad curationem non eſt ambigendum. Nam aliquando in ſuperficiali ſcroto continetur: aliquando profundius. Sed cum teſticulus duabus tunicis inſignibus inuoluatur, erythroide, quam ſequitur dartos, fere ſemper hydrocele fit, vel inter has duas, vel in toto ſcroto. Hic totum ſcrotum intumeſcit ſine rugis, veſicæ inflatæ ſimile. Illic tumor tantum in teſticulo percipitur, videturque rotun-

Hydrocele.
Pneumatocele.
Sarcocele.
Circocele.
Enterocele.
Epiplocele.
Bubonocele.
Oſcheocele.
Seminis collectio inter teſticuli tunicas, herniam ementitur.

Aqua quo loco in hydrocele contineatur.

dus &

dus & tenſus rugato & laxiore ſcroto. Aliquando, vt Paulus ſcribit, peculiari quadam tunica humor ille comprehenditur, quæ ſupernaſcitur, veluti atheroma quoddam, aut ſteatoma, vt videatur eſſe tertius teſticulus. Quinetiam videre contigit in puero Typographi filio tertium teſticulum. Nec deſunt, qui aſſerãt quibuſdam familiis peculiare eſſe, vt tertium habeant teſticulum. In mulieribus Aetius tumorem aquoſum fieri ſcribit circa pudendi alas inflationi ſimilem, debilem, mollem, vt humor fluctuans appareat, modo in vna parte, modo in vtraque tantum. His perſpectis de humoris natura cogitandum, an tenuis, an albugineus, an ſanguineus & fæculentus, vt naturæ humorũ remedia adaptentur. Si ægro venter tumeat, ſymptoma eſt hydropis. In pneumatocele ſimilia omnia, niſi quod, vt dixi perſpicuitas & leuitas maior adeſt, quia dilatatio fit a flatu lento ſpiritu. Fit aliquando vel in quatuor vaſis teſticulos alentibus, vel in arteriis darton intercurrentibus. Ille durior, nec compreſſu digitorum euaneſcit, recipitque curationem: hic oppreſſo digito intro recurrit & euaneſcit, vixq; curatur periculo ab inceſſabili ſanguinis profluuio imminẽte. Fit ſine hydrope, & cum hydrope. Sarcocele, tumore, duritie & colore vbique ſui ſimili dignoſcitur. Eſt enim tumor rotundus, oblongus, durus, formam teſticuli referens, qui longo tempore pedetentem increuit. Quibus duobus ab enterocele diſtinguitur, quæ mollior eſt & repente oborta. Fit a carne duriore in aliqua ſcroti parte nata. Galenus ad ſcirrhum refert. Aliquando teſticuli, aliquando nerui, a quibus teſtes dependent, indurantur, aut inter tunicas caro illa generatur. Cauſæ ſunt, fluxio, ictus, ſucciſio ramicis non recte curata, & ſimilia, quæ ſcirrhos procreant. Cirſocele, id eſt, varicoſus ramex, cum venæ intumeſcũt teſticulum nutriẽtes. Sentitur diuerſitas tumorũ & paruitas in epidydimide & vaſis ſpermaticis, quæ ſunt veluti conglomerata & intorta. Paulus vaſorum aut dorti dilatationem κιρσοὺς, id eſt, varices ſimplici vocabulo appellat. eo-

Paul. Aeg. capit. 45. lib. 6.

Sarcocele ab enterocele duob. modis diſtincta.

rum vero, quæ teſticulum nutriunt, κιρσοκήλην. Celſus ex loci varietate quatuor differẽtias facit, omneſque vno nomine comprehendit.

Enteroceles ſigna.

In enterocele ſigna ſunt, tumor mollis, repente natus. Augetur vel minuitur pro ratione materiæ collectæ. Clamore & cibi ſatietate creſcit, frigore contrahitur, ſcrotum multum diſtentũ apparet, magis in vna, quã altera parte. Tactu ſæpe diſcernuntur excrementa indurata. nec excerni poſſunt, vt videatur iliaca paßio. Cum ad inguem retruditur, murmur flatulentum percipitur. Quod fit, cũ æger ſupinus iacet & quieſcit. In epiplocele percipitur veluti ſtrophiolum molliuſculum, lubricum, inæquale, tumor paruus, frequentius in oſſe pubis, quam ſcroto. Idem ſemper manet, ſiue a cibo, ſiue ante cibum, & quouis modo collocetur. aut huc & illuc moueatur corpus, nec retento ſpiritu adeo increſcit. In his duobus vidẽdum an ruptum ſit peritonæum, an relaxatum. Ruptura fit in lateribus oſſis ilium poſt ſaltum, ictum, vehementem corporis contorſionem. Initio tumor paruus, progreſſu temporis augetur. Paulatim enim magis diſrumpitur peritonæũ.

Peritonęi rupti notæ a ſignis eiuſdem relaxati diſtinctæ.

Quæ tumorem faciunt, in ſumma cute apparent, quia extra peritonæũ dilapſa ſunt, atq; a ſola cute integuntur, magiſq; ſupra ſcrotum. Dolor punctorius ſequitur, & quaſi lacerans. Contra in relaxatione. Tumorem enim efficientia cum maiore renixu ſentiuntur, quia intendunt meatum illum peritonæi, per quẽ vaſa & muſculi cremaſteres deſcendunt, videnturq; eſſe in ſecundo vaſe, quæ vbi in ventrem recipiuntur, tumor ceſſat. Si vel omentum, vel ileon remaneat in illo meatu, nec perueniat ad ſcrotum, bubonocele erit, in ipſo nimirum inguine affectu cõſiſtente. In mulierib. fit ob fœtus magnitudinẽ aut multitudinem. Alioqui raro hernia laborant, quod peritonæum firmius continendo fœtui habeant.

Enterocele omnium grauiſſima, præſertim ſi ſiniſtræ parti incumbat.

Omnium periculoſiſſima enterocele, præſertim ſi reduci nequeat inteſtinum. Siniſtra parte adhuc grauior, vbi collum conuolutum deſinit in rectum, & multa inteſtina tenuia incumbunt. Quibuſdam inde ſingultuoſæ febres, in quibus

repoſito inteſtino, mors acceleratur. In alijs non repoſito, gangræna. Experientia etiam docuit paulo poſt mori, quibus vi reponitur.

Carnoſa inſignis non curatur, ſed teſticulus extrahendus. Neque cirſocele, ſed minus moleſta eſt. Epiploon ob mollitiem vix reducitur. Remedia adhibenda vacuato ventre a ſtercore & flatu, blando clyſtere aut medicamento. Inunctiones, ſacculi, ligamēta, ſubligaculum, de cocta, emplaſtra. Extremum remedium in ferro. Alij aperiunt ventrem ad inteſtina, vt diſſito retrahatur inteſtinum Id fit ſupra ilia, via ad vaſa ſpermatica, quæ proinde ſeparantur, & peritonæi locus conſtringitur, non colligatur, ne impediatur generatio. Periculoſum certe remedium, & ſæpe fruſtra tentatum: ex quo gangræna oritur & mors, vt cuidam in ſuburbio ſancti Germani. Alij ſectionem faciunt ad ilia, vbi alligāt productionem illam peritonæi ſimul cum vaſis ſpermaticis. Deinde curant vulnus callo illic obducto. Alij id faciunt puncto vocato aureo in ilibus, qua permeant vaſa ſpermatica, acu ducta, & exceptis vinculo vaſis illis & vicinis corporibus. Experimentum fit contrectato & deorſum tracto teſticulo, vt intelligas, an ſit vas ſpermaticum. Et certe ſi quis vaſis illis non ligatis conſtringere poſſet peritonæum, neque teſticulus excidendus eſſet, neque impediretur generatio. In aquoſo quoque ramice ſi nihil efficitur fomentis, cataplaſmatis, emplaſtris, diæta, purgationibus, ad inciſionem, punctionem, cultellum, cauteriū actuale, potentiale veniendum. Habita tamen ratione corporis, viſcerum, partis affectæ, & multis diebus præparato ægro, aut menſem aut 40. dies adhibitis emplaſtris ſuperiori parti, qua humor defluit. Sectio periculoſa e cultello. Multis gangræna inde mota, atque inde mors.

Circocele inſignis nō curatur.

Melius cauterium potentiale, & alia remedia. Anno 1555. menſe Martio in ſuburbio ſancti Germani, nobili, cuidam cultello aperta hernia aquoſa, vnde in gangrænam, dolorem intolerabilem, febrem & delirium incidit, vnde mors ab omnib. expectabatur Excluſa mul-

Hernia aquoſa aperta ſalutaris.

ta aqua per vretram conciſa magna parte gangræna, conualuit præter expectationem. Cauendum quoque, ne aßiduo fotu excoquatur teſticulus & corrumpatur, vt vidimus contigiſſe in aquoſo ramice.

ANTON. VALETII EXERCIT. LXII.

HErniarũ frequentiſſima enterocele non peritonæi ſolius, ſed ipſius quoque tendinis eius muſculi, cui peritonæos tunica innititur, morbus eſt, iſque in ſitu, ob inteſtini ad alterutrum inguen, aut ad ſcrotum prolapſum. Hic ſi negligatur, teſticuli corruptelam affert, vt ad curationem hic quoq. ſit auferendus. Purgato corpore clyſteribus (qui minore quantitate, ſed irritante facultate, imperari debent, ne portio in prolapſum inteſtinum feratur) vel catharticis, adeoq; prægreſſo fotu inteſtino repoſito, ſumpta & admota adſtringentia proderunt. Itaque ex cõſeru. ſymphyti maioris cortic. citr. cõdit. cum puluere oſmundæ regal. bol. arm. terr. ſigill. roſ. rub. maſtich. & ſimilib. condita parantur. Admouentur hæc.

℞. maſtich. ſarcocoll. glut. piſc. ana ℥. ß radic. conſolid maior. oſmund. reg. ſigill. Salom. ana ℥. 2. Diſſoluantur gũmi in aceto, radices bene purgentur, cum oleo de ſpica & coſtino f. emplaſtrum, quod pinſatur cum ſaliua limacum.

Vtiliſſimum quoq. eſt emplaſtrũ e limacib. tritis cum thure, maſtiche, bdellio. Item.

℞. maſſç emplaſtri contra rupturam ℥. ß. ma-

ſtich.ſarcocoll. glutin. piſc.ana ʒ. 2. cũ oleo maſtich.& coſtin.fi.emplaſtr.

Priuſquam applicetur, vngatur locus pinguedine cerui. Mirabilis eſt Hollerianæ herbæ, herniariam propterea appellant, ad hunc affectum profligandum efficacia. Eius aquæ ſtillatitiæ arte Chymica extractæ vnico hauſtu, cum tentata alia remedia non reſponderent, paucis adhinc diebus curatus eſt adoleſcens in gymnaſio Haricuriano, cui citatior ſaltus inſignem herniam conciliarat. Admotum autem emplaſtrum huiuſmodi.

℞.emplaſt.contr.rupt. & de grat. Dei ana ℥.1. ſang.drac. puluer. radic. oſmund. regal. oliban. puluera.ana ʒ.2.cum modico olei myrtill. molliantur in igne,& f. emplaſt.ſuper alutam.

De arthritide. CAP. 63

CVratio in [a] vacuando & roborando. Vacuamus & repellendo, & diuertendo, & proprie vacuando in cautionem, & initio morbi, etiam ſi arthritis frigida eſt. Si quidem nihil aliud prohibet, detrahendus ſanguis eſt. Iſchio, id eſt, coxa vel crure laborante [b] venas brachii diuidimus. Et ſi quidem fluxio eſt a capite, [c] mediam: ſi a reliquo corpore, baſilicam.

[d] Hippocrates non ſatis manifeſta ratione venas poſt aures aperit, vbi coxendix afficitur. Arabes vehementer laudant phlebotomiam ex interuallo annularis & parui digiti.

a Arthritis enim ex humoris morbifici copia & articuli imbecillitate naſcitur.
b Ad prohibẽdum morbificæ materiæ generationẽ, & adfluenti reuulſionem
c Et hepatis & viſcerum ratio habebatur.
d Aph. 22. ſect. 5. lib. 6. τῶν ἐπιδημ

Bracchiis laborantibus depellendus ſanguis eſt e crure, & hæc perpetuo ſecundũ rectitudinẽ in coxẽdice. Poſt phlebotomiam e brachio, venam poplitis & malleoli incidere oportet. Multo magis, ſi ſanguis in cauſa eſt.

Quod ſi dextrum crus, dextrum item brachium laboret, e ſiniſtris membris vena ſecanda eſt. Si vero in omnia membra dolor ſparſus eſt, ex eo, quod minus laborat.

Purgatio.

In billioſa arthritide & ſeroſa Arabes[a] *fortioribus catharticis vtuntur. Alii primum quidem lenioribus, vt caſſia: deinde fortiorib. Melius fuerit partẽ materiæ leui*[b] *pharmaco repurgare. Quod eſt reliquum, partim*[c] *vrinis, partim ſudoribus excludendum.*

In pituitoſa aluus magis ducenda, vt cum[d] *melancholia in vitio eſt. Solo*[e] *potu lactis aſinini, & decocto radicũ graminis dulcorato cum modico ſaccharo, calidæ arthritides internæ curantur. Purgationes ex ſuperioribus repetendæ ſunt, & maxime ex morbis capitis. Peculiariter laudatur purgatio, quæ fit ex hermodactylis. Græcis & Arabibus pilulæ ſunt de hermodactylis paratæ in officinis: maiores, in cauſa frigida: minores, in cauſa calida. Minoribus rhabarbarum: maioribus agaricum adiicies, vt maſſæ pilularum ℥. 1. ſit, reliquorum ℈. 1. Græci hoc modo.*

℞.[f] *hermodactyl. ℥. ß. aniſi, cumini, piperis*

a Vt diacarthamo, electario de ſucco roſarum.
b Vt caſſia, catholico, ſyrup. roſ. pallidarum laxatiuo.
c Ad deriuationem materiæ.
d Nam melãcholicos ex Hippocrate ſerio purgare oportet.
e Hippocr. libr. de affectionibus.
f Vel ℞. aloes, hermodactyl. myrobala. turbit. colocynthid. ſagapeni ana ℨ. 6. caſtorei, ſarcocollę, opopanacis, euphorbii, rutæ agreſt. ana ℨ. 3. cum ſucco braſſicæ f. maſſa.

communis & longi, cerui medull. ſeminis carthami ana ℈.1. moſchi Gra. 2. cum aqua ſaluiæ fiat maſſa. Doſis ℈ 4. ex hydromelite. Arabes hoc. ℞. hermodactylorum ʒ.3. ß. cumini, zinziberis ana ℈. 1. trita incorporentur cum melle. Datur cum aqua tepida. Hæc in pituita magis conueniunt. In bilioſa ſingulis doſibus grana duo aut tria dacrydii adiici poſſunt. In bilioſa hoc modo componunt.

℞ aloes ʒ. 1. diacrydii Gra. 15. roſarum rubrarum, ſem. apii et fœniculi ana ℈. ß. hermodact. ʒ.3. maſtichis ʒ.2. rhabarbari ʒ.1. ſacch. ʒ 3. Fiat puluis, detur ex aqua calida.

Vtuntur electario de ſucco roſarum et diacydonio cathartico in bilioſa. In pituitoſa ℥. ß. turbith. gummoſi in lacte cocti, & expreſſio bibatur. Neque reformidant ℈. 1. diacrydii cum ſaccharo roſato. Comparant & pilulas ex ʒ. 3. ſarcocollæ, ſerapini vel opopanacis. Sed videndum in vſu fortiũ pharmacorum, ne æger macilento ſit corpore, virtute non ita firma, maxime ventriculi & inteſtinorũ. Periculum enim inde fit, ne citetur dyſenteria. Et hermodactylus natura ſua ſtomachum lædit. Propterea quidam e veteribus non radice, ſed herba eius vtebantur, nihilominus adiectis, quæ ſtomachum roborant.

Alexander loco hermodactyli corronopodio herba vtebatur.

Plurimum laudantur hæ pilulæ, nec ſtomachum lædunt.

℞. agar. ʒ.1 nucis moſchatæ, zinziberis ana ℈.ß. infundantur in aqua menthæ. Fiat leuis feruor ſuper calidos cineres. Materiæ *expreſſæ adde rhabarbari ℈.4. pulu. hier. diacoloc. ʒ.1.ß. diacridii ℈.ß. cum infuſione, ex aqua menthæ fiant pilulæ. Doſis ʒ.1. vel ℈.4.*

a Temperatione humoris & habitus reſtitutione.
b In craſſando: acrimoniam infringendo.
c Pepaſmum mitificando inducant.
d Inaſpectabilem purgationem & diaphoreſim faciendo.
e Partem nimirum infirmam.
f At ineunte morbo ſumes micam panis ſiliginei q. ſ. maceretur in aqua roſacea: deinde coquatur in lacte vaccino f. cataplaſma. Ac ſi pars ſit rubore ſuffuſa. ℞ aquę plantag. & ſolani ℔.ß. aceti ℥.1. imbuta ſplenia, eo oxycrato parti admoueantur. Deinde parari poterit cataplaſma ex foliis hyoſc. bubulo coctis, quod mirifice proderit.

Quinque topicorum ſcopi. Topica ſunt,[a] *vt dolorem leniant,*[b] *repellant,*[c] *coquant,*[d] *diſcutiant,*[e] *roborent. Celebre iam olim, nunc etiam frequentatum remedium.*

℞.[f] *medullæ panis* P. 1. *diſſoluatur in lacte calido muliebri, bubulo, vel ouillo, cui adde croci ʒ.ß. Et ſi vehemens dolor fuerit & calor, adde opii a ʒ.1. ad ʒ.2. plus minuſve.*

℞. tria albumina ouorum bene agitata & deſpumata cum ℥.1. oleiroſati, miſce. Linteola in medicamento madefacta applica. Aliud.

℞. ceruſſæ ℥. 2. diſſolue in aqua endiuiæ & modico aceti, fiat liquidum vnguentum. Quod ſi ad narcotica per doloris vehementiam deueniendum eſt,

℞. ol. roſ. ℥. 4. opii ʒ.2. concorporentur. Aliud.

℞. butyri recent. ℥. 2. mandragoræ ſubtiliſſima tritæ ʒ.1. miſce.

℞. lactis muliebris ℥.2. opii ʒ.ß. Alia ſunt etiam aliis locis deſcripta. Sola aquæ frigidiſſimæ perfuſio, vel niuis, aliquando ſatis eſſe poteſt.

Verbaſci

Verbaſci flores & folia, lenticula paluſtris, pſyllium, nymphæa, violaria, portulaca & ſimilia trita per ſe, vel cũ roſaceo, apponuntur calida. A quibus leuiter digerent b. vtendum eſt, vt cerato ex oleo chamamelino, anethino, de liliis & ſimilibus.

In frigida conuenit oleum, in quo enula, ariſtolochia, gentiana, nepitha, roſmar ina, id eſt, chamæpitys, ſaluia, maiorana, coxerint. Leuius in quo radix althææ, vulpes, vermes terreni incocti ſint. Laudatur & oleum raphaninum, aut in quo [a] *galbanum liquefactum ſit. Oleum de terebinthina, oleum expreſſum e granis tritici, vel nuce moſchata in lamina ferrea candente quibus aliquando axungiæ commiſcentur. Arthritidem frigidam & ventoſam fotus ex decocto origani, meliloti, chamæmeli, & ſpongia eodem decocto imbuta, patientique loco applicata, percurat.*

Laudatur plurimũ [b] *humana & vrſina. Oleum in quo folia ebuli coxerint, vel ſuccus radicis eius.*

Sunt qui dolentem locum primum quidem frigidiſsima perfundant, idque diutius, deinde e petreolo foueant.

Quædam occulta proprietate proſunt, qualia ſunt oſſa comminuta potui data. Deplume caput miluii crematum & tritum, corium canis marini admotum loco, corium torpedinis, ſtercus, vt cum adipe vrſino fiat vnguentum.

Pulli ciconiæ, pulli cygni in oleo cocti, vt oleo medulla ceruina miſceatur. Hiſtoria eſt Sexti Pompei, qui pedibus immiſsis aceruo tritici per-

[a] Imo caſtoreum ipſum ſi diſſoluatur in oleo lumbricorum mirifice confert ad frigidam arthritidem.

[b] Vt. ♃. axungiæ humanæ ℔. 1. fol. lauri, chamæpityos, ſaluiæ, maioranæ ana M. ß. Coquantur in balneo mariæ. Deinde illinatur locus affectus.

ſanatus eſt, [a] quod remedium poſtea Medici ſequuti ſunt.

a Minime tamen probandum eſt id remedium ſi frigida ſit arthritis.

In tophis caſeus inueteratus, acris, maceratus in decocto cruris ſuilli ſalſi, vt inde fiat emplaſtrum.

Stercus caprinum in oxycrato diſſolutum cum farina hordeacea. Sed hæc durioribus corporibus. In mollioribus axungiæ, radices althææ commiſcendæ ſunt. Aliud.

℞. collæ, id eſt, viſci, terebinthinæ, ceræ ana ℥ 1. galbani ℥ 3. liquefactis vtitor.

Vſus mithridatii & theriacæ poſt bene purgatum corpus.

Laudantur Græcis & Arabibus balnea ſi nullum viſcus infirmum eſt, ſi vacuatum corpus, remiſſionis tempore munita prius ægra parte ex puluere boli armenæ. Incorporato in oui albumine, vel hoc medicamento.

℞. corticis granatorum, ſumach. ana P. 2. Coquantur ad mollitiem. Incorporentur cum P. 3. farinæ hordei & ſucci ſemperuiui applicentur loco. Hæc autem, ne balneo liquefactus humor in partem infirmam defluat. Quibus remediis & in repellendo vti licet in fine morbi, & ad cautionem. Origanum, mẽtaſtrum, nepitha in aqua ſalſa diu coquantur. Inde fit fotus, vel vna parte ſalis, tribus aquæ & olei mixtis, locus affricatur.

Abſtinentia vini multos ſanauit. Balnea quoque naturalia ad cautionem conueniunt.

Vere & Autumno podagræ excitantur, Apri-

li fere & Septembri. Itaque prius cauendum eſt. Humor fere calidior chiragræ, frigidior podagræ.

In [a] *Iſchiadicis venæ ſectio, vt prius, ita & purgatio.*

Clyſteres acres, cucurbitulæ loco affixæ. Repellentibus abſtinendum. Fortioribus remediis vtendum, phœnigmis, hiberide, naſturtio dracuntio, batrachio & ſimilibus. Cauterio, inciſione cum ferro, vt in Eupolemo Hippocr. fieri oportuit initio lib. 5. Epid. Hæc eadem reliquis arthriticis, vbi contumacius malum eſt. Inuentum quoque hoc remedium eſt, vt ſuperiori parte, qua humor influit in articulum, caro nudaretur, venæ hamulo exciperentur, vinculis interceptæ ſecarentur, atque ita via fluxionis præciditur. Plurima remedia ſcripta inuenies apud Aetium.

[a] Iſchiadicos vt cures, primum quidem (ſi nihil te auocet) iis vomitum imperabis, neque medicamentum purgans præſcribes. Deinde ad clyſteres lenientes, hinc ad acres, veniendum eſt. Poſtea vero cum materia pugnandum eſt. Admouendorum cataplaſmatum materiam vide libro 10.

EIVSDEM HOLLERII SCHOLIA.

Oſſa inter ſe connectuntur tribus modis in vniuerſum, vel enim inuicem coaleſcunt, modo ſine alicuius materiæ interuentu, vt in mollioribus & fungoſis, modo intercedente aliqua materia, vt in duris & ſiccis, per ſymphyſin, vel ita committuntur inter ſe, vt obſcurum habeant & difficilem motum per ſynarthroſim, vel manifeſtum & euidentem, per diarthroſim. In prima connexione articulorum dolores non fiunt. In ſecunda raro, niſi tophi & œdematoſi tumores, vt in articulationibus carpi, aut metacarpii. Tertia arthritidis ſedes eſt, inter membranas, tendones & ligamenta, quæ oriuntur a perioſtio, & proinde ſenſum habent, ex quibus omnibus firmatur articulus. Vnde dolor vehementiſſimus

excitatur, ſi qua materia illic intercipiatur, ſiue actimonia, vt bilis, ſiue frigiditate, vt pituita, ſiue aſperitate, vt gypſea, ſiue diſtentione membranarum & ligamentorum, aut inflāmatione, ꝙ ab omnibus humorib. fieri poteſt, ſanguine, pituita, & vtraque bile cum propriis ſymptomatis cuiuſque humoris. Oportet autem humorem intra ipſum articulum contineri, antequam vere dicatur arthritis. Si enim vel ſola intemperies adſit, vel humor diffuſus per carnem parteſque circumiacentes, diuerſa eſt affectio. Nam quod Hippocrates ſcripſit articulorum dolores fieri in ſiccitatibus, id non eſt intelligendum de arthritide, vt ſcribit Galenus, ſed dolore & difficili motu, qui fit abſumpta humiditate, niſi quis omnes articulorum dolores hoc nomine complecti velit, aut eum locum interpretari de bilioſa arthritide, quæ fit immodice calida temporis conſtitutione, aut ſicca, quibus infirmis redditis articulis talis humor defluit. Imo Galenus podagræ materiam contineri tantum vult in articulis & ligamentis, quæ tenduntur, non neruis & tendonibus, quæ duntaxat ad tenſionem aliorum contenduntur, argumento, quod inde non fuit viſa conuulſio. Fluxionem enim humoris ſuſcipiunt, primum quidem loca articulationum, deinceps omnia ad cutem vſque circumſtantia. Veriſimile tamen non eſt materiam ad articulum confluentem imbibi, duriſſimis ligamentis, nō mollioribus neruis, & tendonibus. Proinde Aetius non ſolum diſtendi, ſed permadeſcere ſcribit. Materia hæc aliquando tenuis eſt, aliquando craſſa vel tenax, nonnumquam ſimul & craſſa & tenax, aut etiam gypſea, reſoluta tenuiore parte. Colligitur enim duobus modis, per affluxionem ab aliis partibus, & per congeſtionem male concoquente parte. Hæc

Arthritis non fit, niſi humore iam articulum obſidente.

Aetius ca. 7. Tetrabi. 3. Serm. 4.

natu-

naturam partium retinet, niſi quod mora & dolore incaleſcit, & aliunde nouam materiam recipit. Per congeſtionem magis fit in morbo Gallico ſine tumore, cum dolore totius perioſtii. Quæ fit per defluxionem, fere materiam mixtam habet, & diſtentione, ac calore concepto potius dolorem parit, nomenque accipit a parte affecta. In pedibus, podagra: in manibus, chiragra: in coxis, iſchias: in multis ſimul articulis vere & proprie arthritis nuncupatur. Tria igitur hic conſideranda: pars, quæ recipit, origo fluxionis, & via, per quam fit. In parte neceſſe eſt imbecillitatem eſſe, alioqui numquam admitteret fluxionem. Ea contrahitur contagione ſeminaria a parentibus podagricis, in quibus ſemen erat vitiatum, deinde Venere, poſtremo conſuetudine fluxionis, & qualibet intemperie, aut laxitate. Non tamen neceſſe eſt, ſi adſit hæc imbecillitas, articularem morbum generari, ſi in vita æger nihil deliquerit, vt ait Galenus. Nam humor non influet, ſi corpus liberum ſit cruditatibus. Vnde etiam Poetæ Græci podagram Bacchi & Veneris filiam eſſe finxerunt. Hippocrates quoque ob eandem cauſam eunuchos, mulieres, pueros ante vſum venereorum podagra non laborare dixit. Quod intelligendum eſt, modo temperanter viuant. Nouimus tamen eunuchum Podagricum, eumque vehementer. Seneca quoque epiſtola quadam inuehitur in mulieres, quæ per luxum Hippopocratem mendacem fecerint. Sed reuera mulieres multo rarius eo morbo corripiűtur, quam viri ob menſtruam purgationem. Et ſi laborent ſæpius menſtrua, defecerunt, vel pauciora ſunt, quam prohibendis morbis conueniant. Alioqui vitam maxime immoderatam eſſe oportet. In pueris autem, cum ad pubertatē per-

Tria in arthritide conſideranda.

Podagra Bacchi & Veneris filia.

Arthritide mulieres cur rarius corripiantur.

uenerunt, naturalis eſt motus ſeminis, vnde rareſcit corpus & relaxatur. Accedente Venere, concuſſio, motus, concalfactio articulorum, ex quo celerius eo materia decumbit. Atque etiam inde fit, vt podagrici magna ex parte ſint ſalaces, tum ob aſſuetudinem, tum ob frequentiorem neruorum rigorem atque intenſionem. Adde quod crebro in dorſum decubitu humores ad partes genitales confluunt. Ob idque duo præcipua remedia podagræ futuræ eſſe putamus, abſtinentiam a Venere, & vitam frugalem. Seminaria autem quatuor, imbecillitatem hæreditariam: Venerem, vinum præſertim forte, & cruditatem ex intemperata vita. Origo defluxionis eſt a capite, vel hepate. Illic intra tunicas tendonum per foramen nuce pituita exudat, quæ per palatum, aut nares expurgari debebat. Hic vero cum venæ magnæ & hepar copia grauantur, quam continere non poſſunt, aut irritantur qualitate aliqua vitioſa. Sic vel a plenitudine & redundantia venarum fiunt defluxiones in articulos, vel a recrementis aliarum partium, vt cerebri. A capite autem defluxionem fieri intelligimus, ſi grauitas capitis & ceruicis præceſſerit, ſæpeque frigus vel horror paruus ſentitur. A venis magnis internis, ſi citra hæc dolor prehendat partem aliquam, ſed cum febricula, vel aliqua inæqualitate fiat, pars cito intumeſcat, rubeat, doleat, ab vna parte in aliam moueatur. Quibus autem viis fiat huiuſmodi fluxio, nō eadem eſt omnium ſententia. Alii a capite ſub cute materiam per ſumma corporis in extimas partes influere aiunt. Alii negant, quod cum ſit fluxionis ſpecies, partibus robuſtis ad imbecilliores ſua excrementa tranſmittentibus, probabilius ſit non ſolum ſecundum membranas neruoſque, ſed etiam per vaſa, id eſt, venas & arterias eam fieri. Sed hoc vt veriſſimum eſt, fluxione orta ab

Arthritidis futuræ duo præcipua remedia.

Arthritidis quatuor ſeminaria.

hepate, ita minus conſentaneum, cum pituita e cerebri ventriculis per ſpinalem medullam delabitur. Sic enim oporteret materiam e venis egreſſam, rurſus venas ſubire. Fluxionis modus eſt, quaſi inundatio aluei & eluuies quædam in cauitatem articulorum, & partes vicinas. Sed cum per muſculos fit tranſitus, dolor non percipitur ob laxitatem. Raroque defluxio ſincera eſt a venis, cum in his humores omnes contineantur. Sæpius ſi vel a recrementis cerebri oriatur, vel per congeſtionem fiat, humor ſincerus eſt. Podagra fit modo in articulo maioris digiti pedis: modo calcanei extremo, aut cauo pedis. A pedibus paulatim ad genua progreditur, hinc ad coxam & fœmorum iuncturas, poſtremo ad manus, vertebras humerorum & maxillarum. Coxendicus tamen dolor ſæpe fit multis, qui podagra numquam laborarunt, fortaſſe a recrementis illius partis illic congeſtis, vel in eam tantum partem defluxis. Dolor profundus eſt, & cum mouetur crus ſentitur. Cauſa quandoque eſt eluxatio, aut diſſectio ligamenti, quod a perioſtio naſcitur. In mulieribus a partu aut cum vterum gerunt, dolor in parte interna inguinis, & magis ad interiorem partem, quam exteriorem: continuus quoque, ſiue crus moueatur, ſiue quieſcat, non eſt coxendicus, ſed a ligamentis vteri ob flatum, retractionem, refrigerationem, contortionem vteri, & ſimilia.

Fluxionis modus in arthritide qualis.

Humor vitioſus deprehenditur tribus potiſſimum modis, doloris proprietate, antecedentibus vt victu, anni conſtitutione, ætate, regione, temperamento, poſtremo cuiuſque humoris effectu. Multus enim humor diſtendit, acris erodit, calidus calefacit, et frigidus refrigerat. Qualis quoq; aer eſt, tales in corpore generat humores, vt & cibus, & temperamentum, & ætas. A

Humorem vitioſum in arthritide dignoſcendi tres modi.

ſanguine color rubeus, dolor pulſatorius, vehemens, tumor non ſolum venarum, ſed totius particulæ. Neque refrigerantia admodum, neq; calfacientia tolerant. Acceſſiones quotidianæ minus diuturnæ, quam a pituita. A bilioſo ſanguine multi caloris ſenſus, irritatio a calidis, a mitigantibus remiſſio, color ſubpallidus, ſubrubeus, quandoque flauo permixtus, nullus euidens tumor. Si locus tangatur, facile ſanguis ſubterfugit, citius ab vna parte mutatur in aliam. Exacerbationes vt plurimum tertio quoque die. A pituita color ſubalbidus, aquæ inter cutem ſimilis, tumor tactui cedens, dolor mediocris, ſæpe nullus, exacerbationes quotidianæ diuturniores. A melancholia rariſſime fit. Color partis niger, frigoris ſenſus, dolor profundior inſtar ſcalpelli perforati, exacerbationes quarto quoque die. Vere & autumno magna ex parte mouentur dolores arthritici, vt ſcribit Hippocrates in Aphoriſmis. Signa præcedentia ſunt, quod non tantum mingunt, aut ſudant, quam ſolebant, & quo humor craſſior eſt, copioſior, denſiore membrana incluſus, aut imbecillitas maior eo diutius durant huiuſmodi dolores.

Cura in præcautionem & curationem diſtribuitur. Remedia varia, & ex aliis petenda. Admonebimus tantum dupliciter hic peccari in topicis admouendis. Primum, cum nulla de toto corpore habetur prouidentia, deinde cum digerentibus reſoluta tenuiore parte calli, artuum durities, articulorum curuitas inducuntur, aut pars affecta immodice calefit, refrigeratur, ſiccatur, humectatur, aut fortiter attrahentibus materia copioſior e venis extrahitur.

ANTON.

ANTON. VALETII EXERCIT. LXIII.

ARthriticus dolor tactus deprauati ſymptoma eſt, quamquam improprie inflammatio dici poſſit, tum fluxionis ratione, tum quod inflammatio huius ſit affectus inſeparabilis comes. Huius cauſæ ſunt duæ, fluxio, & articulorum imbecillitas. Fluxio quidem humorum eſt, non modo articuli cauitatem ſubeuntium, & eiuſdem ambientium vinculum, ſed præterea ſuperiectas membranas, neruos & tendones, quæ partes propter ſenſum eximium vel calida intemperie, vel frigida, & ſolutione continui per diſtentionem a repletione facta maxime infeſtantur, occupantium. Vt eſt humoris ſpecies arthritidis cauſa continens, ita arthritis frigida eſt, vel calida. Fernelius cap. 18. lib 6 Patholog. aliquot rationum momentis, ſed ſane leuioribus, quam quæ debeant a meliore veterum dogmate nos abducere, omnis arthritidis materiam pituitoſam eſſe omnino ac ſeroſam contra Galenum arctiſſime contendit. Addit & tenuem illum humorem, non e cerebro & interioribus eius ventriculis, ſed a pericranio parte capitis externa, extraque caluam poſita, non per ſpinalem medullam, per ſumma corporis ſub cute, deorſum decurrere. At, quæſo, an calorem, ruborem, febrem quę arthritidẽ fere comitantur, pituito

Gal. comment ad aphor. 49. lib. 6. Aphor.

Fluxionis modus in arthritide.

Fernelii de arthritide opinio non ferenda.

ſo potius, quam feruenti humori, vt calido & billioſo, adſcripſeris? Fiunt dices, non a natura humoris, ſed a diſtentione. Cur igitur idem œdematum generi non vſuvenit? Deinde aliquis (gratia exempli) ætate iuuenili, æſtate media, antegreſſo victus genere bili generandæ accommodato, conſentientibus etiam ſymptomatis humoris billioſi propriis, arthritide prehendatur, an eam potius a bile, quam a pituita, quæ iſto in corpore nullo modo peccat, fieri dixeris? Quinetiam ad arcendam arthritidem non perpetuo idonea eſſe eadem remedia communis docet experientia, ſiquidem dolori alicuius ſedando, vt billioſæ competit oleum roſaceum, quod pituitoſæ noxium. Sic humorem billioſum mitia digerentia ſatis reſoluunt, pituitoſum vero minime, ſed vehementiora longe requiruntur. Quod autem pericranium pars non ſit tranſmittens, a qua omnis fluxio fiat, hinc colligitur, quod reperiantur multi arthriticis doloribus grauiter afflictari, qui prius nec capitis grauitatem vllam, nec vllum perceperint dolorem, cum tamen ex Hippocr. lib. de Natura humana, omnis pars tranſmittens, excipienſque laboret in omni humorum decubitu, ſuiſque ſymptomatis ſe prodat. Præterea a pericranio in ſpinalem medullam quî poteſt eſſe aditus? Probabilius enim eſt fluxiones in ſpinalem medullam fieri a cerebro, ex quo

oritur. Et quid vetat, quo minus ſanguis, qualiſcunque ſit in membranarum & cerebri venis, huiuſque ſinubus per venas & arterias deuolui, deorſumque relabi poſſit, omneque fluxionis genus parare. Ad hæc ſententia eſt Hippocratis; *Cui inteſtinum a dextra parte, articulorum morbo laborauit, erat quietior: poſtquam vero id curatum fuerit, erat dolentior.* Galenus in comment. id fieri ſcripſit conuerſo humorum impetu a coli inteſtino in articulos. At humorem eiuſmodi ſemper a pericranio decidere quis dixerit. Accedit huc, Quod plerique obſeruarunt a diarrhœa intempeſtiue cohibita arthritidem nonnumquam ſubſequi. Qui Fernelii partes mordicus tenent, validas huic ſententiæ machinas admotas putant, ſi ſoli capiti adhibitis remediis, tentatis fruſtra aliis, ſe forte arthritidem curaſſe profiteantur. Sed hoc minus veriſimile. Reliquum ergo ſtatuamus humorem morbificum magna ex parte ex capite, toto corpore, hepate, liene, manare.

Hippoc. ſent. 3. ſect. 4. lib. 6. Epid.

Diarrhœa intempeſtiue ſuppreſſa arthritidem attulit.

Arthritidis a cauſa calida curatio.

Morbus hic vt liberatu, ſanatuque difficilis ſit, non tamen lethalis eſt. Conſuetudo enim fluxionis in habitum cum conceſſerit, non ſinit magnam, ingentemque copiam colligi; verum ex facilitate perpetiendi in conſuetos articulos excrementa illabuntur. Statim itaque ſi a calida ſit materia, vena partis oppoſitæ incidatur, aut, ſi venæ ſectio-

i non ſit locus, clementior purgatio e caſſia, cathol. rheo ſyrup. lavat. ro palid. imperetur. Atque etiam ipſis in initiis oleum roſaceum, vel omphacinum pauco aceto perfuſum, parti affectæ admoueatur, quod repellendo & roborando fit. Deinde vero temperantur atque incraſſantur humores ſyrupis accommodatis, de quibus in aliis affectibus bilioſis diximus; poſtremo cholagogis vacuantur. Pilulæ de hermodactylis Arabibus alioqui tantopere commendatæ, ſuſpectæ ſunt, niſi in robuſtis corporibus, quod hermodactyli ventriculo plurimum noceant. Adde quod veris caremus hermodactylis Topica anodyna ſunt infinita. In ardore magno vtiliſſimum vnguentum ex æquis populei & vnguenti nutriti partibus. Vel.

℞. cerat. roſ. ℥. 1. mucag. ſemin. pſyllii ʒ. ß opii ℈. ß croc. gra 4. hæc poſtrema lacte vnian tur, deinde cum aliis miſceantur addito roſaceo, pro vnguento.

Cum autem inclinat morbus, ex coquentibus oleis, & diſcutientibus, vt chamæm. ſeſam n liliac. anethino, additis eius generis farinis pulueribus & adipibus cataplaſmata fingentur. Vel.

℞. mucag ſemin. lini & fœnugræc. extract. in aqua chamæmel. ana ʒ. 6. adipis anatis & gallinæ ana ʒ. 2. cum cera pauca & oleo fiat vnguentum. Inunctæ ex eo parti ſuccida lana ſuperponatur.

Cum de præcautione tantum agitur, ſuffi cit ineunte Vere & Autumno venam ſecare, & purgationem, cæteris non repugnantibus inſtituiſſe, nec non ad deſiccationem humorum, & laxitatem articulorum corrigendam, fomenta ex adſtringentibus, balauſtiis, malicorio, vino nigro & auſtero incoctis, vſurpaſſe, vini vſu penitus ſubtracto.

Arthritis autem cum a cauſa eſt frigida, purgantia primum requirit blandiora, vt ex rheo & agarico in aqua ſalu beton. aut cephalico decocto infuſis, deinde valida, ſed præparatis ante humoribus, apozematis, & iis, quæ neruoſum genus roborant, ſimplicibus. Materiam valenter purgant pilulæ aureæ, coeciæ, mollitæ cum aqu. aut ſyrup cephal. infuſionis pauci turpethi bene gummoſi. Huc etiam pertinebunt anodyna ſtatim principio adhibenda, vt ol. chamæm. vulpin. lumbr. tantillo addito roſaceo, donec fluxio deſierit. Diaphoretica ſint valentiora. In tophos aut nodos ſi abierit affectio, fere ſemper inſanabilis. Iuxta illud,

Arthritidis a cauſa frigida curatio.

Tollere nodoſam neſcit medicina podagram.

Vulgo tamẽ ad ea emplaſtra parãtur ex gummi ammoniac. opopanac bdellio, cum mucaginibus, alth lini, fœnugr. extract. in aq. vitæ, in qua etiam gummi diſſoluuntur, adiectis medullis, adipibus, puluerib. ſalu. cyper. ireos, hermodactyl. cera & oleo ſufficienti.

Iſchiadis cura-tio.

Iſchias grauiſſima eſt, quæ nullum certe præſentius habet remedium clyſteribus ſæpe ac ſæpe repetitis. Etenim præterquam quod humorem in affectam partem ruentem reuellunt, oleorum etiam calore digerunt. Clyſterum forma hæc erit.

♃. malu. biſmal. violar. centaur. minor. chamædr. chamæpit. orig. puleg. calamenth. ana M. 1. ſemin. aniſ. fœnic. rutæ ana ʒ. flor. roſmarin. & chamæm. ana p. 1. f. decoctio ad ℔. 1. In colatur. diſſolue hieræ ſimpl. & diaphœn. ana ʒ. 2. mell. anthoſ. ℥. 1. ol. lil. & chamæm. ana ℥. 1. ß. f. clyſter.

Paulatim augebis olea magis digerentia. Sectio venæ in cubito lateris eiuſdem reuellendo plurimum confert, præſertim ſi plethoricus ſit æger. Interim quia acerbiſſimus eſt dolor, exterius anodyna applicentur.

♃. olei chamæm. & aneth. ana. ℥. 1. pulu. chamæm. ʒ. 2. miſce pro fotu partis.

Repellentia hic numquam vſurpanda: nam intro humorem regerendo dolorem augerent. Linimenta vero magis digerentia ſenſim imperantur. Vt.

♃. mucag. ſemin. lini, fœnugræc. extract. in aqua ſtillatitia chamæmel. ana ℥. 1. pulu. chamæmel. ʒ. 2. olei lilior. & aneth. ana ℥. 1. axung. anſer. ʒ. 6. cum cera fiat linimentum pro parte affecta.

Efficacius erit hoc vnguentum.

♃. vnguent. dialth. vng. reſumpt. an. ℥. 1. mucag. ſem. lini. & fœnugr. extract. in aq. chamæm. ana ℥. 1. ß. puluer. ireos Florent. iuæ arthrit. ana

ʒ.1.ß.emplaſtr.de meliloto ℥.1.ß.malaxentur omnia in oleo lilior. vel oleo de terebinthin. & modic. aq. vitæ f. vnguent.

Sed his linimentis & ſimilibus, quæ quiſq; ſuopte ingenio effinxerit, non remittitur dolor: clyſteres iterabuntur, a quibus parti fomenta inſtituentur.

♃. malu. biſmal. parietar. violariæ ana M. 1. origani, calamen. puluer. chamæp. chamædr. agrim. ana M. ß. roſ. rub. p. 1. f. decoct. in aqu. comm. cum pauco vino albo, pro fotu partis cum ſpongiis.

Ex magmate eius decocti parari poterit cataplaſma additis olei liliac. & chamæm. an. ℥. 2. puluer. chamæm. ʒ.3. puluer. ireos Florentiæ ʒ.2. axungiæ anſeris, vel cati, vel leporis ℥. 1. ß. cum cera ſufficienti. Syluius probabat fotum ex vrina pueri bilioſi. In cataplaſmatis vitanda nimium digerentia, ne tenuiore materia vacuata reliqua occaleſcant. Ad materiam ab alto iſchio euacuandā hoc emplaſtro vtebatur Fernelius.

♃. gummi pini, reſinæ nigræ ana ℥.1. hermodactyl. puluer. ſulphuris viui ana ʒ.6. ariſtoloch. vtriuſque ʒ.3. ireos Flor. ʒ.1.ß. cum oleo lumbr. & cera f. emplaſtrum. Addes, ſi velis, adipes digerentes.

Neque vero interim omittendæ ſunt cucurbitulæ, quæ in hoc morbo tantam vim habent, vt primam partem reſpiciant. Affinguntur ſæpe ac ſæpe partibus ſuperioribus, a quibus in coxendicem defluit humor. Si ex calore febris corripuerit, vt fere fit, electuariis

vires recreentur. Medicamenta purgantia alternatim ſumantur. Viſcidis alimentis & ſiccis, itemque ſyrup. myrtill. cydon. cum aqua multa chalybeata, vino etiam craſſiore, niſi febris inhibeat, ſanguis ad omnem motum ineptus reddatur. Si ſpes ſit contractæ a lue venerea iſchiados, decoctum guaiacini ligni, Cynaræ, ſalſæ Parillæ eri, ex vſu. Si præ dolore ſomnum inire non potis ſit, frontalia & hypnotici ſyrupi imperabuntur.

De [a] Elephantiaſi vera, CAP. 64.

Confirmata [b] *Elephantiaſis non* [c] *curatur. Recens* [d] *curari poteſt & prohiberi. Recentem autem volunt, quæ annum non ſuperat.*

Sæpiusque Medicus, ut de morbo iudicet, quam ut eundem curet, appellatur, ſignis itaque de morbo [e] *pronunciandum eſt. Temperamentum hominis ſpectandum eſt. Qui* [f] *ſanguine ſunt craſſiore, huic vitio magis opportuni ſunt, & aliquando hæreditarium malum eſt. Locis calidioribus, aduſtus ſanguis aut a frigore congelatus hoc malum inuehit. A febribus continuis male curatis ab vſu alimentorum & medicamentorum, quæ melancholiam gignant aut pituitam craſſam, quæ nimium incidunt & attenuant, aut aliter ita faciunt, nonnunquam huius mali initium eſt. His piger ſenſus &*

a De cancro vniuerſi corporis, aut tuberoſo corpore, quod elephantis ſimilitudinem fingit.
b Signis ſignificata propriis, ex quib. non generatio, verũ perfectio ſignificatur. Cuiuſmodi ſunt rauca vox, reſimæ, patulæ & tuberoſæ nares, labia prætumida, aures retortæ totũ corpus tuberoſum, fœdiſq. rimis exaratum.
c Quod in habitu corporis omnino deprauata ſit aſſimilatio, in viſceribus corrupti ſanguinis omniumque humorum perennis generatio.
d Mutatione diætæ, vacuatione & alteratione.
e Ne contagione morbus ad alios ſerpat.
f Ob generationem humoris melancholici perennem, quia abundant fæce, & facile ſanguis aſſatur.

motus,

motus, [a] ſpiratio retardatur. Dureſcit [b] aluus, vrinæ [c] craſſeſcunt inſtar iumentorum, aliquando tenues [d] minguntur, ſpiritus [e] olet grauius, [f] frequens ructus & [g] ſternutatio incitatur. [h] libido incenditur, [i] concidit appetentia, craſſeſcunt malæ, mentum ſuperciliorum locus, crura & manus, [k] labia craſſeſcunt, tabeſcunt muſculi, & is plurimum, qui medius eſt inter indicem & pollicem. Fit corpus grandinoſum. Sub lingua varicoſæ venæ nigricant, facies rubet ad liuorem. Pili [l] e capite & ſuperciliis decidunt, habitus corporis commutatur. [m] Fiunt pterygodes quaſi alati. [n] Satyros repræſentant. Somnia [o] moleſtiſſima, [p] incubi, mæror & anxietas. Pulſus exiguus imbecillus, creber, tardus, rubent oculi & in rotunditatem coguntur, raueſcit vox, narium pinnæ dilatantur inferiore parte, nares conſtringuntur, dyſpnæa, mollis auricula contrahitur.

Excrementa olida, interſtitium naſi corrumpitur, fixus intuitus. Quibuſdam detractus ſanguis totus corruptus non cogitur. Sal iniectum calenti & recens extracto ſanguini non diſſoluitur. Acetum iniectum ſanguini non commiſcetur. Spondylia colli transfiguntur, non ſentiunt. Perit tandem extremitatum ſenſus. Oportet igitur vocatum Medicum, vt de re magni momenti pronunciet, hæc

a Oppreſſione cerebri, muſculorum contumacia.
b Viſcerum incendio, & humorum ἀναῤῥοπῇ.
c Ex perturbatione in venis a flatu læto ſpiritu cũ calore contra naturam.
d Viarum obſtructione.
e Ab aluo, pulmonibus & cerebro.
f Ab humore melancholico in aluum fluente, & coctionis infirmitate.
g Aucto ſymptomatis plethorici cerebro.
h A ſalſis humoribus & flatulento ſpiritu.
i Alui impuritate.

k Continuitate interioris tunicæ, quæ aluo & labiis communis eſt. l Nam neque aluntur, neque gignuntur. m Conſumptione partis inferioris muſculi trapezitæ. n Mutato faciei colore, charactere, mole, auribus retortis. o Materiæ ſomniferæ corruptione. p Oppreſſi lienis tumore.

ſigna omnia percurrere. Quæ vt aucta ſunt, ita aucti vitii indicium eſt. Conſilium eſt [a] Galeni, vbi eius mali ſuſpicio eſt, vt vere ſanguis detrahatur, deinde refectis viribus exhibeatur medicamentum, quod atram bilem purget. Ratio vitæ inſtituatur, quæ ſanguinem craſſiorem attenuet, ac depuret.

a Galen. lib. 2. ad Glaucon.

Vitato tamen immodico vſu attenuantium rationem vitæ ex Aetio & aliis colliges. Conſenſus eſt Græcorum & Arabum initio detrahendum eis ſanguinem. Sed quia magna ex parte corruptus is eſt, particulatim ex vtroq; brachio detrahes, eligeſq; maiores venas, ſiquidem vires patiuntur, multo magis cum ſpiratio difficilior eſt. Alioqui venas extremæ manus, vel malleoli aperies. Nonnunquã etiã contentus eris ſanguiſugis, aut cucurbitulis cũ ſcarificatione appoſitis partim tibiis, partim ſcapulis. Auicennas venas etiam capitis incidit, & iugulares, ſi ſuffocatio imminet.

A ſanguinis miſſione purgatio ex hiera dacolocynthidos, deinde etiam adiecto diacrydio: poſtremo etiam helleboro, ſed interuallis hæc fieri oportet. Quo tempore ceſſamus a pharmacis, ſero lactis, lacte etiam & iis quæ humores [b] præparant, & depurant. Materia ex capite de melancholia.

b Vt ſucco fumariæ, veronicæ, ſcolopendriæ, ceterac.

Poſtea vero frequens vomitus. Primum quidem e leuioribus, deinde raphano, poſtremo helleboriſmo Cucurbitulæ [c] inanes ſtomacho & viſceribus ad mouentur. Caputpurgia, gargariſmata, vnctiones primum, vt e butyro: deinde vbi pruritus eſt, ex iis,

c Ad viſcerũ collapſorum reſtitutionem.

quæ detergent, poſtremo, cum vlceratæ partes conueniunt, quæ leuiter adſtringunt.

Balnea [a] *primum dulcia. Perſuaſum* [b] *vulgo eſt balnea comparata ſanguine humano morbũ hunc perſanare. Deinde ſi pruritus eſt, naturalia conueniunt. In multis remediis braſsicæ & abſinthii decoctum, ſtæchados, ligni* [c] *ſancti, commendantur.*

Optimumque fuerit cum his paſſulas, ficus, violarum flores, bugloſsi & borraginis incoquere. Multo magis, ſi feruidior ſanguis eſt. [d] *Caſtratio, vt ſingulare remedium, ab antiquis probata eſt. Scorbes eboris, cornu cerui, ſuccus Cyrenaicus, aſelli aquarii, ſcyllæ ſemen, & hæc duo maxime contra dyſpnœam. Smaragdus trita, & ex aqua data, vel cum aqua & gummi illita Erinacei caput laudatur a Galeno, nepetha, qua eo modo vtendum erit, quo ligno ſancto, id eſt, cum paſſulis & cæteris. Laudatur theriaca, quæ in calidiore conditione temperari poteſt, adiecta parte conſeruæ violarum aut borraginis. Laudatur vinum, in quo* [e] *vipera viua extincta ſit.*

Viperarum carnes abſciſſo capite & cauda ad putrilaginem coctæ cum iure albo veterum, vel in quæ huic morbo conueniunt, vt & carnes edantur, & iuſculum ſorbeatur.

Alioqui non tam ſuſpectum remedium, ſi pabulis caponum & gallinarum iuſculum illud & carnes miſceãtur. Senties penetraſſe virus, cum plumæ decidant auibus, tumque aues ad cibum elixabis. Sed theriacæ & remediorum vſus magis tem-

a Aquæ gelidæ ſcilicet ex decocto fumariæ, agrimoniæ, betę, mercurialis.

b Hoc cõmétũ ridet Gal. lib. 10. de ſimpli. med. facul.

c Modo maraſmus πρόσφυγεις viſcerum te non auocet. Tum enim tutius decoctum radicis iuncatæ imperabis.

d Sic enim retenta materia ſpermatica abundat, qua parte ſolidæ fruuntur & tumeſcunt, vnde aſſimulationis deprauatio tollitur.

e Lege Galenum cap. 1. lib. 11. de ſimplic. medicamentorum facultatibus.

peſtiu [illegible] a thermis comparatu e fumaria, borragine, endiuia, nepitha, roſmarino, origano, meliloto, & aliis eiuſmodi.

Vſtio frequens circa caput ſatis fuit aliquando, alioqui in tibiis ac genu, aut muſculoſa parte brachiorum cauteria imprimuntur.

EIVSDEM HOLLERII SCHOLIA.

Ἄλφος, id eſt, vitiligo, κνησμὸς, ſiue pruritus aut prurigo, λειχὴν, id eſt impetigo, ψῶρα, λέπρα, ἐλέφας, nomina ſunt affectionum, in quibus omnibus male afficitur cutis a vitioſo aliquo ſucco, qui nequit aſſimulari, cum aliqua contagione alias maiore, alias minore. Differunt autem magnitudine & propriis differentiis. Nam vitiligo & pruritus ad lichenem, hic ad pſoram, pſora ad lepram, lepra ad elephantiaſim veluti via quadam eſt. Vitiligo vitioſa macula eſt & fœda ex malo corporis habitu excitata, non in tota carne, ſed in cute, ſine manifeſta cutis aſperitate, ſquamis, exulceratione. Cuius tres ſunt ſpecies, alphos nomen generis retinens ex pituitoſo ſanguine, color albus ferè ſubaſper, ſimilis quibuſdam guttis diſperſis, leuce paulo albidior, ad carnem vſq; deſcendens, a pituita lenta & viſcoſa, vnde pili albeſcunt, & μέλας ab atro humore cum colore nigro, & vmbræ ſimili. Leuce dicitur etiam quibuſdam lepra alba, in qua non iam caro, ſed alba caro, media inter ſanguineam & exanguem, ac pituitoſa generatur. Non facile saneſcit, ſi locus piloſus glabreſcat. Cutim incidi iubent, aut acu pungi ad intelligendum, an ſanari queat. Nam ſi ſanguis exit curationi locus eſt, ſi pro ſanguine humor albidus, ſanari non poteſt. Aliæ duæ ſpecies facilius curantur. Pruritus ſine aſperitate etiam eſt & exulceratione cutis, ſed excrementi acris ſub cute ſenſum excitat & dolorem. Excrementum acre, nitroſum, ſalſum & amarum, paucius, tenuiuſq;, quā in lepra, aut pſora

Vitiliginis tres ſpecies.

Leuce ſeu lepra alba quæ ſit ſanabilis.

Naſci-

Naſciturque malum ex ſorditie, cruditate, cibis vitioſis. Lichen deterior eſt, habetque ſymptomata perpetua, ſummæ cutis aſperitatem, & levem pruritum. Gignitur (auctore Galeno) ex ſeroſis tenuibus, & acribus ſuccis cum craſſis permixtis. Si augeatur, & cutem in furfures reſoluat, in pſoram degenerat. Si in ſquamulas fit lepra, ſuccis illis tenuibus diſcuſſis & craſſioribus aduſtis. Initio a ieiuno ſaliua ſi quotidie fricetur, curationem recipit. Hoc nomine comprehendunt mentagram Romanorum, & nouum illum morbum ignotum ante Tiberij principatum, de quo multa ſunt apud Plinium. In pſora aſperitas cutis eſt, furfures, pruritus & colliquatio corporis. Sed non tanta profunditate in carnem deſcendit, quanta lepra. Diſtinguitur ergo tum ſquamulis, tum profunditate a lepra. Paulus addit figuram, quæ varia eſt in pſora, circularis in lepra. Materiã habet melancholicum humorẽ & ſanguinem bilioſum, ſæpeque in ſquamas reſoluitur, exulceratur, ſerpit, puſtulas et ſanguinẽ emittit, vocaturque ἀγρία *Græcis; Cornelio Celſo fera ſcabies. Lepræ propria ſunt aſperitas cutis profundior, pruritus maior, ſquamulæ. Scabendo æger nõ iuuatur, ſed vlcera & phlegmonas inducit. Subiecta caro colliquatur, & corpus vniuerſum a calore præter naturã. Materia eſt melancholicus humor, multus, viſcoſus, craſſus, acris, terreſtris, ſiccus. In quatuor differentias diſtribuitur, ſola intenſione & remiſſione malignitatis humoris diſtinctas. Primæ ſymptomata ſunt rubor, exulceratio maior qua in ſcabie puſtulæ, ſquamulæ. Secundæ, quæ deterior eſt papulæ, aſperitas, rubor maior, figura varia, ſquamulæ, roſio maior et celerius, latiuſque procedens. Tertiæ, craſſities, tumor, fiſſura, roſio, omnia quam in prioribus maiora. Quarta ſubalbida, recenti cicatrici ſimilis, incurabilis. Elephantiaſis ab omnibus differt magnitudine. Eſt enim veluti cancer totius corporis. Cuius deſcriptio copioſa eſt apud Aretaũ, Ex deformitate figuræ & magnitudine affectus varia nomina habuit a Græcis. Elephas enim dicitur, quia corij craſſitie, tenebricoſo colore, facie fœda & infirmi, magni-*

Lichenis duo perpetua ſymptomata.

Mentagra Romanorum

Lepræ propria ſymptomata.

Lepræ differentiæ quatuor.

Elephantiaſeos variç appellationes vnde petitæ.

tudine Elephantem refert: λέον καὶ λεόντιον, propter extremarum rugarum frontis ſimilitudinem cum leonibus: σατυρίασις, tum ob faciem ſatyris ſimilem, tum ob libidinem: ἡράκλειον, quia nullus morbus eo maior eſt. A liene & iecore initio ſumpto ad extremam cutim continuatur, ibiq; perficitur. Morbus contagioſus eſt ob materiam venenoſam & malignam, qua aerem, & proxima quæq; inficit, ſed in primis ſaliua, qua cyathis adhæreſcit propter lentorem & venenatum limum dentium. Et quia humor melancholicus triplex eſt, ſanguis craſſior, fæx ſanguinis, & atra bilis, idcirco tres illius differentias conſtituunt, a ſanguine craſſo ὑπερυθροὺς, ſubrubicundas, mitiores & minus malignas, a melãcholico humore cum pituita mixto, craſſa, ſalſa, nitroſa & acri, ἐκλευκας albas, ab atra bile omnib. deteriores, in quibus vniuerſum corpus ſcatet vlceribus, & extrema etiam decidunt.

Elephantiaſeos cauſæ.

Cauſſæ fere ſunt, ſemen parẽtum elephanticum, victus ratio talem humorẽ procreans, ſuppreſſi menſes, hæmorrhoides, varices cohibita, & quandoq; lues venerea. Quia igitur morbus hic cõtagioſus eſt admodum & abominandus, atq; aliquando cognitu difficilis, optime conſtitutũ eſt a veteribus, vt & extra vrbis pomœria ablegentur elephantici, & Medici doctiſsimi, tanquã Critici ac cenſores conſtituantur, qui hos explorent, vt apud Belgas, & Arelatæ. Qua de re doctiſsime ſcripſit F. Valeriola in ſuis enarrationib. Initium eſt de annua elephanticorũ apud Arelatam probatione vetere ſenatuſconſulto inſtituta.

Elephantiæ ſigna duplicia, vniuoca, & æquiuoca

Signa quædã vniuoca faciunt, alia æquiuoca. Vniuoca quidẽ, vt ab elephanticis prognatos eſſe, etiã auis, aut atauis repetita origine, cum elephanticis conſuetudo, excretionum conſuetarũ retentio, ciborum craſſorum, ſalſorum, acutorum, nidoroſorũ aſsiduus vſus, vini multi & craſsi potus, vita erumnoſa in metu & mœrore, extuberationes in pleriſque corporis partibus, ſed in facie magis, & ſecundum frontem aures acuminatæ, naſus ſimus, labra craſſa, horrendus aſpectus,

color faciei ex rubeo liuens, vocis raucitas, oculorum rotunditas. Signa æquiuoca ſunt extuberationes extremorum & crurum, color morpheæ ſimilis & tenebroſus, capillorum defluuium, & tenuium regeneratio, muſculorum, præcipue pollicis, conſumptio, ſtupor, aut ſenſus amiſſio in extremis partibus induratis & exſiccatis, ſcabies, impetigines, gutta roſacea, extuberationes rotundæ & duræ ſub lingua, palpebris, auribus, vlceroſa laſſitudo, cutis criſpitudo inſtar implumis anſeris, vnctuoſa cutis, & tanquam reſperſa aqua, ſanguis trumboſus, niger, liuens, obſcurus. Ex his omnibus notis vel multis ſimul concurrentibus, vel paucis, ſed eſſentialibus & pathognomonicis, explorantur elephantici.

ANTON. VALETII EXERCIT. LXIIII.

ELephantiaſis cancroſus eſt corporis totius tumor ab humoris aſſatione melancholici venenatæ qualitatis participis, genitus. Ac citra tetram illam qualitatem id affectus non accidere hinc perſpicitur, quod qui toto ſunt corpore melancholici, eos non neceſſe ſit elephantiaſi prehendi. Alia Arabum elephantia, alia Græcorum & Romanorum. Illa pedum eſt cum varicibus tumor, hæc lepra vulgo appellata, dira, truculenta, crudelis, membra ad oſſa vſque erodens. In hoc affectu triplex morbi genus ineſt, intemperies calida, ſicca, quæ tandem deferueſcente humore, imminutaque exuſtione frigida euadit, morbus organicus, qui figuram to-

Elephantia Arabum & Græcorum diſtincta.

Gal. cap. 7. li. 2. de cauſ. morbor.

tius corporis immutat, continui ſolutio, ſuis ſignis ſatis manifeſta. Morbificus humor impurus & malignus, quanquam promiſcue ſumma & intima corporis inuadit, præcipue tamen in iecore ac liene reſidet, a quibus viſceribus in corpus ſpargitur vniuerſum. Et vt in cute ſeſe prima prodiderint labis indicia, eam tamen prius oportuit diu ipſis in viſceribus delituiſſe. Contrahitur vel ab ortu, vt a ſemine parentum elephantico, vel cogitatione, vt contactu, fomite, & ad diſtans, vt per aerem, vel proprio corporis vitio a bile atra plurimum exuperante, & ſenſim per aduſtionem, venenatam qualitatem aſciſcente. Incipientis elephantiaſeos ſigna ſunt decoloratior cutis, nigricans, flaueſcens, aut albicans, pro humoris, qui in peculiari cuiuſque natura redundare conſueuit, exuſtione. Eadem cutis denſior, durior, aſperior, in facie, manibus, pedibus protuberantibus. Torpet ſenſus, & extrema frigeſcunt, maximeque pedes, ob humorum craſſitiem ſpirituum continuitatem intercipientem. Hinc ſegnities, ſpiratio tarda, motus difficilis, alui conſtrictio aſſidua, reſpiratio grauis & fœtida, ructus continui, vehemens ad coitum alacritas, & vt malum increſcit, ſordida ab humorum acrimonia & malignitate pleriſque locis excauantur vlcera.

Elephantiaſis vnde ſit generatio.

Elephantiaſeos ſigna.

Miſerrimum id mali genus poſtquam pe-

nitus radices infixerit, nunquam curationem admittit. Si enim cancer, veluti elephantiaſis quædam, vni obortus particulæ inter morbos inſanabiles vel ab ipſo Hippocrate relatus eſt, quanto magis elephantia, ceu totius corporis cancer aliquis, ab omni remedio abhorrebit? Attamen ſi recens adhuc eſt malum, & manum quis ei recte adhibeat, eoque quo debet modo præſidia applicet, ne ſaltem inualeſcat augeaturque, prohibebit. Itaque remedia erunt, miſſio ſanguinis frequens, pharmaca melancholiam vacuantia annis ſingulis reuocanda, balnea, cornicula, vini abſtinentia, aquæ potus, vſus lactis aſinini, pullaſtrorum decocta, hordeata. In qua elephantiaſi tota corporis moles putreſcit, creberrimo theriacæ vſu fluxio & corruptela prohibeantur. Quod ſi ſcabie, papulis, & id genus ſimilibus eruptionibus e vitioſo ſucco obortis fœdetur cutis, valebit hoc vnguentum ſæpius expertum.

Paul. Aeg. ca. 1. lib 4.

Curabilis eſt elephantia incipiens.

Gal. comm. ad aph. 47. lib. 6.

℞. axung. veter. lotæ in ſucco limon. ℥. 4. ſulphur. viui in aceto triti ℥. 1. ſalis torrefact. & in ſucco fumar. modico extincti ℥. ß. f. vnguentum. Vel. ℞. vng. enulati, nutriti, butyr. torrefact, ana ℥. 1. addito plantag. ſucco f. vng.

Cæterum præter elephantiaſes ſuperius commemoratas, habetur vna in ſacris literis lepra appellata, quæ cauſam agnoſcit longe ſuperiorem, Dei, nimirum, iuſti vindicis

iram. Nam pro peccati ratione lepra hæc antiquitus ſæuiebat, vt ſi peccatum paruum eſſet, in parietibus domus maculæ pullularent, ſi maius, in veſtibus perciperentur; ſi maximum, peccantium corpora eiſdem deturparentur, qua lepra infecti quatuordecim in diebus a Sacerdote ſummo iudicabantur, an extra conſortium hominum eſſent relegandi. Non enim ad eam profligandam humana manus ſufficiebat, ſed diuina potius opus erat, cum nulla remedia illi adhibita conferrent, ſed ſola Dei optimi maximi voluntas.

De cutis excoriatione, vlceratione, puſtulis & rubore faciei.

CAP. 65.

Excoriationi cutis, qualis eſt ex attritu, longiore decubitu, ceratum ex tribus partibus olei myrtini, vel roſacei, & vna ceræ, conuenit. Quod ſi calor eſt, ex ſucco plantaginis, decocto ſumach, aut rei frigidæ adſtringentis ſubigatur. Eidem rei conuenit vnguentum de ceruſſa. Vbi vero rubor faciei & puſtulæ, ſanguis e media vena brachii detrahendus eſt, imperanda purgatio quæ partim flauam bilem, partim melancholiam purget. Cucurbitulæ & ceruici, & ſcapulis affigendæ cum ſcarificatione. Sanguiſugæ malis, extremo naſo, extremis labiis, lateribus menti affigendæ. Abluenda facies primum ex remollientium decocto, vt ficuum, paſſularum, ab hisq; fumus excipiendus. Tum

vel

vel aqua plantaginis, vel terebinthinæ, in qua mellis portiuncula diſſoluta ſit, faciem lauabis. Inunges autem axungia vrſina, vel vulpina: alioqui taurina, vel porcina, in qua farina ciceris incorporata ſit. Caſeus recens ex aceto ſubactus Æſtate conuenit. Vnguentum mixtum ex ſapone gallico, & vnguento albo. Ex vnguenti albi parte 1. & 3. olei roſarum ſubactis cum aqua plantaginis, nenupharis, ſemperuiui. Sanguis leporis calidus & reliquorum animalium vtilis eſt. Conuenit aqua diſtillationis florum ſalicis, ſuccus limonum, ſulphur viuum, ceruſſa, caphura. Vbi puſtulæ eminent, vnguento enulato, ſiue hydrargyro concidunt. Argentum viuum ex ſaliua hominis ieiuni extinctum, & cerato, vel adipi incorporatum, efficaciſſimum eſt. Hieme theriaca vti licet, vel vnguēto citrino, vel pomulato, vel lithargyro auri, modo ſeruitoris præparato. Sed interim dum hæc fiunt, vitæ ratio inſtituenda eſt, quæ calorem hepatis attemperet. Deinde etiam quæ fumos prohibeat a cibo. Qualis eſt dragea communis, puluis communitatis, adiecto coralli modico.

ANTON. VALETII EXERCIT. LXV.

CVtis in facie a carne inſeparabilis exiſtit. Et quia aſſidue detecta parte, denſior fit, illicque propterea facilius puſtulæ inſiſtunt, rubor, &c.

Huc quoque faciunt intemperies & imbecillitas. Vacuato prius corpore curabuntur puſtulæ, vlcerationes & maculæ litu ex radice lapathi acuti ad putrilaginem in aceto cocta. Rubor aqua ſolatri, morellæ, ſucco limonum. Vnice commendabat Honoratus Caſtellanus Medicus regius hoc remedium.

℞ ſuccor. plantag. portul. vuæ immatur. ana ℥. 6 album. ouor. num 10. farin. hord. ℔. ß ſemin. papauer. album ℥. ß. Concludantur omnia vaſe vitreo, & diſtilleutur in balneo mariç. Reſeruetur aqua vſui, de qua abluat faciem mane & veſperi.

Noui celebrem quendam medicum, cui naſi & faciei totius rubor diſparuit his duob. auxiliorũ generibus curatũ. Horis matutinis ante paſtum fructu roſæ caninæ cydoniati more cum ſaccharo præparato vtebatur. Totis vero quinque menſibus ab initio Martii continuo diluebat vinum cichorii decocto.

De dolore. CAP. 66.

DE dolore iam multis locis dictum eſt, ac poſtea dicetur. Fit autem vel intemperie, vel ſolutione continui. R*emedia vel paregorica, vel contraria qualitate pugnantia, vel narcotica. De narcoticis multis locis. Paregorica ſunt, oleum ſimplex, anethinum, chamæmelinum, lini, oleum ouorum, oleum in quo althææ radix cocta ſit, axungia ſuis, gallinæ, anatis, vituli, ouum crudum, alia ſæpe enumerata.*

Contraria,

Contraria qualitate & hæc paregorica, caryinum, laurinum, oleum de galbano, de ſulphure, & ſimilia calida olea ex refrigeratione nato dolori ſubueniunt. A calore vero excitato repugnant, oleum violatum, oleum roſaceum, de nenuphare, papauerinum, & ſimilia. Dolorem a ſiccitate corrigunt, aqua tepida, hydrelaon, lac, butyrum, oleum, axungiæ, œſypus. Dolorem a ſanguinis copia tollit phlebotomia. A flatu, oxycratum tepidum, decoctum rutæ, anethi, ſerpilli et alia quæ capitibus de morbis inteſtinorum deſcripta ſunt.

A craſſis humoribus cum flatu oxycratum, in quo hyſſopus, thymum, pulegium, calamenthum, & ſimilia coxerint.

A contuſione caſeus recens, aloe, aut maſtix in oleo myrtino liquata. Vbi locus intumuit, ſpongiæ fotus ex ſero lactis ſi quidem inflammatio non eſt. Sic enim ex aqua tepida fouebimus. Oleum ricininum, caryinum, & in his inculcatus pannus, & parti impoſitus.

EIVSDEM HOLLERII SCHOLIA.

Galenus in aphoriſmis, & pleriſque aliis locis, in doloribus hæc obſeruanda eſſe vult, qualitatem, vehementiam, diuturnitatem, remiſſionem, intermiſſionem, comparationem in diuerſis ægris, & in genere dolorum ſenſum peculiarem hominis, quod alii aliis vegetiore ſint ſenſu, vt hinc cognoſcas præſagias, remedia diſtinguas. Qualitas eſt, vt grauis, pungens, tendens, ſtimulans, feriens, torpidus. Vehementia ex natura partium & materia, vel eiuſdem qualitate & multitudine, vel loco af-

Dolore ſequente quę ſunt obſeruanda ex Gal.

fecto pendet. Diuturnitatem facit materia pigra, multitudo, naturæ imbecillitas, via intercepta. Ex iiſdem & remiſsio, & intermiſsio. In duobus aut tribus ægris ita differunt, aut ſunt ſimiles. Ex his omnibus periculum, aut contra, facile intelligitur. Sed de his omnibus alio loco acuratius.

ANTON. VALETII EXERCIT. LXVI.

VT ſunt cauſæ dolorum multæ, ita anodyna numero pene infinita. Communis docet experientia hæc præſertim iuuare.

℞. furfur. ℥. 6. ſemin. lini recent. ℥. 2. f. ſacculus. Bulliat in tribus partib. aquæ decoctionis chamæmel. & vna vini.

Sic ex mucagineis ſeminibus cum furfure licebit alia dolorem ſedantia inſtituere. Vel,

℞. furfur. ℔. ß. frigatur cum ſapa, & fiat cataplaſma.

Plura paſſim deſcripta reperias in dolorificorum affectuum curatione.

Hæc ſunt, ſtudioſe Lector, quę deſultorie, & nimium ſane feſtinanter, in priorem Hollerii Librum, dum ſub pręlo gemeret, exaraui. Tibi qualiacunque ſunt, ſi probentur, & me meæ prę-cocis operæ non pœnitebit, & ad maturiora, palatoque tuo gratiora futura, edenda, quę certior cognitio, iudicium acrius, & peritior exercitatio parturierint, maiore accedam alacritate.

SINGVLARES ALIQVOT AVCTORIS OBSERVATIONES, QVÆ AD CONSILIA CVRANdi pertinent.

IN intolerabili cruciatu capitis, qui & aſsiduus ſit, nec aliis cedat remediis, ferro & igne vtendum eſt. Fruſtra enim pharmaca, cucurbitulæ, topica, &c. comperta ſunt, quia hectica quædam capitis intemperies atque infirmitas adeſt. Et conſtat quidem per multos melius habuiſſe in eiuſmodi malis, & epilepſia, mania, melancholia, hemicrania, terebellis vel cycliſcis aperto capite, vel inuſto. Sed ignis toto capite periculoſus. Inuenta ergo melior ratio. Locus in brachio medius inter axillarem ferro aperitur. Vulnus cõtinetur, nec coeat, vt hac perpetuo excurrat materia, atque hic melius, quã exteriore brachio, quia minus opportunus locus eſt occurrentibus externis, minuſque viſui patet. Sed interim capiti prius & vniuerſo corpori conſulendũ, vt pura ſint, vt paulatim reducãtur ad naturam. Odioſum enim fuerit, ſi perpetuo locus defluat. Eodem modo in coxariis, & aliis contumacibus malis, ferro & igne vtendum eſt. I.

In oculis affectis remedia inſpiratu hominis anhelantur. Declinatur frictio capitis, & pectendum II.

ra partem poſteriorem. Quod ſi abluendum caput reclinatum abluatur, atque oculi muniantur. Cauendum ab errhinis & ſternutamentis, his enim facile decurrit materia in oculos. In naſo multo magis, ſi ad radicem cõſtrictus eſt, videndum ne acris materia capitis illac deducatur. Nam inde contingit, vt exeſo naſi initio e naſo loquãtur, & vox vehementer vitietur.

III. *In dolore capitis ſæpe ſanies ſubeſt inter cranium & pericranium.* Molliter digito contingendus locus, vt ſi quid illic ſit puris, intelligatur, multo magis ſi fixus illic dolor eſt, aperiendus locus. Nam ſæpe ſanies aperto loco defluit, & liberantur, atque inde metus eſt, ne os corrumpatur. Si qua illic vena eſt aperiri, vel ferro reſcindi debet, niſi admodum ſit inſignis.

IIII. *Cuidã e fluxione acri palati pars mollior ad radicem linguæ perforata eſt.* Purgatum corpus, detractus ſanguis, imperatum gargariſma e decocto guaiaci, & lacte contactus locus aqua alchymiſtarum cocta cum galla malicorio, & roſis. Acus imperata bene longa, poſtrema parte incurua, & ſub mucronem perforata, qua filum ſuendo loco traduceretur e filo ſericio ſerato: præterea vt primum coagmentum vulneris reſcinderetur, ac rurſus reſueretur. Ex quibus cum conſequuta non fuiſſet integra ſanitas, locus cera, vel ſpongia occluſus mãſit, & poſtea bene habuit æger.

V. *Alteri e luis venereæ reliquiis capitis, dolor aurium tinnitus, et veluti articulorum confractio, do-*

lor,

lor, puſtulæ paruæ celeriter mareſcentes contigerunt His conualuit remediis.

℞ radic. ireos, acor fœnic ana ℥. ß rad. gram. & acetoſ ana ʒ. 6 ſummit lupul fumar. abſint. beton an. M ß. ſalu. p. a. ſem. aniſ. fœnic. melon. limon. cucumer. an. ʒ. 2 paſſul hor glycyrrh ana p. 1. fol ſennæ mund. ℥. 3 agar. trochiſ. ℥. 1. ß. f. decoct ad quart. 3, in colatura diſſolue ſacchar alb quart. 3 f. ſyrup. mediocriter coctus ſecũdum artem.

℞. ſupradicti ſyrup ℥. 1. ß. hydromelit. ℥. 3. f. potus. Vtatur interuallis.

℞. pulueris ſpecier. hieræ diacolocynth. ʒ. 2. puluer. hieræ picr. agar. troch. ana ʒ. 1 mac. roſ & maſtich. an ℈. 1. ſem. citr. limon an. ℈. ß. croc. gr. 6 cum ſyrup. de ſtœchade f. pilulæ. Vtatur interuallis.

℞. raſur. ligni ſancti ℔. ß. maceretur per tres dies in tribus pintis aquę, deinde coquatur ad dimid. Vtatur mane initio paſtus, & ſub ſomnum.

Ab his intempeſtiuus fuit illitus ſcapularum, ſpinæ & articulorum.

Quidam curatus eſt tophis & doloribus hac potione. VI.

℞ lign. Indic raſ. ℔. 1. aqu. ℔. 12. folior. card. bened. p. 2. ſem. card. ben. p. 1. iuæ arthrit. marru. ſalu radic enul. ana ℥. ß. ſummitat. atractylid. ℥. 2 Macerentur diẽ vnũ in olla vitrea, deinde bulliant leui igne, & ſine fumo, ad medietatis conſumptionem. In colatura refrigerata decoquantur ℥. 4 palm. ſanct. puluerat ad dimid. In alio vaſe macerentur per diem ℥ 2. cortic. palma. ſanct. cum vini alb. odoriferi cheopinis tribus, deinde miſceantur cum priore decoctione, & coquãtur omnia vnica ebullitione, colatura bibatur mane in lecto, initio paſtus, & ad ſomnum.

Rurſus magna ſupradictorum coquatur in ℔. 8. *aq. ad dimid. & ſub finem decoct. adde vini alb. lib.* 1 *Vtatur tempore ſitis interdiu.*

VII. *Claudicans ex iſchiade veteri, ſine luxatione, ſed relaxatis & mollitis articulis, ſequentibus auxiliis liberatus.*

℞. agar. rh. elect. ana ℈. 1. puluer. hieræ. diacolocynth ʒ. ß. cum ſyr. de ſtœchad. formētur pilul. Poterit addi aliquid pilul. de hermodactyl. Vtatur his pilul. per interualla, aut etiam ſyr. obſeruatione 5. præſcripto.

℞ ſalu. maioran. calamenth. ebul. iuæ arthrit. rutæ roſmar. beton. ana M ß. radic acor. ℥. 1. fol. laur. p 2 f. decoct. in aq. & vini quantitate ſufficienti. Impleatur vaſculum hoc decocto, bene clauſum plantæ pedum admoueatur, dum calor ad cruris ſuperioris articulos perueniat. Eodem decocto pars foueatur. Materia cum oleo laurino ſubacta articulo apponatur.

℞. euphorb. caſtorei, ſtyrac. calamint. ana ʒ. 2. liquefiant in vaſe duplici cum olei chamæm & laurin. ana ℥. 3. Cum eo oleo calido f. fotus. Vel ℞ olei ſupradicti ℥. 4 ceræ ℥. 1. ß. terebinthinæ ℥. 1. miſce pro vnguento.

Poſt vero vbi materia fuerit reſoluta, vtatur balneis naturalibus, vel factitiis e ſulphure, ſale & alumine, cum dupla aqua. Emplaſtrum etiam valet ex ebulo in vino cocto. Potus hydromeli, & ratio vitæ conueniens.

VIII. *Mulier honeſta mollis & rara, annorum* 30. *febre, diſtillatione veteri in pulmones laborabat, fœtum geſtās octimeſtrem. Imperatæ ſunt aliquot purgationes. Phlebotomia iterata, ratio vitæ ex ex-*

preſſus carnium ſuccus, iure crur. ariet colatis. diſtillatis. Contra exulceratum guttur ſic pugnatum eſt.

♃. hord. mund. bene medulloſi ℥. 3. decoquantur in aquæ ℔. 3. Colatura traiiciatur per manicam Hippoc. cum ſacchar. cand. vel roſacei quarta parte, & modico cinnamom.

Extrahatur ſuccus ex amygdal. dulcib. velut lac, ſine igne, & affuſa aqua illa hordei modica, deinde edulcetur cum ſaccharo Cando, roſaceo. Teneat alternatim ore ſaccharum Candum, roſaceũ. In difficultate anhelitus cucurbitula alternatim ſcapulæ affixa. In difficultate partus decoctum veteris galli cum modico caſſiæ ligneæ, & croci, & tantillo vini odoriferi.

Vnctio pubis & ſub vmbilico cum ol. liliac. mucag. ſem. alth. ana ℥. 1. ß. medullæ cerui ℥. 1.

Appenſus Iaſpis, Aetites, radix ariſtolochiæ, cyclam. & ſimilia, coxæ. Vel admota trita radix cyclamini & ſimilium pudendi orificio.

♃. rad. gram. & petroſ. ana ℥. ß. artemiſ. nepith. ana p. ß. ſemin. aniſ. & fœnic. ana ʒ. ß. f. decoct. ad ℥. 3. Trãsfundatur colatura per manicam Hippoc. cum cinnam. elect ℈. 1. caſſ. ligneæ ℈. 2. ſacchar. ℥. 1. Detur in labore partus. Item ♃. artemiſ. nepith. ana p. 2. f. decoct. in vna aquæ parte & tribus vini pro fotu.

Obſtetrix intingat digitos in oleo nardino, vel coſtino, & molliter contingat ſinum pudoris. Si vomitus moueatur, iuuetur oxymelite & aliis præſidiis. Peperit die 7. leuata febris, & omnia imperata, quæ inſtaurant, conſumptum e crure ver-

uecino, capo, & thorace uitulino, dum omnia prope ad tres lances conſumpta ſint, colatitia, expreſſa, vinum album tenue. Amygdalata ad leniendum, hord. decoctũ vt prius, & lac expreſſum ex amygdalis. Contra tormina decoctum ſeminis fœnugr. bene loti in aqua calida, colatum per manicã Hippocr. cum ſacchar. & modic. cinnam. Syrup. capill. ven. cum ſucco amygdal. Inunctio ex oleis, & litus vt prius. Sacculi e milio. Prohibitus ſomnus in horam vnam, aut duas propter multas vacuationes. Stomachus illitus maſtichino.

Contra animi deliquia mica panis intincta vino. Mortua eſt decima hora a partu. Apertæ uterus grumis plenus inuentus eſt totus venter flatibus tumens, ren dexter purulentus, hepar quantitate peccans lobo vno nothis coſtis hærens, colore totum vitiatum, aridum ac veluti frixum, aliis partibus quaſi putredine mucoſum. Similiter & pulmones, in quorum ſummo ad arteriam vomica pure plena erupit.

IX. Mulieri cuidam natæ an. 28 tibia poſterior vehementer intumuit, vt inde dolor grauis, præcipue noctu, excitaretur, & tendines crurium extenſi nimium membrum incuruarent. Initium morbi quatuor ante annis In vteri geſtatione puerperio minuebatur. Manſit tamen reliquum quid, & tertio conceptu plurimum intumuit. Minuebatur reſoluentibus malacticis, ſuppurantibus non creuſit. Ingraueſcit malum parit. Apertus tumor cauterio frigido. Nihil exiit præterquam cruenta ſanies. Ca

ro emortua, inania quædam loca, nullus ea parte ſenſus. Cataplaſma e farina hordeacea & oxymemelite, quæque putredinem arcent admota. Expuit ſanguinem, commota aluus multa deiecit mala. Biduo priuſquam moreretur, pulſus vehemens fuit et frequens, neque tamen reſpondebat febrilis calor. Decimo die poſtquam aperta vomica eſt, expirauit. Præſagio iam ante facto liberati calumnia Medici & Chirurgi.

X. Alteri poſt 15. annos a connubio parere contigit. Laborauit multum a partu. Secundæ ſubſtiterunt: euulſæ fruſtulatim. Obſtetrix aſſerebat ſupereſſe aliquid. Febris nata. Hinc nigra lingua, dẽtium interualla ſcabritie nigricantia, facies ἱπποκρατικὴ ... Septimo die mortua. Secta inuenta caro oblonga adnata utero, & membranarum pars, quæ computruerat.

XI. Homini hirſuto, nigro & habitu melancholico ſolennis erat ſingulis menſibus, diarrhœa quædam torminoſa, declinante Luna. Defluxione in teſticulos facta, & ſarcocele, exectus eſt. Nimis laborioſa vita, & itinere per æſtus & frigora incõmoda cœpit valetudine viuere, interuallis leuiter febricitare. Ceſſabat tardius diarrhœa. Correptus eſt febre lẽta, quæ noctu exacerbabatur, & tumore duro dolentique in dextris ilibus. Dolor a rene dextro incœpit, tum in dextrum ilium & ſiniſtrum progreſſus. Ad ſiniſtrum renem rugitus erat, et velut borborygmus exaudiebatur. Vomitus vna hora a cibo. Quæſitum vnde ea materia, num ab intem-

perie earum partium, aut alia parte: Alii ab hepate, quia ſolennis erat diarrhœa: os amarum, vomitus amarus aliquando. Mihi hoc placuit, partes exectas, in quibus obduerat callus, natura frigidas, equitatione & Venere feſſas & infirmas fuiſſe, reſiſtentem diarrhææ materiam, & aliam eo confluxiſſe, intercepta via refluxiſſe partim ad peritonæi partes partim ad obliquos epigaſtrii muſculos, atque ita tumorem ſuccreuiſſe. Si vero ab hepate id eſſet, vel per venas, atque ita potius ad inteſtina, vel per ſuperficiem, quia in membrana cingente hepar veſicæ quædam ὑδατώδεις *excitatæ exudarent in epigaſtrii medium inter peritonæum & omentum. Os vero amaricare non a bile, quæ ab hepate refunderetur, ſed potius a putri humore, & fumis, hydropicis id accidere, & aliis vomitiones in colica frigida, & ſitim, & amarorē, & cætera iam apparere. Materiam tumoris non eſſe bilem, ſed frigidam, craſſamque pituitam. Itaque videndum fuit, vt reuelleretur materia, quæ influeret, non per vrinas, quia partes genitales infirmæ exciperent; ſed per aluum. Æger enim clyſteribus plurimum leuabatur, tum medicamentis, quæ agaricum & alia phlegmagoga reciperent. Quod ad tumorem videndum eſſe, vt remolliretur & diſcuteretur: ſed metum eſſe ne ſuppuraret, quia a ventris dolore diuturno (ait Hippoc. aphor. 22. lib. 7.) ſuppuratio expectanda eſt, niſi peccetur ab ægro, aut medico, aut æger præripiatur. Id etiam Aurelianus annotauit in Chroni. Et veteres cataplaſmatis vſi ſunt*

& po-

& potionibus, quibus acceleraretur ſuppuratio, ſperantes, vt ea materia tenuata in inteſtina transfunderetur. Id quod ſæpe probarunt, vt aliquando per vrinas, aliquando per aluum purgaretur. Et Aniceti eſt medicamentum apud Galenum, quod hoc polliceatur efficere.

Hoc tamen metui propter virium imbecillitatem.

Crus oppoſitum deinde tumuit, & loco vno ventris perſiſtebat dolor. Tenſio aliquando ad teſticulos. Vtroque crure intumeſcente, & ſurſum refluente materia, ad diem fere quadrageſimum mortuus eſt. Facto vlcere in crure, qua materia extra flueret, ſeruari fortaſſe potuit.

XII. *Cuidam podagrico malum ad ſtomachum conuerſum eſt. Vnde dolor tendens & grauis. Imperatum eſt primum hoc oxymel, & quæ ſequuntur remedia, a quibus præter ſpem multorum integre curatus eſt.*

℞. oxymelit. ſimplic. Galen. ℔. ß. In fine decoctionis eius infunde fol. menth. ſiccor. p. ß. Deinde traiiciatur per manicam Hippocr. cum cinnamom. drach. ß. galang. & cala. aromatic. ana ℈ 1. Vtatur primum frigido, deinde tepido ad vomitum.

℞. aloes ſuccotr. optim. ℈. 2. rh. elect. ʒ. ß. maſtich. roſ. cinna. galang. ana gran. 8. Incorporetur omnia cum ſyr. de menth. dentur ex cochleari.

Purgato corpore cucurbitula ſuper vmbilicum applicetur, quæ prius immerſa ſit in vino decoctionis rut. menth. abſinthii.

℞. mellis anthoſat. mell. roſ. ana vnc. 2. aq. vi-

tæ ℥.1. Bulliant in balneo Mariæ, vel cineribus calid ad conſumptionem aquæ. Deinde inſperge cinnamom. calam. aromatic. galan. maſtich. ana ℈.1 Miſce. Vtatur ante paſtũ vno cochleari.

Mane vtatur zinzibere viridi, et nuce moſchata viridi, conditis. Auiculis, alauda, perdicib. &c. confixis caryophyllis. Fiant fomenta ex oleis de rut. ſpic menth. abſinthio.

℞. horum oleor ℥.1. ß. mithridatii ℥. ß miſce, & affrica ventriculi orificium.

Vtatur vino albo veteri, pane albo bene coćto, et aniſo condito. Item.

℞ puluer. ment ſiccæ drach 2. puluer. abſint. ℨ.1 caryophyl. ligni aloes, oxylobalſami, ana ℈. 1. cinnamom mac ana ℈. ß. f. puluis. Vtatur mane cum ouo ſorbili, aut in conſumpto.

Mollis frictio circunducta in ventrem, etiam in artic deinde longe a cibo, vt facta iam coctione.

℞. oleorum de ſpica & menth. ana ℥. 1. olei rut. ℥. ß. ol. de caſtoreo ℨ.2. mithridat. ℨ.1. zibet. gr. 8 miſce pro litu ſtomachi.

Fiet fotus hepatis cum oleo de abſinthio & chamæmelino, *vt* Hieme. *Vel*.

℞ ceræ albæ nouæ ℨ. ß. ol. roſac. chamæm. & abſinth. ana ℥ ß. f. cerotum molle: malaxetur cũ vino albo leuiter adſtringente. Intendatur in linteo molli, & tepidum apponatur.

℞. fol. rut ment. abſinth. roſar. ana p. 1. cumini conquaſſati, carui, dauci aniſ. ana ℨ. 1. galangæ, piperis longi ana ℨ. ß. Conquaſſata omnia diſtemperentur in aqua vitæ ℥. 4. Deinde cum ℥. 4. olei de ſpica leuiter coquantur in balneo Mariæ ad aquæ conſumptionem. Expreſſum oleum ſeruetur. Cui adde zibetti gran. 6. mithridatii ℥. ß.

℞. olei

℞. olei de ſpica, abſinth. & menth. ana ℥. ß. caryophy. mac. cinnam. cardamom. roſar. coral. galliæ moſchatæ ana ℈ 1 cum cer. maſtich. aloes ana ℥ ß. f. linimentum. Loco roſar. & coral. addes galang granor. paradiſ. ana ℈. ß. vbi non ita magnus eſt calor.

Quadragenarius febre ardentiſſima correptus, doluit etiam a latere. Detractus mediocriter ſanguis ad vaſcula duo. Perſeuerant omnia, neque cedit dolor remediis. Sexto die detractus iterum ſanguis ad duo vaſcula, putris & corruptus. Sudor ſeptimo leuis, tenuis & tantum in capite & thorace. Nihilo melius habet. Deliria nocturna, æſtus & inquietudo magna, vrinæ turbidæ, ſudauit nono & vndecimo, nihilo leuata febre. Decimo leuius habere viſus, nocte eadem patitur. Vndecimo vrinæ ſubſident, ſed diuulſo & nigro ſedimento. Sudat vt prius. Pulſus perpetuo frequens & magnus cum pauca inæqualitate. sam tendines manuum ſine manifeſto membri motu reuelli ſentiuntur. Vrinæ bene coloratæ & corporatæ cum ſedimento nigro. Decimotertio floccos colligit, manibus reuelluntur digiti, delirium fere perpetuum. Decimoquarto media nocte mortuus eſt. Pulmonibus corruptis nigricantibus inuentus eſt. XIII.

Puero annos nato 12. repente ſyncope correpto & muto, in lecto repoſito, temere, quaſi geſticulando, mouebatur corpus, crura & manus. Subinde garrulus vocatus non reſpondebat. Diem integrũ ita habuit. Clyſteres non retinebat. Ba'ano a.u'a XIIII.

cum hiera diacolocynthide, & cucurbitulis in ceruice rediit, & ſanatus eſt.

XV. Principi Lotaringo, magno priori ordinis Rhodiorum Equeſtris, ancyle in dextro cubito ſequentibus remediis curata. Poſt habitam totius corporis rationem, victus & domicilii, hæc ordine ſunt inſtituta. Frictio partis e molli manu, ex quo vapor e decocto molliente, immerſio in idem decoctum partis ægræ: ſiccatio loci, inunctio ex axungia humana bene purgata, colata, lota in aqu. miſtura. Ceratum ex cera molli, pingui mollita ad ignem, manibus intinctis butyro, deinde liquata cum butyr. recent. & axung. humanæ ſupradictæ æqua quantitate.

Ab vnctione ſuperdatum molle goſſipium.

Decoctum inſtitutum guaiaci ex vnguinoſa, odora, & media parte ligni, initio.

Interuallis acetum album, aqua vitæ decocto vaporationis intermiſta. Ex quo ceratum æſypi deſcriptione Philagrii.

Capiti tunſo, goſſipium conſperſum puluere caryophyllorum. Errhina, maſticatoria.

Saluia in ſartagine concalfacta & conſperſa aqua fœniculi, vel ſaluiæ, frictio capitis & ſpinæ.

Immerſio totius brachii in animal recens mactatum. Exercitium molle partis. Effectum fotu & axung. vt octo diebus diſſoluto tumore, liberatis neruis omnino, ſanus euaſerit, liberis omnib. motionibus totius membri.

XVI. Quinquagenarius longo tempore & collo, ſatis

opportunus

opportunus tabi, tuſsicula, flatibus, pituita tres annos laborauit. Audiebatur quaſi aqua fluctuans ad diaphragma & ventrẽ. Alii vitiũ lienis cauſabantur. Purgationibus decocto guaiaci, & aliis vexatus nihilo melius habuit. Subtabidus, male coloratus. Tandem decretum eſt, deſperantibus Medicis & ægro, vt aperiretur thorax primũ cauterio potentiali, deinde cultello. Non propius admota aure intelleximus materiam diaphragmati inſidere, non eſſe in ventre. Itaque inter quartam et quintam vertebram aperta via eſt, monitis ægri amicis, quantum periculi immineret, ægro quoque monito, & id poſtulante. Effluxit pus multum crudum. Quinque poſt diebus mortuus eſt. Diſſecto ægro, inuentus pulmo aridus, ſcirrhis plenus, ſyderata pars membranæ ſuccingentis & coſtarũ. Venter inferior integer. Nunquam pus expuerat, neq; ſanguinem. Laborauerat longo ante tempore, vt fere triennio, pleuritide.

XVII. *Cuidam perforatus venter acuto enſe, inteſtina tenuia vulnerata & pars craſſorum. Exierunt inteſtina per vulnus et ſtercus. Deſperatus erat a Medicis, ſed longa cura conualuit.*

XVIII. *Alteri ad ſcapulas inflictum pugione vulnus, decorſum inclinans. Apertum latus ad quartam & quintam vertebram, vt pus, quod in diaphragma decumbebat hac efflueret. Vixit annum aperta plaga. Expuebat ſanguinem & pus.*

XIX. *Nobilis adoleſcens annor. 15. Baro Deſſaulx, Prouincialis molliter educatus, deinde ad aulam trans-*

latus febre, ardente correptus eſt, deinde lēta. Ortis exanthematibus tumuit ab vtroque hypochondrio: & velut materiam purulentam ſeorſim ab excrementis alui, & aliquando ante alui excremēta reddidit. Erat autē qualis eſt materia atheromatis. Quæſitum vnde prodiret. Nam ab abſceſſu credebatur. Alii pituitam eſſe a cerebro, alii ab inteſtinis autumabant. Sed quia nihil mordebat, nec iniecto clyſtere ſenſus vllus doloris erat, & pituita tantū detergebatur, veriſimilior ſententia putauit abſceſſum eſſe in inferiore meſenterio. Data viſceribus quæ molliant, & leuiter diſcutiant. Atque cum clyſteribus non iuuaretur abſceſſus, vſus fuit conuenientiſſimus apozematum ſolutiuorum, terebinthinæ, pilul. ex hiera picra et aloe, dataque hæ ad ʒ. ß. iuſto effectu, imperatum decoctum ligni ſancti. Conſultum viribus. Deſiit pus excerni: manſit tenſio in dextro hypochondrio & febricula poſt retentum pus, non a medicamento, ſed a reliquis obſtructionibus. Imperatum eſt catharticum e ſyrup. de cichor. compoſ. cum rhabarbaro, & decocto radic. oxalidis & gram. Conualuit.

XX. *Quinquagenarius, aut ad circiter, e febre tertiana æſtiua Autumno in quartanā ſimplicem, hinc in quartanam triplicem degenerauit, atque ad Nouembrem in hydropem. Deſperatus eſt a Medicis, quia Practici confirmatum hydropem dicunt poſt ſecundum menſem. Relata cauſa ad hepar refrigeratum partium morbo, partium vſu aquarū diſtillatarum acetoſ. & cichor. quibus plurimum fuerat*

ſus. Itaque læſa ſanguifica virtute, viſum eſt primum hepati roborando conſulere oportere his tabulis.

℞. diarhod. ℥. ß. lign. aloes & raſur. ebor. ana ʒ. 1. cinnam. ℈. ß. ſacchar in aq agrimoniæ ſolu. q. ſ. f. tabell. quæ pendeant ʒ 2.

Deinde etiam ſyrupo de cichor. ſimplic. ad obſtructiones liberandas, &c. Freque͂s fuit fotus ſacculis ex iis quæ diſcutiunt & roborant. Datæ ſunt pilulæ Raued ſen. auctæ rh & agar. troch. infuſo in ſucco ireos Syrup. laxatiuus præſcriptus, qui reciperet aperientia, ſemen cartham polypod ſennam agarici, &c. cum ℥. 1. ß. ſucc. ireos. Deinde thermæ ſiccæ, illitus primum ex ol. aneth. & chamæm. deinde ex fermento, emplaſtro de baccis lauri ſtercore caprillo, poſtremo cauter. in tibiis. Inſtituta diuretica. Atque omnino in roborantibus hepar & ventriculum, in purgationibus per interualla, reliqua curatio poſita. Mortuo Februarii initio, *inuenta ſunt ſyderata inteſtina, ſimilia aquatilibus colubris, omentum corruptum, hepar multis occupatum ſcirrhis.*

Quidam Germanus adoleſcens 18. *annorum, vſus antea Beria in Galliam venit: vbi crapulæ indulgens cœpit vertigine laborare, emouere quæ ſumebat, dolere ad ventriculum. Adhibito remedio ceſſauit vomitus et vertigo. Melius habuit. Sed poſt quartum aut quintum diem rediit malum, La͂guit leui febricula. Inuaſit leue delirium, vnde facile redibat ad ſe. Pulſus la͂guidus. Decimoquar-* XXI.

to ſudor multus, perturbatio, pulſus concidens. Decimoquinto in eo ſudore mortuus. Aperto inuentum epiploon putrefactum hepar, ſiccior ventriculus interior ad finem quaſi contuſus, nigro ſucco ex dimidio plenus.

XXII. Hiſpanus nobilis, qui ſeruiebat Duci Albano, quo tempore Carolus Quintus cogitabat bellum contra Germanos Anno 1545. Lutetiā venit, fruſtra petitis auxiliis in Italia, Hiſpania, Germania, remediis ſequentib. curatus eſt. Ad venerē ineptus erat, quod flaccido eſſet pene, quique erigi non poſſet. In quam rem cum ad me veniſſet, vocatis e ſenioribus & celebrioribus Medicis Pariſienſibus ad conſilium, viſum inprimis malum ab vlcere eſſe, & læſis neruis atque arteriis, quæ impletæ flatu penem erigunt, partes ita lædi, vt ſpirituoſum ſanguinem non exciperent. Curandum fuit vlcus, inſtituenda omnia quæ calidos flatus gignerent, & partes genitales corroborarent. Atque habita primum ratione corporis totius, per medicamenta leuem phlebotomiam & decoctum guaiaci, hæc compoſitio ſingularis & diuina erigendo peni, & excitandæ veneri inſtituta, qua cum remediis aliis fruſtra tentatis, conualuit.

℞. vitellor. ouor. ℥. 1. ß. butyr. recent. pudend. tauri, cicer. galang. ſatyrion, zedoariæ, zinziberis conditi, menth. teſticulor. galli, teſticulor. vulpis ana ℥. 1. cerebellor. columbar. & paſſer. bene coctor. & aſſor. ana ℔. 1. medull. auellanæ Indicæ, pineolor. mundator. fiſticor. iuiubar. amygdal. dulc. mund. ſemin. maluæ, ſem. mercurialis. auellan. excorticatarum, dactylorum ana ℥. 1. ſemin.

dauc. caryophyll. piperis, trium generum linguæ auis, ſemin. cepæ, porri & ſcariol. cinnam. ana ℥.1. Coquantur ſimul omnia in lacte ouino: poſtea fortiter terantur. Omnia conficiantur cum melle roſaceo & ſaccharo albiſſimo: coquantur lento igne, bene miſceantur.

Poterunt aromata poſt coctionem aliorum inſpergi, quo modo fit in conſeruis, conditis.

℞. diaſatyrionis ex 2. deſcriptione Meſuæ ℥. 2. vtriuſque diamargariti, aromatic. roſar. ana ℈. 1. cinnamom. ℈. ß. pudend. ceru. ℈. 1. cum melle anthoſato & radic. vna zinziberis viridis miſce omnia Detur mane & hora ſomni ad modum maioris auellanæ cum vino albo. Item. ℞. ol. de ſpica, lilior. & maſtichini ana ℥. 1. adip. cunicul. & anat. ana ℥. ß. adip paſſercul. farctorum radice ſatyrion. & modico zedoariæ, adipis columb ana ʒ.6. ſemin. eruc. raphan. cepæ puluerat. zedoariæ ana ʒ. ß. croc. gran. 6. f. linimentum pro lumbis, pectine & perinæo.

His ſanatus remediis, abiit.

Nobilis Picto, cui paulatim ganglium excreuerat, in inguine dextro tam magnum, quam pueri caput cum adnato craſſiore tuberculo, in conſilium adhibuit medicos, Fernelium, Siluium, Hollerium: Chirurgos, Thierryum, Riuierium, Ambroſium Paræum: medicis cum Ambroſio periculum declarantibus, ſi excinderetur (nam hoc vnum erat remedium) Alii contra ſenſerunt ſine periculo incidi poſſe. Vicit conſilium plurimorũ, quia metuerent hæmorrhag. gangrænam ab occiſione claudicationem. Poſt aliquot dies reuocatus æger cum Chirurgis de incidendo agentibus, altero voluit die rem longa diſputatione agitari. Tandem conuentum ægro impellente, & profitente ſe mori mal- XXIII.

le quam diutius malum perferre, quia & armis ineptus eſſet, & coniugio atque coitui: oportere in circulum molem incidi, circulo longius ab inguine & ſcroto circumſcripto, deinde ad membranam tumorem paulatim exſecari, paulatim quoq; pellem ſeparari, quæ eſſet verſus radicem: venas & arterias, vt detegebantur, contra hæmorrhagiam ligari. Quod poſt aliquot dies Fernelio & Hollerio præſentibus a Theodorico Thyerrio & Riuierio, tribus aliis Chirurgis aſsiſtentibus, effectum fuit. Euulſa moles cum tunica, glanduloſa albicans, intus ſine ſanguine & carne, multis conſtans glandulis a ſua pellicula ſeu pediculo facile ſeparabilis. Glandulam pinguem repræſentabat. Iam ſaneſcente vulnere, febricula, oris amaror, faſtidia incurabilia, virulenta ſanies, fœtida, dolor in altero inguine, pube, ventre. At tandem ſoluta aluo, liberatur amarore, & aeri commiſſus, vt ad ſuos rediret, perbelle habuit.

XXIIII. *Cuidam deuorata piſcis ariſta, difficilis labor in gutture, abſceſſus, raucedo, difficultas ſpirandi. Iuſſus vt ex longo traheret ſpiritum, facile trahebat vt ſemel & confertim audiebatur ſtrepitus in gutture, aperto ore nihil vitii apparebat. Collum anterius erat ſubtumidum. Viſum itaque vitium eſſe imbibitum muſculis, laryngis, & vicinis partibus: inſtitutum pharmacum quod vniuerſum purgaret corpus, errhina quæ caput, frictionesque diuerterent, decoctum ficuum, in quo oxymel ſimplex ſcyllitic. & ſimilia diſſoluta. Foris quæ*

leuiter diſcuterent, cum lana ſordida. Iuſſus æger non bibere frigidam, tenuiter viuere, lacte amygdalarum & ſimili victu detergente, incidente & tenuante vti. Mox curatur.

XXV. *Brito quidam nobilis correptus febre tertiana, in prima acceſſione ſumma virium imbecillitate laborauit, vt videretur mori. Tertio die in ſecunda acceſſione eodem modo habuit. Somnolentus in vtraque, vt vix ſomno poſſet prohiberi. Aliis acceſſionibus vigil, neque ad ſomnum verti potuit. Sexta mortuus eſt. Adhibita etiam ab initio fuerant remedia, quæ vim vitalem ſuſtinerent.*

XXVI. *Cuidam mulieri Aurelianæ excreuit caro a gingiuis parte interna durior, externa mollior, inſignis vtraque magnitudinis. Mulier erat ſterilis, male purgabatur habitu melancholico. Adhibitũ conſilium monitumq; iam ab annis tribus initium eſſe mali, creſcere in dies cum dolore, ſed ſine putredine, odore graui, ſine dentium vicinorũ corruptione. Vnicum in inciſione remedium. Sed ab inciſione metus hæmorrhagiæ, conuulſionis, irritationis partis, vnde cancer. Tandem viſum exteriorem debere vel ferro incidi, vel filo præligatum tabefieri. Vt videretur num quid oſſis, quod erat ad pediculum corruptum eſſet, vt inureretur radix, & ſi quid eſſet corrupti oſſis, igne corrigeretur. Quod vt ſuccederet, ad interiorem ſimili ratione veniendum eſſe, a qua periculũ maius quia durior, quia interior pars propter tunicam & neruos magis periculoſa, ac cauterium, quod inderetur, deciſa*

carne immittendum per canaliculum. Hæc omnia poſt purgationes frequentes, phlebotomiam, cucurbitulas, deriuationes, integram ſanitatem attulere.

XXVII. Cuidam adoleſcenti annorum quindecim, tumor, velut inflammatio, ad malleolum dextrum. Adhibita iuſta remedia. Quarto die cœpit balbutire, cauſare ſtomachum, delirauit. Cum autem videretur qualitas venenoſa efferri a pede, putaui adhibendum loco cauterium potentiale, aut locum eum ſcarificandum eſſe. Quod minime factum eſt, reclamante pertinaci & imperito barbitonſore. Clyſter iniectus, a quo conuenienter deiecit. Auctum delirium. Phreniticus eodem die quarto mortuus April. menſe, anno 1548. in collegio Barbarano. Febris erat latens & obſcura, ſitis ingens, lingua fuliginoſa.

XXVIII. Stephanus. Hacque cœpit leuiter e catarrho laborare. Rubor quidam apparet in facie, multa loquitur, prudens futuri delirii coniectura. Quarto die, quo ſtatim detractus ſanguis, melius habere viſus. Sexto delirauit nocte. Matutino melius habuit. Sequenti nocte phreniticum auctum malum, conuulſio totius corporis & maxillarum. Adhibitis remediis ceſſat phrenitis et cõuulſio, niſi quod leuis quidã tremor ſubapparebat. Decimo apparuit vrina melior cũ leui ſedimento diuulſo, acuto. Sub meridiẽ ſudor frigidus. Eodem die rite omnibus alioqui inſtitutis, & nullo peccato ab ægro, neque a miniſtris, morbi malignitate mortuus eſt.

Quidam

Quidam apoplexia correptus, frictione, motione, phlebotomia excitatus eſt. Sequuta febris continua ſatis mitis, ſed cum delirio. Negligentius curatus, neque expuens, quæ in pulmones defluebant; nono die a febre, decimo ab apoplexia ſuffocatus eſt. XXIX.

Qua parte recti muſculi ad ſternum pertinent, puero cum abſceſſu in ventre tumor manifeſtus, digito cedens, obtigit. Vocati fere omnes iudicarunt abſceſſum in rectis muſculis: alii in ventre, qui attenuato vehementer puero, & conſumptis muſculis facile emineret tumor. Pauciſſimi in hepate, quod quibuſdam hepar totum ventrem ad partes ſiniſtras pertendat. Aperto loco exiit pus viroſum & grauiter fœtens, corrupto peritonæo. Abſceſſus ſedes in parte hepatis, quæ illic perueniebat. Quod magis apparuit mortuo & diſſecto puero. XXX.

Quidam Lutetiæ dum dentem euellit, ſimul & partem maxillæ, & vicinos dentes detrahit. Hæmorrhagia ſequitur periculoſa. Vocatus in ius, Chirurgus liberatur, quia inuenti dentes non inſeri, ſed omnino maxillæ continuari. XXXI.

RARA QVÆDAM.

1 *Quidam Lutetiæ vomicam membrana tectam, ouo ſimilem, e pulmonibus expurgauit, cum ante fuiſſet aſthmaticus: et ita paulo poſt extinctus eſt.*

2 *Alius eminxit multa quidem ſimilia liquidis margaritis, admodum pellucida alia craſſiora, mediocriter cocto oui albumini ſimilia.*

3 *Nouimus quendam, cui e regione hepatis vena per interualla dehiſcebat, quæ ſanguinem funderet. Reſtitante ſanguine veſtigium non apparebat.*

4 *Rigida hieme anno 1543. ad finem Ianuarii et initia Februar. ſalutares pleuritides graſſatæ ſunt, quarum quidem aliquot per vrinas nigras, craſſas, in quibus ſupernatabat multa ſpuma crocea, craſſa, glutinoſa, indicatæ ſunt.*

5 *Aperta mulier a nobis in Scholis Medicorum Lutetiæ lapidem habens in vtero, in cranio anteriore, & quæ ſine liene inuenta ſit.*

6 *Viſa mulier a nobis, quæ in altera mamma duplicem papillam lac reddentem haberet.*

7 *Cuidam mulieri Lutetiæ totum corpus molle, flexile, & ſine ſolidis oſſibus fuit.*

8 *Lutetiæ cuidam mulieri grauidæ fœtus exerta manus eſt per vmbilicum, & quindecim dies ad partum ſic ſtetit, ſaluaque matre euaſit viuus, & vitalis.*

FINIS.

IACOBI

IACOBI HOLLERII STEMPANI, MEDICI PARISIENSIS CELEBERRIMI, De Morbis internis, febrium hiſtoriam & curationem continens,

LIBER II.

ANTONII VALETII OPERA iam nunc multo quam antea auctior ac integrior factus, & ſcholiis non pœnitendis illuſtratus.

Quid ſit febris.

FEBRIS, [a] *calor eſt præter naturam* [b] *accenſus in corde. Subſtantia* [c] *ergo febris, eſt calor præter naturam, qui omnino in corde accenditur. Alias vero* [d] *toto corpore ſparſus, aut ſaltem in quam plurimis partibus, vel certe principibus ineſt. Peſſimum genus febrium, cum vruntur interiora, exteriora frigent,* [e] *vt in lipyriis, & cum viſcera interiora inflammantur.*

a *Hinc eſt, quod febris ad intemperiem calidam, tamquam ad ſummum genus, Galeno referatur, cap. 5. libel. de different. morb.*

b Cor cum ſit fons innati caloris, principium quoque ſit febrilis, eſt neceſſe: ſi quidem non alius ab illo calor ſit, qui in igneum conuertatur. Galenus comment. ad aphor. 14. lib. 1. & ad ſent. 18. lib. 1. de vict. ratione in morb. acut.

c Galen. comment. 3. in libr. de fractur. ſent. 8. & in aphor. 5. lib. 6.

d Satis tamen eſt ad febris conſtitutionem, ſi calor ille plurimas, aut nobiliores occupet partes. Gal. comm. ad ſent. 29. ſect. 1. lib. 6. Epid.

e Neque enim in cauſo, neque in tertiana, quæ febres omnium calidiſsimæ perhibentur, internæ partes vſque adeo aduruntur perfrigerata cute, atque in lypiriis, quas propterea Galenus maxime malignas appellauit comm. ad Aph. 48. lib. 4.

Malignum quoq;, [f] quod ἀοσῶδες vocatur, in quo exteriora quidem moderate calida ſunt, intus ardor eſt, ſitis inſatiabilis, perpetua corporis iactatio, vigilia, deliriũ, quod fere ſit craſſo atq; cõtumaci humore in primis venis putrefacto. Aliquãdo in corde vehemens æſtus eſt, quod vehementi palpitatione (cordis motu præter naturam) intelligitur, moderatus tamen ad manum calor eſt. Pereunti celeriter, et ſub mortẽ tenuis quidam & frigidus ſudor effluit. Itaq; febrilis calor [g] non perpetuo toti corpori æqualis eſt. [h] Optima ratio diuidendæ febris ex Gal. li. 1. de differentiis febrium, eſt, vt e ſubſtantia, hoc eſt, iis, quæ definitio eius continet, differentiæ ſumãtur, e calore videlicet, iis in quib: calor eſt. Calor itaque alius [i] ſiccus, [k] alius humidus, alius [l] vaporoſus, ex quo febris alia ſicca, alia humida, quædam vaporoſa, Maligna ſicca eſt. In hac ſqualeſcit cutis, arida lingua eſt, vehemens ſitis & vigi-

lia,

lia, calor, acris, nihil vaporum, nihil ſudorum excluditur. Talis eſt exquiſite ardens. Hæc autem aut [m] *breuiter occidit, aut in hecticam vix curabilem conuertitur. In humida perpetuo ſudore ac madore corpus reſoluitur, quales ſunt* [n] *typhodes & elodes. Quanquam typhodes ab Aetio & quibuſdam aliis dicitur, quam eriſypelas hepatis, lienis, renis, aut cuiuſuis partis, incendit. Salubris fere, in qua madidus & mollis calor eſt, cutis quoque eiuſmodi, & ſudores in tempore erumpunt.*

f Ἀσσώδεις id genus febres ſeu faſtidioſæ comitem habent anxietatem, ingentis malignitatis indicem, ex. Gal. comm. 2. in lib. 3. Epid.

g *Imo multis in partibus ſæpe non apparet, vt in lypiria febre.*

h *Variæ febrium diuiſiones, de quibus Hipp. ſub finem ſect. 1. lib. 6. Epid. & fuſius Gal. in comment.*

i *Vt in hectica, cauſo, & reliquis febribus bilioſis.*

k *Vt in febre ſanguinea, pituitoſa.*

l *Vt in diaria.*

m *Exquiſite ardens vt plurimum funeſta, cauſæ magnitudine ſymptomatum vehementia, & excrementorum ſuppreſſione.*

n *Gal. ex veterum placitis febres typhodeas ſine vllarum inflammatione partium fieri aſſerit, eaſdemq; humidas in ſummo Lib. contra Lycum deſcripſit.*

Rurſus calor quantitate & qualitate diſtinguitur. Nam alias [o] *copioſus,* [p] *alias paucus,* [q] *nonnunquam in medio eſt. Similiter hic acerrimus, hic (vt febris eſt, & quantum natura febris patitur) ſuauis, & mitis, ille medius: magna vis eſt febris, cum & plurimus, & mordaciſſimus.*

o *Vt in ſynocho vtraq;, maxime vero plethoricis in corporibus.*

xx

p *Qui ſcilicet in pauca materia accenſus, vt in tertiana exquiſita.*

q *Vt qui copia moderatus, & in ſanguine, aut pituita, accenſus, vt in ſynochis febribus, & pituitoſis, & tunc eſt eſſentialis.*

Febris alia morbus, vt ardor, alia ſymptoma, vt in pleuritide, alia ſimplex, alia cum grauibus ſymptomatibus, & iis quæ ἐπιγιγνόμενα Græci vocant, vt quæ febris cum frequenti ſyncope, cum ſingultu, cum ſynceris deiectionibus. Rudis illa & nimis antiqua [r] *Hippocratis diſtinctio, laudanda tamen, vt fuit ætas. Febres aliæ manu mordaces, aliæ manſuetæ, quædam vehementer rubræ, nonnullæ admodum flauæ, aliæ croceæ, aliæ crudæ, & c. quæ pluribus 6. Epid. ab Hippocrate & Galeno, tum initio librorum de differ. feb. explicata ſunt, nondum tamen ſatis intellecta, quod* [s] *vox Pemphigodes ſatis oſtendit, non ſatis intellecta interpretibus. Alii enim ad peſtilentiales, nonnulli ad vaporoſas & humidas transferunt. In qua ſententia fuiſſe viſus eſt Galenus in exegeſi vocum Hippocratis.*

r *Hæc ex ſent. 29. ſect. 1. lib. 6. Epid.*

ſ *De hac vide Gal. comm. in citatum Hippoc. locum.*

Alia vero diuiſio febrium, quia hæ acutæ ac celeres, vt ardens & tertiana, aliæ longæ, vt typhodes & quartana, nonnullæ mediæ, vt quotidiana & ſemitertiana. Acutæ ſunt, quia propria tempora ad finem vſque celeriter percurrunt. Acutum enim & celer idem eſt.

Sunt e Græcis, qui ex ratione prædreſſæ cauſæ

ita diuidunt. Aliæ febres de repente atque ex cauſa manifeſta ortæ ſunt. Hæ minæ periculoſæ, minuſque fallax præſagium oſtendunt. Aliarum cauſa ignorata, quod latenter atque longo tempore contracto in humoribus vitio ortæ ſint, de quibus hoc verbum Hipp. maxime pronuntiatur, commune quidem reliquis morbis acutis, [t] *Acutorum morborum non omnino certæ ſunt pronunciationes ſalutis aut mortis. Atque hæ fere perículoſiores.*

Longas item ex cauſarum varietate diuidunt. Longæ enim ſunt vel quia materia frigida, craſſa, & cõtumax eſt, vt quartana, vel multa, ẞt typhodes, vel quia pars affecta frigidior eſt, vnde primũ calor ſuccenſus eſt, vt quartana a liene longior, ab hepate breuior, vel imbecillitatis ratione, ex quo [u] *in ſenibus longior, in iuuene breuior, vel denique exteriorum vitio, quæ τὰ ἔξωθεν vocat Hippocrat. ægri, Medici, miniſtrorum, loci, aeris, temporis, & ſimilia.*

t Facultas enim naturalis ſenibus infirma, iuuenibus robuſta. Vnde illi tardius, hi celerius febre defunguntur.

Aliæ item febres [x] *peruigiles, aliæ* [y] *ſoporoſæ, nonnullæ mediæ. Somnus atque vigilia, vtraq; ſi modũ exceſſerint, malum, ex li. 2. Aph. Praxagoras quaſdam febres ſoporoſas annotauit, ab anno 12. ad 16. & 17. deriuata quadã pernicie. In ſoporoſis* [z] *grauius periculum eſt ſi præter ſoporem & ſilentium, ſaltus partium, ac veluti conuulſio, faciei rubor, oculorum fixus intuitus, a ſomno manuum ne*

glecta abiectio. mœror. anxietas, deliria conuulſiſica, motio articulorum, frigus.

x *Quod acres profundant vapores, ſua caliditate & ſiccitate cerebrum continuo percellentes.*

y *Ab oppreſſione cerebri nimia humiditate perfuſi, nimiumque perfrigerati.*

z *Hæc enim cerebrum grauioribus auctum ſymptomatis oſtendunt.*

Sed, quod ad inſtitutum maxime pertinet, alia febris in ſolidis partibus, hectica, quædam in ſpiritibus, diaria: tertium genus in humoribus, putrida. De hecticæ differentiis & diariæ ſuo loco dicetur. Putrida fit vel a bile, quæ tertiana, vel pituita, quæ quotidiana, vel atra bile, quæ quartana. An a vero a ſanguine, poſtea diſſeretur.

a *Agitatur hæc quæſtio paulo poſt, capite de febre continua putrida.*

Putrida rurſus vel intermittit, vel continua eſt. Quæ intermittit, Hippocrati quidem aph. 43. lib. 4. ſine periculo eſt, Diocli minus periculoſa, quam continua, ac fere ſalutaris, ſed quæ tamen aliquando interficit, & maxime vbi talis eſt, qualis ſoporoſa quæ proxime deſcripta eſt. Continua magis periculoſa, quæ tertio quoque die exacerbatur, auct. Hipp. & Archigene. Accedit ad periculum, ſi quarta die vel tam grauis eſt, vel etiam aſperior, quam fuit tertia.

Cæterum quandoquidem hic de curatione febrium agitur, primum eſt, vt febris ſpecies cognoſcatur, ex propriis ſignis, communibus, & externis coniecturis. Cognita febris ſpecie, cauſæ ma

gna ex parte innoteſcunt. Secundum eſt, vt febris conſtitutio intelligatur. Quod fiet ſi obſeruemus qualia ſint, & quanta fuerint & futura ſint vniuerſalia febris tempora, principium, incrementum, ſtatus & declinatio. Deinde [b] *quod in toto morbo, idem in particularibus acceſsionibus obſeruemus, & has rurſus inter ſe comparemus. Poſtremo adiungemus externa; anni tempus, ætatem, locum, regionem, peculiarem ægri naturam, & c. eiuſmodi, videbimuſque, ne quid miniſtri peccent, & vt æger imperata faciat. Ita fiet, vt & morbi natura cognoſcatur, & remedia medica fideliter adhibeantur. Certum denique ac minime fallax præſagium de febre inſtituatur.*

b *Vt ſi ex longo morbi principio morbum eundem fore longum dignoſcamus.*

De Tertiana.

TErtianam facit [a] *putrefacta bilis,* [b] *non quidem in venis, ſed toto corpore diſperſa. Tertio quoque die acceſsiones habet (vnde tertiana appellatur) quodq; putrefactum acceſsionibus ſingulis excernitur, fere per ſudores & inſenſibilem tranſpirationem, alias etiam* [c] *vomitu,* [d] *& deiectione alui repurgatur. Duodecim* [e] *horas exquiſita tertiana non ſuperat acceſsione particulari, nec pluribus quam ſeptem acceſsionibus ſollicitat. Sic enim ſcriptum ab* Hippocrat. *aph.* 59. *libr.* 4. *Quanquam in* Coacis *præſagiis quinto, ſeptimo,*

aut nono circuitu ad ſummum iudicari ſcribit. Statum fere habet quarta acceſſione, hoc eſt, die ſeptimo, nono, vndecimo. Decimotertio qui ſeptimæ acceſſionis dies eſt, declinat, atque ita ſoluitur. Initium fere prima acceſſione, incrementum ſecunda ac tertia: acceſſionis tempus, a quatuor horis ad duodecim, inuadit cum rigore, in quo veluti pungentes aculeos ſentiunt ægri, initio quidem vehementior, paulatim miteſcit, ex quo increſcit calor. Intima vruntur,[f] *iactatur corpus, vexat ſitis & vigiliæ, ſolitudo quæritur: hæc vero vt progreditur acceſſio in ſtatum, vbi calor admodũ acris & mordax eſt. Pulſus*[g] *initio tardus, paruus, rarus, debilis, poſtea magnus, celer, frequens, velox, & vt declinat acceſſio, paulatim redeunt omnia ad naturam. Poſt rigorem vomitus, ſudores aut excretiones, & vbi iam concoquitur ad ſalutem febris, vt principio tertiæ & quartæ acceſſionum, vomitus, in fine ſudores fiunt. Vrina*[h] *ſubrufa, ſubflaua, rufa, mediocri ſubſtantia, aut, vt Arabes, rubra, tenui, ſubſtantia ignea. Parte quidem inferiore ſubtilior, ſuperiore vmbroſa atque nebuloſa. In qua ſi*[i] *nebula alba, aut eiuſmodi ſublimamentum initio appareat, non tranſcendet quartum circuitum. Si vero primo die vel ſecundo*[k] *ſedimentum album eſt, leue & æquale, tertio circuitu terminabitur febris. quod ſi talia non apparent primis diebus, id eſt, prima vel ſecunda acceſſione. Septimus circuitus expectandus eſt, tumque ruſæ magis ſunt vrinæ. Et ſi contingit longiores eſſe acceſſiones, id efficit*

materia

materiæ copia, aut craſſior conſiſtentia. Alioqui ad denſitatem cutis, aut ad imbecillitatem naturæ cauſa referenda eſt. Deſcribunt autem Græci & Arabes tertianam, quæ ſit veluti [l] *idea quædam & exemplar tertianarum omnium, quæ vt propius ad ideam illam accedunt, ita & manifeſtiora ſigna proferunt, vel minus manifeſta. Excitantur hæ febres fere æſtate, temperie calida & ſicca, cælo, ætate, ratione Vitæ & aliis, quæ corpus reddunt calidius & ſiccant.*

a *Qualibet, pallida, rubra, vitellina, porracea, æruginoſa, cuius certus locus eſt fomes, propria cyſtis, hepar, meſenterium, aut quæ circum præcordia, cauaque viſcerum ſunt loca.*

b *Alioqui enim ardens eſſet, continuave febris, a qua tamen ſola intermiſſione differt Galen. cap. 3. lib. 2. de criſibus.*

c *Effuſa ſcilicet in ventriculum bile, ſed non primis diebus. Præpropera namque iſthac eſſet excretio, nec melioribus naturæ rebus inſtituta, quæ ante concoctam materiam veniret.*

d *Prout bilis viam affectat.*

e *Acceſſio longior aut breuior pro bilis copia maiore aut minore, eiuſdemque tenuitate aut craſſitie, ægrorum viribus, raritate aut denſitate corporum. Adde quod miſcella pituitæ cum bile efficit, vt his in regionibus vel paucas exquiſitas tertianas, vel prope nullas agnoſcamus. Vnde nihil mirum, ſi paroxyſmi vltra horas 12. 20. 30. etiam, itemque circuitus vltra ſeptem producantur, ſiquidem pituita bili admixta a natura non facile ſuperetur.*

f *A bile per ipſum delata, quæ maius ac maius eundo acquirit incendium.*

g *Primis enim febris inuaſionibus calor ab inuicta adhuc materia oppreſſus, non potis eſt citatiore pulſu emicare. Huc accedit, quod tum temporis nondum accenſa bilis habitus corporis refrigeſcit.*

h *Ab ardore & bilioſi humoris permixtione. Ex cõm. ad ſent. 26. lib. 2. Prognoſt.*

i *Nebulæ enim albæ in vrina concoctionis ſunt notæ. comm. 3. in Prorrhet. & in ſent. 43. lib. 4. de vict. rat. in acut.*

k *Nam certius coctionis ſignum ab hypoſtaſi, quam ab aliis contentis ſumitur.*

l *In naturis enim quantumuis bilioſis, victus ratio, aut vitæ inſtitutum, aut quippiam ſimile generandæ pituitæ accõmodatum concurrit ſemper, quod tertianã a ſola fieri bile prohibeat ex cap. 3. lib. 2. de differ. febrium.*

Curatio ad duos ſcopos relata eſt veteribus Medicis, alterationem & vacuationem. Alteratio, refrigerantibus & humectantibus, vacuatio per ſudores & vrinas, perficitur. [m] *Paulus recte quidem infirma hæc remedia credidit, propterea quod non tertiana illa, quæ idea & exemplum quoddam eſt reliquarum, nobis curanda eſt, ſed quæ iam aliquid pituitæ commixtum bili habet. Oportebit ergo intendere in ſcopos illos veterum, ſed ita temperare, vt quantum declinet curanda febris ab idea illa, tantum curatio euariet. Initio ergo ſi reſiſtit aluus,* [n] *clyſtere leni, vel debili* [o] *quodam pharmaco mouenda eſt. Medicamenta ſunt, vt Caſſia fiſtula ex decocto Violarum, prunorum, tamarindorum, & ſimilium.*

m *De hac re amplius nihil apud Paul. Æginetam cap. 20. lib. 2. ſcriptum, quam apud Galen. lib. 2. ad Glauc.*

n *Clyſter eiuſmodi parabitur decocti remollientium & refrigerantium & lactucæ, portul. violariæ, florum nymphææ ℔. 1 vel ex decoctionis eorundem refrigerantium & ſeri lactis ana ℔. ß. caſſiæ, aut cathol. diſſolut. ℥. 1. vel cathol. & diapruni ſolutiui ana ℥. 1. ſaccha. alb.*

mell.

mell. viol. ana ℥. 1. olei violacei ℥. 3. Verum hic non niſi ante paroxyſmum, vel poſt immittitur.

o Vt ſi bolum e caſſia præſcripſeris, addito, ſi velis, rheo, atque etiam, ſi nihil vetet, diaphœnico pauco, vel hanc potionem imperabis. ℞. cathol. ʒ. 6. diaphœnici ʒ. 2. ſyrup. capill. vener. aut ſimil ℥. 1. cum aqua cichor. aut decocto conuenienti. f. potio. Nunquam tamen adducere, vt paroxyſmi die purges, ne geminum naturæ negotium faceſſas.

Vehementer commendant hanc potionem. ℞. ſucci granati acidi & dulcis ana ℥. 1. ß. per noctem ſalubri loco reſideat, poſtridie in eo ſuc. diſſolue ſacchari optimi ℥. 1. Et ſi vehemens calor eſt ſacch. violaceum ſit, & addatur potioni aqua roſ. ℥. 1. Si vero pituitæ aliquid mixtum eſt, loco aquæ roſ. miſce p vini tenuis ℥. 1. Lenies aluum, reuocabis appetitum, partes naturales roborabis. Quod ſi q obſtructionis ſuſpitio eſt, aquam end. aut hordei, vnius ℥. 1. commiſcebis. Alii ℥. 2. r oxyſacch. ſimplicis, ſucci end. depurati ℥. 1. vtuntur eadem vtilitate. Vbi vero plus pituitæ mixtum eſt, pro ſucco end. ſuccus rad. fœni. pro oxyſacch. oxymel ſimplex miſcendum eſt. Atque vtilius oxymel volunt, in quo ferbuerint frondes nucis, vel tenues aſparagi & hyſſopi ſummitates. Alii s contenti ſunt ʒ. 4. decocti prunorum cum ſaccha. Viol. ℥. ß. Eodem modo & tamarind. vtilicet. Iam remollita aluo de phlebotomia ſtatuendum. Saluberrimum, t inquit Gale. febribus omnibus non modo continuis, ſed iis quæ ex putredine natæ ſunt, ſecare venam ſi ætas, vires, &c. permittant. Omiſſum tamen hoc remedium a Græ-

cus, & omittendum quidem, ſi exquiſita tertiana eſt. Alioqui admodum ſalutare: quod tamen temperare oportet, [u] ut tertiana, quam curamus, vel ad exquiſitam accedit, vel ab ea recedit. Arabes ex vrina rubra conſilium ſumunt phlebotomiæ, fallaci quidem coniectura, quod eam dominantis ſanguinis, vel grauioris incendii, indicium eſſe putent. Talis enim vrina, aliquando infirmo ex hepate, vel rene plus æquo attrahente, aut aliis de cauſis, non ex natura febris, procedit. Addunt præterea non eſſe detrahendum ſanguinem ante tertium paroxyſmum, obtruduntque experientiam, quod quibus aliter ſanguis detractus eſt, iis fere exaſperatum malum: ſecant fere ſexto die, aut prædici iubent fore, vt proxima acceſſio, quæ quarta eſt et die ſeptimo, grauiſſima, ne id ex phlebotomia & peccato Medici contigiſſe videatur. Conueniunt cum Græcis in vſu eorum quæ vrinas mouent & ſudores. Vtuntur plurimum oxyſach. ſimpl. ſyrup. acetoſo. Græci, ſi materia ſurſum aſcendit, & æger nauſeat, vomitiones adiuuant, ſi mordentur inteſtina [x] lenib. clyſt. excludunt, alioqui lotia & ſudores mouent. Vomitus cient ptiſanæ tepidæ ℥. 4. ſac. ℥. ß. Aliud: ℞. decoct. lact. atripl. portul. an. ℥. ß. olei communis ℥. 2. [y] tepido vtatur. Sed abſtinendum vomitionib. in iis maxime, qui ex conſuetudine non vomunt. In clyſt. caſſ. ℥. ß. aut catholici plus etiam, vt res exigit, diſſol. debet oleo viol. In iiſdem vtendum eſt ſacch. potius, quam melle. Apio & anetho mixtis in potu, aliisque leuioribus diuret. vte-

bantur.

bantur. Sudores mouendi ſunt, ſi quidem reſiſtunt, ſub finem acceſsionum. ♃. ptiſanæ vulgaris calidæ ℥. 4. aut ℥ 3. cum ℥. 1. decoct. flor. cham. vel diluto oxymel. in quo nepethæ modicum ferbuerit.

p Ad pituitam incidendam, & ventriculum roborandum, quod cætera omnia refrigerent.

q Obſtructionis notæ erunt, tenſio, durities, dolor hypochondrii dextri

r Loco huius licebit zulapia concinnare e ſyrup. de cichor. ſimplic. capill. ven. acetoſi ſimplic granator. & aquis conuenientibus, cichor, end. bugloſſ. borrag. Vel hoc apozema. ♃. radi. polypod. quern. cicho. oxylapath. ana ℥. 1. rad. petroſ. aſparag. fœnic. in aceto per noctem vnam (ſi magnus æſtus) maceratarum ana ℥. 1. folior. agrimon. cicho. end. non lotæ, ſcariol. ana M. 1. capill omnium ana M. ß. ſemin. frigid. minor. (ſi æſtus ſit) vel maiorum (ſi hiems) ana ʒ. 1 ſemin. aniſ. & fœnic. ana ʒ. 2. flor. cardiacorũ ana p. 1. f. decoct. In colatura pro doſib 3 diſſolue ſyrup. de cichor. ſimpl. & capill. ven. ana ℥. 1. ß. f. apoz. clar. conditum pauc. cinnam. & ſantalo citrino. Ab eo, ſi videbitur, purgato.

ſ Hoc remediũ aluũ tantũ mollit, nõ purgat.

t Id ſcriptũ paſſim reperias lib. 11. Metho. med.

u Vt videlicet ſanguinis minor ſit detractio, ſi tertiana propius ad exquiſitam accedat, amplior, ſi minus prope. Cæterum auocare nos a venę ſectione minime debet, quod iampridem eſt ab Arabibus proclamatum, ſanguinem nempe bilis frænum eſſe & refrigerium: nam & phlebotome totius corporis refrigerationem inducit, in qua magnum eſt ad curationem momentum.

x Iuxta aph 21. lib. 1. Quæ ducere oportet, quo maxime vergunt per loca conferentia, eo ducere oportet.

y Vbi plus pituitæ adeſt, oxymelitis ℥. 4. 5. vel 6. ex tepida propinantur. Interdum ptiſanæ ℥. 4. cum ℥. 1. ſyru. acetoſi ſimplic. cietur autem vomitus initiis acceſſionum, ſi per ſe natura ſatis non moueat.

Idq; magis ſi craſſior humor fuerit. Vſitatus eſt ptiſanæ vulgaris potus calidus cum ſubduplo ſyru-

pi acetoſi, vt ſint ptiſanæ ℥.3: ſyrupi acetoſi ℥. 1. ß. Vinum [a] quoque album, tenue, oligophorum, & vrinas & ſudores mouet. Verum neque vrinæ mouendæ ſunt, neque exprimendus ſudor, niſi cum apparuerint manifeſta ſigna coctionis, multo maxime, cum iam perfecta ſigna coctionis apparuerint, & quæ vomitiones mouent, [a] tepida, quæ ſudores [b] calida exhiberi debent. Quod ſi ſuperioribus remediis non concedit febris, [c] rhabarbaro vtendum eſt ad ʒ.1.ß. vel ʒ.2. Si vero neque his concedit, & [d] vires ſuſtinent, phlebotomia de eadem vena axillari interna dextra repetenda eſt. Alioqui catharticis paulatim deducenda materia eſt, quale hoc eſt. ℞. ſyrup de cichorio ſimpl. ℥.6. rhabarbari pulucrati, & nodulo raro incluſi ʒ. 2. ſuſpendatur nodulus, & ſyrupo immergatur, capiat diebus intermiſſionis ℥. 1. ß ſyrupi cum aquæ hordei in calidiore conditione, hydromelitis in frigidiore ℥. 2. Atque iam declinante morbo, & longius progreſſo medicamentis catharticis [e] aliquid eorum quæ melancholiam purgant, miſcendum eſt. Pars enim materiæ ardore febris in melancholiam verſa eſt. In acceſſionibus, vbi vehementer ſitiunt, ſed maxime in ſtatu, aqua hordei. [f] iulep. violatum, ſyrup. violatus cum aqua frigida, vinum etiam album oligophorum, ſi quidem iam tempus eſt ſudoris promouendi & vrinæ, exhiberi debent. Nec hoc quidem exigua quantitate, [g] ſed ſemel quantum appetunt. Ratio victus, quæ refrigeret & humectet, non tam tenuis, quam ab antiquis præſcripta eſt,

propter

propter conſuetudinem victus. Licet enim uti iuſculis plurimum alteratis cum lactuca, acetoſa, portulaca, hordeato cum ſeminibus frigidis alterato. Poſtea vero apparentibus ſignis coctionis, lacte amygd pedibus ouillis, piſcibus ſaxatilibus, cancris, percis & ſimilibus, vitellis oui, de quibus quia controuerſia eſt, poſtea dicetur. Tumque iuſculis commiſceri debent, quæ aperiunt, & vrinas mouent. Vſitatæ ſunt radices acetoſæ, petroſelini hortenſis & cichorii. Sed per omnia meminiſſe oportet, maiora remedia, & venæ ſectionem & cathartica conuenire diebus quietis. Excrementa vero promouenda, cum iam manifeſta coctio apparuerit in vrinis. Vigilant, æſtuant, ſitiunt, & alia patiuntur, contra quæ remedia ſuo loco dicentur ad finem libri huius.

z Nam omnem in partem celerrime diſtribuitur, cum tenuium ſit partium. Sed vinum antequam tuto imperetur, febre facta remiſſiore concoctionis ſigna apparere eſt neceſſe. Poterunt etiam ſudores excitari frictionibus, inunctionibus & ſudorificis potionibus, vrinæ quoque cieri, decocto aperientium cum ſyrup. capill.ven. aut ſimil.

a Talia ſiquidem ventriculum relaxant.

b Vt celerius diſtribuantur, & ad habitum corporis peruadant.

c Vel hæc potio præſcribetur. ℞. rhei elect. ʒ.2. infundantur in decocto refrigerante, vel in decocto e paſſul. mundatar. & tamarindor. ping. an. ʒ.3. additis ſemin aniſ. melon. ʒ.1. flor. cardiac. p. 1. In expreſſ. diſſolue cathol. ʒ.6 ſyrup. capill. ven. aut de cichor. ſimpl. aut viol. ℥. 1. f pot. vel ex ſyru. de cicho. compoſ. cum rheo ℥. 1. aut ℥. 1. ß. cum decocto conuen. aut lactis ſero pur-

gatio inſtituetur. Pauperioribus imperantur diaprunum ſimplex & ſolutiuum, electar. de ſucco roſ. diaph. diacarth. Sed hæc calidiore cæli tempeſtate non carent periculo.

d Atque tum ſi vires effœtæ langueant, eas in primis confirmare oportebit, maxime vero hepatis & ventriculi robori conſulere. Vt. ♃ conſeruæ borrag. & bugloſſ. ana ℥. 1. electar. triaſantal. & diarhod. Abbatis, vel aromatici roſat. ana ʒ. 2 raſur. ebor. & cornu ceru. ana ℈. ſ. cum ſyr. de limonibus aut de bugloſſ. f. opiata, vel cum ſaccharo roſaceo conditum. Et quoniam non raro humor aut flatus in præcordiis colligitur, tumorem, duritiem, aut tenſionem faciens, optimum erit, ſi prætumida, vel tenſa ſint hypochōdria, fotum & litum imperare. Fotus erit huiuſmodi. ♃. malu. biſm. cichor. agrimon. ſcœnuanth. abſinth. ana M. 1. flor. chamæmeli n. violar. anet. roſar. ana p. 1. fiat decoctio. in aqua & vinum album tum aceto pauco in fine addito pro fotu hypochondrii dextri cum ſpongia. Poſt fotum exſiccatus locus illinetur ex olei liliac. olei amygdal. dulc. & abſinth. ana ℥. ſ. cum cera pauca comparato linamento. Si ardor vrgeat, epithemata refrigerantia, itemque ceratum ſantalinum, vitato nimio perfrigerio expirationem cohibente.

e Vt folia ſennæ, diaphœnic. diacatholicum.

f Aut ſyr. nenupharinus, acetoſus ſimpl. oxyſacch. ſyr. de limonib. cum tripl. aqua, aut quadrupla.

g Vt calor febrilis extinguatur, & partes contemperentur.

Remedia quædam ſunt vulgaria, quibus quidē vtilicet, non neglectis aliis, qualehoc eſt. Sonchus tritus, ſambucus, plantago, ex aceto ſubiguntur, & carpis alligantur. Sunt, qui & h *ſemperuiuum,*

& alia eiuſmodi refrigerantia trita hepatis regioni applicent. Suſpectum quidem hoc remedium, quanquam aliquando febrem extinguit, ſed nunquam hoc vtendum eſt, [i] *Vbi obſtructionis ſuſpitio. Alii pul. fuliginis e furno, & ſaluiam contuſam vna miſcent cum oui albumine, & ita imponunt carpu. Nonnulli eandem fuliginem cum alliis, cepis, albumine oui & germine, miſcent, acetum affundũt, admonentque carpu. Temeraria vero remedia cauſtica, quæ veſicas excitant, quale eſt, quo vulgus vtitur, radice ranunculi trita, alligato carpo. Eadem quoque* [k] *exteriori gutturi admouent. Itaque prudenter vtendum eſt vulgi remediis.*

h Ex his vulgi remediis alia refrigerando, & febrilem calorem extinguendo prodeſſe credũtur: alia calida foras humorem mortificum trahendo Sed temere his non fidendum. Eorum enim vſu ſæpe fit, vt feruor quidem & intemperies reprimatur, materia adhuc reſiſtente, quæ recidiuæ ſit ſoboles.

i Satius fuerit oleo roſaceo hypochondrion irrigare, pauco aceto addito.

k Hac enim arte ſcabritiem a fuligine oriri ſolitam prohiberi putant.

De Tertiana notha.

TErtiana [a] *notha cum rigore quidem incipit, ſed* [b] *languidiore. Materiam habet pituitam commixtam bili. Inuadit, vt plurimum, febris hæc otioſos iuuenes & intemperatos, ſub Autumnum frequens. Signa eadem quæ tertiana, niſi quod habet commutata ex proportione pituita*

ad bilem, media quodammodo inter ſigna quotidianæ & tertianæ. Alternis diebus inuadit, aliquando tamen, vt etiam tertiana duplex,[c] ſingulis diebus. Neque enim ſingulis inuadere diebus, neque alternis tertianam facit, oportetque non tantum ex periodis, ſed propriis ſignis & ſymptomatis, cuiuſque febris ſpeciem conſtituere. Acceſſio vltra duodecim horas producitur, aliquando ad triginta & eo plures. Non terminatur ſeptem periodis, vt tertiana vera, vixque duodecima periodo, aut 14. terminatur. Sæpe etiam in menſem, quadrageſimum etiam diem extenditur. Nonnunquam ſex menſes integros perſeuerat, fereque deſinit in[d] vitia lienis. Hic plurima grauitas corporis, dolor vertebrarum, inflatio ventriculi, faſtidia, ſitis, magna oris amaritudo, vrina citrina et craſſior, quam in vera, ob craſſitiem humoris a pituita permiſta. Clyſteribus primum[e] non ita mollibus vtendum eſt, deinde leni pharmaco, vnde primæ venæ repurgentur. Poſtea conſentientibus numeris, phlebotomia, e baſilica dextra. Auicennas poſt tertium vel quartum paroxyſmum venam aperit, dextram æſtate, hieme ſiniſtram.

a Hæc vel ex vitellina bile (quã parit aduſtio) in ventriculo putreſcente ac tenacius inhærente, vel ex permixtione bilis & pituitæ, vt ante dictum eſt, gigni conſueuit.

b Languidior & diuturnior eſt rigor, quia pituita bilis acrimoniam, velocemque motum impedit, hinc fit vt minor ſit rigor, ſed alioqui longior.

c Id accidit propter humoris copiam, & pi-

tuitoſæ acceſſionem materiæ, quæ ambæ quotidianis acceſſionibus efficiundis ſunt ſatis.

d Nam in tanta febris longitudine melancholicus accumulatur ſuccus, a quo lienis tumores, obſtructiones.

e Vt ℞. malu beton. mercurial. origan. calamenth. ana M. 1. ſemin. ani. fœnic ana ℥. 1. hord. integ. p. 1. flo. chamæm. melil ana p. fiat decoctio ad ℔. 1. In colatura diſſol. cathol. & diaphœnic. ana ℥. 1. vel catholic. ʒ. 6. diaphœnic. ℥. ſem. aut diaphœnic. loco tantundem hieræ, melli roſ. aut anthoſ. ſacchar. rub. ana ℥. 1. olei chamęmel. & aneth. ana ℥. 1. ſem. f. clyſter.

Victus alias parcior, alias plenior, vt breuitas vel longitudo febris expectatur. [f] *Nam in longis plenius nutrimus, in celeribus, parcius.* [g] *Victus ſit incidens & abſtergens, coctu facilis. Vrinæ & ſudores paulo calidioribus, quam in tertiana moueantur. Iam apparentibus ſignis coctionis, Gal. hordeatis aliquid piperis adiecit. Amygdalino lacti aliquot amygdala amara commiſcere licet, alioqui amygdala diſſoluemus ex decocto rei, quæ incidat et detergeat. Græci mulſa vtebantur, in qua hyſſopus ferbuiſſet, aut aliquid tale, quod videlicet ſine inſigni calfactione et exſiccatione vrinas ducat. Qualia ſunt, ſpica Celtica, cinnamomum, radices apii hortenſis, ſemina anethi, fœnic. comæ abſinthii, ſed quæ, cum adſtringant, non tam ad mouendas vrinas & ſudores quam ad ventriculi robur & bilioſi humoris euacuationem faciũt. Oxymel quoque conuenit conditum aliquo aromate, vt ſpica vel cinnamomo, puluere hyſſopi, menthæ, calamenthi ſtæchade.*

f. Ex aphor. 7. lib. 4.

g Qui bilis craſſitiem, quam permiſta efficit pituita, tenuet. Idem vero victus ſit εὔπεπτος, id eſt, concoctu facilis, vt qui partium naturalium imbecillitati proſpiciat.

Potiones autem dilues magis aut minus, [h] *pro ratione febris, materiæ, quæ febrem facit, temperamenti, ætatis, temporis & ſimilium. Iam fere paratur hydroſacchar. ex ℔. 1. aquæ coctæ col. per manicam Hippocratis cum ℥. 5. ſacc. & ʒ ß cinnamomi, vel ʒ. 1. Veteres loco hydroſacch. mulſa vtebantur.* Nunc *vero in frigidiore conditione, loco ſacchari, melle albo vti licet, vel partim ſaccharo, partim melle albo.*

h Vt ſi plus affuerit bilis, vinum ſit dilutius, ſi vberior pituita, meracius. Idem eſto de melle iudicium in hydromelitis, aut oxymelitis vſu.

Vbi iam apparuerint ſigna coctionis, molliter ſubducenda aluus eſt ex iis, quæ poſtea dicentur. Non omittendum, quod Hippoc. *primum, deinde Gal. & Auicennas annotarunt,* [i] *vomitum a cibo tam efficacem eſſe in hac febre, antecedentem morbi cauſam vacuando, vt hoc vno remedio permulti conualuerint.*

i Vomitus a paſtu potius excitatur, quia morbificus humor cibo miſtus facilius expellitur. Adde quod tranſuerſæ ventriculi fibræ, cibo & potu humectatæ, ruptioni minus ſunt opportunæ.

Hiſtoria *eſt apud Hipp. de vxore* Theotimi, *quam mulſo ſucco granatorum percurauit, inde vomitu citato. Licebit itaque vti oxyſacchara tepi-*

dà, vel oxymelite ſimplici cum aqua tepida, in qua ſex rotulæ raphani coxerint ſtatim à cœna. Alioqui,

℞ hydromelitis ℥.2. decocti hyſſopi ℥.2.ß. detur tepidum a cœna.

Noſtra ætas non feret tenuem victum, quem veteres, tertio tantum quoque die ægrum nutrientes, præſcripſerunt. Nutriemus itaque, k *vt ſemel in die comedant, remiſsionis vel intermiſsionis tempore. Vino tenui vti licet extra acceſsiones. Pullus iam ſatis adultus in aqua coctus* l *cum borragine, cerephyllo, oxalide, petroſelino, hyſſopi modico, coques autem ad pu rilaginem, et ſi vis, iuſculo ſacchari aliquid iniicies, vt oui vitellum omphacio diſſolutum.*

k Cibandi anſam ſuadebunt longiores acceſſiones, vires debiliores, ægrorum naturæ bilioſę, & pleniori victui aſſuetæ.

l Hæc comparantur cum ad compeſcendum incendium, tum ad obſtructa liberanda.

Hordeato et lacte amygdalino vteris, ſed bene conditis m *ſaccharo, vel melle albo. Ptiſana vulgari, in qua anethi coma, aut aliquid ſeminis eius, apii, fœniculi ſpicæ, cinnam piperis maduerint, vti oportet, aut in ea octauam partem ſacchari, vel mellis albi liquefacies. Poteris imperare hanc ptiſanam.*

m Vt pituitæ lentor magis detergeatur.

℞ hordei mũdati qr.1. hyſſopi, glycyrrhizæ mũdatæ ana ℥.ß. iuiubarũ, paſſul. mundatarum, cicerũ rubrorum ana ℥.1. f. decoct. in aqua puriſsima ad ℔. 2. Colatura trãsfundatur per manicã Hippocr. cũ ℥.4 ſacchari. Fiat n *ptiſana clarificata et aromatizata cũ ℈.2.* o *cinnamomi, vel mulſa, vel hydro-*

ſacch. parabitur ex aqua, in qua pugillus ſpicæ Celticæ, aut ſtæchados efferbuerit. Materia clyſterum quibus interuallis vtendum eſt, furfures, hordeum, chamæmel. melilot. abſinth. anethi coma, beta, ſcariola, ficus pingues, addita etiam lactuca, portulaca, acetoſa, ſi refrigerandi conſilium eſt. Quod ſi aluus ſit durior addenda ſunt remollientia. In decocto ad ℔. 1. olei communis aut cham. ℥. 3. mellis communis ℥ 2. diſſolues. Nonnunquam etiam vel cathol. ʒ. 6. [p] *vel diaphœni. aut benedictæ ℥. ß Suppoſitoria acuantur cum ℈. 2. hier picræ et ℈. 1. ſalis gemmæ.*

n Refrigerat, deterget, incidit, tenuat, ſitim ſedat.

o In vehementiore febre, & capitis dolore, aut cinnamomum nullum, aut paucum exhibendum, quod ſuo calore febri afferat incrementum, & vaporoſa ſua ſubſtantia caput tentet.

p Plerunque duorum ex his ana ℥. ß. vel tantundem hieræ picræ diſſoluitur.

Purgationes [q] *conueniunt ex rhab. mixta parte agar. trochiſcati, vt vtriuſque ℈. 2 cathol. ʒ. 6. incorporentur. Alioqui pauperibus imperabis ʒ. 6. catho. ʒ. 2. diaphœniei cum hydromelite.*

q Iis præſertim diebus quibus minime febris exacerbatur, 2. morbi die, *4. 6. 8.*

Vel diaphœnici ʒ. 2. agari ʒ. 1. cum hydromel. Quod ſi ab infirmitate ventriculi metuatur, ♃. pul. hieræ picræ recentis, rhab. electi torrefacti & ſubtiliter pulueratian. ℈. 2. incorporentur ʒ. 3 terebinthinæ fiant bol. cooperti auro, vel nebulis, vt facilius tranſglutiantur. Laudantur pilulæ de rhab.

maxime Autumno, de eupatorio ℞. [r] *aloes, rhabarbari, myrobala citrinorum, ſucci agrimoniæ ana ʒ.ß. vniantur cum ſucco endiuiæ, aut fœniculi. Laudatur trifera Sarracenica ſine ſcammonio. Syrupi imperandi,* [s] *oxymel ſimplex, oxyſaccharum, ſyrupus acetoſus, de ſcolopend. capillorum veneris, dilutum cuſcutæ, cichorii, abſinthii, cicerum rubrorum, ſed diluta ſaccharo & tantillo cinnamomi condienda ſunt. Maxime probatur ſyrup. de cichorio compoſitus, qui etiam catholicus eſt, & ad omnes humores valens. Datur ad ℥.2.*

Nonnunquam quia metuitur, ne degeneret in quartanam, imperamus diſſecandis humoribus & aperiendo, quale hoc eſt.

r Harum pilularum ℈.2. ſumat æger per horam ante cibum ſemel in hebdomade, maxime ſi ventriculus male ſit affectus, vt fere eſt ſemper in hac febre. Aut integra drachma ſemel capietur a ſomno noctu, & intermiſſionis tempore.

s Hæc continuis quinque, aut ſex diebus mane atque etiam veſperi duabus ante cœnam horis exhibita humores præparant, obſtructiones explicant & reſerant. Licebit etiam vrgente in ipſa acceſſione ſiti eadem imperare, ſi refrigerantibus, vt ſyrupo acetoſ. ſimpl. oxyſacchar. & ſimilibus, oxymelitis pars aliqua adiiciatur.

℞ ſummitatum lupuli, cich an. M.ß. rad. apii, petroſelini gramin. an. ℥.ß ſem melonum, cuſcutæ, aniſi an. ʒ.1. ß. glycyrrhizæ raſæ ʒ.1. f. decoct. ad ℔.ß. pro doſib. 2. In col. diſſolue ſyrup. de biſantiis & capill. vene. an. ℥.1.ß fiat apozema clarificatum & aromatizatum cum tantillo cinnamomi, vel puluere diarhodi Abbatis, vel triaſantali Aliud.

℞. rad petroſelini, acetoſæ, graminis an. ℥. ß. ſeminis aniſi et fœniculi torrefacti, liquiritiæ an. ʒ. ß ſummitatum lupuli, fumariæ, cichorii cum toto an. P. 1. trium florum cardiacorum ana P. ß. fiat decoctum ad ℔. ß. In colatura diſſolue ſyrup. capil. ven. ℥. 2 oxymelitis ſimpl. ℥. 1. fiat apozema, vt prius, pro duabus doſibus, [t] tempeſtiuus vſus erit tempore remiſsionis febris. Ab his vero cathartica imperanda ſunt, quale hoc eſt.

℞. paſſularum mundatarum, hordei integri ana ℥. ß. ciniam. ſantali citrini an. ʒ. 1. violarum P. 1 fiat decoctio pro vna doſi, in qua infunde rhabar. elect. ʒ. 2. expreſsioni colatæ adde ſyrup. de cichorio ſimpl ℥. 1. [u] fiat doſis. Aliud,

[t] Tale apozema in febris declinatione ſi propinetur, vrinas mouebit, aut ſudores.

[u] Doſis hæc molliora tantum corpora mouerit, non robuſtiora, & duriorem aluum habentia, præſertim tempeſtate Aquilonia. Verum valentior fiet ſi addideris cathol. ℥. ß. vel diaphœnici ʒ. 2. vel ſi ʒ 2. fol. ſennæ in decocto infundantur

℞. hordei integri P. 1. ſummitatum lupuli et abſinthii, cichorii, eupatorii ana P. ß. ſeminis melonum, et cucumeris ana ʒ. ß. ſtœchados arabic ʒ. 1 foliculorum ſennæ mundatorum ʒ. 3. fiat decoctio ad ℥. 4. In colat. infunde rhabarbari dicti ℈. 4. agar. trochiſcati ʒ. ß expreſsioni adde ſacchari alb ℥ ß. vel, vt purget efficacius, ſyr. laxat. roſ. pallid. ℥. ſantal. citrini et cinnamomi an. ℈. 1. Probatur inunctio hypochondriorum ex oleo de cydoniis, de abſinthio, chamæmelino, anethino, et aliis, quæ ſtomachum corroborant. Balneum quoque proba-

tum

tum antiquus poſt ſigna coctionis. Sed iam vſus exoleuit, et perit induſtria parandi, quæ ſuſpectum auxilium reddunt.

De a Semitertiana.

D*E hac febre* [b] *parum conſtat inter veteres Medicos, dubitaturque, vtrum continua an intermittens, qua in re etiam* Gal. *dubius eſt. Ex tertiana interim ſemitertiana fit, inquit* Gal. *cap.* 3. *lib. de typis, & contra, eademque fere habet accidentia, ſed hæc periculoſa. Stomachum & neruoſa lædit, lethargicas attonitaſque paſsiones infert, colliquat corpus, animi deliquia excitat, profunda vehementer commouet, typo fero* [c] *& periculi pleniſſimo, ætati virili familiaris,* [d] *Autumno peculiariter commouetur, tumque periculoſior, frequens Romæ, in Æthiopia & toto littore tractuque terræ, vbi cœlum calidius cum aduentitia humiditate. Nō ſemper cōtinua, ſed aliquādo intermittens,* [e] *acutis non ſolum ſeu diuturnis connumeranda ex* Hippocrate. *Auicennas author eſt ad ſeptimū menſem aliquando protrahi. Mitiſsima acceſsiones habet* 24. *horarū, mediocris,* 36 *fortis* 48. *aut etiā cōtinua eſt.* Primo *epidem. &* 2. *de dif. feb. multis diſputat* Gal. *contra Agathinum &* Archigenem *continuā eſſe, nec poſſe ex* [f] *duabus intermittentibus componi, aut* [g] *ex duabus continuis. Peſsimum vero hoc genus febriū, quæ in crudis & bilioſis humoribus incenduntur. Cæterum duplex eſt ſemitertiana: altera ſimpliciter, id eſt, exquiſita, quæ ex quotidiana,*

continua, bilioſa tertiana, æqualiter mixtis bile & pituita, conſtans, primo die [h] horrificas habet acceſsiones, & ingeminantes: horrificas quidem ex natura intermittentium. Tertiana enim rigorem, quotidiana frigus facit. Itaque mixtis cauſis frigoris et rigoris initio acceſsionis fit horror, qui horum medius eſt. Ingeminatio vero propter naturam humorum; commota bilis putrefacit de integro pituitam. Pituita putrefacta, calorem accendit, & bilem acuit, ita fit ingeminatio, horrorque inæqualis. Hæc ſtomachi labor eſt, totiuſque neruoſi generis. Secundo die, quo quotidiana continua ſola regnat, nullus horror eſt: tertio die idem horror qui fuit primo. Eſt & altera ſemitertiana non exquiſita, in qua alter humor ſuperat. Vter vero ſuperet, ex ſignis coniicies. Nam ſi bilioſa febris indicia ſuperant, bilis pituitam vincit, vtriuſque autem ſymptomata concurrunt, ſeſeque proferunt. Quo enim tempore bilioſa inuadit, [i] rigor, quo deſinit, vomitus, ſudor, deiectio. Cum vero pituitoſa frigus, cæteraq; quotidianæ propria ſeſe oſtendunt. Quo vero tempore vterque humor confuſus incenditur, ſymptomata confuſa medium quid efficiunt. Sed interim [k] ſemitertianæ tertiana complicatur, qualis eſt hiſtoria mulierculæ 2. de Criſibus, varie quidem ſcripta in Græcis codicibus, nec ſatis fideliter verſa a Latino interprete. Ergo ſemitertiana cum horrore inuadit, diebus imparibus, paribus vero tantum frigus eſt, inæqualis pulſus, [l] calor quoque inæqualis. Modo enim increſcit, quaſi procedat acceſsio in

ſtatum,

ſtatum, aut in medio ſit augmento, modo de repente horror inuadit, extrema frigent, calor in medium corpus contrahitur, ſoporoſi fiunt, e ſtomacho laborant, conuelluntur, vrina fere craßior, ac turbulenta. Animaduertendumque in hac febre, num aliquando proferant ſe ſigna propria tertianæ. Sic enim tertiana complicata ſemitertianæ. Rurſus videndum eſt, num ſemitertiana ſit, cũ tertianæ quotidiana complicata eſt. Neque idem eſt apud Medicos ἐπιπλοκὴ, id eſt, complicatio febrium & ſemitertiana. In ſemitertiana bilis & pituita omnino confuſa ſunt, & æquali proportione mixta. In ſemitertiana quotidiana fere continua eſt, tertiana intermittens. In ſemitertiana, neq; quotidianæ, neque tertianæ propria ſigna apparent. ſed veluti ex duplici horum genere vnum quoddam confuſum & mixtum genus coaleſcit. In complicatione vero manent integra ſigna tertianæ, integra ſigna quotidianæ, quæ ſuis interuallis proferuntur. Huius febris *ſemitertianæ & proximorum generum* Cornelius Celſus lib. 3 *ex Aſclepiade, ex eodemque auctore Aurelianus meminerunt. Eſt & alia de nomine controuerſia. Ridet* Gal. *primo Epid. qui nomen tale ſemitertianæ indiderunt, propterea quod potius dupla tertiana appellãda ſit. Duplicat enim accidentia omnia tertianæ, eademque duplo peiora habet, non dimidio minora, vel clementiora, quod ſonare nomẽ ſemitertianæ videtur. Secũdo de differentiis febrium inſtitutionem nominis approbat, quod dimidio ſui ſemitertiana cõſtet tertiana. Nec*

id reprobat ex Agathino lib. de typis. Ratio nominis ad curationem nihil pertinet. Recentiores Medici *eadem fere dicunt. Alii tria genera inſtituũt. Minus, in quo pituita in vaſis putreſcit: extra vaſa, bilis.* Medium, *in quo bilis putreſcit in vaſis, & extra vaſa pituita.* P*eßimũ vero tertium genus, quod continuum eſt, ac fere interficit. Vrinæ ruſæ, ſpiſſæ, ſuperiore matulæ parte ex liuido flaueſcunt, pulſus durus, inæqualis, frequens, dolor eſt capitis, grauitas, ſopor, ſed a quo vocati ſtatim excitantur, cui ſi ſuccedit acuta febris, admodum lethalis eſt. Curationes temperant mixta curatione tertianæ & quotidianæ. Eadem fere curatio, quæ tertianæ nothæ, niſi quod in ſemitertiana* [m] *maior pituitæ ratio habenda eſt. Itaque deſcripta curatione quotidianæ, & repetita, quæ in tertiana dicta eſt, ſemitertianæ curatio fiet manifeſta.*

a Semitertiana febris dicta eſt, quod ex quotidiana continua & intermittente tertiana ſit temperata, vt ſcribit Gal. capit. 8. libr. 2. de differ. feb. Iſtam tamen appellationem idem reprehendit comm. ad ſent 5. ſect 3. lib. 1. Epid. quod tantum abſit, vt ſemitertiana quicquã tertianæ concedat, cum cõtinuitatis cauſa longe grauior exiſtat, tum vero duarum acceſſionum, quæ tertio quoque die prehendunt, atque etiam longitudinis ratione.

b Etenim Hippocrati citato loco libr. 1. Epid. continua eſt, nec non Galeno cap. 8. 9. & 10. lib. 2. de diff. feb. Ac cap. 4. lib. de typis intermittentem aliquando vidiſſe Gal. profitetur.

c Sic Gal. eodem cap. de typis hanc febrem ait eſſe perniciofiſſimam, quam ſæuiſſima comitan-

tur ſymptomata. Vnde eam Hippoc. φρικώδη, id eſt, horrificam, appellauit.

d Propter retorridam ab æſtate prægreſſa bilem. Febré vero eiuſmodi periculoſiorem faciũt maligna qualitas bilis, & morbi longitudo.

e Habet enim a contnua quotidiana vt chronica ſit, ſeu longa a tertiana, vt acuta, propter ſymptomatum magnitudinem.

f Quæ alioqui non eſſet continua.

g Nam tunc horrifica non eſſet, ſiquidem rigor & horror periodicus ſolarum ſit intermittentium, non continuarum.

h Maxime vero cum contingit vtriuſq. febris reduplicationem in idem tempus incidere, horrificę iſtæ acceſſiones ingeminantur. Horror vero potius excitatur, quia bilis pituitæ permiſtione refracta verum rigorem facere nequit.

i A delata per partes extimas bile, quanquam & ab ea, quæ mouetur per partes internas circa viſcera, materia, rigor etiam ſuſcitari poſſit, vt recentiores Medici obſeruarunt.

k Vt ſi quæ bilis ſemitertianam parit, in alia parte corporis putreat. & alius billioſus humor in alia quoque parte ſuccendatur, & hic moueatur alio die ab illo, qui ſemitertianam facit.

l Quia bilis facilius, pituita difficilius inflammatur.

m Maior enim eſt pituitæ prouentus in ſemitertiana. Vnde alterantia magis incidere, attenuare & detergere debent, cum medicamenta, tum alimenta.

De febribus horrificis.

Φρίκη Græcis, horror eſt, vnde febris[a] φρικώδης, horrifica. Horror remiſſus eſt rigor, media quædam affectio inter rigorem & frigus. Is autem fit calore flauæ bilis[b] humorem crudum omn-

uente, & putrefaciente. taque febres omnes horrificæ, ſuccenſa bile in crudis humoribus enaſcuntur, atque vtroque humore æqualiter mixto, ſi quidem cruditas putrefit in venis, bilis extra vaſa, exquiſita fit ſemitertiana.

a Febris horrifica eſt, non cui inuaſionis, atque etiam acceſſionum ipſarum initio comes eſt horror, ſed in qua per plurimam totius acceſſionis partem horroris Symptoma extenditur. Gal. comment. ad ſenten. 24. ſect. 1. lib. 1. Epidim. Cæterum non hic noua febris ſpecies, ſed eius quæ horrorem, vt ſymptoma perpetuum, habet, mos & natura explicatur.

b Alta enim & profunda bilis eſt putredo propter eius incendium ingens.

Aliæ febres horrificæ, in quibus horror repetit, breuibus interuallis & eadem acceſſione, eſtque eiuſmodi motus horrificus, inæqualis, cum videlicet natura conatur excludere materiam. Sed hæc propter craſſitiem, aut quia denſior cutis eſt, vel denique quod natura non ita robuſta eſt, reſiſtit, nec poteſt diſcuti. In hoc genere tardiſſime incaleſcunt, longaq; ſunt & principium acceſſionis et incrementum. Alias ſimul atque motus bilis remiſſus eſt, nouus redit inſultus, quia dum calor affligit corpus, frigidi humores putreſiunt, nouamque acceſſionem commouent, & inde frequens reduplicatio, quam ἀναδίπλωσιν vocant, fitque vt ſuccedens acceſſio longe ſit deterior præcedente, ª quia iam laſſata virtus eſt priore acceſſione. Sudores in his febribus mali. Etenim vi exprimuntur, non victoria naturæ effluunt: idque vel propter crudorum

humo-

humorum copiam vel virium imbecillitatem. Frigent extrema, vruntur intima, ſoporoſi fiunt, ventres cruda deiiciunt, vrinæ crudæ, decolores, tenues, alias turbulentæ & craſſitudine prædita, nullo ſedimento, aut malo, inæquali, diuulſio. Faſtidia animi deliquia, ſyncopæ, conuulſiones, mala omnia. Peſſimæ enim febres, vt ante diximus, in quib. crudorum copia bili confuſa eſt.

a Horrore etenim affecti multum inſuper exudantes, difficili, funeſtoque malo implicantur. Hippocr. in Coacis animaduerſionibus.

Curatio, vt ante, mixta, niſi quod ſumma ratio adhibenda eſt, vt intelligamus vtra materia ſuperet, cruda, an bilioſa.

De pituitoſis febribus, & primum de quotidiana.

OMnem humorem frigidum & humidum in corpore pituitam appellari ſcribit Gal. 2. de diff. febr. Generatio pituitæ ab infirmo calore eſt, cibus phlegmaticis, intemperantia vitæ, otio, intempeſtiuis exercitiis, ætate puerili & ſenili, hieme, conſtitutione cæli humida. Tria eius genera a Gal. fere ſtatuuntur. A forti frigiditate, acida: a calore præter naturam, ſalſa. Vbi vero leuiter affectus calor, & pauca eſt frigiditas, dulcis et fatua. Salſa, ſitibundos, acida famelicos, dulcis ſomnolentos facit. Acida conçoqui debet, ſalſa repurgari, dulcis et fatua naturæ relinquendæ ſunt, quia facile in ſanguinem conuertuntur. Fit aliquando, vt phlegmaticus cibus non coquatur in ventriculo, quod inde

generatur, cruditas eſt, non pituita: aut pituita cruda dicitur, quæ appetentiam tollit, inducit faſtidia, & pallorem. Qui humor a cerebro per nares emungitur aut diſtillat in corpus, pituita non eſt, quemadmodum nec humor ille vitioſus & crudus, vnde pruritus, vlceroſus affectus, lepra, ſcabies, & alia eiuſmodi.

Saliua ore contenta potius pituita eſt, ad pituitam naturalem propius accedens. Vniuerſali nomine hæc omnia pituita ſunt. Frigidiſſima et humidiſſima pituitæ ſpecies, quæ vitrea appellatur, ouorum albumini perſimilis vel vitro fuſo, vehementes dolores infert, & quaſi palo fixo impetentes, vbi loco calido, aut laxiore inteſtino impingitur, frigus infert, ſi immota eſt. Si vero mouetur per ſenſilia, rigorem, vt acida, commouet: nam & acoris eſt particeps, vnde ſubacidarum genere ſunt, qui comprehendant, Leuiter hæ putrefactæ, aut ex parte epialam inferunt. Vbi vero putreſcunt magis, præcedit rigor, febris. Alia dulcis rigorē non infert. Oportet ergo cum de pituitoſa febre agitur, diligenter animaduertere, in quo genere pituitæ febris incenditur. Nam ex eo & curandi ratio euariat, et præſagium certius inſtituitur. Græci fere in genere de febre quotidiana ſcripſerunt, Arabum familia plenius diſtinxerunt. Febris [a] aute quotidiana raro aduenit ſine [b] offenſione ſtomachi et hepatis, [c] pulſu minimo, raritate medio inter pulſum tertianæ & quartanæ, tarditate ſimili tarditati pulſus quartanæ. Acceſſionum initia habet circa veſperam, &

noctu magis, quam interdiu, vexare conſueuit, quod pituita eo tempore moueatur. Vnde Hippocrates libr. 3. Epidem. nocturnas febres quas appellat, intelligit quotidianas. Non inuadit cum rigore, ſed frigus vehemens eſt partium extremarum aliquando & d horror quidam eſt.

a Hæc febris omnium eſt rariſſima, ſi exquiſita intelligatur, quod ægre pituita putreat. Seruatur enim a natura tanquam ſibi familiaris, vt quę deficiente ſanguine cedat in idoneum naturæ alimētum. Gal comment. 2. in lib. de rat. vict. in morb. acut. ſent 44.

b Nam ſuperuacua potiſſimum multa pituita in inteſtinis, menſenterio, circum ventriculum, viſcera iamque caua ſæpe coercita putreſcit, febrilem qualitatem nanciſcens, quæ plurimū partibus illis negotium faceſſit.

c A calore natiuo crudorum copia humorum obruto, impeditis iuſtrumētis, & minore neceſſitate inſtimulante. Gal. lib priore ad Glauc.

d Cum pituita putruit, vel ſalſa eſt.

Difficulter eius materia accenditur, vixq; in calorem commutatur frigus, unde lōgum habet incrementū: materia eſt craſſa & frigida, pigra ad motum, calor non ita magnus, a pori anguſtiores ac fere conſtricti, ex quo fit, vt materia non poſſit tam celeriter diſcuti. Atque inde acceſſiones producuntur, aliquando ad horas octodecim, atque vbi deſiit acceſſio, veſtigia quædam febris reliqua ſunt. Vnde nonnullis non tam intermittens, quam continua credita eſt. In declinatione b ſudores nulli, aut ſi qui ſunt, a multitudine materiæ, non victoria naturæ excitantur. Poſtea iam progreſſo morbo, c paula-

tim ſudor effluit. Primum quidem certis partibus, deinde vero toto corpore emanat, calor fere ſimilis ei, qui fumoſo igni comparetur, humidus, vaporoſus, non deurens, [d] *ſed tantum leuiter acris eſt.*

a Pituitoſa enim corpora minus ſunt perſpirabilia, quia frigidioris temperamenti dominatu tenentur.

b Primis præſertim diebus, in quibus humoris craſſities, lentor, caloris infirmitas, & cutis denſitas ſudores erumpere vetant.

c Cum ſcilicet cocta aliqua ex parte eſt materia, & obſtructiones liberatæ.

d Qualem dixit Hippocrates initio quidem ad manum mitem eſſe, ſed paulatim increſcẽtem eſſe, ſub finem ſect. 1. lib. 6. Epid. Hic enim calor tarde augeſcit, quia materia ligni viridis more tarde inflammabilis exiſtit.

Ægri non [a] *vruntur, non iactant corpus vehementius, non nudant pedes, aut pallia deiiciunt. Neque vehementer ſpirant, aut efflant igneum. Non appetunt frigidam,* [b] *& leuiter ſitiunt.*

a In his enim calor minime eſt acris, ſed vaporoſus.

b Id fit, quia ventriculus multa madidus eſt pituita, quæ calorem & ſiccitatem ſitis effectrices cauſas reprimit.

Vrinæ albæ, tenues, aqueæ, crudæ initio ab infirmitate caloris, progreſſu temporis, vt facta concoctione, & obſtructionibus ſolutis, craſſeſcunt, multumque deponunt ſedimentum. Frequentior febris hæc conſtitutione phlegmatica, quam proxime deſcripſimus. [a] *Longa quidem ex ratione materiæ ſed non ita periculoſa. Addunt Auicennas et* Arabum

ſectato-

ſectatores, grauitatem capitis, totiuſque corporis, ſopores initio acceſsionis, inæqualitatem frigoris partium extremarum, animi deliquia, [m] ſyncopas. Atque ex ratione generum pituitæ ita diſtinguunt. Primum quidem ex eo, quod guſtus indicat ſalſus, dulcis aut acidus. In ſalſa horrificus motus eſt, vrina rufa, mediocri ſubſtantia. Pulſus fortior, velocior, denſior quam in cæteris pituitæ generibus, incertis nec ſtatis temporibus commouetur, ſitis maior eſt, nauſea a frigore, calor ſequitur, a calore ſudor.

a *Ex Galen. lib. priore ad Glauc. Quo loco quotidianam periculi non expertem eſſe ſcribit, cum breue tempus naturæ relinquatur, quo ſuas vires colligat.*

m *Quales dixeris ſtomachicas, vitio ventriculi orificii a crudis humoribus perfrigerati obortas.*

In phlegmate naturali fatuo, ſaliuatio, vrina citrina vel alba et ſpiſſa, pulſus tardus, rarus, nullus ſaliuæ guſtus, grauitas capitis. In plegmate dulci vrina rubra vel ſubrubra, per totum ſpiſſa, pulſus velox, denſus, paruus, inuadit media nocte. In declinatione ſudor, oris [n] amaritudo, ſitis, capitis grauitas, excrementa fœtida. De vitreo in epiala et aliis. Excrementa omnibus quotidianis deiectiones & vomitus periculoſa.

n *Quæ putredinem materiæ morbificæ inſequitur.*

Curatio.

[o] *Primis diebus cum tenues ſunt vrinæ, ſæpe etiam albæ, vtendum eſt incidentibus & aperientibus: materia enim craſſa, quam incidi oportet, &*

iiſdem medicamentis liberantur obſtructiones. Verum in ſalſa & dulci, iis quidem p leuioribus & paucioribus diebus vtendum eſt. In vitrea & acida, fortioribus, idque pluribus diebus Græci & Arabes ad ſeptimum diem vtuntur. Iuſtus terminus definiri non poteſt.

o *Curandi ratio euariat ſecundum morbi tempora, & materiæ naturam. Initio itaque antequam ad iſta incidentia & aperientia veniatur, opportunum fuerit clyſtere aluum ſubducere, aut blandiore cathartico, a quibus interdum de venæ ſectione cogitatur, vt cum aucta febris, & quæ generis eiuſdem coeunt indicationes, id præcipiunt faciendum.*

p *Pituita enim dulcis, itemque ea quæ ſalſa, minus eſt contumax, leuioribuſque cedit incidentibus & aperientibus, cum alioqui a vehementioribus metuendum ſit, ne in vtraque febrile incendium magis inualeſcat.*

Conueniunt itaque oxymel ſimplex, & hoc leuior, ſyrupus acetoſus, aqua ſacchari condita cinnamomo. Fortiora q ſunt oxymel diureticum, ſcylliticum, ſyrupus de duabus & quinque radicibus, & alia deſcripta capitibus morborum phlegmaticorum.

r *Laudatur plurimum melicratum, hyſſopi, thymi pulegii, ſtœchados, rerumq; ſimilium.*

q *Hi ſyrupi craſſos humores potenter incidunt, extenuant, ſeparant.*

r *Huius aut illorum loco hoc poterit apozema ſuffici. ℞. radic. polypod. quern. petroſ. aſparag. cichor. totius ſeminis cartham. & paſſular. mundatarum ana ℥ 1. agrimon. cuſcut. fumariæ ana M. 1. thym. aſpleni, adianth. ana M. ß. glycyrrhiz. raſ. ℥. ß. ſem aniſi,*

ſani-

fœniculi, melonum & cucumeris ana ʒ. 2. flor. cardia. cor. & anth. ana p. 1. fiat decoctio ad ℔. 1. In colatura diſſol. oxymelis ſimpl. & ſyrup. capill. ven. ana ℥. ß. vel (ſi valentius incidendum, attenuandum & detergendum) eiuſdem oxymelitis & ſyrup. de duabus aut quinque radicibus tantundem, f. apoζ clarum, conditum cinnamom. pro doſib. 3.

Verum habenda eſt ratio, vt iuſta ſit proportio mellis ad aquam. Nam vbi natura ægri frigida eſt, materia febris contumax, frigidum anni tempus, & cætera eiuſmodi, ſexta pars mellis miſceri poteſt, alioqui vel octaua vel nona. Hocque perpetuo meminiſſe oportet, in vſu ſyruporum, oportere alias plus, alias minus dilui. Neque conſuetudo recipienda, quæ tantum duplum aquæ aut ſimilis liquoris imperat, vt ſyrupos diluat.

s. Contra vero in naturis ægrorum calidis, calida tempeſtate, morbifica quoque materia calida, dilutius melioratum eſſe debet, prompte enim alioqui bileſceret, & morbum adaugeret.

Iam præparata materia, ſi quidem vrinæ craſſæ & rubentes appareant, videndum eſt, an phlebotomia conueniat. Nam & ante, ſi tales vrinæ fuerint, conueniet multo magis, vbi vel pituita dulcis, vel ſalſa eſt. Arabes calida conſtitutione cæli, dextram baſilicam: frigida, ſiniſtram pertundunt. Oportet autem parum detrahere, quia affectus eſt frigidior.

Quod autem ad purgantia pharmaca attinet, neq; caſsiam, neque tamarindos, aliaque eiuſmodi leuiora recipiunt, quia ſtomachum offendunt, &

tantum quod eſt ſubtile, euacuant. Itaque & [t] aloe, turpetho, carthamo, & aliis quæ dicentur, uti malunt.

t Ut ſi in doſi una ſuperioris apozematis infundas agaric. recens trochiſcati ℨ 2. zinziberis gran. 6. & in expreſſione diſſoluas diacartham. & diaphœnic. ana ℨ. 1. ß. & ſyrup. de abſinth. ℥ ß. f. potio accommodata. Catapotia quoque clementiore ac humidiore cælo poterunt imperari.

Et quia ſemel non poteſt repurgari tota materia febris, [u] epicraſi utendum eſt. Primum enim, ut ante dictum eſt, materiam incidimus, & obſtructiones liberamus, tum pharmaco utimur, eoque leuiori, ſed quod ſtomacho non noceat. Quinetiam omnibus medicamentis commiſcere oportet ea, quæ ſtomachum roborant. Etenim in quotidiana ſtomachus fere laborat, idque meminiſſe oportet, ſalſam & dulcem pituitam leuioribus educi poſſe, vitream & acidam non poſſe. Propterea in dulci & ſalſa poterit conuenire hæc potio.

u Ut ſenſim quod noxium eſt, vacues. De epicraſi vide Gal. cap. 10. lib. 9. Methodi.

℞. ſummitatum abſinthii P. 2. paſſularum P. 1. glycyrrhizæ, ſem. aniſi, & fœniculi an. ʒ. 1. Fiat decoctio, in qua diſſolue catholici ℥. 1. mellis roſati colati ℥. ß. Fiat [x] potus.

x Hæc potio ut ſit efficacior, addetur ℨ. 1. aut ℨ. 2. ß. diaphœnic. Pauperioribus ℥. diaphænici, vel ʒ. 3. diacarthami, vel electarii Indi (quod Pariſiis præparari minime conſueuit) totidem drachmæ in aqua abſinthii, menthæ, bugloſſi, vel cichorii diſſolutæ ſatis erunt.

Catharticum Auicennæ.

℞. maſtichis, zinziberis, turpethi bene gummoſi ana ℈.1. ſacchari albiſſ. ʒ.1. cum decocto paſſularum f. potus. Licet uti pil. elephanginis, de hiera, aſſaieret, ut ſint harum alicuius ℈.2. agarici ℈.1. & incorporentur ſyrup. roſ pallid. laxatiuo. Laudantur quoque hæ pilulæ.

Pilulæ compoſitæ.

℞. aloes lotæ in ſucco maioranæ, qui ventriculum roboret, ʒ.1. agar. ℈.1. maſtichis, cinnamomi, piperis an. Gr 8. cum ſucco abſinthii formentur pilulæ. Alioqui,

℞ maſſæ interioris pilul. hieræ picræ Gal. ℈.4. agarici trochiſ. ℥.1. ſem. carthami, ſem. urticæ ana ʒ.ß. turpethi bene gūmoſi ℈.1. maſtichis, roſarum, cinnamomi, galangæ ana Gr. 6. ſacchari in vino albo tenui diſſoluti q.ſ. cum oxymelite fiant duæ lozengæ pro duabus doſibus, ſumendis tertio, aut quarto quoq; die. Aliud.

℞.[y] pul. hieræ diacol ℈.2. agarici trochiſ. ℈ 1. nucis moſchatæ & cinnamomi ana Gr.8. cum ſyr. de abſinthio fiant pilulæ.

y *Hæ pilulæ potentiores ſunt, & extirpandæ materiæ dicatæ, quibus caute utendum.*

Pilulæ probatæ.

Auicennas agarici ʒ.1. aut ℈.4. corporat. melli, aut eandem doſim [z] ſem. urticæ præcipit, datque breuibus interuallis. Quæ ſequuntur pilulæ, multis probantur.

z *Vrticæ ſemen ſoluit aluum, non trahendo, ſed pungendo & inſtimulando, ac veluti titillando, ex cap. 13. i. lib. 6. de ſimpl. med. fac.*

℞. Pul hieræ picræ ʒ. 1. agar. troch. ʒ. ß. pulpæ colocynth. ℈. 1. maſtichis ℈. ß. nucis moſchatæ & cinnam. ana Gr. 6. cum ſucco abſinthii, formentur pilulæ pro duabus doſibus. *Aliæ.*

℞ agar. albi, turpethi bene gummoſi ana ʒ. 2. aloes, rhab. corticum myrobalanorum citrinorum, & chebulorum ana ʒ. 1 ſem. cuſcutæ & abſinthii, eupatorii ana ʒ. ß. maſtichis, laccæ, aniſi, ſacchari albi, ſpicæ nardi, glycyrrh. ana Gra. 18. [a] eſulæ pulueratæ ʒ. 1. cum oxymelite ſcyllitico [b] formentur pilulæ.

a *Quæ ad purgandas aquas eſt valentiſſima.*

b *Idem præſtabunt pilulæ de agarico ſolæ, vel cum iis, quæ vulgo ſine quibus vocitantur. Aggregatiuæ quoque & aureæ, adiectis, vt videbitur, gran. 3. aut 4 trochiſcorum alhandal. Pilulas ſi æger abhorreat, ad potionem ex agarico & rheo infuſis in decocto conuenienti recurrendum.*

Conueniunt tempore frigido ad ʒ. 1. nec his tamen recentibus vtendum eſt, [c] ſed poſt menſem. Quæ ſequuntur, caput & ſtomachum viſceraque purgant, ſenſus acuunt, colorem reddunt, & diuturnam quotidianam ſanant.

c *Tum enim ſingula medicamenta cum ſingulis melius permixta, fermentataque ſunt.*

℞. aloes optimæ ʒ. 3. maſtichis ℈. 4. roſarum, epithymi caryoph. abſinth an ℈. 1. laccæ, cuſcutæ ana ℈. ß. croci, eſulæ ana Gr. 8. cum ſucco abſinthii fiant pilulæ. Doſis ʒ 1. ad 2. *Datur breuibus interuallis.* Simul atq; apparebunt vrinæ craſſiores, & magis coloratæ, ſtomacho conſulendum eſt per ea, quæ poſtea dicentur. Conueniunt [d] fotus ex

oleo cham anethino, iaſmino, quibus totus venter fouendus, ſpina inungenda eſt, idq; cum frictione. Laudata eſt veteribus frictio ex tela araneæ, quæ imbuenda eſt prius oleis ſupradictis.

d *Fomentis iſtiuſmodi locus nullus erit in viribus minime conſtantibus, & febre plurimum intenſa. Fomentaria autem talis erit formula. ℞. origan. calamenth. ſalu. maiorum abſinth. ana M.1. ſem. aniſ. & fænic ana ℥. 1. cyper & calam. aromatici ana ʒ. 2. flor. chamæmel. melilot. & roſ. rub. ana p. 1. f. ſacculi, qui bulliant in aqua & vino albo pro ſtomachi fotu, vel etiam alterutrius hypochondrii. Licebit litum comparare, qui fotum proxime ſequatur, ex olei abſinth. & maſtich. ana ℥.1. olei nard. ℥. 1. addito caryophyl. nuc. moſchat. & roſ. rub. ana ℈.1 cum pauca cera. Oleum moſchatæ nucis chymica arte extractum horum omnium inſtar eſſe poterit.*

Laudantur quoque diuretica. *Balnea quoque in declinatione.*

Sed neque frictionibus, neque diureticis, neque pharmacis, multo minus balneis vtendum eſt initiis febris.

Quod ad clyſteria & ſuppoſitoria attinet, vbi reſiſtit aluus, imperari poſſunt. Comparantur autem *ex eorum decocto*, [e] *quæ incidunt, attenuant, & flatus diſcutiunt. Inflantur enim magna ex parte præcordia iis, qui quotidiana laborant. Vomitus quoque maxime, vbi nauſea eſt, & iis, qui facile vomunt, vtilis eſt.*

e *Vt ex decocto parietar. mercurial. origan. calamenth. hord. ſemin aniſ. fænic. & ſimilium.*

Poſt initia iam vacuato corpore dantur hora ante acceſſionem, quæ ſequuntur.

℞. [f] theriacæ vel mithridatii ʒ. 1. propinetur ex vino tenui, Probatur quoque decoctum apii, vel quod ſequitur.

f Theriaca præterquam quod indomitorum humorum contumaciam diſcutit, & viribus ipſis confert, ad refrigerationem etiam ineuntis paroxyſmi inhibendam conducit.

℞. zinziberis, origani, ameos ana ʒ. 3. coriandri præparati ʒ. 4. roſarum, calamenthi ana ʒ. 3. paſſularum ℥. 1. coquantur in ℔. 6 aquæ ad conſumptionem medietatis. Dantur ℥ 3. hora ante acceſsionem. Vitæ [g] ratio inſtitui debet ex iis, quæ coquunt, attenuant, incidunt, & vt progreditur morbus, horum vis augenda eſt. Vinum ſit album, tenue aut vermiculum, vel hydromeli vinoſum.

g Eadem ferme vitæ ratio ineunda, quæ in tertiana notha, ſed quæ humida ſit minus. Et quia quotidiana eſt longior, paulo pleniorem victum requirit, parciorem, cum tendit ad vigorem.

Abſtinendum eſt multis iuſculis, quia nec coctionem ita iuuant, & replent caput, nec ſtomacho amica ſunt. Quibus ſi vtimur, alterare oportet iis, quæ has noxas prohibeant. Adultis auibus vtendum eſt potius, quam iunioribus, quæ ſunt humidiores, & excrementiores.

De febre epiala.

Ἠπίαλον Græci vocant algorem, & febris genus, in quo ſenſus totius corporis inæqualis eſt: nã [a] partes ſimul algent et calent, ac algor quidem vehemens eſt, & calor mitis. Hinc epialon ap-

pellatum

pellatum volunt, ἤπιον Græcis blandum & mite eſt. Febris huius materia eſt pituita vitrea, omniũ humorum, qui in corpore ſunt, frigidiſsima. Illa ſiquidem integra eſt, neque putrefacta. [b] Inexpugnabile frigus infert corpori, & ea, quæ ſuperiore capite pituitam inuehere diximus, ſymptomata. Vix multa colligitur in corpore, eiuſque cauſa, vel ciborum materia, vel languidus calor, vel vtrumque. Si tota putreſcit, quotidiana febris eſt, ſi tantum ex parte epiala. Quæ ergo pars non putruit, algorem, quæ putruit, vapores calidos dimittit in corpus, vnde febrilis ſenſus. Initio oſcitatio, pulſus minimus, tardus, rarus, vrinæ crudæ & aquoſæ, quotidie fere inuadit. Acceſsio a quatuor horis ad vigintiquatuor, ſed fere breuior. Aliquando tertio quoque die, aut quarto commouetur, fortaſſe etiam maioribus interuallis. Neque falli oportet, vt tertianam exiſtimemus, vel quartanam, quia tertianæ vel quartanæ periodis moueatur. Ad cognitionem huius febris antecedens vita, cælum, ætas, temperamentum, & cætera adhibenda ſunt.

Hic abſtinendum [c] phlebotomia. Medicamentis [d] incidentibus & calfacientibus vtendum eſt, vt hyſſopi, calamenthi, origani, thymi, ſtæchados, melicrati, quibus quarta pars vini poterit commiſceri. Alioqui ſyrupis vtimur in curatione quotidianæ deſcriptis, initio facto a leuioribus, vt ſyrupo acetoſo, oxymelite ad fortiores, vt oxymel compoſitum, ſcyliticum, & ſimiles.

iam inciſa & concalfacta ex parte materia, vtenaum erit medicamento ex [f] puluer. hieræ picræ. Gal pul. hieræ diacol. ana ʒ. ß. videndumque erit, vt recentes ſint, & electæ ſpecies: ex quibus pulueres componuntur. Poſt purgationem redeundum eſt ad incidentia medicamenta & alimenta. Atque interuallis glandibus & [g] clyſteribus acrioribus vtendum, in quibus pulueres proxime dicti diſſoluuntur ad ℥. ß. Probant thermas ſiccas, vbi iam ſe produnt ſigna coctionis. Meliores thermæ, ſi ex rebus incidentibus & calfacientibus comparentur. Itaque calamenthum, mentham, origanum, roſmarinum, thymum, ſatureiam, ſtæchada, & alia eiuſmodi, quatuor partibus aquæ, & vna vini albi in fine decoctionis poſiti incoquemus, atque inde pro ratione virium, [h] thermas comparabimus. Valent ſtatim a thermis diatriumpipereon, diacalamynthes, aurea Alexandrina, dianthos, & ſimilia data ex vino tenui. Doſis ʒ. 1. Poterit quoque his vti tempore matutino. Sed optimum fuerit ſtatim a thermis fricari corpus, ſed ſpinam maxime, deinde inungi oleis ſupra numeratis cap. de quotidiana, aut iis quæ capite de paralyſi ſcripta ſunt. Poſt hæc reponatur in molli lecto, & ſumpto diatrio pipereo, vel ſimili, conquieſcat.

Vita ratio eadem, quæ in quotidiana, ſed attenuet magis & incidat.

a Ex libr. 2. de different febrium, & lib. de inæquali temperie.

b Vtpote ſæuiſſimum rigorem, quemadmodum de coli-

co Galeni dolore ab eiuſmodi pituita vitrea oborto ſcribitur, lib. 2. de loc. male aff-ct.

c *Non enim, vita ſuperſtite, tanta vis vnquam frigoris corpori ineſt, quæ multam congerere poſſit.*

d *Ex quo febrilis caloris, non intenſi, certa fit ſignificatio.*

e *Amiſſo namque ſanguine tenacior pituita magis recrudeſceret, vnde febris diuturnitatis metus impenderet.*

f *Qualia erunt, ſyrup. de hyſſop. oxymel ſcyllitic.um, ſyr. de duabus & quinque radicibus de bizantiis, cum aquis abſinth. bugloſſ. borrag. Vel apozemata e radicibus aperientibus, itemq; enulæ campanæ, ireos, & quæ capite ſuperiore ſcripta ſunt.*

g *Raro in potu datur ob amarorē inſignem, quo plurimum ingrata eſt*

h *Tales ex origano, calamenth. centaurio minore, ſeminibus calidis, decoquendis, diaphœnico, electar. diacarthamo, hiera, melle anthoſato, & oleis calidis, diſſoluendis, inſtituentur*

i *In eorum ſimplicium decoctum igniti lapides iniiciuntur, & æger papilione vndiquaque tectus toto corpore vapores excipit.*

k *Hæc antidota emendandis affectibus frigore conceptis inſeruiunt. Idem præſtabit mithridatij & theriacæ vſus. Vel talis opiata præſcribetur. ℞ conſeruæ anthos, acor. conditi ana ℥. 2. mithrid. ℥. 1. puluer aromatic. roſ. deſcript. Gabriel. ℥. 1. cum ſyrupo conſeruationis citri fiat opiata, detur ad ℥. ß.*

De Quartana.

Q*Vartanæ materia ſuccus melancholicus, vel atrabilarius, quorum generatio apud Græcos ſuperaſſatus ſanguis, vel flaua bilis.*

Arabes torrefacta pituita a *etiam melancholiā*

gigni exiſtimant. Quartana alia primum inuadit, alia febres alias ſequitur, [b] *maxime erraticas quam* κατὰ μετάπτωσιν *appellant, de ſpecie in ſpeciem facta febris mutatione. Arabes vero quartanam notham hanc faciunt, de qua ſent. 29. lib. 3. Prognoſt.*

a *Imo Græci pituitam ſua conſiſtentia craſſam, ob idque melancholici humoris naturam referentem, quartanarios circuitus efficere profitentur. Qua in ſententia eſt Galenus lib. 2. de criſibus*

b *Harum enim humor non integre vacuatus, exuritur, craſſior fit, melancholiæ naturam inducit, tandemque putreſcens ſubiecta quartanæ materia ſubſiſtit.*

In quartana vero firmatur febris, quoties intermittit, prehenditque modum erraticum: Autumno [c] *prope eſt, & cum triceſimus, aut triceſimuſquintus agitur annus. Febrium enim præcedentium materia non ſolum putreſcit magis cum tempore, ſed torrefit, ac velut cinis quidam relinquitur. Quæ materia torrefacta, ſi aliis quidem partibus putreſcit, feruet & commouetur, aliis vero non putreſcit, neque commouetur, quibus febris erronea fit. Contra vero, ſi æqualiter hæc fiunt in corpore, quartana fit. Hoc genus quartanæ nothæ ætati conſiſtenti magis familiare. Quæ vero quartana vera eſt,* [d] *declinanti ætati, hoc eſt, poſt trigeſimum quintum annum.*

c *Vnde aphoriſmus Hyppocratis 25. lib. 2. Æſtiuæ quartanæ magna ex parte breues, autumnales, longæ, & maxime quæ hiemem attingunt.*

d *Hinc ille Hippocratis aphoriſmus lib. 5.* Apoplexiæ fiunt ab anno quadrageſimo ad ſexageſimũ.

Quod intelligendum ſcribit Galen de melancholicis apoplexiis, quod ea ætas melancholico ſucco coaceruando opportuna ſit.

Qua ætate langueſcit calor, ſanguis melancholicus colligitur, denſatur cutis, & putrefacto ſanguine melancholico quartanæ excitantur. Æſtate breuiores magna ex parte, quia humor tenuior eſt, cutis laxior, & materia facile diſcutitur. Autumnales longiores maxime quæ hiemem attingunt. Harum materia craßior, cutis durior, externum frigus eſt, quod excretionem prohibet, & materiam febris intro repellit. Nec *perpetuo æſtate breues, ſed cum materia tenuior, ſanguis tempeſtiue detrahitur, & iuſta vitæ ratio obſeruatur.*

Aliæ febres, vitio [e] *hepatis, aliæ, vitio* [f] *lienis, nonnullæ vitio ventriculi. Ab hepate color albidus, ſubtumidus corporis habitus, vrinæ ſubrufæ, ſandarachæ colore, dextrum hypochondrium intumeſcit,* [g] *maior ſpirandi labor & tußis, quam a liene. Atque hinc* [h] *ineuitabilis fere hydrops. Aliquando vitio ventriculi crudus humor vere potiſſimum colligitur, tam craſſus & contumax, quam atra bilis.*

e Hepar feruidius atram generat bilem, febris quartanæ ſuſcitabulum. Idem eſto iudicium de cæteris melancholicis affectibus, quorum materia ſæpe vitio hepatis non minus, quam lienis, congeritur.

f Qui infirmus ſi fuerit, impotens eſt ſanguinis fæcem ſecernere, a qua retenta obſtructio, putredo, febris.

g Obſtructum enim & repletum iecur magis diaphragma ſuo pondere premit.

g Siquidem hepatis iſtius materiæ multitudine grauati natiuus calor ſanguinis auctor obruitur, atq; adeo extinguitur, vnde ςέρησις τῆς αἱματώσεως *ſanguificationis priuatio.*

Hinc quartanam gigni poſſe ſcribit [h] Ariſtoteles, id eſt febrem, quæ quarto quoque die repetit. Nec id quidem repugnat Græcis aut Arabibus Medicis. Etenim pituita quantitate pauca, ſed conſiſtentia multum craſſa & viſcida quartanarios, aut etiam rariores, circuitus facit. Sed quæ quartana hæc eſt, ad epialam referri poteſt. In vera ac ſimplici quartana quæ ſæpiſsime contingit, [i] initio quidem frigus eſt quod in altum penetrat, vt etiã oſſa pertundere videatur, calor ſequitur nõ ita magnus. Non deſinit in vomitus bilioſos, ſed fere pituitoſos. Tenues [k] ſunt vrinæ aqueæ, pulſus paruus, rarus, debilis, tardus, occultus, quarto fere die repetit. Aliquando tardius Autumno, & ætati declinanti familiaris, melancholicis naturis, magis etiam, ſi conſtitutio anni frigida & ſicca eſt, Vita refrigerans & ſiccans.

h Scribit enim Ariſtoteles problem. 19. ſect. 1 pueros quartanæ obnoxios eſſe, forſan quia in his melancholici humoris (cuius nomine pituitoſum & craſſum ſubintellexerit cum Hippocrate & aliis antiquis Medicis) ſit exuperantia.

i Quartana vera, quæ eſt ab humore melancholico, his quæ nunc colligit, circunſcribitur ſignis.

k Octo primis diebus, quia cum materiæ craſſæ nimium in venas intrat, ingentis obſtructionis neceſſariam conſecutionẽ afferens. Quo fit vt craſsior portio nequeat in principio excolari. Atque longius progreſſo morbo, co-

loratiores & craſsiores prodeunt vrinæ, natura concoquente, & obſtructa liberante.

Poſt initia rigor fit, in declinatione ſudores fluũt. Quod ſi etiam lien intumuit, [m] diuturnius malum eſt, quam ſi ab hepate ortum ſit. Reſiſtit aluus, facilior in ſiniſtrum latus decubitus, metuitur hydrops. Soluuntur quartanæ vrinis craſſis, alias albis, alias nigris euntibus menſtruis, aut hæmorrhoidibus fluentibus, profluuio ſanguinis e naribus, abſceſſu in crura. Acceſsionem [n] fere habet viginti quatuor horarum, alias breuiorem. Quartana [o] ſalubris eſt, neminemque iugulat. Quod tamen intelligi debet non ſimpliciter. Senes [p] enim magna ex parte interficit. Aliquando quoque viſcerum tumor eſt defluxio in viſcera, aut aliquid tale, unde mortis periculum eſt. Producitur fere in tertium vel ſextum menſem, aliquando in annum. Auicennas in duodecimum annum produci ſcripſit. Nec id mirum. Nam Mæcenas [q] tota vita perpetua febre laborauit, ſupremo triennio nunquam dormiuit.

m Et ad hydropem fere ſemper ducit. Eſt enim lien ſanguinis depurandi officina. Unde ſuo ſi superſedeat officio, aqua in omentum affluens hydropem accerſit. Hippoc. lib. 2. de morb. mulier. Cæterum difficilius curatur lien, ob eius calorem imbecilliorem.

n Quinetiam quartanarum acceſsiones ita interdum innuaſcunt, vt duplicem & triplicem quartanam repræſentent, atque etiam ad continuitatem progredi videantur. Quod craſsiori & copioſiori materiæ acceptum ferendum eſt. Gal. lib. de typis.

o Hippoc. ſent. 4. ſect. 3. lib. 1. Epid. & Gal. comment. in ſent. 71. ſect. 3. lib. 3. Epidem.

p *Omnes enim febres in ſenibus periculo non vacant. Funeſtæ vero his ſunt maxime quartanæ, quia, vt vincantur, multo calore egent, cum facultas concoctrix in ſenibus elangueat, & expultrix quoque ſit infirma.*

q *Vide Plinium cap. 51. lib. 7. Sic Antipater Sidonius poeta omnibus annis vno die tantum natali corripiebatur febri & eo conſumptus eſt longa ſatis iam ſenecta. Ex eodem Plinio.*

Ad genus quartanarum longiores periodi referri poſſunt. Hippocrates ſect. 3. lib. 1. Epid. quaſdam [r] quintanas, haſque peſſimas facit, quæ alias ante tabem fiunt, alias tabidis ſuperueniunt, & interficiunt. Idem ſeptimanas longas, verum non lethales. Præterea nonanas cæteris longiores, ſed non lethales.

r *De his quid Galenus ſenſerit, videre eſt comment. ad ſent. 7. ſect. 3. lib. 1. Epid. Vbi febris acceſſiones quinto quoque die, atque etiam ſeptimo, recurrere quidem poſſe fatetur, ſed nouas febrium ſpecies conſtituere negat, quod illarum cauſa non alia agnoſcenda ſit, præter materiæ humoralis portionem, & prauam victus rationem. Vnde vel ad quotidianam, vel ad tertianam vel ad quartanam, circuitum referantur.*

Verum Gal. in commentario hæc non Hippocratis, ſed alterius eſſe putat, ſcribitque nullas ſe vidiſſe periodos vltra quartanariam. Agnoſcit tamen aliquando fieri poſſe, vt a præcedente febre ſemen aliquod relinquatur, neque iuſta vitæ ratio obſeruetur, atque inde fieri, vt vel 7. 9. 5. vel, 6. [s] die repetat febris. Verum non protinus quintana, ſextana febris eſt. Quod ſi in ratione vitæ nihil peccatum eſt, & fiant eiuſmodi periodi, quintana ſit febris. ſextana, &c.

s Pro

a *Pro maiore, aut minore humoris ſynatriſmo, celeriore vel tardiore putredine & motu.*

Paulus lib. 2. quartanæ periodos interim producit vltra quartū. Epialæ circuitus rariores aliquando quam quartanarii.

Rhazes & Auicennas, aliorum quoq; experientia, eiuſmodi circuitus cognoſcunt. rariores etiam, vt qui repetant decimoquinto quoque die, ſemel in menſe ſemel in anno. Exiſtimantque hæc fieri a materia melancholica, pauca & craſſiſsima, quam exuſta craſsior pituita generarit. Nec, ſi vltra quartanarium, circuitus quintani, ſeptimani, & alia admittentur, non propterea nouæ humorum ſpecies fingendæ ſunt.

Curatio.

Cum quartana [a] *clementer agendum eſt initio, neq; medicamentis catharticis natura irritanda, medicamenta quoque incidentia, et (vt vocant) digerentia media ſint. Nam quicunque initio non ſolum catharticis, ſed etiam fortius incidentibus, & digerentibus vtuntur, ex ſimplici* [b] *quartana duplicem omnino maiorem & difficiliorem: ex duplici triplicem, vel omnino ambas maiores difficilioreſque reddiderunt. Nonnunquam intempeſtiuo vſu remediorum continua fit, quæ ægros occidit. Tempora igitur huius febris diligenter animaduertenda ſunt, neque vrina ſola, ſed omnia accidentia conſideranda ſunt. Paroxyſmi inter ſe comparandi, videndumque an grauiora, an minora accidentia ſuperueniant. Verum quod ad phar-*

maica attinet, [c] non perpetuo expectanda ſunt manifeſta ſigna coctionis. Aliquando enim multa materia eſt corporibus neruoſis impacta, ſequiturque paralyſis, cuius ſi qua oſtenduntur ſigna, etiam ſi manifeſta coctio non apparet, maioribus remediis vtendum eſt, neq; leuioribus pharmacis & clyſteribus interdictum eſt. Verùm, vt primæ venæ leniter repurgentur, exhibebitur caſſiæ fiſt. ℥. ß. æſtate in ſero caprino diſſolutæ, hieme vero in hoc decocto.

a *Non deſunt, qui vehementioribus vtendum medicamentis præcipiant, quod e leuioribus humores tantum commoueri, non educi, putent. At melius fuerit ad Galeni mentem totam curationem conuertere, blandiora vniuerſali morbi principio exhibere, ne naturæ perperã irritatæ vlla inferatur noxa, inſtante vero coctione valentiora Lib 1. de ar. cur. ad Glauc.*

b *Validiora enim incidentia & digerentia febrilem calorem accendendo maiorem putredinem accerſunt.*

c *Vulgo lene catharticum, minoratiuum appellant, propinatur, cuius vſu ſubducta parte aliqua materia, reliquam natura iam leuata euincat, ex Galen comm. ad aph. 29 lib. 2. Quale erit. ℞. caſſ. ℨ. 6. rhei elect. pulnerati ℈. 4. vel rhei loco (ſi purgare valentius eſt conſilium) confect. hamech. ℨ. 2. cum ſacch. f. bol. Sed vtilius fuerit potionem imperare. ℞ cath. dupl. ſenn. & rh. ℥. 1. cum decocto conuenient. vel ſero lact. vel aqu. lupul. ſcolop. cichor. f. potio.*

℞. paſſul. P. 1. foliorum [a] ſennæ ʒ. 1. cinnam. & ſeminis aniſi an. ℈. ß. Fiat decoctio pro vna doſi, in qua diſſolue vel caſſiæ, vel catholici ℥. ß. Alioqui ex iuſculo galli vel capi alterato cum multa borragine, bugloſſo, apio hortenſi, lactuca, ſcariola,

infundimus, & cum nodulo incoquimus ʒ.2. foliorum ſennæ, & iuſculum coldtum ſorbendum exhibemus, vel eadem folia liquidiore iure piſorum, aut cicerum rubrorum incoquimus, butyrum, & modicum ſalis adiicimus, cinnamomi etiam puluiſculum, & ita damus, eadem folia in puluerem redacta [b] pondere ʒ. 2. inſpergimus decocti abſinthii ℥. 3. Frequens vſus veteribus fuit epithymi. Nunc folia ſennæ plurimum vſurpantur. Iam apparentibus ſignis coctionis vtimur agarico, [c] pul. hieræ picræ, hieræ diacol. quibus folia ſennæ trita commiſcemus. Veteres etiam helleboro, quidam lapide armeno & lazuli, fortioribuſque catharticis, quæ ex cap. de melancholia repetenda ſunt. Quod ad digerentia attinet, conueniunt ſyrupi [d] capill. ven. de lupulis, ſcolopendrio, adiantho, violatus, de pomis, de fumo terræ, oxymel ſimplex.

a *Parua nimium hæc ſennæ doſis. Itaque poteris ad ʒ. 2. vel ʒ. 3. imperare.*

b *Doſis hæc ſatis efficax, pluſque facit, quam ſemuncia foliorum eorundem infuſorum. Sunt qui eundem puluerem pari doſi cum vino albo aſſumunt, ſed nimis torminoſum illud eſt medicamentum.*

c *Vt ſint puluer. hier. diacolocynth. ℈. 4. puluer. epithy & fol. ſennæ an. ʒ. 2. quæ modico melle excepta in ſero caprino diſſoluantur, ſed huius remedij tutus non eſt vſus in calidiore tempeſtate.*

d *Ex his ſyrupis parabuntur zulapia aquis conuenientibus additis, ſcolopendr. fœnic. cichor. fumar. borrag. bugloſſ. vel apozema inſtitues hac forma. ♃. polypod. qr. 3 radic. cappar. tamariſc. petroſ. & fœnic. ana ℥. 1.*

agrimon. ſcolopẽdria, aſpleni (ceterach vocant ſeplaſiarij) adianth. bugloſſ. lupul. fumariæ an. ℥.1. ſemin. frigid. maior. & anad. ana ℥.1. flor. cardiacorum & geniſtæ ana p. 1. f. decoct. ad ℔.1. In colatura diſſol. ſyr. de ſcolopend. & de bizantiis, vel oxymelitis ſimpl. & ſyr. de lupulis ana ℥.1. f. apozema, ut decet.

Deinde etiam apparentibus ſignis coctionis, [a] oxymel diureticum, ſyrupus de bizantiis, ſyr. de epithymo, Sabonis, oxymel ſcylliticum. Alioqui melicrata ex abſinthio, eupatorio, chamædry, ſcolopendrio, radice capparis, fœniculi, petroſelini, ruſci, geniſtæ, fraxini, polypodii, tormentillæ, tamariſci, glycyrrhizæ, & ſimilium. Aut ex his ſyrupos, apozemata comparamus, fereque paſſul. borrag. [b] cuſcutam, ſcariolam, cichorium, quatuor ſemina frigida maiora, ſem. aniſi, fœniculi, carui, ſem. portulacæ, coriandri commiſcemus. Mel item paſſulatum prius deſcriptum, aliquid aceti, decoctum limacum, [c] ranarum viridium, ſuccum pomorum odoriferorum, ex quo etiam ſyrupus concinnatur.

a Hic ſi vitium aliquod iecur obſederit, miſcentur ſyrupi de cichorio, de endiu. acetoſus.

b Hæc præſertim adduntur, ſi atra bilis ſit uſta.

c Remedia id genus empirica minime uſurpanda ſunt. Ranæ autem virides ſi cui quartanæ ſunt uſui, eũ a venenata ſua qualitate, qua virus quartanæ oppugnant, depromunt.

Sed in his omnibus diiudicandum: initio enim leuiora conueniunt, ubi neque fortiter calfaciendum, neque refrigerandum eſt, eligendaque ſunt, quæ vel temperata, vel proxima temperatis ſunt.

Vſus calidorum, cum iam viget morbus, & appareant ſigna coctionis manifeſta, vt ſudores & vrinas moueant.

Quod ad [a] phlebotomiam attinet, ſi quidem corpus craſſo ſanguine abundat & redundat, ſi gracile corpus eſt, ſi [b] venæ turgidæ, ſi ſuppreſſa aliqua ſolennis purgatio, vena ſecanda eſt, ſatis amplo foramine facto.

a *Satius fuerit poſt purgationem initio inſtitutam venam pertundere, quam febris incrementum expectare, maxime vero ſi affulſerit plethora, aut ſolennis aliqua vacuatio fuerit ſuppreſſa. De temporibus miſsionis ſanguinis delectu non inter omnes conuenit. Aliis placet hora paroxyſmi, qua commotus humor ſe ſequaciorē præbeat, aliis improbatur. Sed tutius die paroxyſmum præcedente vena ſecatur.*

b *Vide ne flatu tantum turgeant.*

Atque vbi niger & craſſus ſanguis effluit, pro ratione virium & multitudine ſanguinis deplendum eſt. Si tenuis & flauus, ſtatim claudenda vena eſt, fereq; aperitur baſilica ſiniſtri brachii, vel ſaluatella, ſiue ſplenica vena inter annularem & auricularem ſita, ſi quidem [a] viribus metuimus. Atq; aliquando periculi gratia, vt qualis ſit ſanguis, cognoſcamus, vena inciditur.

a *Interna enim axillari pertuſa maior fit præ vaſis capacitate ſpirituum effluxio. Attamen ſplenicæ illius & paruarum eiuſmodi venarum ſectionem Gal. irridet lib. de curatione per ſang. miſsionem.*

Suppreſſa purgatio ſuo modo incitanda eſt. Eſt & in quartana thermarum & balnei vſus. A balneis (inquit Gal. lib. I. ad Glauc.) penitus arcendi

non ſunt, a quibus ſi omnino abſtineant ſolis contenti frictionibus plurimum iuuari poſſunt. Galenus videtur omnino reiicere, niſi conſuetudini [a] aliquid concederet. Hippocrates & Arabes, recentioreſque practici hoc modo vtuntur. Ante ſigna coctionis [b] dulcia quidem balnea leuiter calfacientes thermas, vt breuis mora ſit, permittunt, idque ante cibum, obſtructionis metu, [c] extraque paroxyſmum, vt die acceſsionem praecedente. Apparentibus vero manifeſtis ſignis coctionis, fortiora balnea & ſtuphas permittunt, eademque frequentiora. Quorum iuſta ratio eſto. Nam in quartana per initia quidem, [d] omnis motus corporis & animi, qui quidem vehemens ſit, vitandus eſt. Poſtea vero is conuenit, ſiue fiat [e] per pharmaca ſiue [f] per potiones, & alia quaeuis remedia. Debent autem & thermae, & balnea ex dicta materia comparari, gratia exempli. Chamaemelum, melilotum, anethum, herba foeniculi, poſtea etiam calamenthum, meliſſophyllum, pulegium, ſtoechas, origanum, coquantur aqua, vnde lauacra fiant, & vapor thermarum excitetur. Iam apparentibus ſignis coctionis, a thermis & balneo tempeſtiuus vſus eſt theriacae. Quartanarios ([g] inquit Gal.) multos ſaepe hoc ordine curaui, eo die, qui acceſsionem praecedit, vomitum a coena commoui, poſtridie mane cremorem abſinthii exhibui, tum duabus horis ante acceſsionem, theriacam dedi, idque tam feliciter ceſsit, vt poſtea non redierit acceſsio. Hoc modo igitur ex Galeno, Arabibus, & recentioribus

Medi-

Medicis in quartana te habebis. Vbi iam apparẽt ſigna coctionis manifeſta, pridie acceſſionis, ex decocto ſem. atriplicis vel raphani ad ℥.5. vel 6. dato, aqua, vel ptiſana tepida digito immiſſo in gulam, penna illita oleo, [h] *vomitum a cœna commouebis. Stomachum oleo abſinthii inunges, ſomnum in noctem procurabis mane.*

a *Cui tamen perpetuo parendum non eſt. Non enim ſemper inhærere iis, quibus aſſueuimus, ſed & contraria tentare nonnunquam nos oportet. Gal. comm. ad aphor. 50. lib. 2.*

b *Qualia, quæ ex aqua potabili comparata calore tẽperata ſunt, & leniter digerunt.*

c *Quam cibi nondum cocti, & humores crudi caloris impetu ad cutim protruſi ingenerarent.*

d *Quamuis enim tum temporis mitis ſit febris, & intermiſſionis diebus ad conſueta munia æger redire poſſit, concitatiore tamen corporis motu, aut animi contentione, verendum ne melancholia efferatur, & proinde concepto incendio febris ingraueſcat.*

e *Vt ſi in expreſſione ʒ. 2. aut ʒ. 3. follicul. ſennæ in quantitate ſuff. apozematis ſuperior, cum ʒ. 1. ſeminis aniſ. infuſorum diſſolueris cathol. & ſyrup de ſcolopend. aut capil. ven. vel lupulor. ana ℥. 1. confectionis hamech. ʒ. 2. vel huius loco, diacarthami, aut electarij de ſucco roſarum tantundem. Pridie acceſſionis, quo tempore ſe ad motum natura componit, commodius ſumetur.*

f *Præparantes, roborantes, vt per electaria, condita, &c.*

g *Ex Gal. lib. de Theriaca ad Piſon. cap. 26. Theriaca (inquit) exugens atram e venis & liene bilem, veluti virus quoddam quartanis & melancholicis effectibus plurimum confert.*

h *Impuritas enim ventriculi cibo permiſta facilius vacuatur, iuxta aph. 13. lib. 4.*

♃. ſummitatum abſinthii M. ß. fiat decoctio in aqua ad ℥. 3. colatura detur, quæ modico cinnamomi condiri poteſt. Ex quo duabus horis ante acceſſionem, ♃. [a] theriacæ bonæ & antiq. ʒ. I. vel ℈. 2. diſſol. in vino albo tenui ad ℥. 3. in quo calido chamædryos pugillus maduerit. Alii etiam initio paroxyſmi eundem potum imperant, hocque meminiſſe oportet, eum diem, qui præcedit paroxyſmum commodiſſimum eſſe & pharmacis, & aliis remediis.

a Videndum diligenter, ne theriaces vſu intempeſtiuo, vtpote ante coctionem febrem ingemines, & ex euentu ferme incurabilem reddas.

Alia quoque [a] antidota interuallis ſunt danda, multo magis vbi manifeſta ſigna coctionis apparent. Plurimus vſus theriacæ mithridatii, aureæ Alexandrinæ. Doſis a ʒ. I. ad ʒ. 2. ex vino, decoctione chamædryos, aqua liguſtici (quæ ad ſtomachi inflationes præcipue valet) cuſcutæ, ſcolopendrii, fumariæ, lupulorum, capill. ven. valerianæ, calamenthi & rerum ſimilium. Probatum quoque & hoc.

a Cuiuſmodi erunt, quæ incidant, obſtructa ſoluant, cruditates tollant, flatus diſcutiant, vt diatria ſantalũ, diatrium pipereon, diaſpolitic. & ſimilia.

♃. [a] cinnamomi ʒ. 2. piperis ʒ. I. croci, myrrhæ, ſtyracis, ſagapeni ana ʒ. ß. benzoini ʒ. 3. rad. gentianæ ʒ. 2. excipiantur melle. Doſis ʒ. ß. aut ℈. 2. ex aqua calida. Eadem doſis caſtorei, vel bituminis Iudaici. Dentur autem duabus horis ante paroxyſmum. Fotus & [b] illitiones non ſolum ſtomachi

ſed

ſed & viſcerum, lienis præſertim, primum quidem ex iis, quæ remolliunt & relaxant, deinde additis, quæ flatus diſcutiunt & apperiunt. Conuenit oleum chamæmelinum, aneth. abſinthii. Adduntur & ſemina apii, rutæ, cumini. Solenne fuit veteribus Medicis, obſeruatum quoque recentioribus, vt præter ſupra dicta remedia, quæ ante paroxyſmum deſcripta ſunt,ᶜ ſpinam, ſcapulas, brachia quoque inungerent, imminente febre. Cui rei conueniunt oleum chamæmelinum, de cucumere agreſti, oleum, in quo roſmarinus coxerit, & ea quæ in paralyſi dicta ſunt. Sic enim præciditur cauſa paralyſeos, quæ aliquando quartanariis accidit, ob craſſos humores neruis impactos. Deinde rigor anteuertitur. Probatum hoc linimentum.

a Hæc vſurpari non ſolent, quæ ſi in vſum reuocentur, ſumma cum cautione preſcribentur. Facit autem hæc miſtio ad ventriculi cruditates, flatus, obſtructiones, & coctioné mirifice iuuat.

b Sepius enim hic inflatur ventriculus, intumeſcit ac induratur lien, quibus partibus male affectis litubus, fomentis, emplaſtris, & aliis eius generis remediis, ſuccurritur.

c Ad lenienda ſymptomata, atque inprimis horroris vehementiam. Illitæ ſiquidem oleis calidioribus hæ partes præterquam quod frigori fortiter reſiſtunt, ſudoribus ſæpe ſenſim diffluunt, vnde ſubtracta materia, quæ factura erat paroxyſmum, parte, vel nullus ſequitur paroxyſmus, vel certe multo minor.

℞. ſucci rutæ ℥. 2. olei ſcorpionum ℥. 4. vini maluatici ℥. 3. ferueſiant ad ſucci conſumptionem,

& addito ceræ momento, fiat linimentum. Aliud.

℞. cinnamomi, piperis ana ʒ. 2. terantur tenuiſſime & miſceantur, & poſtquam ſpinam oleo chamæm. inunxeris, puluerem inſpergito, ſequentibus paroxyſmis idem & in ſcapulis & brachiis facito.

Poſt hæc autem, quæ fieri debent imminente paroxyſmo, molli lecto ægrum reponito, bene contegito, lateres calidos perfuſos vino tenui odorifero, & linteolis conuolutos, [a] plantis pedum; & volis manuum admoueto, vel aliter contra frigus munito.

a Sed cum ſuccenſus fuerit calor, lateres ſubmoueto, ne pro quartana continuam inducas.

Iam vigente morbo, vrinæ & ſudores moueantur. Cui rei melicratum e calamentho, mulſa, in qua anethum, ruta & ſimilia coxerint, [a] guaiaci decoctum conuenit.

a Dummodo quartana mitior ſit a ſucco melancholico non atrabilario. Decoctum dilutius erit propter febrem, vt ſi maceres in libris aquæ 10. vel 12. ℔. ß. guaiaci, & ſingula coquũtur ad tertias, addit. cichorio, vel oxalide & liquiritia ad finem decoctionis. Interim diligenter conſider. an tumidum ſit dextrum hypochondrium; tunc enim guaiaci vſus non admittendus.

De vomitu ſic habeto. Qui iſagogem ſeu Medicum ſcripſit, initio paroxyſmi extrema calfacit, in remiſſione [a] vomitum prouocat. Græci a cœna vomitum fere imperant.

a Melancholici potius per inferiora purgandi, ex Hippocrate aphor. 9. lib. 4. Sed cum in

quartana

quartana vomitus imperatur, id fit non ad coniunctam febris materiam, quę raro per vas venoſum appellatum in ventriculum recipitur, ſed ad antecedentem exigendam.

Auicennas ante cibum, poſt cibum, hora ante paroxyſmum, initio paroxyſmi. Practici recentiores initio vomitum prouocant, & ante paroxyſmum. Commodiſſima hora eſt commota materia, & facile ſequenti. Id fit initio & remiſſione paroxyſmi: fit etiam iam cænatis.

In clyſteribus eadem ratio ſeruari debet, quæ in pharmacis. Primum enim ex remollitiuis vocatis, adiecto furfurum cremore, prunorum & paſſul. decocto. Poſtea vero vbi materia cœpit concoqui, paulo acriores clyſteres conficimus. Diſſoluimus autem initio quidem caſſiam fiſtulam. Denique etiam cum materia decoctionis epithymum, folia ſennæ incoquimus, ad ʒ. 2. vel 3. hieram picram [a] *diſſoluimus ad ℥. ß. vel Galeni, quæ leuior: vel Oribaſii quæ acrior. Cuius hæc eſt deſcriptio:*

a Sæpius melle incorporata datur bolo, vel pilulis degluțienda, rarius propter inſignem amarorem diſſoluitur, vt ante dictum eſt.

℞. aloes ʒ. 2. et Gran. 6. ſpicæ nardi, aſari, maſtiches, croci, xylobalſami ana Gra. 9 corticis rad. ellebori nigri ℈ ß. terantur omnia, incorporētur ex decocto pulegii, vel ſucco abſinthii. alioqui melle vt gratiora ſint. Diſſol. autem huius picræ melle incorporatæ ʒ. 2. 3. vel ℥. ß. qua & vti licet iam progreſſo morbo ad ʒ. 1. vel ℈ 4 ſi inde formentur pilulæ.

Alioqui imperabis pul. hieræ picræ ʒ. 1. pul. ſennæ ʒ. ß. incorporabis ex ſucco abſinthii, in quo ſemiſcriptulum corticis rad. elebori nigri madefeceris.

Quod ad victum attinet, conuenit initio e materia media, interuallis quoque ab initio ad vigorem rebus acribus, vt ſinapi & pipere, & ſalſamentis vti licet, quanquam & poſt vigorem tempeſtiuus vſus eſt. Similiter [a] *diatriōpipereon, diaſpoliticon ad ʒ. 2. ex ℥. 3. vini vel maluatici, vel tenuis & odoriferi, idque ante paroxyſmum. Id autem fiet commode, vel tertio, vel quarto quoque die. Salſamentis veterum fere caremus, neque, vt ſalſamenta Græcis & Arabibus permittantur, quibusuis rebus ſale conditis vtendum eſt. Non enim bubula aut ſuilla, non icthiocola ſeu molluta,* [b] *in ſumma iis, quæ craſſum ſanguinem gignunt, quæ nimium ſiccant, quæ viſcidam materiam relinquunt, vti oportet. Non ideo ſalſamenta imperantur, quia ſal incidit, attenuat, diſcutit excrementa, ſiccat, virtutem colligit & roborat.*

a Regione & tempeſtate frigida, nec non declinante ætate. Impenſius enim æquo electarium iſtud calfacit.

b Tale aliquid ſcribitur a Galeno lib. 3. de loc. mal. affe. cap. de melancholia.

Vitanda ſunt,[a] *quæ refrigerant & ſiccant, niſi temperentur aliquo quod humectet. Siccant capillares & refrigerant, ſcolopendrium, & alia quibus hic vtimur. Sed aliis, vt ſaccharo & aqua corrigantur: refrigerantia vere & humectantia prohibet ex Græcis Aetius.*

a Vt enim ratione febris conducant, nocét tamen, humorem melancholicum altius impingendo. Quartana tamen ab atra bile ſi fuerit, non æque obſunt.

Auicennas permittit iuſto modo, vt ſcilicet, facilis ſint coctionis, boni chymi, quantitate modica, & ſi quidem nihil metuimus, ne inde vis concoctrix ventriculi offendatur, tumque corrigenda ſunt. Numerat lactucas, endiuiam, melones, perſica. Melius fuerit vti perſicis conditis, ceraſis & eiuſmodi fructibus æſtiuis,[a] *qui ſaccharo condiri ſolent, & ita ſeruari. Alioqui perſica coquuntur, ſi recentia ſunt, nec condita. Ceraſa duobus vaſis concluſa cum modico vino macerantur. Saccharum inſpergitur, ita prodeſſe poſſunt, nec nocent.*[b] *Vino quoque contra errorem multorum perſica infundi poſſunt Nam hoc a vino accipiunt, quod & inde frigiditate tẽperantur, nec facile corrumpuntur.*

a Alioqui enim ſi conditi non ſint hi fugaces fructus, humores facile generant obſtructionis & putredinis auctores.

b Vinum ſit album & oligophorum, capillo. ven. aut vnius decocto aſpleni dilutum.

Lactuca & endiuia leniter ferueſiant ad acetariam parandam. Saccharum inſpergatur. Probantur conſeruæ violarum, roſarum & borraginis, ſed perpetuo diſtinctio adhibenda eſt, vt in vſu horum omnium remediorum rationem ineamus naturæ, materiæ, ægri, cæli, regionis & reliquorum eiuſmodi.

De [a] febre ardente.

Cauſas habet procatharticas quidem, res non naturales, quæ ſiccant & calfaciunt immodicè.

a Quæ hoc nomine donatur κατ' ἐξοχὴν, & paſſim ab Hippocrate ignis, ob inſignem, quo cæteras anteit febres, ardorem, appellatur. Quanquam tamen non tantum de vero cauſo, ſed etiam febre qualibet vehementiſſima, vt ſynocho vtraque, interdum febris ardens dicatur. Fit a bile flaua in latioribus vaſis vna cum ſanguine efferueſcente. Gal. comment. in ſent. 73. ſect. 2. libr. 1. Epidem. Quod ſi, vt plerumque fit, pituita ſalſa bili commiſceatur, ardens non exquiſita erit. Ex commentar. ad ſent. 13. lib. 4 de vict. rat. in morbis acutis.

Qualis eſt vehemens ardor ſolis, liberalior potus vini fortis, longa ſitis, alimenta quæ calfaciunt & ſiccant. Plurimus labor, venus, vigilia, cæteraque eiuſmodi ex quo venæ exhauriuntur, exſiccantur, efferueſcit ſanguis, affectio ſequitur, quæ febris ardens appellatur. Huius indicia [a] pathognomonica eadem, quæ in tertiana, ſed vehementius aucta, niſi quod neque præcedit rigor particulares acceſſiones, neque ſequitur excretio, nam hæc fieri ſolent in ardore, cum [b] omnino morbus indicatur.

a Pathognomonica cauſæ ſigna duo ſunt præcipua, ſitis inexpugnabilis, & exurens calor. Gal. comment. in ſent. 34. ſect. 3. lib. 3. Epid.

b Tum enim iudicatio fit & morbi ſolutio, quum febre ardente laboranti ſuperuenit rigor. Ex Hippocr. aphor. 58. lib. 4.

Sitis

Sitis eſt vehemens, faſtidium, [a] *iactatio corporis,* [b] *lingua arida, ſcabra, nigra, delirium,* [c] *ventris eroſio, effuſio alui perpallida,* [d] *vigiliæ interim perpetuæ.*

a A tenuium humorum acrimonia corpus vndique laceſſente.

b Ab immodico calore, & tota corporis affectione ſicca.

c Si contigerit humores acres hic confluere.

d Non enim hic vlla ἀναθυμίασις, ſeu blanda ſanguinis euaporatio exurgit, quę ſomni conciliandi ſit potens, imo continua fit acrium vaporum cerebrũ exſiccantiũ ad caput metaſtaſis.

Interim a profundi ſomni, eleuatis vaporibus craſsis, qui cerebri meatus obfarciunt. Nonnunquam fatigata virtute, vigilandi impotentia, & falſus ſomnus, interim nimium reſiccato gutture, vox clangoſa & propterea mala. part. 13. lib 1 Porrheti ac veluti [b] *rauca peſsimum ſignum et lethale. Celerrime interficit hic morbus,* [c] *quarto & ſexto fere die, cum a mera bile natus eſt. Nam & ardor eſt, in quo flauæ bili crudus humor aut pituita ſalſa commiſcentur. In hoc genere magna corporis perturbatio, capitis grauitas & dolor, conuulſio, a quibus mors. Vrinæ craſſæ ſunt & turbulentæ.*

De ea re hiſtoriæ ſcriptæ ſunt ab Hippocr. libri Epid. de Polyphanto, Philini vxore, & Silenio in Epidem. Actuarius cap. 14. lib. 1. de vrinis adoleſcentis meminit, qui poſt denſum & conturbatum lotium conuulſus expirauit.

Cauſa huius vrinæ crudus humor et craſſus putrefactæ bilis ardore agitatus, multo præditus ſpi-

ritu, vnde turbatio a qua in caput ſublatus vapor craſſus & mordax, qui dolorem, grauitatem, conuulſionem, mortem denique inferre ſolet. Celerrimus hic morbus, atque periculoſiſſimus. Initio ergo præſagium inſtituendum eſt, vt calumniã declines.

a Non morbi ratione, ſed temporis, vt auſtrini. Comm. ad ſent. 34. ſect. 3. lib. 3. Epidem.

b Ab arteriç inęqualitate ex ſiccitate cõtracta.

c Quia tantum ardorem perferre natura nequit. Itaque vel breui moleſtam cauſam excutit, vel ab eadem euincitur, & triumphata fatiſcit.

Si itaque omnia ſupradicta accidentia ſtatim initio magna ſunt, ſi anxietas, timor modicus, rigor ſubinde motus, ſudor lenis in fronte & clauiculis, multa deliria ſunt, ſqualeſcit cutis, carpuntur flocci, conuelluntur veſtes, ſtragula colliguntur, frequens motus eſt digitorum, difficilius ſpiratur, [a] *vehemens cordis motus eſt, extrema non ita calent, aut etiam frigeſcunt, nec facile ad calorem reuocantur, ſi diebus paribus exacerbatur, ſi tertius & quartus difficiles ſunt, ſi vrinæ tenues, nigræ, crudæ, paucæ, aluus quoque aſtricta eſt, aut deiicit, quæ colliquationem indicant, vel ea excrementa, quæ ab Hipp. lib. 2. Prognoſt.* [b] *lethalia deſcribuntur, ſi guttæ* [c] *ſanguinis naribus extillent, ſi non ſitit pro ratione, curatio tentanda non eſt, ſed prædicenda mors.* [d] *Hieme fere periculoſior ardor eſt. Eorum vero ſi nihil eſt, aut lenia omnia, vel pauca quidem, & ea quidem minus lethalia, deſperandum non eſt, quemadmodum & ſpes eſt ſalutis, ſi omnino adfuerint contraria.*

a Propter

a Propter conceptum incendium. Extremæ vero partes vel frigent, vel minus calent, a reuocato e circumferentia corporis in eiuſdem centrum & meditullium calore.

b Qualia aquoſa, candida, crocea, ſpumantia, pinguia, glutinoſa, nigra, liuida, æruginoſa, fœtida. Iſta ſanguinis ſtillicidia Philiſci, Epaminonis & Sileni exemplo improbantur Hippocrati conſtitutione temporis tertia libr. 1. Epidem.

c Indicio enim eſt vel virtutis extinctionem in propinquo eſſe, vel reſolutam forſ facultatem appetitricem, aut mentem labefactatam collabi.

d Non enim eſt tempori congener. Itaque oportuit cauſam concurriſſe maximam, quæ contrarietatem temporis ſuperarit. Ex comm. ad apho. 34. lib. 2.

Differt a Synocho putrida. Synochus enim putrefacto fit ſanguine, ardor a bile. In ſynocho vna eſt, ſibique ſimilis ab initio ad finem exacerbatio. Ardor alternis diebus exaſperatur. Iudicatur fere hæmorrhogia vomitu, ſudore, alui deiectione, vrinis, in ſumma excretione. Genus autem excretionis his ſignis iudicabis. Sanguinem e narib. oſtendunt aures & ceruix rubentes, cætera pallida ſpontaneæ lacrymæ, caligo oculorum. Interim cũ ſplendore grauitas capitis, colli, frontis & temporum, pulſatio venarum, quæ illic ſunt, pruritus narium, contenſio hypochondrii ſine dolore, pulſatio ſpinalis arteriæ, faciei rubor, vrinæ & alui excrementa ſine cauſa manifeſta, vel candicantia, pulſus magnus, manus tremulæ.

Eſt autem ſalutaris fluxus ſanguinis, ſi die fiat decretorio, quod & reliquis excretionibus criticis commune eſt. Si e directo fluit, ſi fluit affatim, non ſtillat guttatim. Stillare enim peſſimum, præſertim quarto, ex ſect.3.lib.3 Epid. Verna conſtitutione, aut calida, temperatis corporibus, & bilioſis iis, qui nondum triginta annos ſuperant, vel etiam agentibus annum magis accidit. Vomitus autem ſigna ſunt horror inferiorum partium, frigus, pulſus durus & inæqualis, mordax capitis dolor, tenebræ obiectæ[a] *oculis, ventriculi dolor,*[b] *inconſtantia labri inferioris, tenuis ſputatio. Fit poſt annum trigeſimum. Pueris etiam & in febribus admodum bilioſis. Sudorem prænuntiant*[c] *pulſus vndoſus & præmollis, rigor proprius fere ardorib. cum imminet criſis, ſuppreſſa aluus ſimul &*[d] *vrina, ſuppreſſa vrina & modice mota aluus. Deliria incrementi, partes calidiores & rubidiores, vapor calidus, humida anni conſtitutione fiunt magis. Sudores calidi eſſe debent, & toto corpore diſpergi. Aliarum excretionum nulla propria ſigna ſunt, ſed cum ſuperiorum ſigna non apparent, & criſis imminet, inferiorem excretionem prædicimus per aluum, & vrinas. Interim etiam lumbis prægrauatis, tenſis & dolentibus in mulieribus, menſtruorum fit eruptio ſalutaris.*

a Increſcens, decreſcens, aut æqualis. Quo fit vt his in ſynochis locum non habeat ille Hippocratis aphoriſmus. Circa finem & initium morborum omnia ſunt remiſſiora, in ſtatu vehementiora.

b I. libri inferioris tremor fit a bile interiorem ventriculi tunicam, quæ oris partibus communis eſt, mordicante.

c Significat enim multam ſubeſſe materiam, quam ſolui in ſudores oporteat.

d Siquidem transfertur ad cutem materia vrinis cum ſudoribus communis.

Curatio.

Bilis repurganda & extinguenda. Primumq; animaduertendum, vtro remedio potius vtendum ſit, phlebotomia an cathartico. In idea & omnino exquiſita, [a] *phlebotomia omittenda eſt, ſuſpecta quoque in ea, quæ ad ideam proxime accedit. In aliis ſi numeri phlebotomiæ conſentiunt, etiam ad animi deliquium,* b *auctore Galeno, ſanguinis detrahi poteſt. Nunc vero animi deliquium expectandum non eſt. Veteres etiam* [c] *purgationibus vtebantur aliis quidē fortioribus, aliis leuioribus; præferendæ* [d] *leuiores. Hippocrates quarto de vict. ratione in morbis acutis* [e] *aſinino lacte cocto, Gal. etiam ſero vtebatur. Mollibus clyſteribus ex iis, quæ feruorem febris extinguunt, vti licet: vt paratis e ſero lactis, e decocto violarum, maluæ, roſati porcini, & ſimilium. Saccharum potius quam mel, in his diſſolue oleum violatum, potius quam commune. Catharticum conueniens* [f] *caſſia eſt in ſero lactis diſſoluta, aliquando etiam infuſum* [g] *rhabarbarum, quæque cap. de febre tertiana dicta ſunt maxima pars curationis in* [h] *extinguenda bile conſiſtit. Extinguitur commodiſsime victu*

ratione. Decumbat igitur loco ſuaui auræ expoſito. Quod ſi locus ſine ventulo eſt, flabello vtendum eſt.

a Quia in ea ſola bilis putret citra ſanguinis copiam.

b Galen cap 4.& 5.lib.9.Method.& cõment. ad aph.23.lib.1.Aphoriſm.

c Exoletæ ſunt fortiores iſtiuſmodi veterum purgationes & ſcammoniacæ & acriores.

d Sequax enim humor eſt bilis, qui catharticis cedit clementioribus. Humores tamen turgere ſi contigerit, paulo fortioribus præſtabit vti.

e Hoc lac ſelegit Hippocr.quod nullius ſit acrimoniæ particeps, & coctione longa flatus ſuos demiſerit, quia humidiſſimũ eſt; & promptius aluum ſubit.

f Præſtiterit caſſiam bolo dare ad ℥.1. vel ʒ.10.cum rheo puluerato, aut alio cathartico: diſſoluta enim implacita eſt.

g In decocto ſcilicet conuenienti, vt pectorali vulgo dicto, vel tamarindor. endiuiæ, lactuc. ſcariol.& ſimil.refrigerantium, vitatis tamẽ adſtringentibus.

h Plus enim qualitate, quã quantitate, peccat.

Mollis ſit culcitra, ſtragula & linteamina tenuiſſima, minime aſpera, & ſordida. Ideoque cõtra errorem vulgi [a] *ſubinde commutanda ſunt.*

a Niſi tempus inſtiterit criſis, quo nihil mouendum.

Lectus amplior ſit, vt ſubinde locum commutet æger, atq; vt aer, qui imbibitur, frigidus ſit: corpus reliquum [a] *non ita perfletur ac refrigeretur, præſertim acceſſionis initio, & incremento. Obſcurum aerem commendat Hippocrates. Alii* [b] *neque obſcurum,*

ſcurum, neque lucidum. De ea re iam diſceptatum eſt cap. de phrenitide. Æſtate etiam aer cubiculi flabellis excitari ac refrigerari poteſt, aqua putealis alioqui frigidiſſima e vaſe in vas ſæpius trãsfundatur, vt etiam ſtrepitus ad aures ægri perueniat. Solũ inſternatur roſis, capreolis vitiũ, lactucis, nymphæa, portulaca & ſimilibus, aqua roſarum & aceto, aqua frigida: rami quoque e ſalicibus toto cubiculo componendi ſunt, ac ſubinde commutandi. Siccati enim iam lædunt. Quod ſi aer non admodum calidus eſt, ſed temperatus, eo contentus eſſe poteris.[a] *Victus potus ſit magis, quam cibus,*[d] *mulſa cocta, ſed diluta, noſtro more, aqua cocta modico ſaccharo condita. Quæ ex hordeo potiones, ſorbitiones, alimenta comparantur, detracto cortice hordei (ad tollendam ſiccitatem, cortex enim ſiccat) comparentur, hordeata diluta ſint. Aqua frigida ante vigorem vſui eſſe non poteſt. Aetius permittit, ſi quintam partem aquæ temperatæ ad aquam frigidam adiicias. Verum potius vteris aqua, vt prius, cocta, & modico ſaccaro violato cõdita, vt ſit octupla aqua ſuboctuplum ſaccarum.*

a Perflatum namq. corpus minus libere perſpirat: vnde augetur putredo & febris.

b Sæpius aer deligitur ad ægri arbitrium.

c Vt iuſculum pulli gallinacei cum herbis refrigerantibus, oxalide, portul. lact. omphacio & ſimilibus alterati & cocti: gelatina ſine cinnamomo expreſſa, deſtillata. Atque hæc quidem humida inſtituuntur, quia liquidus victus magis humectat, celerius & facilius coquitur.

d Mulſæ vſus, quamuis dilutæ, non probatur. Satius erit ſaccharo edulcatam aquã coctã (Hip-

pocraticam appellant) vſurpare, cui tantillum limonum, aut granatorum ſucci ſit immixtum.

Alioqui pane prius eloto, abiectaq; priore aqua, aquam conficies, quam panatam vocant, eamque frigidiſſimam propinabis. ſed maxime in vigore, et declinatione particularis acceſſionis, multo liberius. Iam apparentibus ſignis coctionis, pruna multa aqua cocta cibo eſſe poſſunt. Præter hæc ceratum album refrigerans Galen. illinendum eſt partibus, in quibus maior feruor eſt, vt hypochondriis & thoraci. Dictum autem prius ex vna parte ceræ, quatuor partib. roſacei ſimul liquatis, vaſe duplici comparari. Atque vbi refrixerit, in aquam frigidiſſimam demergi debet, ſubigiq; vel ſucco lactucæ, vel ſemperuiui, vel eorum, quæ refrigerant ſimul et humectant. Si in thorace feruor eſt, loco roſacei, violaceum eligendum eſt, meliuſque fuerit olea prius elui. Roſaceum ex aqua roſarum, Violaceum ex aqua violarum, quæ quia ſtatim incaleſcunt ſubinde commutanda ſunt. Fiunt & [a] cataplaſmata ex farina hordeacea, ſubacta ſucco lactucarũ, cucurbitæ, cucumeris, nenupharis, polygoni, plantaginis, capreolorum vitis & ſimilium. Folia lactucæ, ramenta cucurbitæ, aut cucumeris, manibus contrectentur, & [b] admoueantur plantis pedum.

a Talia cataplaſmata viſcida non ſint: alioqui incendium penitius intrudẽdo ſuſpecta.

b Columbos alii per medium ſectos, alii Tincan piſcem admouent.

Extrema [a] quoq; aqua frigidiſſima immergantur, cui ſi vis tantillum vini commixtum ſit ad penetrationem, vel ad refringendam frigidæ vim. Contineat in ore et lingua folia portulacæ, lactucæ aut

acetoſæ.

acetoſæ. [b] *Genitalia inuoluantur linteo ſubinde inculcato in miſcella ex aqua roſarum vino tenui & aceto. Etenim mirabiliter contra æſtũ facit. Poteris os colluere aqua frigida, vel ſimplici, vel refracta quinta parte temperatæ. Veteres etiam cochleare ſucci roſarum,* [c] *contra æſtum ſtomachi propinabant. Verum in vſu horum omnium frigidorum obſeruãdum tempus eſt. Nam* [d] *initio & augmento febris non conueniunt.* [e] *In vigore & declinatione cum iam in ſuperficie calor diffuſus eſt, æſtum extinguunt. Alii pulmones recens mactatorum animalium, columbos pullos, catellos, diuiſos medios, et, vt dicunt, exenteratos, raſo capiti pectori, plantis hypochondriis admouent, vt tepido calore, calorem igneum foras attrahant, laxatis viis fuliginem ducant, & per accidens refrigerent.*

a Si tamen criſis proxime immineat, id minime ferendum.

b Confert iſta pudendorum refrigeratio propter eum, qui ſibi partibus cum principibus intercedit, conſenſum.

c Valent in hunc vſum mala aurantia, citria, limones: orbiculatim ſecantur, & ex aqua roſacea & ſacchato ſumuntur.

d Tum enim calor internus partes grauiter exercens frigidorum appulſu fieret intenſior

e Summa ſummo in vigore febris vrgẽte neceſſitate detondetur capillitium, & roſaceo oleo caput totum inungitur. Huc faciunt & irrigationes ex decoctis frigidis inſtituendæ, & futuræ præſertim coronariæ affundendæ.

Veteres thoraci, & pectori linteolum hydrelæo calente madefactum applicabant: Alioqui lanam

quantum manu capitur, in aqua & oleo roſacco, vel violaceo calefactis malefactam exprimebant e ſublimi in pectus, modicum quoque ſalis & aceti adiungi poteſt; ſic enim ſudorem excitant.

Ad refrigerium quoque lactucarum tenella [a] *germina calente poſca immergantur: deinde vel ſaccaro violato conſpergãtur, alioqui ex oleo et aceto cõmedantur. Melius oleum roſaceum, ſed prius abluatur. Practici recentiores miſcella ex oleo chamæmelino, aceto albo, & aqua roſarum, hypochondria, pectus & latera, qua maxime parte feruent, inungunt, & ita dolores mitigant. Galen.* [b] *lini ſemine in hydrelæo cocto, & tepido admoto hypochõdriis, æſtum doloremq. mitigabat, oxymelite quoque diluto vtebatur, multo maxime, vbi obſtructionis ſuſpitio. Quietos* [c] *eſſe oportet, quantum febris patitur.*

De ſyrupis & eorum vſu iam ante dictum eſt. Familiaris eſt iulepus roſatus, [d] *ſyrupus de limonibus, violarum, oxyſacchara ſimplex, ſyrupus acetoſus. Verum ſyrupos multa aqua cocta, vel aqua hordei excorticati, aquis ſcabioſæ, bugloſſi & ſimilibus dilui debent.*

Aetius [e] *diacodio vtitur, nunc ſyrupo de papa. de nenuph. vti licet. Aquæ conueniunt diſtillatæ e cucurbita, cucumere, melone, portulaca, roſis, violis, oxalide & ſimilibus. Sed oportet vel quarta vel ſexta parte, ſacchari condiri, vt fiant iulepi. Iuſculis quoque e carnibus vitulinis iuniorum pullorum gallinaceorum, alteratis cum herbis refrigerãtibus*

æſtum temperamus. Multa vero incidunt, vt deliria, vigiliæ, ſitis, linguæ ſcabricies, animi deliquia, dolores, ſingultus, tuſſes, colliquationes, aliaque eiuſmodi, contra quæ remedia propriis capitibus dicentur.

a *Hæc conueniunt tantum onuſto ventriculo, & iiſdem aſſueto.*

b *Ex cap. 9 lib. 3. Simplic. Eodem lini ſemine vtitur Hippocr. ſentent. 49. lib. 4. de rat. vict. in morb. acutis, quia molliat ſine manifeſto calore: quod in omni ſedanda phlegmone eſt maximum.*

c *Nam quietis commoda ſunt multa: morbi coctio, virium cuſtodia. Ex comment. Gal. in apho. 6. lib. 6. & ad ſent. 48. lib. 4 de ratione vict. in morb. acutis.*

d *Ex his ſyrupis cum aquis ſtillatitiis diſſolutis, vel decocto herbarum refrigerantium & humectantium, fiunt zulapia, apozemata, liberandis infarctubus, bili extinguendæ, humori ad euacuationem præparando dicata, bis quotidie ſumenda, vel etiam quauis ſitis hora.*

e *Sine ſpeciebus appellato. Exhibetur autem dormituris duorum cochlearium menſura.*

De febre [a] putrida continua.

Obſtruuntur pori corporis et conſtringuntur, quia vel cutis denſatur frigore, vel contrahitur immodico calore, vel rerum adſtringentium contactu, vel balneorum naturalium, vel duritie obfarciuntur, & impinguntur humorum lentore, craſſitie, copia. Præcluſis itaque ſpiramentis corporis, fumoſi effluxus quotidiani excrementi retinentur: nec iam perflatur calor & ſpiritus, quos neceſſe eſt libera tranſpiratione refrigerari, vt & excrementa diffluant, & externus aer excipiatur.

Commutatur ergo natiuus calor a fuligine retenta acrior factus, & alteratur in qualitatem præter naturam. Præterea humores corporis qui [b] motum caloris & ſpiritus conſequi ſolent, iam non perflantur, neque libere agitantur. Itaque & peculiarem quendam calorem præter naturam contrahunt, & ab alteratis calore & ſpiritu commutantur. Tria ergo iam concurrunt, quæ putredinem faciunt. impeditur tranſpiratio, calor natiuus in igneum commutatur, [c] hinc putreſcit humor.

a Quæ fit a concepta in humoribus putredine, quæ continenter & aſsidue cor contingit, nec prius deſinit, quam exhauſta fuerit putredo, & quæ eſt a putredine vindicata humorũ maſſa, ad priſtinam redierit naturæ gratiam. De febris huius cauſis vide Galen. lib. 9. 10 & 11. Method. medend.

b Calor enim, ſpiritus & ſanguis vnum ſunt ſubiecto.

c Iuxta vulgatum illud theorema: Corpora calida humida loco calido concluſa, niſi difflentur, ſtatim putredinem acquirunt. Ex Gal. cap. 7. lib. 8. Meth. cap. 5. lib. 4. de temperam. & lib. 5. de ſanit. tuend.

Quod ſi hæc modica ſunt, diaria fit, tantum alteratis calore & ſpiritu, non etiam putrefacta materia. Si vero maiora ſunt, putreſit humor. Et ſi hoc quidem in venis continua eſt, ſi extra vaſa, [a] intermittens. Naſcuntur continuæ ex inflammatione partium, intermittentes non ita. In continuis maligna putredo eſt & periculoſa, in intermittentibus non ita.

a Citius enim & expeditius tota diſcutitur materia, quam cum in vaſis eſt immerſa.

Putreſit

Putrefit autem aliquando [a] *ſanguis, nonnumquam pituita, alias etiam vel flaua, vel atra bilis Et continuæ quidem materiam fere habent putrefactam* [b] *in venis primis, quæ circa hepar ſunt,* [c] *ſuiſq; intermittentibus materia quidem & nonnullis accidentibus,* [d] *non omnibus tamen reſpondent. Hinc febris continua pituitoſa, bilioſa, melancholica: verum an ſanguinea aliqua ſit, nō ſine re dubitatum ab antiquis: de quo certant Arabes cum Græcis. Galenus id pernegat. Idem etiam Alex. Aphrodiſeus in Problematis. Quod ſi ſanguis putreſcit, parte quidem* [e] *tenuiore in bilem, craſſiore in melancholiam commmutatur.*

a *Et cum maximo humores teneantur commercio, omnes putredinis participes fiunt At ei potiſſimum putredo attribuitur, qui copia maiore & cacochymiam inuexerit, & promptius computruerit.*

b *Quæ per ſe continuæ ſunt febres, materiam habent putrefactam non in venis quidem omnibus, ſed præcipue in maximis, vt iecoris, pulmonis, inter alas & inguina.*

c *Nominibus ſecum conuenientibus.*

d *Vt rigore & horrore intermittentes, & continuæ congeneres non ſunt.*

e *Et iſta ſanguinis tenuioris in bilem commutatio huic controuerſiæ attulit occaſionem. Sed vt conſtet Galeni ſententia de ſanguine in ſynocho putr. ſcente lib. 7. Meth. propoſita, dicunt candidiores interpretes ſanguinem tenuiorem in bilem non demutari, cum putret, ſed bilis veluti naturam referre, vt acrimoniam & motum.*

Contra Galenum Auicennas multis diſputat. Hippocrates 6. Epid. febres quaſdam ἐξερύθρες, id eſt, valde rubentes facit. Galenus in Commentario valde rubentes intelligit a ſanguine, materia in

qua calor inſenſus eſt, vnde diffunditur et calor, & rubor in corpus.

Et quo tempore, ei qui continua febre laborat, pulſus magnus, velox, æqualis, vrinæ ſanis proximæ, horror nullus aut rigor, calor mitis ac vaporoſus, ſucculentum corpus eſt, ætas ad iuuentam inclinans, vernum tempus, regio et cætera temperata ſunt, veriſimile admodum febrem eſſe ſanguineam continuam. Verum Galenus negat eſſe putridam: alii contra Galenum certant his argumentis. Putredo (Galeno definitore) commutatio eſt putreſcentis ſubſtantiæ: exempli cauſa ſanguinis ad corruptelam. Commutatio ergo motus eſt. Huius motus terminus a quo (vt loquuntur) ſanguis eſt incorruptus: terminus ad quem, bilis flaua, aut atra, in quam, igneo calore, ſanguis degenerat. In eo igitur motu ſubſtantiæ, quæ putreſcit, hoc eſt, ſanguinis forma deletur, & a noua inducitur, vt iam ſanguis non ſit, qui ſanguis fuit, ſed flaua vel atra bilis. Si ergo putredo eſt motus, ſuis terminis concluditur. At vero motum eſſe hæc verba indicant incluſa definitione, putredinis commutatio, & putreſcentis iam acquiſita noua forma. Cum iam e ſanguine bilis eſt, motus ille deſinit, ergo & putredo illa deſinit. Iam vero conſtituamus ſynochon illam Galeni ſine putredine, & ex ea commutationem in febrem bilioſam. In eo tempore commutationis febris eſt, & putredo eſt. Commutatio enim putreſcentis, &c. Febris ergo putrida eſt. Quod ſi dicas non conſequi, quæritur cum in eo motu febris

ſit,

ſit, ea aut putrida, aut non putrida eſt? Nemo enim dicat non putridam. Neque enim eſt talis, qualis fuit quæ ſanguinea non putrida dicebatur, et iam putredo cœpta eſt. Reliquum fit, vt ſemiputridam appelles mediam inter febrem ſanguineam non putridam, & febrem, quæ fit iam mutato ſanguine in flauam bilem, vel atram. Quæritur ergo cur non voces putridam, cum portio humorum iam putruerit Nec enim neceſſe eſt [b] *vniuerſam materiam putruiſſe, vt febris putrida ſit. Nec in omni febre putredo per vniuerſum corpus ſparſa eſt: ſed aliquando ſola parte aliqua, vel partibus reſedit. Et in intermittentibus putridis exiguum eſt, quod putruit: plurima materia integra eſt.*

a *Noua enim eſt generatio, in qua ortus vnius alterius interitus exiſtit.*

b *Non enim potis eſſet vitam conſiſtere, putredine corpus vniuerſum obſidente*

Neque ſatis conſtitutum eſt, cur putridam biliosam appelles iam corrupto ſanguine in flauam bilem. Nam bilis illa ex [a] *ſanguine facta vel putrida eſt, vel non putrida. Si non putrida, non erit febris bilioſa putrida. Alioqui æſtate, ætatis flore, cum ſanguinis bona pars bilis fit, putredo eſſet, corruptio videlicet ſanguinis a calore præter naturam in flauam bilem. Si putrida bilis illa eſt, vnde putruit? Nam ea ætate & æſtate, cum ſanguis in bilem commutatus eſt, bilis putrida non eſt. Rurſus ſi putrida eſt quæritur an bilis putrida bilis ſit, an non bilis? Bilem non eſſe putredinis definitio et natura motus ſecundum ſubſtantiam, quæ* [b] *mutatio*

appellatur, ſatis oſtendunt. Nam in putredine corruptio eſt, eius commutationis finis. Si corruptio, ergo ab eſſe ad non eſſe motus. Bilis ergo putrefacta, bilis non eſt. Iam ſic collige: [c] Bilis putrida bilis non eſt, & tamen bilioſam febrem putridam denominat, ergo eodem modo ſanguis corruptus in bilem, etiam ſi ſanguis non eſt, febrem ſanguineam putridam denominabit. Quod ſi in tempore motus febris illa putrida eſt, dicetur putrida ſanguinea potius, quam bilioſa Nam lignum, dum corrumpitur etiam dum lignum, nec dum cinis eſt, Eadem ratione in aliis.

a *Bilis per aſſationem ſanguinis facta aliquando non putris eſt, vt cum per inedias, labores longos, vigilias, æſtatem bileſcit ſanguis, alias putrida, vt in febribus acri calore ſanguinis corruptelam inducentibus.*

b *Inſiſtit in tempore mutationis, quo nondum bilem generatam ait.*

c *Conſecutio non eſt neceſſaria, quia tres reliqui humores, dum corrumpuntur, ſpeciem non mutant, quamuis aliqua qualitate a ſeſe differant.*

Deinde quæritur an [a] neceſſe ſit ſanguinem, qui etiam vehementer incaluit, conuerti in bilem? Quod ſi neceſſe dicas, cur igitur in reliquis generibus febrium, quas vel pituita vel bilis commouit, ſanguis non corrumpitur? Cur in inflammationibus in bilem non degenerat? At in his etiam, vbi multos dies febris exarſit, ſanguis [b] plurimus, iſq; integer, per nares effluit? Idem e venis integer aliquando detrahitur, & in phlegmone apoſtema ſanguinem facit non bilioſum. Ergo corr[illegible]

in venis febrem ſanguineam faciet, non bilioſam. Et cum ſcribit Galenus in febre ſanguinea ſanguinem putruiſſe in omnibus venis, vel ergo totus putruit, vel tantum pars Si c totus putruit nō conſtabit vita, toto ſcilicet ſanguine partim in bilem flauam, partim in atram conuerſo. Oportet enim vt conſiſtat vita, ſanguinem reliquos humores ſuperare: qui, ſi non ſuperat, ſed iam nullus eſt, nulla quoque vita eſt.

a *Hoc eget diſtinctione. Nam vel ſanguis ſincerus intelligitur, vel quatuor humores complexus, ille neceſſario per febrem bileſcit, hic non neceſſario, quod haud ita ſit facilis pituitæ & melancholiæ in bilem commutatio.*

b *Sanguis enim vbiq; vniuſmodi non eſt: & poteſt in vna tantum parte corrumpi, & in altera eſſe integer.*

c *Ex cap. 3. lib. 9. Meth. ſanguis totus omnibus ſui partibus in ſynocho putret, neq; tamen ſanguis putridus eſt totus, qui recipere priſtinam naturæ gratiam poteſt, haud aliter ac vinum, cum aceſſit.*

Si tantum pars putruit, cur a non & totus putruit: cum toti ſanguini præſens ſit calor, & reliqua, quæ putredinem faciunt? Deinde ſi pars craſſior, vt vult Gal. quæ natura ſua & ſiccior & frigidior eſt magis reſiſtere debuit putredini, putrefacta eſt, & in atram bilem verſa, & multo magis reliquæ celerius putruerunt, & in aliam ſubſtantiam conuerſæ ſunt, vt iam nullus ſit ſanguis. Sunt & alia permulta, quæ Arabum ſententiam confirmant. Sed in eo laborandum magis, vt fideliter curemus, quam vt ſubtiliter diſſeramus.

a *Non enim, vt dictū eſt, omnibus ſui partibus eſt ad putrendum æque aptus.*

Curatio.

In febribus putridis & continuis quædam intermittentibus reſpondent, niſi quod neque rigor, neque frigus præcedit.

Non ſequitur vomitus, aut ſudor, intermiſsio nulla eſt, ſed tantum remiſsio, quarum curatio eadem in genere, quæ intermittentium eſt, [a] *ſeruata ea ratione, quæ in exquiſita tertiana & ardente dicta eſt. Sunt &* [b] *ſynochi peculiariter appellatæ febres. Aliæ quidem homotoni, quia ab initio ad finem vna eademque exacerbatio eſt, ac veluti tenor vnus acceſsionis: aliæ ab initio ad finem perpetuo increſcunt, & epacmaſticos appellat Hippocrates: vt paracmaſticos, quæ initio efferantur, paulatim decreſcunt, quibus materia eſt ſanguis: qui in maximis venis concluſus, inguinibus et clauiculis interceptus efferueſcit. Is autem aliquando ſuperat quantitate, aliquando craſsior eſt, nonnumquam etiam putredinem contrahit, ex quorum diſtinctione conſilium vniuerſale curationis transferri debet. Fingamus ergo Dionem iuuenem aut ea ætate, qua deſinit adoleſcentia, continua febre laborare: pulſus magnus ſit, velox & æqualis, vrinæ ſanis proximæ: horror nullus aut rigor, calor mitis ac vaporoſus corpore bene carnoſo, tumentibus venis, ſenſu diſtentionis, rubente facie: adſint quoque cætera, quæ ſanguinis generationem oſtendant: ſtatim colliges febricitare ex obſtructione, quam efficit ſanguinis plenitudo. Itaq;* [c] *facile conſilium eſt Detracto enim ſanguine tol-*

litur plenitudo, & depleta copia ſanguinis liberatur obſtructio. Nihil vero reliquum eſt, quam vt corpus, quod per febrem alteratum eſt, ſuæ naturæ reſtituamus. Quod quia nimium incaluit, refrigerandum eſt, vt hæc duo remedia ſanguinis miſſio & [a] *tempeſtiuus frigidæ vſus, vel eorum quæ refrigerant & humectant, exacte percurent ſynochon.*

a *Curatio ſynochi imputris hic potius deſcribitur, quam putris.*

b *Hæ ſynochorum differentiæ a Galeno explicantur libro 9. Methodi, & libro 1. de different. feb. Ex his illæ* ὁμότονοι *appellantur, in quibus materia ei, quæ tranſpirat, par relinquitur:* ἐπακμαστικαὶ, *in quibus vberior quam quæ diſſipatur, reſtitat, vnde & increſcentes Latinis dictæ:* παρακμαστικαὶ, *his contrariæ, vbi plus reſoluitur, quam ſubinde ſuccenditur.*

c *Facile eſt enim indicationem a morbifica cauſa veluti plethora, petere ex aph. 22. lib. 2. Aph. Debet autem ſanguis quam primum mitti ex lib. 9. Meth. metu ſuffocationis & syncopes, niſi ſudor multus hæmorrhagiave e naribus eius vacuationis vice fundatur.*

d *Vt in vigore febris, apparentibus coctionis ſignis, nulla inflammatione in viſceribus exiſtente, nulla in ventriculo imbecillitate, nulla item obſtructione. Frigidæ loco ſyrupos imperamus, acetoſum de limonibus, de acetoſitate citri, qui conuenientibus aquis, vt roſar. acetoſæ, cich. end. borrag. bugloſſ. abunde diluuntur.*

Phlebotomia auctoribus Græcis Medicis *ex interna dextri brachii etiam* [a] *ad animi deliquium eſſe debet. Quod ſi vires, aut* [b] *alia repugnant, quo minus tantum materiæ ſemel auferatur, vacuationem partiri oportet. Et in mulieribus* [c] *propter menſtrua, in aliis etiam propter ſuppreſſam*

aliquam vacuationem, ea ſeruanda ratio, quam ſæpe diximus. Repetendum quoque, ut ſi quid ueru ditatis in ventriculo et primis venis, vel ſi quid veteris ſtercoris in inteſtinis, hoc quidem clyſtere molli: cruditas vero molli pharmaco ante phlebotomiam excludatur. Aut ſi res patitur & tempus, cruditas illa frictionibus, vnctionibus, & aliis remediis concoquatur. Poſt phlebotomiam duabus aut tribus horis mulſam Græci propinabant, ex hinc hora, ptiſanæ cremorem. Nunc vero mulſæ loco, quæ quidem ſuſpecta eſt in magno calore, aqua cocta, cui octaua pars ſacchari commixta ſit, vtendum eſt: deinde hordeato, loco cremoris ptiſanæ.

a Præſertim ſi plethora, aut viſceris inflammatio alicuius ſubeſt. Nam per largiorem illam ſanguinis miſſionem ſtatim totius corporis habitus refrigeratur, extinguitur febris, plurimis ſubducitur aluus, aliis ſudores erumpunt, denique ſanitas reſtituitur. Galen. comment. ad Aph. 23. lib. 1.

b Aetas, tempus, ſtomachi affectus, geſtatio vteri, & ſimilia.

c Quæ ſi ſuppreſſa ſint, primum plenitudo, ſi adſit minuitur ſecta baſilica, tum vero ſaphena pertunditur ad menſes prouocandos. Attamen ſcribit Gal. lib. de curandi ratione per ſanguinis miſsionē ſectam baſilicam menſtruorum fluxum præpedire ac reuocare. Sed hoc fortaſſe intelligendum de miſsione ſanguinis haud exigua, quæ nihil vacuandum naturæ relinquat.

Victus in reliquum tempus inſtituendus eſt, qui refrigeret & humectet. Is autem [a] tenuis ſit, & magna ex parte in ſorbitionibus. Itaq; noſtro more iuſcula conueniunt e iunioribus pullis gallinarum,

rum, vel vitulina carne molliuſcula. Alteranda vero ex acetoſa, lactuca, & portulaca. Potus aqua hordei, ſyrupus violatus, multa aqua cocta dilutus, iulepus violatus, oxyſacchara ſimplex. ſyrupus acetoſus, iulepus Alexandrinus, oxymel ſimplex, dilutum, vel hæc [b] *oxyſacchara.*

a *Nam vena ſectione imminutus calor pleniori cibo conficiendo non eſt. Itaq. Hippocr. 4. de vict. rat. in acutis mediam ſuadet.*

b *Oxyſacchar. vulgo paratus ex ſacchar. ℔. 1. ſucc. gran. acidorum ℥. 8. aceti ℥. 4. & ſufficienti aqua quantitate.*

℞ *aqua cocta ℔ 4. ſacchar. ℔. 2 aceti ℔ ß. Fiat potus clarificatus pro paſtu, et hora ſitis. Verum in aceti & ſacchari modo id obſeruandũ eſt. In mulieribus, in gracilibus corporibus, in iis, quib. inteſtina facile mordentur & raduntur, aceti vſus ſuſpectus eſt, aut certe minuendus modus. Quanto maior calor eſt, tanto minor modus debet eſſe ſacchari. Apparentibus ſignis coctionis, nullus potus melior eſt aqua frigida. Poſtea etiam vino albo tenui, aquoſo vti licet, ex quo & ſudores & vrina prouocantur.*

In morbo, ſi reſiſtit aluus, clyſteribus mollibus incitanda eſt. Si vero etiam craſſities humoribus accedit, incidenda & attenuanda eſt, diluto oxymelite & aliis ſæpe enumeratis. Quod ſi materia inciſa vrinis aut ſudoribus vacuata non eſt, leui pharmaco vti licet, manna, caſſia, rhabarbaro. Prætera videndum eſt, ne denſata cutis, obſtructa vel occluſa, obſtructionem faciat, a qua & putredo, &

febris. Et ſi quidem frigore denſata eſt, calidis laxantibus vtendum erit, vt chamæmelino. Si denſata, adſtringentibus, & ſiccata, ad ea quæ humectant, refugiendum eſt, vt hydrelæon. Et iam apparentibus ſignis coctionis, ad balneum aquæ dulcis. Si vero occluditur cutis humorum copia, vacuatione opus eſt, ſi humorum craſſitie attenuantibus vtendum eſt.

Si lentore, detergendũ. Practici maximam partem curationis in refrigerantibus collocant, quæ conficiunt ex hordeato mundato, prunis damaſcenis, glycyrrhiza, quatuor ſeminibus frigidis, endiuia ſcariola, cichorio, lactuca, roſtro porcino, acetoſa, floribus violarum, nenupharis, bugloſſi, boraginis, & aliquando aliquid aceti adiiciunt. Non numquam ſyrup. capillorum veneris, portulacæ, acetoſæ, & aliis ſupradictis vtuntur: ſyrupoſq; diluunt aquis vel decoctis endiuiæ, capillorum veneris, portulacæ, acetoſæ & ſimilium.

De febribus [a] colliquantibus.

F*Ebres* [b] *hæ peſſimæ, in quibus ſubſtantia corporis multis modis diffluit: idque aliquando paulatim, vt in maraſmo & febribus hecticis, nonnumquam vero ſtatim initio morbi ſubſtantia corporis diſſoluitur, carnoſum genus, pingue & ſolidum. Sed aliquando quidem fit effluxus ſubſtantiæ per inſenſibilem tranſpirationem.*

a *Quæ ſunt de genere continuarum, quas oleagineas appellauit Gal. comm. in ſent. 28. ſect. 1. lib. 6 Ep. d.*

Taiium

b *Talium febrium κακοήθειαν ſatis indicat colliquatio febris peſtilentis ſymptoma inſeparabile, ex comment. in ſent. 57. ſect. 3. lib. 3. Epid. in his igitur feruentior calor alias humores tantum venis contentos liquat, nonnumquam corpus vniuerſum: carnes primum, mox ſolida membra: quibus liquatis ſquamulæ cum vrinis excernuntur ex lib. 2. Prognoſtic.*

Atque hoc quidem dupliciter: nam aliquando fit paulatim, vt in febribus, quæ maraſmodes & hecticæ nominantur: alias vero breuiſſimo tempore.

Huius ſigna ſunt, [a] *nares acutæ, oculi concaui, collapſa tempora & cætera in eo prognoſtico enumerata. Sed longe periculum maius eſt, ſi id derepente fit, ardore febris & igneo calore, qui quidem ſubſtantiam corporis reſoluunt in fumos, frugi quoque ſpiritum & naturalem per poros excludunt. Minus periculum eſt, quum ex vigilia, inſigni purgatione, inedia, rebuſque eiuſmodi colliquatio facta eſt, eaque breui tempore reparari poteſt. Ex mæſtitia & grauioribus animi curis idem contingit, ſed ea colliquatio non ita celeriter inſtaurari poteſt.*

a *Hæc facies Hippocratica vulgo dicta, quæ fit ex colliquatione ſubſtantiæ in his partibus. Deſcribitur ab Hippocrate ſent. 3. lib. 1. Prognoſt.*

Proprie tum colliquans febris appellatur, in qua feruidus, malignuſq; calor eſt, qui non ſolum per inſenſibilem tranſpirationem, ſed per [a] *manifeſtam excretionem exoluit corpus. In hac deiectiones alui rufæ,* [b] *craſſiuſculæ, fœtidæ, aliquando pingues &*

viſcoſæ, bilioſis quoque ſpuma inſidet, quæ feruorem indicat, vrinæ ſimiles. Aliquando etiam appetente morte tenuis ſudor, ſyncope & mors, a reſolutione corporis totius.

a *Id ſcilicet quod liquatum eſt non modo per halitum & inſenſibilem tranſpirationem, ſed per deiectiones & vrinas vacuando.*

b *In omni colliquante febre deiectiones & vrinas tales ſimul perpetuo apparere minime exiſtimandum eſt. Suffi it enim colliquationem vno excretionis genere manifeſtari.*

Si itaque in febre acutiſſima ſtatim initio ex facie illa mortifera colliquationem intelligas, maioribus remediis omnino abſtinendum eſt: tantumq; procurandum eſt, vt effluxum illum prohibeas, et cauſas ſyncopes anteuertas. In his febribus virtus fere languida eſt, quæ maiora remedia non admittit.

Atque vbi videris alui excrementa rufa, grauiter olentia, ſpumoſa, & vires languidas, non ſolum maioribus remediis abſtinendum: ſed etiam ſyrupis, mellitiſq; rebus, niſi eiuſmodi ſyrupi plurimum diluantur. Hippocrates [a] interdicit mulſa, quæ tantum octauam partem mellis recipit. Duo remedia annotat, ptiſanæ cremorem & aquam frigidam. Vtendum erit hordeato, lactuca, in ſumma rebus quæ refrigerant & humectant. Aquæ frigidæ tempus eſt, cum res melius habere cœpit, & excrementa magis cocta ſunt: quamquam & ante hoc tempus licebit vti frigida, ſi quidem æger vehementer appetit, vehementer ſitit, & aſſuetus eſt potui frigidæ.

a Itaque dicebat Galenus comment. 3. in lib. de vict. ratione in morbis acutis, febribus colliquantibus aduerſiſſimam omnium eſſe mulſam, vt iuuantiſſimam potionem aquæ.

Quod ſi ab ea metus eſt, refringi poteſt decima parte vel octaua ſacchari cõmunis, vel violati, vel conſeruæ roſarum veteris, alioqui eadem menſura ſyrupi violati, de papaue. de nenuphar. de acetoſa, de agreſta, de limonibus & aliis eiuſmodi Præter ea [a] epithemata, illitiones, & hypochondriis et thoraci conueniunt, quæ refrigerant, humectant, leuiter adſtringunt, ex aqua roſacea, aceti momento, oleo roſaceo, ſantalis. Conſtitui debent loco aura frigida perflato Atque aliquando etiam flabello ventulum facere oportet. Et quia aliquando acrimonia excrementorum inteſtina exulcerari ſolent, clyſteribus vtendum erit, qui refrigerent, humectent, leniant, quorum compoſitio ex cap. de dyſenteria.

a Cordi, iecori, ventriculo admouenda. Litus autem toti plerumque ſpinæ inſtituuntur. Epithema erat eiuſmodi. ℞. aquæ roſac. ℥. 6. aceti ℥. 1. aut circiter ſantalor. puluueratorum ʒ. 1. f. epith. Linimentum ex oleis refrigerantibus cerato refrigerante Galen. vnguento Comitiſſæ parabitur.

Cibus optimus hordeatum eſt, quod vt magis refrigeret, ex decocto lactucarum, vel ſeminum frigidorum, confici poteſt. Accidentia hic multa ſunt, de quibus poſtea.

De [a] febre aſlode.

HAnc febrem cognoſces ex eo quod perpetuo iactantur ægri, [b] *nec vllam ſeruant figuram decubitus. Omnia faſtidiunt, hypochondria contenduntur, ſitiunt, vigilant, aut in leui ſomno delirant. Materia craſſus eſt humor, alioqui acris & bilioſus, tunicis ſtomachi & ventriculi imbibitus. Quamquam & ex ardore febris, aliquando etiam difficili natura ægri, vel dolore interiori, alioqui grauiore, quædam accidentia eius febris eſſe poſſunt. Hippocrates* [c] *diluto oxymelite vtitur, nunc & ſyrupo acetoſo, & oxyſacchara vti licet, multo magis cum & bilioſus humor eſt, & calor acrior. Cicerum quoq; decocto,* [d] *diluto abſinthii hordeato facto ex hordeo integro.* [e] *Purgatio leuis eſſe debet ex rhabarbaro. Victus incidat & refrigeret. Tenuiſſime nutriendum eſſe præcipit Hippocrates, ſiquidem permittunt vires. Neq;* [f] *enim ſorbitiones admittit, antequam vrinæ maturentur, & malum remittatur.*

a Ἀσώδης, *ſeu faſtidioſa febris, velut ſuperior, & quæ adhuc aliæ ſequuntur, ad ardentem febrem veniunt referendæ. Hæc autem eo donata eſt nomine, quod irrequieta grauiter ægrum exerceat. Vide Gal. comm. ad ſent. 47. lib. 4. de victus ratione in acutis. Idem Gal. comm. 2. in Prorrhet. ſent. 43. dupliciter fieri monet: vno quidem modo, quum virtus a corpore opprimitur, nullamque figuram facile ſuſtinet: altero quum os ventriculi a prauis mordetur humoribus.*

b *Ob naturæ infirmitatem.*

c *Ad craſſos humores incidendos & attenuandos, bilemque refrigerandam.*

d *Dilutum abſinthij ſaccharo edulcari debet, quia ingratum alioqui futurum.*

e *Ut. ℞. expreſſionem ʒ.2. rhei elect. in decocto tamarind. ping. ſem. frigid & flor. cardiacor. infuſi cum ℈ 1. cinnam. in colatura diſſol ſyru. viol multar. infuſionũ ʒ.1. f. potio Vel cathol. & ſyrup de cichor. compoſiti cum rh. ana ʒ. 1 diſſolues in ſero lactis ad doſim.*

f *Ne auocetur natura per acceſſionem alimenti a concoctione morbificæ cauſæ. At ex aph. 9. lib. 1. Aph. videndum quid æger ferat.*

Obſcuro [a] *loco iaceat æger, & mollilecto. Contineat corpus, & , ut minimum fieri poſſit, diſsiciat. Hypochondria hydrelæo foueantur, in quo ſemen lini, althææ, & ſimilia coxerint.*

a *Propter ægri impatientiam. Nam ſplendore ſpiritus excitati maiorem trahunt anxietatem.*

Farina hordeacea ex eodem hydrelæo ſubigatur, & cataplaſma fiat, quod hypochondriis applicetur. Peſſimum hoc genus febris eſt, in quo celeriter [a] *pulſus concidunt, & occaſio præripitur maiorum remediorum.*

a *Delato humore, aut vapore tetro ad ipſum cor.*

De Cardiaca.

NOn *minus grauis eſt & periculoſa* [a] *febris Cardiaca. In hac vehemens æſtus eſt, facies rubet, magnus eſt cordis ſaltus, exigua frequenſq; ſpiratio. Reſidere volunt ſimiliter pulmonariis. Dolitant in regione cordis. Inclinante morbo,* [b] *ſudor tenuis fit. frigidus aliquando, inſtantis mortis nuntius, ab extincta facultate vitali ex quo ſyncope, & mors. Alioqui vapor calidus per cutem exit, quod Medicum fallit, niſi & manum adhibeat ori & naſo. Hinc enim ſpiritus frigidus, ex his mors.*

a *Quæ ſit æſtuante ventriculi ore cor in ſympatheiam trahente, funeſta eſt, & breui interimit. Unde Hippoc. aph. 65. lib. 4. In febribus circa ventriculum fortis æſtus, & cordis morſus, malum.*

b *A copia humorum, quos ſudor attenuarit.*

Initio detrahendus ſanguis eſt, inflammationis ſubtrahendæ ergô, aer frigidus imbibendus, flabello quoque æger ventilandus. Victus refrigerans & humectans. Epithemata ex aqua a violarum, nenupharis, bugloſſi & borraginis, additis ſantalis & momento croci, ſyropo de limonibus, de acetoſa, de nenuphare, acetoſus, violatus, de papauere, ex quibus ſyrupis & aquis cordialibus iulepi confici debent. Loco lucido ſtare debent, ſuaui aura perflato. Altior ſit decubitus.

a *Ut ſi ſumantur earum aquarum ℥. 6. ſantalarum pulueratorũ ʒ. 1. croci ℈. ß. aceti modico addito. Pannus his intingitur, & thoraci e regione cordis applicatur. Aut paratur unguentum ex ſantali citrini ʒ. 2. flor. violar & nympheæ ana ʒ. 1. ceræ alba & olei roſacei q. ſ. ungatur anterior thorax*

De febre lipyria.

QVæ ſit a hæc non ſatis conuenit. Galenus libel. de inæquali intemperie cap. 1. in eo genere reponit, in quo propter magnitudinem internæ inflammationis & malignum humorem interna ardent, externa refrigerantur. Id quod in medii corporis inflammationibus contingit. Nam internus calor inſtar cucurbitulæ calorem externarum partium intro attrahit. Aetius lipyriam putat, quæ ſequitur eryſipelas ventriculi.

a *Lipyria febris epialæ abſimilis non eſt In ea enim perfrigerantur extrema, caleſcentibus internis Comm. in ſent 4. lib. 4. Prognoſt. Ac quidē tanto feruo acerbatur, vt calor ad interitū perduci videatur. Vnde ex Actuario lib. 2. ſuæ methodi* λειπυρία *appellatur, quia in ea* πῦρ λείπεται, *calor deficit.*

Arabes pituitam craſſam & viſcidam, aut eiuſmodi bilem collectam in primis venis, & calorem vna cum vaporibus ſuffocantem, ne videlicet, calor diſpergatur in corpus, cauſam faciunt huius febris. Alia quoque parum veriſimilia de hac febre prodiderunt. Lipyria Græcorum primum quidem [a] *phlebotomia, deinde refrigerantium vſu, vt lactucæ ex aceto diluto, ac iam vrgente morbo largo hauſtu frigidæ aquæ curari debet.*

a *Ad reuellendum fluxionem a parte affecta, a maiore ſanguinis copia imminentem. Conueniunt & cætera, quæ reuellendi vim habent, frictiones extremarum partium, ligatura, cucurbitulæ. Interea abſtinendum omni medicamento purgante, præcipue ſi ventriculus infeſtetur, ne a cathartico in affectam partem attractio fiat. Galen. lib. 13. Method.*

Cataplaſmata ex hordeacea farina ſubacta cū ſucco ſemperuiui & ſimilium hypochondriis applicentur, ſubinde commutentur.

Arabes ſyrupo acetoſo, oxymelite materiam craſſam incidunt, poſtea etiam oxymelite diuretico, ſed perpetuo incidentibus aliquid admiſcent, quod ſtomachum roboret, vt ſyrupum roſarum, de agreſta. Quod perpetuum eſt in febribus phlegmaticis, vt cum incidimus, ſtomacho etiam conſulamus. Deinde purgant.

purgatio [a] ex aloe, hiera, rhabarbaro. Interim incidunt, vomitum cient, clyſteres acres imperant, vtuntur attenuante victu, eo modo ſtuphis & ſudoribus vtuntur, deinde etiam antidotis, quomodo in epiala dictum eſt.

a Nuſquam catapotia præſcripſeris, ſi lipyria comitem ſolam habeat inflammationem.

De Hectica febre.

HEctica febris ex eo appellata, quia ſic [a] radices egit calor febrilis, vt iam aut nullo modo, aut ægerrime extingui poßit. Difficultas ſæpe naſcitur, quod vel nimis confirmata eſt, vel cõiuncta eſt hecticæ febris putrida, tumor aliquis præter naturam, vt [b] inflammatio, eryſipelas, vlcus etiam pulmonum.

Tenuia corpora & pauci ſanguinis fere corripit, & celeriter conſumit. Febres diarias, ardentes, & bilioſas ſequitur, raro per ſe incipit, huiuſq; origo aliquando primum [c] naſcitur a thoracis partibus, ſed fere priuſquam vigeat inde nata hectica, mors eſt.

Vita longior, & curatio facilior, ſi a [d] ventriculo, hepate, renibus, vtero, ieiuno, & colo inteſtinis. [e] Conſumit calor hic hecticus humores corporis; deinde rorem illum, qui veluti commeatus quidam, et futurũ alimentum, ſpatiis inanibus corporis concipitur, poſtea etiã ſubſtantiæ pinguis carnium, fibrarum & ſolidarum partium humiditatẽ depaſcitur.

Hic tabes, maraſmus, & ſumma ariditas corporis, vbi conſummata hectica eſt & incurabilis.

a *Solidum enim occupat corporis habitum, & ſolutus perdifficilis exiſtit. Gal. lib. 1. de different. febr.*

b *Ut quotidiana vel quartana, ſed tamen ita, ut hectica & putrida diuerſis ſint locis.*

c *Interdum etiam ſequitur diarrhœam, lienteriam, & dyſenteriam, ex lib. 1. de differ. febr.*

d *Siquidem ab earum partium affectibus cor minus afficitur, quam a partium thoracicarum morbis.*

e *Haud aliter ac lucernæ flamma, quæ abſumit primum oleum, dein humidum proprium ellychnij, poſtremo ellychnium ipſum. Hinc tres naſcuntur hecticæ differentiæ.*

Pulſum habet durum a ſiccitate arteriæ, debilem ab infirmitate facultatis vitalis, paruum & frequentem ab intemperie cordis, niſi aliquando vrgente neceſſitate ad frequentiam & velocitatem commutetur. Quod idem contingit a cibo, quo tempore calor hecticus non aliter efferueſcit, quam calx viua ſi aquā aut aliquid tale ſuperinfundas. Calor toto corpore æqualis eſt, ex quo [a] *non dolent, nec ſe febricitare intelligunt. Quanquam ſi manum admoueas, ſenties paulo poſt acerrimum, mordacemque calorem. Quod ſi in hectica febre calor inæqualis eſt, ſentitur dolor, febriſque ab ægro intelligitur, iudicabis, aut eryſipelas, aut phlegmonem, aut febrem denique putridam complicari. Deſperatio eſt, cum hæc hectica coniuncta ſunt, præſertim ſi phlegmone, aut aliquid tale in parte principe incenditur, tumque difficillima curatio eſt,* [b] *indicationibus inter ſe pugnantibus. Hecticis aliquando oculi cauantur, naſus acuitur, collabuntur tempora, nudantur vngues, & acuti fiunt, pedes etiam aliquando intumeſcunt, ſqua-*

leſcit cutis, a cibo augetur calor. [a] Calor maior in volis & plantis pedum, non reuera quidem, ſed quia [b] manifeſtior illic eſt, aut fortaſſe, quia illic extremæ venæ ſunt, & magis nudæ, eo procliuior motus coloris illic eſt.

a Hæc duo ſunt ſigna febris huius propria. Cæterum non dolent, quia iam facta eſt alteratio.

b Quando nimirum conſummata eſt hectica. Alia enim hecticæ, alia complicatorum cum ea affectuum remedia.

c Quanquam tamē calor per totum corpus ſit æqualis, ſeruata interim partium analogia. Nam ex Gal. lib. de inæq intemp. tota febris hecticæ eſſentia ad intemperiei æqualitatem eſt referenda.

d Vel quia temperatiores ſunt manuum volæ, & propterea ad omnem mutationis ſenſum percipiendum propenſiores.

Incipientem hecticam non facile cognoſcimus, cognitam [a] facilius curamus. Reliqua genera non facile curantur, facile cognoſcuntur.

In curatione hæc maxime obſeruanda ſunt, an ſimplex ſit febris hectica, an coniuncta ſit febris putrida, eryſipelas, inflammatio, an ſyncope frequēs incidat. Hæc enim remedia hecticæ interpellant. Simplex nullo [b] maiori remedio irritari debet. Maiora remedia ſunt, [c] phlebotomia & purgatio.

Deinde vehemens tum animi, tum corporis motus ex cap. 7. & ſeq. lib. 9. Method. vitandus eſt. Vnicus ſcopus eſt, vt refrigeres & humectes, idque partim balneis, partim alimentis tum etiam epithematibus, rebuſque non naturalibus. Quod ad balnea attinet, exoleuit iam [d] curioſus ille apparatus

veterum

veterum balneorum, nec niſi cum periculo tentari poteſt. Exoleuit etiam conſuetudo: & ſi quid in apparatu peccatum eſt, grauius eſſe ſolet: itaque hoc tempore proxime lectum ægri labrum aqua plenum diſponi poteſt.

a *Nihil enim adhuc, aut parum ipſius humidi primigenii exhauſtum eſt.*

b *Partes exſiccatæ cum ſint, exſiccari amplius per venæ ſectionem & purgationem minime deſiderant: imo quod abſumptum eſt, id reſarciri volunt. Itaq; ſatis fuerit ſimplici in hectica febris qualitatem alterare, & corpus reficere.*

c *Quando vſurpanda ſit phlebotome, docet Hippocra. ſent. 29. ſect. 3. lib. 6. Epid. & Gal in comment.*

d *Tria etenim parabãtur balnea: primo ex aqua moderate calida corporis meatus & ſpiracula aperiebantur & laxabuntur: altero e tepida humectabatur corpus: tertio ex frigida conſtringebãtur pori. Ad hæc tria comparabant labra: nos vno contenti ſumus.*

Quod ſi a *vapor balnei ægri corpore excipitur, priuſquam immergatur, ſalubre eſt. Itaque linteo conuolui poteſt, vt duobus pluribuſve hominibus teneatur, ita vt frigidum aerem inſpiret, reliquo corpore per raritatem lintei vaporem balnei excipiat. Iam rarefactis poris corporis, ac poſteaquam æger vires receperit, ſatiſque quieuerit, aliquoties aqua tepida & temperata immergi poteſt.* Mora *ſit pro ratione virium. A balneo quoque corpus oleo inungi poteſt, vel communi, vel nenupharino, vel violato, de cucurbita. Cæterum quod aliquando monuimus, & hic quoque ſummopere obſeruandum eſt, nec oleum vel rancidum ſit, vel ſalſum, quod vix reperias multis in locis. Vbi itaque*

commodum oleum defuerit butyrum recens vel per ſe, [b] *vel prius ex aqua violarum lotum vſui eſſe poteſt. Subiiciebant veteres balneum e frigida, quod ſuſpectum eſſe poteſt, niſi & vires conſtent, aſtas ſit, conſuetudo frigidi balnei, temperamentum calidum & ſiccum, nulla cruditas, nullus tumor, nulla plenitudo. Alimenta imperari debent, lac aſinæ,* [c] *vel mulieris, bubulum etiam vſui eſſe poteſt. Sed eligendum lac eſt, probandumque* [d] *notis ſuis. Sugatur e mamma, vel recens mulctum bibatur. Periculum fit menſuræ lactis datis primum ℥. 2. deinde 3. vel etiam 4. Quod ſi in ventriculo non corrumpitur, paulatim augeatur modus ad ℔. ß. Corrumpi intelliges partim e ructu, maxime nidoroſo, partim ex pulſu: qui debilior, tardior, rarior, languidior factus eſt. Quod ſi ructus nidoroſus eſt, poterit aliquid aquæ incoqui cum lacte. Si acidus, momentum mellis aut ſacchari miſceatur. Hordeatum quoque maxime conuenit, vel ptiſana ex tritico comparata & colata, iuſculum item pulli gallinacei in quo hordeum mundatum & excorticatū coxerit, alteratum cum lactuca & portulaca.*

a *Sic cutis aperitur, vt vis aquæ penitius ſubeat. Cæterum pridie lotionis optimum erit clyſterem blandum iniicere nullo cathartico, præter caßiam adhibito. Et quia ſæpe fit, vt ob coctricis imbecillitatem cruda multa excrementa congerantur, licebit toto morbi curſu clyſteres iterare. Parabuntur ex refrigerantibus, humectantibus herbis, ſeminibus, floribus diſſolutis, caßia, ſacchar. ol. violaceo, nenuph. & ſimil. Si nutrientes præterea eſſe oportuerit, ex decocto capitis arietini, vel aliarum carnium iuſculo, inſtituentur.*

b *Huius*

*b Huius loco valebit vnguentum reſumptiuum.

c Lac muliebre præſtantiſſimum eſt propter naturæ familiaritatem, qua magis nutrit; quamuis Auicennæ magis refrigeret & humectet: Caprillum autem medium eſt. Sed de his vide cap. 6. lib. 7. Meth.

d Lactis laudabilis hæ ſunt notæ, ſpiſſitudo moderata, color albus, odor gratus, ſapor dulcis, & cum inſtillatum in vnguem neque tardius, neque citius diffluit.

Et quia in hecticus vis attractrix infirmior eſt, [a] liquidiora ſunto alimenta, alioqui aceti modicum etiam ſi videri poßit nocere, quia deſiccat, miſceatur. Lactuca, portulaca ex aceto diluto, aqua etiam aliquando frigida, quanquam modus eſſe debet, nec adeo gelida, nec multa exhiberi debet, [b] vbi nimis extenuatum corpus eſt.

a Ad faciliorem diſtributionem. Partes enim ob ſiccitatem attrahendi facultate minus valent, vnde atrophia. Probantur aliis alimenta ſolidiora, quod diutius nutriant, & liquidiora celerius expirent. Sed vt illa concedantur, vires ſæpius effœtæ his concoquendis non ſunt.

b Nam ex lib. 10. Meth. in iis qui parum ſanguinis & carnis habent, ad partes ſolidas aqua celeriter peruadit, nulli, quod eius vim frangat, occurrens.

Potiones frigidiuſculæ, ſolidiora alimenta non ita frigida, ſed ſubtepida imperentur. Epithema ex farina hordeacea, quam ſubiges e ſucco lactucæ, oxalidis, ſemperuiui & ſimilium.

Portulaca per ſe contuſa ſtomacho, & hypochondriis vtiliter apponitur. Alioqui,

℞. ceræ elotæ ℥. 3. olei roſati ſimiliter loti ℔. 1. Liqueſiant in vaſe duplici. Liqueſacta refrigeſcant. Vbi refrixerint, ex aqua frigidiſsima, lactucæ ſucco, vel portulacæ ſubigantur. Fiat cerotum. Inungatur venter hypochondria & partes, vnde primum hectica nata eſt.

Alioqui linteolum ſubinde inculcatum, omphacio, lactucæ, intybi, ſemperuiui, atque eiuſmodi refrigerantium ſucco, hypochondriis & thoraci apponemus.

Verum in horum omnium vſu animaduertendum eſt, alia quidem refrigerare & humectare, alia ſiccare.

Humectantibus vtemur, ſi alui profluuium non eſt: tum enim ſiccantibus vtendum eſt ſimul, & refrigerantibus.

Ea præcipue, quæ adſtringunt, declinanda ſunt, quia reſpirationi obſunt. Et vt tutior ſit refrigerantium vſus, oleum amygdal. dulc. vel etiam liliaceum commiſcetur.

Denique quia breui tempore admota remedia incaleſcunt, ſubinde commutare oportet. Præterea *partes ſpiritales nō ſine noxa diutius perferunt refrigerantia, ſed inde dyſpnæa naſcitur, omnia itaque temperare oportet.* Olea *conueniunt* a *de nenuphare, de ſalicibus, cucurbita, papauere, violis, roſis, cydoniis, eadem ſeruata diſtinctione in vſu ſiccantium & humectantium. Supra omnia aer componendus eſt, qui ſit temperatus, alterari non debet, ſi calidior, vt æſtate, refrigerandus eo modo, quo capite de æſtu dicemus.* Hieme *iam frigidior*

quo tempore leuiter excaliari debet, non tum igne maxime e prunis, quam leui flamma, aut vapori aquæ calidæ.

a His oleis thorax antrorſum & retrorſum illinendus: Spina quoque cerato ante præſcripto inungenda

In ratione alimentorum conſideranda eſt virtus. Nutriemus enim pro ratione virium, lacte vaccino, a quo recens butyrum extractum ſit, a lacte aſinæ: aut ſi nutriendum, quam alterandum magis lacte muliebri Bubulum plurimum nutrit, ſed ratione butyri nocere poteſt.

a Aſininum lac omni lacte humidius, & nulla acrimonia infectum. Hipp 4. acutor.

Caprillum quoque vſui eſſe poteſt Sugi debet vt ante diximus, vel recentiſſime mulctum bibi. Plurimum nutrit panis ſæpius lotus in aqua, deinde ex lacte recens mulcto comeditur. Plurimum laudatur aqua hordei, in qua cancrorum caro detractis teſtaceis coxerit.

℞ hordei mundati ℥.1. cancrorum excorticatorum ℥ 2. bulliant in ℔. 2. aquæ, dum diſſiliat hordeum. Oportet ante excorticatos cancros prius diligenter ablui, vt omnem fœditatem odoris deponāt, deinde coqui. Potionum eiuſmodi cancrorum mundatorum ſingulæ vnciæ ſingulis libr. aquæ hordei incoqui debent a *Similia ex cap de phthiſi repeti poſſunt. In inſtaurando hordeata, in quibus etiam vitellus oui diſſo'uatur. Aliquando quoque vt re*

frigeres, ſemen portulacæ, lactucæ & ſimilia concoquuntur.

a Vel hoc paretur deſtillatum. ♃. deco. caponis iuuenis, armi vitul. alterator. cum lact. oxalid. bugloſſ. borrag. portul. ſcariol. ſeminib. frigid. maiorib. florib. violar bugloſſ. nymp. ℔. 6. micam panis vnius albiſ in lacte infuſ. limac. præparat. & in lacte infuſ. ℔. ß. coxarum ranar. ℥. 3. Ponantur omnia in alembico, deſtillentur in diplomate, ſeu balneo Mariæ. Hoc deſtillato vtatur ſæpe cum ſaccharo pauco. Nutriet plenius, ſi teſtudo adiiciatur.

Si a ſyncope metus eſt, aliquid etiam vini granatorum, margaritarum ſemen acetoſæ, & alia, [a] *quæ cordialia appellantur. luſcula carnium permittuntur. ſed alterari oportet hordeo mundato, concocto oleribus, quæ refrigerant & humectant, lactuca, portulaca, ſcariola, &c. Permittitur in potu aqua in qua aliquid ſacchari diſſolutum ſit.* [b] *Vinum granatorum ſimiliter dulcoratum. In viribus infirmis expreſſionibus, colatitiis, diſtillatis, inſtaurantibus vtendum erit. Si a profluuio alui metus eſt, aqua hordei paretur ex hordeo torrefacto, ſimiliter & hordeatum. Quibus addi poſſunt gummi arabicum, milium torrefactum, & alia eiuſmodi, quæ ſine calore aluum ſupprimunt. Auenatum loco hordeati ad tempus commodum eſt. Etenim fluxiones alui ſupprimit. Sed dum ſymptomatibus conſulimus, febris habenda ratio, & ad huius remedia tempeſtiue redeundum eſt. Caſeus recens ſine ſale paulo firmioribus conuenit, vt vocata gelatina minus firmis. Vinum dilutum bene contra*

ſyncopem facit & lapſum virium. [c] *Cibus duabus horis ante balneum imperari debet, aut paulo poſt balneum. In balneo non eſt exprimendus ſudor. Madidus enim vapor ſatis eſt. Sūmatim in vſu balnei, ad vires diligenter animaduertere oportet. Multa, quæ ad hanc febrem pertinent, ex commentariis de ſanitate tuenda, Methodo medendi, Libello de marcore colliges.*

a Vt roſæ, nymphęa, aurum (quod quam vim cordi cōferat, peritiores viderint) vnicornis cornu, ſaphir. hyacinth. ſmaragd. vniones, ſantala, terra ſigillata: quæ vel in zulapiis, vel conditis, vel opiatis exibentur.

b Vinum item album, tenue, oligophorum, optime dilutum, quo tamen, niſi vires reclament, abſtinendum.

c Salubre eſt ſtatim ante cibum aquam hordei ſumere ad partium humectationem, vt ipſum alimentum facilius agglutinetur. Exemplo id fit cæmentariorum, qui parietes prius aqua aſpergunt, quam aut calce, aut cæmento, aut gypſo incruſtent.

De febre ex cruditate.

FEbris [a] *hæc fere debilis, ſed periculo non caret. Deſperatio eſt, cum vel ventriculi, vel hepatis inflammatio acceſſerit, in qua quantus, qualis, quo loco intus crudus humor eſt, conſiderandum. Aliquando enim, cum ſanguis vtilis plurimus ſit, cruditas exigua eſt. Contra rurſus, nonnunquam plurima cruditas eſt, exiguus vero ſanguis reliquus. Humor crudus aliquando frigidior eſt, aliquando ad coctum ſuccum accedit propius. Cruditas ali-*

quando in primis venis, nonnunquam toto corpore aceruata eſt. Cruditatis in ventre & primis venis ſigna ſunt, nauſea, ructus, vellicatio ac tormenta ventris, frequens borboriſmus hypochondrii tumor atque[b] *inflatio.*

a De hac Gale. lib. 4. Sanitatis tuendæ, & comment. in ſent. 31. ſect. 5. lib. 6. Epid.

b Cruditas enim plurima & flatulentus ſpiritus in venis meſaraicis continentur.

Alimenta fere in flatus commutantur, ob caloris ventriculi imbecillitatem. Cruditatis totius corporis ſigna ſunt vrinæ tenues, aquoſæ, leuiter tinctæ, diuulſæ, conturbatæ, nonnunquam cum a ſedimenti aſperitate, color faciei pallidus, aut alius quam rubens, vt liuidus & plumbeus, totius corporis moles b ſubtumida, pulſus inæqualis, obſcurus, paruus. Adiicienda ſunt, quæ ad coniecturam adhibentur ex anteacta vita, otium, crapula, intempeſtiua exercitia, immoderata Venus, & alia eiuſmodi, quæ cruditatis coniecturam augent. Vocatus itaque ad eum, qui cum cruditate febricitat, ad hæc omnia animaduerte: & ſi quidem ad hæc omnia, vt malum faciei colorem, vrinarum cruditatem, pulſuum inæqualitatem & paruitatem acceſſerit etiam totius corporis grauitas, tarditas, motus mentis & ſenſuum hebetudo, de remediis cogitandum non eſt, & de morte prænunciandum: multo magis, ſi qua ſubſit inflammatio ventriculi, vel hepatis. Illic enim & crudorum ſuccorum plenitudo eſt, & vires admodum infirmæ[c]*, a quibus & ſyncope & mors expectanda*

eſt. Si vero omnia leuia ſunt, de remediis ita ſtatuendum.

a Debilis enim calor & materiæ contumacia læuem eſſe vetant, ęqualemque hypoſtaſin.

b A flatu, & imperfecta aſſimilatione.

c Ex cap 5. libr. de curand. ratione per ſanguinis miſſionem.

Phlebotomia in hac febre [a] *nunquam imperanda, niſi color faciei leuiter rubeat, pulſus ſit mediocriter magnus & vehemens, nec ita inæqualis, vrinæ quoque melius colorantur. Hic enim coniicimus frugi ſanguinem ſuperiorem eſſe cruditate. Itaque aperiatur baſilica anguſto foramine, ac* [b] *modica quantitate ſanguis detrahatur. Exibit primum ſanguis tenuis ſubalbidus: at ſimulatque cœperit fluere magis rubens, vena claudatur. Neque* [c] *tamen perpetuo expectanda eſt ſanguinis mutatio. Sed interim dum exit ſanguis, vires e pulſu et aliis recognoſcenda ſunt. A phlebotomia imperanda mulſa, in qua aliquid origani, hyſſopi & ſimilium coxerit: & ſi quidem humor craßior eſt, oxymelite vti oportebit. Decumbant molli lecto aere temperato, dormiant & vigilent vtrunque mediocriter, victus incidat & attenuet. Sed aduertendum in vſu mulſæ & mollitorum. Aliquando enim acrimonia* [d] *mollis aluus irritatur: diarrhæa ſequitur: quæ ſi perſeuerat, hominem præcipitat. Itaque ſi inde metus eſt, vel bene cocta mulſa, vel ptiſanæ cremore vtendũ eſt. In vſu attenuantium et incidentium tum alimẽtorum, tum medicamentorum, denique omnium, quæ vel intro ſumuntur, vel foris admouentur, vi-*

tanda ſunt omnia, quæ nimis calfaciunt. Etenim febrem augent, humores crudos commouent, deiiciunt vires, ſyncopen accelerant & mortem. Hæc igitur omnia non longe a medio recedant. Frictionibus & inunctionibus opus eſt. Atque hæc quidem omnia, [k] vt cruditas concoquatur. Aſpero itaque linteo crura, brachia, ſpina deinceps ordine perfricentur deorſum verſus, [l] dum incaleſcant. Poſtea vero oleo dulci, non ſalſo, non rancido, alioqui butyro recenti eædem partes inungantur. Hieme etiam chamæmelino, anethino & ſimilibus quæ leniter quidem calfaciunt & digerunt. Sed perpetuo ad pulſum animaduertendum eſt: qui ſi minor, obſcurior, magis inæqualis fieri videatur, omnino viribus conſulendum. Vinum dilutum propinandum, mica panis ex vino, hordeatum, lac amygdalarum, omnia quidem exigua quantitate, ſed non ita magnis interuallis repetita. Alioqui ſi conſtant vires, tenuis victus conuenit, & per interualla. Leue catharticũ phlegmogogum, vbi iam apparet aliquod ſignum coctionis. Maioribus pharmacis abſtinendũ. Intempeſtiuis enim maioribus remediis vel necãtur ægri, vel in periculũ cõiiciũtur, vnde vix poſsint reuocari. Animaduerte ergo ad vires [m] ex pulſu, ad coctionẽ ex vrinis. Vrinarũ hic fere ordo eſt. Vbi expectatur ſalus, exeũt initio, crudæ & aquoſæ, poſtea ſedimentũ ponũt craſsũ, diuulſum & aſperũ. Cõturbãtur, ſed cõturbatæ ſedimẽtũ ponũt, celerius quidẽ, ſi quidẽ melius habet coctio: tardius, ſi non ita bene ſedimentum. Deinde melius fit, propius acce-

dens

dens ad album, læue & æquale. h *Melius procedē-te morbo, iam non ſedimentum, ſed ſublimamentum, vel nebula in media vrina oſtenditur. Cum iam appetit perfecta coctio, neque ſedimentum, neque ſublimamentum, ſed tantum nebula in ſummo vrinæ attollitur: atque ita vrinæ ad naturam redeunt, ſimulque æger ad priſtinam valetudinem. Videndum quoque, ne te fallat vrinæ conturbatio. Perturbatur vrina, vel quia calor natiuus iā cruda concoquit: vel quia extinguitur. Vtrumque diſtingues ex pulſu. Etenim ſi pulſus, quam ante, melior, coctio cæpta eſt. Si vero minor, obſcurior, magiſque inæqualis, mors in propinquo eſt. Suffocatur calor multitudine materiæ; deinde quia humor craſſus vias intercipit, multæque obſtructiones fiunt. Clyſteres, vbi reſiſtit aluus, acriuſculi infundantur. Alioqui, ſi a viribus metus eſt, remittenda ſunt cætera remedia ad tempus, & tantum viribus conſulendum eſt. Vbi omnia mediocria ſunt, mediocriter temperāda omnia, ac toto decurſu morbi faciei color, vrinæ commutatio, & pulſus diligentiſſime conſideranda ſunt. Ex his omnis remediorum ratio colligitur. Et in hac febre, quæ ſæpe incidit, nullum leue peccatum eſt. In ſumma clementer cum hac febre agere oportet.*

a Galen. ibidem, & libr. *4.* Sanitatis tuendæ. Attamē ſi ſubflorida & ſubrubea facies eluceat, quæ indicio ſit ſanguinem laudabilem cruditatem adhuc ſua copia exuperare, inconcinnū non erit venam ſecare.

b Pro periti medici arbitrio, vt ad ℥.4. ſcilicet vaſculum vnum & dimidium.

c Sanguinis mutatio expectatur, cum vitiatus ſanguis paucus, & frugi multus: at ſi ille ſuperet, minime. Item mutatio eadem ex lib. 2. de vict. rat. in acutis expectanda in inflammationibus a ſecta vena non longe diſſitis.

d Vt ſi maior eius copia adiiciatur, aut ſi æger diutius vtatur.

e Materiæ parte in halitus digeſta.

f Sed enim cum artus abunde calidi videbuntur, metuſque erit, ne ex ampla frictione laſſitudines ſequantur, tum deſiſtendum.

g Virtutis vitalis præcipua in morbis ratio habenda. Arteriæ pulſu ſe prodit. Itaque ſalutis & mortis iudicium ſecurius ex pulſu, concoctionis ex vrina, petitur.

h Tunc enim fiunt vrinæ ſimiles ſanorũ, quæ ſedimento carent.

DE SYMPTOMATIS FEBRIVM.

QVæ cadunt in febres, vt & alios in morbos ſymptomata, trium ſunt generum: aut enim actiones læſæ, aut excremẽtorum, & euacuatorum exceſſus, aut affectus corporum, ſeu mutatæ exiſtũt qualitates. Primi generis ſunt, ſomnus vigilia, delirium, capitis dolor, ſyncope, ſitis deiecta appetentia, rigor: Secundi, fluor, obſtipatio, ſudor, vomitus, hæmorrhagia: Tertii, *linguæ ſcabrities, nigredo, icterus, & cætera id genus. Leuiora ſunt interdum, & quæ medicum minus debeant exercere: alias grauiora, & quibus maiore cum diligentia &*

ſollicitu-

ſollicitudine, quam febribus ipſis, ſit conſulendum. Dictum quidem eſt antea de iis febrium accidentibus, quæ ipſarum generationem neceſſario ſequũtur, nec tamen curationem immutant: nunc ea tra duntur quæ præter communem aliorum ſortem curationem ad ſeſe trahunt, quod cauſarum vicem obtineant. De his fuſius Gal. *lib.* 12. *Metho.*

De ſomno & vigilia.

Somnus [a] *in febrib. alius naturalis, alius præter naturam, Maxime* [b] *naturalis eſt in declinationibus, tum totius morbi, tum particularis acceſſionis. Præter* [c] *naturam vero initiis acceſſionum, atque vbi multus humor vitioſus aceruatus in corpore. Sic enim vitium rapitur in medium corpus, laborem facit, conuulſiones, timores, & alia eiuſmodi.* [d] *Ideo ſcriptum ab* Hippocrate; *In quo morbo ſomnus laborem facit, mortale: ſi vero iuuat, non mortale. Laborem facit, qui præter naturam eſt: iuuat, qui eſt naturalis.*

a Somnus & vigilia, vt animalis facultatis ſunt ſymptomata, explicãtur. Naturalis ſomnus in febribus cauſas arguit moderatas & vtiles: at qui præter naturam eſt, contrarias, vt in lethargicis: medius eſt interdum, vt in temulentis, qui a naturali recedens, nondum tamen eſt præter naturam, qualis in pueris etiam cernitur.

b Tunc enim ſomnus calorem alienum refrigerat & reſtinguit, & natiuum adauget.

c Qui ſymptomatis ægrum auget, materia in intimum corpus confluente, ex commentatio in aphor. 1. lib. 2.

d Quod funeſtum eſt ex Hippocrate aphor. 67. lib. 4.

In febribus ex ſomnis timores, conuulſiones, malum.

Bonus eſt (inquit Hippocrates aphor. 2 lib. 2.) qui delirium ſedat, intelligens malum, qui deliriū facit. Ac rurſus, Somnus atque vigilia, vtraque ſi modum exceſſerint, malum. Neque enim omnino dormire bonum, aut vigilare. Sed hæc duo temperari debent, & maxime, vbi cruditas eſt. Somnus enim concoquit: vigiliæ vero digerunt, fuſo calore in habitum corporis, atque ita repurgatis fumoſis incrementis.

Habenda *quoque morborum ratio. Eſt enim, cum* [a] *non ita dormiendum eſt, ſed quantum vires requirunt: quod in peſte dicetur. Ac febres omnes ſomniculoſas plenas eſſe periculo certum eſt: item quæ peruigiles ſunt. Vtriuſque ergo accidentis cauſa inueſtiganda eſt. In febribus* [b] *calor, ſiccitas, dolor fere vigilias inferunt: hinc celeriter vires concidunt, & facies illa* Hippocratica *inducitur. Nares acutæ &c. Palpebræ vix ſe attollunt, pulſus ad inſtar chordulæ extenſæ præ duritie & ſiccitate arteriæ.* Huic *itaque malo anacollematis, vinculis, odoribus, potionibus, mature ſuccurrendum.*

a Ac cum noxius fuerit ſomnus, prohibēdus iis, quæ ad lethargum præſcripta ſunt, clyſteribus, frictionibus, errhinis, partium vellicationibus: clamoribus, odoratu calidorum, aut frigidorum incidentium & tenuantium.

b A Galeno lib. 3. de cauſis pulſuum tres vigiliarum cauſæ aſſignantur, calor, ſiccitas, dolor:

quibus

quibus totidem contraria ſunt remedia opponenda, refrigerãtia, humectantia, anodyna. Quæ refrigerant & humectant, partim aſſumuntur, partim admouentur. Aſſumuntur ſorbitiones, vt hordeata & amygdalata e recentibus hordeo & amygdalis, additis ſeminibus frigidis lactucæ, portul. melon. cucur. aut papau. alb. ad ʒ. 2. & hora ſomni, vel media nocte, ſi ſomni difficultas ſuadeat, exhibendæ: potiones hypnoticæ, ex decocto ſeminum portul. lactuc. capitibus papau. alb. & ſimil. in quo diſſoluantur ſyrupi, papauerinus. nenuph. violac. diacodium ſine ſpecieb. Admouenda ſunt linimenta, frontalia, cataplaſmata, lotiones partium inferiorum. Horum omnium formulæ ſubiiciuntur.

[a] Græci ſub horam ſomni manus & pedes ad articulos vinculis conſtringunt, dum defatigetur. Soluunt vincula, ſubducunt lumen, imperant ſilentium. In ratione vinculorum animaduertendum, ne corpus arthriticum ſit, aut ſint Vlcera ad articulos. Sic enim ad alia remedia confugiendum eſt.

a Vt Paulus Ægineta cap. 41. lib. 2. Arthriticis vero vincula aptanda non ſunt, ne fluxio aliqua in articulos imbecillos, vel iam laborantes, vi doloris conuehatur.

Anacollemata, quæ frontalia appellant, ad repellendum commoda, ex olei roſacei ℥. 1. aceti ʒ. 2. cum oui candido.

Aliud.

℞. olei viol. & roſ. ana ℥. ß. aquæ roſ. vel betonicæ, ℥. 2. agitentur cum oui albumine. Fortius erit, ſi Gr. 6. vel eo plus opii addideris, aut ʒ. 2. po-

puleonis. Sed in vſu anacollimatum habenda ratio naturarum. Nam pueris, mulieribus, epilepſiæ obnoxiis, & mollioribus corporibus eiuſmodi refrigerantia ſtuporem inferunt, [a] *læduntque memoriem in reliquam vitam. In iis vero, qui remedia ſuſtinere poſſunt, innouanda ſunt ſæpius: ſtatim enim incaleſcunt.*

a Quinetiam lethargum promouent, vehemẽtiorem cerebri frigiditatem cum humiditate cõiunctam inducendo.

℞. capita 3. papaueris. In pul. redacta cõmiſce oui albumini. Bene fiet ſi albumen oui ex aqua roſacea prius agites, & deſpumes. Aliud.

[b] *℞. olei papaueris albi ℥. 1. ß populeonis ℥ ß. albuminis ouorum 2. vt ante, deſpumat ℥. 2. lactis muliebris ℥ ß. Præferunt in hac lac muliebre, ſi nutrix albo colore eſt, & puellam nutrit. Frontale ſiccum.*

b Vel tale fiat cataplaſma ℞. farinæ hordei ſubactæ cum ſucco. lact. & oleo roſaceo ℥ 1. vnguenti pop. ℥. 1. f. cataplaſm. Valentius hoc erit. ℞. flor. roſ. vio & nymphææ ana P 1. ſem. hyoſcyami, lactucæ, papau. alb. ana ʒ. 2 coquãtur, terantur addendo olei papauerini ℥. 1. populei ℥. 1. Repoſita inter duas telas raras portio fronti applicetur. Huc pertinebunt linimenta, qualia ex cerato refrigerante Galeni cum oleo roſaceo agitato, ex olei viol, ol. roſ. & ſucc. ſolan ana ʒ. 6. cum popul. & aceto, ex oxyrhodino cum albumine oui & aliis id genus confici ſolent.

℞ quatuor ſem. frigidorum ana ʒ. 1. ſem papa. ℈. 2 florum nenupharis, violarum, anethi ana P. 1 *fiat ex omnib. puluis, qui inuoluatur in linteo dupli-*

ci, deinde perſumetur cum aqua roſarum & betonicæ aut cum vino albo diluto his aquis. Aliud.

℞. nenupharis, roſarum, violarum ana P. 1. corticis radicis mandragoræ ʒ. 1. ß. ſem. papa. albi, coriandri ana ʒ. 1. conquaſſentur craſſiuſcule, inuoluantur, & perſumentur, vt prius.

Potiones.

℞. ſyrupi papaueris, de nenuphare ana ʒ. 6. decoctionis lactucarum ℥. 2. Capiat horis ſomni. Aliud,

℞ lactucarum P. 1. dactylos tres, caput vnum papaueris. Fiat decoctio ad ℥. 4. cum ℥. 1. ſyrupi roſati fiat potus. Vel,

℞. dactylos duos cum capite papaueris, fiat decoctio ad ℥. 3. in col. diſſol. ſacchari roſati ʒ. 3. Conuenit vbi diſtillatio in pulmones cum vigiliis, ac fere commiſcemus ea, quæ adſtringunt, vbi fluxio eſt, vt in dyſenteria.

℞. ſyrup. de papau. ℥. 1. diacodii ſine ſpeciebus ʒ. 1. aquæ ferratæ ℥. ß. Detur hora ſomni. Conuenit & ſyrupus roſatus, alias per ſe, alias cũ aliis. Olfacere oportet oleum de ſemine lactucæ, de nenuphare, violarum, cucurbitæ, aut ex his nares inungere. Alioqui refrigerantia, vt lactuca, flores violarum, nenupharis ſemen & capita papaueris, ſemen album hyoſcyami, coquuntur aqua: vapor aurib. & naribus excipitur: ſpongia in his immerſo & expreſſa ſubinde naribus admouetur. Conueniunt molles frictiones plantæ pedum, linteamina bene

munda, inſtratum cubile refrigerantibus, ſuſurri facti, identidem infuſa aqua. Sunt qui abraſo capillo humectant caput ſpuma ſeri lactis feruefacti: melius fuerit oleo roſaceo perfundere. Alii e floribus croci demptis ſtaminibus, aquam diſtillant, eius aquæ ad ℥.4. propinant hora ſomni. Quidam etiam probant manus & pedes ablui ex decocto refrigerantium. Bonum quoque fuerit hordeata, lac amygdalarum diſſoluere ex dococto lactucarum, capitum papaueris & ſimilium, iuſcula alterari cũ multa lactusa, nodulos quoque fieri, qui iuſculis incoquantur, vt,

℞. quatuor ſem. frigidorum maiorum, portulacæ ana ʒ. ß. fiat nodulus. Vbi vero nimium ſomniculoſi ſunt, exprime ſuccum e radice fœniculi, & inde naribus, aut ſpongiã imbues aceto, in quo prius conciſa radix fœniculi, hyſſopus, nux moſchata, aut quid ſimile coxerit. *

a Nam per cæcos neruorum metus, qui ad partes illas perreptant, vapores cerebrum irrigantes & humectantes, ſomnumque tepore ſuo conſiliantes efferuntur. Parabitur autem lotio ex decocto foliorum ſalic. lactuc. vitium, florib. nymph. viol. chamæmeli. Licebit eodem decocto, (additis tamen aliquot cephalicis, vt beton. ſtœchade, & ſimilibus) caput abluere: nam vapores acres reſoluendo & refrigerãdo ſomnum conciliabit. Poterit quoque ſacculus inſtitui ex roſis, violar. cortice papauer. alb. ſeminibus lactucæ & hyoſcyami, pulueratis, ac ſæpe & ſæpe naribus obiici.

De

De ſiti.

Sitis fit [a] *ab humido deficiente, aut calido ſuperante. Calori aliquando coniuncta eſt ſiccitas, vt in ardoribus: aliquando humiditas, vt in hydropſmis, & quum pituita ſalſa ventriculo inhæſit.*

a *Gal. cap. 30. lib. 1. Simpl. Sic com. 1. in lib. Hippoc. de nat. humana, ſitis (inquit) fit nobis ſicceſcentibus. Eſt autem id ſymptomatis genus febrium ferme omnium indiuiduum, ſed maxime continuarum omnium ardentium, atque adeo tertianarum proprium.*

Naſcitur autem vel ita alterato toto corpore, vel certis partibus: quales ſunt gula, ſtomachus, ventriculus, viſcera, primum inteſtinum, pulmo. Sitis quædam eſt, quæ nullo potu expleri poſſit, ideoque δίψακον Græci vocant. Etenim non aliter quam qui a dipſade ſerpente morſi, inexplebili ſiti ardent. Idque aliquando in morbo contingit, de quo cap. de profluuio vrinæ. Aliquando id contingit iis, qui veteri vino [a] *indulgentius ſeſe ingurgitarunt: aut vinum alioqui calidum largius hauſerunt: vel qui marinam aquam, dulcis inopia, diutius biberunt: qui denique ſalſis & medicatis alimentis, vel etiã pharmacis id ipſum contraxerunt. Vbi humidum efferueſcit, bilioſus ſuccus, ſalſave pituita in ventriculi tunicis imbibita eſt, hoc idem accidit. At vero ex contrariis cauſis ſitis nulla eſt, vel quia ſentiendi facultas demortua eſt in ventriculo. Hoc vero in febribus maximis & ardentibus exitium denunciat. Eſt cum adſit iuſta cauſa ſitis, non ſitiant tantum, qui febrici*

tant: tum quia, vt modo dicebatur, extincta eſt ſentiendi facultas ventriculi: tum quia a capite a humiditas deſluit, atque inde irrigatis partibus, vnde ſitis incendi ſolet, non ſitiunt.

a *Vinum enim meracius & largius epotum haud aliter in ventriculo, ac muſtum in dolio, dum feruet, fumos & vapores calidos emittit, a quibus ſitis.*

b *Iuxta Hippocratis aphor. 54. lib. 4. Quibus plurimum ſiccæ tuſſes leuiter irritantes in febribus ardentibus fiunt, non multum ſiti infeſtantur. Nam (ait Galen. in commentario) madeſcunt quodammodo loca, quæ ad aſperam arteriam ſpectant.*

Vitioſa quoque ſitis eſt, cum ſcilicet alienos potus appetimus ex natura humoris vitioſi imbibiti tunicis ventriculi, qualis eſt pica circa cibos, id eſt, abſurda mulierum appetentia, quæ vterũ gerunt. Hæc itaque prius diſtinguenda ſunt, quam de potu fideliter decernas. Neque permittendum eſt, vt diutius ſitiant maxime in febribus: atq; vbi ſiccitas eſt. Quin & in declinatione cogendi ſunt, vt bibant. In acceſsionis principio & augmento potus prohibendus, ne veluti in fornacibus fabrorum ſuffuſá aqua, aut alio liquore febrilis calor vehementius incendatur: ſed cum ſitis fallenda eſt madefacta lingua, vel etiam conuoluta folio lactucæ, acetoſæ, aut linteolo in aqua frigida, vel oxycrato madefacto. In vigore collutionibus iam vtendum, & gargariſmis: qui vbi inclinat, et vehementer ſitiunt, largiter ac confertim bibendum, quantum, videlicet, haurire poſsint. Sic enim fit, vt ſubito motu & contrarietate potus excitatus calor foras diſsipetur.

Somnus [a] *ſitim ſedat a ſiccitate, declinationibus tempeſtiuus. Sanguinem enim intro colligit, vnde ſiccitas temperatur. Vigilia vero ſitim lenit a calore: calorem enim foras excludit. Ideoque quicunque merum largius hauſerũt, ac per fumos & vapores calidos ſitiunt, iis non modo frigidæ potus, ſed etiam vigilia remedio eſt. Sedandæ ſiti ardentium, & eorum qui calido & ſicco laborant, conueniunt, quæ refrigerant & humectant: quale eſt dilutum oxycratum, id eſt, aceti modicum, eiuſque tenuis & bene puri, multæ aquæ mixtum, vt facile bibi poſsit. Acriore enim vtendum erit, vbi pituita ſalſa eſt, aut alioqui humiditas iuncta calori, vt in hydrope.*

Aqua frigida, ſi neq; infirmitas viſceris, neq; [b] *cætera prohibent, tempeſtiue data, efficaciſsime ſitim extinguit, quã calor & ſiccitas faciunt. Quod ſi ab aqua frigida noxa metuitur, quinta parte tepidæ vini aquoſi, iulepi violati, aut roſati parte ſubdecupla ſacchari temperari poteſt.*

a *Hippocr. ſect. 4. lib. 6. Epid.*

b *Nam ſi ſit aliquis humor collectus, qui perpetuã febris afferat conſeruationem, purgatione deturbandus. Sic vomitu reiectabile, inquit Galenus, extinguitur ſitis.*

Aliud.

℞. ſem. lactucæ & cucumeris ana ℥. ß. liquiritiæ recentis & raſæ ℥. 1. bulliant in 6. ℔. aquæ. Aqua refrigerata per ſe vel cum modico aceti, vt prius, aut aliis proxime dictis, bibatur. Hordeatum mundatum & excorticatum in quadrupla aqua bibitur. Ptiſana [a] *vulgaris bene cocta ex hordeo*

mundato, recenti, ſucculento, excorticato, & glycyrhiza ſimiliter recenti & raſa, vtiliſsima eſt. Sed hæc Medico animaduertenda ſunt, alioqui ſitim facit, non extinguit. Cydonia & pyra humidiora, cucurbita, cucumer in rotulas conciduntur, immittuntur vaſe aqua frigida pleno, vas in puteũ ita demittitur: vſus tempore aqua bibitur, cum vehemens ardor eſt. Mel roſatum more veterum præparatum, aut ſaccharum roſatum, ſæpius refuſa aqua roſacea factum, in octupla aqua diſſoluitur. Cydonia, pruna, extrema lactucæ ac portulacæ, capreoli vitis, ramenta cucrbitulæ & cucumeris, aqua plantag. vel roſacea macerantur, et ore continentur. Similiter & granatorum ſuccus, ſyrupi violacei ℥. 1. in ℥. 4. decoctionis lactucæ. Iulepus violatus, roſatus, vel ex aqua & ſaccharo factus, ſaccharo quidem communi, vel violato. Vinum granatorum, ſyrupus limonum & ſimilia cum aqua hordei, decocto glycyrrhizæ & ſimilibus propinantur. Pilulæ ſunt ab antiquis commendatæ ſub lingua retinendæ.

℞. ſem. cucumeris ʒ. 4. gummi tragacanthi ʒ. 2. gummi diſſoluatur oui albumine, ſemina trita commiſceantur, b fiant pilulæ.

Siccentur in vmbra, paulatim deglutiantur.

Circa guttur inunctio ex oleo roſaceo cum aquis, aut ſuccis ſemperuiui, ſolani, vmbilici veneris lactucæ, acetoſæ, portulacæ, muccagine pſyllii, aliquot granis caphuræ, in quibus linteolum ſubtile & rarum ſubinde madefiat, ac frequenter apponatur.

ponatur. Conueniunt & ea, quæ contra æſtum dicta ſunt cap. de Febre ardente.

a *Cum ea ptiſana vulgari, vrgente ſiti, diſſoluuntur ſyrupi conuenientes, acetoſus ſimplex, de limonibus, violaceus. Vel vtere conſeru. roſa. recenti in cyatho aqua agitata. Sitim enim mirifice ſedat. Sed potionis exhibendæ tempus in primis captandum. Initiis acceſsionum a potu arcendus æger: in declinatione ad potum inuitandus largiorem: in incremento fallenda tantum ſitis.*

b *Harum pilularum vna ſub lingua teneatur, & humor ſaliua ſolutus paulatim deglutiatur.*

De [a] linguæ ſcabritie & nigredine, totiuſque oris.

Lingua tunica veſtitur, quam communem habet cum toto ore, palato, larynge, gula, ſtomacho, internoq; ventriculo: tum etiam anguſtiſſimas venas, per quas viſceribus communicat: ita fit, vt ex colore linguæ de viſcerum, venarumque habitu coniiciamus.

a *Quæ linguæ ſcabrities & aſperitas fit ob immodicam ſiccitatem, vt nigros ob immoderatum calorẽ, Gal. comm. in ſent. 4. lib. 4. de rat. vict. in morb. acut.*

Humores enim, aut certe vapores a *e reliquo corpore eo ſublati, vbi iam non habent, quo vltra progrediantur, in ſpongioſa lingua conſiſtunt, & corpus linguæ afficiunt, inducunt ſcabritie, nigredine, fiſſuris ſiccitate, aliiſq; id genus. Eadem quoque affectio totum os, quin & aſperam arteriam et œſophagum occupat. Scriptum ab Hippocrate 4. Aphoriſ. & 6. Epid. Quibus plurimum ſicca tuſ-*

ſes leuiter irritantes in febribus ardentibus fiunt, non multum ſiti infeſtantur, neque iis lingua exuritur. Aliquando enim tenuis humiditas in os et linguam defluit, vel frequente tuſsi e vicinis corporibus glanduloſis eadem humiditas excutitur. Pars quoq; in partes inferiores defluit, vnde hæc omnia humectantur, ex quo neq; multa ſitis, neq; exuſtio. Peſsimum ſignum eſt, vbi nigreſcit lingua, et nimis ſcabra eſt. Hic igitur in primis [b] prohibendi fumi ſunt, qui a reliquo corpore attolluntur, coriandris præparatis, ſaccharo roſ. interceptis viis, vt poſtea dicetur. Lingua ſcabra hydrelæo tepido ſæpius fouenda eſt. Sed oleum dulce ſit, & bene lotum aqua pura, nulla qualitate vitioſa. Alioqui tantum aqua tepida vtendum eſt: in qua, ſi vis, præcoxerint ſemina cydoniorum, althææ, maluæ. Poſteaquam vero abluta lingua eſt, ſcabrities et humor qui inhæſit, ſatis aſpero linteo, ſpongia, cæruleo panniculo, cochleari argenteo, vel ad id parato inſtrumento detergenda, abradendaque. Sæpe enim veluti nigra fuligine obducta eſt lingua, quæ pertinacius hæret, niſi abradatur. Idque fere fit ab aduſta bile, & ſurſum lata, vnde iis & deliria, & profluuia ſanguinis fere contingūt. Aurelianus ſpongia aqua tepida imbuta abſterget ſimul, & humectat. Quod ſi humectandi conſilium vincit, quia ſiccior lingua eſt, lini ſemen, cydoniorum, althææ, maluæ, pſyllii, portulacæ, myxaria ſeu ſebeſten, althææ radices, aliaque eius generis, quæ humectant & emolliunt, in aqua prius co

quenda

quenda ſunt, in qua molle linteolum ſubinde inculcabis, atque ita linguam remollies. Vbi vero ſcabrities vincit, atque ideo abſtergendum magis aſperiore linteo, panniculo illo cæruleo, extremitate baculi alligato, vel ſpongia vteris, & in præſcripta aqua aliquid ſacchari candi diſſolues, atque vbi ſatis humectatum, atque repurgatum os fuerit, frigida colluendum eſt. Cautio ne phreneticis & delirantibus, dum os abluis, in os digitum inducas. Mordicant enim, & digitum abſcindunt. Cornelius Celſus penicillo e carpto linteolo & conſtructo, ne diſſipetur, linguam deterget, quam prius aqua calida inculcat, deinde melle vngit, & oleo roſaceo. Mel enim purgat & deterget. Roſaceum reprimit, & ſicceſcere non ſinit.

a *Non enim lingua colorem mutat ratione aliquorum humorũ, niſi ii aut ventriculo contineãtur, aut præ vehementi calore fuſi, atq; in ſpiritum verſi, in ſublime ferantur. Comm. in ſent. 14. ſect. 5. lib. 6. Epid.*

b *Quia verendum eſt, ne fumorum iſtorum in cerebrum raptus, phrenitidem committat.*

Alioqui butyrum recens ſæpius ex aqua roſacea ablues, cui deinde ſaccharum commiſcebis. Quod ſi ſola ariditas, cerato roſaceo liquidiore vtitor. Saccharum candum retentum ore humectat et deterget. Paulus Celſo fere conſentit, et roſaceum incorporatum melli plurimum commendat. Sumach c incoquatur mulſa, hinc ſcabritiem detergebis. Pruna damaſcena & ſebeſten incocta aqua roſacea humectando conueniunt, & reprimendo, ſuccus portulacæ eiuſque folia ac reliquæ id genus herbæ prius enumeratæ cap. de ſiti.

Archigenes ſale Indo vtebatur: nos ſaccharo cando. Auicen. baculo ruſci, aut ſalicis deterget: oleo amygdalino cum modico ſaccharo optimo humectat & deterget. Quod ſi oleum odioſum eſt, lacte amygdalino vtendum erit. Sed aliquando profundius ſcabrities inhæſit: cancrum vulgus appellat. Tum Chirurgo vti oportet, qui depreſſa lingua inſtrumentum ad id conueniens profundius immittat atque detergeat, ex quo gargariſmis vtendū eſt.

℞.[a] aqu. hordei aut ptiſanæ bene præparatæ ℥. 4. ſacchari violati, ſaccharicandi ana ℥. ß. vel.

a *Hoc gargariſmate colluendum os: vel linteo aſpero demerſo lingua infricanda: vt ſi cochleari, aut inſtrumento conuenienti abradatur, mox abluatur.*

℞. hord. mundati ℥ 1. tragacanth. alb. ſem. cydoniorum, ſem. maluæ, liquiritiæ recentis mundatæ ſucci eiuſdem ana ℥. ß. Fiat decoctio in aqua puriſſima ad ℔. ß. In expreſſione diſſolue penidiorum ℥. 2. Fiat gargariſmus, quo tepido vtatur. Aliud.

℞. ſacchari candi, tragacanth. albi, gum. arabici ana ℥. 2. ſem. pſyllii, cydoniorum, portulacæ ana ʒ. ß. conſeruæ violarum ℥: ß. Vniantur omnia, deinde diſſoluta in iulepi violati quantitate ſufficienti, gargariſmum faciunt contra ſcabriciem arteriæ, totiuſque oris interioris. Collum vero, qua maxime parte venæ ſunt & arteriæ, illinatur ſubinde hoc vnguento.

℞ ol. violat. ſæpius loti in aqua violarum ℥. 2. butyri recentis ſæpius loti ex aqua roſar ℥. ß. Fiat vnguentum. Vulgus vtitur [a] foliis linguæ canis,

quæ

quæ collo circumponit, aliiſque herbis plurimis. Frequens quoque illi eſt aqua caprifolii & arnogloſsi, ſimiliter & omphacio aliquando vtitur. Decumbere oportet in [b] *alterum latus. Supinis & ore* [c] *hiantibus celerius lingua exareſcit. Sternutationes linguam humectant, quia violento motu e vicinis partibus humidis, humiditas in os exprimitur.*

a *Hæc parum iuuant ſic admota. Addit interdum vulgus animalcula millepeda vocata, quia fortaſſe ſcriptum eſt a Dioſcoride ea illita cum melle anginis remedio eſſe.*

b *Nam per ſupinos decubitus vena caua & aorta arteria incaleſcunt impenſius, unde nimietas caliditatis, linguæ ſiccitatis & aſperitatis parens.*

c *Oris enim hiatus madorem, ſeu ſaliuoſum humorem abſumit.*

De dolore capitis in febribus.

DE dolore capitis iam multa dicta ſunt, quæ in hunc locum referri poſſunt. Peculiariter in capitis doloribus, qui cum febre per initia inuadũt, prima aut ſecunda remiſsione [a] *ſanguinem mittito, ſi vires & cætera permittunt. Verum priuſquam de phlebotomia decernas, videndum ne dolor hic propter adſtrictam aluum, aut vapores ventris, non quia* [b] *materia in capite eſt, excitetur. Hic enim, quod ad dolorem attinet, phlebotomia neceſſaria non eſt, ſed clyſter ſufficit, at ſi poſt ſeptimum diem dolor primum inuaſit, ſanguis quidem detrahendus non eſt, ſed aluus liberaliter mouenda eſt, vel pharmaco mediocri vel rhabarbaro, catholico, vel clyſtere acriuſculo. Quod ſi nec cly-*

ſteri quidem aut pharmaco concedit dolor, cucurbitula occipitio, vel ceruici defigenda eſt, ſine vulnere quidem ſi tantum vapor eſt cauſa; cum vulnere, ſi qua materia capite continetur.

a *Dolor capitis febris ſymptoma non ſemper curationem ad ſeſe trahit. Etenim in criſi, ne naturæ motus interturbetur, eo etiam infeſtante, nihil mouendum. Scopis tamen aſſentientibus ſi ſanguis ſit mittẽdus, interna primum ſecanda, ſi plethora adeſt, ſin minus, externa, dein vena frontis. Nam poſteriora capitis dolenti vena in frõte ſecta iuuat, aphor. 68. lib. 5. Denique ex arteria, ſi res poſtulat, quamquam iſta particularium capitis venarum pertuſio haud ita ſit frequens, vt prima ad librum ſuperiorem exercitatione diximus.*

b *Materiæ in capite contentæ indicia ex rubentibus oculis & facie, pulſu magno in temporibus, produntur.*

Veteres raſo capillitio aſperſionibus plurimum vtebantur, & ex alto infuſis liquoribus in eas partes capitis, qua per ſuturas anteriores humor in caput deſcenderet. Vtebantur fere oxyrrhodino, roſaceo cum aceti modico ſi quidem calidior febris, taliſque aeris conditio.

Frigidiore vero corporis habitu, & hieme chamæmelino cum aceti quinta parte, quod prope fiet, ſi ʒ. 2 aceti, olei ℥. 1. commiſceas. Sed nunc fere anacollematis ſeu frontalibus vtimur, quæ frontem & tempora comprehendant ex eadem materia. Vel.

℞. olei roſar. ℥. 2. olei communis, vel chamæmelini ℥. ß. Æſtate frigidis, atque vbi feruentior febris eſt, vbi vero mitior febris, nec cælum feruet, modo tepidis, modo calidis vtendum eſt. Aliquan

do pro-

do, proximæ mixturæ ſuccum polygoni commiſcemus, nonnunquam capita papaueris in oleis elixamus æſtate, & vehementiori febre, alioqui ſerpillum, mentham, betonicam, ſaluiam, anethum, peucedanum, & ſimilia.

Perſeuerante dolore cataplaſmata fingēda ſunt.

℞. farinæ hordei M. 2. m. laxetur cum ſucco fœniculi, & a *olei roſacei ana quantū ſufficit. Fiat cataplaſma, quod in totam frontem & tempora extendatur. Quod autem & ſubinde remedia commutari, priuſquam nimium incaleſcant, quodque olea nec rancida, nec grauius olentia nec ſalſa eſſe oporteat, iam ſæpe dictum eſt.*

a Efficacius erit cataplaſma, ſi olei roſacei loco, papauerinum adieceris.

Cornelius Celſus b *roſas in aceto macerat, faſcia in eo aceto madefacta maceratas roſas inuoluit: fronti, & temporibus apponit, ſæpe innouat: alioqui lana in eo aceto inculcata vim remedij cōſeruat, quod & in aliis remediis fieri poteſt, ne celerius incaleſcant, ſæpiuſque commutanda ſunt.*

b Ad huius imitationem ſimilia fiunt, ex lactuca recenti, portulac. ſeminibus frigidis, ſemine papaueris, floribus violar. & nymphææ, ſingulis parum contuſis, & rariore panno exceptis.

Alij pane ex pſyllij & ſimilium ſucco ſubacto cataplaſmata fingunt. Nonnulli eandem micam panis cum foliis hyoſcyami conterunt, vel papaueris recentis, deinde oxyrhodino commiſcent. Abſtinendum vero aſſidua potatione, collutione immodica, luce, calore, colloquiis, ingratis odoribus

& vaporoſis, clamoribus, ſtrepitu, & vehementi animi motu. Auicennas & Arabes hac irrigatione vtuntur.

℞. *florum chamæmeli* M ß. *furfuris, violarum, roſarum an.* ℥. ß. *Fiat decoctio, materia ſacculo excipiatur, qui ſubinde madefactus in decocto exprimatur, deinde fronti ac temporibus apprimatur. Neotericorum formulæ ſunt.*

℞. *olei roſarum* ℥. ß. *olei violarum & lactis mulieris ana* ʒ. 2. *aceti albi* ʒ. 1. *panniculus in ea mixtura inculcatus applicetur fronti & temporibus. Aliud.*

℞ *aquæ roſarum & damaſci ana* ʒ. 1. *aquæ nenupharis* ℥. ß. *miſce, ſimiliter vtere.*

Vitis capreoli & folia conciſa, tela inuoluta, & impoſita dolorem ſedant, & ſomnum conciliant: ſimiliter & reliqua materia, quæ refrigerat. Videndum tamen, ne nimium refrigeremus, ideoque & aceto, & aliis eiuſmodi, ſed illo maxime, interdictum eſt, ne quis, videlicet ſolo vtatur. Nam prætérquam quod nimium refrigerat, neruis etiam inimicum eſt. Atque iis multo magis abſtinendum eſt in pueris, mollioribus corporibus, & cælo frigido.

Auicennas in dolore capitis a febre abſtinet ſtipticis refrigerantibus, quia timet ne inde materia compingatur, & craſſeſcat nimium. Alioqui materia exprimatur, vbi catharrus calidus eſt.

Delirium in vigore febrium multos prehendit ob capitis repletionem, inquit Galen. comment. in

ſent.

ſent. 36. ſect. 3. lib. 6. Epid. De eo maximopere ſollicitum eſſe Medicum minime oportet, niſi forte metuat, ne in phrenitidem concedat, vt fere fit calidioribus in naturis, quæ ingentiore febrium ardore exercentur. Quanquam vero ſæpius leue eſt ſymptomatis id genus, huic tamen occurrere expedit, quia mente conſtare bonum. Si ergo a vaporibus acrioribus ſurſum latis fiat, ſumenda & admouenda ſunt, quæ illorum aſcenſum prohibeant, tum quæ diſcutiant. Qualia multa inuenias cap. de phrenitide libro primo. Si humores in vaſis calidis huic malo materiam ſuggerant, ſecanda vena. Si fæces in inteſtinis reſtitantes, enemata ſubdenda, Diſcutient materiam capite contentam catelli exenterati, & calide appoſiti.

De ſudore.

SVdor excretio eſt ſeroſi humoris per poros corporis. Cauſas [a] habet efficientem quidem calorem materialem vel vaporem, vel humiditatem. Vapor a calore, qui humores reſoluit, deinde in ſuperficiem corporis attollit, relaxat poros, ſed vapor occurſu cutis reſiſtit, atque hic in humorem conuertitur, non aliter quam in aere pluuia, in ollis coquinariis humor e vapore ſublato, ſi quid ſolidum opponitur. Humor vero eo modo materia eſt ſudoribus, vt etiam vrinis. Atque vt in his aliquid etiam bilis emungitur, ita & in ſudoribus tenuior bilis expurgatur. Sed venoſum genus per v-

rinas magis, habitus corporis per ſudores expurgatur. Eſt cum calor externus attrahit humores, liquefacit, ac reſoluit, quod in balneis & vaporariis intelligetur. Aliquando etiam medicamenta quædam partium tenuitate, & calore humores liquefaciunt, ac celeriter in habitum corporis penetrant, ſecumque liquefactos humores rapiunt, vnde ſudor.

Atque interim imbecillitate caloris natiui, ac prope diſſoluta natura diffluit ſudor, iſque fere frigidus, [a] vt in malignis febribus. Nonnunquam etiam præ copia humorum aut alimenti, ſudor fit, de quo ſcriptum ab Hippocrate aph. 41. lib. 4. Sudor multus a ſomno factus ſine cauſa manifeſta, corpus vti pluri cibo ſignificat. Quod ſi non aſſumenti cibum hoc accidat, ſcire oportet, quod indiget euacuatione. *Et ex copia humorum perpetuus fere ſudor eſt in febrium generibus, quas typhodeis, & heleodeis appellabamus.*

a *His cauſis duabus tertiam addere licet, vt corporis præparationem, ſcilicet raritatem.*

b *In his enim vruntur interna, & externa frigent. Frigidus etiam ſudor elicitur præ caloris imbecillitate, propter quam caleſieri non potuerit copioſior materia.*

In febribus ſudor eſt optimus, qui fit [a] die critico, præcedentibus ſignis coctionis, qualitate tepens, toto diffluens corpore ſubſtantia tenui, nullo graui odore, cum pulſu bono & vndoſo, & a quo leuatur febris, ægerque incipit habere ſalubrius, contra vero peſſimus eſt ei contrarius. Quod ſi ante criſim aut acceſſionem fit, malus eſt. Etenim vi exernitur, exprimiturq́, poſt criſim & acceſſionem fuſo

calore,

calore, laxato corpore, natura vincente ſalutaris eſt. Qui circa ceruicem tantum & thoracem, aut toto quidem corpore, ſed exiguus, naturam languidam, vel copia grauatā ſignificat. Deterior tum eſt. vbi in ſupernis tantum partibus. Nam ſi tum natura infirma eſt ſyncopem denūciat. quod ſi etiam frigidus eſt, iam ſyncope eſt. Alioqui ſi nō ita infirma natura eſt partem, vnde effluit ſudor, grauatam copia coniicies, vel aliter affectam. Qua parte ſudor, ibi morbus, inquit Hippocrates, aph. 38 lib. 4. Et & hoc. Frigidi ſudores cum acuta febre mortem, cum mitiore morbi longitudinem ſignificant, ex aph. 27. li. 4. Hæc omnia in febribus diſtinguere oportet, vt intelligamus, qui ſudor bonus, quique malus ſit, qui reprimendus, & rurſus quem excitare oporteat. Eſt & genus ſudoris incogniti antiquis qui paucis diebus hominem reſoluit, fere ſimilis ei ſudori, quem cardiacum dicebamus. Vocatur autem [b] Anglicus, quia in Anglia anno milleſimo quadringenteſimo octuageſimo ſexto populariter graſſari cœpit, quo correpti ſtomachi & capitis æſtuoſo dolore cruciantur, toto corpore ſudorem fœtidum effundunt, ſitiunt, intra viginti quatuor horas animo deficiunt & moriuntur. De quo iam multa ſcripta ſunt. Sed qui eo tempore vixerunt, afferunt præcipuam cauſam mortis, quod loco ſtare nequeant ægri, pedes, manuſque ad refrigerium iactent. ac ſuppreſſo ſudore moriantur.

a Dies criticos ſudoribus dicatos expreſſit Gal. comm. in aphor. 36. lib. 4.

a Nonnulli ſudorem eiuſmodi ad typhodem febrem retulerunt, cum tamen ad peſtilentem potius videatur referendus. In Anglia, vnde nomen obtinuit, cœpit graſſari ob regionis illius humiditatem. Idem Germanos anno 1528. infeſtauit.

Itaque cautio fuit Anglis, vt qui interdiu corriperetur [a], ſtatim cum veſte decumberet, foueret ſudorem: qui vero noctu, ſeſe colligeret, bene cooperiret, vt efflueret modicus ſudor. Potu vtatur, qui temperet ſitim, cibo ſi carere poteſt, bene eſt: ſin minus, frugaliter vtatur: nec ſe dimoueat lecto, nec iactet membra ad refrigerium. Eſt enim lethale, vt vix centeſimus quiſque euadat: aut ſi qui euadunt, in morbum bis terque relabantur, & tandem concidant. Hæc ex Chronicis Angliæ, quas ſcripſit Polydorus Virgilius.

a Sic Ariſtoteles ſect. 1. Problemat. iubet ægros febricitantes, potiſſimum cum ſudores eruperint, contineri.

Sudores vero in febribus alias cohibere, alias excitare oportet. Critici, ſi quidem reſiſtunt, excitari debent: ac fere reſiſtunt, vel quia copioſior materia eſt, vel qualitate craſſior, & lentior: alioqui externa cauſa eſt. Propterea conſuetudo eſt, vt ſyrupum acetoſum cum ptiſana, vel aqua hordei calida imperent, alioqui ptiſanam vel aquam hordei ſaccharo conditam. Atque hæc calida imperentur vt citius penetrent in corpus.

In ſumma quæcunque vim habent aperiendi, nec adeo calefaciunt, mouendis ſudoribus imperari debent.

Atq; vbi materia craſſior eſt, minuſq; calida, decoctum hyſſopi, thymi, pulegii & ſimilium, vel oxymeliti, vel ſyrupo acetoſo miſcendum eſt.

Verum in ſudoribus etiam criticis [a] *modus quidem eſſe debet, quemadmodum & in reliquis omnibus criticis excretionibus.*

a *Critica excretio etſi ſiſtenda non eſt, ſi tamen vberior fuerit, metu nimiæ virium exolutionis, tuto ſiſtitur. Nonnunquam enim natura ſuam ſemel molita euacuationē ſeipſam continere nequit, non ſecus, ac qui per decliue ſuum curſum inſtituerunt.*

Modum vero tibi indicabit pulſus, qui per eiuſmodi excretiones vehemens & magnus eſt. Quo igitur tempore talis permanet, nihil ab excretione tibi metuendum eſt, vbi vero cœpit imminui & langueſcere, ſiſtenda hæc excretio eſt. Hiſtoria eſt apud Galenum libel. de vſu reſpirationis. Imperitus quidam Medicus ſudantem adoleſcentem in balneum deduxit, & extinxit, præter modum citatis ſudoribus.

In [a] *ſyncope copia grauante, inflammationibus viſcerum, principiis morborum acutorum ſudores mali. Etenim naturæ imbecillitate, non robore effluunt. Ab animi quoque moleſtia, conuulſionibus, magnis doloribus ſudores commoti cohiberi debent, vt etiam qui* [b] *reſoluto corporis habitu diffluunt. In ſudoribus remiſſis neque ſatis fluentibus, melius eſt aquam guttatim cadere, quam tenuiter & parce corpus maleſacere.*

a *Aqua frigidus eſt ſudor, naturæ infirmitatem a crudis humoribus, vt ante dictum eſt, arguens.*

b *Habitus corporis colliquatio abit in ſudores, ſuccorum vero in venis per deiectiones, aut vrinas.*

Diapaſmata Græci vocant, quæ ad ſudores inſperguntur, vt Alipaſmata, quæ inunguntur magiſque cohibendis ſudoribus. Diapaſmata ex materia refrigerante & aſtringente, vt eſt roſarum ſiccarum puluis, terra Samia, Cimolia, creta, alumen ſciſſile, plumbum exuſtum, gypſum lotum, mala punica. Hæc ſingula commixta vel per ſe ſubtiliter trita corpori aſperguntur, vel aſtringente oleo commixta inunguntur.

a *Ad ſiniſtram mammam, & totum ventrem remedia adhibenda ſunt, ac ſubinde mutāda ſunt. Cæterum ſi ſit tumor præter naturam in hypochondriis, adſtringentibus abſtinere oportet, vtendumque pane ex roſaceo ſubacto: Alioqui farinam volatilem ex aqua, vel roſaceo ſubactam hypochondriis impones. Atque remedia, quæ ſudores cohibent, fugere oportet.*

c *Ab his enim partibus ſudores effluunt copioſiores.*

Aetius cataplaſmatis refrigerantibus ſiniſtram mammam & totum ventrem comprehendit ſmegmatibus vero aut diapaſmatibus, id eſt, puluiſculis collum, thoracem, alas, inguina conſpergit. Corpus quoque ventilandum eſt, atq; leuandum ſtragulis. Poſſumus ſucco plantaginis, portulacæ & ſimilium media corporis irrigare, vniuerſum corpus ceratis ex oleo aſtringente inungere.

Paulus reſiſtentem ſudorem criticum, aut remiſſum fotu, quiete, calido clyſtere ſorbilationibus, ſomno denique adiuuat.

Sudores

Sudores ab animi moleſtia conuulſione & ſimilibus, extremitatum ligatura, fotu extremorum, veſtimentis laneis compeſcit.

In ſumma nullus ſudor vi exprimẽdus eſt. Sed vbi natura eam excretionem molitur, tum quidem adiuuanda eſt. Certiſsimum indicium ſalutaris ſudoris e pulſu colliges, qui magnus & vndoſus eſſe debet, ſi quidem ſudor ſalutaris futurus eſt, ac præter cætera animaduerte quæ ſudoris cauſa extiterit.

Si enim præter naturam eſt, qualis eſt dolor animi, moleſtia, cõuulſio, internorum inflammatio, & ſimilia, ſudor quidem reſoluit corpus, nõ leuat, itaque cohibendus eſt. Contra vero ſi naturæ victoria eſt, pulſus magnus erit & vndoſus, neque tum ſudor cohibendus, ſed ſi reſiſtit, incitandus, dum incipiat pulſus langueſcere. Signa prognoſtica, e quibus præſagias ſudorem, iam ante deſcripta ſunt cap. de febre ardente.

Sudor qui grauiter olet, putridam, corruptamque materiam oſtendit. Suſpectus eſt, qui non ſoluit febrem, qui non minuit ſymptomata, qui alio die, quam critico, exiſtit.

De morbo Regio.

QVibus in febribus morbus regius [a] ante diem ſeptimum accidit malum, inquit Hippocrates. Tum ſcriptum ab eodem primo de morbis popularibus, multos ſeruatos, quibus die quarto morbus regius accidiſſet, & lib. de rat. victus acutorum. Morbus regius ante ſeptimum ſi [b] cum

horrore, ſalus: ſi ſine horrore, mors. Quæ quia pugnare videntur, meminiſſe oportet morbum regium ante ſeptimum fere exitioſum, [c] *niſi ſequatur excretio, qualis eſt fluor ſanguinis e naribus, alui profluuium, vrina multa, ſudor, vomitus, & ſimilia.*

a *Non enim ante diem ſeptimum bilem iudicatorie efferri potis eſt, inquit Galen. comment. in eum Hippoc. locum. Adde quod etiamſi fiat poſt ſeptimum periculo non vacat. vt ſi ſit ab obſtructione, inflammatione, vel ſcirrho.*

b *Horror enim aut rigor ſequuturam indicant excretionem.*

c *Sic Hippocrates ſent. 67 ſect. 2. lib. 1. Epid. ſeruatos multos ante diem ſeptimum commemorat, quod alia copioſa excretio eſſet conſequuta. Nam ante ſeptem dies alij quoque ſunt critici, in quibus omnimoda fieri poteſt excretio, ſed non ſolius bilis in cutem. Hæc enim ſola depulſio ad criſim non ſufficit ante ſeptimum.*

Alioqui naturæ infirmitas oſtenditur, grauis intemperies, aut obſtructio hepatis, eiuſdem inflammatio, aut ſcirrhus. Quod ſi initio morbi natura concidit, exigua ſpes reliqua eſt.

Poſt ſeptimum diem vero, ſiquidem criticus eſt, ſalutaris eſt.

Poſt ſeptimum ſignificare ſudorem ſcripſit Hippocrates lib. de [a] *Iudicationibus.*

a *In febribus enim ardentibus (inquit Hippocrates li. de Iudicationibus) ſi ſi poſterius ſeptimo die regius accidat morbus, indicium eſt ſublati ſudoris, & ſolutæ febris.*

Si igitur poſt ſeptimum morbus regius ſit & criticus eſt, expectanda ſalus multo magis, ſi qua excretio critica coniuncta eſt, vnde leuetur natura, minuatur febris, eiuſque ſymptomata. Ve-

Verum aliquando & morbus regius fit, & ſequitur exeretio, & mori contingit. Ita Hermippus *in Epidemiis cum a morbo regio abunde excreuiſſet per aluum mortuus eſt.*

Phanagoræ ſeruus tertio die auriginoſus nihil excreuit mortuus eſt.

Heraclides & alii permulti ſexto die auriginoſi ſeruati ſunt, quibus ſequuta per veſicam purgatio, turbata aluus eſt; vel profluxit ſanguis e naribus.

Præter remedia, quæ proprio capite de morbo regio deſcripta ſunt, conueniunt balnea dulcia, vnctiones ex oleo chamæmelino, anethino, irino, aut cui roſmarinus incoctus ſit.

Potiones, quæ aperiant, rarefaciāt, moueant ſudores, quæq; partim cap. de variolis, partim cap. de ſudoribus deſcripta reperiuntur. Atque vbi extincta febris eſt, liberior vſus eſt aperientium. Oculis conueniunt fotus ex aqua tepida, in qua ſummitas fœniculi, flores chamæmeli, anethi, roſmarini efferbuerint. Atque eadem aqua, & facies, & corpus vniuerſum ablui poteſt.

Oxyſacchara, Granatorum ſuccus cum modico melle albo, vel ſaccharo oculis inungitur. Errhina imperantur.

Ablutio faciei ex aceto albo tepido. Errhinorum vſus in balneis ex aceto acerrimo ſcyllitico, ſucco naſturtii, maioranæ, betæ, fœniculi, roſmarini. Elaterii momentum in lacte muliebri diſſolutum.

De diſſoluta [a] appetentia.

APpetentiæ ideo conſulendum eſt, quia longiore inedia vires diſpereunt. Itaque quantum morbus patitur, curandum vt æger aliquid appetat. Neque omnino denegandum eſt, quod æger appetit, etiamſi non ita morbo conuenire videatur. Scriptum enim eſt ab Hippocrate aph. 38. lib. 2. Parum deterior potus aut cibus, &c. quod ea quæ cum voluptate aſſumuntur, ventriculus amplexetur auidius, & facilius concoquat.

a Diſſoluitur appetentia, & cibi faſtidium ingeneratur a vitioſis humoribus, quos imbibit ventriculus. Ad hanc quoq; cauſam accedit virtutis imbecillitas, quæ præſertim calidam ſequitur intemperiem.

Atq; interim coguntur vti clyſteribus, [a] qui nutriant, vbi nimium deiecta appetētia, nihil abſumit æger, aut omnia reuomit. Similiter & cibum non ſentientib. & cardiacis, iuſcula caponū, pallaſtrorū cum modico ſaccharo, hordeatū & amygdalogala.

a Gal. li. 5. Method. ait iniectos clyſteres non aſcendere ad ieiunum inteſtinum, & tenue vix pertingere. Primo de facultatibus naturalibus addit nihil nutrire poſſe, niſi quod concoctionis loca præterierit. Arabes cōtraria ſunt in opinione. Agnoſcit tamen Galen. lib. 3. de natural. facultatibus in inteſtinis vim coquendi, & ab his per meſaraicas hepar aliquando attrahere contendit. Sic lib. 6. de ſymptom. cauſis clyſteres vomitu reiici poſſe aſſeuerat. Unde conſtat alimentum his quoq; poſſe ſuppeditari. Clyſter ita imperabitur. ℞ decocti caponis cum lactuc. portulac. & acetoſ. alterati lib. ß. vel lib. 1. ſacch. roſati, vel violati ℥. 1. vitellos ouorum duorum. f. clyſter. Iniiciatur ante ſomnum, vel quo tempore æger cibum capeſſere ſolebat, ſed repurgata prius ſuis fæcibus per alium clyſterem aluo.

Oribaſius

Oribaſius alicam, triticum, far, furfures, panes coquit, & decocta infundit nutriendo, & ſtercora duriora excludendo. Meliuſque fuerit, priuſquam nutrientem clyſterem iniicias alio clyſtere inteſtinum repurgare, ac quantum fieri poteſt. & paulatim & in profundum nutriens clyſter infundatur.

Aetius oua confracta in ptiſanæ cremore, aut alicæ iniicit vacuo inteſtino, hoc eſt, bene repurgato veteri ſtercore. Nunc vitellum oui in hordeato, lacte amygdalino, iure carnium diſſoluemus. Potus ſit [a] *iulepus roſatus, diſtillatum: ſed quia dulcia ſunt, quarta pars vini granatorum adiici debet. Gelatina cum eodem vino, vel granis acidi granati, granatum quoque acidulum, cum modico ſaccharo exhibeatur. Iulepus factus ex ſucco depurato capreolorum vitis. Syrupus de agreſta cum aqua cocta frigida. In conualeſcentibus ſæpe humor aliquis reliquus eſt imbibitus ventriculo, vnde deiecta appetentia. Eos ſcripſit Hippocr egere vacuatione.*

a Huius zulapii duo aut tria cochlearia breuibus interuallis ſine aqua ſunt aſſumenda. Vt ℞. zulapii roſati ℥. 3. ſucci granatorum ℥. 1. commiſce, capiatur per interualla.

Vacuatio olim ex hiera: nunc ex rhabarbaro. Optimum fuerit vacuans medicamentum imperare ex decocto eorum, quæ detergent, & maxime cicerum rubrorum, abſinthii, hordei & ſimilium. Cinnamomum aceto ſcyllitico maceratur, eſtur matutino.

Incidit aliquando febricitantib. vomitus ſuper-

ſluus. Remedia ex lib priore, cap. de cholera morbo & vomitu petenda ſunt. Quinetiam incidunt hæmorrhagia, ſingultus, ſyncope, quorũ remedia propriis capitibus deſcripta reperias, habita ſemper ratione cauſæ, ſeu febris copulatæ. Interim ſi aluus durior fuerit, mollienda clyſteribus, ex iis, quæ partim ardorem attemperent, remolliant, &, ſi fuerit opus, aliquid trahant. De profluentis alui remediis, tremore cordis & cardiaca febre abunde ante dictum eſt.

DE EXANTHEMATIBVS, PAPVLIS, VARIOLIS ET morbillis.

CRiticæ *ſunt* [a] *interdum eiuſmodi papulæ in ſynochis putridis. Atque alias quidem vbi apparet morbi ſolutio, circa labia tantum & nares exiſtunt: in aliis febribus a corruptorum ſuccorum colluuie* [b] *toto fere corpore, aut plurimis partibus erumpunt. In peſtilenti conſtitutione & maligno genere febrium vlcerantur, ſaniem reddunt, & naturam carbunculi imitantur. Nonnunquam celeriter reſiccantur & concidunt. Deteriores aliis, quæ vel interna occupant, vel foris faciem. Plures deteriores paucioribus, maiores minoribus, diutius perſeuerantes iis, quæ celerius decidunt, male quoq; pruriginoſæ & ardentes, quæq; ſunt* [c] *cum fluore alui,*

aut fre-

aut frequenti vomitu. Etenim melius eſt hîc aluum adſtringi, multo magis vbi apparuerint, aut mediocriter ſolui.

a Puſtulæ ſiue eruptiones, quæ florum inſtar in cute exiliunt (vnde ἐξανθήματα Gręcis nominantur) febribus præſertim malignis & peſtilentibus ſuperueniunt, vt conſtat ex ſent. 51. ſect. 3. lib. 3. Epid. Variolæ vero minutæ vulgo appellantur, in quibus cutis tantum deturpatur, & quę neque fœda vlcera, neque arthritidas inducunt, vt lues Venerea inferre eius generis morbos cõſueuit. Morbilli ſunt rubri paucitate materiæ a variolis diſtincti. De generatione papularum iſtiuſmodi paulo poſt diſſeritur.

b Itaque ait Hippocrates in Coacis animaduerſionibus:

> *Quibus in febribus exanthemata erumpunt per corpus vniuerſum, lethale, ſi non purulentus, abſceſſus fiat.*

c Metus eſt enim lethalis dyſenterię ex acris humoris in aluum diadoche & effuſione.

Vbi igitur apparent in febribus, recognoſcenda ſunt, quæ præceſſerunt ſigna. Virtus conſideranda eſt ſi præceſſit coctio, ſi virtus robuſta, ſi febris leuior, facilior ſpiratio, cætera quoque meliora facta ſunt, ſalutares papulas iudicabis, alioqui exitioſas. Nonnullis ſub mortem & in morte certis partibus excitantur. Vulgus purpuram rubras id genus maculas appellat. Variolas aliquando febricula præcedit, idque melius eſt, quam conſequi. Fiuntque ea omnia naturæ motu, quæ quod vel copia grauat, vel qualitate lædit, extra propellit. Atque aliquando tanta vitii multitudo, vt natura nequeat excludere, & papulis quidem ſcateat tota cutis & pul-

mones guttur, inteſtina, parteſque interiores eodem malo vitientur. Fit aliquando, vt quæ iam foras exierant, intro recurrant imbecillitate naturæ. Vere plurimum præ copia. Autumno magis vitio humorum, cælo & conſtitutione calida & humida, infantibus ac pueris poſt etiam adoleſcentibus, rarius iuuenibus & viris, rariſsime ſenibus excitantur. Arabes ad a *menſtruum ſanguinem partem cauſæ referunt qui poris corporis inhæſit, & robore naturæ aliquando excluditur. Alioqui ad ea quæ prius copiam vitiumque ſanguinis, referenda cauſa eſt. Sed a copia fere rubent, niſi cum iam corrupta materia eſt. A vitio repræſentant colorem ſucci redundantis.*

a Cauſam hanc Arabes protulerunt, quod hic morbus velut congenitus videatur, quem pauci, vel prope nulli poſſint effugere. Non tamen dubio caret iſta ratio. Nam ſi variolæ & morbilli cauſam habeant a retentione reliquiarum menſtrui ſanguinis in corporis porjs, cur mulieres, quibus ſupprimuntur menſes, iſtiuſmodi morbis non defœdantur. Ad hæc non omnes hoc laborant affectu, cum tamen in omnium potis nonnihil menſtrui ſanguinis relinquatur. Ideoque e recentioribus nonnulli cauſam ad aerem tranſtulerunt.

Minus periculoſæ, quæ rubent, aut albicant, quæq; extant in ſuperficie corporis. Magis periculoſæ, quæ flauæ, violaceæ, liuidæ, nigræ, quæque ſanie virulenta ſordent aut latent in corpore.

Perniciem adferunt, quæ intro redeunt, niſi cita aluo proluuies exeat. Periculum eſt, cum magnitu-

do febris, ſitis vehemens, æſtus, dyſpnœa, iactatio corporis, dyſenteria, vrinæ malæ, nigræ, animi deli quia et alia eiuſmodi lethalia coniuncta ſunt. Sunt qui paulo ante quam erumpant papulæ, veluti Epileptici concidunt. Vbi enim naturæ impetus ſuperiora appetit, alias hoc accidens commouet, alias graues capitis dolores, quo tempore ſumma difficultas, anhelitus aliquando fit, denſatur ſputum, a pruriunt nares: facies rubet. fulgor oculis prætenditur, vox rauceſcit, b fluunt lachrymæ pulſatio in ſpina, dolor in dorſo, territatio in ſomniis, corpus veluti aculeis configitur, exiguæ notæ quaſi capita acuum, aut milii magnitudine, rubent, quæ paulatim inaugentur, & numero creſcunt, apparent fere primo ſecundo aut tertio die poſt febriculam. Melius c eſt cito apparere, celeriter augeri & maturari.

a Ab incenſis vaporibus caput petentibus.

b Liquata ſcilicet in cerebro materia vi caloris, & in oculos prolabente.

c Hinc enim roboris naturæ certa ſignificatio fit, atque etiam materiæ facilitatis.

Alii anginoſi quod plurimum eſt: nonnulli dyſenterici, quidam etiam ſyncope moriuntur. a *Morbillos magis bilioſos eſſe volunt: Variolas magis ſanguineas.*

a Propterea morbilli citius, variolæ tardius erumpunt. Ex his ſanies: ex illis nihil profunditur humoris.

Curatio.

Apparent fere exanthemata intra diem tertium. Primo itaque aut ſecundo die a ſanguis detrahendus eſt ſic enim melius tranſpirat corpus. Putredi

nis cauſa intercipitur, leuatur natura et ſi quid vitii reliquum eſt, celerius in ſuperficiem corporis repurgatur: alioqui periculum eſt, ne ex magna putredine ardentiſsima ſequatur febris, & natura oppreſſa multitudine, vel nihil exponat in ſuperficiem, vel tantum partem vitii, quæ ſi per imbecillitatem naturæ, quæ nimium oppreſſa eſt, intro recurrit, ſuffocatur æger, niſi beneficio naturæ initio reuocata materia vomitu, vel deiectione excludatur.

a Si plethoricum ſit corpus, & metuatur, ne in effero illo materiæ orgaſmo fiat humorum in nobilem aliquam partem decubitus.

T*empeſtiue igitur detrahendus ſanguis eſt ex interna brachii. Verum vbi iam malum euaſit in habitum corporis, periculoſa eſt phlebotomia, quia videlicet, a ſuperficie in medium corpus vitioſam materiam reuocat. Cæterum perpetuum non eſt abſtinere phlebotomia, cum iam papulæ in ſuperficie corporis extiterunt. Etenim fit aliquando præ copia vitii, vt et plurimũ reliquum ſit in corpore, vrgeat vehementer difficultas ſpirandi, grauis ſit febris: quo tempore, ſi nihil repugnat, vena ſecanda eſt. Alioqui ſanguiſugis vtendum erit, quas dorſo, ſcapulis & naribus affiges. Similiter cucurbitulis cum ſcarificatione.*

Sunt, qui loco phlebotomiæ hæmorrhoidas, & menſes incitant: profluuium quoque ſanguinis e naribus.

Quod ad purgationem attinet, [a] *leues clyſteres ſatis eſſe poſſunt, qualis eſt ex diluto hordeato, in quo vitellus oui, & oleum chamæmelinum diſſolui*

debet.

debet. Alioqui in aquæ hordei, ℔ ß. caſsiæ autem ℨ. 6. modicum ſacchari, & vitellus oui diſſoluantur. Clyſteres diutiſsime retinere oportet, & minime acres eſſe, multo maxime, cum iam materia in ſuperficiem commouetur. Pharmaca quoque [b] *leuia eſſe debent, ex decocto iuiubarum, tamarindorum, prunorũ, caſsia, mãna, glycyrrhiza, iure galli veteris.*

a Clyſteres & purgationes non niſi vrgente neceſſitate vſurpantur, cum præſertim corpus extimum exanthematis ſcatet, quia intro virulentam materiam reuocant. At papulis nondum extuberantibus, non ita periculoſum leuiter purgare. Sic Gal. lib. 5. Metho. ſeruatos inquit omnes ab exanthematis peſtilentibus, qui purgati ante fuerant.

b Nam vehementiora alui profluuia excitarent.

Aut vbi ardentior febris eſt, & bilis redundat in corpore, ℨ. 1. aut ℈. 4. rha. in aqua endiuiæ infundantur. Fiat inde potus. Et ſimiliter in aliis humoribus leuiſsima quoque [a] *pharmaca eligenda ſunt. Et quia hæc omnia vitia efferueſcente ſanguine fiunt, ſtatim initio laborandum eſt, vt feruor ſanguinis extinguatur, & putredo prohibeatur. Cui rei conueniunt quæ refrigerant, & leuiter adſtringunt. Alimenta quoque eiuſmodi, & quæ contemperant. Conueniunt itaque ſyrupus de ribes, de acetoſitate citri, de granatis, & reliqui refrigerantes ſyrupi mox in peſtilentia numerandi, in quibus etiam miſceri poſſunt antidoti illic deſcriptæ ex* [b] *materia refrigerante.*

a Hæc exhibentur primo, vel ſecundo die

antequam natura mouere incipiat, corpore cacochymo exiſtente & plethorico, ad vitandã bilis efferueſcentis occaſionem.

b Vt conſeru. roſat. viol. nenuph. bugloſſ. borrag. pilul. diamargarit. frigid. raſur. eboris, cornu cerui, oſſ. de corde cerui, vnicorn. margarit.

Quod ſi vehemens ſanguinis motus eſt, neque id genus remedii reſiſtit, natura iuuanda eſt, vt propellat foras.

Conueniunt igitur, quæ ſudores mouent, & in ſuperficiem corporis materiam adigunt, qualia fere ſunt deſcripta a multis. ficus ſiccæ, paſſulæ, lens, ſemen apii, ſemen fœniculi, oxyſacchara, decoctum calamenthi, hyſſopi, ligni ſancti, ſyrupus acetoſus ſimplex, aqua hordei & ſimilia. In quorum delectu habenda eſt ratio a magnitudinis febris. Imperabis igitur ficuum ſiccarum ℥. ß. liquiritiæ ʒ. 2. bulliant in aqua ſufficienti, detur expreſſio ad ℥. 4. cap. inſiti, aut paſtu.

a Vt ſi ingens ſit febris, temperatis, ſi læuis fortioribus vtaris. Horum enim plurima impenſe ſunt calida.

Aliud.

℞ ſem. apii, & fœniculi ana ʒ. 1. lentium excorticatarum ʒ. 2 ficus ſiccas duas: bulliant in aqua ſufficienti, detur expreſſio. Aqua diſtillata e floribus lini huic rei confert, poteſtque modico ſaccharo condiri. Alii a res rubras prætendunt corpori. Linteum inſuccatum in aqua fœniculi & apii. vel horum ſucco tepidum corpori admouent, & tepidum conſeruant.

a Sed quæ corpus non contingant, quod quã-dam habeant adſtrictionem.

Nonnulli aquæ hordei ℥ 3. vini ſubtilis ℥. 1. propinant. Aere temperato collocandi ſunt initio, priuſquam appareant.

Somnus conceditur, ſed poſteaquam eruperunt, idem minuendus eſt.

Alimenta initio quæ refrigerãt & [a] leuiter adſtringant: poſtea vero quæ contemperant. Vbi apparet motus, frictio mollis conuenit. Variolæ fere ad ſeptimũ maturãtur, quo tempore animaduertendum alias quidem maturas eſſe, alias crudas. Quæ maturæ ſunt, molles, & plenæ ſanie, acu configantur. Molli linteolo ſanies detergeatur, quæq; maiores ſunt, plurib. locis configi debent. Vbi iam ſanies deterſa eſt, ne ſuperſit cauitas, puluis aliquis ex iis quæ implent, inſpergendus eſt: vt ex [b] amylo, thure, mãna thuris, aloe, lithargyro, ceruſa farina fabarum, cicerum, orobi, lupinorum. Atque hic habenda ratio partis eſt, ætatis, temperamenti, eaque omnia ad conſilium adhibenda ſunt, quæ adhiberi ſolent, cum vlcus carne replendum eſt, ne ſuperſit deformitas.

a Ad partium robur, quo ſeſe ab impetu humorum tueantur.

b Hi pulueres ſarcotici ſunt, non quod re vera carnem regenerent, ſed quia dum ſaniem & ſordes detergent, caro facilius reſarciatur.

Crudæ, quæque duræ ſunt, nec maturæ, vapore decocti chamæmeli, caricarum, paſſularum, tritici, dactylorum pinguium & maturorum ſem. althææ.

lini, fænugraci & ſimilium perfumandæ ſunt, tum eodem decocto fouendæ: poſt quæ linteum calens mediocriter imponendum, dum matureſcant. Atque vbi maturuerint, vt priores, curandæ ſunt.

Variolis [a] *oculi, nares, pulmones, inteſtina ſæpe læduntur & veſtigia ſuperſunt, vnde deformitas. Itaque vbi ſigna ſe produnt variolarum, muniendi ſunt oculi fotu e ſucco granatorum, aqua roſacea.*

℞. coriandri, ſumach. ana ʒ. 1. ſantali albi & rubri ana ℈. ß. in pul. redacta concorporentur albumini, meliuſque fuerit albumen oui, mixta aqua roſacea prius agitari & deſpumari. Vel.

℞. [b] *ſumach. conquaſſati ʒ. 2. madefiant in aquæ roſ. ℥. 2. Fiat fortis expreſſio: expreſſioni adde caphuræ Gr. 4. Iam læſis oculis piſtacia conteruntur, trita aqua roſacea madefiant, expreſſioni farina hordei torrefacti commiſcetur. Item,*

℞ ceruſæ lotæ ʒ. 5. ſarcocollæ ʒ. 1. ß. tragacanthi ʒ. ß. opii Gr. 4. cum mucagine tragacanthi extracta in aqua plantaginis, fiat collyrium, quod poſtea diſſoluatur in lacte muliebri, vel albuminibus ouorum.

Ori & gutturi conſeruando [c] *granatorum ſuccus & berberorum. Si iam vlceratio eſt, abluatur primum aqua hordei, cui aliquid ſacchari vel mellis, vt ad ℥. ß commixtum ſit. Deinde ex ſupradictis ſuccis, diamoro & diacorio fiat gargariſma. Poſt collutionem oris, folium plantaginis inducat.*

a Quia a variolis oculis albugo, & ſępe cęcitas, narib. eroſio, pulmonib. phthiſis, inteſtinis vlcus impendet, partes hę merito veniunt muniendæ.

b Hoc collyrium deterget, refrigerat, exſiccat & agglutinat. Opium vero immiſcetur ad acerbiſſimum dolorem obtundendum.

c Ex his in aqua roſarum & plantaginis, vel in aqua hordei diſſolutis gargariſmata parantur.

Pulmonibus a ſyrupus de papauere: poſtea diatragacanthum in decuplo decocto liquiritiæ, caricarum, paſſularum diſſoluatur.

Liquor ouorum extractus ex albuminibus, & diſtillatus, delet veſtigia, & illuſtrat faciem.

a Sumendum erit e cochleari ſenſim lambendo, vel ex bacculo glycyrrhizæ, vt eius aliquid in aſperam arteriam iſto ſumendi modo deerret.

Naribus odoretur acetum roſaceum, item in quo roſæ coxerunt. Excipiatur vapor e decocto roſarum ſantalorum. Linteolum quoque in his inſuccatum, vel in mixtura omphacii, aceti, aquæ roſarum ſæpe inducatur naribus.

Iam exulceratis, ceratum roſaceum, vel violaceum mixta quarta parte mucaginis tragacanthi in aqua roſ. vel plantag. extractæ conuenit. Inteſtinis decoctum roſarum & cydoniorum.

Delendis veſtigiis hæc conueniunt.

℞. litharg yri, ceruſæ lotæ, cadmiæ lotæ, pul. cannarum aduſtarum, croci ana ℈. ß. Trita incorporentur cerato facto ex cera & oleo liliaceo. Conueniunt aqua fabarum, aqua diſtillata e pedibus vituli, arietis, porcellorum, aqua diſtillata e melle, terebinthina radice ſerpentariæ, limonibus, citrangulis, floribus fabarum, aqua quæ foliculis vlmorum includitur.

Bene repurgatur a vermiculis, & modico ſac

charo candido commiſcetur, vel cum melle & terebinthina diſtillatur.

℞. *cruſtæ lotæ, amyli farinæ, fabarum, cicerum, phaſiolorum, tragacanthi an.* ʒ. 2. *Vnantur omnia lacte muliebri.*

Aliud.

℞. *maſtichis, myrrhæ electæ, aloes hepaticæ, ſpicæ nardi, ſanguinis draconis, olibani, opopanacis, bdellii, carpobalſami, croci, gummi arabici, ſtyracis liquid. & rubr. ana* ʒ. 2. ß. *terantur omnia, & cum terebinthina ad pondus omnium fiat diſtillatio in alembico.*

℞ *lithargyri argenti* ℔. ß. *Optime trita decoquatur in* ℔. 2. *aceti albi optimi, ſemper agitando, vſque ad conſumptionem medietatis: deinde per filtrum diſtilletur, & in vaſe bene mundo reponatur. Poſtea,*

℞. *caphuræ* ʒ. 3. *aluminis, boracis, ana* ʒ. 6. *moſchi Gr.* 4. *Terantur omnia: quibus adde olei de tartaro* ℥. 1. ß. *Bulliant omnia in* ℔. 2. *aquæ roſ. ad conſumptionem tertiæ partis, ſemper commiſcendo. Poſtremo per filtrum diſtillentur, & in ampulla bene clauſa reponantur.*

Oportebit primum contingere maculas priore diſtillato: deinde ſecundo. Alia permulta e practicis colliges.

De varicibus.

V*Arix vena eſt dilatata & tortuoſa, nata primo imbecillitatis vitio ex* [a] *ſanguine craſſo, melancholico, interim pituita mixta.*

Quæ ab atra bile, atriorem cutem reddit: quæ vero a pituita, albiorem. Naſcitur plurimum in cruribus, interiori tibia. Aliquando in teſticulis, ventre, temporibus. Suppoſita vulneri prohibet, ne vulnus coaleſcat. Itaque primum hoc modo curanda eſt.

a *Ex Gal. comm. 3. in lib. de articulis ſent. 4*

Conſultis ægri viribus, cæteriſque ad phlebotomiæ conſilium adhibitis, ex axillari brachii eiuſdem lateris cum crure, in quo varix eſt, [a] *ſanguinem detrahes, niſi vitio lienis varix intumuerit. Tum enim e ſiniſtra axillari ſanguis detrahendus eſt.*

a *Vt plethora imminuatur, & fluentis ſanguinis commoda fiat retractio.*

Miſſo ſanguine vires reparandæ alimentis boni ſucci, ex quo imperandum pharmacum, quod vna melancholiam & pituitam expurget, adhibita tamen ea ratione, vt ex colore varicis, tum etiam aliis humorem redundantem iudicemus. Vterq; humor cum ſit craſſus, [a] *primum incidendus eſt & attenuandus, tum per interualla repurgandus.*

a *Plerumq; contingit ſeroſum eſſe ſanguinem, qui tum incidi, & attenuari minus poſtulat.*

Incidetur oxymelite, in quo hyſſopi, aut radicis fœniculi aliquid maduerit, ſi quidem pituita redundare videbitur.

Si vero atra bilis, eodem oxymelite, in quo cortex radicis capparis, aut tamariſci bullierit, adiectis interim ſeminibus aniſi, apii, & ſimilium.

Pituita repurgatur agarico ad ℈. 4. in eiuſdem oxymel. ℥. 3. infuſo cum granis aliquot zinziberis

Senna atram bilem repurgabit ad ℥. ß. aut ʒ. 3. in eodem oxymelite, aut ſero lactis infuſa, adiectis ℈. 4. cinnamomi. Efficacior quoque potio ſi ʒ. 2. eius pul. cum abſinthii decocti ℥. 3. propines, aut epithymi tantumdem loco ſennæ.

Vtrunque humorem, qui fere mixtus eſt in varice, hoc ſyrupo purgabis.

♃ betonicæ, cichorii, florum cordialium ana P. 1 liquiritiæ, aniſi, cuſcutæ ana ℈. 4. paſſularum mundatarum ℥ 1 ß. polypodii quercini ℥. 1. ß. agarici trochiſ. ʒ. 6. foliculorum ſennæ electæ ℥. 1. ß. Fiat decoctio ad quartaria tria. In ea diſſolue ſacchari albiſſimi quartarium. Fiat ſyrupus mediocriter coctus, capiat ℥. 1. ß. per interualla cum ℥. 2. ſeri lactis, ptiſanæ, aut aquæ hordei. Iam ſecta vena & purgato corpore, [a] varicem in longum ſcarificabis, iniectis vinculis ſupra genu, vt tumeant magis, ita ſanguinem e varice exprimes. Vbi ſatis vacuaueris, eupſi venæ ſectæ varicoſæ medeberis eo modo, quo venas vulneratas curare oportet.

a De ſectione varicum vide Paul. Æginetam, cap. 28. libri ſexti.

Itaque curato varicis vulnere, tum demum ad maligni vlceris curationem redibis. Hæc ex 4. κατὰ γένη.

FINIS.

IACOBI HOLLERII STEMPANI, MEDICI PARISIENSIS CELEBERRIMI, DE PESTE Libellus,

Anton. Valetii ſcholiis illuſtratus.

EPidemia [a] *morbus eſt aliquo anni tempore, certiſque locis inualeſcens, qui ſi multos rapit,* λοιμώδης, *id eſt, peſtilens appellatur, &* λοιμὸς *peſtis eſt: qui morbus populariter graſſans multos interimit. Suntque eiuſmodi morbi* [b] *ab aere omnino diſtinguendi, ab iis, quos* σποραδικοὺς *appellant, quibus antecedens* [c] *vitæ ratio cauſa eſt. Atque in primis animaduertere oportet, vnde primum clades eiuſmodi publicæ oriuntur.* Nam & *ad curandi rationem pertinet.* σποραδικοὶ *vniuſcuiuſq; proprii ſunt, tantumque vexant populi vulgus, ac fere quo tempore longa præceſſit fames & annonæ raritas, cum videlicet obuiis quibuſque alimentis ſeſe ingurgitant, vnde humorum corruptela coaceruatur.* Quod *ſi ferax annona ſequitur, & frugum prouentus vberior, etiam ſolito magis ſeſe replent. Sed non pura corpora quanto plus nutriuntur, tanto læduntur magis. Quod enim bene ſuccoſum eſt multitudine aceruati victus priore vita corrumpitur. Ab hoc non adeo metuenda contagio. Alterum genus, quod ab aere eſt contagioſum magis, nullique parcit, temperatos,* [d] *ſcilicet, & alios*

corripit, quia communiter nobis, etiam nolentibus, idem hauriendus aer eſt. Ac fere [e] Auſtri ac maritimi flatus, conſtitutio calida & humida, annus autumnalis, hoc eſt, quando modo calor, modo frigus eſt, peſtem inuehunt. Cauſam alii e [f] cælo requirunt & decretis ſiderum. Alii in antegreſſæ cauſæ inueſtigatione minus ſe torquent. Multo magis enitendum, vt præſentes cauſas declinemus, hoc eſt, aeris afflatus alioqui corrigamus, & in hac peßima lue quantum arte & conſilio conceditur, nobis & aliis ſalutare auxilium afferamus. Aer enim alias cæde hominum & ſtrage, alioqui animalium, ſtagnantibus putridiſque aquis, aut maligno terræ halitu noxiis ventis, peſtifero denique influxu ſideris, ſorde mechanicorum, vt coriareorum, corrumpitur.

a Ex comment. Gal. ad ſent. 20. ſect. 3. lib. 3. Epidem. Peſtem autem veteres febrem quidem pernicioſam, cuius calor præ aliis habeat, vt inſigniter ſit putridus, definierunt, ſed eius eſſentiam minime explicarunt. Quicquid ſit, quia celeriter continenter & vehementer mouetur, de genere eſt febrium cõtinuatarum acutiſſimarum, quiddam malignius habens a venenata ſorde, omnis vulgatæ putredinis modum ſuperante. Venenati id genus virus vitalem primum ſpiritum (vt ſolet venenum omne ſua gemina proprietate cor vitæ fontem & domicilium petere) inuadit, tum vero in vniuerſa viſcera, totamque corporis molem diſpergitur.

b Quod peſtilentes morbi omnium popularium pernicioſiſſimi, ab aere, cęliue ſtatu proficiſcantur, docet Galen. præfatione in libr. 1. Epid.

c Sic in

c Sic in Æno frumento ſemiputri & leguminibus qui veſci fuerant coacti, communem in morbum inciderunt, cruribus vacillarunt. Teſtis quoque eſt Cæſar in commentariis Maſſilienſes graui peſte conflictatos eſſe in obſidione vrbis ſuæ ob eſum hordei & panici exoletorum.

d Aliqua tamen deſideratur corporis præparatio: ſiquidem nulla efficiens cauſa quicquam agat, niſi propenſum ſubiectum nácíſcatur: alioqui enim a labe illa nullus foret immunis. Itaque promptius corripiuntur, qui humorum vitio redundant, qui cute rariore ſunt, ſubſtantiaque molliore & debiliore. Temperatis etiam interdum non parcit, vt ſi maior fuerit vis auræ peſtilentis in agendo, quam temperamenti in reſiſtendo.

e Vt in Cranone lib. 2. Epidem. Faciunt vero Auſtri maximas in aere mutationes, cum a calidiore loco, vt a meridie, flare incipiant, propterea que ſint calidi, & in humida loca perreptantes humidi fiant. Vnde tempeſtatis cõſtitutio calida & humida exurgit putredini maxime obnoxia.

f Peſtis cauſa non ita ad cæleſte defluuium referenda eſt, vt cæleſtium corporum virulentam aliquam expirationem eſſe exiſtimemus (hoc enim impium eſſet cogitare) ſed quod ſuo motu & lumine aerem ſic temperent, vt progenita de temperatura illa qualitas noxam mortalibus inferat. Huius autem temperaturæ ratio quia definiri nequit, cælo, velut occulta, accepta refertur.

Corruptum eadem lue nos inficit, ac deinceps publice nos inſpiratu & expiratu inficimur. Sed ſi accedit humorum corporis intemperies, & ſpiramentorum cutis raritas promptius ſubit lues in arterias corque prehendit. Aſtrologorum placita ſunt,[a] *Saturni coniunctione cum Marte peſtem inferri.*

a Idcirco Saturnum & Martem maleficos eſſe, necnon peſtem inferre Genethliaci voluerũt, quod vitæ noſtrę in calido innato humido primigenio perfuſo poſitæ, inſidientur: cum ille ſiccus, hic frigidus perhibeatur. Sed his commentis minime credendum.

Porphyrius ſcriptum reliquit, [a] *cometas orientes tabem peſtemque mortalibus inferre, quibus occurrere non liceat. Sed Aſtrologi ſemel obſeruato ſidere legem ſtatuunt. Porphyrius idem ſequitur. Sed meminiſſe oportet, vt ſua cuique elemento vis inſit & perfectio, a cælo alterari. Verum quia e cælo petuntur cauſæ nondum ſatis cognitæ, ſed coniectura quadam capta, quam inuexit ſemel oblatus euentus. Et aliis ſaluber Oriens, aliis peſtifer. Toti Italiæ, ac fere Septẽtrioni peſtiferi Auſtri ſunt, Aphricæ ſalutares. Quodque apud nos Eteſiæ faciunt, a media regione Aquilonum & Orientis afflantes, id Auſter efficit Aphris. Tanta vis in eiuſmodi Eteſiis, ſiquidem Græcis Medicis credimus, vt vim maiorem peſtiferamque anni præcedentis omnino corrigant, ſi cuique regioni inſpirant tempeſtiue.* [b] *Febricula fere leuis eſt, vt ſtent, nec decumbant ægri. Hinc etiam vulgus ſomnum prohibet, motum imperat, idque didicit longo vſu, quod confirmat ratio. Etenim lues intro ad partes principes appetit. Reuellenda vero atque foras auocanda eſt: quod ſtatu motuque melius fit, quam quiete, cum ſomno in ima corporis colligatur. Vrina* [c] *ſanis interdum perſimilis, alias aquoſa, bilioſa, nigra, melancholica: dolor capitis multus, & delirium a tetris vapo-*

ribus

ribus cerebrum petentibus, excrementa alui craſſa, grauiter olentia, multum bilioſa, ſpumoſa: vomitiones bilioſæ, nigræ, inquietudo, nauſea, re ventriculi cordi conſentiente, faſtidium, cardialgia, ſitis, lingua ſcabra, ardor parie interiori: hypochondrii contentio, calore naturali imbecilliore facto, reſpiratio magna, alta, dyſpnœa; ſyncope, ſudor fœtidus. Frigent extrema; conuulſio ſit, mors, viribus a veneno exolutis. Accidunt autem modo hæc, modo illa potius, prout veneni vis cerebrum aut hepar videtur magis labefactaſſe.

a Qui præſertim ad Orientem vergunt, indicia plurimæ materiæ in aere vitiatæ exhibentes. Solent enim ad Meridiem & Septentrionem potius ferri extra ſolſtitia, cum intra ſolſtitia & ad Orientem materia ipſorum a Sole celerius diſſipetur. Quare ibi ſi conſiſtant, maiorem eſſe materiam, quam quæ reſolui poſſit, ſignificabunt.

b Vehemens quidem eſt febris, ſed iudicio tangentis leuis.

c Vel quia morbus non eſt in humoribus, vel ſuperiores occupat thoracis partes, de quibus male affectis non iudicatur ex vrina: vel, vt alii ſentiunt, quia putredo non ſubeſt.

d Si in ſuperiore thoracis parte æſtus conſiſtat In inferiore enim ſi ſit, ſpiritus eſt demiſſior.

Signa futuræ Peſtilentiæ ex anno & aliis ſunt, ignes in aere volitantes, cometa vergens ad Orientem, Auſtrorũ magna anni parte flatus, aliis orientibus, aliis occidentibus, aer turbidus, nebuloſus. Vere pluuia rara, frigus, poſtea auſtrini flatus, vnde aer conturbatur, tum ſerenitas breuis ſequitur, noctis frigus, vehemens calor interdum & ardor, va-

riolæ, exanthemata, autumnalis æſtus, ignes, inæqualitas caloris frigoris ſereni & nubili cœli. Ranarum & reptilium, eorumque, quæ ex putredine gignuntur, prouentus. *Latibula refugiunt mures, talpæ, glires & ſimilia, quæ ſub terra viuunt.*

Addita inter ſigna.

Nulla interdum febris ſenſibilis, diaſtole minor, quam ſyſtole: ſigna peculiarium humorum corporis ſequitur color.

Diaria febris peſtilentialis intra triginta horas interficit. ſentiuntque vires paulatim exhalare. ſæpeque neque [a] *bubo, neque carbunculus apparet: ſed totum venenum in corde hæret. Alia febris in quartum diem protrahitur. Omnia bona ſigna ſuſpecta ſunt. Cœlum calidum, humidum, ſecundum ventos in Epid.*

a Vt cum debilior eſt natura, quę aliqua ex parte ſeſe nequeat exonerare.

Præſeruatio.

Corpus vacuum ſit excrementis, non plethoricum. Obſtructiones & adſtrictiones declinentur, vt bene tranſpiret.

Cognoſcenda cauſa eſt. Nam ſi cadauerũ halitus aerem inficit, omnino procurandum, vt vel crementur, vel ſepeliantur: deinde frequenti rogo aer repurgetur, quod ſi virus exhalat e terra, vt ex antris & ſpecubus omnino præcludenda via eſt, atque intercipienda flamma. Sed et aquarũ ſtagnantium reſidentiumque vapor declinari debet. Aëris vero peſtifera conditio multo maxime, cum is & turbi-

dus &

dus & meridionalis eſt, aut maritimus, multo igni ea parte ſtructo, qua venti importantur, deinde etiam compitatim domi & priuatim temperanda eſt. Conſtat experientia Medicorum inſpiratum halitum ignis, eſſe antidotum contra peſtem & putredinem. Nota eſt hiſtoria Hippocr. Nãcum ex Aphricæ Æthiopiæque locis peſtifer halitus per medium mare Athenas inueheretur, conſuluit ignes incendi, atque ita magna illa ciuitas lue vindicata eſt. Hoc idem Empedocles Græcis & Acron quidam conſuluit. Poſſunt ignibus adhiberi [a] iuniperus, laurus, roſmarinus, myrrha, cinnamomum, acorus, herbæ odoratæ, lauendula, ſaluia, &c. Poteſt excitari aceto fumus, ex vino & aqua roſarum, ſilice candenti, quem in aceto immerges, & ſubinde extingues. Ac priuatis ædibus multo magis eadem fiant. Veſtes quoque ſtragula omnia, vel ſantali fumo, vel aqua roſarum, aut ſimilibus, quæ poſt dicentur, perſumari poſſunt. Roſæ & ſimilia, acetum, &c. ſpargantur ſolo. Optimum vero ac breuiſſimum remedium ſecedere in ſalubre cælum, tenere corpus benemundum & vacuum excremẽtis, haurire aerem Aquilonium, quia Aquilo ventorum ſaluberrimus eſt: atque feneſtræ huic apertæ ſint. Victus ſit mediocris. Neq; enim toleranda [b] fames & ſitis, ſed omnis incontinentia vitæ fugienda eſt, alimento ſiccante ac refrigerãte vſurpato, quodq; putredinem arceat. Itaque vtendum & omphacio, & acetoſa, granatorum ſucco, limonũ, citriorum, citrangulorum. Acetum, cappares, paſſula, cicho-

rium, endiuia, in ſumma quæcunque vel acidula, vel ſubamara putredinem prohibent. Quamquam in horum vſu ratio anni partium temperamenti & aliorum ineunda eſt. Eſt etiam cur vino optimo, cinnamomo, moſcho, aliiſque calefacientibus aromatibus vtamur. Auibus, piſcibus ſaxatilibus, fructibus, ceraſis prunis, vua & ficu Iunio menſe vti oportet. Hieme *paſſulis & ficubus ſiccis, pomis aut pyris odoratis, amygdalis. Sed omnia æſtate, aqu. roſ. hieme vino odorifero ſuffocari poſſunt.*

a *Odorata iſtiuſmodi ſpiritus reficiunt, aerem depurant, cor & cerebrum contra venenum roborant. Vſus commodus erit matutino tempore.*

Cibandi ratio talis ineatur. Sit euchymus cibus, minime excrementitius, vel putredini opportunus, vt oua ſorbilia, carnes auicularum. Vinum potui detur generoſum quidem, ſed dilutum aqua laudabili. Quæ acida ſunt, quia putredinem mirifice arcent, maxime commendantur. Plenior hic victus inſtituitur, quia viribus metuitur. Adde quod fames præterquam quod vires exoluit, humorũ etiam malitiam exaſperat, præſertim bilioſis.

Exercitatio [a] *domi ſit pro conſuetudine, alioqui mediocris, aut in vicinis hortis, cælo bene puro, atq; vbi Sol non euerberat. Sit exercitii locus non ſuſpectus, non decliuis, non vaporoſus, in ſublime poſitus, quique ab Aquilone potius affecto, aut eo vento, qui loco ſit ſalubris. Aliis enim Zephyrus, vt Italiæ, aliis Subſolanus, vt nobis & Hiſpaniæ ſalubrior eſt. Quin & qui peſtifer nobis Auſter eſt, multis partibus Aphricæ ſalutaris eſt. Atque hinc ſalubres ſuos Eteſias expectant. Vitentur colloquia cum ſuſpectis, abigantur canes, cati, eiuſmo-*

dique

dique animalia. Exercitio vero corpus excrementis repurgatur, puroq́ſpiritu vegetari poteſt. Venus rara, hilaris vita, & ſine animi curis. Optimum vero ac tutiſsimum remedium commutare ſolum, & in ſalubre ſedere.

a *Calorem enim natiuum auget, & cõmode corpus euacuat. Rhazes itaq́ commemorat in magna quadam peſtilentia peremptos fuiſſe omnes, præter venatores ſolos. At moderata eſſe debet exercitatio, ne ex ea concitatione augeatur reſpiratio, quæ corruptum aerem proliciat.*

Somnus & vigilia pro conſuetudine mediocria. Atque inprimis reſiccandum corpus, hoc eſt, decli nanda plenitudo, & excrementa ſæpe purganda ſunt Itaque vbi venæ tument, [a] vtile eſt aperta vena aliquid ſanguinis detrahere. Excrementa quotidie repurganda, reddita aluo molliori exercitio. Ac ſingulis hebdomadibus b *Ruffi pilulis vtendũ eſt, quæ non vno modo a Græcis & Arabibus deſcribuntur.*

a *Vbi plethora non eſt, ſanguinem ad præcautionem detrahere inutile eſt. At vbi plenitudo, mittetur quidem, ſed parca quantitate, vti liceat larga, vrgente propter peſtem neceſsitate.*

q *Pilularum Ruffi hæc fere deſcriptio eſt in Antidotariis.* ℞ *aloes* ℥. 2. *myrrhæ & croci ana* ℥. 1. *fingũtur pilulæ cum vino aromatite. Crocus vires recreat, aloe immerſos ventriculo humores educit: myrrha putredinem inhibet. Prægnantibus non exhibentur, quod periculum ſit internecionis fœtus ab amarore inſigni. Non hæmorrhoidas parientibus, quia venarum oſcula aperiunt.*

℞. *aloes lotæ in aqua enduiæ, vel acetoſæ* ℈. 2. *myrrha, croci ana Grana* 15. *cum vino albo fiant pilulæ.*

[a] *Doſis ʒ. 1. aut ℈. 2. Sumantur ante cibum aliquo tempore.*

[a] *Antequã te prehenderit peſtis, minore quantitate hæ pilulæ dari debent, maiore vero, cum iam inuaſerit.*

♃. [a] terræ ſigillatæ, boli armenæ ana ʒ. ß. ex ſucco cyperi fiant pilulæ.

[a] *In huiuſmodi terra & bolo armena, tantũ virium repoſuere veteres ad arcendam peſtem, vt nemo vnquam ſit viſus peſtilentia interiiſſe, qui his ante ſit vſus.*

♃. aloes lotæ ℈ 4. boli armenæ ʒ. ß. croci, myrrhæ ana ℈. ß.

♃ aloes, croci, ana ʒ. ß. myrrhæ ʒ. 2. ex aceto fiant pil. Doſis erit ʒ. 1.

Alioqui impera pilulas duas communes.

♃. aloes ʒ. 1. myrrhæ, ammoniaci ana ℈ 1. aut ammoniaci æquum pondus cum aloe.

Bolus armena ad ʒ. 1. in vino albo tenui & aqua bugloſſi, calendulæ, acetoſæ, imperatur.

♃. aloes lotæ in aqua ſcabioſæ ʒ. 2. myrrhæ lotæ in aqua acetoſæ, croci, maſtiches, ana ʒ. 1. fiat maſſa. Meliores ſunt, quæ aliquot iam diebus confectæ, quam quæ recentes, quia melius compactæ, fermentatæque ſunt.

Pompeius in ſanctuario, victo Mithridate, *hoc reperit, nullo veneno lædi, qui hac antidoto vteretur.* [a] *Nuces duæ, ficus totidem, rutæ folia 20. ſalis granum, teruntur omnia, mane excepta deuorantur: aut conſperſa vino mane ieiunus deuoret. Ex Plinio, Dioſcoride,* [b] *Sereno. Aetius alii tribuit, quam* Mithridati. *Ficus diuidatur, nucleus nucis tritus indatur, folia quinque rutæ & granum ſa-*

lis,

lis, torreſiant leuiter in igne, conſperguntur vino, & ita deuorentur.

a *Galenus huius medicamenti meminit lib.2. de facultat.aliment Sed cur tantas vires habeat, non alioqui expreſſit. Ut enim caricæ pingues & nuces obſtructa liberent, ruta putredini aduerſetur, videtur tamen non vſque adeo efficax eſſe antidotus.*

b *Sic enim ait Serenus:*

Bis denum ruthæ folium, ſalis & breue granũ,
Iuglandeſq; duas totidem cum corpore ficus,
Hæc oriente die pauco conſperſa Lyæo
Sumebat, metuens dederat quæ pocula mater.

Cucumeris ſilueſtris radix in mortario teritur cum foliis tenerioribus ſemperuiui, apii, coriandri bene triti. Mel additur, & puluis cinnamomi aut 9.gran.piperis. Omnia mixta ſtanneo vaſe ſeruabis. Vteris ieiunus caſtaneæ magnitudine ex vino tenui, albo, diluto aqua conuenienti. Poteris cum lue correptis verſari, aut iam correptus ſtatim ſaneſces.

Theriaca & mithridatium nullis remediis cedunt. Datur his in hebdomada [a] *a* ℈.1. *ad* ʒ.1. *ex liquore conuenienti. Quales ſunt diſtillatæ aquæ, bugloſſ. borrag. meliſſophyl. calendulæ, roſmarini, maioranæ, abſinthii, violarum, roſarum, citrei mali, limonum, acetoſæ, portulacæ, cichorii, hyperici, enulæ, raphani, ariſtolochiæ, gentianæ, laureolæ, agrimoniæ, marrubii, hyſſopi, ſcabioſæ, tormentillæ, capparum, citrullorum, ſcordii, verbenacæ, iuniperi, & ſimilium. Nam & herbæ per ſe, aut earum*

maceratio, in vino, aceto, aut liquore conuenienti qui peſte prodeſt, mirabiliter iuuant.

a *Iam correptis maiorẽ quãtitate datur, quia vi maiore, vt morbus depellatur, quã vt praecaueatur, eſt opus.*

Alii [a] *caput egreſſuro domo præmanditur, vini odori modicum ad ℥. 2 ſuperbibitur, atque inde os colluitur, eodemque excepto manibus facies abluitur.*

a *Vnde allium theriaca ruſticorum nominatur. Sed remediũ id genus prophylactici Practicis veteribus non paucis improbatur.*

Vulgus enulæ radice in aceto prius macerata, deinde linteolo conuoluta, ſæpeque inſpirata naribus recte vtitur.

Vrinæ propria alii vtuntur.

Stercoris columbini ʒ. I. trita ex aqua bugloſſi.

Syrupus de acetoſa, acetoſitate citri, limonibus.

℞. cupreſſæ albæ bene lotæ in ſucco limonum, & ſiccatæ in eodem ſucco ℈. I. pulu. tormentillæ, radic. dictamni albi, gentianæ, enulæ, herbæ turcicæ, ſcordii ana ℈. ß. fiat puluis, detur cum aqua ſcordii.

In oleo ſcorpionum magna vis eſt. Nam ſi quis arterias temporum, manuum, pedum inungat, correptus præterea occiput, gulam, pectus & vicina buboni illinat, magnum auxilium ſentit.

Fit oleum ſcorpionum ex ſcorpionibus in oleo ebullitis. Sed hoc melius. ℞. ariſtolochiæ, gentianæ, cyperi, corticum rad. capparũ ana ℥. I amygdal. amararum ℔. I. conquaſſata reliqua in oleo

coquantur, & aqua, ſi vis, conuenienti, vel vulgari. In colatura 10. viui ſcorpiones immergantur: contineatur vas in furno piſtrinali, vnde ſubtractus panis, bene clauſum, deinde loco ſalubri ſubiecto aſſere reponatur. Vſus eſt, vt inde arterias temporum, manuum inungas.

Thapſo barbato magna vis ineſt. Nam id animalium natura docuit contra venena poſſe. Muſtella enim decertans cũ ſerpente, ſi virus ſenſit, ſtatim eam herbam quæritat & mandit, atq; ita inſtaurat pugnam. Et experimento vulgi certum eſt ſuccũ ex ea herba expreſſum in vino tenui & odoro, non ſolum præſeruare, ſed liberare correptos.

Aqua e papauere rheade diſtillata maxime probatur ruſticis.

℞. electarii lætificantis Galeni ℥.1. margaritarum ſplendidarum ℈ 4. oſsis de corde cerui, coralli rub. ana ℈.ß. vnicornis Gra.7. pul. pilularũ communium ℥.1. Omnia diſſoluantur in ſyrup. de limonibus & acetoſitate citri ana ℥.6. aquarum ſcabioſæ, & abſinthii ana ℥.2. fiat potus. Puluis per ſe cum bolo armena miſceri poteſt, & in cochleari ſumi cum vino tenui & odoro.

Coriandrum præparatum ieiunis, & a cibo.

Lac, a quo extractum eſt butyrum.

Mannæ granatæ mell. ana ℥.3. terebinthinæ. ℥.1.ß. pulpæ granati acidi ℔ ß cort. citri cõditorum ℥.3. aquæ ſcabioſæ, meliſſoph. borrag. acetoſæ ana ℥.2. vini optimi ℔.ß. Per noctem diſtemperẽtur in liquoribus [illegible] ea diſtillentur in alembico.

℞. ſupradicti diſtillati ℥. 4. transfundatur per manicam Hippocr. cum cinnamomi ʒ. ß. ſaccharis borraginati ℥. ß.

Ariſtolochiæ rotundæ, baccarum lauri, gentianæ, myrrhæ ana ℥. ß. Omnia trita excipiantur melle. Doſis ʒ 1. ß. cum vino aut decocto berberis, paſſularum & ſimilium.

a Superſtitioſum eſt, & a regibus Perſarũ ſumptum. In hæmatite lapide inſculpatur homo genibus flexis, cinctus ſerpente, vt dextra manu caput, ſiniſtra caudam teneat, tum in aure, in annuli capſula ſubiiciatur ſerpentariæ herbæ folium, deinde lapis eadem capſula fideliter indatur.

a Tale quippiam ſuperſtitioſum retulit Galenus de terra Lemnia, in qua Dianæ ſacræ ſigillum eſſet impreſſum.

Oleum citriorum, ſeu ex eorum granis, laudatur grana trita ex decocto berberorum & ſyrupo de limonibus.

℞. boli armenæ ʒ. 1. vini ℥. 2. aquæ acetoſ. ℥. 1. ante ſomnum & ieiuno.

℞. theriacæ veteris ʒ. 1 include in cepa, & coque cepam in furno piſtrinali, vbi cocta fuerit, calidam iniicies in vini granatorum aut berberis ℥. 4. expreſſionem bibes. Eadem cepa cum theriaca, ſucco tormentillæ iniicitur, & addita quarte parte ſyr. de limonibus propinatur herba turcica.

Ouum vtrinque perforatur, tota ſubſtantia euacuatur. In vacuam teſtam ℈. 7. croci immittuntur. Traiecto per foramina baculo tenui ouum tectum igni aſſatur dum vehementer caleat teſta: hac cum

croce

croco ad ſummam tenuitem teritur, tritis æquali pondus, aut ʒ. 1. theriacæ adiicitur & ʒ. 2 granorum ſinapi. Tota maſſa diuiditur in duas partes æquales, vtranq; partem in 7. 10. vel 11. pilulas formandam: ſi euomuerit, rurſum dato alteras: ſi non euomuerit, ſaluus eſt. Sed poſt dabis.

℞. ſaluiæ, hyſſopi, lauẽdulæ, foliorum quercus, ana M. 1. bulliant in pinta vini ad conſumptionem trium partium, vinum propinatur.

℞ maſtich. ʒ. 1. euphorb. ʒ. ß. ſpicæ ℈ 1. fiat puluis, detur ex aqua gẽtianæ, ſcabioſæ, aut ſimilis.

Aquarum endiuiæ, nenupharis, acetoſæ an. ℥. 1. ß. aceti ʒ. 2. theriacæ ℈. 1. vel ex aqua ſcordii eadem theriaca propinatur.

℞. corticum citri ℥. ß. ficus duas, ſcord. berberis ana P. 1. fiat decoctio in aqua calendulæ ad ℥. 3. expreſſioni adde theriacæ ʒ. 1 boli armenæ ʒ. ß.

℞. ſucci acetoſæ depurati ℥ 2. vini granatorũ & berberis ana ℥. 1. theriacæ ℈ 2. vel tryphera Sarracenicæ tantundem.

Ac perpetuo meminiſſe oportet, diſtinguenda inter curandum calida a frigidis, vt recte vtaris. Frigida ſunt roſæ, viol. caphura, acetoſitas citri, vinum granatorum berbererum, lac acetoſum, acetum, nenupharis flores, aqua roſarum, acetoſæ, & c. Succus limonum, citrangulorum, omphacium.

Calida moſchus, lignum aloes, caryophylli, &c.

Trochiſci e caphura.

℞. tragacanthi albi, ſpodii electi, gummi arabici albiſſimi, ſeminis pſyllii ana ʒ ß. ſacchari cand

liquiritiæ mundæ, ſemin. cucurbitæ, citrulli, portulacæ ana ʒ. 1. penidiarum ℥. ß. caphuræ ℈. 1. ſucci citranguli, panis ſacchari ana q ſ. fiant troch. Doſis magnitudo lupini cum iulepo Alexandrino.

℞. ſacchari roſati, triaſantali, diatragacanthi frigidi an. ℥. 1. fol. auri puri nume. 5. margaritarum, hyacinthorum, oſsis de corde cerui ana Gr. 16. fiat pul.

Boli armenæ ʒ. 1. ex vino tenui, oxycrato, aqua conueniente. Alii prius abluunt: alii tritam conſpergunt aqua conuenienti, ſiccant, & tertio ita terunt ac ſiccant.

℞. terræ ſigillatæ ʒ. 2. teratur, ſupereffundatur vinum tenue odoriferum, ſiccetur: ſecundo ac tertio ita fiat. Deinde adde baccarum lauri tritarum ʒ. 1. rad. ireos & tormentillæ ana ℈. 2. cinnamomi ʒ. ß. croci Gr. 6. cum acetoſitate citri fiant trochiſci ponderis ʒ. 1. Dentur cum ſucco conuenienti.

℞. boli armenæ, vt ſupra deſcriptæ & præparatæ ℥. 1. rad. tormentillæ, tunici, diptamni, ſantalorum rub. ana ʒ. 1. raſuræ eboris, ſpodii, corticum citri an. ʒ. ß. marg. ſplendidarum ℈. 2. fragmentorũ rubini, granati, ſmaragdi, ſapphyri, hyacint. an. ℈. 1. raſuræ cornu vnicornis ʒ. ß. fiat pul. Detur ℥. ß. in vino ſubtili diluto aqua acetoſæ. Alioqui addatur ſacchari albiſsimi in aqua roſarum, moſchata, vel caphurata. Diſſoluitur & ſiccatur. Doſis ad ℈. 4. ℞. ſupradicti pul. ℥. 1. ſacch. ℔. 1. miſce. Deinde,

℞. ſucc'

℞. ſucci acetoſæ & pomorum odoriferorum an. ℥. 6. bulliant vſque ad conſumptionem tertiæ partis ſemper deſpumando, diſſoluto ſaccharo finge trochiſcos ponderis ʒ. 2.

Vel ad ſingulas libras ſacchari pone ʒ. 10. pulueris, & facias conditum.

℞ ſetæ nouiter tinctæ ℔. 1. immergatur per diem in aqua roſar. acetoſæ, & pomorum redolentium ana ℔. 1. Deinde bulliat, donec aqua rubeat: in qua diſſol ſacch. ℔. 3. & cum fuerit debite coctum, adde pul. ℥. 3. ſi bolos facere volueris: vel ſi opiatum, ℥. 4.

Poſſunt quoque pul. ſyrup. aut conſeruis miſceri. Syrup. de granatis acetoſis, dulcibus, limonibus, perſicis, acetoſitate citri, de prunis, de ſucco acetoſæ, de ribes, berberis, de ſucco cucurbitæ, de pomis odoriferis, roſar. violatus. Iulep. de bugloſſ. borrag. melyſſophyllo, roſatus, viol. de aqua viol. borrag. ſcabioſæ, pimpinellæ, ſucco cydoniorum.

Conſeruæ ex iiſdem, & confectiones commodæ deaurantur pro diuitibus.

℞ boli armenæ, vt prius ℥. 1. ß. cinnamomi ℥. 1. rad. dictamni & tormentillæ an. ℥ ß. radicis tunici, coriandrorum præparatorum ana ʒ. 3. rhabarbari elect ʒ. 2 ß. zinziberis, terræ ſigillatæ, corticum citri, ben albi & rub corall. rubri, ſantalorum citrinorum, limaturæ eboris, margaritarum ana ʒ. 2. carabe. macis ana ʒ 1. ſemin. acetoſæ endiuiæ, portulacæ, ſpodii ligni aloes. oſſis de corde ana ℈. 2 ſetæ combuſtæ ʒ. ß. auri & argenti li-

natorum ana ℈.1.ambræ Gr:6 ſpicæ nardi Gr.4. moſchi Gr.1. vel inſtar loci, moſchi, caphuræ Gr 6. Si addatur vnicornu ℈.1. melius fuerit. Fiat puluis. Diuinus appellatur a Saracenis.

℞.tormentillæ diptamni, tunici an.℥.ß.ſem.citruli, boli armen.an.ʒ.2. oſsis de corde cerui, coralli albi & rub.trium ſantalorum ana ʒ.ß.Rhabarb.ʒ.1.ß.ſpicæ nardi. Gr.4. caphuræ ʒ.1.

℞.cinnam.℥.ß.zedoariæ ʒ.2. boli arm.præparatæ ʒ.6 ſem.acetoſæ & citri.corticis citri an.ʒ 3.rad.tunici, diptamni, tormẽtillæ, limaturæ eboris ʒ.1.ß. oſsis de corde cerui ʒ.1. fragment.ſmaragdi, rubini, granati & ſapphyri an.℈.1 fiat puluis qui incorporetur cum conſerua acetoſæ & bugloſſ.an ℥.3.ſacch.℔.1.ß.vel ℔.2.

Paruulis verminoſis.

℞.centonici in aceto fortiſs.per diem infuſi, boli arm.in aq.abſinth.infuſæ añ.℥. rad diptamni raſuræ cornu cerui aduſti, ſemin.caulium an.ʒ 2.ß. citri, cortic.citri, rad.tormentillæ, tunici, terræ ſigillatæ, margaritarum ſplendidarum, coriand.præparati an.ʒ.2.ß.fragmentorum ſapphyri, ſmaragdi, hyacinthi granati an.ʒ.1.coral.rub.ʒ.ß.ſetæ combuſtæ, ſem.plantag.an.℈.2.oſsis de corde cerui, raſuræ eboris an.ʒ.ß.vnicornis ℈ 1.ambræ ʒ.1.fiat pul. detur ſtomacho vacuo cum aqua portulacæ, vel vino lymphato cum aqua acetoſæ vel portulacæ, lactantibus cum modico lactis.

℞.ſem.iunip.ʒ.2.ß.caryophyl.macis, nucis moſchatæ, Zinzib.zedoariæ, an ʒ.2.vtriuſq; ariſtolochiæ, rad.gentianæ, tormentillæ, diptamni, tunici herbæ, rad.enulæ an.ʒ.2.ſaluiæ, rutæ, balſamitæ, pulegii an.ʒ.1.baccarum lauri, doronici Romani, ſem.acetoſæ, ſem.citri, cinnam.macis, olibani, boli

Armen terræ ſigillatæ, ſpodii, oſsis de corde cerui raſuræ eboris, margaritar. fragmentorum ſapphyri, ſmaragdi, coral rub. ligni aloes, ſantali rub. et moſchatellini an. ℥. ß. *conſeruæ roſar bugloſſ. nenupharis, theriacæ an.* ℥. 1. *panis ſacch.* ℔. 3. *fiat electuarium cum aqua roſarum & ſcabioſæ.*

Aqua mirabilis ad peſtem quę deſcribitur a Gainerio libello de Peſte capit. de bezoardicis.

♃ *rad tormentillæ recentis* ℔.1. *rad. enulæ* ℥. 4. *radicis berb. betonicæ. & diptamni an.* ℔. ß. *acetoſæ cum ſeminib.* ℔. 2. *acetoſæ* ℥. 20. *ſemin. eiuſdẽ* ℥. 4 *bugloſſ & borrag. cum flor. roſ. rub. ſiluestriũ an.* ℔. *pimpinellæ & ſcabioſæ an.* ℔. ß *ſucci limon.* ℔. 1 *theriacæ* ℔. ß. *aq. vitæ ex optimo vino factæ & ſæpius diſtillatæ* ℥ 2. *ſantali albi & rub ſpodii. ben. albi & rub. margaritar. ſplendidar an.* ℥. 1. ß. *oſsis de corde cerui* ℥. 1. *raſuræ eboris* ℥. ß. *croci* ʒ. 2. *caphuræ* ℥. 2. *folior. auri* ℥. ß. *Folia auri in porphyro vel marmore plurimum agitabis cum modico mellis, vt omnino coniuncta ſint, & repone in ampulla vitrea bene clauſa cum aqua vitæ. Sic dimitte per dies* 15. *Item margaritas tritas repone in alia ampulla cum ſupradictis, libra ſucci limonum, bene obturetur per* 15. *dies. Radices optimo vino lauentur, terantur, deinde ſiccentur cum herbis & floribus loco bene mundo in vmbra. Reliqua omnia reponantur in vaſe vitreato, & ſuperfundatur aqua vitæ, ſuccus limonum &c. bene obturando, ne quid exhalet. Vas fouea tripedanea ſepelies, locus ſit humidus, calce viua inſtratus, cui inſideat vas. Deinde circundetur, & cooperiatur vinaceis, vel fimo equino, aut vaccino omnino tegatur. Tum*

inſundatur aqua, vt par ſit humiditas loci. Illic permitte 12. dies. Sed ſæpe, vt quarto quoque die, vinacea & fimum commuta. Tota materia tranſponatur in alembicum vitreum bene ſigillatum, ne quid exſpiret. Fiat diſtillatio lento igne, & ſine fumo. Aqua rurſus inijciatur in relictũ magma, & iterum diſtilletur, ac tertio ſine fecibus diſtilletur in balneo Mariæ. *Reponatur fideliter vaſe vitreo.* Doſis *cochleare vnum.*

Geſtata proſunt, carbunculus, rubinus, granatus. Hic, etſi non in precio ſit, aliis generibus præferendus, ſapphyrus, hyacinthus, agathus, &c.

♃. *aceti albi* ℥. 6 *aquæ roſ. & viol. an.* ℥. 1. ß. *caphuræ* ℈. 1. *moſchi* Gr. 1. ß. *caphura & moſchus conterantur, cum ſpongia ſæpe odorentur.*

♃. *roſ. rub.* ℔. 3. *viol.* ℔. 1 *aceti fortiſſimi* ℔. 2. *caphuræ* ʒ. 1. *moſchi* ℈. 2. *conquaſſentur omnia ſimul, et ponantur in alembico vitreo, diſtillentur. Quod diſtillauerit iterum ingeratur in magma, & rurſus diſtilletur. Loco roſar. & violarũ. ſi recentes haberi non poſſunt, imperabis roſar. & viol. an* ℔. 1. *aquarũ earundem ana* ℔. ß. *Poteſt cortex citri adiici, & moſchus & caphura minore doſi tamen immitti, cum eadem calet. Diſtillata bene reponatur aqua, & inde facies abluatur, & ſpongia imbuta ſæpe inſpiretur, Poteris quoque addere ambræ, ligni aloes ana* ʒ. 2. *aut ſolas aquas condire eiuſmodi aromatibus, deinde commiſce aceto albo.*

Sed quia fortaſſe maculas faciei mulierum inferrent.

℞ lithargyri argenti ℔. ß. optime teratur, decoquatur in ℔. 2. aceti albi optimi vſque ad conſumptionem medietatis, ſemper cum ſpatha commiſcendo. Deinde per filtrum diſtiletur, et in vaſe bene mundo reponatur.

Deinde,

℞. caphuræ ʒ. 3. aluminis rochæ, boracis, ana ʒ. 6. moſchi Gra. 4. terantur omnia: quibus adde olei tartari ℥. 1. ß. Et omnia pone in ℔. 2. aquæ roſarum. Bulliant ad conſumptionem tertiæ partis ſemper commiſcendo, et poſtea per filtrum diſtilletur, et in ampulla bene clauſa vſui reſeruetur.

Pomum heime ita parabis. ℞. ſtyracis calaminthæ, corticis citri ana ʒ. 2. ben. albi et rub. menthæ ſiccæ, caryophyll. ligni aloes. cardamomi, valerianæ, calami aromatici, myrtillorum ana ʒ. 1. ſantalorum citrinorum, maſtiches, caphuræ ana ʒ. 1. ß. macis, nucis moſchatæ. cinnamomi, ambræ ana ʒ. ß. moſchi ℈. 1. ladani puriſſimi ℥. 3. ß. cum aqua meliſſophyll. fi. pomum.

Æſtate vero ſic. ℞. florum nenupharis, violarum, bugloſſi, roſ. rub. ſantalorum rub. et citrinorum, ſpodij ana ℥. 1. ß. caphuræ ʒ. 3. corticis citri ʒ. 2. macis, nucis moſchatæ, maioranæ, calendulæ, marrubij. ſtyracis calamitæ, cardamomi, maſtichis, zedoariæ, ligni aloes, cubebarum ana ʒ. ß. ambræ ℈. 1. moſchi ℥. ß. ladani ℥. 3. conquaſſentur cum aqua roſar. Poſtremo addatur ambra et moſchus, fiat pomum perforatum.

℞. ſalis communis vſti, marmoris albi, pumicis, corallorum alborum ana ʒ. 1. corticis citri ana ʒ.

1 ß. maſtichis drach. 1. moſchi Gra. 4. fiat pul. ſubtiliſsimus.

Multa alia id genus remedia ad præſeruationem faciunt, de quibus Practicos conſulere potes.

CVRATIO IAM CORREPTORVM.

Videndum inprimis, an venenum cor appetat Celer enim morbus eſt, & qui naturam inopinato obſeſſam perimit de repente.

Videndũ etiam anne vitalis facultas deficiat. Initio ergo vtrunque præſtandum eſt, tum iis quæ antidota ſunt, tum motu, frictione & ſimilibus, quæ foras euocant. Sed quia aliquantum vigilia, motu, & frictione ſpirituum inanitio fit, habenda perpetuo vitæ ratio. Nam vt naturalis & animalis facultas integræ ſunt, vitalis concidit. Initio igitur detur aliquot ſupradictorum antidotorũ. Vel,

℞. rad. tormentillæ, betonicæ, dictamni, gentianæ, morſus diaboli, cum rad. & herba croci ana ℥. 1. fiat pul. Doſis ʒ. 2. cum vino aqua roſarum lymphato. Et vt ſunt vires, diſtillatum cum vino granatorum, berberorum, aqua tormentillæ, &c. Expreſsiones, colatitia, alterata, vt dictũ eſt. Tum de vacuatione cogitandum.

Phlebotomia, ſi omnia permittunt. Alioqui purgatio, vt in humoribus.

Hellebori ʒ. 1. pomo concluditur. Pomum conuoluitur ſtuppa, aqua roſarum prius madefacta & expreſſa, & ita in cineribus coquitur. Abiicitur helleborus. Pomũ conſperſum puluere aliquo ſalutari datur fortioribus quidem, nam debilioribus ſecun-

do pomo iterum coquitur. Secundum pomum datur. Iulep e vino granatorũ, berberorum, aqua hordei cum ſaccharo, ex aquis intybi. Aqua ſaccharata cum iulepo viola. aromatizato pul ſupradictis.

Cibus e media materia, qui facile coquatur.

Aer obiectus aut ſalutaris ſæpe commutatus vt cubile molle, &c. Somno abſtineat, niſi vires diſſolutæ videantur.

Auicennæ familiare hoc erat ad peſtem alexiterium.

℞. aquæ roſarum ℥. 2. vini albi, aut clari, tenuis, odoriferi ℥. 1. boli armenæ tritæ ſubtiliſſime ʒ. 1. Si euomat, malum eſt. Sed abluatur os vino. [a] *Deinde repetatur antidotus. Debet enim, vt etiam non reuomat, ſæpius iterari. Quamquam qui retinent, fere euadunt.*

a *Vel ℞. raſuræ cornu vnicornis gran. 5. ſyr. de limonibus ℥. ß. aquar. oxalidis & ſcabioſæ an. ℥. 1. ß. detur potio. Pauperibus mithridatii ℈. 2. cum ℥. 3. aquæ oxalidis ſufficient. Hæc ſubinde repetenda a purgationibus, aut iniectionibus, quia veneni frangendi, abſumendi, fugandi, & educendi potior cura eſſe debet.*

Clyſteribus, balanis lenibus, [b] *catharticis quotidie aluus lenienda.*

b Longius progreſſa peſtis catharticis oppugnatur vehementioribus, etiam illa humores conturbent, & hoc nomine videãtur omittẽdæ: leuioribus enim nõ cedit. Verum nefas eſt periclitatores Empiricos conſectari, quorum alii antimonium præparatum ad grana 4. vel 5 cum conſer. bugl. roſarum, aut ouo ſorbili exhibent, alii dacrydium ad gra. 6. 7. cum ʒ. 1. theriacæ, vel pulueris mercurii calcinati ʒ. ß cum aqua cardui, aut conſerua, vel opiata cardiaca. Hæc enim

hypercathartica ſunt,& naturæ infenſiſſima. Itaque ſi promiſcue humores educére velis, ſic prçſcripſeris. ℞. cath. ʒ. 6. agar. trochiſcati ℈. 2. elect. diacarthami ʒ. 1. ß. ſyrup. acetoſ. ſimpl. ℥. ß. theriaces ℈. 1. cum aqua lupuli, aut ſcabioſæ, vel vino albo, f potio. Vel ℞. diapruni ſolutiui & electar. deſucco roſ. ana ʒ. 2. ſyrup. de limonib. ℥. ß. trochiſc. de caphura ℈. 1. cum aquis ſcabioſæ & cardui f. potio Vel,

℞. cathol. ſenn. & rh. dupl. ʒ 6. confect. hamech. ʒ. 2. elect. diamargar. frigid. ℈. 2. ſyrup. de ſcolopend. ℥. ß. cum aquis bugloſſi & borraginis f potio.

[a] *Epithemata cordi ex aqua roſarum, violarum, bugloſſ. &c. cum aceto, vino granatorum, caphura, ſantalis, &c. et modico vini.*

a Hæc epithemata tum cordi, tum hepati admouentur, ℞. aquar. bugloſſ. ſcabioſ. card. bened. an. ℥. 4. aceti roſacei ℥. 3. electar. de gemmis ʒ. ß. caphuræ, oſſis de corde cerui an. ℈. 1. theriaces veteris & mithridatij ana ʒ. 1. croci gra. 4. Miſceantur omnia pro fomento cordis tepido, cum ſpongia, vel linteolo, vel panno ſcarlatæ. Itẽ ℞ aquar. cichorij, oxal. & roſar. ana ß. 4. vini granat. ℥. 3. aceti roſa. ℥. 1. pul. coral. rub. & ſantal. omnium ana ʒ. ß. Miſce pro epithemate hepatis. Non ſunt frigida imponenda, non quę recipiant adſtringentia multum, quia hic repellere noxiũ eſt. Cæterum ad roborandas recreandaſq; vires conferent electar. vel opiatæ, ex diamargarito, diarhodo, aromatic. roſ. conſeru. bugloſſ. cichorij & ſimil.

DE BVBONE.

Febri peſtilenti alias ſuperuenit bubo, vel etiam eam antecedit, alias ſuccedit eidem. Ante febrem

bubonem enaſci optabilius eſt, quia naturæ valentis ſignificationem affert.

Conſtat experimento phlebotomiam nocere iam eunte bubone, et vtendum attrahentibus cucurbitulis, cauteriis, potu bezoardico. frequenti quidem, ſi reuomant. Iteretur tertio.

Phlebotomia niſi quid, diſſuadeat, à vena cephalica, ſi ſub auribus ſit bubo, vel extrema manu, ſi ſub mento alias ab eadem, deinde à venis linguæ fiet. Si ſub alis a media ſi in inguinibus a Saphena ſciatica extremorum pedum ſecundum rectitudinem. Ita cucurbitulæ. A venæ ſectione vitetur ſomnus, ne venenum intro rapiatur.

Bezoardica.

Laudatur plurimum theriacæ ʒ.1. *Cepa cauata concoquitur, & apponitur loco.*

Alij ita coctam cepam aceto immergunt. Alij vini granatorum, et ſyrup. de acetoſitate citri ana ℥.1. ß. *atq; ita ſuccum exprimunt, cumque* ʒ.2. *aquæ tormentillæ, vel ſucco propinant, materiam emplaſtri modo buboni apponunt.*

♃. *Valerianæ* ℔. ß. *rad. ebuli* ℥.3. *libiſtici cum rad.* ℥.1. *Bulliant in aqua et oleo chamæmel. ana quantum ſufficit. Deinde piſtentur cum dicto oleo et ſuperponantur, vel addatur radix diptamni.*

Diachyl. ℥.2. *ammoniaci, galbani ana* ℥. ß. *oleo Scorpionum incorporentur.*

Vtendum quoque ſanguiſugis, cucurbitulis cum ſcarificatione, etc. Alij omnino circuncidunt, et extrahunt.

Cauteria ſi vires valent. Tenaculis etiam candentibus extrahunt.

Calcis viuæ ℔. 2. *cineris purgati & cribrati, aluminis rochæ ana* ℔. ß. *de quibus fiat lixiuium. Sed ita vt materia induretur, quantitate paruæ auellanæ vnguento alicui miſceatur.*

Catelli, a gallus, &c. Pulmones animalium.

a Vt ſi viua hæc animalia per medium diſſecentur, & calide applicentur. Alii panem e clibano calidum admouent aut denique tale aliquid aliud, quod cutis corporis ſpiracula relaxanda fuliginem, aut virus educat.

Scabioſa teritur Tribus horis retenta carbonem curat. Lyſimachia ſimiliter.

Cum oleo de ſcorpionibus anagallis malaxetur, addatur aliquid myrrhæ aut veteris theriacæ. Alioqui maturandum apoſtema. Maturatum ſagitta aperiendum, vel theriaca veteri, qua parte acuitur, & mollius eſt apoſtema. Siquidem hinc via ſit puri, fiat apertio ad modum folij myrti, vel oliuæ. Caueantur venæ, arteriæ, nerui. Secta parte ſi dolor oriatur, lana in oui albumine intincta ponatur. Sic per diem maneat. Si dolor contingat, deterge prius, & intinge in oui liquore, & modico olei roſacei.

Eſchara tollatur, modico butyro, oui vitello, farina triticea mixtis in vncia olei roſacei, & vitellus oui ſimul agitetur.

Carbunculus.

Carbunculus a melancholico ſanguine eſt, velut clauus quidem paruus, qui malignior factus

puſtulas quaſi ab igne vrendas, eſcharam, ardorem, dolorem intolerabilem facit rubens, viridis, niger. Parui, oblongi deteriores, Vicinia liuet, ardet in partibus carnoſis & vicinis nobilium.

Bezoardica. Emittantur fæces ventris, mittatur ſanguis etiam ad lipothymiam, habita ſemper ratione virium &c. Scarifica punctum, emplaſtrum e pane medio malaxatur cum ſucco plantaginis, adhibetur. vt & cætera, quæ diſcutiunt modice & refrigerant. Vel ex plantagine, lentibus, pane cibario coctis in aqua. Granata acida aceto cocta ad putrilaginem & linteolo extenſa, initio ac ſtatu.

[a] Liliorum radix recens emplaſtri modo, deinde ſuperpone folia caulium, betæ, &c.

a *Hoc Galeni emplaſtrum eſt. 14. Meth. Non vſque adeo probatur: quia metus eſt ne vi adſtrictoria materiam venenatam intro regerat. Attamen ſi carbo parum caleat, parum doleat, parum rubeat, apponetur.*

Bonus armentorum fimus, ſiccus ex aqua ſubactus.

Quidam practici maturant. Galen. prohibet vti pus mouentibus, quia non maturant, ſed putrefaciunt.

Scabioſa, cauda equina, Sapphyrus circumagitur carbunculo, deinde retinetur e directo. Albertus Magnus multos carbones vidit vnius ſapphyri geſtatione curatos. Thapſus barbatus, Theriaca, Mitridatium. Sed remedia celeriter exareſcunt. Subinde itaque commutanda.

Sanguiſugæ, gallinæ.

Defenſiua circa locum. ℞. rol. oſ. ℥ 3. aceti roſ. ℥. 1. boli armenæ quãtum ſufficit ad inſpiſſandum.

℞. vnguẽti populei, olei roſati & myrtillorum ana ʒ. 2. vini granatorum ℥. 1. ß. boli armenæ, terræ ſigillatæ ana quod ſufficit.

Poſſunt emplaſtra malaxari cum ſucco plantaginis.

Cotula fœtida trita circumponitur.

Supra vero ſtercus humanum calidum, vel vitellus oui recens agitetur cum ſale bene trito.

Naſturtium vel vrtica cum ſale teratur, & malaxetur cum ol. liliaceo. Allium tritum per ſe, vel cum pipere, & auellanarum nucleo, detracta pelle.

Terebinthina cum nitro, carne paſſularum, cum ſale vel ſtercore paſſeris, columbarum.

Mel et ol. cum ſale trito cocta.

Cor turturis recenter detractum et deuoratum ſingulare remedium. Fotus ante ſcarificationem, et alia. Chamæmeli ℥. 3. ſpicæ Celticæ ℥ 2. maioranæ ℥. 2. bulliant in aqua, cum ſpongia fiat fotus. Deinde ventoſæ affigantur cum multo igne. Fiat idem fotus, tum ſcarifica punctim, et cucurbitula apponatur, vbi res vrget.

FINIS LIBELLI DE PESTE.

Path Eru
Plaque
Holler